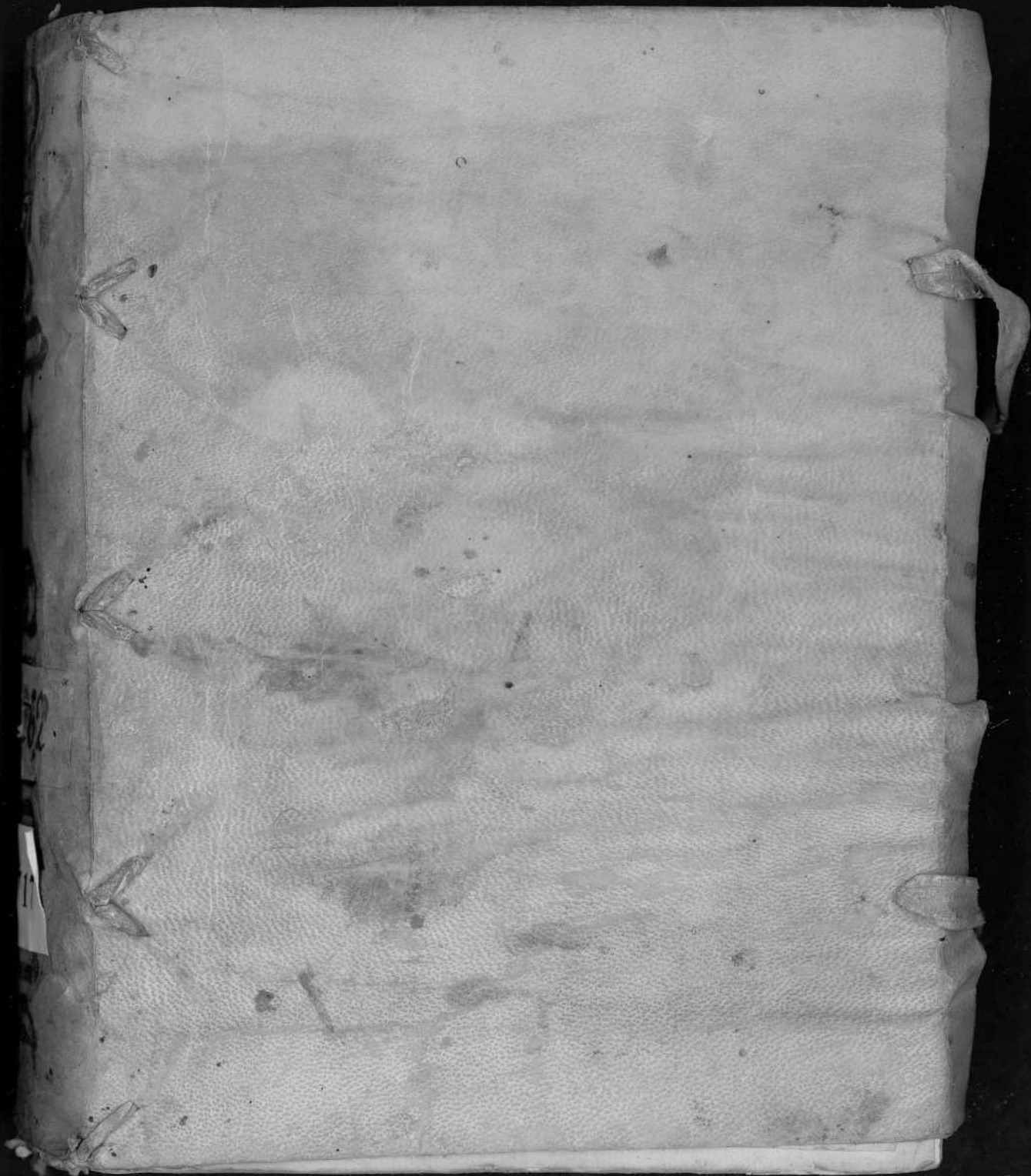
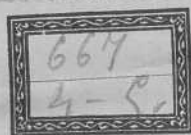
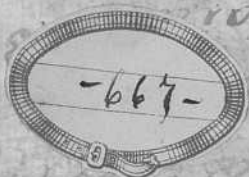






2.717

10 4 2
 5 0
 1 1
 8 8
 22

7 5 0

7 8

1 5 3

1 7

1 7 0 0

5 0

1 1

1 5 4

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

2 2

IOSEPHI
ACOSTAE
È SOCIETATIS,
TEIESV,
CONCIONES IN
Quadragesimam.

Quarum in singulas Férias numerum & locum Index initio præfixus ostendit:

*Res verò, & insigniores Scripturae locos tractatos
duo alij Indices continent.*



SALMANTICÆ,
Apud Ioannem & Andreã Renaut, fratres.

M. D. XCVI.

de Josepho Diego de S. Francisco

ACOSTAE
SOCIETAS

TESTES
CONCIONES IN
Magistratum.

Quantum in singulis Fecis nunciatum & lo-
cum Index in quo praefixus ostendit.

Reverendissimi & illustrissimi Viri
qui alii Indices continent.



SALVANTIA

Apud Joannem & Andream Remy, Paris.

M. D. XCVI.

Licencia del Padre Gonçalo

Dauila, Prouincial.



Vndisaluus^s Dauila Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Castellæ, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre Claudio Aquaiuia Præposito nostro generali, facultatem concedo, vt conciones in Quadragesimam, à Patre Iosepho de Acosta nostræ Societatis, Præposito Domus nostræ professorum Vallisoletanæ, & olim sacræ Theologiæ professore compositæ, & eiusdem Societatis grauium, doctorumque hominum iudicio approbatæ, typis mandentur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, sigilloq; nostro munitas dedimus. Metinæ Campi, die vigesima octaua mensis Septembris, anni 1595.

Cundisaluus Dauila.

¶ 2

Appro-

Approbacion del Libro.

LVbente Regio Senatu, legi has conciones in Quadragessimam, autore doctissimo viro Iosepho de Acoſta è ſocietate Ieſu, & nihil inueni in illis, quod non eſſet conſentaneum Catholicæ Fidei, & communi doctrinæ Sanctorum Patrum: quos ille imitatur, tam in ſtyli puritate, quàm in docendi perſuadendiq; methodo atque ratione. Quamobrem hunc librum digniſſimum cenſeo, qui in lucem prodeat magno cum lectorum fructu, & Chriſtiani populi utilitate. Madriti, in Conuentu *ſanctæ Mariæ de Atocha*, pridie Idus Decembris, anni 1595.

*Frater Hieronymus
de Almonazir.*

Summa del Priuilegio Real.



Oncedio la Mageſtad del Rey don Phelippe nueſtro Señor al Padre Ioseph de Acoſta de la Compañia de Ieſus, que por eſpacio de diez años, que ſe comiençan a contar delde la data de lu cedula, ninguno pueda imprimir, ni vender eſte libro intitulado, *Conciones in Quadragessimam*, fino el miſmo, o quien ſu poder tuuiera, ſopena, que el que lo contrario hiziere, pierda los libros, y moldes, y aparejos: y mas incurra en pena de cincuenta mil maravedis por cada vez: la tercera parte para quien dello denunciare: y la otra para el juez que lo ſentenciare, y la otra tercera parte para la camara de lu Mageſtad. Dio ſe en Madrid a quatro dias del mes de Enero, de mil y quinientos y nouenta y cinco años.

QVÆ SIT OPTI-
MA CHRISTIANÆ CON-
CIONIS RATIO,
PROLOGVS AD
Lectorem.



NIL est Diuini verbi tractatio-
ne maius, & augustius, si rectè, iux 2. Tim. 2.
ta Apostoli præceptum, ac pro di-
gnitate tractetur: nihil serè (pie Le-
ctor, & erudite) hoc tempore vilius
& abiectius, si imperitam turbam
eorum consideres, qui passim vix aliqua facultate, diui-
narumq; literarum cognitione præditi, conciones vel ipsi
habemus, vel alijs scripsumus. Nam & olim plurimos
Paulus querebatur verbum Dei cauponari: & Ieremias 2. Cor. 2.
in eos inuehitur, qui, suffuratis hinc inde Dei sermoni- Ierem. 23.
bus, se Prophetas, cum nihileffent minùs, venditarent.
Quò minùs mirandum est, si nunc etiam homines ple-
rique quæstum magis aut laudem suã, quàm Christiani
populi salutem eò in genere meditentur. Mihi sanè in
conciones antiquorum Patrum intuenti, atque Cypriani,
Basilijs, Gregorij Nazianzeni, Ambrosij, Chrysostomi,
Augustini, Leonis, caterorumq; talium gravitatem, di-
cendiq; facultatem, cum hac Sermonariorum nostrorum

PROLOGVS

ruditate & infantia conferenti, difficillimum factu visum est, conciones bene scribere hoc tempore: quod & prisca illa assequi exempla me posse diffiderem: & , vt maximè affectus essem, hominibus certè nostris placitura minime sperarem: recentia verò, atque vulgaria, si vel facillimè possem, imitari equidem nollem. Itaque, cum edendarum concionum, quas aliquando habueramus, esset iniectus animus, vel adhortatione quorundam, vel voluntate maiorum, vel, quod fatendum est, etiam nonnulla spe, aliquid, quod vsui futurum esset, afferendi, etsi difficile erat, tamen necessarium magnopere sum arbitratus, ita temperare genus dicendi, vt neque ab antiqua illa gravitate, verbiq; ipsius sacri dignitate longè recederem: neque omnino tamen deessem huius ætatis concionatorum, quibus in primis inseruire cupimus, studio & consuetudini: quæ res non tam ab alio dictas, quàm ipsis ad dicendum oblata requirit, easq; proinde dilucide, breuiterq; propositas potiùs amat, quàm amplificatas fuso illo, & libero excursu, qui est Patribus, summisq; Oratoribus vsitatus. Utrùm aliqua ex parte, quod volui, consecutus sim, tu, Lector optime, facto periculo meliùs perspicias: conatum certè, credo, negare non poteris.

Porrò stylum neque ita expolitur, limatumq; inuenies, vt delicatissimæ & latinissimæ quorundam aures hoc tempore deposcunt (id quod cum Ecclesiasticis cum rebus, tum verbis sæpenumero non admodum congruit) neque verò ita abiectum & sordidum, vt purioris oratio-

AD LECTOREM.

nis studiosis omnino stomachum moueat. Atque in omnes *Quadragesimæ* serias conciones scripsimus, quòd in quibusdam Prouincijs moris sit quotidie per *Quadragesimam* concionari: sed celebriores serias, quas frequentant omnes, duabus tribusve, aut etiam pluribus concionibus prosecuti sumus, quòd Dei verbi ministris maior ad dicendum copia suppeteret, cùm præsertim breuiores de industria scripserimus, ne prolixitas legendi tedium pareret. Quauis autem continens, perpetuaq; oratio sit, tamen memoria iuuanda causa, tanquã per capita vnãquamque concionẽ distinximus, apposis margini numeris, & rei, de qua agitur, summa indicata. Ea verò Latinis literis tradimus, quæ ferè patrio nostro sermone varijs in locis, in quibus peregrinari contigit, concionati sumus, demptis planè ijs, quæ, cùm pro ratione regionis, in qua versabamur, dicerentur, alijs non adeò futura vsui censebamus. Etenim id industria p̃ij, doctiq; concionatoris relinquendum est, vt peculiãres populi mores perstringat, atque ad vsum maximè auditorum suorum accomodat, atque ea explicando ampliet, quæ generatim, breuiterq; dicta legerit. Sunt enim, vt *Aristoteles* dixit, sermones de moribus tantò vtiliores, quantò magis familiares. In qua re prudentia opus est præcipua, ne, dum vitia insectatur, personis potiùs notam inurat.

Neque illud tacebo, me id, quod plerique hoc tempore in pretio habent, nō admodum laborasse, vt Poeticis, Historicis, Philosophicis, ceteraq; humana literatura conciones

ciones hasce nostras magnopere adornarem. Nam, de
contemnenda ista non puto, quæ moderate & obiter ad-
habita nonnihil habent tum decoris, tum adiumenti: ta-
men eam habere præcipuam & plurimam concionum su-
pellectilem, quod nonnulli faciunt, ineptissimum, atque à
Christiana gravitate alienissimum semper duxi. Habent
ea applausum popularem quendam inanem, fructus so-
lidi (quem querere, relicto inani siliquarum crepitu,
quemadmodum Ambrosius, Augustinusq; consen-
tiunt, Doctores Ecclesiastici debent) vel parum, vel nihil
habent. Est propria sacrarum concionum supellex, do-
ctrina fidei & morum sana & irreprehensibilis, ut Pau-
lus loquitur: est literarum sacrarum copiosus, atque ap-
positus usus: sunt Patrum sententiæ, commentationesq;
illustres, quæ tum dicenti fidem, tum dignitatem non vul-
garem dictis conciliant. Quæ verò ad curiositatem tan-
tium, aut ineptum aurium pruritus faciunt, aut plau-
sum, cachinnumq; mordacitate Satyrice excitant, ea in
scenam potius, tanquam histrionum propria, releganda
sunt: pulpitu certe Ecclesiastico summo opere dedecet.
Illud enim ubique quidem curandum, sed in concionibus
singulari diligentia enitendum, ac præ oculis semper ha-
bendum, confirmabat præclarissimus nostri temporis con-
cionator: quod Apostolus monuit: Omnia ad ædifi-
cationem fiant. Huc omnis cura, cogitatio, studium
omne conferendum Ecclesiastico Doctori, seu maius ora-
tori, ut populum Christianum ædificet, docendo, erudien-
do, arguen-

Ambr. lib.
7. in Lucã.
[Siliquas
pro exili
virtute ina-
niū homi-
nū, sermo-
nūq; iactā-
tia, qui ni-
hil pdesse
possunt,
inani qua-
dā philoso-
phiæ sedu-
ctione, &
quodā so-
noros facun-
diæ plau-
sa, pompā
magis, quā
utilitatem
aliquā de-
monstran-
tes.]

Titum 2.
1. Cor. 14.
Aug. lib. 2.
quæst. Euā

AD LECTOREM.

do, arguendo, exhortando. ¶ Habes, Lector, opera huius
nostra rationem, quam si vsu probaueris, ac re ipsa fru-
ctuosam tibi perspexeris, adiungemus, Deo bene annuen-
te, qua in hoc genere restant: reliquas (inquam) conciones
de Aduentu, de tempore Paschali, de reliquo tempore,
tum de Festis Sanctorum, tum extraordinaria argumen-
ta funebrium, aliarumq; rerum complurium, qua pro di-
uersa occasione euentuum vsui esse possint. Etenim, Le-
ctor, experiendi magis animo, quam existimatione ali-
qua, hac in eo genere prima à nobis in lucem prodire, cer-
tum habeto: quibus si accidat, quod de genere inuiti ho-
minum Scriptura dicit, natos esse quasi non
natos, illa me sanè cogitatione facile conso-
ler, quòd in seruili opera Christus non
tam fructum, quàm volunta-
tem requirat.

INDEX

¶ Dominica prima in Quadragesima. Conc. vna. p. 271.
¶ Dominica secunda in Quadragesima. Conc. vna. p. 272.
¶ Dominica tertia in Quadragesima. Conc. vna. p. 273.
¶ Dominica quarta in Quadragesima. Conc. vna. p. 274.
¶ Dominica quinta in Quadragesima. Conc. vna. p. 275.
¶ Dominica sexta in Quadragesima. Conc. vna. p. 276.
¶ Dominica septima in Quadragesima. Conc. vna. p. 277.
¶ Dominica octava in Quadragesima. Conc. vna. p. 278.
¶ Dominica nona in Quadragesima. Conc. vna. p. 279.
¶ Dominica decima in Quadragesima. Conc. vna. p. 280.
¶ Dominica undecima in Quadragesima. Conc. vna. p. 281.
¶ Dominica duodecima in Quadragesima. Conc. vna. p. 282.
¶ Dominica trigesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 283.
¶ Dominica quadragesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 284.
¶ Dominica quinquagesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 285.
¶ Dominica sexagesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 286.
¶ Dominica septuagesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 287.
¶ Dominica octuagesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 288.
¶ Dominica nonagesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 289.
¶ Dominica centesima in Quadragesima. Conc. vna. p. 290.

gel. ca. 33.
[Siliqua,
quib' por-
cos pasce-
bat, secu-
lares do-
ctrinae Ne-
rili vanita-
te resonan-
tes, quibus
laudes ido-
lorum, fa-
bularumq;
vario ser-
mone, atq;
carmini-
bus percre-
pant.]
Eccli. 44.

INDEX CONCIONVM, quæ in hoc opere continentur.

IN Feria quarta Cinerũ. Conciones quatuor. pag. 1.

Feria Quinta post Cineres. Concio vna. pag. 26.

Feria Sexta post Cineres. Conc. tres. pag. 32.

Sabbato post Cineres. Conc. vna. pag. 52.

¶ Dominica prima in Quadragesima. Conc. quinque. pag. 59.

Feria secunda post Dominicam primam Quadragesimæ. Conc. duæ. pag. 95.

Feria Tertia post Dom. 1. Quadrag. Conc. vna. p. 108.

Feria Quarta post Dom. 1. Quadr. Conc. duæ. p. 114.

Feria Quinta post Dom. 1. Quad. Conc. vna. pag. 129.

Feria Sexta post Dom. 1. Quad. Conc. duæ. pag. 137.

Sabbato post Domin. 1. Quadrage. Vide in Dominica sequenti.

¶ Dñica Secunda in Quadrag. Conc. quatuor. p. 151.

Feria secūda post Dom. 2. Quadrag. Conc. vna. p. 179.

Feria tertia post Dom. 2. Quadr. Conc. vna. pag. 185.

Feria quarta post Dom. 2. Quadr. Conc. duæ. p. 193.

Feria quinta post Dom. 2. Quadr. Conc. duæ. p. 205.

Feria sexta post Dom. 2. Quadrag. Conc. tres. p. 224.

Sabbato post Domin. 2. Quadrag. Conc. vna. p. 242.

¶ Dominica tertia in Quadrag. Conc. tres. p. 251.

Feria secunda post Dom. 3. Quadr. Conc. vna. p. 270.

Feria tertia post Dom. 3. Quadrag. Conc. vna. p. 277.

Feria quarta post Domin. 3. Quad. Conc. duæ. p. 287.

Feria quinta post Domin. 3. Quadr. Conc. vna. p. 305.

Feria sexta post. Dom. 3. Quad. Conc. quatuor. p. 312.

Sabbato post Domin. 3. Quadrag. Conc. vna. p. 341.

¶ Dñica quarta in Quadrag. Conc. quatuor. p. 349.

Feria secunda post Dom. 4. Quad. Conc. vna. p. 389.

Feria

Feria tertia post Domin. 4. Quadr. Conc. vna. p. 396.
Feria quarta post Dom. 4. Quadr. Conc. tres. p. 402.
Feria quinta post Dom. 4. Quadr. Conc. duæ. p. 422.
Feria sexta post Dom. 4. Quad. Conc. quatuor. p. 439.
Sabbato post Domin. 4. Quadrag. Conc. vna. p. 471.
¶ Dominica in Passione. Conc. tres. pag. 477.
Feria secunda post Dom. passionis. Conc. vna. p. 500.
Feria tertia post Dom. passionis. Conc. vna. pag. 506.
Feria quarta post Dom. passionis. Conc. duæ. p. 513.
Feria quinta post Dom. passionis. Conc. duæ. p. 528.
Feria sexta post Dom. passionis. Conc. tres. pag. 543.
Sabbato post Domin. passionis. Conc. vna. pag. 564.
¶ Dominica in Palmis. Conc. duæ. pag. 568.
Feria secunda Maioris Hebdomadæ. Conc. vna. p. 583.
Feria quinta in Cœna Domini Conc. quatuor. p. 593.
¶ Dominica Resurrectionis Dñi. Conc. vna. pag. 625.
Feria secunda post Pascha. Conc. tres. pag. 630.
Feria tertia post Pascha. Conc. duæ. pag. 654.
¶ Dominica in octaua Paschæ. Conc. tres. pag. 665.

ERRA.

E R R A T A.

¶ Numerus paginarum à pagina 199. vsque ad paginam 305. errore iteratus, ordine consequentibus emendatur.

Pagina. 1. lin. 1. Gen. 1. leg. Gen. 11. Pag. 8. lin. 4. venerem. l. g. venitem. Pag. 12. lin. 32. Berfabee. leg. Bethfabee. Pagina. 45. lin. 2. Dominus. leg. Dominum. Pag. 59. li. 20. Marc. 4. leg. Math. 4. Pagina 93. lin. vlt. inglutiet. leg. ingluuiet. Pag. 116. lin. 25. eit memor. leg. ei memor. Pag. 153. lin. 32. re idoneum. leg. rei idoneum. Pag. 154. lin. 21. Iudas. leg. Ludas. Pagina. 249. lin. vlt. reuocas. leg. reuocat. Pag. 260. lin. 5. Gieris. leg. Giezi. Pag. 272. lin. 1. & alibi. Neptalim. lege. Nephthali. Pag. 305. lin. 25. coniugi. leg. coniungi. Pag. 308. lin. 30. Socri. leg. Socrus. Pag. 317. lin. 9. inueatur. leg. intueatur. Pagina 328. lin. 28. fecit. leg. ferit. Pag. 338. lin. 23. esset. leg. essent. Pagina 357. lin. vlt. dicas. leg. duas. Pag. 390. lin. vlt. documentis. leg. de iumentis. Pag. 410. lin. 31. adultri. leg. adulteri. Pag. 416. lin. 1. facere. leg. fecere. Pag. 432. lin. 31. Maleddon. leg. Mageddon. Pag. 448. lin. 18. Sulte. leg. Sulte. Pag. 461. lin. 3. cerninus. leg. cernimus. Pagina 503. lin. antep. molestia. leg. molesta. Pag. 508. lin. 30. cetera que. leg. ceterarum que. Pag. 543. lin. 25. & alibi. concilia. leg. consilia.

Con estas erratas esta correcto este libro conforme a su original. En testimonio de lo qual lo firme. En Salamanca, oy 12. dias del mes de Nouiembre. Ann. 1596.

El Corrector, &c.

*Manuel Correa
de Montenegro.*

In Indice locorum Sacrae Scripturae testimonia, quae pertinent ad Ecclesiastem, attributa sunt per errorem libro Ecclesiastici.

In hac ipsa pagina, lin. 1. vbi emendatur Gen. 11. emendatur Gen. 3.

T A S S A.

Esta tassado este libro a tres maravedis el pliego.

INFERIA IIII.

CINERVM.

CONCIO PRIM A.

Pulvis es, & in puluerem reuerteris. Gen. i.



HÆC in reum hominē diuini olim *Pars prima.*
fœderis violatorem, à supremo iudice iustissima sententia damnationis pronuntiata est; vt qui superbia elatus in cælum altissimum conscendere conatus esset, seque Deo propemodum cogitatione æquasset, cum magna ignominia audiret, & puluerem se esse vilissimum, & in puluerem demum, vnde ductus esset, reuersurum. *Quod resolutio hominis in puluerē, sit pœna peccati.*

Admirabilia sunt iudicia Dei, æquitatis plena. Solent in rebelles ciues à principibus ex pœnæ constitui, vt illorum ædes solo æquentur; vt pro ampla olim, & superba mole, ruderā tantum, omni iniuriæ exposita stercorem extent; vt denique erecta ibidem columna in semipiternum dedecus tum scelus, tum supplicium perduellium perspicua inscriptione declaret. Hoc mihi sanē illa in nostri generis authorem opprobrii plena sententia significare videtur: [Pulvis es, & in puluerem reuerteris.] Nam si præsentem hominis statū inspicimus, quid (quæso) aliud apparet, quàm tetrum quoddam sterquilinium, foetore graue, sordibus cunctis expositum? vt nō immeritō Seneca dixerit. [Nos corpus esse turpe sortitos, nec videre, quàm multa nos incommoda exagitent, quàm malè nobis conueniat hoc corpus.] Quis enim illius miseras narret? morbos, corruptiones, fœditates, inopias, cæteraquæ innumera mala? Quanta verò inconstantia, & imbecillitas? Nonne puluerem rectè dices? Quid si etiam in flagitia, & turpitudines omnes prouum cogites, nonne

*Seneca epist.
fol. 121. ad
Lucilium.*

A etiam

Iob 25.

Bernard. in
serm. feria
quarta heb-
domada pa-
nosæ, de pas-
sione Domi-
ni.

Cyprian. in
serm. de bo-
no patien-
tiæ.

etiam lutum, imò verò cœnum verissimè appelles? ut non solum pulverem, sed lutulentum etiam pulverem se ipse facile intelligere possit? apud Iob sanè Baldad Suhites ita pronuntiat. [Homo putredo, & filius hominis vermis.] Humanæ naturæ miseras præclare deplorat Bernardus his verbis; In sordibus generamur, in tenebris confouemur, in doloribus parturimur, ante exitum miseras oneramus matres, in exitu ore vipereo laceramus, mirum quod non ipsi quoque laceramur. Primam vocem plorationis edimus, utpote in vallem plorationis ingressi, ut illud nobis sancti Iob ex omni parte possit aptari. [Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs. Multis (inquam) & multiplicibus miserijs corporis, miserijs cordis, miserijs cum dormit, miserijs, dum vigilat, miserijs, quaquaversum se vertat.] Hæc Bernardus in præsentem hominis statum intuens, nec dissimilia Cyprianus propositum nobis Genesis locum tractans. [Huius (inquit) sententiæ vinculo colligati omnes, & constricti sumus; In tristitia & gemitu simus, necesse est, omnibus diebus vitæ nostræ. Vnde vnusquisque nostrum cum nascitur, & hospitio huius mundi excipitur, initium sumit à lachrymis, & quantum omnium nescius, & ignarus, nihil aliud nouit in illa prima natiuitate, quam flere. Providentia naturali lamentatur vitæ mortalis anxietates, & labores; & procellas mundi, quas ingreditur, in exordio statim suo ploratu, & gemitu rudis anima testatur.] Talis vitæ humanæ cōditio præsens. Iam verò si ad futura referamus animum, quid erit tandem homo? quid nisi puluis, & fauilla tenuissima? Damnatu nempè est, pœnam suam agnoscat, velit, nolit, necesse est. [Puluis es, & in puluerem reuerteris.] Darissimus diuinæ sententiæ in hominem executor mors est. [Hoc iudicium, ait Sapiens, à Domino omni carni.] Itaque neminem mors veretur, nemini parcit. Et nobili, & præpotenti, & ipsi Regi antiqua lex dicitur, & lege agitur. Puluis es, & in puluerem reuerteris. [Æquo, mors pede pullat, ut lyricus dixit, pauperum tabernas, Regumque turre.] Etenim octo, aut decem dies prorogare vitam posse, quid refert? Certè carceri mandati omnes sumus, vinculisque constricti: mortis subeundæ sententiam omnes accepimus, manet enim in om-
nem

Eccli. 41.

Horatius.

nem posteritatem Adæ fixa Dei sententia: morte moriemini. [Sicut in humanis iudicijs, (non mea sunt, sed Chrysostomi verba) quando quis sententia lata, ut capite pledatur, iterum in carcerem conijcitur, licet ibi multo tempore agat, nihil tamen melius habet defunctis, & mortuis: Ita homines, ex quo mortalitatis sententiam acceperunt, tamen si longo tempore durauerint, nihilominus sententia Dei, morti traditi sunt.] Igitur seu rideas homo, seu dormias, seu quiduis agas, mortis manu teneris, atque hora destinata fato, planè appropinquat. Hic finis fastum istum, gloriamque mortaliū omnem excipiet: huc denique euadent studia, curæ, cogitationesque omnes. O fallax rerum humanarum species. Quid enim animo sensisse putemus, vel Saelem illum populi Hebræi Regem, cum in diem proximum mortem affuturam sibi audisset, vel Agagum illum exclamantem ad gladij imminentis conspectum, vel certè illum diuitem in lecto quiescentem, & innumera sua bona reputantem, cui nox ipsa vltima futura denuntiata est? [Stulte, hac nocte repetent animam tuam à te, & quæ parasti, cuius erunt?] Nempe hoc iudiciū à Domino omni carni. Damnatum se cogitet homo, futurumque breui, ut merita de noxio capite pœna sumatur.

1. Reg. 18.

1. Reg. 15.

Luc. 12.

2. Quod eadem resolutio in puluerem, sit medicina peccati.

Abac. 3.

Psal. 100.

Psal. 24.

At subit mentem diuinæ sapientiæ, & bonitatis magnitudinem admirari, quæ supplicium in remedium vertit, de pœna medicinam facit. [Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis,] canit Abachuc, nec dissimilia David: [Misericordiam, & iudicium cantabo tibi.] Itemque. [Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas.] Rectè sanè habet prouerbiū, insanum pœna fieri sanum. Itaque cum vniuersi nostri incommodi, & damni causa extiterit superbia, quod nos minimè agnouerimus, quod in altum erigi voluerimus, ex humilitate profectò omne salutis principium petendum est, qua fit, ut nostram imbecillitatem, totiusque boni inopiam penitus perspiciamus, atque ita perspectos nos abijciamus, & deprimamus coram Domino Deo nostro. Hic sita est salus hominis, ut suæ ipsius inopiæ conscius à diuina ope totus pendeat. Quam planè mirabilem humilitatis vim

efficaciter excitat puluis ille medicinalis, quo Ecclesia sacrosancta hoc die fideles omnes aspergit: sunt quæ veluti cæmina illa potentia, seu maius dictata medici sapientissimi: [Puluis es, & in puluerem reuerteris.] Extant apud pharmacopolas variorum puluerum medicinalium multæ pyxides: diuersis curandis morbis à peritis medicis artificiosè confecti pulueres in pretio habentur: at nullus illorum perinde salutaris, atque hic hodiernus, nullus ad efficaciam Ecclesiastici pulueris comparandus. Merito nostro capiti à sacerdote puluis iniicitur, & vertice, aut fronte suscipitur; ita loco morbo affecto medicina respõdet: siquidem vanitatis vento euaniimus, & cerebro moti sumus, humilitatis puluere curati ad sanitatem redire debemus. Quos superbia perculit, humilitas curat. Quàm sapienter regina Esther cum Deo collocutura, abiecto regio cultu, cinere implebat caput? Et magnus ille Patriarcha Abraham sic cogitabat, [Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis.] Sanctus quoque Iob, non parum eo medicamine utebatur, qui de se refert: [Operui cinere carnem meam.] Qui sapienter in sterquilinio etiam sedebat, siquidem quemadmodum beatus Gregorius interpretatur. [In sterquilinio sedere est, de se vilia quæpiam, & abiecta sentire.] Denique omnes nos ad simile medicamentum hortatur diuinus Propheta Micheas: [In domo pulueris (inquit) puluere vos conspergite.] Vbi satis ad rem, de qua agimus, accommodatè Paraphrasis Chaldaica habet: [Qui habitatis in domibus puluerulentis, cinere operite capita vestra.] Vult sanè nos propheta copiosè hoc genus pulueris, & colligere, & inspergere nobis: idcirco ad pulueris domum nos mittit, vt plena manu capiamus, vt totos, quanti sumus, nos perfundamus tam probato medicamento. Domum certè pulueris si quis nosse desiderat, non opus est, vt longè abeat: ipsa ipsa terra, quam calcamus, domus pulueris est: sepulchra maiorum cernitis, & pedibus quotidie premitis: inde puluis hauriendus est. Defunctum vides, quem viuentem videras: cogita te moriturum, & in puluerem rediturum, cogita verò assiduè, diligenter imple animum, sensusque tuos omnes saluberrima huius pulueris cogitatione, in domo pulueris puluere te consperge:

Quæ planè intelligens sancta Ecclesia, salutare hoc tempus Quadragesimalis ieiunij, diesque poenitentiae agenda de-
stinatos ab ea Cineris ceremonia ritè auspicatur, identidem
ynicuique fidelium inculcans. [Memento homo, quia pulvis
es, & in pulverem reuerteris.] Cõstat fuisse eũ antiquè Ecce-
sia morè, quemadmodũ ex nonnullis Cõciliorũ decretis in-
telligi potest, vt hoc ipso die sacerdotes publicis poenitenti-
bus habitũ poenitentiae cõuenientem tribuerent, id est, saccũ,
& cinerem, quod solenni ceremonia faciebant: eũ habitũ poe-
nitentes vsq; ad diem coenae Domini gestabant. Tantus erat
illis priscis tẽporibus fidei, & religionis ardor, tẽpore proce-
dente, vt pleraque alia, refrixit etiã hic sacer vsus, conuersus-
que in eũ esse videtur, quem tenemus. Quia enim peccatores
sumus omnes, sed peccatores haberi nolumus, pudori nostro
(sic existimare fas est) cõsulens pia mater, in omnes sine disci-
ruine ceremoniam salutarem Cinerum cõmunem esse decre-
uit, qua certè excitemur omnes ad piã, salutisque plenissimã
cogitationem, vt miseriae propriae admoniti, atque instantis
mortis memores, Deo per humilitatem nos subijciamus, ac
peccatorũ nostrorum acerbavulnera curare nitamur. Quæret
fortasse quispiam, Ecquam curationis rationem inire possem
cineribus istis? Dicã equidem; nullum est morbi genus, quod
nõ mirificè curetur hoc pharmaco. Nam si te extollit ambi-
tio, atque huius seculi prosperitate in superbiã raperis, vide,
quò tandem tendat tota vitæ mortalium põpa, quem exitum
habeant Regna, atque imperia. Nonne verè monet ille, qui di-
cit. [Quid superbis terra, & cinis? homo cũ interierit, hæredi-
tabit serpentes, & bestias, & scorpiones.] Quod si libido pul-
sat, & carnis concupiscentia inflammat, quid caro sit, & quæ
corruptela carnis, optimè hic ipse pulvis te docet, què si tibi
affricueris, ardorem sine dubio carnis extingues. Vtinã nobi-
les foeminae inter illos pulvisculos, quos faciei comendat, &
pingenda adhibent, etiã hunc salutare pulverem interdũ ad-
hiberent. [Hæccine est illa Iezabel?] Regina præpotenti, &
formosa, sed lacerata iam, & canibus exposita, ita homines
insultabant. Etenim omnis caro foenum, & gloria eius sicut
flos foeni. [Pulvis es, & in pulverem reuerteris. Iam verò qui
avaritia laborat, intelligat nihil sibi isto pulvere salutaris.

3 *Quomodo
eam medicina
viendũ no-
bis sit.*

*Dist. 50. ca.
In cap. qua-
dragesimæ,
ex cõc. Aga-
thæ. vt citat
Gratianus,
& Burchar-
dus li. 19. c.
26. & Iuo-
p. 1. cap. 45.
quãtis nõ re-
periatur in
cõcilijs. Ha-
betur tamẽ
eadẽ senten-
tia in Pomi-
ficali & or-
dine Roma-
no à pag. 24
vsque ad
30. vt in de-
creto Grego-
riano legi-
mus.*

Eccles. 10.

4. Reg. 9.

Esaiã 46.

Psal. 48. Resoluit, mihi crede, hic pulvis omnē istū humorem nōxiū,
Ecclesi. 7. tumoremq; depellit: [Homo enim cū interierit, nō sumet omnia, neq; descendet cū eo gloria eius.] Atque alias: [Quid necesse est homini maiora se quærere tempore, quod velut vmbra præterit?] En tibi optimā auaritiæ medicandæ rationem.

Quid aſtum eſt de diuitis illius congeſtis opibus? Quid de Nabalo locuplete, & illiberali, & duro? Mors omnia reſecat, nihil prorsus relinquit. Quantò melius monet ille: [Fili, ſi habes, benefac tecū.] Deniq; humilitatem ſpiritus, carnis mortificationē, fortunarū idoneum vſum in pauperes, pulvis iſte hodiernus operatur. In his ſalus animæ ſita eſt, quam ſacrato hoc tempore vniuerſi Chriſtiani quærimus.

4. *Quod pul-* Verūm ſicut te Deus admonuit, atq; illius ex perſona
ueris noſtri ſancta mater Eccleſia: [Memento homo, quia pulvis eſ, & in
commemo- puluerē reuerteris.] Ita tu quoque viciffim Chriſtiane, admo
ratione Deo neto Deū: id eſt, ipſum medicū tuū, atq; ex æqua ratione reſ
ſit nobis con- ſponde: [Memento, quæ ſo, quod ſicut lutum feceris me, & in
ciliandus. puluerē reduces me.] Quid mirū, Dñe Deus, ſi lutū cū ſim,
Iob 10. tordeſcam? Quid faciet pulvis exiguus, cū ventus vehemēs
 perſlat? nonne tolli hunc, & diſſipari necesse eſt? Quid ſi pul
 ueri etiā imber incumbat, nonne in lutū, & ſordes verti cōti
 nuò oportet? lutū mea eſt caro, ò Pater bone, quid irāſceris,
 quod ſorduerit? quin potiùs miſerere infirmitatis tantæ. Pul
 vis ego ſum, fateor; ſi vanitatis vëto elatus ſum, quid miraris?
 Si accedente etiam illecebrarū carnalium humore, cœno ſimī
 lis euāſerim, cōditioni miſerrimæ tribue. Parce igitur confi
 tenti, & agnoſcenti miſeriā ſuam. Ita (fratres) exercere debe
 mus animū his pijs, ſanctis, ac ſalutaribus cogitationibus, atq;
 vtinā nos ipſi bene, atq; ex integro agnoſceremus, fieret cer
 tē, vt facile diuinā clementiam impetraremus. Vtinā ſic nos
 puluerem noſtrū ad agendā pœnitentiā cogitaremus, quem
 admodū clementiſſimus Pater ad ignoſcēdum peccatis no
 ſtris, pulueris noſtri memoria permouetur. Quam bene *Pſal-*
mus id cantat? [Quomodò miſeretur pater filiorū, miſertus
 eſt Dñs timentibus ſe. Quoniā ipſe cognovit figmentum no
 ſtrum, recordatus eſt, quoniā pulvis ſumus.] Quæ verba *Auguſt.*
in *Pſal.* 102. *Auguſtinus* tractans, ita philoſophatur: [Fili ſi ploras, ſub patre
 plora: Noli cum indignatione, noli cū typho ſuperbię. Quod
 patetis.]

pateris, unde plangis, medicina est, non pœna, castigatio est, non damnatio. Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hereditate. Noli attendere, quam pœnam habeas in flagello, sed quem locum in testamento, sicut miseretur pater filiis, sic misertus est Dñs timentibus eū. Quoniam ipse cognouit figmentū nostrū, id est, infirmitatem nostram. Nouit, quid fecerit, quomodo lapsus sit, quomodo reficiendū: Ecce facti sumus de limo, memento, quod puluis sumus. Perseueret erga nos misericordia tua. Ne obliuiscaris tu figmentū nostrū: ne obliuiscamur nos gratiā tuam. Hæc ille. Meminerit proinde homo puluerem suum, ut se demittat, & pœnitentiam agat, neque verò dubitet, quin Deus ipse, qui cōdidit, memor futurus sit huius pulueris, ut nostræ fragilitatis misertus, veniam petentibus, non solum peccata condonet, verū etiam vitam æternam, ac beatam tribuat, per Christum Dominum nostrum, Amen.

IN EADEM FER- RIA, CONCIO SECUNDA De lectione Euangelica.

Cum ieiunatis, nolite fieri, sicut hypocrita, tristes. Matth. 6.



DEST nobis (fratres) solēne ieiunij tēpus, hospitem præstantissimum qua ratione excipiamus, providendum est; quippe cū se se pro dignitate excipientes, remunerari amplissimè soleat. Sunt verò perquā multi, ut S. Chrysost. in quadā de pœnitētia homilia commemorat, qui perinde se ieiunio accipiendo cō-

parāt, ac si horridū aliquē hostē expectarēt. Nā qui vrbi aut arci, in qua agunt, hostem parare obsidionem vident, muniūt sanè se, & omne genus commeatus intrò importandum curant, ne obsidionem tolerare non possint. Itaque & frugū, &

1. Ieiunij
alacritas
sciendum,

Chrysost. ho-
mil. 1. de pe-
nis. Plurimes
video homi-
nes pigritan-
tes, & im-
morantes,

non secus ac si
horrida euidā
atque agresi
dandi in ma
nus essent, cra
pula hodie, at
que ebrietate
se implentes,
gulaq; & in
gluue ieiuniū
præueniētes.

Idem in ead.
bomil. Velut
enim cum fe
ris dimicatu
ri, armis mul
tis se muniūt,
atq; ita bellū
suscipiunt, sic
nunc homines
plurimi, quasi
cum fera qua
dam pugnatu
ri, ventris se
muniunt cra
pula, &c.

Aug. sermone
62. de tempo
re.

Grego. lib. 3.
dialog. c. 33.

vinī, & cæterorū maximā copiam aggerunt: cū præsertim ho
si futura ea prædæ provident. Hæc plane vestra est cū ieiunio
ratio. Quid enim aliud sibi volūt proximi dies Bacchanaliū,
siue Carnobaliū acti? Nōne venerem aduersum ieiunium iam
imminens, quanto potuistis cibo, potuque munistis? Quan
tū gulæ indultū à plerisque est? Quæ copia fartarum, elixa
rum, atque omne genus cōditarum carniū? Nēpe ieiuniū iā
adesse cernētes, quæ ab illo auferri vobis iniquo animo fertis,
ea præripere, atque in ventrē cōdere properastis. Ergo inimi
cū vos expectare latiss testati estis. At certē ieiuniū nequaquā
inimicū existimare par est, sed amicū potius verissimū, cuius
sit vobis opera maximē utilis. Quē proinde amicū hilares, læ
titiæque pleni suscipere debemus. Sic nos Christus instituit.
[Cum ieiunatis (inquit) nolite fieri, sicut hypocritæ, tristes.]
Vult nos gaudio perfundi, cū ieiunamus, quòd tristitia vi
res, animūque deiciat, cōtrā gaudiū, robur, virtutem quæ affe
rat. [Gaudium etenim Dñi, aiebat sanctus Esdras, est fortitu
do nostra.] Quamobrem Ecclesia sacrosancta hodie pro fide
libus ita precatur. [Vt ieiuniorū veneranda solennia, & con
grua pietate suscipiāt, & secunda deuotione percurrant.] Hoc
idem tu debes (Christiane) à Deo petere cū omni alacritate,
pro tanto munere immensæ illius bonitati gratias agens. Ille
porrò tristetur, ille mœreat, qui valetudine, aut alia vi impedi
tus ieiunare minimē potest. Sic sacer Augustinus monet, cu
ius verba recitabo. [Qui ieiunare non præualet, secretiūs sibi
soli accipiat, & illos, qui ieiunare præualet, ad prandiū non
inuitet. Sufficiat illi, q̄ ipse ieiunare nō præualet, & magis cū
gemitu, & suspirio, & animi dolore manducet, pro eo q̄, alijs
ieiunantibus, ipse abstinere nō potest.] Exēplo sit beatus Pā
pa Gregorius, qui cū vehementissimo morbo grauissimæ
syncopes teneretur, cōgereturq; ad ducendā vitam idētidem
cibū capere, tanto dolore affectū se ipse narrat, q̄ ieiunare nō
posset, vt lachrymis, & precibus, adhibita quoque sancti mo
nachi Eleutherij intercessionē, vt ieiunare sibi liceret, saltem
diē vnum pro magno munere impetrarit. Ne igitur se faciles,
vel medici, vel cōfessarij exhibeant facultatibus pro ieiunio
soluendo, aut carnibus edendis datis, ne suas ipsi conscientias
laxant, alios verò reddant ingratos angelis, qui teste Basilio
magno.

magno, in singulis Ecclesijs describūt, ac recensent ieiunatiū
capita, atq; eos multis, magnisq; ieiunij commodis priuent.
[Qui vero ieiunare nō potest, redimat eleemosynis, quod nō
potest supplere ieiunij, quia illius gemitus Dñs nō requirit,
qui pro se gemitus pauperū sic redemit.] Cōsiliū est sancti
Chrysologi, quod meritō cōmendamus.

Quæ bona ieiunij cū tot, ac tanta sint, verē Christus eos
qui ieiunant, tristes esse non patitur, sed lætos, atque hilares
vult ieiunij bonis perfrui. Ea quidē sancti Patres plurima nu-
merant: nobis interim tria, quæ Ecclesia hoc tēpore canit, sa-
tis erunt, [Corporali, inquit, ieiunio vitia cōprimis, mentem
eleuas, virtutē largiris, & præmia.] Vitia carnis ieiunio cōpri-
mi, curariq; perspicuū est. Cibi potusq; abstinentiā magno-
pere & seruasse, & cōmendasse Socratē Xenophon scribit, q
& animo, & corpori maximo vsui esse diceret. Sunt genera
dæmoniorū, quale gastrimargiæ in primis est, & pessimus ille
Asmodæus, quibus, nisi ieiunio, resisti nulla ratione potest, vt
nos docuit ipsa veritas Christus; vitia igitur cōprimit. [Dein
de mentē eleuat.] Ad altissimarū rerū cōtemplationem capiē-
dam ieiunio instructi Patres accedebāt, quod Moyfes, atque
Elias probāt, post quadraginta dierū ieiuniū ad admirabilem
illā & supra humanam cū Deo familiaritatē vocati. In finitū
esset veterū nostrorum Patrū ieiunia diuturna cōmemorare,
quibus veluti extenuati, & corporali fœce vacui, cœlestes il-
las illustrationes haurire mente poterant. Nam [venter pin-
guis, recte Hieronymo, nō gignit mentem tenuē.] Postremō,
virtutes, & præmia cōfert. Nēpe cū aliquod ingens donum
à Deo impetrare sancti cupiunt, ieiuniū adhibere solent. Da-
niel sanē multa inædia, multaq; precatione cōsecutus tādē
est præclarissimā de Messia aduentu, ac definitō tempore re-
uelationem. Salomō Sapientiæ parandæ abstinentiā sibi ex-
colendā censuit. Iudith ieiunio brachiū in cernicē superbi hō-
stis armavit. Plenus Basilus est, plenus Ioānes Chrysostom:
ceteriq; fere Patres, ieiunij laudibus, neq; illius cōmendādis
victorijs & trophæis, orationē sibi sufficere, neq; tempus pu-
tāt. Quin etiā ipsi corpori salutare Ecclesiæ testatur, quæ sic
orat. [Vt hoc solenne ieiuniū, quod animabus, corporibusq;
curandis salubriter institutum est,] &c. Ea ferē bona quæ ieiunio

*Basil. in ho-
mil. 2. de iei-
iunio.*

*Chrysol. ser.
166.*

2 Tria ieiunij bona.

*Xenophon
lib. 1. de di-
ctis, & fa-
ctis Socra-
tis.*

Marc. 9.

*Hieromy. in
epist. ad Ne-
potianum,
Dan. 9.*

Eccles. 21

Athanas. de
virgin. ser-
uanda.

nio cōparari diximus, magnus Pater Athanas. breuī oratione cōplex⁹ est: [Vide, inquit, quid faciat ieiuniū: morbos sanat, distillationes exiecat, dēmones fugat, malasque cogitationes expellit, & mentem nitidiorem reddit, & cor purgatius, & corpus salubrius, & ad thronū Dei homines sistit.] Quæ cū ita habeant, perspicuum planē sit, meritō Christum, cū ieiunamus, alacres nos, lætosque esse iubere.

3. Quomodo
simul laci-
tiam, simul
fletum postu-
let ieiuniū.
Bern. ser. 1.
in cap. ieiunij.
Ioel. 2.

Verū pia hæc, & spiritualis lætitia nullo modo contraria existimāda est illi salutarī tristitiæ, ad quā nos ipsam pœnitētiæ tēpus vocat. Neq; enim simpliciter Christus dixit: [Cū ieiunatis, nolite fieri tristes.] Sed dixit potiūs: [Nolite fieri, sicut hypocritæ, tristes.] Quēadmodū Bernard. etiā animaduertit. Alioquin cōtraria esset prophetia Euāgelio. Nōne hodie Ioelē tuba illa diuina insonātē audiui-
mus? [In ieiunio, & fletu, & plāctu.] Et mox: [Inter vestibulū, & altare plorabūt sacerdotes ministri Dñi, dicentes. Parce Dñe, parce populo tuo.] Quomodo (quæso) cōueniūt hi prophetici fletus, & lachrymæ cū illa iucūditate, & lætitia Euāgelica: Christus lætitiā in ieiunio præcipit: Ioel dolorē, & fletū denūtiat. Sed disceptat Paul. Apost. ac diuina testimonia cōciliat, duplicē esse tristitiā docēs, vnā seculi, alterā Dei. Illa hypocritarum est propria, quā Christus vetat, hæc sanctorū, quā Ioel commen-

2. Cor. 7.

dat: [Tristitia (inquit) quæ secūdum Deū est, pœnitentiam in salutē stabilē operatur: sæculi autem tristitia mors est.] Ergo inter se tantopere dissidēt, vt vnā interiū, altera tristitia afficerat vitā, quæ sanē salutaris tristitia, quæ secūdū Deum suscipitur, adeo nō est spirituali Christiana q; lætitia cōtraria, vt illā potiūs cōfirmet & augeat, quēadmodū est sapienter à Salomone animaduertsum: [Cor, inquit ille, quod nouit amaritudinē animæ suæ, in gaudio eius nō miscebitur extraneus.] [Vide, ait Hieremias, quis malū, & amarū est offendisse te Dñm Deū tuū.] Ex ea amaritudine de Dei offensis cōcepta, spes vix oritur, ex spe gaudiū quoddā purū ac sincerū, quo pœnitentis cōscientia fruitur. Quod pater Gregorius dilucidē dixit: [In gaudio animæ hoc lachrymarū solariū non recipitur, si se prius nō afficit per amaritudinē cōpunctionis.] Hoc solatari gaudio nō misceri extraneū Salomō docet, quod penitus verū, purūq; sit, nō fallum, & vmbatile, quale est mundi gaudiū,

Prov. 14.

Hierem. 2.

Gregor in
expos. 1.
Reg. cap. 1.
Cui conso-
nat illud,

om

7 A

dium,

diū, quale hypocrita instar punēti, vt in Iob legimus. Itaque, *Hinc sem-*
 fratres mei, dolori vacādam est, & salutaribus lachrymis toto *per doceat,*
 hoc sacrata quadragesimā tēpore. Ad luctū nos, & gemitū *& de dolo-*
 impellunt scelera nostra, quorū agere pœnitentiā oportet; *re gaudeat.*
 excitat ad pias lachrymas recordatio passionis Christi, quam *De Pœnit.*
 ille acerbissimā pro nobis tulit. Flere nos cogunt innumera *dist. 3. ca. si*
 piacula ab ingratīs hominibus in Deū ubiq; admissa, quæ gra- *Apostolus.*
 uissimā offēsi numinis vindictā passim minatur. Ergo An- *ex lib. de ve-*
 gelū cogitemus diuinitus iessum hoc tempore omnium no- *ra & falsa*
 strum facies, vultusq; inuisere: & Thau illud crucis Domini- *pœnit. c. 13.*
 cæ signum, super frontes virorum inscribere, qui dolent, ac *Iob 20.*
 gemunt mala, quæ fiunt in nostra Hierusalem. *Ezech. 9.*

Ac planē timendū est, ne salutare tēpus in pernitiē no- *4. In eos;*
 bis certā vertamus, qui fletu, & planctu & ieiunio spretis, ad *qui in qua-*
 quæ nos Dei clementia inuitat, choræis potius, & libidini, & *dragesima*
 cōiuijs vacamus, comædias spectamus, alex damus operam, *pœnitentiā*
 iocis, cachinnisq; dissoluimur. Ecclesia quidem luctū indicit, *negligunt.*
 cineres proponit, lugubres vestes, & voces sumit, vt omnes
 ad pœnitentiā alliciat, vel potius extimulet. Filij porro im-
 pij & vesani contemnentes optima iussa matris, adhuc lasci-
 uiunt, & turpius se gerere pergunt. O quā formidandū est, ne
 diuina ira in illusores sceleratos exardeat. Audite, audite Dei
 Prophetam Esaiam terribilia minantem: [Et vocabit Domi-
 nus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, ad
 caluitium, & ad cingulum sacci: & ecce gaudium, & letitia,
 occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibe-
 re vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.]
 Hactenus Dei clementiam ad pœnitentiæ remedia vocātem,
 atque hominum contrā impudentiam hoc ipso pœnitentiæ
 tempore amplius gula, & lasciuia indulgentem descripsit.
 Iam quantus ex eo scelere Dei furor excitatus sit, exponit:
 [Et reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum, si
 dimitteretur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Do-
 minus exercituum.] Pergite igitur Dei clementiam irri-
 dere, pergite nouis sceleribus, cum pœnitentiā offert,
 vetera cumulare, experturi scilicet, an Deus se irrideri pa-
 tiatur: [Si dimittitur, inquit, iniquitas hæc vobis, donec
 moriamini.] Ipsa verba ardente quandā animi indignationē
 produunt,

produnt, ita concisa, neq; absoluta sententia. Cætera sanè crimina, quanuis magna, pœnitentia tolluntur; at impœnitentia ipsa, atq; mali peruicacia veniã omnem excludit. Cum ægro-
tas, & medicũ ad te accerfis, quãtũcunq; morborũ vim, & ma-
la implicata depromas, dũ curari velis, nõ offenditur audiẽdo
medicus, sed potius studijs accenditur ad quærenda opportu-
na medicamina, & laboranti ex arte opem diligentẽ ferendã,
at si quæ ille distauerit, tu cõtemnas, si cum iubet inedia uti,
tu te ingurgitas cibus, si propinatũ pharmacũ in cloacã abij-
cis, denique si salutis tuæ recuperandæ curã negligis, quo par-
to (rogo) tibi ægrotanti operam dabit; omnino & se irrisum,
& te proclamet desperatũ, necesse est. Ipsa curandi sedulitas
in odiũ desperationemq; vltimã vertitur. Bene proinde mo-
net Pater Augustinus in quadã huius diei concione. [Si negli-
genter (inquit) agimus, si ieiunijs, & vigilijs, & orationibus nõ
insistimus, ipsa nobis medicamenta conuertentur in vulnera,
& inde habebimus iudiciũ, vnde potuimus habere remediũ.]

August. ser.
51. de tem-
pore.

5 Quomodo
lauanda fa-
cies, & vn-
gendũ ca-
put ieiunan-
ti.

Basil. hom.
1. de ieiunio.

Qui verò cælestis medici iussa capeßere cupiunt, & ad
mentis salutem ieiunio peruenire, meminerint, quale ieiuniũ
imperet Christus; neque enim ieiunare Christiano satis est,
quod Iudæus facit, & Iulaurus, & Ethnicus, atque Barbarus;
sed Christiane ieiunare opus est, hoc est, iuxta Salvatoris no-
stri præscriptum. Quid illud est. [Tu autem cum ieiunas, vn-
ge caput tuum, & faciem tuam laua.] Hæc explicantem Basi-
liũ potiùs quã me audite. [Ad mysteria, ait ille, te vocat ser-
mo: qui vngitur, chrismate perfunditur, qui lauatur, abluitur;
abluẽ animam à peccatis, vnge caput chrismate, vt particeps
sis Christi. Fuit sanè Hebræis in more positũ significadã læ-
titia ea signa proferre, lauare faciẽ, caput vnguento delibutũ
circũferre: extremo verò luctui, & dolori indicadõ cõtrã ne-
que lauari, neq; vngi datũ. Ita egisse Dauid refertur, cũ puerũ
ex Bersabee susceptum iam extinctum cognouit, idque esse
miratq; vehementer famulos. De Tecuitide illa vidua, & de
Ruth nuru Noëmi similia narrantur. Hæc ad historiam sa-
nè, sed ad mysterium illud, quod Basilius docet, optimum
ieiunij comitem, peccatorum prohibitionem, atque emen-
dationem. [Faciem tuam laua.] Itaque quadragesimæ tem-
pore cautiorem te esse oportet ad vitanda peccata, nanque,

2. Reg. 12.

2. Reg. 14.

Ruth. 3.

vt Athanasius ait, [Non satis est à cibis abstinere, nisi cessaueris ab omni opere malo, id enim (inquit) verum ieiunium censetur.] Quin etiam ipso statim initio exomologesis & confessio facienda est peccatorum, neque expectandum, quod ineptissimè plerique faciunt, vltimæ hebdomadæ tempus, quò fructuosior sit ipse abstinentiæ labor. Nam [qui ieiunat in peccatis suis, & iterum eadem facit, ait Sapiens, quid proficit humiliando se?] Laua, lana etiam atque etiam sordes animæ: faciem puram in Dei conspectum asser. Vnge præterea caput tuum, hoc est, Christū bono odore perfunde, quod fecit Maria in sepultura Domini: Planius dico: In Christi passionē, & morte meditanda assidue versare. Redemptoris tui tot ignominias, tot vulnera acerba pio tecum versa ac suauissimi affectu. Pretiosum sanè vnguentum, quod Christiana ieiunia, afflictionesque ex Christi imitatione susceptas mirifice Deo gratas, tibi que ipsi valde salutarēs sine dubio reddet. Idcirco enim, teste Leone Papa, [Maiora sunt ab Ecclesia per quadagesimam ordinata ieiunia, vt celebrandis Passionis Dominicæ mysterijs fideles omnes, & corporibus, & animis purificati, simus aptiores.]

Athanas. de Virgin. seruanda.

Ecclesi. 34.

Marc. 14.

Matt. 26.

Leo. Ser. 4. de Quadrag.

IN EADEM FERIA, CONCIO TERTIA

De lectione Euangelica.

Cum ieiunatis, nolite fieri, sicut hypocritæ, tristes. Matth. 6.



V M Sacrosanctū ieiuniū exordimur, quem admodum nobis ieiunandum sit, probe intelligere, multum refert. Neque enim quod his ieiunium gratum, acceptum que est Deo. Quod illi satis experti sunt, qui cum Deo ipso sic expostulabant: [Quare ieiunauimus, & non aspexisti humiliari animas nostras, & nescisti?] Quibus vicissim

1. In ieiunio ieiunij recta.

Esai. 58.

vicissim ipse respondet. [Nonquid tale est ieiunium, quod elegi? Nolite ieiunare, sicut vsque ad hanc diem.] Hæc apud Esaiam; porro Hieremias non dissimilia docet. [Si ieiunauerint, inquit, non exaudiam preces eorum.] Nam, vt sanctus Maximus dixit, [Dominus sacratam dedit, perfectamque regulam ieiunandi, nec vult disciplinæ cælestis Magister irreligiosè agi, quod fieri pro religione præcipitur.] Etenim, fratres, bona facere non satis est, nisi bona etiam bene fiât. At vt bonum, Christianumque opus bene fiat, potissimum pendet ex fine proposito; nihilque ita valet ad actionum nostrarum honestatem, & laudem, vt animi recta, puraque in Dei obsequium, & gloriam intentio. Rectè prorsus Cicero dixit, plus fines, quàm officia pensari. Rectè etiam Diuus Ambrosius, [Affectus tuus operi tuo nomen imponit.] Quippe cum apud Deum pluris fiat operis finis, quàm opus ipsum, quemadmodum Evangelica illa sententia perspicue docet. [Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.] Corporis nomine externum ipsam officium, atque opus intelligit, oculum mentis internam intentionem appellat, vt docet Gregorius, quod dirigat ipsa, atque ducat, quod velit, gressus hominis. Quæ cum ita habeant, hodierna lectione Christus modum ieiunij plij, & Christiani, ne frustra suscipiatur, docere nos vult. Vt enim armorum apparatus, ei qui armis vti non nouit, potius impedimento est, quàm commodo, & præsidio, quod Dauid rudis adhuc pastor Regis Saulis armis oneratus magis quàm instructus præ se tulit, ita virtutis ipsa exercitatio, si modus desit, parum animum iuuat. Gladium si non capulo, sed cuspide coeperis, te feriet, nõ hostem; tormentum bellicum si retrouersum excutias, tuos, non aduersarios offendes. Quare spiritualia arma nobis præbere nõ satis: pietatis optimus Dominus, idemque dux noster Christus, etiam vsum armorum milites suos docet. [Benedictus Deus, qui docet manus meas ad bellum, & digitos meos ad prælium.] Discamus ergo studiosè, quo pacto scutum fidei sumendum, quo pacto gladius spiritus intentandus; quæ sit ratio ieiunij Christiani seruanda, quod est armorum genus aduersus inuisibiles hostes potentissimum.

Primum proinde, ac præcipuum præceptum esto, ieiunij nostri

nostri finem nō alium esse oportere, quā Deū; in omnibus nostras actionibus nostris ita Apostolus præcipit, neq; cū ieiunamus modò, sed cū vescimur quoque. [Siue manducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.] Quid est, obsecro, in gloriam Dei? vt præcipuus certè tuæ actionis scopus sit Deo placere, Dei volūtati parere, sicuti fidelē seruū videmus in ijs, quæ agit maximè ad heri sui volūtatē, votūq; respicere: gloriā verò suā nō abs re Deus ducit, q̃ iuxta ipsius præscriptum, vel comedas, vel abstineas, vel dormias, vel vigiles; quippe cū à rationali creatura nullus possit honor maior cōditori Deo tribui, quā exacta in omni re obediētia, vtq; in nulla omnino actione à diuina lege volūtas humana discrepet. Hāc suā ipsius gloriā nemini se tributurū p̃fretur. [Ego Dñs, & gloriā meā alteri nō dabo.] Vt enim principiū esse omniū efficiēs q̃, soli Deitati propriū est, neq; alteri cōmunicari ea gloria potest, ita finē esse omniū vltimū, & maximū, in nullā omnino rē, præter illā Dei maiestatem, cōgruere potest. Ipsiū vox est sæpenumero repetita. [Ego sum alpha, & omega. In hūc igitur finē vt scopū sibi præfixū iaculati homines debēt, p̃i præsertim, ac religiosi, quibus in cāticeis amāter loquitur. [Pone me, vt signaculū supra cor tuū, vt signaculū supra brachiū tuū.] Vt affectiones cordis huc dirigamus, vt quicquid brachio molimur, & manibus, huc cōuertamus. In libro Regū scriptū legimus. [Et præcepit David, vt docerēt filios Iudæ arcū, sicut scriptū est in libro iustorū.] Nēpe in libro iustorū propriē ea sciētia traditur, rectē iaculādi, arcū bene intorquēdi, scopum verissimum collimādi: in Dei ipsius gloriā scilicet opera cūcta dirigēdi. Quare nō immeritò vituperatur tātò opere, & cāpitur ille arcus falsus Ephraim. [Facti sunt, inquit, arc⁹ dolosus.] Quis est verò arcus dolosus? Profectò ille, qui cū quoquā versus intēdi videatur, diuersum tamen istu petit. Hi sunt prorsus, hi sunt hypocritæ illi, quos Evangelica hodierna lectio reprehendit, qui speciē quidē habēt pietatis, sed virtutē eius abnegarūt, qui Dei obsequium, & cultum studijs suis prætexunt, reuera ad proprios honores aut commodum omnia sua officia comparant. Permagni ergo refert animi nostri affectiones intimas probè examinare, & sicubi deflectunt à vero, reuocare, atq; quò decet, dirigere.

Id

nostras actiones in Dei gloriam debere dirigere.

1. Cor. 10.

Esai. 42.

Apoc. 1. 21

& 22.

Cant. 8.

2. Reg. 17.

Osai 7.

Hierem. 7. Id quod sæpenumero Hieremias propheta monet, repetens
18. 26. eandem sententiam, [Recta facite studia vestra,] Siquidem
35. pendent actiones omnes nostræ ex fine, quem petunt, tanto-
 que meliores, ac Deo gratiores existunt, meriti que, & valoris plus habent, quanto perfectiori, & puriori intentione par-
 trantur.

*3. Ieiunan-
 dum propter
 Deum.*

Moram traximus (faceor) aliquantò longiorem: sed rei magnitudo, & utilitas excusabit. Iam superest, ut ad rem propius accedamus, atque illud dictis addamus: In omni quidem materia actionum humanarum ea documenta data esse verissima, sed in operibus propriè poenitentia, atque in ipso ieiunio maximè necessaria. Etenim immensæ stultitiæ est sine ullo fructu graves labores subire, imò verò cum magna perniciæ sua. Neque enim laborare, & affligi, sed propter Deum laborare, & affligi, est laude dignum. An non Propheta Baal se lanceolis conficiebant, sanguinemque fundebat? Quid illi vallis Ennon habitatores, qui igne proprios liberos traducebant? Madianitæ etiam Beelphegor turpissimo simulachro

Psal. 105.

sacrificabant. Illorum quidem sanctus Elias scitè irridet infamiam: hos porro alteros Deus acerbè insectatur, superstitiones, atque impios parricidas. Ne similia nostra his sint, providendum est. Quid enim (oro te) Christiane, quid cogitas, qualis rerum tuarum ratio futura est, si cum tempus accipiendæ pro labore mercedis venerit, pro ieiunijs, pro vigilijs, pro cilicio, & verbere, pro laboribus expletis, nihil tibi cælestis pecuniæ numeretur? nihil diuini præmij accipias? contrà potius

*Greg. lib. 8.
 mor. ca. 30.*

audias, *Receperunt mercedem suam.* Pulchrè beatus Papa Gregorius hypocritas Simoni Cyrenæo similes facit, qui angariatus crucem Christi portavit. [Crucem, inquit, in angaria portare est afflictionem abstinentiæ pro alia, quàm necesse est, intentione tolerare.] An non Iesu crucem portat in angaria, quisquis ad præceptum Domini carnem domat, sed tamen spirituales patriam non amat? Vide ergo, ut cum ieiunas, Deo ieiunes, à quo es accepturus mercedem. Vide, ne hominibus, aut etiam diabolo, quemadmodum Madianitæ illi, & Baalis sacerdotes, labores tuos, sudoresque assignes. Deū, Deū tota mente potius intueri, ut possis dicere latus, [Propter te mortificamur tota die.]

Psal. 43.

Nam,

Nam, quod ignorandum non est, sicut continentiam tribus modis descripsit Christus illis verbis: [Sunt Eunuchi, qui ita nati sunt, & sunt eunuchi, qui ab hominibus facti sunt, & sunt eunuchi, qui seiplos castrauerunt propter Regnum cælorum.] Sic etiam in triplici genere abstinentiam inuenimus: est abstinentia quædam naturalis, id est, quæ nihil aliud spectat, quàm naturæ bonum, corporis sanitatem, vel tuendam, vel recuperandam. Ieiunant multi facili, & libenter, quod naturâ minimè edaces sint, quod in tenui nati, enutritique sunt, facile parcitatem in victu tenent. Hi quidem sic nati sunt, neque laude, neque vituperatione digni; & habent sanè adiumentum ad virtutem capeffendam non exiguum, naturæ bonitatem. Verùm si consistant hic, neque ultra progrediantur, nihil apud Deum mercedis assequuntur. At sunt alij in eo genere, qui eunuchi, id est, continentes, vel abstinentes etiam ab hominibus facti sunt: quos illud Euāgelicum notat, [ut appareant hominibus ieiunantes.] Nō paucos humana gloria delectat, ut quæ hominum opinione celebrentur, longa ieiunia, & vitæ asperioris instrumenta crebrò usurpant: sancti videri volunt, sanctitatis speciem modis omnibus captant; de quorum numero & superioribus & nostris hisce temporibus plerique illudos, aut illusores potius, Ecclesiæ iudicium detexit: in quibus virtutis solidæ nihil erat, tantum umbra quædam, speciesque affecta pietatis: Deus verò, ut Psalmus canit, [cōfringet ossa eorum, qui hominibus placent.]

In tertio iam genere sunt Christi veri discipuli, qui se continent propter regnum cælorum, qui abstinentias suas, & ieiunia Deo dedicant: [Ut Pater cælestis qui est in abscondito, reddat tibi.] Hi oculis Dei intima cordis arcana insipientis probare se cupiunt. Qui nam verò hi sunt? Sunt profectò illi omnes, qui propter peccatorum suorum agendam pœnitentiam ieiunant: sunt, qui sanctæ matris Ecclesiæ præcepta ut seruent, ieiunant: sunt qui ad tentationes superandas, ieiunant: sunt qui ad virtutes acquirendas, aut meritum augendum in Christo, ieiunant: sunt qui voto concepto, aut regulæ monasticæ ut satisfaciant, ieiunant: sunt denique qui sanctos Patres, & Patrum omnium parentem Christum imitari cupientes, ieiunant. Hi sine dubio omnes propter Deum ieiunant;

4. Tribus modis ieiunare homines, & quid sit propter Deum ieiunare.

Matth. 16.

Psal. 52.

B omnes

Ioan. 8.
1. Ioan. 1.

5. Inieiunio
latitiæ,
deuotio, &
munditia
mentis.

Aug. lib. 2.
de ser. Do-
min. ca. 20.
caput rectè
accipimus
rationem,
quia in ani-
ma præmi-
net, ungere
ergo caput
ad latiti-
am pertinet,
interius ergo
gaudeat de
ieiunio suo,
&c.

Dan. 1.
Psal. 62.
Esaï. 61.
Chrysost. in
Matth. ex
Cate. S. Th.
spiritualiter
facies ani-
mæ consci-
entia intelli-
gitur, si ergo
abstuleris
nequitia ab
anima tua,

omnes enim illi fines in Dei gloriam referuntur; omnes diu-
nis literis commendantur. Hoc vocat Ioannes in luce ambu-
lare, hoc Christus Dei gloriam querere.

In hoc Christiano, religiosoque ieiunio, quod simplici &
pura intentione peragitur, adsunt continuò tres admirabiles
sive proprietates, sive effectus, quos Euangelium insinuat, læ-
titia, deuotio, munditia. Ex puritate intentionis lætitia nasci-
tur: qui enim Deo placent, hilares sunt; nihil est ad gaudium
potentius testimonio bonæ conscientiæ. Ne igitur simus, si-
cut hypocritæ, tristes, qui exterminant facies suas; sed simus
potius, sicut pueri illi Danielis sancti, qui quòd ieiunarent, læ-
tiores, & etiam speciosiores euaserunt; id quod mirificè ope-
ratur animi interna lætitia. Vngamus præterea caput nostrum,
sic præcipit Euangelium. Vnctionem esse suauissimam spiri-
tus dulcedinem, vel qui parum literas sacras legerit, facile in-
telliget: [Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea.]
Inquit: Nempe ieiunium pura intètionem susceptum magnam
animo deuotionem conciliat: sic per Esaïam promittit Deus:
[Vt ponerem iugentibus Sion, & darem eis coronam pro
cinere, oleum gaudij pro luctu, palliam laudis pro spiritu
maceroris.] En quibus modis ipsa nostræ afflictionis opera
propter Deum assumpta, Spiritus sanctus in gaudium, suaui-
tatemque conuertat; oleum gaudij, ait, pro luctu. Hoc oleo
inungi iubet Christus caput nostrum, id est, mentem, altissi-
mam hominis ac præcipuam partem. Iam verò lauare quoq;
faciem iubemur, cum ieiunamus, quòd vera munditia ieiunio
tali nobis paretur. Amplius quippe, ampliusque lauamur,
quòd magis poenitentia, atque afflictioni corporeæ operam
damus. Resident plerumque veterum peccatorum non par-
uæ reliquiae: has eluere ieiunio possumus. Restant poenæ pro
sceleribus subeunda: his satisfacere ieiunio licet. Lauemus igitur
faciem ieiunantes, vt puri, & mundi in diuino conspectu
appareamus, sordes inueteratas hoc vel nitro, vel sapone aspe-
riore tergamus.

Atque vt finem iam faciamus, illud profectò admonitos
vos omnes volo, mirabili quodam modo, qui Deo ieiunant,
sibi ipsis potius ieiunare, id est, ad Dei gloriam quod faciunt,
id in
lauisti conscientiam tuam, & bene ieiunas. 6. Exhortatio ad pium ieiunium.

id in ipsorum vsum, bonumque conuerti; contrā qui hominibus ieiunant, ne id ipsum assequi, quod maximē cupiunt, gloriam scilicet apud homines. Contemnunt enim homines eos facile, quos sibi, quæ Deisunt, venditare cognouerint. Vidit hoc etiam nullo lumine Christiano perfusus Tullius, qui scripsit [eos vehementer errare, qui simulatione, & inani ostentatione, & ficto non solum sermone, sed etiam vultu stabilem se gloriam consequi posse rentur.] At, qui nō hominibus placere, sed Deo volunt, id ipsum quod negligunt, consequuntur. [Sequitur enim, vt idem ille dixit, gloria t̃quam vmbra virtutem.] Nostram ergo rem agimus, cū Deo seruimus: nobis ieiunamus, cū propter Deum ieiunamus: quemadmodū præclare Zacharias Propheta nos admonet: [Cū ieiunaretis, & iugeretis, nunquid ieiunium ieiunastis mihi? & cū comedistis, & bibistis, nunquid non vobis comedistis, & bibistis?] Nihil sanē diuinæ mensæ accrescit, ex ijs quæ nobis alimenta subtrahimus. Gaudet, nimirū, bonus Deus vtilitate nostra; non commoda sua disquirat. Ita cū res se habeat, demus (fratres) sedulam operam, vt ieiunij salutaris indiētū pensum cū magna animi alacritate persoluamus, recepturi profectō plenissimā mercedem à Deo omniū bonorum largitore.

Cicer. offi.
lib. 2.

Cicer. Tuscul. quæst.
lib. 1.
Zachar. 7.

IN EADEM FERIA, CONCIO QVARTA

De lectione *Ioelis* 2.

Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu.



Vanquam spiritus omnis, qualis animus noster est, partiū expers haberi debet, qui neq; mēbris distinguitur, neq; capitis, pedūve, neq; faciei, aut tergi discernimē habet: tamē actionū animi, affectionumq; variorū formæ, eiusmodi corporū proprijs vocabulis exprimi solent, nō vulgari solū, sed sapientium quoque sermone vsurpato. Nam, vt Gregorius Theologus docet: [Rerum spirituum nomina propria nulla sunt, sed ex ijs, quæ cernimus,

1. Quid sit conuerti hominem, & Deum conuerti viciissim.
Greg. Nazian. in orat. de diuinit.

ad res spirituales verba traducimus.] Cui nostro mori Scriptura sacra se se accommodas, affectum, amoremque animi faciem appellat; odium, atque auersionem, tergum. Cum amamus, scilicet, aliquid, aut quærimus, aut optamus, oculos eò vultumque conuertimus: contrà quæ odimus, & abijcimus, ab ijs auertimur, faciemque abducimus. Quod genus loquen-

Hierem. 2. di diuinæ literæ frequenter vsarpant, quale illud est Hiere-

Hiere. 32. miæ: [Verterunt ad me tergum, & non faciem.] Et apud eundem prophetam aliàs: [Reges eorum, Principes eorum, & sacerdotes eorum, & prophetæ eorum viri Iuda, & habitatores Hierusalem, & verterunt ad me terga, & nō facies.] Quod quid sit, protinus declarat his verbis: [Cum docerem eos diluculo, & erudirem, & nollent audire, vt acciperent disciplinam.] Igitur quòd diuinum à se sermonem pellerent, neque Dei præcepta optima in animum inducerent, idcirco vertisse sibi terga, non faciem, Deus dolenter commemorat. Hoc ita constituto, illud certissimum adijciendum est, Deo antiquum, perpetuumque esse morem, vt faciem suam non auertat ab eo, qui in ipsum conuertit suam: auersum verò à se ipse quoque auersus relinquat. Nempe amat amantem: impium, & perduellem odio prosequitur: ita iustitiæ sempiternæ numeros perfectissimos seruat hominum atque Angelorum altissimus conditor. Id quoque in lege expressum legimus: [Quod

Leuit. 26. si nec sic volueritis (inquit) recipere disciplinam, sed & ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contra vos aduersus incedam, & percutiam vos septies propter peccata vestra.] Sic se res habet, qui lucenti, vel soli, vel lucernæ se se obuertit, tergumque dat, in vmbra, & tenebras incurrat, necesse est, quas ipse suo sibi obiectu facit. Nam qui luci conuertit oculos, lucem & ipse continuò haurit. Huc proinde pertinet illa Dei apud Zachariam certissima sponsio: [Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.]

Zacha. 1. 2. Gratia, Quia tamen in re si philosophandum est, secundum Catholicæ fidei documēta: vt homo cōuertatur ad Deū, vtriusque ope, atque opera opus est, id est, & Dei hominem ad se conuertentis, & ipsius hominis se se conuertentis ad Deum. Est enim & gratia, & liberi simul arbitrij opus hoc. Verum Deum non primas ac præcipuas partes gratia tenet. De qua re disertè

Prosper

Prosper Aquitanicus scribit: [Gratia quidem Dei in omnibus iustificationibus principaliter præminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corque ipsum illuminando, & fidei affectionibus imbuedo: sed etiam voluntas hominis subiungitur ei, atque coniungitur, quæ ad hoc prædictis est excitata præsidij, ut diuino in se cooperetur operi, & incipiat exercere ad meritum, quod superno semine concepit ad studium.] Quod si vultis eiusdem veritatis Catholica testem alterum, Bernardum audite de gratia, & libero arbitrio pulcherrimè differrentem: [Gratia, inquit, liberum excitat arbitrium, cum seminat cogitatum, sanat, cum immutat affectum, roborat, ut perducatur ad actum, seruat, ne sentiat defectum. Sic autem operatur ista tria, ut illud in primo præueniat, in cæteris comitetur, ad hoc utique præueniens, ut iam sibi deinceps cooperetur.] Huc usque Bernardus. Igitur amicitiam nostram captans clementissimus ille Pater sic nos alloquitur: [Conuertimini ad me.] Quoniam verò ipsum dicere Dei, efficere est, cum non inuitat ad amorem suum, etiam opem offert, ut exequamur, quod iubet; itaque nostræ nos inopiæ conscij rectissimè illius diuinum auxilium postulantes, respondemus: [Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.] At quòd non omnes conuertantur, qui diuinitus excitantur, memineris gratiam esse, non vim, inuitari liberum hominis arbitrium, non cogi: [Sto, inquit, ad ostium, & pulso.] Expectat sanè responsum, non effringit fores, non irrum-pit violentus hospes, sed gratus, & humanus aperientis vltro ianuam sibi cordis ingreditur: [Si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum.] [Ad coenam illam magnam (ait bene Augustinus) nec omnes qui vocati sunt, venire voluerunt, neque illi, qui venerunt, venire possent, nisi vocarentur.] Sibi ipsis profectò imputent impij, quòd tandiu impij sunt, quòd in interitum usque à Deo fugiunt. Nam quoties (obsecro te) quadragesimæ sacro tempore recurrente, diuinitus pulsatus es? Quoties tibi inelamatum, ut mortifera peccata depellas? Neque quicquam tamen perfectum hactenus. Quæ causa, rogo? Cuius ea iniuria est? Certè quod

deesse, hominem sua culpa manere auersum.

Prosper Aquitan. lib. 2. de vocatione gent. ca. 26.

Bernard. de gratia, & lib. arb.

Ioel. 2.

Thren. 5.

Hiere. 31.

Apocal. 3.

Augus. lib. 83. quaest. 68.

Ind. 2. in libro iudicum Deus noster cum illo duro populo expostulat, sapius se vocasse, sapius misisse deprecatores pacis, atque amicitiae conciliandae, toties tulisse repulsam, id plane de te ipse melius compertum habes. Tu tu ipse de illorum numero es, quos accusat sermo Propheticus: [Non audierunt me, neque inclinauerunt aures suas, sed abierunt in voluptatibus suis, & in prauitate cordis sui mali, factique sunt retrorsum, & non in ante, & peius operati sunt, quam patres eorum.] Heu Infelices animas, quae diuinas ac suauissimas voces surdis, imò obseratis vltro auribus admittere recusant in se: & quò Deū experiuntur magis sibi beneuolum, ac patientem, cò duriores, impudentioresque fiunt. Conueniat (quæso, vos auditores) vnusquisque se, an talis cum Deo sibi causa sit, vt vocanti minimè respōdeat, se se etiā ingentē repellat.

3. Quid multi nō in toto corde conuertantur, & quid illud sit. Sunt tamen multi, quod velim vos diligenter attendere, qui conuerti quidem ad Deum videntur, sed non in toto corde suo conuertuntur. Quod Ioel Propheta in primis requirit. Confessiones quidem peccatorum faciunt, sed non plenas, atque integras; pœnitentiæ opera exercent, sed occasiones peccandi non tollunt. Denique suum quodammodò partiuntur cor inter Deum, & mundum, & Deo placere cupientes, & hominibus, carniq̃ue suæ simul gratificari. At Deus nequaquam dimidio cordis contentus est: totum sibi deponit; itaque si vel vnum peccatum mortale residueat in corde tuo, o homo, frustra charitatis diuinæ vel minimam portionem expectes, quemadmodum scitè admonet Iacobus Apostolus: [Qui seruauerit vniuersam legem, offendat autem in vno, factus est omnium reus.] Dici non potest, quantum Deo stomachum moueant eiusmodi homines ficti, duplici corde, bifrontes, vnum in Baal pedem ponentes, alterum in Domino Israel. [Qui iurant, ait Propheta, in Domino, & iurant in Melchon.] In Ecclesia precantur, domi peierant, iam sacratis cæremonijs vacant, iam lasciniis carminibus indulgent, prophanis sacra commutant: similes prorsus Samaritanis illis, quos diuinæ literæ referunt, & Dominum pariter, & idola sua coluisse, veletiam Azotios imitantes, qui arcem Dei simul cum suo Dagone collocandam putarunt. Perquire igitur tui cordis sinus omnes, rimare latebras imas. Vide, ne

Iaco. 2.

Sepho. 1.

4. Reg. 17.

1. Reg. 5.

de, ne

de, ne quid resideat diuinæ legi aduersum. Audi Prophetā mo-
nente[m]: [Si reuerteris Israel, ait Dominus, ad me conuertere-
re.] Quorsum hoc? [Si abstuleris offendicula tua à facie mea,
non commoueberis.] Quandiu radices peccatorum, occasio-
nes, scilicet, voluntariæ restant, non potest esse immobilis, &
fixa conuersio; adhuc nutat cor: adhuc oculus huc, illucque
diducit. Vis in Dei amicitia stare firmus? Vis nō commoueri?
Scelerū omnes radices amputa, vel erue potius. [Si abstuleris
(inquit) offendicula, nō cōmoueberis.] Quid est auferre of-
fendicula? Dicā, colloquia fœminarū, aspectusque deuota, qui
lapsus in libidinē es: ludi, atq; alex etiā spectātor ne sis, qui, &
ludere, & peierare, & blasphemare solitus es; litem, quā acer-
bis odijs materiā præbere cernis, vel compone, vel amputa:
cōscientiæ tuæ, quā pecuniæ, studiosior esto; [ne qua radix
amaritudinis, (ait Apostolus) sursum germinet, & per illam
coinquinentur multi.] Ad hunc sanè modum cōueri ad Deū,
est in toto corde conueri, quod propheta tantopere commē-
dat: [Conuertimini (inquit) ad me in toto corde vestro.]

Hi. r. m. 4.

Hebr. 12.

Habet verò isthæc perfectā cōuersio partes duas, in futurū
quidē emendationem, de præteritis verò, dolorem intimum.
Huc respiciens Propheta, cum dixisset; Cōuertimini in toto
corde vestro, quasi id exponat, adiungit; [in ieiunio, & fletu,
& planctu.] Ieiuniū in futurum, fletum, & planctum propter
præterita. Quocirca sciendum duo ieiunij genera in sacris li-
teris commendari. Est enim ieiunium præcipuū internum à
vitijs abstinere, de quo Esaias perspicue loquitur: [Nōne hoc
est magis ieiuniū, quod elegi? Dissolue colligationes impia-
tis, solue fasciculos deprimētes:] Sine emēdatione cætera ni-
hil profunt. [Qui baptizatur à mortuo, & iterū tāgit mortuū,
quid proficit lauatio eius?] Quorsum id dicat, attēde. [Sic ho-
mo, qui ieiunat in peccatis suis, & iterū eadē faciēs, quid profi-
cit humiliādo se?] Quare sancti Patris Leonis vera atque vti-
lis est præceptio: [Apostolica, inquit, institutio quadra-
ginta dierum ieiunijs impleatur, non ciborum tantummodò
parcite, sed priuatione maximè vitiorum.] Idemque
aliàs: [Non in sola abstinentia cibi stat nostri summa ieiu-
nij, aut fructuosè corpori esca subtrahitur, nisi mēs ab iniqui-
tate reuocetur, & ab obrectationibus lingua cohibeatur.]

4. Duas es-
se perfectā
cōuersionis
partes, emē-
dationem in
posterum,
& de præte-
rito vindi-
ctam. Vbi
de ieiunio,
& fletu in-
terno, & ex
terno neces-
sario.

Esai. 58.
Eccli. 34.
Leo ser. 6.
de quadrag.
Idē serm. 4.

Ergo sine interno illo ieiunio, externum hoc valet parum. Sed est tamen ipsum quoque ieiunium externum necessarium, quo cibi, vel copiosi, vel delicati carni auferuntur, neque cibi solum, sed omnis quoque materia delectationis externæ moderanda, vt iam nos adhortatur Ecclesia illo præclaro carmine: [Utamur ergo parcius verbis, cibis, & potibus, somno, iocis, &c.] Videat porro vnusquisque, an seruet, vt par est, ieiunium Ecclesiæ, neque sibi facile blandiatur, causeturque se debilem pondus ieiunij ferre non posse. Quid medicus, quid confessarius indulgeant, confiderent. Neque enim ludicra res est in Ecclesia Christi quadagesimale ieiunium. Degustatiunculæ verò, siue, vt vocatis, collationes nocturnæ, ne in cœnas, mutato tantum nomine, abeant, attendite. Deus certè non irridetur: meliusque est, si Hieronymo credimus, [vt doceat stomachus, quam vt vacillet castitas.] Verum abstinere, ac ieiunare à vitijs, hoc est cauere in futurum salutem animæ procurandam, non est satis: oportet insuper præterita commissa deslere. Propterea in ieiunio (inquit) & fletu. Damnata illa hæreticorum vox est: [Optimam poenitentiam, nouam vitam,] si emendationem tantum sine malè actæ vitæ dolore velint intelligi. In OEcumenico Concilio Tridentino iugulata impia hæresis est, & de Christiana, ac vera poenitentia doctrina salutaris tradita. Illic docemur non satis esse cessare à peccatis, nisi etiam admissa fletu, & satisfactione purgentur. Dauidem optimum poenitentiae magistrum intueamur: [Lachrymis meis stratum meum rigavi, & poculum meum cum fletu miscebam.] Quæ flendi tanta constantia, cum in lecto etiam ipsi somno, in mensa potioni quoque obreperent lachrymæ? Petrus verò quomodo flebat? [Amare (inquit) fleuit egressus foras.] Ad fletum verò, & dolorem internum adiungi etiam debet externus, quo multum inuatur. Ob id in fletu (inquit) & planctu: id est non solum interno gemitu, sed etiam externa doloris significatione veram conversionem testamini. Ira fleuit, & planxit ille ipse David, ita Regina Esther, ita tantopere à Christo laudati Ninivitarum. Profecto dici vix potest, quantum corporalis afflictio, & poenitentia externa internam animi habitum confirmet,

*Hierony. in
epitaphio*

Paulæ malebat stomachum dolere, quā mentem. Et epistola ad Saluinā de viduitate seruanda, Melius est dolere ventrem, quā mentem. & vacillare gradu quā pudicitia.

Conc. Trid. sess. 14. capite 4.

Psal. 101.

Luc. 22.

met, atque promoueat: vt non immeritò Nazianzenus
affirmer, [nulla re perinde Deum conciliari, atque corpo- *Gregor. Na-*
ris afflictione.] Omnino necessarius est Christiano homi- *zian. oratio.*
ni corporalis etiam pœnitentiæ vsus, vel profusior, vel par- *18. in lau-*
cior, pro conditione temporis, vel personæ, vel rerum cæ- *dem Cypria-*
terarum. Ac reuera rarò, vel potius nunquam ad altiorẽ *ni marty-*
internæ puritatis gradum quicquam peruenit, qui non cor- *ris.*
poralis pœnitentiæ plus quàm mediocri vsu aditum sibi com-
parauerit.

Superest modò, vt diuinas voces exaudiamus, & quo- *5. Exhor-*
niam Deus iuxta Esaiam [expectat, vt misereatur nostri, & *tatio ad con-*
exaltari vult parcens nobis,] non differamus conuersio- *uersionẽ nõ*
nem nostram: quin potius vbi vocem illius benignissimam *differendã.*
audierimus: [Convertimini ad me in toto corde vestro, in *Esai. 30.*
ieiunio, fletu, & planctu.] statim obsecundemus, [neque *Psal. 94.*
obduremus corda nostra, sicut in die exacerbationis in de-
serto.] Quibus (inquit) iuravi in ira mea, si introibunt in re-
quiem meam. [Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc *2. Cor. 6.*
dies salutis.] Differendo, & procrastinando difficiliorem
reddimus conuersionem, quemadmodum Herinaceum par-
tum aiunt mora fieri parentibus periculosum, quod proles
dilata spinas proferat. [Ne differas (ait Scriptura) conuer- *Eccli. 5.*
ti ad Deum, subito enim venit ira illius.] Multi porrò po-
tius retro conuertuntur in perniciem suam, infelici illi vxo-
ri Loth similes, quæ conuersa retrorsum, mansit perpetuò *Genes. 19.*
in eodem vestigio, salis effecta statua: ergo in montem Dei,
non in funestam Sodomam oculos conuertamus: ne mor-
tis repentinæ iusta pœna nos rapiat, atque in Sodomæ no-
ræ turpitudinem aspicientes sempiternis cruciatibus tra-
dat, vbi ultra conuertendi faciem potestas nulla fiat. Be-
ne Christus nos admonet: [Memores estote vxoris Loth.] *Luc. 17.*
Præclare Sapientia commemorat: [Incredibilis animæ *Sapient. 10.*
memoriæ stans figmentum salis.] Salis profectò vsum non
exiguum hinc capere licet, si, quemadmodum Augustinus *August. in*
ait, [illius contemplatione condiantur homines, cor ha- *Psal. 75. id*
beant nec fatui sint.] In Deum nempe conuerti, vita est, *ipsum in*
à Deo auerti, mors est. [Convertimini, ait Dominus, ad *Psal. 83.*
me, & viuetis. Quare moriemini domus Israel. Neque enim *Ezech. 33.*

vult piissimus Deus mortem peccatoris, sed magis, vt conuertatur, & viuat.]

FERIA V. POST CINERES.

Cum intrasset Iesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio. Matth. 8.

1. Suffragia sancto-
rum, ac pio-
rum nobis
esse quaren-
da.



ESTERNVM Cinerum diem, & inchoati ieiunij alacritatem Centurionis hodie à Christo vehementer laudata fides, & pietas excipit, vt hominis externi exemplo inflammati pergamus ad Deum, quæcepimus ire via; ac primum res ipsa vt acta sit inspiciamus. Nam Matthæus dicit Cen-

turionem ad Dominum accessisse: Lucas narrat misisse eum primum seniores Iudzorum, mox appropinquantibus etiam amicos iussisse obuiam prodire, ac dicere, non opus esse tanto labore, iuberet solum: id ad salutem pueri ægroti futurum satis; se simul excusasse, ob id non ipsum venisse ad Christum, quod se existimaret conspectu illius indignum. Prorsus Lucæ non est contrarius Matthæus, nam qui per amicos venit ad Christum, verè ad Christum accessisse dictus est. Siquidem quæ per amicos possumus, per nos posse censetur. Simul illud mysterij indicat, vt Augustinus docet, optimum esse modum Christum promerendi, amicos apud Christum interpellatores habere. Itaque discimus magni esse ducendum bonos amicos, & Deo charos parare. Cyrum illum summum Persarum Ducem, ac Principem Xenophon refert, non credenti Creso Lydorum Regi tantis eum pollere diuitijs, quantas ia-

Abat,

Lucæ 7.
August. lib.
33. contra
Faust. c. 7.
Christum per
amicos pro-
meremur.
idem lib. 2.
de cons. En-
gel. ca. 20.
Xenoph. li-
bro. 8. Cyro-
pediz.

stabat, periculo facto probasse; ab amicis cum brevi ostentasset innumeras copias oblatas, itaque demonstrasse nullas esse, aut certiores, aut ampliores opes vera amicitia, amicorumque fide. Neque dissimilia Sapiens docet verbis disertis: [Amicus fidelis, protectio fortis, qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, & non est digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius.] Bonos proinde amicos, & Deo charos nobis conciliemus oportet, si tuti, si felices esse velimus. Quo loco prætereundum non est misisse primum hunc Centurionem seniores Iudæorum, senatores, ac patres urbis illius, de quibus ipse, ædificata liberaliter Synagoga, bene meritus erat. Quæ res quid aliud nobis insinuat, quam sanctorum apud Deum patrocinia imploranda, cum diuina beneficia promereri cupimus? Sanctos enim seniores appellari Elaias declarat, cum dicit; [Dominus venit ad iudicandum cum senioribus populi sui.] Horum nobis favorem conciliare debemus obsequiorum nostrorum sedulitate, illorum sacras memorias, & sepulchra frequentando, dies statutos, & festos præcipua pietate colendo, templa illorum, ædesque religiosas stipe collata iauando. [Facite, ait Christus, vobis amicos, qui vos, cum defeceritis, recipiant in æterna tabernacula.] Nam & Elisæus hospitam sibi studiosè ministrantem remunerari cupiens, si quid haberet negotij apud Regem, aut Ducem, se deprecatorem, & internuntium libenter offerebat. Præclari intercessores sunt sancti vita hac mortali defuncti, illa immortalis fruantes: neque contemnendi sunt amici boni, hoc est, viri iusti adhuc apud nos agentes. Vtrumque genus deprecandi Christum Centurio adhibuit, & authoritate senatorum, & fide amicorum usus, ut nobis pariter, & sanctorum gloriam, & iustorum gratiam apud Christum pro salute nostra conciliandam esse intelligamus.

Quæ fuerit Centurionis huius petitio, videamus. [Puer meus (inquit) iacet in domo Paralyticus, & malè torquetur.] Non pro filio ut regulis, non pro filia, ut Chananæa, sed pro seruo sollicitus est. Quod nõ ab re Chrysostomus animaduertit.

Neque

2. *Servorum curam gerendam.*

Ioan. 4.

Matt. 15.

Luc. 16.

4. Reg. 4.

Esai. 3.

Eccli. 6.

Rabanus in Neque ineptè Rabanus author grauis exemplum inde pe-
Cate. S. Th. tendum dominos admonet: [Sic deberent (ait) omnes con-
Chrysost. in dolere seruis, & eorum curam habere.] Quam profectò
Matth. ho- erga seruum sollicitudinem, quantum Christus probarit,
mi. 27. Puer satis declarauit, cum se illico iturum, ac curaturum ser-
rum Centu- rionis filium dixit: quod neque Regulus, neque Chananæa pro-
rionis filiū filijs postulantes audierunt. Obrulit enim operam suam
fuisse vult, Christus seruo inuiscendo, vt doceret tum sibi esse gratam
author verò Centurionis erga seruum curam, tum se conditionem serui-
imperfecti lem minimè contemnere, quod in filio Reguli nobilitatem
in Matt. ho- rogatus vt iret, haud quaquam annuit, ne nobilitatem, at-
mil. 22. non que opes magnificere intelligeretur. Neque prætereundum
filium, sed est, quod Lucas refert de puero Centurionis, quòd esset
seruum, hu- illi pretiosus. Nimirum probus, fidelisque seruus non mi-
ius authoris nus promeretur heros cordatos, atque æquos, quàm com-
verba S. Th. munitis generis necessitudo parentes. Iure id fieri Sapiens
recitat tan- docet. [Si est tibi seruus fidelis, sit tibi quasi anima tua:
quam Chry- quasi fratrem sic eum tracta.] Hoc loco fidelem seruum
stomi in commendat, alio loco prudentem: [Seruus sensatus, ait, sit
Catena. tibi dilectus quasi anima tua.] Vtramque laudem requirit
Eccli. 33. Christus in seruo, vt sit fidelis, & prudens. Quamobrem
Eccl. 7. non possunt non valde vituperari illorum mores difficiles
Matth. 24. & inepti, qui seruos perinde, ac iumenta quædam canes ve-
 tractant, sæpe etiam pecudum ampliorem rationem habèn-
 tes, quàm hominum, quos tametsi gradu impares, naturâ
 certè sibi pares cogitare deberent. At seruos etiam hinc eru-
 diri oportet, vt obsequendi diligentia heros suos sibi conci-
 lient, cum præsertim fidei Christianæ ratio præcipuè haben-
 da sit, quæ ita apud Paulum præcipit: [Serui obedite domi-
 nis carnalibus, sicut Christo.]

Ephes. 6. Sed Saluatori pollicenti se iturum, resistit Centurio,
 3. Abiectè neque se dignum reputans tanto honore, neque Christi ma-
 de se sentien- iestati eum laborem subire necessarium, cum iubendo quid-
 dum. uis efficere posset: [Domine, non sum dignus, vt intres
 sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer
 meus.] Merito à Christo hæc tanta fides, tamque religiosa
 laudator, de se enim abiectè, de Christo magnificè sentiebat,
 se, quòd esset gentilis, alienum à tanti Prophetæ conspectu,
 & collo-

& colloquio ducebat. Nam meministis (opinor) Iudæorum consuetudinem, quam Petrus Apostolus apud illum alterum Centurionem ita commemoravit: [Vos scitis, quomodo abominatum sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam.] Quam Iudæorum à cæteris gentibus auersionem Romani, Græciq; pelsimè accipiebant; vel contemnentes, vel ridentes, vel etiam stomachantes in Iudæos, tanquam vile hominum genus, simul superbum, & intolerabile fastu. Quem admodum historici Suetonius, & Cornelius Tacitus; Poëtæ, *Cornel. Tac. cit. histor. lib. 21.* Horatius, & Iuuenalis, non obscurè demonstrant. At hic Centurio, Romanus licet, altiore cogitatione populū illum Dei veri cognitione, & lege præditum suspiciebat: se verò, ac suos errore gravi circa diuina teneri: quod & Chananæa professus est, se ipsam canem, illū populum filios appellās. Igitur propriæ abiectionis, indignitatisq; cognitio, veræ humilitatis fundamentum est, quæ in suos semper defectus intuetur. Quæ ex consideratione, adiuncto supernæ maiestatis respectu, proficisci solet mirabilis quædam reuerentia & timor erga Deum, Deiq; omnia imperia: ac sicut oculi nimia luce percussi, se se reuocant ab intuendo, retroq; conuertūt, ita animus infinitis partibus se illi maiestati imparem sentiens, reformidat accedere, seq; potius recipit, & corripit procul. Ita erat affectus sanctissimus Dauid, cum percusso Oza arcam Dei in suas ædes diuertere nō est passus: ita Petrus Princeps Apostolorum, cum præ miraculo exclamaret: [Exi à me Domine, quia homo peccator sum.] Atque vt Chrysologus *Chrysol. sermo. 15.* dixit: [Sic cum Petrus exire à se rogat, quomodo Centurio eum ad se supplicat non venire. Agit vterque, ne indignitas hospitij in hospitis manet iniuriam.] Neque magnus Elias aliter, qui, Domino coram progrediente, operuit pallio vultum suum, veritus in tantam maiestatem figere obtutum. Quin etiam ipsi supremi Seraphici Spiritus, quemadmodum præclare Dionysius philosophatur: propterea ex senis alis, quibus præditi sunt, quaternis velantur, binis tantum volant: quod incomprehensibilem illam essentiam, maioreq; sibi ex parte ignotam silentio tegant, ac reuereantur. Quare minus mirandum erit, si Psalmista de se profiteatur: [Ego dixi in excessu meo, proiectus sum à facie oculorū tuorum.] Etenim *Psalm. 30.* quanto

*Act. 10.**Cornel. Tac. cit. histor. lib. 21.**Matt. 15.**2. Reg. 6.**Luc. 5.**Chrysol. sermo. 15.**3. Reg. 19.**Esai. 6.**Dionys. de Eccles. Hier. rare. cap. 4. par. 3.**Psalm. 30.*

quantò mens hominis in contemplationem altiore, ac penitentiore rapitur, tantò se profundius, ac longius ab illa infinita excellentia abesse sentit.

4. *Quomodo humilitate utendum.*

Sic legit Hiero. Prover. 18.

Orig. homil. 5. in diversa loca scripturæ.

Ea cogitatione religiosa, plenaque humilitatis ac reuerentiz in Deum uti debemus, maximè initio orationis, quando (ut ait scriptura) [Iustus accusator est sui.] Idque Ecclesia sancta nos docet abundè, cum sacrificium Missæ altissimum à cõfessione peccatorum sacerdotem exordiri iubet, sanctorumque sibi intercessionem captare. In ipsa quoque tremenda corporis Christi susceptione satis opportunè ea verba Centurionis Ecclesia usurpat: [Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum.] fortassis ex Origenis documentis morè illiustrans: Ille enim sic in quadam homilia scriptum reliquit: [Quando corpus, & sanguinem Domini manducas, & bibis, tunc Dominus sub tectum tuum ingreditur: & tu ergo humilias te ipsum, dicas, Dñe, non sum dignus.] Quam in re animaduertere certè possumus, quantopere is humilitatis affectus Deo placeat; cum eo ipso quod Centurio dixit indignum, ut preclare August. ait, præstitit dignum.] Primum enim Christus laudat Centurionem, cum se ille vituperat. Deinde Christus se iturum libenter pollicetur ad seruum curandum; mox se illius voluntati obsequentem præbet: cum primum, ut eat, petitur, iturum se dicit: cum mox ut non eat rogatur, sed ut imperet potius: imperat sanè, non it.

Aug. ser. 6. de verbis Domini.

Postremò Centurionis fidem tanti fecit, ut illam anteponat totius Israelis fidei; atque ita planè ijs ipsis Iudæorum senioribus, quos tanquam digniores se miserat, longè digniorem Christus ostendat. Quis hic non videat, quam illud verum sit: [Voluntatem timentium se faciet?] Quam illud certum: [Humilibus autem dat gratiam.] Semper Deo humilitas chara fuit; quæ, ut Cyprianus eleganter docet, [primus est religionis introitus, sicut eadem primus fuit Christi in mundum ingressus: ut quicumque (inquit ille) pie vult vivere, humiliter de se sentiat. Fundamentum enim sanctitatis semper fuit humilitas: neque in cælo stare potuit superba sublimitas. Ita sanè Cyprianus. Placuit igitur Christo Centurionis fides: placuit humilitas: verumque docuit Saluator esse, quod toties prædicauit: [Qui se humiliat, exaltabitur.] Magno itaque mysterio ipsam Centurionis trepidationem, & cunctationem Matthæus

Psal. 144.

Iacob. 4. Cyprian. in ser. de unitate Christi.

accessum

accessum ad Christum dixit; eò enim magis accessit ad Christum, quò se amplius per humilitatem subtrahendum putauit. Et sicut August. ait, [quò magis credidit, eò magis accessit.] Neque verò dānandus est propterea Zachaus, neq; cum eo Centurio contendet; hic diffugiat Christi conspectum, ille potius expectet. Diuersa sanè via ad eundem exitum vterque peruenit. Ambo Saluatorem honorificantes, vt idem author dixit, diuerso, & quasi contrario modo, alius reuerentia; alius amore magis ducitur: [Vnusquisque proprium donum habet ex Deo: & alius sic, alius quidem sic.] Verùm neque reuerentia, & timor amore, ac deuotione vacent: neque verò deuotio, & amor reuerentiæ, ac timoris expertes sint, sed sicut scriptum est; [Exultate ei cum tremore.]

Aug. 2. lib.
de confess.

Euangel. c.
20.

Aug. epist.

118. cap. 3.

1. Cor. 7.

Psal. 2.

Extremo loco illud dicendum est, fidem à Christo in gentili hominè inuentam, & probatam, quam in fideli populo non inuenerat. Ne igitur secundum speciem de hominibus iudicemus: neque magnopere parentum, & auorum meritis, religionique fidamus: neque congregationis nostræ, quanuis piæ, & sanctæ, authoritate, & fulgore nostros esse arbitremur. Ipsa ipsa merita nostra cernamus. Neque enim genus, aut collegiū, sed fides in pretio est apud Deum. [Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite,] dicebat Christus Iudæis paritum nobilitate superbis. Paulus verò apertè admonet: [Co-

5. Non est
se fidendum
professioni,
& dignitati
status.

Ad Gal. 3.

Ad Ro. 4.

Matth. 3.

Non

Hier. 5.

Esai. 65.

Non immeritò admiratur Dominus, vbi minimum datum, ibi fidem fuisse maximam: vbi plurimum sementis factum, ibi perquam exiguos fructus redditos. [Stupor, & mirabilia facta sunt hodie.] Ad nos hæc (fratres) referamus: nos enim respicit illa sententia: [Multi ab Oriente, & Occidente veniēt, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob: filij autē Regni eiicientur foras.] Quot, heu me, Christiani, religiosi, sacerdotes, dignitate, & professione fructus minimè dignos ferimus? Quot ab externis, & idiotis, & Barbaris fide, & religione superamur? à mulieribus, à rusticis, ab aniculis, ab extremo genere hominum? Hi, hi planè recumbent in mensa Christi, beata illa cœna fruētes: nos cum nostris infulis, & codicibus trademur in Tartarum. [Serui mei comedent (inquit) vos autem esuriētis: serui mei gaudebunt, vos autem præ dolore, & confusione ululabitis.] O durum, & triste spectaculū ad æternum carcerem damnatorum. Non ita nobis contingat, Domine Deus; sed misericordia potius tua, indignitatem nostram confessi, veniam à te impetremus, & gratiam.

FERIA VI. POST CINERES.

CONCIO PRIMA.

Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. Matth. 5.

1. Quàm sit
difficile ini-
micos dili-
gere.
Esai. 58.



INTER ea quæ ieiunij salutaris fructum eripiunt, non vltimas partes habet iracundia: ex qua odia fiunt acerba in eos, quos nobis in sen-
sos arbitramur. Quamobrem ipsa hodierna le-
ctione Esaiam increpantem audire licet: [Ecce
ad contentiones, & lites ieiunatis, & percutitis pugno impiè,
& omnes debitores vestros repetitis.] Apostolus quoq; nos
admonet leuare puras manus sine ira, & disceptatione, quòd
opor-

oporteat, scilicet, ieiunium, & orationem minimè proximi
 charitate destitui. Hac ergo parte nos munit egregiè Eccle-
 sia, dilectionem inimicorum tantopere nobis hodie commen-
 dans. Ego autem dico vobis, ait Christus, Deus noster, diligi-
 te inimicos vestros. Fuit planè tanta Christi dicentis autho-
 ritate opus, vt ea doctrina minimè nos repugnantes haberet,
 cui contradicere, ac repugnare sententiam mundi totius, at-
 que huiusce quoque carnis nostræ sensum summo opere cerni-
 mus. Omnino si qua res in vniuerso Christi Euangelio diffi-
 cilis, atque ardua occurrit, ea est maximè, vsque eo, vt fue-
 rint, qui præceptum hoc, si Hieronymo credimus, impossi-
 bile obseruatu confirmarent. Iustinus quoque martyr, idem-
 que Philosophus scribit, ethnicos hanc Euangelicam copio-
 se irridere solitos esse doctrinam, vtpote ineptam, atque ho-
 minum naturæ penitus repugnantem. Ac reuera in vniuersa
 Euangelica lege nihil est difficilius, quod Augustinus etiam
 testatur: [Recole, inquit, in omnibus iustificationibus Do-
 mini, nulla esse mirabiliora, & difficiliora, quàm vt tuos quis-
 que diligat inimicos.] Interroget sanè ea de re vnusquisque se
 ipsum, facile, si periculum fecit, quam id sit oppidò verum,
 consentiet. An est vlla tam prærupta, atque ardua rupes, &
 quæ nitentem ad se se ita ægrè accipiat, atque animus iniuriæ
 accepta beneuolentiæ resistens? vt coneris amare eum, cui te
 esse odio nosti? vt vlcisci nolis eum, qui te læsit? vt bene etiã
 mereri pergas de inimico tuo? ei gratiam, & beneficium con-
 feras, à quo es ipse lacessitus iniuriæ? illum colas, atque omni
 honore prosequaris, qui te dehonestauit, conuitijsque peti-
 uit? Ardua planè res mortali, atque difficilis. Etenim si sen-
 tientem hominis appetitum consulas, nihil vltione iniuriæ
 senties esse iucundius: si naturæ vim interroges, nihil tam esse
 naturale videbitur. Nihil tam proclive, quàm ferire ferientē,
 in ipsumque qui lacessit, auertere iniuriam. Vt qui malè di-
 xerit, malè ipse quoque de se audiat, quod quondam in orato-
 rem nobilissimum præclarus iactauit Historicus. Neq; enim
 hominum natura tantummodò ad vindicandum comparata
 est, verùm animantium cæterorum non dispar propensio. Nā
 vt bestiarum, ferarumque rabiem taceam, quæ offensæ in cæ-
 des, & laniatus grassantur: vt mittam modò leones, & tygri-
 des,

Hieron. in
 Matt. c. 5.
 Iustin. in
 apol. pro
 Christian.
 August. in
 Psal. 118.
 Concil. 7.
 & 9.

Salustius
 in Cicero-
 nem.

des, & tauros, & apros, quorum feroces, & truces in eos, qui se irritant, iras, impetusq; etiam expectare horremus: ipsa ego domestica, & natura mansueta animantia ob oculos pono, quæ videas prorsus simul, atque offensa se sentiunt, in vindictam rapi. Equus se mordentem remordet, & calcibus calcantem petit: canis dentibus, felis unguibus se ulciscitur, aries cornibus, & fronte impetit, simul atque se unumquodque horum offensum videt. Quid plura? ipsi pulli gallinacei vix dum ovo exuti, tamen se inuicem petunt: videasque mirabile spectaculum, vilissima animalcula, eos tamen spiritus, vbi contentio exarsit, gerere, ac si de Regno magni duces inter se decertent. Itaque natura ipsa instillare videtur inimicitias in eos, qui nobis aduersantur. Quam naturalem legem secutus Aristoteles pronuntiasse videri potest, [si amicis bene faciendum est, consequens esse, ut sit inimicis malè faciendum.] Idemque alio in loco: [Cum inimicis ne via quidem communicare homines velle.] Satis superque præceptum de dilectione inimicorum difficile reddit hæc vindictæ sumendæ cupiditas naturaliter omnibus, cum se læsos existimant, insira: sed est tamen ex alio fonte maior difficultas: Is est mundi huius consensus, atque hominum de tuendo honore constans opinio. Nempe habet suas leges inuiolabiles mundus, quibus omnis ratio honoris, & existimationis sancita est: secundum illarum legum decretis habetur inglorius, & vilis, qui acceptas iniurias non ulciscitur: qui ultionis duplum, quam accepit iniuriæ, sumit, is honoratus, gloriaque dignus habetur. Est à filiis huius sæculi stabilita illa impiorum sententia: [Quod infirmum est, inutile inuenitur.] In quo genere celeberrimus olim fuit belligerator ille, siue (ut scriptura loquitur) venator Nemrot robustus coram Domino. Itaque videas sæpe homines militares, aut aulicos, qui generosi haberi volunt, si quippiam læsos se putant, mille periculis vitam exponere, die, noctuque armorum pondere graues incedere, Solem, ac lucem fugitare, usque dum, sumpta vindicta, honori satisfaciant suo: & cum ira, atque ulciscendi feruor ille resederit, ac tempore consumptus iam sit, tamen mundi legibus, & existimationis suæ tuendæ vinculis teneri se putant constrictos. O miserum planè mundani honoris obsequium, vel seruitutem potius. Verum quid agas?

Ad

*Arist. 1. to-
pic. ca. 8.*

*4. Polit. ca.
11.*

Sap. 2.

Genes. 10.

Ad inimicorum odium incitat caro: mundus perurget: illa dulcedine vindictæ impellit volentem: Hic honorem, existimationemque obtrudit, vel innuit.

2. *Dilectionem inimicorum omnium esse lege præceptam.*
 Istis tamen pessimis consiliarijs se se opponit diuinæ sapientiae autoritas: [Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.] An sit potius audienda diuina veritas, quam humanum mendacium, vos videte. Fuere quidem, qui aliter senserunt, hæretici, neque defuit nostris temporibus tale aliquid. Verum fidei Catholicæ est dogma certissimum, nullo modo Christiano homini fas esse malum pro malo reddere: neque inimicos licere odio prosequi: quin etiam, si saluus esse velit, debere inimicis suis benefacere, cum opus est, & quæ communiter in alios collocat beneficia, ab ijs inimicos excipere minimè posse. Ita Theologi docent omnes, ita Patres consentienter affirmant. Gregor. dicit vindictam propriæ iniuriæ sacris regulis prohiberi. Et in Concil. Carthaginensi statuitur, non debere recipi oblationes dissidentium. Et in Conc. Agathensi, [qui inimicitias deponere perniciofa intétione noluerint, de Ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione pellantur]. Neque verò quisquam Euangelicæ perfectionis hæc documenta ita accipiat, quasi nullæ extiterint talia ante præcepta. Quin potius in omni legum ratione, siue scriptam, siue naturalem, siue Euangelicam spectes, dilectio inimicorum sancta est. Moysis lex antiqua sic habet: [Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis eum.] Et alio in loco: [Ne oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum.] Item aliàs: [Si esurierit inimicus tuus, ciuiba eum.] In ipsa lege naturæ Iob vixit, qui ita loquitur: [Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultavi, quod inuenisset eum malum.] In lege verò scripta David, Rex cum esset, atque indignissimè laceraretur ab infimo homine Semei, tamen milites suos ab ultione de illo cane sumenda seuere compescuit, diuinæ, atque omnia insipientis maiestatis reuerentia tactus. Ei, cum in Nabal, ingratum scilicet, & procacis linguae hominem ferro vindicandum pergeret, sapiens foemina Abigail occurrit, & restitit: [cum constituerit te Dominus ducem super Israel, non erit, inquit illa, tibi in singultum, quod ipse te ultus fueris.]

2. *Dilectionem inimicorum omnium esse lege præceptam.*
Inter errores Græcorum numeratur hic à Castro de hæres. & à Prateolo.
Lib. 2. epistol. 34.
Referuntur
23. q. 4. ca. inter quælas, quod est 27.
4. cap. 93.
Referuntur. d. 90. ca. oblationes.
Cap. 31.
Exod. 25.
Leuit. 19.
From. 25.
Iob 31.
Habetur d. sin. 90. ca.
Placuit,
quod est 9.
& ead. dist. cap. vlt.
1. Reg. 25.

3. Ratio-
nes natura-
les quæ ini-
micum dili-
gendum de-
monstrant.

Dicent fortassis homines nō valde religiosi, illos quidem fuisse viros sanctos, atque heroici nominis opera peregrisse: se non tam alto spiritu præditos, neque posse naturæ leges facile vincere. Ego verò ratione cum ijs agere pergā, ac iuxta ipsam naturæ ductum ostendo, non esse laude dignum inimico malefacere: imò verò & utilitatis, & gloriæ plurimum in bene merendo de aduersarijs situm esse. Denique rationi naturali esse contrarium, malū malo plectere. Quæro enim ex te, eum, qui fecit tibi iniuriam, cui nam putas nocuisse amplius, tibi ne, an ipsum sibi? Nam te quidem vel fortunis, vel opinione, vel etiam corpore læsit, id enim est summum: se verò altius in animalæsit, mentemque suam sceleri addixit.

Aristot. 1.
Rhet.
Plato in
Gorgia.

Nonne hoc longè grauius malum? Aristoteles quidem summus Philosophus ita pronuntiat: [Peius est facere, quàm pati iniuriam.] Cui mirificè consentit Plato asserens, & lege, & naturâ longe turpius esse facere, quàm pati iniuriam, imò verò omnium malorum maximum Socrates censebat facere iniuriam, itaque se potius optare pati iniuriam, quàm facere. Dic igitur mihi (o homo) si domi tuæ phrenesi impotenti laborans quispiam, te corripientem, & commoda monentem ita exciperet, vt indignans tibi præ furore caput suum parieti illideret, utrū iram tibi, an commiserationem potius excitaret? Quid si arrepta fida vix summam tibi cutem præstringeret, se verò ipsam altè confoderet, dignior ne tibi vindicta, an lachrymis & dolore videretur? Omnino ita diceret, ita sentiret, si homo, non fera, aut saxum esses. Quippe, cum te minimo damno affecerit, sibi vulnus grauissimum miser infligerit. Quam iniuriæ factæ rationem sapienter expendens Socrates, quemadmodum Basilii quoque narrat, cum in illum impudens quidam ingentem colaphum impegisset, non restitit Socrates, sed vtrò etiam obtulit cædendum se se, quoad ille improbus voluit: cumque faciem totam plagis tumentem, & liuidam reliquisset, Socrates fronti inscripsit; [Talis fecit] abundè se vltum putans, quòd iniuriam facere, quàm pati longè turpius existimaret. Si hæc ille diuinæ fidei expers, quid tu (Christiane) qui cælesti luce perfulus es, & sentire, & agere debes? Omnino Spiritus sanctus falli non potest asserens, illum qui diligit iniquitatem,

Basil. hom.
24 ad ado-
lescentes,
quomodo ex
Gentiliū
doctrinis
proficiant.

Psal. 10.

odio habere animam suam. Qui tibi igitur iniquus est, se potius, quàm te odio prosequitur, animæ ipse suæ damnum ingens dat. Exemplo medicorum proposito Petrus Chrysologus monet inimicorum iniurias tanquam phreneticorum deliramenta, ferendas, atque ita dicit, [Talia perpetrâtes grauissima phrenesi laborare cognouimus: obedi-
diamus Christo, & furentum fratrum morsus, verbera, onera, tota pietatis virtute portemus.] Adhæc age modò, cuius cerebri est ideo insanire velle, quoniam prius alter insanijt? quæ ratio patitur, tibi malè agere expedire, propterea quòd cuius, aut collega tuus fecerit malè? Si in te alter fecit iniuriam, defines tu esse & ipse iniuriusus, si iniuriam vicissim feceris? an verò iniuria ius vnquam esse potest? & peccatum peccato repensum, peccati rationem, & nomen exuet? Quòd igitur peccet alter, ideò tibi esse peccandum, vides planè, quàm stultè asseri omnes intelligent. Cùm per viam fortè cœno impeditam ingrederis, si obuius aliquis non satis consideratè calcans, guttulas aliquot aquæ lutulentæ aspersit in togam tuam, tu verò iratus vltionis capiendæ gratia in medium cœnum insilias, vt illum vicissim respergas, quantum risum facturus es omnibus, prudentibus æquè, atque imprudentibus, qui alterum leuiter vt attingas, te totum ita fœdaueris? Mouit hæc ratio, atque perculit excellens illud Platonis ingenium, qui in Critone sic disputantem inducit Socratem: [Nullo modo iniuriandum est, neque si passus fueris iniuriam, vlciscendum, vt vulgus putat. Per paucis autem (scio) sic, vel apparet, vel apparebit. Neque igitur vlcisci decet, neque malefacere cuiquam hominum, quodcunque ipse passus fueris.] Erat Ethnicus Socrates, erat fidei Christianæ expers Plato: attamen ita sentiebant, ita prædicabant. Quorum etiam sententiam Plutarchus probat in eo eleganti opusculo, quod de capiendâ ab inimicis utilitate conscripsit. [Oblata inquit occasione vlciscendi inimicum, eum missum facere æquanimittatis est: qui verò & miseratur inimicum afflictum, & opem fert indigenti, hunc omnes amant, & laudant ob animi humanitatem, & bonitatem.] Idemque Diogenis responsum narrat interro-

Chrysologus
serm. 38.

Plato in
dialog. cui
titulus Cri-
to, siue de eo
quod est agē
dum.

Plutarchus
de capiendâ
utilitate ab
inimico.

*Basil. hom.
24. ad ado-
lescentes,
quomodo
ex Gentiliis
doctrinis
proficiant.*

ganti cuidam. [Quomodo vlciscar inimicum? Probus est o.]
Quia etiam ipsum laudare inimicum, maiorem concilia-
re laudem laudanti, quam laudato, sapienter affirmat.
Quod Tullius quondam de Cæsare scite dixit, cum sta-
tuas Pompeij euertere vetuit, suas stabilisse. Refert Basilus
Magnus Periclem illum, clarissimum Græciæ Principem
à quodam probriis omnibus lacesitum nihil respondisse,
nihil esse commotum: quin etiam cum iam serò abeundum
esset, cum lumine conuiatorein fuisse comitatum. Quan-
ta hæc gloria virtutis egregiæ? Idem etiam narrat, cum
Euclidi Megarensi quidam iratus iurasset, se illum neci da-
turum: Euclidem contra iurasse, se patienter laturum. Quæ
planè facta præclara meritò Basilus dicit præceptis Evan-
gelicis fuisse consentanea de ferendis iniurijs, & de benefa-
ciendo inimicis. Quod si Gentiles fidei Christianæ ignari
ita & sentire, & egere, quid est, quod Christianus autho-
ritate Christi edoctus non intelligat malum bono esse vin-
cendum? Postremò dicas velim, qui te ipse vlcisci paras,
quid ab omni ratione, & iure alienius esse potest, quam ut
idem sit & actor, & iudex? Nonne perspicuum est in sen-
tentia ferenda errare illum esse necesse, qui sibi fauet, al-
teri infensus est? In omni sanè Republica cautum legibus
est, ut nemo sibi ius dicat: quod ipsum naturæ ius dicitur.
Cum ergo te dicis affectum iniuria, actorem te ipse fate-
ris. Quòd si etiam tibi te vindicandum censes de inimico,
nonne iudicis partes assumis? Simul itaque vis esse &
actor, & iudex? at quàm iniqua iudicia animi irati? quàm
truces poenæ decretæ furenti? conuiitium, scilicet, alapa
vindicandum, alapam vulnere, vulnus nece; ita semper
crescit vlciscendi libido. Atque his legibus infelices mor-
tales mundo militant: hæc carnis sapientia est: hæc gene-
rositas, hæc gloria semper in peius rueret. O quanto illa
æquior, atque iucundior Dei lex omnes mortales ad se
vocantis. [Mihi (inquit) vindictam, & ego retribuam?]
Deus te vlcisci vult, à te stat contra inimicum tuum. Quan-
tò id melius, & satius? David certè ita existimabat, cum
Deum alloqueretur. [De vultu tuo iudicium meum pro-
deat: oculi tui videant æquitatem.] Optimo iudici cau-
sam

Heb. 10.

Psal. 16.

sam nostram commissam scientes, conquietemur, ac de salute animæ, & nostræ, & fratris, qui læsit, potius cogitemus, ut optimo Patre dignos filios nos exhibeamus.

IN EADEM FER- RIA, CONCIO SECVNDA.

De iisdem verbis:

Diligite inimicos vestros. Matth. 5.



ERVOS ferunt, scorpijs, & serpentibus vesci: & quæ alijs afferunt perniciem, veneni mortiferi vi, ea animantia bonitate naturæ, ac stomachi eximio calore, in cibum ad vitam propagandam vertere. Quod naturæ deus Plutarchus Philolophus considerans, ad eos sapienter transfert, qui magna prudentia, & virtute præditi ex inimicis vtilitatem capiunt, ex genere, scilicet, hominum venenato, & lethali ipsi sapientia freti salutem sibi, gloriamque conciliant. Xenophon quoque non vulgaris philosophus assererat cordati esse hominis etiam ex inimico vtilitatem capere. Quemadmodum ex feris atrocibus vtilia nihilominus multa ad vitam, & sanitatem tuendam capimus: ex apro, videlicet, ex leone, & lupo, ex ipsa vipera. Quorum omnium mirabilem in varias occasiones vsum, ac medicamenta qui discere cupit, consulere sanè potest Plinium naturalis historiæ scriptorem, ceterosque medicæ artis peritos auctores. Quæ quidem eò dicta sunt, ut intelligat quivis ex inimicorum dilectione vtilitatem sibi capere licere vel maximam: Idenim veluti venenata, atque impotentes bestię vitæ mortalium insidiari videntur, quibus tamen si rectè, ac pro decore utaris, non perniciem, sed commodum plurimum sis relaturus.

1. *Ex inimicis multas esse vtilitates.*

Plutarc. de vtilitate capienda ab inimico.

Idem ibid.

Hoc igitur probè sciens sapientia cælestis admonet: [Diligite inimicos vestros: benefacite ijs, qui oderunt vos: orate pro calumniantibus, & persequentibus vos.] Enumeremus ergo, si placet, commoda, atque vtilitates, quæ ex inimicis capere, & possumus, & debemus.

2. Deū sibi
parare de-
fensore, qui
inimicum
non vlcisci-
tur.

Primò, si te ipse minimè vlcisceris, paras tibi ultorem ipsum Deum, eumque facis à partibus tuis stare. Qua re nihil neque gloriosius, neque salutaris cogitari potest: suscipit enim Dominus causas afflictorum libenter, atque oppressorum, qui se minimè vindicant, sed illius æquitati suas opes, curasque committunt. In eos verò acriter animaduertit, qui violenter, atque iniquè vel subiectos, vel socios vexant. Canit id præclare Psaltes: [Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dominus.] Hæc in ferocientes, & truces bestias:

Psal. 57.

iam de patientia sanctorum adiungit: [Latabitur iustus, cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris, & dicet homo, si utique est fructus iusto? utique est Deus iudicans eos in terra.] En quantus sit iustitiæ, & patientiæ fructus. En Dei iudicium vigilans. Virum nocentem iustissima pœna plectat, innocentem de inimici ultione latum, victoremque reddat. Fas quidem est ablata repetere, læsæ existimationis causam agere: sunt magistratus, sunt tribunalia, apud quæ de restitutione, de satisfactione iniuriæ acceptæ Christiano quoque tractare licet: neque id prohibet lex diuina: neque verò crimen est, criminis postulare malè meritum de communi, & publica, vel etiam priuata re. Magistratus enim idè instituti sunt, ut iniurias fieri nō sinant, & factas etiam vlciscantur. Quod esse laude dignissimum Plato prædicat. Paulus verò Apostolus etsi iniuriam magis, & fraudem pati Christianum decere vult, quàm litigare, non tamen iudicia prohibet, & causam suam quemque agere. At inimico animo isthæc designare, & vindictam querere, atque alterius damno exultare, turpe est. Quare cauendi sunt diligenter ij scopuli, ad quos sæpenumero instructissimæ etiam naues allidi solent; securus ille portus est, ut Deo te, tuaque omnia committas: illum defensorem, illum iniuriarum tuarum iudicem ma-

Plato dial.
5. de legib.
4. Cor. 6.

lis,

lis: sanguinem enim servorum vlciscetur, quos habet charissimos, ut qui eos attingat, divini oculi pupillam tangere, atque affligere existimari velit.

*Psal. 9.
Zachar. 2.*

Sed honoris iacturam plurimam facere doles, quod mundus eos, qui laesi tacent, neque se se vlciscuntur, velut inermes pecudes, viles, atque ignobiles habeat: eos contra praedicet, atque suspiciat, qui damna, iniuriasque acceptas, multiplicato inimicorum incommodo, atque supplicio tanquam aucto foenore recompensent: hos nobiles, hos generosos, dignosque imperio ducit: itaque honoris, atque existimationis tuae te ratio monet, ne diligendum inimicum putes. Atqui ostendo tibi protinus in diligendo inimico honores esse longè cumulatisimos, gloriam immortalem. Age, quis rectius, & verius censeret, mundus, an Christus? Quid ait Christus? [Vt sitis filij Patris vestri, qui in caelis est, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos.] Ac rursus: [Estote ergo & vos perfecti, sicut Pater vester caelestis perfectus est.] Ergo benefacere inimico, Deo dignum est, generososque filios tanti Patris ostendit: ad perfectam laudem, ad gloriam, ad Deitatis ipsius consortium pertinet; ita planè Christus existimat. Non est vilis animi, mihi credite, imò Christo magis credite, non est pusilli, sed magni, & sublimis iniurias obliuisci, malefacta beneficiis compensare. Ridebunt fortassis homines ridendi ipsi potius quam amentes, aut ut se modestius comparent, dicent Christiana lege sic censerì, apud Deum sic rem habere: at homines aliter sapere, mundum contra opinari. Mihi verò iam vel ex ipso saeculo testes producendi sunt ad nostram sententiam asserendam. Nonne Marcus Tullius tantus ille & orator, & philosophus in virtutibus Iulij Caesaris nullam fuisse admirabiliorem confirmat clementia? quod in ceteris magnificè, atque fortiter factis, ceteros mortales vicisset, in suarum iniuriarum obliuione seipsum. Quam non minus veram, quàm elegantem Caesaris à Cicerone assertam laudem valde Aurelius Augustinus probat, asserens Caesarem aduersarijs vitam, dignitatemque donasse. Plutarchus quoque Philosophus ita scribit: [Qui verò & miseratur inimicum afflictum, & opem fert indigenti, hunc omnes

3. *Maximè
esse honori-
ficum, inimi-
co parcere.*

*Cicero in
oratione pro
Q. ligario.
& in orat.
pro M. Mar-
cello.*

*August. de
ciu. Dei lib.
3. ca. 30.
Plutarc. de
vilit. ca. ab
inimico.*

- amant, & laudant.] Nam reuera longè maior animi fortitudo est se ipsum vincere, quàm quemvis alium. Rectè Salomon dixit: [Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.] Vis ergo inimicum vincere gloriose, vince in bono malum. Non tanta fuit Davidis gloria, cum Goliath hostem immanem deiecit, iugulauitque, ac capite gladio infixo ad suos victor reuerfus est, quantam merito ipse prædicat, Sauli Regi inimicissimo, & iniquissimo pepercisse. Id ipse libenter commemorat, id, scilicet, gloriatur, cum canit:
- Psalm. 131.* [Memento Domine David, & omnis mansuetudinis eius.] Cui pulchrè scriptura consentit, cum recenset catalogum virorum fortium. [David sedens in cathedra, quasi vermiculus ligni tenerimus.] In tanta fortitudine egregiam animi mansuetudinem præcipuè extollit, atque admiratur. Quare desinant homines vani, & inepti de honoris iactura quæstionem facere: intelligant nihil esse honorificentius, nihil gloria dignius, & apud Deum, & apud homines, modò non insanos, dilectione inimicorum, fructumque esse maximum tandem sibi persuadeant, ut mortales Deo immortalì quàm simillimi sint. Abeant leges istæ militares à diabolo inuentæ, ingentes illæ nugæ duellorum procul recedant: tam impudentia mendacia aures Christianæ non ferunt. Non est tuendus honor vindicando, sed condonando, non tuetur nomen, & famam, qui læsus decies lædit, sed qui, cum possit vlisci, potius bene meretur, ille est immortalì gloria dignus. Præclare Tullius dixit; [Si plurimas à tuo prætorè accepisses iniurias, tamen ferendo maiorem laudem, quàm vliscendo mererere.] Si de omni genere hominum accipiat, nihil dici excelsius potest.
- Quantum autem à diuina stirpe degenerent, qui se Deum habere Patrem iactant, & in illius tamen filios, id est, fratres suos iniqui, acerbique sunt, vel ex se ipsis rationem ineant, velim. Quanta nos peccamus in Deum? quot debita, quàm ingentia contraximus? Si nos ille pro meritis acciperet, quo suppliciorum, & mortis genere tot scelera luere possemus? [Si iniquitates obseruauerit, quis hominū sustinere queat?]

ut ait

Vt ait egregius Vates. At quid Deus in impios, & sceleratos? quæ illius patientia? quàm diuturna tolerantia? an ignoras, quòd benignitas, & patientia Dei ad poenitentiam te (peccator) expectat? Neque tolerat modò, atque dissimulat offensas suas: verùm indulget vltro, & allicit, & cerat benefactis vincere peruersitatem nostram: & mille modis curat salutem ijs, à quibus est grauissimè latus. Neque enim continet in ira sua misericordias suas, neque vult perire peccantem, sed ad conciliandum sibi potiùs omnibus modis dat operam. Hæc Dei magnitudinem decent, hæc illam sempiternam maiestatem excellenter illustrent, cuius natura bonitas, cuius opus clementia est. Quid igitur te facere par est, qui talem te Patrem habere gloriaris? Quin potiùs te ex diaboli progenie cogitemus oportet, quem imitaris, cuius facta iniqua, cuius odia infesta præ te fers. Ille homicida erat ab initio: & tu desideria patris tui vis facere, quod Christus dixit Iudæis. Nonne times, atque vehementer formidas illam Domini irascentis vocem? [Serue nequam omne debitum dimissi tibi, quia rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui?] Verissimè Sapiens admonuit: [Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & seruans peccata illius seruabit. Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam? ipse dum caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo?] Rectè proinde sanctus Papa Leo nos admonet, [ne simus in remissione difficiles, quia ad nos recurrit siue cupiditas vltionis, siue indulgentia bonitatis, & nemo audeat alterius delictis veniam denegare, quam pro suis optat accipere.]

Ex quo intelligimus, quanta ex odio inimicorum mala sequantur, quantus verò dilectionis, & beneficentiæ fructus. Ex vltà est, mihi credite, inimici diligendi præceptum. Non tam illius rem, quàm nostram agimus. Nos enim pauca, & facilia condonamus homini in nos peccanti. Deus verò nobis innumera, eaque grauissima condonat. Quid ad hanc egregij fœnoris artem? tu remittis vix trium obolorù pretiù: Deus tibi ter mille talera.

Bene

Psal. 76.

2. Reg. 14.

Ioan. 8.

Matt. 18.

Eccli. 28.

S. Leo. ser. 11. de qua-

dragesima.

*5. Quantiæ
vilinatis sit
dilectio ini-
micorum.*

Eccli. 28. Bene ergo ille ipse autor hortatur. [Relinque proximo tuo
 Luc. 6. nocentite, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur.] Quod
 etiam Saluator monuit, [Dimittite, & dimittimini.] Beatus
 Aug. in En- quidem Pater Augustinus egregie docet inter omnia mi-
 chiri. c. 33. sericordiae opera nullum esse maius, nullum Deo gratius,
 Idem homi. nullam ad propria peccata soluenda potentius venia iniuriae
 6. lib. 5. o. 60 acceptae. [Ea (inquit) eleemosyna nihil est maius, qua ex
 mil. refer- corde dimittimus, quod in nos quisque peccauit.] Hoc igitur
 tur. d. 45. c. David pro se allegabat. [Si reddidi retribuētibus mihi
 Duae sunt malum.] Hoc etiam sanctus Iob. [Si gaudius sum super rui-
 eleemosynae nam inimici mei, & latus sum, quod inuenisset eum ma-
 cordis multo lum.] Inimici maledicta ad salutem, ad prosperitatem ver-
 maior est, ti nobis, si bene patientes sumus, ille ipse rex David iudicat;
 quam eleemo- qui Semei se impetentem, & dictis, & factis pessimis non
 mosyna cor- molestē accepit, suos verò indignantes grauitè obiurga-
 poris. uit. [Dimittite, ait, vt maledicat, si fortè respiciat Dominus
 Psal. 7. afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro ma-
 Iob 31. ledictione hac die hodierna.] Iuxta praeceptum Domini
 2. Reg. 16. maledicere censebat optimus Rex eum quem diuinæ iusti-
 tiae, ac prouidentiae veluti ministrum, & satellitem cogita-
 bat. Siue igitur Dei omnia cernentis imperium mente com-
 plectimur, siue oculos ad nostra commoda conuertimus, in-
 uenimus prorsus plus nobis plerumque prodesse inimicos
 maledicētes, quàm amicos blandiētes. Ac debemus inimico-
 rum facta potius excusare, nostris quē meritis minora sentire,
 si modestè, ac prudenter gerere nos velimus. Qua de re prae-
 clarè Gregorius docet, aliud esse impium, aliud inimicū per-
 peti. [Nam sunt pleriq; inimici, ait ille, qui non sunt impij:
 & sunt impij, qui nobis specialiter non videntur inimici.
 Humana autem mens omnem inimicum, quem tolerat,
 etiam impium & iniquum putat: quia eius culpas apud
 cogitationem suam liuor accusator exaggerat. Quibuslibet
 verò flagitijs prematur, minùs iniquus creditur, si ad-
 uersarius minimè sentitur.] Quae magni patris doctrina si-
 genda est animo, atque altè meditanda. Facile enim ni-
 mio nostri amore decepti, eos vehemēter accusamus, ini-
 quos quē ducimus, qui nobis obstitunt: contrà viri perfe-
 cti, atque sancti inimicorum magis misercntur, atque eorū

rum etiam malefacta, quoad licet, excusant. Stephanus *Actor. 7.*
 Dominus precatur genibus nixus, ne se occidentes dam-
 net: Christus verò Rex noster, decus, ac lumen no-
 strum singulare non tatis habet veniam crucifigentibus se
 postulare, verum culpæ etiam tantæ excusationem quan-
 dam obtendit: [Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid fa-
 ciunt.] O vocem divini fusi sanguinis præclaram, quam re-
 stituit Paulus melius clamantem dicit, quam Abel sanguinem,
 cum Abel vindictam in fratrem, Christus veniam, gratiam-
 que in Deicidas imploret. Proh quantus pudor Christiano
 odia exercenti, ultionemque paranti. Quin potius in
 propositum nobis exemplar ardentissimæ charitatis intue-
 amur, ac pro virili imitari conemur. Petrus verò sic cen-
 set: [Christus, inquit, passus est pro nobis, vobis relin-
 quens exemplum, qui cum malediceretur, non maledice-
 bat, cum pateretur, non comminabatur.] Ergo tanto Pa-
 tre non indigni futuri filij pro iniuria gratiam, pro male-
 factis beneficia reddamus. Id cum nobis perutile, tum val-
 de gloriosum atque honorificum, contra quam mundus opi-
 natur, Christi Iesu veros discipulos, sectatoresque decla-
 rabit. Nam si solum in eos benefici ac benevoli esse pergi-
 mus, qui nos nulla iniuria affecerunt, quin poluis se amicos
 ac gratos præstiterunt, nulla profecto laude digni sumus.
 [Nonne & publicani & æthnici hoc faciunt?] ait Christus. *Matth. 5.*
 Illud insigne Christiani animi facinus est, ut ijs saluti esse
 cupias, à quibus exitium tibi parari videas: quod Step-
 hanus egregius Christi athleta fecit, ut pro illis funderet pre-
 ces, quorum manu & odijs cruentis extremum discrimen
 adierat, Itaque quam nomine suo quodammodo præsigna-
 bat, consecutus est præclaram Christianæ militiæ coro-
 nam, quam Dominus ijs omnibus pollicitus est,
 qui de inimicis benemeriti Christum
 imitari felicissimè
 volunt.

Luc. 23.

Hebr. 12.

1. Pet. 2.

Matth. 5.

Actor. 8.

IN

IN EADEM FER-
RIA, CONCIO TERTIA.

De illis Euangelicis verbis.

*Estote ergo perfecti, sicut Pater vester celestis
perfectus est. Matth. 5.*

1. Quæ ho-
minis ad
Deum simi-
litudo &
qualis fu-
gienda.
Aristot. in
12. Meta-
physi. ca. 9.



MNE M naturam cõditam cõstat cõ
esse perfectiorem, quò magis ad condi-
toris sui perfectionem accedit, illumq;
quantum potest, imitatur. Eam ob cau-
sam summus philosophus Aristoteles
cælestes illas substantias, quas ille intel-
ligentias appellat, censuit cælestium or-
bium motionem nõ intermittere: quòd

ita maximè primæ, ac summæ intelligentiæ similitudinem te-
neant, quæ semper in actu est, semper operatur, atque efficit.
Homo verò, cum ad Dei imaginem, & similitudinem factum
sacra litera narrent, erit profectò tantò perfectior, quantò
Deo similior. Imaginem quidem, vt Hieronymus, ac Ruper-
tus interpretantur, in ipsa natura, naturalibusque potentijs
homo sortitus est: similitudinem gratia, iustisque actionibus
sibi comparat. Quare nos Apostolus adhortandos sic putat:
[Estote ergo imitatores Dei, sicut filij charissimi.] Hoc igitur
primum sit: consequens ac secundum illud: Dei similitu-
dinem duobus modis intelligi posse: vno per æqualitatē, qui
est iniquissimus, ac prorsus execrandus in creatura. Altero
per imitationem ad diuinorum bonorum participationem
quandam congruentem: ad quem nos Saluator hodie hortat-
ur pro nostra virili capessendum. Verum æqualitatis ille
prior modus non simplex est. Est enim æqualitas absoluta:
est etiam proportionalis. Ergo similitudinem æqualitatis ab-
solutæ cum Deo solus Deus habere potest: quæ proinde Filij
Dei propria, peculiarisque est. Secundum eam ille ipse dice-
bat: [Omnia quæ viderit Filius Patrem facientem, hæc & Fi-
lius

Hieron. lib.
9. in Ezech.
cap. 28.
Ephes. 5.

Ioan. 5.

lius similiter facit. Pater enim diligit Filium, & omnia demon-
 strat ei.] Hanc tantam Dei similitudinem, sublimem atque
 omni ex parte perfectam natura creata, neque capere, neque
 appetere potest. Ipse ille lucifer, cuius tam excelsi conatus
 tamque superba cogitatio narratur, nequaquam eam similitu-
 dinis rationem cum Deo appetijt: neque enim tam erat insa-
 nus, aut fatuus, ut rem omniratione impossibilem sibi peten-
 dā arbitraretur. Alia fuere vota superbissimi Angeli. Æqua-
 litatem quidem expetijt, at non absolutam, quippe impossi-
 bilem, sed proportionalem, liceat vocabulis ex schola philo-
 sophorum sumptis uti, quando quibus res maximè obscuras
 explicemus, alia non occurrunt. Proportionalis, æqualitas
 illa est, cum erga res suas ita se habet, ut Deus erga suas. Pla-
 nius dico. Qui non ab altero Principe pendet, æqualis illi est
 in imperio, licet tantum regnorum non obtineat. Verbi gra-
 tia, Anglus Hispano: ita enim dominatur Anglus in suo reg-
 no, ut Hispanus in suo, tametsi neque opibus, neque ditionis
 amplitudine comparandus sit. Quod si is qui erat iure, atque
 usu subiectus Principi, à quo Provinciæ præfectus erat, vel-
 let suo nutu sine illa Principis autoritate gubernare Provin-
 ciam, quis non illum æqualem suo Principi, ac domino fieri
 velle, rectè diceret? quippe qui id agat, ut perinde provinciā
 sibi subiectam habeat, ut habet Princeps reliqua regna, ta-
 met si ampliora, pluraque. Hoc ergo fuit propriè primi Ange-
 li scelus, hoc diaboli peccatum ingens: quod propria gloria,
 & magnitudine elatus, Deo subdi noluit, suis maluit frui,
 quasi suis, ac non precariò, gratisque ab altissimo præstitis.
 Hinc illa vox nefaria: [Ero similis altissimo.] Hinc iustissima
 alterius prophetæ exprobratio: [Dedisti cor tuum quasi cor
 Dei,] atque eiusdem in alio loco: [Elevatum est cor eius in al-
 titudine sua.] Quod mortiferum venenum visceribus imis
 haustum serpens malignus instillare conatus est primis
 nostri generis authoribus: [Eritis, inquit, sicut dii.] Hoc
 genus divinæ similitudinis expetendæ, ac capeßendæ naturæ
 rationalis tum Angelicæ, tum humanæ est prosus immensa
 perniciēs, irreparabile exitium. Neque divinæ perfectionis
 affectatores tales Christus vult, neque mentem adeò non mo-
 dō impiam, sed insanam nos ea verba docent: [Estate ergo
 per-

Esai. 14.

Ezech. 28.

Ezech. 32.

Gen. 3.

- Luc. 17.* perfecti, sicut Pater vester perfectus est.] Quin potius humiles, veritatisque tenaces esse iubet: qui cum omnia fecerimus, quæ nos facere oportet, dicere imperat: [Serui inutiles sumus.] Sensit quavis superbus Antiochus plaga cælesti verberatus, quàm esset ab humana potentia alienum Diuinitatē affectari: atque ipsis diris doloribus victus, veram illam sententiam effudit: [Iustum est subditum esse Deo, & mortalem, non paria Deo sentire.] Neque dissimile in tartaro damnatorum supplicium etiam externus Poëta describit, quibus inter ipsas, quas launt, acerbissimas poenas, identidem inelamatur acri voce præconis. [Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.]
- 2. Mach. 9.* Ergo diuinæ perfectionis similitudo quemadmodum homini minimè expetenda sit, sed modis omnibus vt superbix certissima lues, fugienda, ac detestanda, diximus hætenus. Superest, vt illam alteram speciem persequamur diuinæ similitudinis, quæ iucundissima, atque honestissima existit, quæ in eo posita est, vt Dei actiones imitemur, quantum nobis imitabilis est, dignisque operationibus illius summæ bonitatis, quoad licet, imaginem referamus. Vt enim qui ad lucem plurimum accedit, lucis consortio maximè fruitur: ita qui Dei bonitatem refert agendo, Dei perfectioni similior euadit.
- Virgil. 6. Aneid.* Hoc Christus libenter offert: [Discite à me] inquit. Et Ioannes commemorat societatem, quam habemus cum Deo, & cum filio eius Iesu Christo, si tamen ambulamus in luce. Sunt verò quædam in illa prima, altissimaque substantia ita illius propria, & ab omni creata substantia tam longè remota, vt in ijs Deum velle imitari, stultitiæ, temeritatisque maximæ sit. Nam omnipotentiam, qua cuncta condidit, præscientiam, qua futura omnia videt, æternitatem, qua semper eodè modo se habet, cæteraque talia ad diuinam maiestatem iure ipso Deitatis propriè attinentia, qui velit sibi arrogare, is vel insanit, necesse est; vel Diabolum ipsum superbia importunissima superet. Bene Augustinus: [Discite à me non mūdum fabricare, non cuncta visibilia, & inuisibilia creare, & non in ipso mundo mirabilia facere, & mortuos suscitare, sed quia mitis sum, & humilis corde.] Attamen hæc ipsa excelsa potentia, scientia, immutabilitatisque diuinæ decora suo modo
- 2. Quomodo perfectio diuina homini quærenda.*
- Matth. 11.*
- 1. Ioan. 1.*
- August. ser. 10. de verbis Domini.*

do assequitur etiam creatura, si creatorem ea parte, qua licet, atque decet, imitari contendit. Quæ nam igitur erit ratio diuinæ perfectionis optandæ, & capeßendæ? Nimirum vt à malo abstineat homo, quantum potest: vt peccatum pestem animæ pro viribus fugiat: vt sanctitatem omni ratione sectetur: Sic enim ille dicit: [Sancti eritis, quoniam ego Dominus Deus vester sanctus sum.] Est autem sanctitas, vt Dio-
 nysius tradit, perfecta munditia; ergo mundare animum etiam atque etiam, purgare sordibus omnibus peruersi aut amoris, aut odij, hæc summa Christianæ sanctitatis est. Iacobum Apostolum audite: [Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem, hæc est visitare pupillos, & viduas in tribulatione illorum, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo.] Quantum ergo sæculi vnusquisque contaminationem à se ablegat, tantum religioni, sanctitati que propinquat. Aper-
 tius id ipsum Petrus, [omnia nobis diuinæ virtutis suæ, quæ ad vitam, & pietatem donata sunt per cognitionem eius qui vocauit nos propria gloria & virtute, per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ confortes naturæ, fugientes eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem,] Hæc Petrus: qui diuinæ confortium naturæ hætenus definit, quatenus mundanæ concupiscentiæ corruptionem vitamus, & fugimus. Verè enim sanctitas in eo est, vt impurum omnem affectum seu volendo, seu nolendo penitus exuamus. Hoc planè paucorum est. Verum ad excelsam arcem vocat nos Deus: enitendum est pro nostra virili, illius ope implorata, in sublimiora, vt diuinam perfectionem, quoad datur, consequi possimus. Itaque sicut turpes, & obscæni amores procul pellendi, ita odia, atque inimicitia, quæ ex nostri immoderato amore profiscuntur, corrigenda sunt, atque ad diuinæ charitatis legem componenda. Vix quicquam ita inficit animum, atque à diuina similitudine alienat: [Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam inquinentur multi,] scitis esse Apostoli verba. Cuius etiam illa: [Leuantes puras manus sine ira, & disceptatione.] Dauid quoque turbatum sibi oculum mentis præ ira confitetur. Ergo vt Deus naturaliter bonus, & sanctus, nullius malitia, & peruersitate mouetur, sed

.7. miqua2

.et. moA

Leuit. 19.

1. Pet. 1.

Dionys. ca.

12. de diuin.

nomin. [Sã-

ctitas est om-

ni scelere li-

bera, perfe-

ctaq; & pe-

nitus incoin-

quinata mũ-

ditia.]

Iacob. 1.

2. Pet. 1.

.8. miqua2

Hebr. 12.

1. Tim. 2.

Psalm. 7.

perstat in bonitate, sanctitateque sua; ita debet elaborare Christi seruus, ut nullius, quamvis sibi infensi atque inimici, peruersitate mutetur. Id enim est ipsum quoque perverti. [Sapientia (inquit sapiens) luci comparata inuenitur prior: illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.]

Rom. 12. Fortis, & inuicti animi illud est: [Noli vinci à malo.] Hoc diuinæ perfectionis est proprium. Estote ergo, perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est.

3. Maxi-
mè elucere
Dei simili-
tudinem in
benefaciē-
do inimi-
cis.

Cyprian. de
bono patiē-
tia.

At diuina perfectio non hic consistit, sed se ampliùs fundit. Non enim satis sibi putat hominū sceleribus, flagitijsque non vinci, sed inimicos quoque suos benefaciendo vincere amat. Itaque pluit super iustos, & super iniustos: Solemque suum oriri facit super bonos, & super malos. Dei mirabilem bonitatem etiam in malos eleganter Cyprianus celebrat his verbis: [Videmus inseparabili æqualitate patientiæ nocentibus, & innoxijs, religiosis, & impijs, gratias agentibus, & ingratis Dei nutu tempora obsequi, elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copias melsium, fructus nitescere vinearum, exuberare pomis arbuta, nemora frondescere, prata florere: & cum crebris, imò continuis exacerbetur offensis Deus, indignationem suam temperat, & præstiturum semel retributionis diem patienter expectat: cumque habeat in potestate vindictam, mauult diu tenere patientiam: sustinens, scilicet clementer, & differens, ut, si fieri potest, multum malitia protracta aliquando mutetur: & homo in errorum, & scelerum contagione volutatus vel serò ad Dñm còuertatur, ipso monēte, & dicente: [Nolo mortē morientis, reuertimini, & viuite.]

Hactenus Cyprianus. Atque in hoc tam illustri beneficentiæ genere Deus, ut se se imitemur, nos prouocat: ut non solum mala pro malis non referamus, verum etiam malè de nobis meritos bene merendo superemus. Quod Paulus dicebat. [Noli vinci à malo, sed vince in bono malum.] Est id valde præclarum victoriæ genus, diuinæque excelstitatē maximè decens. Hanc Dei in peccatores, atque impios profusam benignitatem David celebrat, [Benedic, inquit, anima mea Dño, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit

de in-

Ezech. 18.

Rom. 12.

Psal. 102.

de interitu vitam tuam.] Quid Deus à te accipiat, cōsiderā; quid retribuat, vide; peccata, atque iniquitates tu quidem in Deū cōfers: ille verò tibi retribuit gratiā, & veniam, & salutem, & immortalitatem. Hæ sunt omnes retributiones eius, quas nos obliuisci nō patitur. Nō enim secūdum peccata nostra fecit nobis: neq; secūdum iniquitates nostras retribuit nobis. Vide, quid faciat amor. Nonne vidisti paruulos saepe iratos in matres faciem auertere, eiulare, pugno genas illarū cedere, pedibus pulsare? At matres quæ se esse matres optimè meminere, filios tunc magis exosculantur, illis teneriūs blādiuntur, cantillant etiā, ac papillas demū aperiūt, infantu-
lisque sugendas depromunt, scilicet visceribus gestāt adhuc quos in lucem ediderant, neque illorū ignorantia, erratisq; superantur: quin pergunt vel ingratis benefacere, & sibi magis conciliare auersos filiolos. Hæc charitas Dei est in nos miseros, & ingratos: tot nostra, & tāta peccata magnitudine beneficiorū, ac multitudine cōpēsat, & superat. [Neq; enim sicut delictū, ita & donū: sed ubi abūdanit delictū, superabūdanit & gratia,] Vt dixit egregiè Apostolus. Dices fortasse Deū nihil pati mali ab hominibus, nihil læditi atq; si suas con-
donet offensas, non esse admirādū: [Nā si peccaueris (inquit) quid ei nocebis?] at homini in hominē causa dispar, si læsus ignoscat, læditer ampliūs, quiq; pugnū nō vindicat, gladium quoq; expectare debet. Hæc planè est mūdi sapiētia, hæc prudētia carnis, quā rectè mortē dixit Apostolus: ades huc tātis-
per auditor, ac vide, quā sit sceleris mēdaciū impudēs. Deus (inquit) nihil à nobis lædatur, nihil ergo magni, si remittat iniurias. An tu nihil agere putas eū, qui in regē sceleratus gladium stringit, etiam si ferire non possit? qui iugulam petit imperatoris, si frustratus est ictus, nihil ne meritis pœnarū est? imò perduellē capite luere, omnes leges, omnia iura clamabunt. Si Rex veniam det, si eripiat è satellitum manibus, si carnificem cohibeat iam festinantem noxium in caput, quantum admirationis erit? illius clementiæ quanta laus? Deus verò vt bonitatem suam magnificè ostenderet, quoniam in diuina natura pati non poterat, assumpsit humanam: in qua tot, & tantas accepit iniurias, contumelias, cruciatus pertulit, & vitæ ipsius iacturam.

Rom. 5.

Iob. 35.

Roman. 8.

Cypria. de
bono patien
tie.

Roman. 5.

Tamen malignitate nostra victus non est: effudit tunc potius immentum amorem suum in nos, atque ipso sanguine à nobis suso redemptos nos voluit, sibi que amicos, & charos. Pulchrè Cyprianus: [Quid potest patientius, quid benignius dici? Vivificatur Christi sanguine, etiam qui fudit sanguinem Christi. Talis est Christi, ac tanta patientia, quæ nisi talis, ac tanta existeret, Paulum quoque Apostolum Ecclesia Dei non haberet.] Quæ divinæ bonitatis viscera altè contemplans Paulus aiebat: [Commendat autem charitatem suā Deus in nobis, quia cū adhuc inimici essemus, iustus pro impijs mortuus est.] Ergo bonus Pater filios à se discere cupit, atque ut sint perfecti, hortatur, ut pater cælestis perfectus est. Quod scientes demus operam, ut erga inimicos nos benigne, & amicè, & ut Christi discipulos decet, Christianè geramus. Itanos germanos filios Pater cælestis agnoscet, & bonis sempiternis ditabit, dignosque se mirifica gloria prosequetur.

S A B B A T H O P O S T C I N E R E S.

Cū serò esset factum, erat navis in medio mari, & Iesus solus in terra. Marc. 6.

1. Interdū
Deum pro-
bare suos ab-
sentia, &
labore.



ATIENTIAM nos (fratres) oportet habere in tentationibus; quæ deesse huic miseræ vitæ nullo modo possunt. Audistis ex lectione Evangelica, Dominum Iesum Christum in terra mansisse; discipulos illo absente in medio mari graviter iactatos. Quid hæc aliud insinuant, quàm quod divinæ li-

teræ frequenter docent: interdum à Deo deserui suos, & illius absentia non mediocriter affligari. Quod sanè divina provi-

dentia, summoque consilio agitur, non temerè, neque sem-

per

per ex culpa. Primum enim fidem suorum ea ratione, virtutemque probat Dominus: deinde efficitur absentia molestia, ut mox presentia iucundior, gratioresque accadat. Denique sic suorum Deus exercere parat patientiam, atque constantiam, ut durent, scilicet, ac fortiores ipso labore reddantur. Quamobrem non male quidam Poeta dixit, [Gaudet patientia duris.] [Vtilis (inquit Bernardus) tribulatio, quæ probationem operatur, ducit ad gloriam. Res necessaria est ista necessitas, quæ coronam parat.] Itaque in votis quidem esse debet semper Deum habere presentem, iucundæque eo perfrui: at fidelis, vel amici, vel serui est, pluris facere Domini, amicique voluntatem, cum decernit absentiam, quam iucunditates, deliciasque suas illo presente. Quem animum videlicet integrum, atque constantem Paulus gerebat, cum ita disliceret: [Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & presentes esse ad Dominum.] Nempe tanti Dei suavisimam presentiam faciebat, ut libèter corpore exui pateretur, quò posset ea perfrui. At vota sua Dei volutati protinus se posse habere ostendit, illud adiungens: [Et idèd cõtendimus siue absentes, siue presentes placere illi.] O vocem Paulo digna: etenim magnæ, ac præclaræ perfectionis cuiusdã est, neq; in presentia, ac consolatione Spiritus sancti quicquã aliud habere potius Dei beneplacito, & gloria; neq; in absentia, & tribulatione quicquam de diuino obsequio remittere. It, atque redit spiritus Dei, cū ipsi placet, & animæ salutare est: idque tâto silëtio fit, ut neque qua via adueniat, neq; qua abeat, homo aduertere queat. [Si abierit, non intelligam: & si venerit, non cognoscam,] Iacebat beatus Iob. Effecta ipsa vel absentem producit, vel presentem. Equidem animaduertisse vos credo post illud in deserto factum tam illustre conuiuium, illico discipulos esse compulso, relicto Domino, se committere mari, ex quo omnis illa turbatio secuta sit: scilicet, nos hinc discere voluit Christus prosperis aduersa succedere: magnisque Dei donis, & consolationibus animum ad labores ferendos, grauesque tentationes patienter tolerandas diuinitus præparari. Christus o: abat in monte, discipuli in mari laborabant.

Addit verò Euangelista: [& vidit discipulos suos laborã

Cato apud
Lucanum.
Bernar. ser.
17. in Psal.
qui habi-
tat.

2. Cor. 5.

Iob 26.

2. Deum tes in remigando. Quannis longè positus in terra, vide-
attentè con bat tamen probè discipulorum labores in mari. Itaque
siderare af- nostrarum afflictionum Deum neque ignarum, neque
flitionem negligentem putare debemus: ex illo videlicet æternæ
suorum. sœæ magnitudinis vertice, omnia pericula, omnes mo-
 lestias, discrimina omnia nostra circumspicit: atque op-
 timè tenet, quibus veluti fluctibus huius procellosi pe-
 lagi iactemur. Impudens planè impiorum mendacium

Ezech. 9. est, quorum vocem Ezechiel Propheta commemorat:
 [Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt:]
 Quorum impietatem vehementer auersatus Deus, obte-
 statur; [Iniquitas domus Israel magna est nimis val-
 de.] Verborum congeminationem advertite, magna ni-
 mis valde: quæ iram, & dolorem ostendunt; sed iustis-
 simum prorsus in eos, qui, vt liberiùs peccent, Deum,

Heb. 4. vel cœcum faciunt, vel tam exiguo aspectu, vt in cæ-
 lo, quæ in terra geruntur, perspicere nequeat. Immen-
 sum scelus; ingens blasphemia. [Omnia enim nuda sunt,
 & aperta oculis eius.] Neque curarum aliarum mole di-
 stinetur, ne in actiones hominum attentissimè intuea-
 tur. Quin potiùs [in omni loco, ait Salomon, oculi Do-
 mini contemplantur bonos, & malos.] [Neque Deus de

Prov. 15.
Hiere. 23. longinquo ego sum:] proclamatur ipse in Hieremia. Cæ-
 lum, & terram ego impleo, itaque nihil illius visum ef-
 fugit, nihil intentissimè considerantem omnia præte-
 rit. [Subter omnes cælos, vt habet Iob, ipse confide-
 rat. Quod de omnibus communiter dictum præcipua

Iob 37. quadam ratione ad labores, & afflictiones iustorum ac-
 commodatur, quemadmodum Psalter canit. [Vides, quo-
 niam tu (Deum nempe affatur) laborem, & dolorem con-
 sideras, vt tradas eos in manus tuas. Tibi derelictus est

Psal. 92. pauper, orphano tu eris adiutor.] Laborem quidem,
 doloremque considerat, vt manus ipse suas afferat, ex
 alienis eripiat pauperem, atque orphanum, cui opitu-
 latur, eò libentiùs, quò magis desertum vndique vi-
 det. Bene proinde Bernardus: [Cum ipso sum in tri-
 bulatione (ait Deus) & ego aliud interim requiram,

Bern. serm.
17. in Psal.
Qui habi-
tat. quàm tribulationem? Latet gloria, abscondita est no-
 bis in

bis in tribulatione; omne ergo gaudium existimemus, cum in tentationes varias inciderimus.] Quæ verissima ratio, meditatione excitata, atque animo admixta, omnem (mihi credite) ægritudinem pellit, omnem molestiam leuat, neque laboranti mœrore cordi alia est medicina potentior cogitatione diuinæ præsentia, atque prouidentia certissima; in quam intuens Apostolus dicebat; [Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis.] Cernis quidem (o bone Iesu) laborem tuorum, quem in inflato, & infano mari perpetiuntur, tua præsentia priuati: cernis, nec negligis laborantes in remigando.

1. Cor. 10.

Erat enim contrarius ventus. Sic se habet huius sæculi nauigatio. Interdum vento secundo agitur, interdum aduerso, & infesto. De qua alternatione prosperi, & aduersi Gregorius illud exponit: [Visitas eum diluculo, & subito probas illum] quia & accedendo (inquit) ad virtutes prouehit, & recedendo, concuti tentatione permittit: vt ergo & firmitatis dona habeat, & infirmitatem suam humiliter agnoscat, per accessum gratia ad alta sustollitur, & per recessum, quid ex semetipso sit, probatur.] Ergo tranquillitas, & tempestas in hac vita vicissim sibi succedunt; sed cum ventus obstat, neque tempus aridet, conatu vtendum, atque sudore; vi penetrandum, ac tota neruorum contentione fortuna superanda. Id agebant discipuli, remigabant, scilicet, quod esset contrarius ventus. Quando tempus proposito fauet, & flatus à puppi, & mare ipsum serenum se præbet, læto cursu pergimus; vela plena suspendimus, cantu, & lætitia omnia personant. Nimirum, Spiritus sancti gratia, & benignitas cuncta facilia reddit. Libenter tunc canimus; [Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.] Tunc illud impletur: [Fecit procellam in auram, & siluerunt fluctus eius, & lætati sunt, quia siluerunt, & deduxit eos in portum voluntatis eorum.] Experitur hoc Dei seruus, cum suauitatis, ac deuotionis internæ copia affluit, & Dei fauore aspirante, inimici tacent, & mutire non audent: fruitur quæ animus admirabili pace, tranquillitate dulcissima.

3. Varietas prosperi, & aduersi ordinaria.

Gregor. 8. moral. 20.

Psal. 101.

Psal. 107.

- Iac. 5.** Tunc facile est currere, & in via Domini cantare iucundè: [Qui & quo (inquit) est animo, psallat.] Quod prosperitatis internæ ac spiritualis foelicissimum tempus beatus Iob reuocabat in mentem: [Quando splendebat, inquit, lucerna eius super caput meum: & Deus erat in secreto tabernaculi mei, quando petra fundebat mihi riuos olei, & lauabam butyro pedes meos.] Solent viri perfecti, quò se grauioribus afflictionibus impetitos vident, eò diligentius repetere animo dona diuinitus sibi collata, diesque actos per summam incunditatem: vt eo se praesidio muniant contra crebros, ac fortissimos desperationis ictus: quod sanctus Iob faciebat, cum vehementissimè tanta malorù mole premeretur, quantam diuinæ literæ ad illastrissimum inuictæ patientiæ exemplum testatam posteris esse voluerunt. [Est enim tempus pacis, tempus est belli:] Mare quod nauiganus iam serenū, tranquillūque se offert, iam turbidum, & fluctibus in ipsum calum elatum. Quid in tempestate agendum sit? an de vita desperandum? an officium omne, omniſque industria deferenda? Paulus quidem de se confirmat: [Supra modum grauati sumus, supra virtutem, vt tæderet nos etiam viuere.]
- 2. Cor. 1.** Quin ipse Deus noster Christus, quoniam (precor vos) modo iactatus erat, cum illa diceret, quæ Psalmus habet?
- Psal. 68.** [Veni in altitudine maris, tempestas demersit me: laboravi clamans, rauca factæ sunt fauces meæ.] Igitur remigandum est, & vi contra venti furorem conandum. Quod Apostoli faciebant. Quod monet etiam sapiens: [Sustine sustentationes Dei.] Remum patientiæ tenebat Iob: memoriam innocentia suæ non deserebat: ne & diabolo, & amicis persequentibus, & Deo ipso, quod caput est, quodammodo aduersante, tristitia, ac desperationis voragine mergeretur. Itaque summa constantia tempestatum truculentissimæ obfistens, ita dicebat: [Vixit Dominus, qui abstulit iudicium meum à me, quia dum superest halitus in me, donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, iustificationem quam cœpi tenere, non deferam.] Atque aliàs illud quoque: [Etiam si occiderit me, in hoc ego sperabo. In hunc sanè modum viri fortes, & strenui contra impetum procellosi maris remigant, & suo se labore sustentant.

Quid

Quid igitur? quò tandem tempestas euasit? [Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans supra mare.] Maxima[m] partem noctis discipulos passus est tempestate iactari: sed laborem tandem importunum miseratus, ad extremum noctis affuit. Ita planè contingit perquam frequenter, vt totas tres vigilias noctis, id est, maximam orationis partem, tentationes, motusque cogitationum inquietos patiamur: verùm insistentes nihilominus remò nostræ considerationis, ac meditationis, præsentia Domini optata, vel sub finem orationis fruimur. Itaque perseverandum nobis est, & præcepto sapientis obtemperandum; [Confide in Deo, & permane in loco tuo: facile est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem.] Crebroque illud euenire cernimus, vt melior sit orationis finis, quàm initium. Sic Daniel in oratione perseverans admirabilem illam de Messia reuelationem consecutus est. In tentatione ipsa, ac tribulatione de improviso adest Dominus, ipsas nostri laboris vndas calcans: ipsos cogitationum fluctus sibi subigens. Ea est Redemptoris nostri potentia, ea maiestas: quæ nos aduersa patimur, ea nobis in adiumentum vertit. Vbi maximè periclitamur, inde semitam salutis aperit: in medio labore solatium, ex summa tristitia gaudium summum. [Et semitæ tuæ in aquis multis: & vestigia tua non cognoscentur:] Ita David. Neque Deus ad gradiendum viam tritam insistit, neque vestigia sequitur hominum, neque sua ab homine conspici finit. Bene super mare ambulantem Euangelista narrat, cum subueniendi tempus esse voluit: ne humana ratione spem nostram metiendam nobis; humano modo Dei auxilium definiendum arbitremur: sed potiùs, quod Hieremias monet, taciti, fidentesque expectemus: [Bonus enim est Dominus sperantibus in eum: animæ quærenti illum. Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei.] At quid illud est, quod volebat prætereire eos? An opem laturus adueniens, nihil laborantes curabat? imò verò, quòd quàm maximè optaret suis succurrere, voluit intentos facere, & ad sui desiderium excitare. Nam quod vltro se offert bonum, non tanti fieri solet. Qua etiam diuina arte vix est, cum illos duos discipulos in Emaus Castellum iam peruenien-

4. Impro-
nisa Dei
præsentia
consolatio
in aduersis.

Eccli. 11.
Eccles. 7.
Dan. 9.

Psal. 76.

Thren. 3.

Luc. 24.

tes deserere se velle significauit. [Ipse (inquit) finxit ire se longius,] vt illi nimirum, quod consecutum est, amplius retinerent; vimque non inuito gratissimam facerent. Disputant sanè Theologi, ac sapienter duplicem Dei voluntatem distinguunt. Alteram signi vocant; qua quippiam videtur intelligi: alteram absolutam, & efficacem. Et volebat ergo praterire illos, & nolebat. Illud, vt attentos, ac cupidos faceret; hoc, vt malis eriperet se se inuocantes. Ergo discamus etiam nos non sinere abire, etsi praterire nos velle videatur, quod ait Apostolus, [contemplantes, vt ne quis desit gratiæ Dei.]

Hebr. 12.

5. Dei visitationes interrim reputari illusiones ab imperitis.

2. Cor. 11.

Dionys. de myst. Theolog. cap. 1.

Sequitur verò res admiranda, ac maximè iucunda: [Putauerunt (inquit) illi phantasma esse, & exclamauerunt.] Angelus quidem Sathanæ fit interdum, vt in Angelum lucis se transformet: cui qui fidem habet, errare, & labi certum est. Fit etiam interdum contrà, vt filius Dei ipse de nocte veniat, appareatque suis: qui tamen phantasma reputant; atqui vbi latari debuerunt, etiam, atque etiam trepidant. Sæpe dona Dei, visitationesque gratiæ celestis, ignari rerum spiritualium, illusionem putant, Deumque fugiunt, cum inuocare, atque inuitare deberent. Quamobrem Dionysius Areopagita arcana hæc mysteria illuminationis internæ vehementer prohibet cum inexpertis communicare. [Cave (inquit) hæc ne quis imperitus, ac rudis exaudiat. Eos autem sic appellauerim, qui visibilibus affixi putant scientia sua illum assequi, qui posuit tenebras latibulum suum.] Non pauci, mihi credite, donum contemplationis abiecerunt, atque diuinæ vnionis, & suspensionis internæ gloriam perdiderunt; quòd in confessorios, ac magistros inciderunt rerum talium inexpertos: qui statim clamant, phantasma est, illusio est, desine ambulare in mirabilibus super te. Viam tritam, & ordinariam insiste. Igitur, qui se inexpertos norunt talium rerum, atque altissimarum Dei visitationum, desinant se magistros profiteri: ad peritos, & non tam librorum lectio- ne, quam Dei donorum illustratione edoctos amendent tales animas. Nam perfecta, intellectualisque Dei contemplatio per præsentiam, qualem in nocte huius vitæ ha- bere

bere homines possunt, nequaquam phantasma est, aut illusio, sed lux, veritas, vita. Heli quidem senex initio non satis intelligit Deum affari Samuelem puerum: mox intelligit; & ut audiat securè, monet. Danieli quoque puero suum spiritum communicat Deus. [Dominus enim spiritus est,] ait Paulus: potest sua dona conferre, cui vult. Effecta ipsa pensentur: si humilitas, si puritas, si obedientia adsunt, Dei spiritus est. Primum discipuli trepidant; deinde confidunt; mox Dominum naui accipiunt, gaudio immenso perfusi: sic Christus agnoscitur. [Vsq̃ ad noctem increpuerunt merenes mei.] En timor. [Prouidebam Dominum, quoniam à dextris est mihi, ne commouear.] En fiducia. [Propter hoc latatum est cor meum.] En gaudium, quod donet nobis æternum Christus, Amen.

1. Reg. 2.

Dan. 13.

2. Cor. 3.

Psal. 15.

DOMINICA

PRIMA IN QUADRAGESIMA.

CONCIO PRIMA.

Ductus est Iesus à spiritu in desertum, ut tentaretur à Diabolo. Marc. 4.



MAGNUM certamen hodie sacra-
Euangelij lectio spectadum nobis pro-
ponit: spectatores intentos, ac studio-
sos planè requirit. Par fortissimorum
Ducum cõmissum inter se se cernimus,
quorũ virtuti, ac robori quantuscun-
que est orbis vniuersus cedit. Atque
inde quidem prodit in campum terri-
bilis ille bellator, Princeps tenebrarum; de cuius mag-
nitudine, & viribus scriptum in sacro eloquio accepi-
mus: [Non est potestas, quæ comparetur ei super ter-
ram: qui factus est, ut nullum timeret: omne sublime
videt.

1. Singula-
re Christi,
& diaboli
certamen.
Aug. lib. 9.
de civ. c. 21.
dicit à prin-
cipe demo-
num esse tẽ-
tatum.
Iob 41.

60 *Dominica I. in Quadragesima.*

Ibidem.

videt, & ipse est Princeps inter omnes filios superbiæ.] Quàm sit verò egregiè munitus ad pugnam, quàm præ multa exercitatione, vniùque vincendi andax, & interritus, illa Dei ipsius verba testantur: [Reputabit quasi paleas, ferrum, & quasi lignum putridum, æs. Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulam ei versi sunt lapides fundæ.] Ille ergo tam sanus, seroxque pugnator, tot virorum fortium à se victorum spolijs superbus, tam longè ab incunte mundi ætate, bellorum vsu instructus prodit in campum: atque veteri suo instituto insistens indefessè, calo rursus, ac Deo ipsi arma inferre parat. At altera ex parte temerario, & infano Principi opponit se se Princeps pacis, Deus, Fortis, Dominus conterens bella: cui militat æther, cuius imperio innumerabiles cælestis militiæ exercitus parent habitu, quanuis Regio, occultato, gregarij militis personam magis representas, ne, si penitus inpotescat, congressum aduersarius reformidet. Patronum, atque agonothe tam habet Spiritum sanctum, à quo in locum certamini destinatum inducitur. Est verò certantibus locus designatus, nō vrbs aliqua ampla, & frequēs, sed desertum potius vastum. Vbi homines nulli, feræ tantummodò versantur. Nimirum, qui seriò, atque ex animo congregi cupiunt, ac mutua cæde finire controuersias suas, secedunt in remotissima quæque loca; vbi exatiare pugnandi ardorem liceat: compita, viasque copiosas declinant: ne interuentu aliorum dirimere citò pugnam necesse sit. Hunc ergo mirificum certandi ardorem præclare nobis Euangelista declarat, cum scribit, [Ductus est Iesus à spiritu in desertum, vt tentaretur à Diabolo.]

2. *Diabolum superbia impulsit.*

Causæ autem tanti certaminis altius nobis repetendæ, atque animo insigendæ sunt. Diabolum quidem quid eò impulerit amentia, vt Filium Dei aggrediendum sibi putaret, non in obscuro est. Dolebat, scilicet, superbissimus Tyrannus, nulla in re sibi Christum fuisse subiectum: quod in alios licuerat fortes, & inuictos viros, quod in Dauidem, quod in Sampsonem, quod in ipsum humani generis nostri authorem Adamum obtigerat, vt victor euaderet, id cur sibi minus detur in hominem istum vulgarem, atque plebeium, id (inquam) indignatur, & fremit.

Deinde

Deinde pati non potest, ut ab illo sibi tandiu illudatur, cum quis sit, nondum satis se prodatur: sed modò Filium Dei, modò hominem de numero ceterorum, neque amplius quicquam præ se ferre videatur. Ergo vel superandum sibi, atque subi-
gendum, vel, si minus id liceat, certè explorandam, ac detegendum vario argumento arbitratur. Te verò (Christe, Rex noster) quid, quæso, mouit, ut tentari te ab immani hoste patereris? Quæ te causæ impulere, ò gloria, & decus nostrum, ut te usque adeò indigna non detrectares certamina? Magne sunt diuini huius facti rationes, prorsus causæ admirabiles. Principiò sequissimī hostis nostri voluit frænare, ac decutere audaciam, victumque ostentare in gloriam quidem Dei, sed in salutem maxime hominum; [ut per eum, quem vicerat, vinceretur:] sicuti dixit egregiè sanctus Leo. Quod sanè in Apocalypsi scriptum legimus, prodixisse equitem illustrem equo albo insidentem, arcum manu tenentem, regia corona ornatum. [Exiuit (inquit) sermo diuinus vincens, ut vinceret. In seipso quidem vincens primum, ut deinde in suis quoque militibus vinceret Diabolam, quod ipse suos commonefecit, cum dixit; Confidite, ego vici mundum.] Atq; alio loco: [Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras.] Ut enim David singulari certamine immanem illum Goliath Gigantem, Dei populum superbissimè lacescentem vicit, ac iugulauit. Cuius mox victoria excitati Israëlitz in hostes impetum fecerunt, quorum antea vel aspectu terrebantur: ita per Filium David superato Diabolo, fidelis populus magno animo ad propositum sibi certamen, ut Paulus loquitur, fiducia plenus excurrit; ducisque vestigia sequens, amplissimum trophæum reportat. Hoc suum facinus Deus velut iactans, & glorians, sanctum Iob prouocat in sui admirationem illis verbis: [Nunquid illudes ei (erat sermo de Behemot bestia immanissima) quasi aui? aut ligabis eum ancillis tuis.] Tanquam auem industria cœpit: vi verò tanquam præferocem bestiam neque cœpit solum, sed cauea inclusit, illudendumque exposcit, non militibus modò, verum pueris etiam, & ipsis ancillis familiæ fecit esse risui, & ludibrio. Nonne vidistis aliquando Leonem, aut Vrsam, vel ipsum Rhinocerotam, quem cauea inclusum pueri, puel-
laque

Leo, ser. 1.
de nativitate Domini.
Apocal. 6.
Ambr. libr. 3. in Luc.
[ut Diabolus prouocaret, nam nisi ille certasset, non mihi iste viciisset.]
Ioan. 16.
Ioan. 12.
1. Reg. 17.
Hebr. 12.
Iob 40.

62 *Dominica I. in Quadragesima.*

læque exhibant, conuitiantur, laceſſunt? Quem antea tamē, quā caperetur, viri quoque fortes longo ſpatio fugitabant: neque erat, qui venientis occurſum, quanta poſſet feſtinatione, non deuitaret. Sic habet ſc̃res aduerſarij noſtri. En Leo ille immaniter rugiēs à Chriſto rege noſtro victus, ab infimis etiam Chriſtianæ familiæ alumniſ irridetur, contemnitur, exhibitur. Quamobrem eundem & leonem eſſe, Greg. lib. 5. & formicam magnus Gregorius rectē philoſophatur: [Alijs, mor. c. 17. inquit, Diabolus Leo eſt, alijs formica, quia crudelitātē illius carnales mētēs vix tolerāt: ſpirituales verō infirmitatē illius pede virtutis calcant.] Hoc Paulus etiā precatur, [Deus autē pacis conteret Satanam ſub pedibus veſtris velociter.]

Roma. 16.

Fuit alia quoque Chriſto ſubeundæ tentationis diabolice ratio; vt tentationes vtilē eſſe ſciremus; neque tentatos alios cū videremus auerſaremur; neque nos ipſi tentatione oppreſſi animum deſponderemus, quandoquidem ille tantus Imperator tentatione laceſſitus eſt, neque tentatos auerſatur, ſed commiſeratur potiùs, & pugnantibus fauet. Hoc illud eſt, quod Apoſtolus de Chriſto prædicat, [Non habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtra viſtorie, ſiſis: tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.] Id nos agere oportet in alios, cū tē tatione premūtur: [Conſiderans (inquit) temetiſpſum, ne & tu tenteris.] Quia potiùs lætari nos Iacobus iubet, atque omne gaudium exiſtimare, cū in tentationes varias inciderimus. Quanta eſt (Deus bone) tentationis utilitas? Quanta viſ ad purgandum animum? ad illaſtrandam mentem? ad compatiendum proximis? ad inuocandum diuini numinis opem? ad cognofcendam propriam imbecillitatē? ad confirmandum virtutis ſolidæ ſtadium? Quid dicam? Nemo ad perfectionem ducitur ſine tentatione. [Qui non eſt tentatus, quid ſcit?] ait Sapiens: ergo aliorum vt afflictiōibus nō duos, ſed benignos potiùs nos exhibere diſcamus, tentamur ipſi primū, & exercemur, vt quales in nos, alios vellemus, talia in illos ſtudia, cū opus eſt, conferamus.

3. Tentatio
nes eſſe vti
les Chriſtus
docet.

Ambr. 3. in
Luc. [Ten-
tatio eſt cau-
ſa viſtorie,
materia triū
phorum: non
debemus tē-
tationes ti-
mere, ſed ma-
giſ rogare vt
eas tentatio-
nes ſubea-
mas, quas
ferre poſſi-
mus.]

Hebr. 4.
Galat. 6.
Iacob. 1.

Eccle. 34.
4. Sanctio-
res fortiùs

Aliam quoque accipite cauſam hodierni facti: quoniam pugnare neceſſe eſt. Quemadmodum pugnandum ſit, & qua ratione victoria de hoſte quærenda, Chriſtus in pugnam

nam progressas exemplo nos suo instructos, edoctosque tentari Christi exemplo. Leo, ser. 1. de Quadrag. lob. 7.

voluit. Ob hoc ait beatus Leo, [Dominus se tentari à tentatore permisit, ut cuius munimur auxilio, erudiremur exemplo.] Esse quidem omnibus certandum, Iob docet, qui militiam, aut, ut alia habet lectio, tentationem confirmat esse hominis vitam super terram. Quam si qui pugnam sibi nullam esse existimant, sed pacem, ac felicitatem sine ullo fuso cruore se consecutos putant, grauius in profecto falluntur: qui quòd captiuas manus ultro hosti dederint, nullo se impeti bello, fallò opinantur: quorum miserandum errorem sapiens deplorat: [In magno (inquit) viuentes inscientia bello, tot, & tam magna mala pacem appellant.] Nam quos diabolus sponte sibi cedere videt, cur eos tentationibus lacessat? Illi illi duos aduersarij insultus, molitionesque patiuntur, qui aduersus eum apertè rebellant: & seruitutem peccati libera ceruice excutunt. Nonne ita censet Apostolus? [Omnes qui piè vivere volunt in Christo Iesu, persecutionem patientur.] [Diabolus (ut sanctus Chrysologus scribit) semper primordia boni pulsatur, tentat rudimenta virtutum: sancta in ipso ortu festinat extinguere, sciens quòd ea subuertere fundata non possit.] Quid igitur, miles Christiane, miraris, si cum primùm virtuti, sacræque Christi militiæ nomen dedisti, varijs detractionum, malarumque suggestionum machinis oppugnari te sentis? Quid quereris tuos tibi factos esse inimicos? familiares in hostes verti? sermone, vultu, opera omni studia tua ab illis lacerari, quos iucundissimos habebas amicos? Ne artes eque Satane propriæ sunt, quas tibi cognitatas & exploratas esse oportet. Atque hinc magis te animo excelsio, & fortius esse decet, quia talia non nisi in præclaros Christi milites veterator ille designare soleat. Illud enim à Leone verissimè dictum est: [Intelligamus, quātò studiosiores pro nostra salute fuerimus, tātò nos vehemētius ab aduersarijs impetendos.] Eleganti sanè simili ex acie ducto Gregorius rem ostendit eandem. Scribens is ad Secundinum seruum Dei inclusum ita habet: [Nec tamen dubito maiores te insidias hostis callidi perpeti, qui maiora contra eum bella præparasti: & nos quidem qui vitam cum pluribus ducimus, etsi formidolosi, ac timidi, tamen quia contra antiquum hostem bella propo-

Sapien. 14.

2. Tim. 3.

Chrysolog. serm. 11.

Leo, ser. 1. de Quadrag.

Greg. lib. 7. epist. 53.

proposuimus, quasi in acie stamus. Vos autem, qui solitariam vitam ducitis, seruiore virtutis etiam ante aciem exire festinatis. Cur ergo cum non singulariter hostis impetat, à quo se impeti singulariter spectat? Hæc Gregorius. Quæ causa extitit certè, ut viros eximie sanctitatis viam ingressos maioribus, ac pluribus argumentis sibi oppugnandos Diabolus sumperit: Antonium, Hilariem, Martinum, Benedictum, ceterosque præstantes Christi milites extra ordinem ad conferendas cum hoste manus progressos. Nam, ut beatus Hilarius scripsit: [Tentatione sua Dominus indicat, in sanctificatis maxime diaboli tentamentum grassari, quia victoria ei magis est exoptata de Sanctis.] Id ipsum Ambrosius verbis alijs, [ut ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere, & tunc magis esse cavendum, ne mysterij gratiam deferat mentis infirmitas.] Quocirca ipse dux noster, atque imperator Christus, veluti sui copiam aduersario oppugnaturus faciens, tum in solitudinem, deserta hominum turba, se confert; cum baptizatus à Ioanne caelestem Patris vocem accepit. Hic est filius meus dilectus; Tunc (inquit) ductus est Iesus in desertum, ut tentaretur à Diabolo. Tunc, quod magno mysterio notatum est, tentationi obijcitur, cum ei purissimo lauacro mundus, & caelesti præconio Deo charus ostenditur. Ergo docere nos voluit magister optimus; neque documenta verborum solum, sed gestorum potius exempla proposuit. Ut, quemadmodum ille pugnavit, pugnemus nos quoque, victoriam relaturi sine dubio, quam ille virtute mirifica ex ferocissimo hoste gloriosissimam & sibi peperit, & nobis Milites suos Abimelech ille, quæ historia Iudicum sacra refert, non longa oratione instruendos putavit, sed breui sermone totam bellirationem complexus; [Quod me (inquit) facientem videritis, id facite.] Quæ certè præclare hodie Christi certantis vox est, nosque docet non otiosos tam magni certaminis expectatores esse debere.

5. Victoria omnium temptationum ex Dei verbo. Qua verò ratione Christus vicit hostem acerrimum? Quibus armis munitus truces ictus elusit? Quo telo petijt, atque confecit immanissimam feram? Vno, nimirum, verbo Dei. Sæpe pulsatus nihil aliud retulit, nisi illud vnum, [Scriptum est.]

est.] [Scriptum est] rursus. [Scriptum est] denique tertio. Omnis ergo victoria divini verbi meditatione parta est : & sicut Leo dicit, [vicit aduersarium testimonijs legis, non potestate virtutis.] Dicit non potest, quanta sit diuinæ Scripturæ vis, & quàm in omnes casus latè pateat, si modò fides, ac pia meditatio non desit. Ob eam rem Paulus, magnus Christi miles. cōmilitones nos suos ita adhortatur, [In omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam spem salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.] En clypeum, en gladium Christiani militis egregium. Itaque non immeritò Turris Davidis celebratur, ex qua mille clypei pendent, omnisque armatura fortium : atque ei turri collum sponsæ simile ducitur: ex quo prodit sermo omnis, & vox, quèd ex doctrina Ecclesiæ sanctæ, tanquam arce firmissima innumera- biles clypeos, atque armorum genera omnia tanquam ex Regio armario depromere in promptu sit. In eodem canticorum libro legimus, [Oculi eius sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & residunt iuxta fluentia plenissima.] Commentatur pulchrè hoc loco Gregorius, idèd oculos sponsi columbis comparari iuxta fluentia manentibus, quod soleant in aquis columbæ umbras accipitrum intueri, atque eorum evitandis aucopijs se se ipsis vndis immergere, atque celare: Quod præstant viri sapientes ex diuinis literis astutias diaboli cognoscentes; atque ipsarum literarum præsidio detrimenta sua, perniciemque vitantes. [Ad hoc etiam columbæ (ait Gregorius) iuxta fluentia residere solent, vt volantium avium umbram in aqua videant, super quam se proijcientes, vngues rapacium sic effugiant. Sic sancti viri in Scriptura sacra fraudes dæmonum prospiciunt, & ex descriptione, quam vident, quasi ex umbra hostem cognoscunt, dumque se Scripturæ consilij ex toto addicunt, quasi in aquam se proijcientes, hosti illudunt. Quare vos etiam, atque etiam hortor (fratres) diuinos libros assidue legere, sacras conciones frequentare, cum viris doctis, & Deū timentibus quotidie versari: quæ legistis, vel audistis de sacris eloquijs, attentè, diuque meditari; vocem Pauli implere, [Verbum Dei abundanter habitet in vobis.] Quæ enim

Leo ser. 1.
de Quadrag.

Ephes. 6.

Cant. 4.

Cant. 5.

Greg. in ca.
5. Cant.

Coloss. 3.

E pœna

66 Dominica I. in Quadragesima.

poena non digni sint, qui alex, qui circulatoribus, qui comæ
dijs tempus impendunt, legendis verò diuinis libris, auscul-
tandis pijs exhortationibus tempus sibi non suppetere cau-
santur: Idcirco diabolus toristorū greges victos in Tartarū
trahit. Vna est, mihi credite, vel Chro potius, ratio euadendi
insidias hostis antiqui, diuini verbi pia, frequēsq; meditatio.

IN EADEM DO- MINICA, CONCIO SECVNDA.

*Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt ten-
taretur à diabolo. Matth. 4.*

1. Maximū
dedisse docu-
mentū Chri-
stū sui amo-
ris, quod ho-
noris sui pe-
riculum fie-
ri passus sit,
tentatus à
diabolo.



Odiernam Quadragesimæ sacræ Do-
minicam sancta Christi Ecclesia sic ho-
norat, vt in prima classe numerandam
putet, eodem eam gradu ponens, quo
illustriissimas illas Resurrectionis, Pē-
tecostes, ac Trinitatis, quibus sine vlla
dubitatione cedit quoduis aliud, si in-
cidat festum, etiam si Apostoli, etiam

si Patroni sit, aut Titularis Ecclesiæ. Quoniam verò Spiritu
sancto constat Ecclesiam regi, colūnamque esse, ac firmamē-
tum veritatis: vt huic dici præcipuum cultum tribuendū pu-
tauerit, non sine magna aliqua, atque arcana ratione addu-
cā existimare debemus: quā nos penitus cognoscere, magnū
opera pretium fore arbitror. Omnia sanē, quæ Saluator pro
nobis gessit, quæque vel legit, vel passus est, eximiū illius in
homines amorē declarāt. Etenim nō satis sibi existimās ter-
rā nobis, & cælū, & quæ cūq; cælo continentur, atq; angelos
etiā dedisse, se quoq; ipsum dedit, factus homo: vt nihil nega-
ri posse intelligeremus ei, cui sese iple arētissimē coniunxis-
set. [Qui enim proprio Filio nō pepercit (ait Paulus) sed pro
nobis omnibus tradidit illū, quomodō nō omnia cū illo no-
bis donauit?] Itaq; & domiciliū suū, & opes, ipsamq; adeo vi-
tā, san-

Roman. 8.

tā, sanguinēq; donauit. At cū omnia donarit, vnū tamē est, quod sibi seruādū putauit. Quid illud est tādē? Honorē sanē suū, & gloriā penes se manere voluit; neq; creaturā assignandā, neque à se alienandā existimauit, tanquā Deitatis proprio iure possessam. [Ego Dñs, & gloriā meā alteri non dabo,] apud Esaiam ait. Iosepho quidem sapientissimē Regis somnia cōiectanti, & futura prouidenti cōtuli Pharaō opes immensas, potentiāque suā vniuersam: sceptrū tamen minimē dedit. [Vno, ait, tantū Regni scepro te præcedā.] Neque enim honor inter ea bona numeratur, quæ distrahi, alienariq; possunt, quo quisque gradu sublimior est, rō honorē suū in aliū ablegare minūs licet. Quēd si in rebus humanis sic censent homines prudentes, & docti; quid de diuino illo numine, quod omnibus rebus excellit, cogitādū est? Omnino altissimi Dei honorē vsurpare velle impiū, de illo sibi detrahi quicquā ipsū passurū, cogitare insanū est. Quorsum hæc tendāt, quæritis. Cū ea quæ dixi, sic profectō habeāt, vt dixi, neque honoris sui Deus iacturā vel minimā ferat, tamen hodierna die, quō arctissimæ amicitix erga hominem summū experimentū, fidēque testatissimā faceret, honorē suū illū tantopere sibi charū expēdendū, ac veluti oppignorandū putauit; gloriāq; suā hōc ipso die ad inauditū discrimē adduxit, tētari se à Satana passus. Quid enim existimatis dici, cū Christus tētari dicitur? Quid per Deū? nepe incitari ad culpā, prouocari ad peccatū, ad diuinæ maiestatis offensam, ad inimicitias cū Deo æternas suscipiēdas: vt qui Deus erat, Deus esse desineret, & Dei inimicus potiūs fieri vellet. Hæc tā atrocita, quæ etiā audire exhorruissis, tētationis profectō nomine cōtinētur. Itaque nō potuit aduersarius sagax magis lethali vulnere petere Christū: nihil, quod in animū altius descēderet, designare. Homines generosi, & illustres honore charius habēt nihil: hūc & fortunis omnibus, & sanguini, vitæq; ipsi facile anteponūt. Saul ille Rex, quānis sceleratus, Rex tamē, ne cōtumelias Philistæorū ferre necesse esset, si viuus in eorū manus venisset, armigero suo se occidēdū obtulit, quod cū ille recusasset, ipse gladiū ad mouit sibi, & ferro moriturus incubuit. [Euagina, aiebat ad seruum, gladium tuum, & percutite me: ne fortē veniant incircūcisi isti, &

Esai. 42.

Genes. 41.

1. Reg. 31.

68 Dominica I. in Quadragesima.

interficiant me, illudentes mihi:] Dedecus scilicet mortis
Plutarchus, ignominiosæ pati magis, quàm mortem ipsam timebat. Ca-
Hircius. tonem Uticensem narrant à Cæsare victum, vitam, quam ex
 illius clementia facile impetraturus fuisset, recusasse, ne vi-
 cti, & captiui, & Cæsaris demum voluntate viuientis oppro-
 brium sustineret: idcirco se petiisse ferro, & cum vulnus non
 esset satis lethale, manibus illatis viscera ipsa rupisse, mor-
 temque properasse. Usque adeò generosos animos honoris
 cura, amorque sollicitat. Quænam autem sit veri honoris spe-
 cies, quique non falsa hominû, & vana opinione nititur, de-
 clarat honesti certè ratio, & decori, quod ipsa quoque vocabu-
 la notant, ut in virtute verissima species honoris sit; ut nihil
 agas, quod non, & liceat, & deceat te. Nihil verò honori con-
 trarium magis, quàm scelus. Qui peccare iubet, is te vero ho-
 nore spoliare, atque exire penitus vult. Quocirca sapien-
 tissimus simul, ac patientissimus Iob fortunarum iacturam
 tulit forti animo: gregum clades, ædium ruinas, liberorum
 etiam sibi charissimorum interitum; quin etiam totius cor-
 poris tetram illam luem, atque acerbissimam plagam tole-
 ravit, inuictus ad omnia mala, ac sibi constans: at ubi ab irata
 vxore in blasphemiam Dei inductus est, illaque verba foemi-
 neæ leuitatis audiuit, [Adhuc permanes in simplicitate tua?
Iob 2. Benedic Deo (hoc est maledic, & blasphema) & morere.]
 Quauis sterquilinio iacens, totque plenus vlceribus, ut se
 commouere non posset, tamen erexit se, & indecorum ver-
 bum non tulit, sed foeminam stultitiæ grauitè notatam cum
 multo probro procul repulit. [Quasi vna, ait, de stultis mu-
 lieribus locuta es.] Erat illi viro collocatus honos non in co-
 pijs, non in potentia, & principatu: sed in fide erga Deum, qui
 est verissimus honos, quæ se se parte impeti ut ferret, nullo
 modo adduci potuit. Itaque cum amici, qui consolaturi ve-
 nerant, illum tanquam de Deo malè meritum poenas luere
 dignas disputarent, atque ut culpas agnosceret suas, magnopere
 instarent, innocentia suæ sibi bene conscius honorem
 hunc suum tanta contentione tutatus est, ut appareret, non
 tanti illam vniuersam à Satana cladem illatam corpori face-
 re, quàm ægrè ferre amicorum contra rectam ipsius existi-
 mationem importunas opiniones. In multo reddere exulce-
 ratus.

ratus iacebat, neque tamen de firmitudine animi, ac si esset rupi imposita arx, quicquam remittebat. Nempe peccati vel umbram ipsam sibi iniectam ferre nō poterat: honoremque suum vsque ad extremum oris halitum defendendum sibi existimabat, ut ipse perspicue confirmat. Atque ut ad humana, & nobis vulgata magis transeamus, dicite (oro vos) quid animi gerat virgo Regia, excellaque stirpe princeps de stupro compellata per vilem præsertim aliquem, atque plebeium hominem? Vel sola cogitatione tanti dedecoris & erubescet, & fremet, & sæuiet, & se ipsa tenere non poterit. Quid si apud vestrum quenquam (viri nobilissimi) perduellionis in Regem alius quispiam verbum faciat, quo pacto accepturi estis? an responsum aliud laturus sit à vobis, quam ferro stricto ut intentati dedecoris poenas det, qui de vestra fide in Regem tam turpiter opinatus sit? Nempe homines dignitatis suæ memores etiam mentionem indecori, turpisque facinoris patrandi sibi fieri ferre non possunt. Iam si bonorum, & fidelium, ac vera nobilitate insignium virorum is sensus est, ea honoris sui charitas, quid (quæro) vos existimare par est de ipso vero, atque vnico filio Dei? Quo animo accepisse credendum est, cum à Satana de proditione, de grauisissima offensa in Patrem Deum appellatur: de sacrilegio, de Idolatria, de flectendo genu, & ipso diabolo adorando? Quis talia audire Filium Dei, talia Satanam loqui, atque illius auribus insusurrare, non omnem fidem excedere crederet, nisi Euangelicus sermo confirmaret? Te ego te, Christe omnipotens, adire cupio, atque ex te discere, cur tantum impudentiæ, & audaciæ teterimo inimico permiseris? Vbi honor ille Regius? vbi diuina maiestas, quam tremunt supercaelestes spiritus? cui procumbit omne genus supermundanarum virtutum. Tantum ne tui oblitus ipse es, ut spurcissimū os diaboli sibi te subdi, in Deum rebellare iubeat: neque commouearis tamen tanto probro tuo, neque illam feram in mille tartara trudi protinus imperes? Omnino superat ingenij, nō dicam humani, dicam potius Angelici vires, tam profundi, atque inauditi hætenus consilij magnitudo. Terret supernas illas, ac beatissimas mentes; tenetque cogitatione defixas illud verbum: [Ut tentaretur à Diabolo.] Vultis scire,

quid istud sit? Dicam enim apertius, si potero; Christus à Iudæis, & gentibus multa, graviorque pertulit; iratus, cæsus, pulsatus varijs contumeliosisque flagrorum, vepriû, sputorum, colaphorum ictibus: tamen hæc omnia non solum patienter, verum libenter etiam tulit, quod obsequium se Patri æterno præstare, hominibus salutem cerneret: Itaque dicebat, [Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam;] & ardentem aliàs: [Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, vsque dum perficiatur?] Quin etiam Petrum à passione prohibentem, asperere repulit: [Vade post me Sathana.] Sciebat enim se patris voluntatem implere; cui dicebat, [Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.] At contra Dei voluntatem ut ageret, atque in legem illius rebellis esset, nihil poterat audire molestius, nihil perinde ægrè ferre. Itaque altius eade rem mihi cogitanti, hic impulsus diaboli ad peccandum grauior, & acerbior videtur fuisse Christo omni illorû cruciatuum, & contumeliarum apparatu. Pati enim & volebat, & poterat: mori & volebat, & poterat: peccare nec volebat vlllo modo, neq; verò poterat, ut Patres consentiunt omnes. Quocirca admiranda arcana Theologiæ ratio explicanda est: cur cum Deus iuxta diuinam naturam æquè neq; mori, neq; peccare possit, tamē in natura humana idē & mori possit, & peccare non possit. Cuius causa verissima est illa, q̃ mali poenæ Deus author, effectorq; esse possit, cū repugnet bono creato: at author, effectorq; mali culpæ esse non potest, quod ipsi diuino bono repugnet. Quid enim aliud peccare est, quàm Dei legi, & voluntati contradicere? Sux ergo voluntati Deus contraria veller, si peccaret. Itaque idem simul & veller, & noller absolutè, quo nihil fingi absurdius potest. Sed mittamus hæc spinosa, & scholæ propria, vulgo parum accommodata: ad intelligendum illud vobis quæro, an prouerbiū vulgare verum putetis: [Neque regem laxæ maiestatis esse reum posse: neque summum Pontificem excommunicatum?] Scio, dicetis esse verissimum, rationemq̃ in promptu esse, quod rex in Regiam maiestatem peccare non possit, cum Rex se superior non sit: Pontifex quoque à se separare non potest ecclesiæ

*Ioan. 10.**Luc. 12.**Matt. 16.**Psal. 39.**Hebr. 10.**Athan. lib. de incarnat.**Christi, & corporali eius aduentu.**Cyrillus libro 10. in**Ioan. c. 40.**Damasceen.**lib. 3. de Fide, cap. 21.**Ansel. li. 2.**Cur Deus**homo. c. 10.**& 16.*

clisæ caput, cui fideles omnes communicent, necesse est. Igitur eadem vobis ratione facile ostendo, neque Deum ullo modo peccare posse; quod peccare sit velle, contra quàm Deus vult: quare si Deus peccet, erit sanè, vt velit, quod nullo modo vult. Dei ergo voluntas, & peccatum longè plus inter se pugnant, quàm candidissima lux, & veræ tenebræ. At tamen qui peccare nec vult, nec potest, hodie vt peccaret, prouocatus est; atque inter cætera, quæ pro homine à peccato liberando pertulit, etiam illud vel maximam fuit, vt ad peccatum sollicitari se passus sit. In quo inexhaustum charitatis suæ in homines thesaurum patefecit, cum ab impurissimo dæmone sanctissimus Deus non semel, sed bis, & ter de nefario scelere compellari, sollicitari- que se permiserit: idque pro nobis pati vltro expetierit, sui- que copiam de industria aduersario tantam fecerit. [Ductus est enim Iesus in desertû à spiritu, vt tentaretur à diabolo.]

Propterea verò se Christus tentari passus est, qui pecca- re non poterat, vt nos qui peccare possumus, sæpe que pecca- mus, discamus resistere tentationibus, ne diabolo victas ma- nus demus, sed fortiter potius illius conatus omnes exploda- mus. Sic magnos interdum duces egisse historiæ narrant; vt ipsi milites suos meditatione armorum sibi sumpta, instru- dos putauerint. Xenophon quidem Cyrum illum maiorem, in paucis nobilem Ducem Persas milites iaculo antea, telisq; eminus missis pugnare assuetos, ad præliû cominus cõferen- dū, gladio, & clypeo rem gerendam suo ipsum exēplo assidue docuisse auctor est. Vnde totius Asiæ imperium virtu- te, & pugnandi arte pepererunt. Quid Iulius Cæsar omniū, mea quidē sententia, qui vnquā fuerunt, bellatorū excellen- tissimus? In Africano cum milites suos bello videret à Nomi- dis equitibus dexteritate & arte quadam eludi, ac superari, nō erubuit rātus Imperator lanistarū more in prætorio de insequēdo, & fugiendo equite præcepta dare: suisque ipsum gestibus, & assultu, & fuga, & totius belli umbratili lu- do militē edocere. Qua bellicæ illius disciplinæ meditatio- ne effectum est, vt victores victus sæpe miles facile vince- ret. Quod igitur gloriosum sibi duxere Principes illi in mi- lite suo arte, & præceptis imbuendo, id Christus, summus

2. Christū
tribuisse exē-
plum, quo-
modo tenta-
tiones supe-
remus.

Xenop. lib.
3. de Cyro-
pad.

Hircius in
commēt. Cæ-
sar. de bello
Africano.

72 *Dominica I. in Quadragesima.*

scilicet Imperator noster, & nobis necessarium, & sibi non inglorium existimauit, vt in aciem ipse prodiens cum sa-
uissimò, atque callidissimo hoste congrediretur: vnde nos
Christianæ militiæ totam possemus rationem, atque artem
nobis commodissimè comparare. [Ad hoc enim Imperator
pugnat, vt præclare Augustinus ait, vt milites discant.] Vt
canere hic libenter occurrat: [Benedictus Dominus Deus
meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad
bellum.] Atque illud rursum Pauli referre libeat: [Exeamus
ad eum extra castra, improprium Christi portantes.] Nec
non illud eiusdem: [Ad propositum nobis certamen per pa-
tientiam curramus, aspicientes in authorem fidei, & cõsum-
matorem Iesum.] Hunc enim accepimus fortissimum Ge-
deonem, Ducem exercitus Domini, cuius auspicio, & ductu
innumerabiles Madianitarum phalanges, pauci licèt, atque
inermes, potentissime superemus. Nam Christi victoriam à
Gedeone præsignatam aperte Esaias Propheta declarat.
[Sceptum, inquit, exactoris eius superasti, sicut in die Ma-
dian.] De qua mirabili victoria sic diuinæ literæ habent:
[Diuisit Gedeon trecentos viros in tres partes, & dedit tu-
bas in manibus eorum, lagenasque vacuas; ac lampades in
medio lagenarum; & dixit ad eos, quod me facere videritis,
hoc facite: ingrediar partem castrorū, & quod fecero, secta-
mini. Quando personuerit tuba in manu mea, vos quoque
per castrorum circuitum clangite, & conclamate Deo, &
Gedeoni.] Quanta mysteria: quàm admirabilia cogitatione?
quàm iucunda explicatu. Deo, & Gedeoni, Deo, & Christo
eius, Principi, ac Duci nostro. Qui primùm irrupit in ho-
stes: qui nos sectari, quod facit, iubet, atque ea facere milites,
quæ imperatorem facientem vident. Tota autem pugnan-
di, vincendiq̃ue ratio tribus illis continetur, tuba, lagena va-
cua, lumine. Tuba clangere, lagenas confringere, lumen
ostentare iubemur. Nimirum, verbo Dei personando, cor-
pore mortificando, spiritu, oratione, ac cælestibus deside-
rijs inflammando, pugna omnis aduersus Madianitas no-
stros agitur, ac tandem illustrißima palma reportatur. Hæc
ex Euangelica narratione eruere, atque enucleare, & suauē
est, & salutare.

Igitur

*Aug. ser. 41.
de verbis
Domini.*

Psal. 143.

Heb. 13.

Hebr. 12.

Iudic. 7.

Esai. 9.

*In Gedeon:
Christum
præfiguratiū
docent Au-
gust. serm.
108. de tem-
pore.*

*Gregor. lib.
32. moral.
cap. 30.*

Igitur cum acerrimo hoste præliaturus Christus, triplici se armorum genere munit, ieiunio, oratione, solitudine: sunt enim hæc veluti defensiva arma, ne ictus aduersarii perueniant, vitaliaque interimant: offensiva verò arma, iacula (inquam) & tela, & gladius ad impetendum, feriendumque vicissim hostem, est verbum Dei: scriptura sacra, qua Christus egregie vsus, retudit aduersarium, & prosligauit. Hoc ergo Regium armamentarium Christianus miles ingredia-
tur: atque inde sibi necessaria omnia arma petat. Inueniet profectò contra carnem, ieiunium; contra mundum, desertum: contra diabolum, orationem, vt se se munit: commune telum in omnes verbum Dei. Erat rex sanè potens Dauid, & vivebat in aula: at ieiunio carnem suam tanto macerabat, vt diceret: [Genua mea infirmata sunt à ieiunio:] ea erat assiduitas ieiunandi, vt præ imbecillitate gressus sæpe labascerent. Cilicio corpus crebrò affligebat, [& cum mihi molesti essent, ait ipse, induebar cilicio.] Quid hic delicati iuvenes dicunt, quibus graue, atque intolerabile onus est quadragesima ieiunare? Iam de solitudine, & vitanda turba hominum, & curarum vitæ mortalis, à nemine melius exemplum petitur, quàm ab eodem, qui in medijs aulae, & negotiorum militiæ, togæque fluctibus in eum portum quietis, secessusque tutò se recipiebat: itaque canebat: [Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine.] Nam de orandi, precandique studio quid attinet dicere, cum sint Psalmi eius omnes eo argumento pleni: [Septies in die, ait ille, laudem dixi tibi, & media nocte surgebam ad confitendum nomini tuo:] [Et] in matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. Et infinita alia, quæ occurrunt passim, quibus assiduum, atque indefessum orationis ardorem vir sanctus declarat: id quod in homine belli, regni que curis distento admirabile dictu est: pudoremque nobis tanta desidia precantibus meritò afferre debet. En ieiunij, orationisque armis munitum, ne opprimeretur ab hoste cruentissimo. Iam quo gladio iniret hoc magnum, ac difficile prælium, id est, quomodò eloquia Dei ille tractaret, palam nobis exponit. [Meditabor, ait, in iustificationibus tuis, quia in ipsis viuificasti me.] Ac rursus, [Exercebor in mirabilibus tuis,]

3. Quibus armis Christus pugnauerit, nosque pugnare debemus.

Psal. 108.

Psal. 34.

Psal. 54.

Psal. 118.

Psal. 62.

Psal. 118.

Ibidem.

Ibidem.
Ibidem.

tuis,] atq; aliàs, [Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei.] Illud quoque, [Quomodò dilexi legem tuam Domine, tota die meditatio mea est. Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum mihi est.] Deficiet me dies, si voluero cuncta percurrere. Quæ eò pertinent demum omnia, vt intelligamus, quemadmodum aduersus hostem violentissimum, eundemque sagacissimum res nobis gerenda sit. Qua ratione spiritualia arma tractanda, quorum nos vsum Christus edoctos voluit exemplo suo (quem significabant illa Dauidis) qui hodie refertur secessisse in desertum, ieiunasse, orasse: sic se aduersus tentationes diaboli manuiffe: quem vario stragemate aggredientem semper diuini verbi commemoratione tanquam eximij gladij dexteritate repulerit. Iam nunc reuocate ad memoriam, quæ paulò ante dicebam de prælio illo Gedeonis, in quo secessum videmus, cùm trecentos ex tanta multitudine seligendos, separandosque duxerit. Ieiunium, corporisque extenuationem lagenæ vacuæ non obscurè significant, contrafactæque inter se se illud indicant, quod Paulus declarat; [Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes.] Nam vitam Iesu manifestari, quod è vestigio sequitur, quid aliud est, quàm lucernas abditas, fractis lagenis, effulgere? quod reuera in oratione fit; vbi spiritus inflammatus mirabiles de se fulgores mittit. Quod Moyse contigisse narrat historia sacra, quodque Paulus speculantibus Dei gloriam necessario accidere confirmat. Tubam porro si aliud quippiam velimus accipere, quàm canorum Dei verbum, reprehendent nos continuo ipsa diuina eloquia, vbi Prophetæ Osæ dicitur: [In gutture tuo sit tuba.] Esaiæ verò: [Quasi tuba exalta vocem tuam.] Apud Hieremiam quoque: [Constitui super vos speculatores, audite vocem tubæ.] Hac Dei tuba personante, terrentur hostes; excitantur Christi milites; victoria gloriosa paratur. Quamobrem, si sapimus (fratres mei) optimum ducem sequamur; illius præceptis pareamus; facta imitemur. Turbas sæculi, quoad licet, relinquamus: ieiunio corpus edomemus: orationi assiduæ insistamus: verbi Dei

Iud. 7.

Gregor. lib.
32. mor. ca.
33. eodem
fere modo
exponit la-
genas cōfra-
ctas, & tu-
bas, sed in-
cernas inter
pretatur mi-
racula.
2. Cor. 4.
Exod. 34.
2. Cor. 3.
Osæ. 8.
Esai. 58.
Hier. 6.

bi Dei lectionibus, meditationibus, pijsque colloquijs
 animum informemus: Diabolo resistamus: nec cedamus
 veteratoris pessimi importunis, crebrisque tentationibus.
 Beatus ille, qui legitimè certauerit: coronam accepturus
 est de manu supremi iudicis incorruptam, atque immor-
 talem.

IN EADEM DO- MINICA, CONCIO TERTIA.

*Ductus est Iesus in desertum à spiritu, ut ten-
 taretur à Diabolo. Matth. 4.*



VANVIS ad magnam Christi *1. Quanta*
 patientiam, humilitatemque perti- *fit diaboli*
 neat, quod more cæterorum homi- *potētia, astu*
 num tentari se permiserit in deser- *tia, & mali*
 to à Sathana: Tamen dubium esse *tia.*
 non potest, quin toto eo tentatio-
 num argumento gloriam suam illu-
 striorem, clarioremque esse volue-

rit. Nam quòd se hosti tentandum, varicque proban-
 dum obiecerit, illius artes irridere eo pacto, illius po-
 tentiam frangere sibi sumpsit. Itaque illusori antiquo il-
 ludere, pugnacissimum hostem prosternere, atque victum
 sub triumphum agere, id verò gloriosum fuit. Erat pla-
 nè prædictum de hac eadem bestia, quam volumen Iob *Iob 40.*
 Leviatham, & Behemot appellat: Evangelium Diabo-
 lum, & Sathanam. [Ecce spes eius frustrabitur eum:
 & videntibus cunctis præcipitabitur.] Accidit quip-
 pe superbo dæmoni, quod voracibus in salo magnis
 piscibus

Apoc. 2.
Iob 41.
Virgil. 7.
Æneid.
Gen. 3.
Iob 41.
Prou. 30.
1. Pet. 5.
Iob. 41.
Apoc. 12.
Ioan. 8.
 2. *Quid prima tētatio-
 ne egerit dia-
 bolus.*
August. lib.
de quæst. no-
ui testamē.
c. 9. Sic ma-
gis vilis fa-
ctus est Sata-
na, dum ho-
minem cer-
nit, & vir-
tutem homi-
nis non in-
telligit. Mi-
rabatur e-
nim stupore
hebetatus,
quod myste-
rium ines-
set, quod se
latores.

piscibus solet: qui cum faucibus in escam avidis inuehantur, glutunt hamatum ferrum, sicque fune suspensi à nautis cum magno clamore, risuque trahuntur. Quanta autem sit istius bellæ magnitudo, inde licet intelligere, quod tribus omnino rebus cæteros omnes excellat: scientia, potestate, malitia. Scientiam quidem siue astutiam, atque artes innumeras diaboli Ioannes velut admiratur, cum altitudinem Satanæ commendat; quam quosdam non cognovisse confirmat. In Iob etiam de hoc eodem legimus, quod omne sublime videat. Præclare Poeta dixit: [Cui nomina mille, mille nocendi artes.] Quapropter serpentem scriptura testatur omnium fuisse callidissimum animantium. Potentiam verò diaboli commemorare velle supernacaneum est: cum Deus ipse fateatur non esse potestatem super terram, quæ ei comparari possit. Quare leonem scriptura hunc vocat; quod leo sit fortissima bestiarum, quæ ad nullius paveat occursum; quemadmodum ille ita se comparat, ut, teste scriptura eadem, neminem timeat. Atqui malitiam si probare Diaboli coner, meritò me vos irrursi sitis, cum ipsum per se nomen sufficiat omni argumento certius. Quem propterea Draconem veneno plenum scriptura nominat, eundemque criminatorem, accusatoremque bonorum, qui que die, ac nocte infidias parare non cessat, & bona omnia in malumvertere, ut qui ab initio homicida crudelis extitit.

Hic ergo callidus hostis Christum exploraturus adortur; ac triplici tentatione sibi subigere parat: quam nos amplam laudem, & gloriæ Christi materiam persequi operæpretium est. [Cum ieiunasset, inquit, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens tentator ad eum dixit: Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.] Malè habebant veteratorem illum ea, quæ cernebat de Christo contraria, sibi que ipsa, ut apparebat, repugnantia: neque in alterutram partem quamvis maximè cuperet, poterat certa stare sententia. Nam supra hominem esse, Deumque illic latere, faciebat fidem, auditum dudum testimonium à Patre in Iordane; tum Baptistæ adeo ampla de illo prædicatio. Miracula insuper natiuitatis eius meminerat:

Prophete-

Prophetarum oracula monebant: atque hæc omnia vel confirmabat, vel superabat admirabilis etiam innocentia, & sanctitatis splendor: cum ne minimum quidem digitorum à summa perfectione eum deflexisse perspiceret: ut nihil sibi iuris in illum, ut in ceteros, fuisse sentiret. Hæc Dei Filium esse, hominemque maiorem argumenta erant. At altera ex parte victus quotidianus, communis educatio, consuetæ hominibus molestiæ, dolores, egestas, cōsuetudo laborum vehementer retinebant, ne supra purum hominem aliquid opinaretur. Ac tunc maximè commotus est, cum diuturna afflictatum inedia, famescere atque esurire sentiret. Ergo tempus idoneum ratus, ad artes suas convertitur, illumque aggredi certus est: aut in peccatum dolo incitaturus, quod summo pere erat in votis; aut, si minus id posset, exploraturus certè, an verè Filius Dei esset. Quod ut impetraret, convertere lapides in panem admonet: ex ipso modo, ac ratione miraculi patratifacile cogniturus, an ut Deus imperio creaturas, quod vellet, verteret; an ut sapiens aliquis, naturalibus viribus uteretur; applicando, ut est in sermone Theologorum, actiua passiuus. Quo loco animaduertere artes diaboli datur; qui occasiones tentationum semper captat. Christum quippe fame laborantem cibi mentione capere parat. Vnumquemque nostrum, qua parte imbecillum sentit, & vitio maximè opportunum, ea potissimum seducere aggreditur. Sancti Gregorij doctrina moralis, multumque necessaria sic habet: [Nō singuli omnibus, sed quibusdam vicinis, ac iuxta positis vitijs fatigantur. Prius enim cōspersionem vniuscuiusque antiquus aduersarius perspicit; & tunc tentationis laqueos apponit. Alius namque lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quò ergo occultus aduersarius facilè capiat, vicinas cōspersionibus deceptiones parat:] Ita Gregorius. Quamobrem sibi attendere vnumquemque nostrum oportet; ac sobrium, vigilantemque leonis circuitus, ut Petrus admonet, deuorare incautos parantis, omni adhibita cura circumspicere: cum præsertim occasiones caluum humanorum non desint. Iudam Ilcariotem naturâ avarum pecuniæ studio cœpit: Simonem Magum magnarum rerum admiratione, & gloria: Saulem Regem inuidia attraxit in

Gregor. lib.

29. mor. ca.

14.

1. Pet. 5.

78 *Dominica I. in Quadragesima.*

extremā perniciem. Vt in muro vrbis, aut arcis periti duces faciunt: vt illis præsidij plus collocent, vbi periculū inesse certius vident: sic nos comparare ipsi debemus, vt qua parte natura nostra, aut cōsuetudo vacillat, magisque vitio patet, eam fortiū, ac diligentius muniamus.

3. *Ars diaboli in prima tentatione,*

Sed crassa (inquiēs) & rudis ea tentandi forma fuit. [Dic, vt lapides isti panes fiant.] Quid enim deuorandi panem ex lapidibus factum? haud magna Christum libido percelleret: si exquisitos, & delicatos cibos ipse offerret, haberet fortassis acie aliquid illa tentatio. Verū nocendi artifex callidus nequaquam crassum quippiam, sed valde potius subtile proposuit. Nam homini sancto, & spiritali tam longo ieiunio exercito non erant cupiditæ offerendæ, quæ carnales homines decent, sed necessarius tantū cibus proponendus vitæ sustentandæ. Accedit huc quòd famelico panis dulcissimum edulium est. [Animæ enim esurienti etiam amara dulcia videntur,] vt Iob, & Salomon aiunt. Adde, quòd caput est, in illo pane gloriæ dulcedinem aspexisse Satanam, quòd se Dei filium ea ratione probaturus esset, qua arte se cepisse bene nouerat primos Paradisi colonos: cū pomum vetitum diuinitatis adipiscendæ cogitatione imbuit: atque eo melle illitam facile oculos, manus, ora, ac totum denique cor vescendi cupiditate impleuit. Capiuntur viri sancti: nimirum, gloriæ cuiusdam spiritalis maximè voluptate. Ita Christum capi posse versutus artifex cogitabat. At sua illum cogitatio fefellit: neque processit ars, vt volebat. Etenim neque Christus est in peccatum inductus, neque diuinitatem suam, vt sperabat ille, detexit. [Non (inquit) in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.] Diuinæ scripturæ munimento ictum Satanæ retudit. Qui enim in deserto per annos quadraginta tot millia hominum sine pane aluit, cū Manna cœlitus misit, poterit me quoque vnum hominem sine pane, qua ratione ipsi placueris, sustentare. In eum sensum ea esse verba à Moyse prolata facile intelliget, qui Deuteronomium legerit. Itaque fiduciam in Deo ponendam docuit Christus exemplo sumpto de illo tam numerofo populo, neque Deo præscribendum, quem, qua ratione alere debeat. Quo planè responso mirificè perculit aduer-

Iob. 6.

Prov. 27.

Ambros. 3. lib. in Lucā.
[Nō Enam cibus flexerat, non mandatorū destituerat obliuio, sed promissa honoris ambitio illecebrosa decepit.]
Deut. 8.

aduersarium, vt neque præ fame excidisse sibi Dei præcepta monstraret, neque leges se nouas gloriæ cupiditate Deo ponere velle.

Verum victus semel non despondet animum tyrannus: quin repetere prælium certus, maiora molitur. Non fatigatur bello acerrimus hostis, sed instat semper, seu victor, seu victus abscedat. Sanctum Iobum quemadmodum vexauerit nostris: primum bona eripuit: deinde liberos: mox in corpus sæuijt horrendo vlcere: neque his contentus, vxorem, amicosque in illum fœdo loco iacentem, pædoreque oblitum peruicaci contentione, maledictisque acribus armanit. Hoc est tyranni ferocis ingenium: huc illuc versare sibi minùs parentes, vt aliquatandem ratione dei jciat. Id admonitos suos voluit Saluator, cùm dixit: [Ecce Sathanas expetiuit vos, vt

4. *Secundæ
tentationis
ratio.*

cribraret sicut triticū.] Quid cribrare sit, scitis: in omne latus se vertit, nimirum, omnia tentat, huc, illuc animus iactat, vt excidere, qua possint, reperiat: quod in tritico, cùm cribratur, cernimus. Christum quidem occasione famis captata aggressus. Verbo Dei munitum sibi restitisse videns, & ipse ad diuinum verbum conuolat, eodem telo rem sibi gerendam putat. Sublato in templi culmen insuffurat de scripturis. Mitte te deorsum: quia scriptum est, [Angelis suis Deus mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.] Hic iam animaduertet facilè quiuis vestrum, artes esse Sathanæ, non solum corporalis specie boni, vt in priore tentatione, sed multò magis spiritualis habitu, ac figura seducere: scripturæ, nimirum, sacræ prætextu, aut egregiæ sanctitatis forma obiecta. Quod

Luc. 22.

2. Cor. 11.

Apostolus dixit, [Angelum Sathanæ se in lucis Angelum transfigurare.] O quanta mentiendi ars, quot animas, alioqui castas, & simplices versutus hic per fictam sanctitatis speciem transuersas egit: studio iniecto reuelationum, visionum, operum admirabilium, singularis in Deum fiduciæ. Libet exclamare. [Quæ tanta insania ciues? Creditis aduectos hostes, aut vlla putatis Dona carere dolis Danaum?] Raptus, atque extases memorant: suspensum à solo corpus, in oratione stigmata Domini impressa, noua, & mirabilia & inaudita.

Virgil. 9.
Æneid.

Apaga

Aug. li. 10. cōfess. c. 35. Apage(diabole)de culmine templi præcipitare vis, quem volare iubes: alas Icarias venditas, vt graui casu delusam animā illudas ad lapides. Magnum virum Augustinum audite, talia cum hoc hoste sua prælia referentem.] Hinc etiam, inquit, (agebat verò de curiositate, hoc est cupiditate rerum nouarum) hinc ergo ait, in ipsa religione Deus tentatur, cum signa, & prodigia flagitantur, non ad aliquam salutem, sed ad solam experientiam desiderata. In hac tam immensa sylua plena insidiarum, & periculorum, ecce quàm multa præciderim, & à corde meo dispulerim, sicut donasti me facere, Deus salutis meæ.] Et commemoratis multis, quæ in eo genere tentationis euicerat, in quo adhuc tentaretur, adiunxit: [A te Domine Deus meus, cui humilem famulatum, ac simplicem debeo, quantis mecum suggestionum machinationibus agit inimicus, vt signum aliquod petam? sed obsecro te per Regem nostrum, & patriam Hierusalem simplicem, castam, vt quemadmodum à me longè est ista consensio, ita semper sit longè, atque longiùs.] Hæc Augustinus, cuius vel sapientiam, vel animi puritatem hac parte optandum est, vt plerique qui hoc tempore & spirituales, & sapientes haberi volunt, studiosè imitentur.

5. *Diabolū, diaboliq; discipulos hereticos scriptura sacra abuti.*

Hier. in 2. sap. Daniel.

Illud opportunè considerandum, quemadmodum Sathanas scriptura diuina abutitur ad tentationes suas, atque in Dei ipsius offensam, qui est proprius diuinæ Scripturæ author: ita facere etiam Sathanæ filios hæreticos, vt bene hic aduertit Ambrosius, patrem suum imitantes: nimirum, qui errores suos sacre Scripturæ autoritate defendunt; literam illius sic usurpant, vt spiritum oppugnent scripturæ. Egregiè istos Hieronymus similes ait esse Balthazaris illius prophani Regis, conuiuiarumque sacrilegorum, qui in suis epulis pleni vino, sacris Domini vasis ex templo Hierosolymitano exportatis in Babylonem per summum scelus, atque audaciam cœdissimè abusi sunt. Bibebant quidem sacratis poculis, atque laudabant, non Deum Israel, cuius erant ea vasa, sed deos suos, aureos, argenteos, lapideos, æreos, ligneos, hoc est portenta errorum diuersa materia, atque arte ab ijs fabricata, prorsus scitum, atque elegans simile. Verum ea caliditas Sathanæ, sacræque scripturæ iactatio, non, vt sperabat,

bat, processit: repulsus à Christo est alia scriptura, non ad finem, sed ad veritatem recitata: [Scriptum est rursus, nō tentabis Dominum Deum tuum.] Docuit nos Christus exemplo, ac dicto, non oportere extraordinaria & supra naturam posita opera quærere, cū communia, ac naturalia vsui esse possunt. Vbi ad descensum gradus, & ad incessum pedes adfuerunt, quid opus est alas quærere; & volare velle, cū incedere queas? Datis diuinitus muneribus rectē vti conandum, nō inusitata dona optanda. Quod ijs non bene vtimur, quibus valeamus, hæc tota nostra calamitas est: leges nos Deo ponere nefas est, à Deo potiùs acceptas vt obseruemus, elaborare debemus. Tentare Deum meritò existimandi sumus, quando volare in cælum volumus, ambulare per viam Dei volumus, quando coronam sine certamine, salutem, sperto medicamēto necessario cogitamus. [Nonne Deo subiecta erit anima mea.] aiebat Dauid. Hic nobis sita salus, vita, foelicitas: contemnamus (fratres charissimi) superbi aduersarij voces noua, ac magnifica pollicentis. Dei potiùs legi obtemperemus, & quæ nobis præcepit, sedulo, indefesseque obeamus, reportaturi certam, quæ obedientibus promissa est, gloriosamque victoriam.

Psal. 61.

IN EADEM DOMINICA, CONCIO QUARTA.

De illis verbis.

Vade Sathana, scriptum est: Dominū Deū tuū adorabis, & illi soli seruies. Matth. 4.

MEMINI me tum de astutia, tum malitia diaboli disputasse; vtramque in eo inesse summam ostendisse: vtramque in tentando Christum, quā potuit vehementissimē, adhibuisse. Sed interest ordinis. Nam cū tripliciter aggressus sit Dominum, prima, ac
 1. Quæ fuerit ratio asumpti Christi à diabolo.

F secunda

82. Dominica I. in Quadragesima.

secunda tentatione magis ad artes conuersus est, decipere volens, si posset, ipsam Dei Sapientiam, sed cum dolos parū sibi procedere videret, seque potius delusum, ac spe frustra- tum sua doleret, quod necesse erat & Diuinis oraculis pro- ditum, iam rabie percitus, furensque omīsis artibus in aper- tam malitiam totus erumpit. Itaque in extremo congressu vniuersam nequitiae vim effundere parat; & quanta valet po- tentia Christum in profligatissimum scelus impellit. [As- sumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, & osten- dit ei omnia Regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hec omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.] Res est inter- praeipuas nostrae fidei consideratione dignissima, quā nar- rat Euangelista: itaque parumper nobis sistendum in ea ex- plicanda est. Ac primū in mentem venit quærere, quo nā diabolus modo Christum assumpserit, atque in altissimum montem euexerit. Neque enim est vna, concorsque senten- tia.

*Cyprian. in
ser. de ieiun.
& tentatio-
ne Christi.*

*Ex Concil.
Ancyran. re
fertur 26.*

*q. 5. ca. epi-
scopi, eorūq;
ministri,*

*quod caput
est 12. ex eo
loco, qui in-
cipit; Illud*

*etiam, quae
verba habet
tur apud*

*August. de
spiritu, &
anima, cap.*

8.

Diuo quidem Cypriano, siue quisquis fuerit author de operibus Cardinalibus Christi, durum admodum, atque ab- surdum visum est, Christi corpus reuera à diabolo ita assum- ptum credere, vt tanquam saxum, lignumve aliquod, huc illuc ferretur, ac pro diaboli voluntate, vel in pinna templi, vel in montis vertice collocaretur. [Quod diabolus (inquit) Christum corporaliter tulerit, videtur inconueniens, quod humeris eius Saluator infederit, & pro vehiculo vsus sit, quē praeipitorem sciebat.] Nam ne de ipsis quidem strygibus sibi in animum inducere multi possunt, corporaliter, ac verē à dæmone eas ferri, & in loca remotissima celeritate mira- bili sisti: magis ea omnia cogitatione, & phantasia quadam peragi, quibus dæmon arte exquisitissima illudat, vt esse in rebus opinentur, quae sola imaginatione finguntur. Quorum profectò sententiam Concilium Ancyranum valde probat, illam opinionem refellens eorum, qui eiusmodi strygis, aut lamias ad festa, conuiuia, choraeque Dianae corporaliter vehi à dæmone sentiebant. Quod si in illis absurdum id appa- reret, quid de Salvatore nostro diaboli velut vehiculo elato, ac portato sentire par est? Vel ipsa cogitatio videtur sanè mole- sta, & absurda. Itaque volunt, qui istud respuunt, spiritu ge- sta esse ea omnia, quae narrat Euangelium: spiritu ductum in pinnam

pinnam templi; spiritu in altissimum montē; spiritu quoque quæ consequuntur, de offensa orbis, ac regnorum magnitudine, & gloria; quemadmodum Ezechielem nouimus datum in Hierusalem, & supra montem totam templi fabricā perspicacissima attentione uidisse. Ioannem quoque illa tot, & tanta, quæ scribit in sua Apocalypsi, lustrasse oculis mentis, non corporis: Zachariam, aliosque eiusdem ordinis prophetas spiritu remotissima quæque; perspexisse, neque opus fuisse, ut corpus iret, quod animus cælesti vehiculo ducebatur.

Ezech. 40.

*Cornel. Iam
sen. concor.
Euang. cap.
15.*

Tob. 12.

Greg. hom.

16. in Euā-

gel. verè, &

absq; quæst.

Dñm corpo

raliter as-

sumptum à

demone as-

firmat. Hie

ron. in Mat

th. idem sen

tit, & addu

cit illud:

Multa cor-

pora sancto

rum vene-

runt in san-

ctā ciuitatē,

&c. author

imperfecti

in Matth.

hom. 5. idē

sentit, asse-

ritq; exēplū

Abachue.

Dan. 14.

Sunt qui partim huic sententiæ suffragantes, partim nouam inducentes, volunt quidem Christum non esse à diabo-
lo corporaliter asportatum, absurdum enim id esse: sed tamen neque imaginaria tantum visione, illa omnia contigisse; verum externa, & visibili specie à dæmone representata Christi oculis apparuisse: sicut ipse dæmon cum spiritus esset, externum tamen, & visibilem habitum, figuramque gerebat. Quod angelis facere certè possunt, fecisseque Raphaelē in libro Tobia legimus, ut videretur manducare, & bibere, ambulare, ac sedere, cæteraque, quæ non intus in animo fingebantur, sed extra ipsis oculis apparebant. At ego ingenuè dicam, quod sentio; dent veniam authores planè nobiles: timuerunt prorsus, ubi nihil timendū fuit. Quocirca grauissimi, sanctissimi que patres Gregorius Papa, Ioannes Chrysostomus, atque Hieronymus nihil dubitant rem ita gestam, ut narratur: neque figurā, sed historiā scribi ab Euangelistis confirmant, cum Christū à dæmone assumptū, ac tēplo, vel mōti impositū legimus. Id verò ad magnā Dei gloriā potius pertinere, quod se aduersario permiserit uti, nō aliter quam quouis alio corpore posset; quod agitare, ac trāsferre naturali potētia Angelus potest; sicut Abachuc corporaliter ex Iudæa in Babylonē transductū momento tēporis Angelica vi, notum est. Quia in re & diaboli magnas vires agnoscere nos, & suam voluit innotescere sapientiam; quæ tanta machinamenta aduersarij gloriæ diuinæ amplificanda verterit. Nam Sathana potentia quanta sit, ex toto isto argumento discimus, quod breuissimo tempore in templum efferre potuerit corpus illud ex deserto longè admodum dissito: quod mox in abditissimum, senotissimumque montem translulerit.

84 Dominica I. in Quadragesima.

quod ibilatè iacentia orbis terrarum spatia vno aspectu illius oculis subiecerit: siue diuersas prouincias, & situs vrbium, & imperia ampla, vbi quæque forent, commonefaciendo, & narrando, sicut nonnulli authores existimant; siue, quod magis probo, externa etiam specie per mirabilem, occultissimamque vim demonstrauerit, suis singula quæque locis expressa, ac veluti ad viuum depicta: quod alij ex patribus sentiunt, & est consentaneum ei demonstrationi, qua scriptura narrat Moysem ex Phasgæ montis vertice terram promissionis iustrasse oculis vniuersam. Quod diuina virtute factum dubitare non possumus, cum acies humani intuitus non possit vi sua tanta terrarum spatia peruadere. Hanc mirabilem vim natura Angelica tenet, quam diabolus habet ligatam, sed non extinctam: quam Christus totam aduersario permisit in se se, vt esset victoria nobilior. Neque iniuria scriptura memorat huius bestię potestatem esse tantam, vt nulla cum ea conferri in terra queat. Quam vltimis temporibus, cum erit solutus diabolus, & Antichristum regnare fecerit, tantam ostendet, vt omnes mortales præ stupore conclament, nihil esse nec cogitari quidem admirabilius posse. Sic enim scribit Ioannes, [Et dedit Draco bestię virtutem suā, & potestatem magnam: & admirata est vniuersa terra post bestiam, & adorauerunt Draconem, qui dedit potestatem bestię, & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis similis bestię, & quis poterit pugnare cum ea?] Hanc tantam, tamque mirabilem dæmonis potestatem cognoscere nostra magnopere interest: vt sciamus, cum quo nobis aduersario res sit. Eam ob causam inaudita, ac prorsus expauescenda potentia abuti Diabolum in se Christus hodie concessit, vt audaciam, conatusque nefarios illius in Christi seruos minus perhorrescamus.

Nicolaus.
Chrysost.
& alij.

Deut. 34.

Iob 41.

Apoc. 13.

2. Diabolū
illusum à
Christo mi-
rabiliter.

Neque verò existimet quisquam istis Sathanæ ludificationibus aliqua ex parte Christi maiestatem læsam, quasi inuitum huc, illuc pro sua libidine iactarit, aut verò volenti indigna, indecoraque ingesserit; quin potius eo omni artificio iam perfecisse diabolum scitote, vt se se egregiè delusum sentiret: & cum nocere Christo ne minimum quidem potuerit, vniuersa illa veſtatione & descriptione orbis terrarum, re-

liqua-

liquaque scena omni illud vnum consequeretur, ut Christo, ac beatis Angelis se se irridendum copiose praberet. Quod ad Dei mirificum quendam, ac festiuissimum de astuto aduersario ludum magnopere pertinet. Nonne videmus passim in aulis Principum scurras, parasitosque versari, qui multa audacter, ac pene impudenter dominis, principibusque ipsis probra, & cōiuitia dicere, & multa facere ludibria quodam suo iure per summam licentiam soleant: quibus tamen rebus non modò nihil maiestas Regum obscuratur, verum augetur quodam modò, & splendet illustrius, quod ad risum, & ludum ea scurrilia omnia vertantur. Quæ si rusticus, atque aulae imperitus cerneret, non dubitaret contra principum dignitatem facta interpretari: aulicus contra ad auctoritatem, & splendorem Principis comparata, qui sordidis eiusmodi hominibus ad oblectationem, & iocum eam tamen licentiam dedisset, vera ratione confirmaret. Sicigitur habetote istam nebulonem, diabolum (inquam) qui talia in Christum ausus est, egregiè esse hodie ab ipso, curia cælesti spectante, ludificatum. Præclare dixit Chrysologus in hunc modum: [Christus diabolo se querenti patienter indulgit, ut inimicus laqueo suo ipse teneretur, & caperetur inde, vnde capere se putabat.] Quod ipse Deus apud Iob aliquando gloriatur: [Nunquid (inquit) illudes ei quasi aui? aut ligabis eum ancillis tuis?] Istam enim volucrem in tēpli, ac montis summa fastigia auolantem mirabili arte cepit, atque constrinxit: dum enim captat, captus est ipse, & in laqueo, quem abscondebatur, pes eius iuxta Psalmum, comprehensus est. Vbi pedica diuina hærentem, totumque pudore perfusum præclare infestatur conuitijs vniuersa Christi familia; non modò magni procures, cælestis ordinis duces, verum infima etiā plebs, pueri, puellaque fideles. O magnam diuinæ sapientiae laudem ex aduersario astuto, atque impudente tantum nomini suo decus quæsitum. Canebat huc spectans tuauissimè psalter, cum illud carmen ederet: [Draco iste, quem formasti ad illudendum ei.] Idemque alio in loco: [Tu confregisti capita Draconis: dedisti eum escam populis Aethiopum,] velut lernæam Hydram multiplicata capita proferentē; id est, tentationum varia argumenta hodie Christus cōfecit, atque

Chrysol. ser.

11.

Iob 40.

Psal. 9.

Psal. 103.

Psal. 73.

Augst. in ex interfecta bestia escā populis Æthiopū attribuit: qđ etiā
Psal. 63. imbecilles, & cōtēptę animę diaboli rērationes in suū profē
[Alligatus Etū vertere possunt. Canē innexū catenis Augst. rectē prę
quidē est dicat, qui latrare quidē pōt, mordēre omnino nō potest nisi
bois inquit volētē. Quāobrē si nō quas meritis es (Christe) gratias, certē
ne faciat, quas possumus tibi ò bone, ò & omnipotēs Dñe, infimi serui
quātum po- tui perpetuò agimus: qui aduersario nō isti immani, vt mi-
test; ne fa- nimū liceret ia nos, tanta in te licere passus es: quę ad istius
ciat, quantū confusionē, ad tuam verò gloriam singulariter perduxisti.
vult, tamen At modò considerare, atq; admirari vehementer subit
tantū cōrare animū, incredibilem sceleratissimi dæmonis impudentiam:
finitur, quā qui Christo ausus sit dicere: [Hęc omnia tibi dabo, si cadens
rum expedit adoraueris me,] Proh nefas. Adhuc cum Deo cōtendit pessi-
proficienti- mus Angelus; adhuc altissimo similem se esse, haberiq; vult.
bus.] Adorari se iubet, in genua Christū procumbere, se se vnum
3. Quāfēda, scilicet habere pro Deo: Qui omnium imperium teneat, qui
& horrenda distribuat pro suo arbitratu vrbes, Regna, prouincias. Verē,
diabolus quod psalmus habet, [superbia eorum, qui te oderūt, Domi-
suggerat. ne, ascendit semper.] Verē semper ascendit. Nam qui olim
Psal. 73. æqualem se Deo asserere ausus est, iam superiorem se quoq;
Ea semētia proficitur Deo, siquidem ab ipso Filio Dei coli, adorariq;ue
tribuitur flagitat. Merito exclamat Chrysologus hoc loco: [O ausus
Bernar. ser. diaboli, Deo dicit, adora me.] Habet arcanus Theologię
17. in Canti scholę sermo antiquū diaboli lapsum ex inuidia, ac superbia
ea, quā pla- maximē factum, qđ Christum sibi diuinitus ostensum prę-
ne tenet Ru- ferri sibi indignatus sit; neque illam (vt par erat) verū Filium
per. in illud Dei colere, seq; illi subdere superbissimus tulerit. Hinc sem-
Ioan. 8. Ille per bellū atrox in Christū, atq; in omnes, qui de illius diuina
homicida stirpe per gratiā Dei propagātur, sicuti diuina Scriptura nos
erat ab ini- admonet. Infanus, ac furiosus perstat, videlicet, in sententia,
tio. & Caie atq; antiquos conatus explicare nō cessat. Quę ex re fructū
tan. in 3. ca. vberriimū capere Dei seruos oportet, vt se nō mirētur facilē,
Genesis, & & nefariē ab impurissimo sæpē numero hoste tentari: neque
Carthusia- se se afflicter, neve perditos putēt, qđ de infidelitate, de bla-
nus 2. d. 5. sphemia, de impurissimis sacrilegijs nō rarò segnitervē pul-
q. 1. & Vi- scter: nō sibi ipsis displiceāt, qđ castitate, qđ fidē, qđ spē oppug-
guerus 3. p. nari audacissimis suggestionib; videāt. Diaboli hęc impudē
inslit. Theo tiā, nō ipsorū irreligiositate arguūt: quātōq; sunt sceleratio-
 ra, ac

ra, ac cogitatus etiā horribiliora, tantō habēt periculi minus; plusquā à noxalōgē abſunt. Nā qui Chriſtū ſe ſe adorare genibus procūbentē iuſſit, quid mirū ſi ſervos Chriſti de blaſphemia, de apoſtaſia, de omni deniq; ſlagitio cōpelleret? Reſert etiā ſummopere iſto Chriſti exemplo diſcernere, quā ſint diuerſa ſentire, & conſentire. Quanuis enim ſœdæ, obſcœnæq; imagines animo ſoggerātur, ſi ſe auertit, cōſenſum quæ negat, ne minimū quidē maculāt, inſiciuntve: quæ verò minete accipiūtur, & volūtario motu gerūtur, etiam ſi minūs ſint ſœdæ, magis tamē animū ſœdāt. Rectē proinde Iacobus Apoſtolus monuit, [Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.]

Neq; illud prætereire vos velim (fratres) quod eſt animaduersione digniſſimū, quā potēs, quāq; efficax ſit imperādi, regnādiq; cupiditas: & quā mortaliū animis altē inſita: ſiquidē cernimus callidiſſimū hoſtem illius iniecta ſpe non dubitaſſe adorationē, cultumq; diuinū ſibi ſlagitare: neque id obſcurē, ſed apertē: neq; apud vulgare & de plebe ſumptum hominē, ſed apud illū, quē eſſe ſapientiſſimū non dubitabar, quemque utrū Dei Filius eſſet, plane dubitaret. An verò (creditis) tam caro veditaret imperiū, vt adorari ſe poſceret, niſi rem ſummi pretij offerre ſe exiſtimaret? O cæcas hominū mentes, O fortiſſima tela ambitionis. Nihil habet, mihi hi credite, in ſuo vniuerſo armamētario Satanas, quo citiūs, acriusq; percellat mortaliū animos, ſtudio, gloriāq; regnādi. Mirificē venenū efficax, quod intimas vſq; fibras peruadit, ac penetrat. Itaq; magna Dei prouidētia ſit, vt reges naſcātur ex Regibus, qui à teneris Regno aſueſcāt, nec noui in rē inopinatā incidāt. Vt enim venenō eſſueſciti (quod de Mithrydate hitorie p̄dū) veneni vim nō experiūtur lathalē: ſic gloriā, imperioq; regnorū innutriti, cū demū regnāt, minūs ea peſte capiūtur: quā proſectō exitiale ſentiūt, qui in eā non, inſuetiq; veniūt. Cuius rei fidē facit abūdē Saul: Primū electus, & bonus, mox ferox, & omni fera truculētior. Facit fidē nō minorē Hieroboā ille, diuinitus decē tribuū imperio donatus, vitulos ipſe aut eos regnādi cupiditate, Deo antepoñēs. Plato ſanē ſapiēter aſſeruit, nō eſſe naturā humanā dominādi vniuerſo orbi capacem, q̄ diſtenderetur animus tāta amplitudine, ſequē ipſum deſerens, interiret.

log. c. 3. §. 2.
Quare reputat probabilem Molin.

1. par. q. 63.
art. 2. & 4.
diſputat. 1.
memb. 4.

Iac. 4.

4. Quā ſit impotens regnandi cupiditas.

1. Reg. 15.

3. Reg. 12.
Plat. 2. de legibus.

88 Dominica I. in Quadragesima.

Non sunt, mihi credite, idonei nobis oculi, quibus in hac hodiernam (vt ita dicam) mappam mundi à diabolo explicatam intueamur. Rapiunt nos facile, ac latenter ille aspectus, illa gloria, illa pulchritudo regnorum. Quin potius Deo instanter dicamus: [Auerte oculos meos, ne videant vanitatem.] Oculos ipsi comprimate, & cæcos magis vos esse amate, quàm talium inspectione perstringi. Sūt enim veræ præstigæ, quæ oculos mentis ludificant, rapiuntque, quâ fas, quâ nefas. Nonne meministis Dauidem illum tam sanctum, tam spiritualement, tam Deo charum, tamen Regni amplitudine, & numerosa gentis sibi subditæ gloria ad sæuos scopulos veluti vento impotenter allisum? qui numerando populum vsque eò Deum commouit ad iram, vt peste crudelissima castigatus se maximè peccasse ingemisceret. Quamobrem iure reges omnes alloquitur de comprimendo fastu, & Dei timore seruando: [Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram, seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.] Qui ergo regnant, qui imperio eminent, videant quanto in discrimine versentur, ne Sathanam præ regnandi cupiditate adorent: ne leges status, quas mundus tantifacit, Dei, diuinæque religionis legibus anteponant. Quin potius cùm primum ea de re vocem Sathanæ acceperint auribus, continuò respuant; continuò increpent; continuò ingeminent: Vade, Sathana, abi, diabole, in ignem tuum, carceremque æternum, quò me vis ista ficta pompa detrudere. Ad cæteras quidem tentationes Christus mansuetius respondit, tantum quid esset agendum ex diuinis oraculis promens: at vbi de Dei gloria agitur vt Deum negaret, diabolum coleret, veluti excandescens, non tulit tantam aduersarij temeritatem. Itaque cum graui execratione respondit: [Vade Sathana, solus Deus adorandus, illi soli seruiendum.] Vtinam hoc animo comparati simus, atque hac cogitatione fortissimi, vt diabolum conculcemos.

Psal. 90.

Supra basiliscum, & aspidem, vt scriptum est, incedamus, ac sic demum ad Dei in Sion gloriosum aspectum aliquando perueniamus.

IN EADEM DO-

MINICA, CONCIO

QVINTA.

Cum ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Matt. 4.



SOLENT medici contraria contrariis curare. Eum qui per ingluuiem in morbum incidit lethalem, nulla ratione melius ad valetudinem reduci arbitrantur, quàm exacta quadam inedia, abstinentiaque diuturna. Hâc diuinus ille medicus artem etiam secutus est, qui cùm probè nosset hominem in pa-

1. Ieiunio
suo Christum
nostros mor-
bos curasse.

radiso deliciarum cibi prohibiti esu esse corruptum, ipse cōtra in deserto aspero ieiunium difficile, ac diuturnum inuit; non à delictis, opiparisque escis solummodò abstinens, sed omni prorsus cibo dies quadraginta se priuans. Sed admirari diuinum consilium in ea reiuuat. Quando enim vidimus medicum ægroti redundantiam sua inedia curantem? quando corpus suum extenuantem, ac macerantem, vt putrido, ac corrupto iacētis humori medeatur? Omnino noua, ac mirabilis medicandi ratio, humanaque arte superior. Quemadmodum iustitia Dei effectum est, vt pœnas daret, qui noxâ non fecerat. Itaque ipse exclamat: [Quæ non rapui, tunc exolebam.] Pomum, scilicet, per nefas primus homo gustauit; En alter homo ieiunat, & sibi concessis cibis ultro parcit, vt illius virulētiam curet. Sicut [cùm diues esset, pro nobis egenus factus est, vt nos inopia illius diuites essemus,] quod Paulus affirmat: sic cùm sit ipse panis Angelorum, qui que gloria sua satiat omnes beatas mētes, tamē ieiunat, atque pallefcit, vt famelicos satiet, atque impleat. [Qui dat escam omni carni, ipsis etiam pullis cornuorum inuocantibus se, is ieiunat, is inedia se macerat diuturna, atque conficit. Quis hoc ferat? quis non suis ipse malis irascatur, quæ clementissimū Deum

Psal. 68.

2. Cor. 8.

Psal. 135.

90 Dominica I. in Quadragesima.

- ad tam aspera remedia quærenda perpulerunt? Sed videte, quid velit, quid sibi obsequij reddi amet: [Venite (inquit) ad me oēs, qui laboratis, & ergo reficiā vos.] Quanta gloria sequi Christū? quā copiosa, lauisq; refectio, si mentem Domini conuulsis sæculi præponamus? [Sicut portauimus imaginem terreni hominis, sic etiam cælestis huius portemus.] Qui cum Adā cibū veritum edimus, iidem cū Christo etiā cōcessos cibos missos faciamus. Olim fidelis Vrias, vt comederet, & biberet inuitatus, cōcessa sibi indulgentia vti recessauit, q̄ arcam Dei Israel, atque Dñm suum Ioab sub papilionibus agere diceret, neque se decere eo tempore corpori indulgere, cum labore bellico dux suis disciplineretur. Nonne, si Christiani sumus, si piē, ac religiose Christi Dei nostri ieiunium perquā horridum cogitamus, pudere nos debet, ventri, delitijsq; vacare. Ediētum Regis personat, vt nemo hominum quicquā degustet, donec aduersarios, quibus instamus, fortiter dimicando superemus.
2. Quod nō At videte, quid sermo Euangelicus habeat. [Cum ieiunasset (inquit) quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit.] Non abstinuit solum Christus à cibo, atque oblectatione edendi, verū esuriit quoque, sensit inanitionem, cruciatus est fame. Plerique videlicet ieiunare volunt; esurire nolunt. Quadragesimam obseruare amant; quadragesimæ incommoda sentire non amant. Non erant talia ieiunia regis Davidis, qui de se testabatur; [Genua mea infirmata sunt à ieiunio,] ita se inedia conficiebat, vt præ macie debilitat gressus labascere. Nos verò ita ieiunamus, vt famem nullo modo toleremus: vno vel prandio, vel cœna tantum ingurgitamus, quantum aliās duabus vix possemus. Egregiā, scilicet, ieiunandi rationem, vt in vnas epulas conferamus, quæ binis fuisset aliās consumpturi. Mihi antiquorū patrum ieiunia intuenti, & veteris Ecclesiæ quadragesimā memoria repetēti, pudor est magnus, hocce nostrū vocare ieiunium. Olim longa ætate inedia durabat ad vesperum: sub Solis occasum ieiuniū soluebatur. Vini vsus erat nullus in quadragesimali ieiunio; vt facili ex Chrysostomo, ex Augustino, ex Cyrillo Hierosolymitano, atq; ex ipso Clemēte periti docere possunt. Cibus ipse tenuis, & aridus, Piscium pinguiam,

Chrysost. ho
mil. 8. ad
pop. Antio.

guem, & suauium est interdictum. Tantum pisciculos viliores, concilia nonnulla per summam indulgentiam concedebant. Hierony. exponens Danielis illa verba. [Panem desiderabilem non comedi, caro & vinum non introierunt in os meum.] [Hoc, inquit, docemur exemplo tempore ieiunij à cibis delicatioribus abstinere, quod ego nunc puto dici panem desiderabilem, nec carnem comedere, nec vinum bibere.] Itaque prisca illa ætate Christiana vix erat, qui se sacratissimo quadragesimæ penso per grauem valetudinis necessitatem exolui pateretur. Heu me, quantum degeneramus ab illis! Si maiores nostri ad mensam vocarentur, ieiunia Christiana nec de nomine agnosceret. Sub noctem cœnulas facimus, collationes nominâtes: vna collatione tantum absumitur, quantum vix veteres tota diei cœna. Quiuis stomachi, capitisve prætextu licentiâ cœnâdi impetrat. Nō desunt mēlæ, quibus simul carnes, simul pisces in edulijs apponuntur. Medico, scilicet, cōcedēte, vt qui potest piscibus vesci, vescatur. & carnibus. Pudet me cæteras sordes dicere, Christiani nominis verissima opprobria. Etenim dijs suis gētes maiora, ac meliora ieiunia custodiūt. Brachmanes, & Bōcij, & sacrificuli Indorū inediā totū diē tolerant, sale, & pipere abstinent, vinum, seu vini similē potionē nō adhibent. Et tamen nō sunt certē Dij, sed dæmones mali, quibus obsequuntur. Mauri, & Turcæ Mahometana ieiunia diligētius, exactius quē obseruant. Pudeat (oro, atq; obsecro vos) tantæ nostræ ignominia: Christianā dignitatē aliquando tandem cogitemus. Deum nostrū Christum nobis ponamus ob oculos, qui & ieiunauit, & esuriuit pro nobis, vt castis nos quoq; ieiunij ducē nostrū, ac principē imitâtes, sicut cōpatimur Christo, sic & cōglorificemur.

[Et accedēs tentator ad eū.] Magna est quæstio, nec superuacanea, meo quidē iudicio, quo nā pacto vacet diabolo tētare homines, cū ipse tormētis sit immēsis addictus. Nā magnitudo poenæ ita occupare animū, ac rapere totū solet, vt de alijs cogitare, nec libeat, nec liceat. Supplicio autē acerrimo affici dæmones Scriptura palā demonstrat. [Angelos (inquit) qui nō seruauerūt suū principatū, sed dereliquerūt suū domiciliū, in iudicium magni diei vinculis æternis sub caligine reseruauit.] Æternam ergo caliginem, æterna vincula iam patiuntur.

Cyril. 3. ca
teches. Cle-
mens lib. 5.
const. Apost.
ca. 17. Au-
gust. ser. de
tempore.
Conc. Ge-
rund. cap. 3.
Concil. To-
letan. 4.
Dan. 10.

3. Quomodo
diabolo tor-
menta tan-
ta sustinen-
ti tētare ho-
mines va-
cet.
Iuda. 1.
Matt. 25.

patiantur. Ignem autem diabolo, Angelisque eius paratum Christus commemorat: quem esse eundem illum credere fas est, de quo Ezechiel loquitur: [Producam ergo de medio tui ignem, qui deuoret te, & dabo te in cinerem super terram, in conspectu omnium videntium te. Omnes, qui viderint te, obstupefcent super te, nihili factus es, & non eris in perpetuum.] Idem quoque propheta alio loco: [Et tu ergo in medio circuncisorum contereris, & dormies cum interfectis gladio.] Quæ quidem omnia in diabolum esse dicta, quanuis sub persona Principum Tyri, vel Ægypti, & Hieronymus affirmat, & res ipsa perspicue docet. Fuere sanè, qui asserrerent præcipuam, & maximam diaboli poenam differri in diem iudicij, atque hanc esse potissimam causam, cur Sathanas tantopere ad tentationes commouendas se det, quòd liquidò sciat, iustorum, electorumque numero expleto, diem iudicij mox affuturum, quem ille nefarius vehementer reformidans, agit, quantum potest, vt homines deturbet in Tartara. Atque huc alludere putant Ioannem in Apocalypsi de temporibus nouissimis, cum scribit, [Væ terræ, & mari, quia descendit ad vos draco cum magna ira, sciens, quia modicum tempus habet.] Itaque sibi ipsi consulens, de hominum perniciæ tantopere satagit.

Quam equidem sententiam bonorum planè authorum, neque refello modò, neque magnopere probo: puto enim plus diabolum superbia in Deum, inuidia in homines commoueri, quàm de differendo suo supplicio esse sollicitum. Est enim veluti naturalis nequitia, atque ipsis medullis insita nocendi cupiditas, ac fallèdi libido. Quod Saluator expressit, cum dixit; [Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur.] Et [ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, & vos desideria patris vestri vultis facere.] Nam quod cruciatus sempiterno diabolus vexatur, nihil impedit malignas pessimi genij actiones, fallendo, tentando, omnibus modis perniciem hominibus quærendo, vitam agit miserissimam; estque ad omnia mala, & perferenda, & molienda vnus idoneus: quod naturæ sine dubio præstantiæ tribui debet. Puerum videmus exiguo dolore captum nihil agere aliud posse, quàm flere, ciulare, gemere:

Viro

Viro contrarobasto, quanuis incidat grauis dolor, impedimento non est, quo minus res suas agat, aut alterius euertat, præsertim, si est ira commotus. Ad eundem modum de dæmonum cruciatibus, atque actionibus existimare debetis. Quorum si miserrimum statum agnoscere expressius cupitis, Esaiam auditote de aduersarij nostri, & supplicio, & furore vaticinantem: [Corruet (inquit) & esuriet, & cum esurie rit, irascetur, & maledicet Regi suo, & Deo suo, & suspiciet sursum, & ad terram intuebitur, & ecce tribulatio, & tenebræ, dissolutio, & angustia, & caligo persequens, & non poterit auolare de angustia sua.] Heu infelices animas, quæ dæmonis fallaciam, nequitiamque secutæ parem cum illo in sempiternis cruciatibus vitam ducunt.

Esai. 8.

[Si filius Dei es.] Num putamus diabolum tanta ingenij subtilitate, ac perspicacitate præditum nescisse, quis nam ille esset, quem aggrediebatur? Atqui Lucas quidem refert dæmonia clamantia illius potentiam, [quia sciebāt, inquit, eum esse Christum:] Verum altera ex parte Paulus Apostolus resistit, [si enim agnouissent (inquit) nunquam Dominum gloriæ crucifixissent,] quod de Principibus huius sæculi dicit, principes sæculi, scilicet, dæmones intelligens, vt scitè Ambrosius commentatur, quos idem Paulus alio loco aperte nominat mundi rectores, potestates, ac principes. Igitur Christum quidem præstantiorem aliquem fuisse superioribus prophetis, atque adè Mesiā ipsum intellexisse diabolum, Ambrosius, atque alij Patres non iniuria sentiunt, sed verum Dei filium non satis agnouisse, multoque illud minùs, quòd mysterio crucis salutem mundo paraturus esset: sed in ancipiti semper stetit nutante, ac fluctuante huc illuc cogitatione. Id ergo certiùs explorare parabat, cum ita locutus est; [Si Filius Dei es, dic, vt lapides isti panes fiant.] Fuit vero diuina planè sapientia digna ars, ita suspensum, atque hærentem aduersarium tenere, vt salutem hominum, quam maximè auerlabatur, maximè adiuuaret pessimis quidem consilijs suis, sed Dei prudentiæ valde accommodatis. Euenit sanè diabolo in Christo tentando, & vexando, quod solet pilci voraci, qui cibum hamo infixum huc, illuc versat, ac demum inglutiei impatiens vorare constituit, simulque ferrum

4. Semper diabolus de Christi deitate dubium fuisse.

Luc. 14.

1. Cor. 2.

Ambros. in

1. ad Cor.

cap. 2.

Ephes. 6.

94 *Dominica I. in Quadragesima.*

*Damas. de
fide orthod.*

*Iob 40.
Greg. hom.
25. in Enā-
gel.*

*Matth. 26.
27.
Ioan. 15.*

*5. Lata vi-
ctoria post
tentationē.*

Ezech. 32.

Apoc. 12.

ferrum latens obglutians, deprehendit se, dum captat, penitus captum. In eum modum Ioānes Damascenus auctor est, Diabolum in Christi fragilem, ac mortalem carnem tanquā in escam hamo impositam infixisse dentem: Diuinitatis verò latentis vi esse oppressum. Quam rem pulcherrimè ipse de se Deus prædicat apud Iob. [An extrahere (inquit) poteris Leviathan hamo, & fune ligabis linguam eius?] Gregorius Magnus in homilia quadam breuiter, ac dilucidè rem totam complexus est illis verbis: [In hamo incarnationis Christi captus est diabolus, quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo diuinitatis.] Totigitur imaginationibus cum nihil aliud ageret, quàm vt Christi deitatem exploraret, nihil tamen consecutus est aliud, quàm vt duplò abiret hæsitantior, perplexiorque, qui dubius, incertusque venerat. Proinde Lucas eum dixit recessisse vsque ad tempus, consummata omni tentatione, propterea quod, instante iam morte Christi, multò plus operæ posuerit in eo negotio explicando, neque vnquam satis sibi constans, iam Iudam ad prodendum incitabat, iam vxorē Pilati visis terrebat, ne permetteretur occidi. Cuius argumenta, & operam cassam Christus animaduertens, dicebat suis: [Venit Princeps huius mundi, & in me non habet quicquam.]

Sed, omni tentatione superata, cælestis turba tanti certaminis intentissima spectaculo, victori Regi suo canere cœpit, ac plausu latissimo gloriosum triumphum celebrare, ac Draconem quidem illum funestum lepidissimè exagitabat, conuitijsque dignis in se stabatur insanam bestia: truculentæ temeritatem. Audire mihi videor (fratres charissimi) proceres illos beatæ curiæ diabolo victo iucundissimè exprobrantes, atque illa veteris Prophetæ repetentes. [Quo pulchrior es descende, & dormicum incircuncis.] Iste, scilicet, ganeo in Regem nostrum impetum facere ausus est: habet, quem meruit, suæ temeritatis exitum. Abi, abi furcifer, serpens antiquæ, neque inter filios Dei apparere iam audeas. Cantabāt altera in parte diuini cytharæ di latissimi: [Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum:] Iam verò Regis sui victoriam de sæuo hoste partam Angeli quibus

Feria II. post I. Dñicam Quadrage. 95

bus laudibus celebrarint, qua vocum modulatione sint profecti, quis pro rei magnitudine exponere possit? Nonne cōcinentes illos cælestes choros videre vobis videmini, atq; illud carmen audire: [Sedenti in throno, & agno benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorū?] Quòd si vnus horū Danieli esurienti prandium per manum Abachuc tanta celeritate in Babylonē tulit, vt seruū Dei sui reficeret laborātem, ferocibus bestiis superiorē Dei virtute effectū, quid putatis fuisse sedulitatis, & alacritatis, & festinationis in illa gloriosa cælitum turba, cū Regem suū esurientē cerneret, seque administrando cibo vocatam? [Si esuriero, ait ipse Dñs, non dicam tibi: meus est enim orbis terrarū.] Ergo quid vellet ex toto terrarum orbe rogantes, voluntati ipsius promptissimè famulati sunt, pascentes, nimirum, ipsum Angelorum panem, atque inenarrabili latitia dulcissimo Regis sui conspectu fruētes auctori vitæ alimenta, quibus viuere, ministrabant. O quā iucunda est palma post prælium, [O quā magna multitudo dulcedinis tuæ, Dñe, ijs, qui sustinēt te.] Pugnemus igitur (fratres) ardēter, atq; hostē nostrū intrepidè aggrediamur, cōstāter oppugnemus, vsq; dum in fœdā fugā vertamus. Adest coronarū distributor Deus, qui se pollicetur vincēti Manna daturū, illud manna suauissimū omni iucūditate iucūdius. Certemus fideliter, atq; cōstāter: non enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Amen.

*Apoc. 5.
Dan. 14.*

Psal. 49.

Psal. 30.

*Apocal. 2.
2. Timot. 2.*

FERIA II. POST

PRIMAM DOMINI-

cam Quadragesimæ.

CONCIO PRIMA.

Cum venerit filius hominis in maiestate sua. Matt. 25.



I quis in hodierni Euangelij verba attenderit, intelliget planè vniuersam iudicij extremi summā in opera misericordiæ referri, quæ vel egerunt boni, vel mali prætermiserunt. Neque vacat quaestione, quare sic fiat, cū sint certè res aliæ quàm plurimæ, quas

1. *Quamvis omnium factorum ratio reddenda sit in die iudicij.*

96 Dominica I. in Quadragesima.

dicij, tamen quas eo die, vel puniri, vel gratificari oporteat. Etenim iudicium vniuersale cum sit, tum personas omnes, tum res discuti omnes in illo, sacra nos litera docent. Salomon quidem *sericordie* ita scribit: [Consta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro *opera exa-* omni errato, siue bonum, siue malum sit.] Quam verò ea di- *minari.* *Eccles. 12.* scussio exacta circa minutissima quæque futura sit, sermone *Matth. 12.* Christi admonemur: [Dico vobis, de omni verbo otioso reddent homines rationem in die iudicij.] Quæ si ita habent, quid (oro) rei est, quòd solum operum misericordia mentio fiat. Primum Scripturæ diuinæ mos est ea tanquam sola referre, quorum præcipua habeatur ratio, tametsi sola nō sint. Iudicium quidem illud vniuersale est tum personis, tum rebus. At personas quasdam peculiari quadam ratione sic commemorat, quasi ad illas tantummodò pertineat illud iudiciū. Nam infideles dicit iam esse iudicatos. [Qui non credit (inquit) in Filium Dei, iam iudicatus est.] Neque idcirco tamen debemus existimare Christo Petrum esse contrarium, qui scribit; [Tempus est, vt iudicium incipiat à domo Domini. Si autem primum à nobis, quis finis eorum, qui non credunt Dei Euangelio? Et si iustus vix saluabitur, impius, & peccator vbi parebunt?] Inter ipsos quoque fideles, qui iudicandi sunt, præcipua mentio est eorum, qui præsent, indicesque, & pastores cæterorum habentur. Ob eam rem dicit: [Eos qui iudicauerunt te, ego iudicabo.] Et in lib. sapientia: [Iudicium durissimum in ijs, qui præsent, fiet.] Cæterum non indices solum, & fideles, sed omnes omnino homines esse in dicandos perspicuum facit Apostolus, se se etiam numero iudicandorum inferens; [Omnes (inquit) stabimus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gelsit.] Quamquam Euangelium Christi sessuros Apostolos cæterorum iudices pollicetur, Paulus tamen se potius astuturum inter iudicandos commemorat: neque contradicit tamen Euangelio, quòd, nimirum, vtrumque futurum sit verum, vt Apostoli & iudicentur, & iudicent. Christus quippe ita solus est omnium iudex constitutus à Deo, vt nullius iudicio substat: Apostoli iudicio quidem Christi subsunt, iudicijs tamen cæterorum omnium præsent. Ergo quem admodum cum personæ omnes iudicari habeant, diuerso ta-
men

mē modo scriptum de diuersis loquitur, vt quasdam iam iudicatas dicat, quasdam potius iudicandas, alias propriē, ac prācipuē iudicandas: sic debemus de rebus ipsis, quæ ad illud iudiciū spectant, existimare, omnes quidem ibi examinari debere, sed prācipuam quarundam habendam esse rationem, quæ vel ob id ipsum interdum tanquam tota iudicij materia, & leges commemorantur. Quo loco esse opera misericordiæ hodiernum Euangelium perspicuum facit.

Verū rogabitis (credo) cū cæterarum quoque virtutum merita examinanda sint illo vltimo die, quid causæ sit, quod misericordiam potissimū, aut vnice etiam Christus nobis proponere voluerit. Ego causas intelligo fuisse verissimas tres, atque illa est prima, ac prācipua, quod vitæ Christianæ maximum, ac prope singulare decus, atque insigne sit charitas. [In hoc cognoscent (ait ille) vos meos esse discipulos, si dilectionem ad inuicem habueritis.] Ea est summa, & compendium vniuersæ legis, teste Paulo: [Diliges proximū tuū. In hoc verbo vniuersa lex instauratur. Plenitudo enim legis est dilectio.] Solā charitas, vt Augustinus rectē sentit, diuidit inter filios Regni, & filios perditionis. Sine charitate, neque linguæ, neque scientiæ, neque prophetia, neque miracula, neque fides quicquam profunt: cæteris omnibus Dei donis ipsa dat formam, atque vitam. Quare non iniuria vniuersi iudicij summa confertur in charitatis examen, quod ab ea cætera pendeant omnia. Addo alteram causam, si quæ enim res est, cuius sint homines maximē negligētes, quamque non obligatoriam, sed liberam, arbitrariamque existiment, ea demum est beneficentia, atque eorum officiorum meditatio, quæ Christus hic descripsit. Sunt hoc tempore perquā multi, qui eleemosynæ faciendæ non prāceptum, sed consiliū sibi datum arbitrantur. Itaque neque cū confessiones peccatorum faciant, huiusce rei prātermittæ conscientiam suam accusant, neque verò ab ipsis sacerdotibus, qui confitentes audiunt, magnopere ea de re interrogantur, vel arguuntur: grauis profectò error. Sic enim habetote, diuina lege, & prācepto cogi vos ad subleuandas proximorum necessitates, siue pecunia opus sit, siue consilio, siue assistentia, siue adiumento illi vestro pro ratione status, sci-

2. Tres can.
sa, cur opera
misericor-
diæ iudican-
da comme-
morentur.
Ioan. 13.
Rom. 13.

1. Cor. 13.

G licet,

Thom. 2. 2. licet, vestri, pro copijs, pro cætera lege prudentiæ. Ita Tho-
q. 32. art. 5. mas Aquinas; ita Aurelius Augustinus celsent, ita Gregorius
Aug. lib. de Nazianzenus, magni procul dubio auctores. Verum antho-
fid. & oper. ribus alijs opus non est, vnus pro omnibus satis est author
cap. 15. & Christus, qui disertis verbis plurimorum condemnationem
lib. 50. ho- soli beneficentiæ prætermittæ ascribit. An verò puniri æter-
mil. hom. 7. no igne putatis quenquam idcirco, quòd id facere omiserit,
 quod liberum facere fuerit, vel non facere? Nazianzenus in
 oratione de cura pauperum, expressè docet non esse volun-
 tarium, sed necessarium, nò consilij, sed præcepti pauperibus
 subuenire, idque probat autoritate hac Euangelica. Rectissi-
 mè Iacobus Apostolus prædicat: [Iudicium sine misericor-
 dia ei, qui non facit misericordiam.]

Iacob. 2.

Duas causas exposui, superest tertia. Quid enim? si is qui
 pauperem de suo non alit, non vestit, non tuetur, poenæ sem-
 piterne demonstratur esse obnoxius, quid eum cogitare par-
 est, qui etiam pauperem spoliat, qui vexat, qui perdit? Præ-
 clare de hac re agēs Augustinus: [Si in ignem æternum ibit,
 cui dicturus est Christus: Nudus fui, & nò vestisti me, quem
 locum habebit in igne æterno, cui dicturus est, vestitus fui,
 & spoliasti me?] Si tanta seueritas, & animaduersio in eos,
 qui beneficentiæ officia negligunt, quanta erit iudicij acer-
 bitas in prædones, in sicarios, in facinorum omnium perpe-
 tratores? Terribili voce intonat sacer propheta in tales: [Au-
 dite verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte Sama-
 riæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes:
 quæ dicitis Dominis vestris, afferte, & bibemus. Iurauit Do-
 minus Deus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos,
 & leuabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruen-
 tibus.] Quauis foeminas videatur diuinus sermo præstrin-
 gere illas diuites, & superbas, quæ viros ad rapinas, calum-
 niasque excitabant, vt luxum, fastumque suum ex misero-
 rum spolijs sustentarent, tamen omnes sine dubitatione mor-
 tales conuenit, omnibus minatur, qui bona aliorum discerpunt:
 eorum videlicet corpora, & carnes ipsas concidendas, atque
 in frustra secandas, ac more latronum supplicio publico puni-
 torum discerptas, ac concisas palam ostentui fore, & qui rem
 miserosorum in arca condiderint, horum ipsa vitalia viscera

August. lib.
50. homil.
hom. 7.

Amos. 4.

Amos. 6.

ollis esse coquenda, atque exurenda. Quæ res asperitatem
divinæ sententiæ in homines iniquos pauperibus, atque in-
clementes satis demonstrat. Aduersus hos rursus vaticinatur
Amos idem: [Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in
monte Samariæ; optimates capita populorum ingrediētes
pompatice domum Israël.] Hos ergo beatos, & fortunatos
compellat, atque addit: [Qui separati estis in diem malū,]
Tanquam enim hircos ad sinistram pertinentes haberi vult:
sed qua ex causa, cum multa deliciarum, & lasciuia, vitæ quæ
lautæ argumenta prodiderit, scelus omne ad illud caput re-
fert: [Et nihil, inquit, patiebantur super cōtritione Ioseph.]
Videant proinde illiberales, atque auari, videant alienorum
laborum deuoratores, quo sint loco futuri, si eos, qui nō am-
plas elemosynas fecere in nudos, in famelicos, in peregrin-
os, in vinctos, in ægrotos, igni sempiterno iudex summus
traditurus est. Conueniat se vnusquisque, ac dissentiat, atq;
arguat, si vult extremi iudicii irreuocabilem vitare senten-
tiam.

Iam illud considerate, quanta sit diuini iudicii æquitas
in condemnandis ijs, qui præ avaritia fratribus se duriores
præbuerint, neque fortunas suas cum illis, qui egestate pre-
mebantur, communicarunt. Nam cum testamento pater
maiores natu filium bonorum omnium declarat hære-
dem, nonne vobis videtur iniuriam cæteris facere liberis, ni-
si hæredem ad eorum necessaria alimenta compellat. Huma-
næ quidem leges in bene instituta republica ita decernunt.
Quod si is, qui paterna bona obtinet, fratri indigentia alimen-
tum denegat, nonne iniuriam facit, nonne superbè, & cru-
deliter indulgentia paterna abutitur; nonne die dicta co-
getur vel inuitus dare, quod auarè negat? sic se habet cau-
sa copiosorum & locupletum cum egenis. Vnus omnium
Pater est Deus, cur illi & illi tot fortunas attribuit, illum
& illum inopia vexari finit? Profectò diuitem voluit pau-
peris curam gerere, & hunc quidem patientia, illum verò
benignitate filiorum Dei laudem mereri: quemadmodum
magnus Basilii præclare philosophatur, qui locupletes
etiam affirmat diuinitus œconomos pauperum institutos.
[Nunquid non Pater vnus omnium nostrum?] Ait Malachias

3. Rationes
ad misericor-
dia opera
inducentes.

Basil. in cō-
suetudine ad di-
uites.

- Malac. 2.* Propheta. Ergo istum, quem egentem vides, quem pannosum, quem exulceratum horres, fratrem tuum (o diues) agnoscere debes, cui est idem Pater in cælis Deus, eadem in terris mater Ecclesia. An fratrem tuum aspernaberis? an, inspiciente communi parente opem aut stipem à te flagitantem cum fastidio abijcies? Hæc quidem in ipsum Christum redundat iniuria, cuius tu oratores, nempe pauperes, contumeliose dimittis. Nonne venit in mentem veteris historiæ, cum Nabal ille avarus æquè atque opulētus Davidis oratores com meatus quippiam comiter deposcentis superbè repulit, ac fatuè etiam contumeliam adiiciens: [Quis est David? & quis est filius Isai?] Quid ad hæc David? ille quidem tam clemens, tam humanus, & lenis, tamen indignissimè ferens repulsam, ira ardens ad suos conuersus: [Accingatur vnusquisque gladio suo.] Extremam, scilicet, perniciem fuit viro allaturus, nisi Abigailis liberalitate & prudentia cohibitus esset. Nec euasit tamen impius Nabal, ipso furoris Dauidici nuncio perterritus concidit. [Et mortuum est, ait Scriptura, cor eius intrinsecus: & factus est quasi lapis.] Hic certè hominem durum exitus decebit. Verè scriptum est à Sapiente, [cor durum malè habebit in nouissimo.]
- 1. Reg. 25.*
- Ecc. 3.*

Ac satis quidem fuerat, quæ pauperibus dantur, fratribus dare nos intelligere. Nunc verò, vt ad misericordiam impensius flectat, Christus non fratribus nostris, non seruis suis, non fratribus denique suis bene fecisse nos dicit, sed sibi ipsi; se nempe pauisse, se potasse, se vestisse, se domo excepisse, se visitasse ægrotum, aut vinctum. Cur ita? vt non aspernemur pauperes, vt etiam amemus, vt suspiciamus quoque, & colamus, cum in ijs illius personam spectemus, qui pro nobis egenus factus est, cum esset diues. Itaque ea omnia benignitatis officia propria sibi facit, atque in ijs gratulatur, & exultat. Per Esaiam ipse ingeminat Deus: [Reficite lassum: hæc est mea requies, & hoc est meum refrigerium.] Quamobrem legimus sanctum Loth homines se peregrinos excipere putantem, Angelos potiùs excepisse: Abraham præterea hominum specie Angelis ministrasse. Quod si hos patres eo facto beatos reputamus, neq; immeritò: quid sentire par est, cum Christum ipsum lare excipimus, aut mensæ adhibemus?

2. Cor. 8.

Esai. 28.

Genes. 19.

Genes. 18.

libemus? O nos profectò, si sapimus ter beatos, ò dignam diuino homine laudem. Si fides dictis Christi haberetur, erant pauperes exoptandi, quærendi, inuitandi, trahendi, cogendi: nescio an dicam, tantus faturus erat pauperum amor, vt pauperes nulli esse permitterentur.

Neque solùm dignitatis habet plurimum benignitas in egentes, verùm vtilitatis non minus, cùm pro paupere debitor Christus fiat, qui copiosissimè benefacta compensat. [Fœneratur Domino, qui miseratur pauperis,] ait Salomō. In ipso verò mortis discrimine, cùm conscientia tanto terrore scelerum suorum premitur, quis dicere queat, quantum leuationis & spei bonæ conferat misericordiæ recordatio? Tobiam illum sanctum audi: [Fiducia magna erit eleemosyna facientibus illam. Eleemosyna à morte & à peccato liberat, & non patietur animam ire in tenebras.] Denique cùm Dauid illum beatum prædicet, cuius testa sunt peccata, ego vobis optimum operimentum ostendo ad omnia peccata tegenda, misericordiam. Ita Salomon, ita Petrus affirmat, [Vniuersa delicta operit charitas.] Loquuntur, haud dubium, de proximi charitate, quæ benefactis constat. Quod etiam consilium fuit Danielis, vt Rex sceleratus Nabuchodonosor peccata sua eleemosynis redimenda curaret. Ergo qui in iudicium Dei rectum ac seuerum seruari facta omnia nostra, dictaque scimus, opportunè iudicis gratiam ineamus, illius familiam omni ope atque opera subleuando. Quales nos in illius seruos præbuerimus, talem in nos Domini benignitatem, & clementiam experiemur.

(?)

G 3 IN

IN EADEM FE- RIA, CONCIO SECUNDA.

De illis verbis.

Congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab inuicem, sicut Pastor segregat oves ab hædis. Matth. 25.

1. Bonis, malos esse permixtos in hac vita.



REDO, vos intelligere, quandiu mortalis hæc vita durat, bonis malos permixtos esse oportere, neque fieri posse, vt vel improborum confortio, boni & iusti careant, vel inter improbos ipsos nullus bonus & pius existat.

Matt. 13. Inna necessariò euenire docent nos Euangelicæ illæ parabolæ, quæ regnum cælorum simile dicunt saginæ missæ in mare ex omni genere piscium congreganti, quam piscatores

Matt. 13. trahentes ad litus, eligunt pisces bonos in vasa sua, malos autem foras mittunt. Zizanijs quoque narrant bonum patris

Matt. 3. familias semen infectum, vbi lolium à frumento non facile discerni possit vsque ad messem. Aream etiam pingunt, vbi paleis grana confusa sunt, ventilabro verò fore opus, vt separata palea igni dentur: triticum in horrea feratur. Quā rem

August. de catechiz. rudibus. ca. 7. Augustinus quidem valde commendat, ne non animaduersa Dei fidem, prouidentiam quæ apud minus peritos vel labefactet vel oppugnet. Neque enim temerè ita res humanas ferri sinit Deus, sed magno cum consilio, quòd ex confortio bonorum malis via aperiatur, vt mali esse desinant, & boni fiant: ipsis bonis malorum collegia salutaria sunt; vt patientiam discant, atque exerceant, ferendo: tum benignitatem & charitatē bene faciēdo. Horum quoque virtus cōtutior est, quo vitiosorū cōsortio tectior, perinde atque grana sunt paleis operta. Quin etiam tanta est plerunque inter vtrosque similitudo, vt planè discerni nequeant, neque quisquam iudicium ferre certò possit, quis malus, quis bonus, sine dubio

fit.

fit. Qua de re Salomonis testimoniū præclarum audire vos volo: [Sunt iusti atque sapientes, & opera eorū in manu Dei: *Ecl. 9.* & tamen nescit homo utrū amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta, eò quòd vniuersa æquē veniant iusto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti. Sicut bonus, sic & peccator, vt periurus, ita & ille, qui verū deierat. Hoc est pessimum inter omnia, quæ sub sole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt.] Hactenus Salomon, qui perspicuè nos docuit adeò rem esse in abdito, vt ipse homo de se certam sententiam ferre nō possit, utrū bonus, nec ne, sit. Malos quidem multos aperitè nosse se esse malos, non dubiam est. Qui enim in flagitijs, & sceleribus totus est, quo pacto possit ignorare se esse nequam? Verū boni cum sint, id ipsum liquidò scire nō possunt: ac de alijs item bonis multò ampliùs suspensos ac dubios reddi necesse est, quòd sint pleraque bonis malisq̃ communia. Nam cum sunt facta saepe similia, tum euentus non dispares. Locupletes æquē ac pauperes, prosperis & aduersis vtuntur, æquē calamitates infortuniaque, & sorte conuersa honores ac fortunas secundas, vtriq̃ue experiuntur. Sunt Prophetæ veri, sunt & falsi prophetæ. Denique neque status, neque dignitas, neque vitæ genus, neque studium potest quenquam securum facere. Vbiq̃ue bonis mali permixti: Inter Apostolos Iudas proditor, inter septē diuinitus electos Diaconos fuit Nicolaus: in arca Noë de octo electis Cham pessimus repertus est.

Qua ex re sumitur planè argumentū magnum ad futuræ post mortē vitæ demonstrationem; vbi iudiciū sit, vbi bonis præmia, improbis supplicia: quemadmodū clarissimi Patres, Ioannes Chrysostomus, & Theodoretus Cyrensis copiose philosophantur. Nā Deū esse iustum nemo negare poterit, nisi qui Deū esse nō concedat. Iustū verò aliquando moderatorem pœna affecturum improbos, sibiq̃ue infestos: contrā remuneraturum fideles, atque obtemperantes sibi, apertissima ratio docet. Cum ergo in hac vita mortali sapiissimè mali beatè agant: boni & pii in dolore & calamitate versentur: sit profectò vt alterā posthac vitā certò sperare acteneri debeamus; quæ vita his cōpensandis iniurijs cōparata sit.

2. Hinc probari alterā superesse vitā, vbi malis malè, bonis bene sit. Chrys. de provident. Theodor. cōt. Græc.

Nonne ita sentitis? nonne, quāvis aliter velitis opinari, ipsa illa iustitiæ diuinæ inuicta ratio, necessariò vos in viam reuocat? Præclara hæc mihi demonstrandæ immortalitatis animorum argumentatio videtur, atque est sine dubio. Ea ergo causa est tantæ in hac vita perturbationis, bonorum atque malorum: quod sapienter Dauid cōmemorat toto illo Psalmo, cuius initium est. [Quàm bonus Israël Deus his qui recto sunt corde?] Vbi post depictam atque expressam impiorum felicitatem, proborum contrā afflictiones, & infortunia narrata, huc tandem euadit: [Existimabam vt cognoscerem hoc, labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eorum.] Secretum arcanūque consilium Dei se agnoscere fateatur in ipso exitu de hac vita hominum, vbi merita estimantur, & par cuique sors pro meritis venit. Neque diuersum sapit Malachias, vbi disputans quoque de ijs, adiungit. [Et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen eius: & erunt mihi (ait Dominus exercituum) in diem, quo ego facio, in peculium, & parcam eis, sicut parcit vir filio suo. seruienti sibi: & conuertimini, & videbitis, quid sit inter iustum & impium, & inter seruientem Deo, & non seruientem ei.] Illum ergo diem huic rei destinatum diem iudicii vocare Deus solet, quòd tunc, quis vnusquisque fuerit, pernoscat: tum quodcunque vel supplicij pro improbis factis, vel honoris & laudis pro bene gestis æquissima Dei sententia conferatur, omnibus palam futurum sit. Ex quo illud consequens profectò est, vt nemo vel de se sit securus, dū viuit, vel alium damnet, atque vituperet: Dei potius iudiciū expectare oportet, quod Apostolus ira monet; [Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiū, & tunc laus erit vnicuique à Deo.] Multa sunt sanè, quæ nō videmus, quæ vocat Paulus abscondita tenebrarum, siue in malum ea intelligi velis, siue etiam in vtramque partem. Nam nec de bonis neque de malis nosse possumus, nisi partem exigua, quæ venit in conspectum, & patet oculis. At in ijs etiam ipsis, quæ videmus, multa sunt, quorum certa ratio non est, neque possumus definire sententiam, vtrum

bona,

Psal. 72.

Mala. 3.

1. Cor. 4.

bona, malave sint, propterea quòd lateat propositum atque intentio factorum, quæ peruersa, & quaque esse potest, veritatis, aut vanitatis studio. Atque hæc sunt consilia cordium, quæ illa die Deus manifesta faciet, ut dixit Paulus.

Quæ si vera sunt, illud iam perspicietis, cur Christo soli datum sit iudicium facere vltimum. Est enim non homo tantum, sed Deus etiam, qui penetret arcana cordium: qui boni & mali discrimina perfectissimè norit: qui in bonis ipsis, & malis quantum & quousque progressum sit: quæ meritum cuiusque mensura, exactè teneat: sic enim scriptum legimus: [Spirituum ponderator est Dominus.] Hoc autem meritum examen, atque hæc discretio bonorum atque malorum, diuersis similibus in diuina Scriptura adûbratur. Aliàs enim piscator inducitur, tractis ad litus retibus pisces bonos à malis separans: aliàs in area ventilator agricola acernum tritici paleis reiectis purgans: aliàs item sponsus commemoratur virgines prudentes & paratas ad nuptias secum ducens, fatuas & improvidas, foribus obseratis, multum quauis pulsantes, excludens atque vituperans. At hoc loco illustre illud simile Pastoris ob oculos ponitur, qui pecus sapienter distribuit, id quòd graphice Ezechiel quoque Propheta depingit: [Ecce ego ait Deus, iudico inter pecus & pecus, arietum & hircorum:] Improbos scilicet, & sceleratos tum propheticæ, tum Euangelicæ literæ hircos intelligi voluit, quòd hoc animal naturâ sit lasciuum, inquietum, petulans, in summa quæque exiliens, ad omnia perstrepsens, apprehendi impatiens, foetidum ac deforme totum. Quæ quidem omnia ad peccatorum ingenia, moresque deriuare, quiuis facile possit. Pij verò & boni ouibus, siue agnis assimulantur, quòd animal sit valde mansuetum, quòd facillimè agi se sinat pro voluntate pastoris, totum etiam vtile sit, siue lanam, siue carnes, siue cætera inde producta consideres: si etiam mactetur, iuguleturque, mirabiliter tacet, nec resistit cadenti. Quamobrem ipse Christus eo quoque nomine suam commendari patientiam voluit. [Ego, inquit, sicut agnus mansuetus, qui portatur ad victimam,] Itemque, [Sicut ouis non aperuit os suum.] Si quid proinde signi ad distinguendum inter ea peccora valet, illud est maximè mansuetudinis, patientiæ, obedientiæ,

3. Christi
esse iudicium
inter bonos
& malos,
oues, atque
hircos.
Prou. 16.

Matt. 13.
Matt. 25.

Ezech. 36.

Hiere. 17.

Esai. 53.

Matth. 7.

dientia, quæ in ouium genere reperimus: sed quia lupū ve-
ste ouina interdum tegi didicimus, vsque dum Christus ipse
seceruat veras oues ab hircis, nos inter hæc non possumus
definitam ferre sententiam.

4. Separationis atque optimi iudicii descriptio.

Joel. 3.

Iam considerate, vbi, quæue ratione terribilis illa bonorum ac malorum separatio facienda sit. In vallem Iosaphat, id est, iudicii, conuenturas omnes gentes Ioël propheta dicit; amplum sanè theatrum illic cōstituetur diuinitus, quod non octoginta septem millia hominum capiat; quod de Romano est literis proditum, sed gentes omnes quotquot fuerunt hætenus, quotquot eò vsque futuræ sunt. Quanta verò Regis illius maiestas? quæ aduenientis gloria & splendor? qui apparatus cælestium militum? quæ mundi totius expectatio & stupor? Veniet enim glorificari, vt Paulus dixit: Triumphos pompamque illam omnem Romanorum Imperatorum si cogiteris, ludicrum quippiam ac puerile existimate, præ magnitudine hac Regis æterni, se se omnium oculis gloriosum atque admirabilem ostentantis. Quæ illa militiæ cælestis festinatio? quæ signi Regij, cuius (inquam) mirificè splendentis prælatio? Quantus Angelorum, omniumque supernorum ordinum concursus? Quæ vox illa terribilis tubæ? Quanta mortalium ad tam horrendum spectaculum trepidatio? [Potentissimi quondam Reges, teste Hieronymo, nudo ibi latere palpitabant.] Ergo boni electique sursum rapiuntur obuiam Christo: pessimi ac scelerati suorum flagitiorum mole pressi subsident infra, Angelis pro diuino imperio hos huc deiecientibus, illos ad alta ferentibus. Atque hæc erit locorum distinctio, hæc dextræ, ac sinistræ separatio: dextram enim, superna; sinistrâ, inferna sacræ literæ appellant. Verum ò spectaculū horrendū improbis; iucundissimū bonis & pijs: cum ex eodem aceruo, ex eadem familia, ex eodem genere vitæ instituto, ex eodē collegio atque contubernio: [vñs assumetur ad gloriam; alius relinquetur ad poenā:] vt Euangelia testantur. Quid sentient (oro vos) impij, cum è gremio, penè atque cōplexu suo iustos auferri viderint, sursumque victores cogi euolare; se extremis supplicijs cōficiendos dæmonū aduncis vnguibus tradi? Quibus oculis aspētabant abeuntes? quo gemitu dicent? [Ecce quomodo

2. Thess. 1.

Hierony. ad Heliodorum epist. 1.

2. Thess. 4.

Matth. 24.

Sapient. 5.

compu-

putati sunt inter filios Dei:] Somniū illud cogitate duorum *Genes. 40.*
Pharaonis seruorū, cum, Iosepho interprete, vnus ad Regiā
mensam accitur, alter in furcam traditur.

Nunc verò ad ipsum Dei iudicātis vultū seuerissimū ocu- *Psal. 89.*
los cōuertite, atq; ex imo toti cōtremiscite. Illā Christi vlti-

mā vocem, si potestis prae pauore, auscultate: O[quis nouit,
Dñe, potestātē irae tuae, & prae timore tuo iram tuā dinume-
rare?] Regis voce increpitū ministrū scimus prae animi agra-
tudinē, & dolore, intrā paucos dies vitam finisse: quid erit
aeterni iudicis vocē plenam iracundiā & terroris haurire?

In-
stus quidem atq; ab ipso Deo laudatus Iob, tamen inferno se
imo abdi exoptat potius, quā Dei irascentis vultū cernē-
re. Idemq; aliās ita dixit: [Deus, cuius irā nemo resistere po-
test, & sub quo curuantur, qui portant orbem.] Qualis igitur
illa futura est horrenda vox? [Ite maledicti in ignē aeter-
num.] [Columnae celi contremiscunt, & pauent ad nutum
eius.] Quid facient miserimi homines, stipula & foeno infir-
miores? [Et quis poterit (inquit) tonitruū magnitudinis eius
intueri?] Bene sanctus Gregorius admonet, ad eā vocē, quam
Christus passurus edidit, Ego sum, omnes Satanā ministros
territos concidisse: quid erit, cum pro tribunali iudex sempi-
ternus dānationis sententiā inclamabit? [Quis eius, inquit,
cellitudinis terrorē ferat, cū secundi aduentus potentia per
ignē iudiciū exercēs, in potestatis suae maiestate canduerit?]
Et infrā. [Quid ergo facturus est, cū iudicaturus venerit, qui
vna voce hostes suos perculit, etiā cū iudicāus veniet? Quod
est illud iudicium, quod immortalis exeret, qui in vna voce
nō potuit ferri moriturus? Quis eius irā toleret, cuius & ipsa
nō potuit māsuetudo tolerari?] Quā bene Sophonias dixit:
[Vox diei Dñi amara, tribulabitur ibi fortis.] Qui tēpestatis
horredā fragorē, ignemq; vibrantē prope senserunt, solēt ij
attoniti diu sine sensu iacere; solent ad se mox reuersi ignē
illam sagittā, & horrorē nimbi sonantis ima cogitatione cir-
cumferre; neq; aliō mentem auertere, quin terribile illud cir-
cumsonare sibi tonitruū videatur. Hoc ergo (fratres charissi-
mi) nobis hodie cōtingere precor atq; deprecor: vt extremā
illā vocē, qua impij perdendi sunt, exaudietes, nobis ipsis cō-
sulamus opportunē, atque, [dum tēpus habemus, operemur
bonum.

Iob 14.

Iob 9.

Iob 26.

Iob 26.

Gregor. 17.

mora. c. 19.

Ioan. 18.

Sophon. 1.

Galat. 6.

Esaï. 33.

bonum ad omnes: maxime verò ad sanctos & domesticos fidei:] eleemolynas copiosas largiamur, Christum pauperẽ, nudum, famelicum, egentem, omni opera atque ope subleuemus. Si durum fuerit marsupium exhaurire, si crumenæ parcere suaue, interrogemus nos ipsi, atque vnusquisque se seriò conueniat verbis ab Esaia mutuo sumptis: [Quis ex vobis poterit habitare cum igne deuorante, aut quis habitabit cum ardoribus sempiternis?] Ego de me planè confiteor omnino non posse, non dico sempiternos dies, non dico annos mille, non dico dies centum, ne horas quidem duas, verum horæ quoque quadrantem non posse me, & sentio, & clamo. Vos, si secus cogitatis, & fortiores vos esse putatis, agite, per Deum, vt paulisper digitum flammæ admoueat, atque per sesquihoram in igne teneatis. O nos infelices & miseros futura supplicia, cruciatusque sempiternos cogitantes: simul impurissima vita in illud exitium certò ruentes. Auertat Deus per gratiam suam, donetque mentem sanam, vt resipiscamus tempestiuè, vitamque nostram mutemus in melius.

FERIA III. POST PRIMAM DOMINICAM Quadagesimæ.

Cum intrasset Iesus Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas. Matth. 2.

I. Ingressu Christi celebri notari triumphum de dæmone actum.



NOVVM & inusitatum genus pompæ, quo Christus hodierno introitu in ciuitate vsus est. Palmarum insignibus exceptus, faustis ac lætis vocibus acclamatus, oculos omnium in se conuertit, ac rei nouitate defixos, quærere impulit: [Quis est hic?] Vtinam (fratres) vel his vocibus excitemur ad cognoscendum Dominum Iesum Christum, qui triumphantis habitu & specie in nostram ciuitatem inuehitur: magnū atque incun-

iucundum spectaculum exhibens, deuictis debellatisque hostibus generis nostri. Romanos Imperatores historiæ tradunt celeberrimos triumphos agere solitos, parta illustri victoria, quorum in urbem ingressus ea pompa atque apparatu adornabatur, ut diem integrum spectaculo consumere opus esset: Pauli verò Æmilij, cum de Perseo Macedonum Rege triumphauit, etiam triduum totum durasse pompam, nobiles autores scribunt: Vespasianum quoque Imperatorem adeò Iudaici triumphi diuturnitate & mora fatigatum, ut se accusauerit ipse, quod senex triumphum, scilicet, tam molestum adamarit. At humana ea gloria citò euauit. Dei verò maiestas triumphat æterno imperio, quo se aliquando nomine ipse vocat. [Porro triumphator in Israel non parceret, neque poenitudine flectetur.] Ad victorem Saulem Regem, sed Deo minus obtemperantem, ita locutus Samuel Propheeta scribitur. Qui nam verò sit triumphus Christi proprius, quem vniuersus hic hodiernus apparatus mysterio significat, Apostolus Paulus exposuit: [Traduxit (inquit) potestates & Principatus, palam triūphans in semetipso.] Itaque cælo inuictam spolijs hostium, manubijsque clarissimum cum spectarent superni ciues, quærebant inter se: [Quis est iste Rex gloriæ?] quod hodie Hierosolymitanum populum quærere audiuimus: [Quis est hic?] Nobis verò latissimo clamore respondendum est: Hic est Iesus Nazarenus: hic solus libertatis nostræ assertor, hic solus Seruator: hic Dominus virtutum: hic ipse Rex gloriæ, cuius erit Imperium sempiternum.

[Et intrauit Iesus in templum, & eiciebat omnes vendentes, & ementes in templo.] Celebritate & gloria huius diei captus minimè Christus fuit, ut Patris negotium neglegentiùs ageret: quippe qui non suam, sed Patris gloriam se quærere professus sit. Id plerique secus facient, qui ad honores & imperia elati, facilè Dei causas obliuiscuntur, obleuia diuina deponunt, ingrati planè, qui eum, à quo cohonestati sunt, non agnoscunt. In Cyrum potentissimum Regem, sed idololatriæ adhuc seruientem, ita conquestus est Deus: [Accinxi te, & non cognouisti me.] Horum quoque in numero Saul fuit; cuius proinde pertæsus Dominus, aliū sibi

*Plutarchus
in Pauli vi
ta.
Suetonius
in Vespasiano*

1. Reg. 15.

Col. 2.

Psal. 23.

*2. Quanta
zelo purgan
da sit domus
Dei.*

*Esai. 45.
1. Reg. 16.*

2. Reg. 6. sibi quærendum virum testatus est. David certè fidelis & pius, cum primùm se regno auctum, confirmatumque animaduertit, ad Dei cultum procurandum adiecit animum, arcam testamenti magnifica pompa traducens, & festis choræis ornans. Nec dissimilis huic Iudas Machabeus dux inuictus, ubi primùm, superatis circumquaque aduersarijs, respirare paulisper licuit, nihil habuit potius, quàm vt sacras ædes sordibus omnibus purgandas sibi sumeret; sacrificia prisca instauranda, Religiones omnes diuinasque ceremonias ex maiorum vsu repetendas. Id vt perficeret, altare profanatum violatumque euerit; lapides ex illo omnes foras asportari iussit; ne Dei sacrificium cum pollutis Gentiliam sacrificijs commune aliquid haberet. Ezechias Rex pius inde laudatur, quòd templum sanctum purgauerit, omnesque sordes hinc inde collectas in torrentem Cedrò projiciendas curauerit.

3. Tim. 2. Pastorum Christi hic zelus est proprius, bonorumque Rectorum; vt domum Dei primùm emundent, inde reformationis initia sumenda: vt se se ipsi primùm componant viri Ecclesiastici, domosque ac familias suas instituant, eam morum sanitate, quæ Christi ministros decet; vestitu omni profano deposito, sæcularibus negotijs exclusis, lasciujs & turpibus moribus longissimè exterminatis, memores sint Apostolicæ doctrinæ. [Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus, vt ei placeat, cui se probauit.] Si sufficient verba, addant verbera. Christum aspiciant in eo negotio flagello vtentem, & per vim profanos extrudentem è templo. Meminerint id fuisse peccatum Eli sacerdotis tantopere diuino oraculo reprehensum: quòd liberos sacerdotali munere indecorè turpiterque fungentes verbis blandè correxerit, cum deberet petulantes, atque improbos Dei sacrificia dehonestantes durius accipere: & non verbis, sed verberibus agere. Quæ Patris in filios intempestiua indulgentia grauem Dei vindictam, arca capra, illis interfectis, patre ipso exanimato, ad nuncium accelerauit. [A sanctuario meo incipite.] Ijs satellitibus suis præcepit Deus, quos ad castigandâ suam gentem mittebat. A sanctuario (mihi credite) cœlorum virga inchoare debet, vt prauæ cupiditates euellan-

euellantur: negotiationes seculares excindantur, morum petulantia compescatur. Præstules Ecclesiarum, si se rectè atque religiosè gesserint, facillè clerus reliquus, populusque vniuersus in eandem vitæ normam traduci poterit. Quare virga opus est: [Virgam (inquit) vigilantem ego video.] Non verba composita, aut sermones decoros, sed virgam, eamque vigilantem atque exporrectam, videbat meritò Hieremias.

Hierem. 17

[Et cathedras vendentium columbas euertit.] Venditores columbarum eos sancti Patres, præsertim Augustinus, Gregoriusque interpretantur, qui pretio tribuunt dona Spiritus sancti, cuius proprium symbolum est columba. In eo scelere princeps fuit Simon Magus, de quo scriptum legimus: [Obtulit eis pecunias, & dixit, date mihi hanc potestatem, vt cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum,] Quid ad ea Petrus? [Pecunia tua (inquit) tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri.] Ecce cathedram illius euersam, qui pretio licitabatur sacras columbas. Meritò laudatur vir integer ab Esaia, [qui excutit manus suas ab omni munere.] Excutite (quæso vos) manus ex omni præsertim Simoniaco commercio. Regem Hieroboam Scriptura grauitè carpit, quòd sacerdotia, quanuis non veri Dei, sed inanum potius idolorum, pretio accepto conferret. Qua ex re etiam fiebat, vt vilissimus quisque pecuniæ compendio ad ea sacerdotia perueniret. [Et quicumque volebat (habet sacer codex) implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelsorum.] Quod si fallorum Deorum inane nomen sacerdotale, quia sacerdotale habebatur, pecunia grandi conferre tantum vituperationis, vindictæque cælestis meruit: quid erit (quæso vos) de ijs, qui Christi sacrosancta sacerdotia vendant? Quid patientur ij, qui beneficia Ecclesiastica foedissimis pactis ineunt? qui nihil sanctum, nihil religiosum auaritiæ non posthabent? Hic hic accenso zelo opus est, hic patientia exuenda, & stricti iudicis seuerissima censura explicanda. Discant præstules, pastoresque Ecclesiæ exemplo Christi, in eo se negotio acres asperosque præbere, euertant

3. In Simoniacos acriter vindicandum.

Aug. tract.

10. in Ioan.

Greg. hom.

17. & 39.

in Euangel.

& libro 5.

epist. 7.

Act. 8.

1. q. 7. cap.

Saluator ex

Urbano 2.

& 6. q. 7. c.

& hoc ex

Origene.

Esaï. 33.

3. Reg. 13.

evertant mensas, disturbent cathedras, feriant scelerum ministros, toto templo eiusmodi nundinatores exagitēt, neque personas, neque officia floccipendant: quæcunque ijs ornamenta insint, pro nihilo ducant, evertant protinus, quemcunque columbas Christi pecunia distrahentem deprehenderit. Audiant Gregorium Magnum admonentem: [Sacri Canones Simoniacam hæresim damnāt, & eos privari sacerdotio præcipiunt, qui de largiendis ordinibus pretium querunt: cathedra ergo vendentium columbas evertitur, quando hi, qui spiritalem gratiam venundant, vel ante humanos, vel ante Dei oculos sacerdotio privantur.] O quàm formidanda est illa Dei ira nobis, qui tam remissè, tam frigide illius cultum religionemque vindicamus, cum alioqui in nostra emolumenta cupiditatesque ardentissimi simus?

*Greg. hom.
17. in Euan-
gel.*

*4. In eos
qui domum
Dei violāt.
1. Tim. 6.*

[Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.] Is nimirū cupiditatis fractus est, quam bene Apostolus dixit radicem esse omnium malorum, atque utinam non eadem hodie quoque exempla cernamus eorum, qui prædandi latrocinandiq; causa, in Dei Ecclesiam se conferunt, quippe quibus lucri atque cōmodi ratio habeatur, nihil ferè amplius in ecclesiastico statu in-eundo. Neque illud venit in mentem, bona pauperum Christi eos diripere, qui Canonicatus, dignitates, ampla sacerdotia, fastu, veste superuacanea, ludis, conuiujs, cæteroque omni luxu distrahunt. Nonne prædones sunt & piratæ sauis-simi, qui nulla pauperum Christi cura habita, spolia miserorū, ornamenta Ecclesiarum, in suas delitias vertunt? Audiant hi Hieronymum in Esaia, ubi ille dixit; [Vos enim depasti estis vineam meam, rapina pauperum in domo vestra.] sic de Episcopis, cæterisque Ecclesiæ principibus differentem; [Et rapina pauperum in domibus eorum est, quando replēt thesauros suos, & Ecclesiæ opibus abutuntur in delicias, publicasque stipes, quæ ad sustentationem pauperū datæ sunt, vel sibi reseruant, vel propinquis distribuunt, & alienam inopiam, suas suorumque faciunt esse diuitias.] Hæc ad Ecclesiæ proceres dicta sunt, sed ad singulos etiam nostrum accōmodari potest ea Christi obiurgatio. Nam qui peccatum lethale admisit, non immeritò is censeri debet domum Dei in

*Esaï. 3.
Hiero. in 3.
Esaï. cap.*

spelun-

speluncam latronum vertisse: quin etiam bestiarum stabulū, venenatorumque serpentum specum esse non dubitemus. Itaque Apostolus nos admonet seueri Dei iudicij: [Tēplum (inquit) Dei estis vos, si quis ergo templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.]

1. Cor. 3.

[Et accesserunt ad eum claudi & cœci, & sanauit eos.] Videntur sanè non bene cohærere isthæc officia seueri iudicis, ac medici benignissimi. Qui modò verberabat diuites avaros, & irreligiosos, idem nūc cœcos & claudos subleuat: sed ea demum est seueritatis diuinæ ratio, vt à benignitate & suauitate nihil recedat: [Iudicat enim (vt sapiens dixit) cum tranquillitate,] neque vllō modo perturbatur. Nobis verò documentum datur, vt in templo, hoc est, in ipsa orationis domo ad eum appropinquemus, qui illuminat mirabiliter, quiq̃ue dat lasso robur ad ambulandum, & sic nos adhortatur Psalmus: [Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur.] Quòd si Deum etiam iratum senserimus, si flagello armatum, & vindictam in nostra scelera parantem, nostræ tamen inopiæ atque egestatis memores opem nihilominus ab illo ipso postulemus, nos cœcos, nos debiles & inutiles confiteamur. Si ex animo diuinam misericordiam misericors nostris imploremus, non dubiū est, quin, deposito verbere, iramq̃ue omnem oblitus, libenter sit medici amantissimi operam exhibiturus. [Expectat Dominus (ait Propheta) vt misereatur vestri: & exaltabitur parcens vobis.] Cui alius itidem Propheta concinit: [Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus, & non magis vt conuertatur & viuat?]

5. Deus post iram benignitatis memor.

Sapien. 12.

Psal. 33.

Esai. 30.

Ezech. 18.

[Nunquam legistis, quia ex ore lactentium, & infantium perfecisti laudem?] Sic se res habet: maiores plerunque minorum, quorum debebant accendere pietatis studia, etiam carpunt, atque vituperant. At isti ipsi superbi iudices illorū quos arguunt, magis redarguuntur factis. Samuel paruulus grandibus natu sacerdotibus antefertur: Daniel puellus adhuc senes iudices sceleris conuincit: Hierosolymitani pueri, Scribas & Phariseos cantandis Christi laudibus pudefaciūt. Mirificè Deus delectatur illa innocenti & simplici ætate; laudesque suas inde prodire sibi iucundissimum ducit. Itaq;

6. Minorū bona iudicia non carpent da.

1. Reg. 2.

Dan. 13.

H magno

114 Fer. IIII. post Dñicā I. Quadrag.

Aug. 8. lib.
confess. c. 8.

magno nobis pudori esse deberent multorum puerorum, puellarumque mores castissimi, animi in Dei laudes excitati, pietatis egregia testimonia. [Quid patimur? Quid est hoc quod audisti? argunt indocti & cælum rapiunt, & nos cum doctrinis nostris, sine corde, ecce ubi volatamur in carne, & sanguine. An quia præcesserunt, pudet sequi? & non pudet nec saltem sequi?] Sic quidem Augustinus se olim conquestum memorat, Antoni fama permotum; qui meritò dolebat ac deplorabat, surgere indoctos idiotas, ac nobis cælum præripere: nos cum nostris literaturis, annis canisque plenos vergere in tartarum. Imo verò istorum Phariseorum, Scribarumque more, minorum pia studia saepe auertimus. Nam quid aliud faciunt, qui teneram minùsque idoneam ætatem excusantes, ab orationis studio, à religionis professione, à vitæ genere austero, à maceranda ieiunij carne, à frequentanda Eucharistia hosce iuniores deterrent? [Ipsi non introeunt, & introeuntes introire non sinunt.] Quod Christus istis superbis censoribus dixit. Nihil ergo talibus Phariseorum vocibus, nihil sancti iuvenes inuidia maiorum ac supercilio deterreantur: Dominus defensor adest, custodiens paruulos Dominus. Hos ipse ad se allicit, horum laudibus delectatur. Talium esse regnum cælorum, quicquid aduersarij resistent, sine dubio confirmat.

Matt. 23.

Matth. 19.

FERIA IIII. POST
PRIMAM DOMINI-
cam Quadragesimæ.

Magister volumus à te signum videre.

Matth. 12.

1. Stultitia
Phariseo -
rū in Chri-
sti signis nō
agnoscēdis.

RECTE Salomon dixit; [Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas desuper feriente pilo, non auferetur ab eo stultitia eius.] Idem non minùs sapien-

pienter & illud dixit: [Vidisti hominem sibi sapien- Proh. 27.
tem videri , magis illo spem habebit insipiens.] Nam Proh. 26.
stulta quædam proteruia , simul malitiosa , simul im-
pudens , curari emendariq̃ nullo modo potest ; quòd
ineptias suas atque profundam insipientiam nomine sa-
pientie haberi velit . Id probat egregiè hodierni facti
argumentum . Patrat Christus admirabile in primis
signum , miraculumq̃ clarissimum , sanato publicè ho-
mine , qui simul cæcus , simul mutus , atque malo dæ-
mone grauissimè oppressus erat . Rei nouitate attoni-
tæ turbæ exclamarant , atque in magnas Christi laudes
proruperant . Ecce autem vobis hoc ipso tempore Scri-
bæ & Pharisei literas & religionem prolixè profitentes,
tanquam pro nihilo ducerent illud factum tam grande , quod
viderant , egregia postulata Christo offerunt , cupere se,
scilicet , signum videre aliquod : quorum nequitiam Lucas Luc. 11.
amplius aperuit , asserens signum de cælo postulasse , quia
contemnerent , nimirum , illud patratum modò de homi-
ne cæco & muto & à diabolo oppresso , integræ sanita-
ti reddito : aut enim miraculum non esse putandum , aut
vile aded , vt Beelzebub dæmoni attribui posset . Quid
hic in istis admirer potius , nescio ; stultitiam ne , an im-
pudentem curiositatem , an verò ferream illam animo-
rum duritiem ? Primum quidem immensæ imperitiæ erat ,
quòd haud quaquam isti intelligerent , visum reddere cæ-
cis , locutionem mutis , idq̃ solo imperio , opus esse
omnino superhumanum , soliusq̃ diuinæ potentie pro-
prie , quod vniuersæ naturæ vires consequi minimè
possint . Philosophorum dogma celebre est , [à priuatione
ad habitum impossibilem esse regressum.] Iam verò Aristot. in
predicam.
qui se literarum sacrarum peritos haberi volebant , quàm
erant inepti , in Messia alia signa quærentes , non illa ag-
noscentes ac suscipientes , quæ propria Messie futura Pro-
phetæ prædixerant ? Apertissimum est Esaie de tempore
Messie vaticinium : [Dicite pusillanimis , confortamini &
nolite timere . Ecce Deus vester ultionè adducet retributio-
nis : Deus ipse veniet , & saluabit nos.] Quæ huius tã exopta-
ti Dei aduentus signa intucunda sint , continuò explicat :

[Tunc aperientur (inquit) oculi cœcorum, & aures surdorum patebunt; tunc saliet quasi ceruus claudus, & aperta erit lingua mutorum.] An potuit aliquid expressius dici? At his expresse signis coram patris, Phariseus spectator superbus & tamens, signum quærit de cælo. O profundam stultitiam, o impudentiam non ferendam. Illud quoque nō mediocris imperitiæ erat, quod putabant isti plus Satanam siue Beelzebub posse in sanandis humanis corporibus, quàm in ijs mirabilibus mutationibus sphæræ superioris, quæ in regione aerea, quam illi cælum vocabant, accidere solent; quod profectò secus habet. Nam cum in cælo aëreo, & caliginoso mali dæmones assidue versentur, facile possunt varias illi affectiones perturbationesque afferre, quæ nobis videantur stupendæ; exempli gratia, si subito pluiæ fiant, aut terribiles nimbi, aut ignis pluat è cælo, quod tempore Antichristi futurum est. Denique eius generis horrenda prodigia excitare dæmonibus, nō est valde difficile, si per diuinam legem viribus naturalibus vti liceat. Etenim in ipsis ordinarijs tempestatibus, multum operari hosce malignos spiritus, sacræ paginæ testimonio probatur. [Tradidit (inquit) grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationem, immisiones per Angelos malos.] Quem locum copiosè Augustinus tractat atque explicat, vbi sic scribit: [Quod autem pertinet ad istam materiam corporalem visibilium elementorum, puto quod ea possunt vti Angeli & boni & mali, quantum cuique potestas est.] Probat verò Augustinus magnam esse dæmonis potestatem in eiusmodi elementorum transmutationibus argumento idoneo ex sacra historia Iob, vbi Satanā ignem de cælo misisse tantum scribit, vt multos greges, multa armenta cōbureret: turbinem quoque venti exiisse tantum, vt ædes à fundamentis conuelleret, ac liberos sancti Iob conuiuio vacantes opprimeret. Denique sacrosancta mater Ecclesia exorcismis vtitur, ad tempestates pellendas, ad nubila auertenda, cæteraque incommoda regionis aëreæ à fidelium rebus exterminanda, tanquam certa sit eas calamitates, atque eas clades opera dæmonum maximè existere. Quamobrem Christianum hominem decet, cum eiusmodi

Psal. 77.

August. in
Psal. 77.

Iob 1.

modi tempestates terribiles imminēt, contra dæmonum
 pessimam nocendi voluntatem humili & ardenti oratione
 pugnare: Atque illud in primis meminisse, [Immittet Ange- *Psal. 33.*
 lus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.] Boni
 defendunt Angeli, mali nocere cupiunt; implorare debet fi-
 delis auxilium bonorum Angelorum, vt abigere liceat per-
 niciem, quam mali Angeli intentant. Qui verò in eiusmodi
 grauibz tempestatibus nihil mouentur, nihil orant, aut
 sancti sunt, ipsisq; Angelis similes: aut bestia sunt, imò ipsis
 bestiis ineptiores, quas videmus vim tempestatis sentire at-
 que expandere. Ergo vt cō redeamus, vnde sumus digressi,
 imperita atque inepta postulata erant Pharisæorum, qui de
 cælo signum poscebant, minùs in cælesti, hoc est æthera sphæ-
 ra licere dæmonibus arbitrati, quàm in naturali corporum
 humanorum habitudine commutanda.

Eam stultitiam, etiam curiositas quædam inanis, tum ve- *2. Contra*
 rò cordis duritia atque obstinata malitia comitabantur. Ac *curiositatē.*
 ferè sic accidit, vt superbi maximè stulti sint. Erat curiosita-
 tis, noua signa querere. Quod Paulus Iudæorum morbum in-
 dicat: [Iudæi quidem (inquit) signa petunt.] Herodes sanè de *1. Cor. 1.*
 Christo cupiebat non tam audire conciones, aut salutem sibi *Luc. 23.*
 parare, quàm spectare miracula. Neque id adeò mirandum,
 multa enim audierat, viderat nulla. At isti stolidi & vani
 quæritores, cum tot ac tanta viderint, tamen libidine alia
 eaquæ de cælo spectandi tenentur, atque ea continuò vt præ-
 stet, Christo edicunt: idque qua arrogantiâ? quo Imperio?
 volumus à te signum videre, inquit. Satis esse debere sto-
 lidi homines existimabant, sibi ita placere, se ita velle. Neq; *Iean. 15.*
 qui sint ipsi, neque qui ille, cum quo loquuntur, attendunt.
 Neque verò quid poscant, satis animaduertunt. [Si non ve-
 nissem (ait Saluator) & signa in eis fecissem, quæ nemo alius
 fecit, excusationem haberent de peccato suo.] Sed ò mali-
 gnâ cogitationem, cordisquæ humani incredibilem per-
 uersitatem, adeò ne tot & tanta signa miraculaquæ Dei filij
 paruipendant, adeò contemnant, ita fastidiant? Hic mihi vi-
 dentur præ amentia singulari, fontem vbertim aquæ manan-
 tem, vt influat postulare, atque in ipso copioso vnda trami-
 te sitire, vt quæ alio ex capite deriuetur, expectare.

Istorum verò perfimiles quidam sunt Concionum auditores inepti & vani, qui tametsi multam, copiosamque doctrinam è sacris concionibus haurire possint, eamque valde salutare, neque verò inelegantem, neque rusticanam, tamen sibi non satisfieri dicunt, nescio quid novarum rerum desiderantes, Hieroglyphicos nempe & reconditos sermones, dicta ampullosa Pimandri, & diuini Platonis: Poëticiis commentis delectantur, periodos amant, fabulosis narrationibus ac commodatas, ex Petrarcha vel Ariosto petitas sententias quasdam, concionandi aliam longè rationem, quæ non tam ecclesiasticum virum deceat, quam Comœdum aut Historionem, neq; Dei templo digna, sed theatro Romano plausibilis sit. Hi sunt mores hoc tempore: ea plerisque eorum, qui elegantiores haberi volunt, audiendi ineptias ac meras nugas vesania agit. De quibus Paulus vehementer stomachatur: [Erit (inquit) tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi Magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auerterent, ad fabulas autem conuertentur.] Omnino sic habet res, ut Paulus prædixit. Quod si Paulum non audiunt eiusmodi fabellarum concinnatores vituperantem, audiant certè vel suum Platonem in hoc genus dicendi stomachatam: [Quicumque (inquit) contentionis studio delectatus res suas negligit, verba autem audientibus iucunda componit, & quaestionculas semper aucupatur, non aliter, mea quidem sententia, quam nugator & garrulus est vocandus.] Pudet dicere, quanta hodie verbi diuini maiestati à plerisque concionatoribus iniuria fiat, qui magis videntur tractare prophanos quosdam autores, fucum facientes populo, & inepta quædam ac iocularia venditantes. Colligunt numerosos Auditorum conuentus, qui è concione recedentes, nihil aliud quam ridiculum aliquid, aut satyricum, & mordax, secum auferunt, aut verò orationis particulam veluti torno effictam, aut descriptionem poeticæ officinæ ex armario depromptam: tales sibi præceptores, tales oratores deposcunt auditorum prurigne captæ aures. Gustu quippe humore noxio infecto, solent ægroti salubres cibos ac bene paratos fastidire: inepta quædam ac noxia obsoniola, aut fructus agrestes expetere

2. Tim. 4.

Plato in sophista siue de ente.

petere. [Porro Athenienses ad nihil aliud vacabant, quàm *Athor. 17.* aut dicere, aut audire aliquid novi.] Quin potius (fratres) Deiseuerum iudicium pertimescite, & vobis diuini verbi, tam largæ sementis fructum aliquando requisiturnum cogitate. [Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro *Matt. 23.* & Sidone facta fuissent signa quæ facta sunt in te, olim in cilio, & cinere poenitentiam egissent.] Si ad Barbaras gentes, si ad Indos, si ad ipsos feris inhumaniores Caribes facta esset diuini verbi copiosa profusio, quam in vestris templis tam longo tempore habuistis, profectò vobis essent multò meliores, & fideliores: cælumque indignis præriperet, quos vos vereri debetis, ne in iudicio vobis damnationis iustissimæ autores futuri sint.

[Generatio mala & adultera signum querit, & signum non dabitur ei.] Pharisei generis claritatem iactabant, patrem se habere gloriabantur Abraham summum Patriarcham: ceteros præ se contemnebant, quod electorum, atque illustrium virorum, Deoque in primis charorum ipsi essent germani filij: reliqui populi idolatrarum, ac profanorū stirpem ducerent. At Christus, id quod maximè isti ostentabant, genus illis vitio vertit, progeniem malam adulteramque compellans. Quid ita? An miscuerant fortè sanguinem cum externa & abiecta gente? An stemina suum ex Abraham mentiebantur? minime vero? [Scio, quia filij Abraham estis,] testatus est illis Dominus. Illud igitur vult omnino nos intelligere, generis nullam esse claritatem, si à maiorum posterilaude degenerent, quemadmodum præclare ea de re philosophatur Seuerinus Boetius. [Iam verò (inquit) quàm sit inane, quàm futile nobilitatis nomen, quis non videat? quæ si ad claritudinem referatur, aliena est.] Idemque *Boetius de consol. Philosoph. li. 3. prof. 6.* innox; [Quare splendidum te, si tuam non habes, aliena claritudo non efficit. Quod si quid est in nobilitate bonum, id esse arbitror solum, vt imposita nobilibus necessitudo videatur, ne à maiorum virtute degenerent.] Hæc ille, sententiam Senecæ sine dubio probans, qui suo Lucilio scribit in hæc verba: [Si, quid aliud est in philosophia boni, hoc est, quod stemma non inspicit, bona mens omnibus patet: omnes ad hoc sumus nobiles. *Senec. lib. 5. cap. 44.*

Platonem nō accepit nobilem Philosophia, sed fecit? Quis ergo generosus? Ad virtutem bene à natura compositus. Ita quidem Seneca. Nihil ergo splendoris confert nobilitas, si minus cum maiorum laude consentiat: quia potius indignitatem ac turpitudinem morum magis facit insignem. Ut enim lanarum natura habet, ut quæ sunt rudiores, atque crassiores, minus scedentur maculis, si qua verò sit subtilissima ac pretiosissima, in ea maximè macula quævis existat, ac difficillimè eluatur: ita planè mihi videtur generis claritudo habere, ut quò sunt illustriores natales, eò vitia, si incidant, amplius hominem nobilem scedent atque deforment. Itaque istorum importunam generis gloriationem

Matth. 3. saepe in Euangelio repressam ac retusam animadvertite. Ioannes quidem Baptista, ut narrat Matthæus, videns multos Pharisæorum, & Saducæorum venientes ad Baptismū suū, dixit eis: [Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne velitis dicere intra vos: Patrem habemus Abraham.]

Ioan. 8. Qui se Patrem habere Abraham iactabant, eos Ioannes viperarum progeniem nominat. Christus verò etiam diaboli filios dicit: sic enim habet Euangelium: [Dixerunt ei, Pater noster Abraham est; dicit eis Iesus, si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.] Et mox; [Hoc Abraham non fecit: vos facitis opera Patris vestri:] Quod quorsum dixerit, paulò post declarat ijs verbis: [Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio:] Idcirco generationem malam adulteramque hodie nominat, quòd à fidei Abraham inultum omnino degenerassent. Abrahami fides magnopere laudatur, quòd Deo crediderit simpliciter promittenti, tametsi viderentur promissa humanam fidem excedere. Itaque [contra spem in

Roman. 4. spem credidit, & non hæsitavit diffidentia,] ut Paulus loquitur. Signum verò à Deo petiuit, minimè dubitans: illudque, quod Deus ultro obtulit ipsius sacrificio flammis cælestibus consumpto, accepit libens, neque aliquid ultra requisivit. Isti contrà neque verbo Dei mysteria salutis prædicanti fidem habuerunt, neque signis admirabilibus ab illo perpetratis satis sibi factum esse putarunt, sed nova, &

Gen. 25. insolita

insolita pro libidine sua efflagitant, non maiora, non certiora, sed temeritati atque insolentia istorum accommodata. Et nos igitur (fratres) discamus, non superbe sapere, non curiosè cum Deo agere, neque nos vel maiorum claritudo extollat, vel securos faciant sanctorum Patrum præclara nomina, siue Petri, siue Francisci, siue Benedicti, siue aliorum Patrum nos filios & alumnos gloriemur. Sicut Pharisei Abrahamum Patrem secundum carnem, tamen Patrem non habuerunt secundum spiritum, quæ apud Deum vera generis ratio est: ita nos non habitu solum, aut nomine, aut instituti forma, sanctorum Patrum filios nos esse arbitremur, sed vitæ potius integritate, morum honestate, factorum similitudine genus & gloriam nobis constare putemus. Sic enim nos instituit Paulus: [Filij promissionis (inquit) computantur in semine. Non enim omnes, qui ex Abraham, hi sunt filij Abraham.] Et alio in loco; [Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abraham.] Ad hoc autem nobis prodesse magnopere debet maiorum gloria, ut eorum nobis semper facta sequenda cogitemus, neque indignum aliquid eo nomine admitti à nobis patiamur. [Filij quippe sanctorum sumus,] ut honestissimus atque optimus iuuenis Tobias secum atque cum lectissima coniuge Sara colloquebatur, nuptias suas, non vitio ac libidine, more profanorum habendas, sed innocentia ea, ac castitate, quæ sanctorum posteros deceret, transigendas. Christum nobis Patrem Christiani omnes agnoscimus: Christo dignos filios nos præbeamus, ne conquerentem audiamus. [Filios enutriui, & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.] Quin potius & fide plena & charitate inuicta

Roman. 9.

Galat. 3.

Tob. 8.

Esai. 1.

optimi patris mandata faciamus, ut regnum hereditatemque illam præclaram filijs obedientibus ac fidelibus promissam, aliquando, ipso nobis opitulante, adeamus.

122 Fer. IIII. post 1. Dñicam Quadrag.

IN EADEM FE- RIA QVARTA, CON- CIO SECVNDA.

*Signum non dabitur ei, nisi signum Iona Pro-
pheta. Matth. 12.*

1. Quo pa-
cto signum
non datū sit
excepto Iona
signo.
Eccli. 3.



Væ præcepit tibi Deus, illa cogita
semper : & in pluribus operibus eius
ne fueris curiosus. Plurima enim supra
sensum hominum ostēta sunt tibi.] Ita
nos sane instruit sapiens: quod sapien-
tis viri consilium si Pharisei & Scribæ
cepissent, doctrinæ Christi copiosum
fructum ferrent, & mirabilium operū

eius non censores superbi, sed contemplatores modesti, &
prudentes in grauem Dei offensionē minimē incurrerent.

Eccli. 1.

Verū sicut ab eodem sacro autore scriptum est, tulerunt
dignam sua insolentia repulsam, quod contra salutare præ-
ceptum malignè accesserint, eoque elisi sint. Signum nouū
flagitant mira audacia, atque impudentia, illud responsum
ferunt : [Generatio mala & adultera signū petit, & signum
non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetæ.] Neque enim
Deo hominem ferre leges, sed à Deo accipere est æquum.
At illud non faciliè apparet, quo pacto id, quod veritas di-
xit, verum sit, signum non esse dandum genti illi, nisi signū
Ionæ. Nonne multa post hæc magnæque miracula edidit
Christus, eorumque miraculorum cognitionem illis im-
pertijt? Nonne Lazarum excitauit è mortuis quatruido iam
sepultum? Nonne cæcum natum, tota Hierosolyma viden-
te, ac stupente, visu donauit? Infinita alia perfecit admirabi-
lia, ijs ipsis spectantibus, nec resistere villo modo audentibus
apertissimæ veritati. Quid igitur sibi vult, [Signum non
dabitur eis?] Signum inquiet aliquis, non esse datum, quale
illi petebant, nempe de calo. Itaque quod & illi postula-
bant,

bant, & Christus negavit, id perfectum non est. At enim ne id quidem consistit, quod acutè videbatur allatum. Nam in ipsa Christi nece, signum de cælo clarissimum, atque omnibus seculis inauditum extitit, cum Sol per horas tres obscuratus est, & tenebræ effusæ sunt in omnem orbem terrarum, nulla ratione eclypsis, cæterarumve astronomicæ scientiæ affectionum. Iam tum profectò signum de cælo habebant, quod postulabant. Idque cò insignius, quòd à pluribus Prophetis olim futurum præscriptum notare poterant. Sed sicut Christus prædixit, sic se res habuit. Neque signa alia quamplurima, neque verò hoc ipsum Solis obtenebrati, Phariseis & Scribis superbis data sunt: quorum erant mentes ita exæcatæ, & in deterius transuersæ, ut nullis miraculis, nulla signorum vi inde reuocari possent: quod Dominus optimè intelligebat: [Exæcavit enim eos malitia eorum,] ait Scriptura. Etenim si signum cæleste aliquid valeret apud ultro infideles & cæcos animos, nascente Christo, admirando stellæ, quæ Magis apparuit, exortu fuerant commouendi, ut saum Messiam quærerent, Regemque recens natum adorarent. At illi testimonium de Scripturis, etiam idoneū recitarunt de natalibus Christi, neque profecerunt tamen, neque salutis suæ quicquam pensi habuerunt. Moriente eodem Christo, signum cælitus emicuit horrendum toto orbe subitis tenebris obscurato. Id ita futurum (ut dicebam) tum Amos, tum Hieremias eos docuerant. Quid tanto prodigio apud istos actum? Amplius Christum de cruce pendente miridebant, contumelias, non fidem augètes. Ergo signum illud de cælo, tam mirabile, tam stupendum, non Phariseis datum est: datum Centurioni, datum turbæ humili, datum spectatoriis non ita superbis, qui commoti rerū admirabilium spectaculo reuertebantur, percutientes petora sua: quique visis ijs, quæ fiebant, exclamabant: [Verè Filius Dei erat iste.] His data sunt signa illa diuina: tumidis & inflatis Phariseis, illa non tam sunt signa data, quam certa argumenta infinitæ nequitie proposita sunt.

Bene habet id quidè, dicetis vos, de cæteris signis: At de signo Ionæ quid dicis? quid affers noui? Nonne, sicut cætera, vel còtempserunt, vel opprefferunt, sic & ipsam Dñi Resurrectionem:

Amos 8.
Hier. 15.

Ita fere
Chrysost. ho
mil. 44. in
Matthæu.
Sapien. 2.

Matth. 27.

Luc. 23.

Aionem signo Ionæ indicatam? Quid hic est discriminis,
 ut alia neget istis data, hoc de Iona propheta excipiat?
 Adeste huc, atq; attendite. Simile vobis è rebus humanis
 profero, quod rem aperiat. Medicus ægrotum nactus malè
 temperatum, præceptis medicinæ minimè obsecundantem,
 quicquid collibitum est, nulla salutis cura peccantem; post
 vnam & alteram, pluresq; animadversiones ex arte adhibi-
 tas, cum videt tandem se operam perdere, nihilq; proficere,
 iusto dolore atq; ira extimulatus, ægrotum ira affatur: Ego
 multa valetudini tuæ remedia attuli, eaq; præclara, tu nullū
 recepisti, libidinis plus, quàm salutis tuæ curā gerens. Ergo
 frustra amplius non laborabo, neq; vllum tibi remedium ad-
 hibebo: Tu quidem, siquidem ita libet, morere ex morbo
 quod ecumbis. Ita castigatum medicus non desinit tamen
 pro ratione artis suæ curare, nulla ductus spe salutis ægroti,
 quem nouit intemperantem sanari non posse, sed officio suo
 ut satisfaciat. Sic profecto Christus ad hos malitiosos, &
 spòte infideles homines se gessit, signa & miracula fecit, quæ
 satis essent sanandis illorum morbis: præsciens tamen non
 viuros remedio, se illis negabat signa daturum. Sensus igitur
 verborum Christi videtur esse hic: vos quæritis signum de
 cælo tanquam aliquid maius his quæ vidistis: non tamen da-
 bitur vobis de cælo, sed potius de terra, signum maius ijs
 quæ vidistis, nèpe signum mortis, sepulturæ, & resurrectio-
 nis Christi, quod vocat Ionæ signum. Quæ ex Chrysostomo
 ferè sumpta interpretatio satis congruit textui euangelico.
 Vnum autem illud Ionæ exceptum voluit, non quod illud
 præceteris profuturum crederet, sed quod omnibus alijs po-
 tentius erat ad conuertendos, atq; euidentius ad conuincen-
 dos impios Phariseos. Ipsi enim custodes sepulchro apposue-
 runt, ipsi à suis ministris militibusq; edocti sunt, Christum
 vere surrexisse è sepulchro. Debuerant conuicti rei veritate
 manus dare. Quid agunt? militi pecuniam grandem
 afferunt, mentiri iubent, famam spargere, Christum fur-
 to à suis ablatum, neque magnitudine rei, neque prædi-
 ctione Christi, neque ipsa euidentia facti adducti sunt,
 ut crederent. Quid istis agas, qui, quod vident, negant,
 quod testes oculati fatentur, inficiari iubent? Ergo signum
 Ionæ

*Matt. 27.**Matt. 28.*

Iona Prophetæ tantum est illis, qui præ cæteris omnibus, & prædictionis memores, & Resurrectionis impleta consensu, debuerant fidem, & ipsi habere, & alijs facere de Christo.

Hæc tam pertinax Pharisæorum cæcitas metum nobis incutere debet, ne simili ex merito in similem quoque peccatam incurramus. Etenim [quia charitatem veritatis non receperunt,] idè immittet illis Dominus spiritum erroris,] ait Paulus. Caueamus (fratres mei) superbiam, vitemus avaritiam, ne in cordis duritiam præcipitemur. Nonne audistis illud toties repetitum; [Induratum est cor Pharaonis?] Prodigia atque ostenta, & multa & horribilia patrata sunt in Pharaonem, neque euicerunt tamen tyrannum, vt Dei populum seruitute iniquissima solueret. Quid ita induratum est cor Pharaonis: Fortè adest, qui similem Dei manum expertus sit fortem & acrem, neque tamen conuersus sit à via sua scelerata. Dic (homo) quid non egit? quem non lapidem mouit Deus, vt te sanaret? vt è seruitute peccati eriperet? An negare potes internas inspirationes? conscientie terrores, casus horribiles? Morbos ipsi morti proximos? Pericula? exè pla aliorum vel terribilia subita clade, vel melioris vitæ mutatione? Sanctorum facta? Amicorum consilia honesta? exhortationes concionatorum? Quid est prætermisum, quod ad salutem tuam pertinere videretur? Et teneris tamen adhuc inueterato morbo peccati, & pactum cum morte fecisti: Planè induratum est cor Pharaonis. Quid igitur adhuc expectas? An nouum signum de cælo petis? sed signum non dabitur tibi. Audi potius consilium Dei: [Curauimus Babylonem: nō est sanata: derelinquamus eam.] Audi aliud, [Defecit sufflatorium: in igne consumptum est plumbum; frustra conflauit conflator, malitiæ eorum non sunt consumptæ. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.] Hoc sanè de duritia ac nequitia Iudæorum dictum est, quorum non est emendata mens tantis diuinæ artis machinationibus: ex quo desperatos & exitio certo relictos merito dicit. Sed ad nos etiam pertinere putemus, ne post tot & tam salutaria nobis adhibita remedia, extremè miseri & infelices in nostris sceleribus iaceamus. Hora illa suprema vitæ cum adierit, atque è corpore exire festinatò necesse erit,

tunc

2. Quale signum sit Iona.

2. Thess. 2.

Hiere. 51.

Hiere. 6.

Esa. i.

Iona signū
passioni
Christi ac-
comodatū
tractat Au-
gust. epistol.
49. q. 6. &
libro 4. de
symbolo ad
Catechume-
nos, cap. 6.
Irenæus
quosq. lib. 3.
cap. 22. &
lib. 5. cap.
vlt.
Psal. 68.
Psal. 87.
Psal. 41.
Prou. 1.
Luc. 24.

Galat. 3.

Num. 21.

Psal. 57.

3. Contra
impeniten-
tes.

tunc tunc sentiet infelix anima, quid sit, sententiam ex ore illius iudicis expectare, cuius aduocati amicissima, & salutaria consilia contempsit. Sed ò ineffabilem Dei bonitatem: adhuc enim Ionæ Prophetæ signum offert[genti peccatrici, semini nequam, populo graui iniquitate, filijs sceleratis.] [Nisi signū(inquit) Ionæ Prophetæ.] Quid hoc? vt cum cetera non profecerint, saltem illud te moneat(homo)atque emendet; quòd propter peccata tua Christus in mare projicitur. [Et veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me,] ipse ait. Vt cessaret tempestas à te, vt Dei ira cohiberetur. Datus est Christus in fluctus; & quos fluctus? Audi illum ipsum, [Omnes fluctus tuos induxisti super me.] Audi iterū: [Et fluctus tui super me transierunt.] A pisce voratur Christus, deglutitur ab immani cete faucibus inferni, & ventre tenetur dies tres. Impiorum ea vox fuit; [Deglutiamus iustum, sicut infernus viuentem.] Sed exit tamen sospes è ventre piscis pretiosus Ionas noster, vt prædicet in Ninive pœnitentiam, & ignoscat Deus conuersis, quod ipse exposuit suis, cum dixit; [Sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicare in nomine eius pœnitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes.] O diuinum nobisque in signum singulare propositum Ionam. An patiemur te(Christe) frustra nobis prædicare pœnitentiam? frustra remissionem peccatorum omnium polliceri? An te iactatum sæuissimo pelago tot cruciatuum, tot opprobriorū, tam diræ & acerbæ necis, nō aspectabimus saltem flentes? Non nostris sceleribus, tantam tibi tempestatem cientibus indignabimur? O nos miseros, quos talis Dei benignitas non conuertit. Dicere cum Paulo libet, imò clamare vehemēter: [O insensati homines, ante quorū oculos Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus,] in signum Ionæ Prophetæ. Hoc intueri, Christiane, veneno quauis lathali percussus sanabere: Deplorata quauis vita & subuersa, reuiuiscas. Quòd si etiam aurem beneficio benefici incantantis sapienter obtinueris, scito æternū te manere supplicio. Nam vide, quid sequitur.

[Viri Niniuitæ surgent in iudicio cū generatione ista, & cōdemnabūt eam.] Meritò iudices venient Niniuitæ impœnitentiam,

nitentiā, duritiemq; nostrā cōdemnaturi: qui ad primā homi-
nis externi vocē excitati sunt, & tanta ciuiū omniū in tam
immensa vrbe cōsternatione Dei furor repressus est, vt ipse
Propheta obstupuerit. Neq; virorū solū ea religio fuit, ve-
rū puerorū etiam, puellarū, infantīū, bestiarū, iumento-
rū. Tantæ potentia fuit verbum Dei. Nos verò, quoties Dei
verbū audiuius, neque commoti tamen sumus? Quot qua-
dragesimas quotidie pene concionantes Christi ministros
auscultauimus, nec poenitentiam agere adhuc veram coepi-
mus? [Et ecce plusquā Ionas hic.] Nonne Euāgeliū Chri-
sti auditis? Nonne Christi sacramenta recipitis? Nonne ipse
Christus in illo cælesti pane vobis proponitur sumendus?
[Et ecce plusquā Ionas hic.] Quantus pudor? Quāta igno-
minia desidia ac tocordia nostrā? Clamat Hieremias: [Trā-
siste ad insulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite, & con-
siderate vehementer, & videte, si factū est huiusmodi: si mu-
tauit gens Deos suos, & certē ipsi non sunt dii:] A barbaris, à
paganis, ab infidelibus arguimur & condemnatur. Mauri
sua ieiunia ceremoniasque peruersi Mahumetis sanctius ob-
seruāt, quā tu (Christiane) quadragesimā, ceterasque Chri-
sti Dei nostri religiones: duriores à diabolo sustinent absti-
nencias; grauiora supplicia dant, si quid peccarunt in sua su-
perstitione Indi: atque omnia non modo patienter, sed etiā
libenter ferunt, quā suis dæmonibus placere purant. Pluris
fieri apud illos diabolus, quā apud nos Christum, quis nō
doleat? [Propterea (inquit) adhuc iudicio contendam vo-
biscum, ait Dñs, & cum filiis vestris disceptabo.] Quid ita?
[Sacerdotes nō dixerūt, vbi est Dñs, & tenentes legem ne-
scierunt me, & pastores præuicati sunt in me, & Prophe-
tæ prophetauerunt in Baal, & Idola sequuti sunt.] Heu nos;
hic rerum nostrarū status. Ministri Ecclesiæ sua lucra sectan-
tur: Dei cultum parum curant: Theologi ac magistri vanita-
ti, & ambitioni vltro seruiunt; in disputando ingenij lau-
dem quærunt; Dei legem nec docere nec seruare ipsi admo-
dum laborant: Pastores proceres Ecclesiastici contentioni-
bus, studijsque curiæ potius fouēdis, quā suis Dioccesibus
purgandis inuigilant: Prophetæ denique, & verbi Dei præ-
dicatores, in Baal prophetant, non tam Christum, quā
vel

Ioan. 2.

Hiere. 2.

Hiere. 2.

vel Atrioſtum, vel Ouidium fabulatorem ſapere & loqui videntur. His præceptoribus auditorum profeſſus egregie reſpondet. Populus peccata multiplicat, poenitentia remedia contemnit. Ergo viri Ninivitæ, qui poenitentiam egerant, populum Chriſtianum non chriſtiane viuentem merito condemnabunt.

4. De Eu-
chariſtia do
no.

2. Reg. 10.

1. Cor. 1.

Rom. 10.

2. Reg. 10.

Pſal. 30.

Pſal. 34.

Matth. 11.

[Regina Aſtri ſurget in iudicio.] Venit illa quidem è finibus terræ, vt videret Salomonem, & cum vidit, obſtupuit, pluſque ſe oculis aſpexiſſe, quàm acceperat fama, teſtata eſt: [Et ecce pluſquàm Salomon hic.] Erat quidem Salomon Sapiens: at non erat ipſa ſapientia. Chriſtus Dei virtus, & Dei ſapientia neque in finibus terræ, neque trans mare poſitus; & ecce pluſquàm Salomon hic. Hic proſus ad manum, è vicino, prope te: [Prope eſt in ore tuo, & in corde tuo (ait Paulus) verbum quod prædicamus. Ne dixeris, quis alcèdet in cælum, aut quis deſcendet in abyſſum?] Iam verò in cæleſtem illam menſam conuertite oculos, & ecce pluſquàm Salomon hic. Quàm liberaliter, quàm benignè, quàm ſe imperit familiariter? In ſacrario, in altari, in Miſſa quotidie, in tot templis, ad tot occaſiones facilis & iucundus occurrit. Sed tanta illius bonitas vide ne tibi contemptum pariat, caue aſperneris oblata, quæ longiſſimè etiam poſita quærere & inueſtigare deberes. Nam quid in Salomone tantopere Reginam Sabæam delectauit? quid eſt admirata uſque eò, vt ultra non maneret in ea ſpiritus? O quàm magna eſt multitudo dulcedinis tuæ Domine? O qualem relinquis animæ guſtanti ſuauitatem. [Omnia oſſa mea dicent: Domine quis ſimilis tibi?] Ille ipſe nos vocat, atque inuitat ſuauiſſimè; [Venite ad me, & ego reficiam vos.] Cur non imus? Quid agimus? quid moramur? Felix qui, omnibus alijs relictis atque contemptis, huic vni quærendo, amplectendo, fruendoque vacat.

FERIA V. POST

PRIMAM DOMINI-

cam Quadragelima.

Ecce mulier Chananaea, à finibus illis egressa
clamauit. Matth. 15.



ACRA historia narrat, Iacobum Pa-
triarcham cum Angelo tota nocte lu-
ctatum, atque in eo certamine magna
vi adhibita tandem victorem de ipso
Dei Angelo audisse; [Si contra Domi-
num fortis fuisti, quædò magis contra
homines præualebis?] Qui sermo my-
sticus, illud sine dubitatione signifi-

i. Chan-
naam ora-
tionis laudē
tulisse.
Genes. 32.

cat; qui in oratione, & contemplatione, quæ lucta quædam
est, vt beatus Gregorius vult, ac diuina contentio hominis
cum Deo, fortiter pugnans, victor desiderijque compos eua-
ferit, eum rebus humanis omnibus facillè superiorem fore:
sed in ea spirituali palæstra constantem esse oportet, atque
in proposito pertinacem, neque vlla difficultate desistere
incepto, quanuis ipse Angelus nos videatur repellere, sæpè
repetens. [Dimittite me;] quin potius cum alienare à se tan-
quam indignas preces nostras voluerit, tunc est ardentius
instandum, dicendumque: [Non dimittam te, nisi benedixe-
ris mihi.] Eam in oratione contēdendi præcipuā laudē Chri-
stus egregiè declarauit: paræmia illa proposita cuiusdam de
media nocte fores amici pullantis, panesque postulantis, ob
aduentum hospitis inopinatum: cuius tanta contentio fuit,
vt amicū recusantem, multumque auersantem coegerit
denique è lecto surgere, & panes postulatos dare. [Dico vo-
bis] (ait Christus) si perseuerauerit pullans, & si non dabit il-
li surgens, eò quoddam amicus eius sit, propter improbitatem
tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios,
& ego dico vobis, petite & accipietis, quærite, & inuenietis:

Gregor. in
Ezech. lib.
2. hom. 14.
vbi de con-
templatione
pulcherrimè
differit, &
luctam Ia-
cob cum An-
gelo expo-
nit.

Luc. 11.

pulsate & aperietur vobis.] Cuius diuinæ artis præcepta præclare hodie à se perfecta ostendit mulier Chanaanæ: cuius profectò victoriam longè illa à Patriarcha Iacobo parta fuisse illustriorem facile is concedet, qui Iacobum animaduertit virum fuisse, hanc foeminam: illum aduersus Angelum certasse, huic cum ipso Angelorum Domino fuisse certamen. Itaque meritò victrix coronatur ac triumphat, ipso Christo præconia tantæ victoriæ præferente, ac se velut victum exclamante: [O mulier magna est fides tua: fiat tibi, sicut vis.] Quæ foeminæ tanta gloria ad nostra etiam pertinet emolumenta, quòd exemplo docuerit, quemadmodum nos elaborare ac contendere oporteat, ubi de salute cū Deo nobis res est. Ergo huius, si placet, vestigijs insistamus.

2. Orationē
non tam niti
meritis
eius, qui
orat, quā
eius, quem
orat, misericordie.

Ac primū illud animaduertite fuisse mulierem Chanaanam, id est, externam à gente Dei, potiusque de populi sacrilegi posteritate venientem. [Ecce (inquit) mulier Chanaanæ à finibus illis egressa.] Quorsum id? Nempe orandi vim atque efficaciam non tam niti eius, qui orat, meritis, quā eius, quem orat, benignitati ac misericordie. Quæ ex re fit, ut homo, quanuis suæ tenuitatis conscius, imò verò etiam indignitatis, ob vitam male actam maxime tamen despondere animum non debeat; neque quin oret atque obsecret, quæ opus habet, deterreatur malis meritis suis. En tibi mulierē orantem, de gente idololatriæ dedita, de stirpe sempiterno probro addicta, cui à sancto mundi instauratore sit dictum: [Maledictus Chanaam, seruus seruorum erit fratribus suis.] Itaque te peccatorem, ac mortis æternæ reum agnoscens, atque ob scelera perturbationum maledictioni obnoxium, non debes tamen desperare salutem, neque ab orationis studio cessare: fac enim memineris dictum modò à Christo: [Si non dabit, quia amicus eius est, saltem propter improbitatem dabit:] Plerique non tam favore & gratia, quā sollicitudine, atque contentione, negotia, quæ volunt, obtinent. Ne ergo desiste: si perstiteris, impetrabis.

Genes. 9.

Luc. 11.
August. de
oratio Deo
cap. 8.

Luc. 11.

Exemplum Christus de iudice improbo sumpsit, qui viduæ molestas preces vitans fecit, quod rogabatur. [Iudicem iniquum (ait Augustinus) flexit ad audiendum, non iustitia, nec misericordia permotum, sed ratio superatum,

ut hinc

vt hinc admoneamur, quanto certius nos exaudiat misericors & iustus Dominus sine intermissione orantes. Si enim dare cogitur, qui cum dormiat, à petente excitatur inuitus, quanto dabit benignius, qui nec dormire nouit, & dormientes nos excitat, vt petamus? Hæc ille. At vide, quid dicat: [A finibus illis egressa?] Tyrum siue Sidonem suam reliquit, patriam deseruit, vt Christum assequeretur. Intelligis (credo) quid sibi isthæc velint. Nonne venit in mentem: [Obliscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum,] Omnia tibi relinquenda sunt humana, patria, amici, cognati, domus ipsa, familia, opes, gloria, cupiditates, negotia, curæ. Egre-diendum est ac migrandum ex omnibus istis carnis finibus, vt Dei omnipotentis oculis in oratione apparere queas. Nam qui animum huiusmodi formis atque affectionibus indutum gestat, nã ille frustra voce ac verbo salutem suam vocat, rerum humanarum potius quàm diuinarum satagens. Esther porro Regina Deum precatur, vestes regias cæterumque ornatum omnem se exuebat, cinerem & saccum præferbat, sapienter gloriam humanam pro nihilo habendam demonstrans, vbi ad sempiternæ maiestatis conspectum veniendum est. Vtrumque à nobis documentum datum de fiducia diuinæ misericordiæ, deque agnitione sui, cum itur ad orationem, præclare obseruabat vir desideriorum Daniel, cuius ardentissimas preces Scriptura commemorat, atque illud ad calcem; [Neque enim in iustificationibus nostris proster-nimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.]

Quam propriæ agnoscendæ indignitatis rationem, etiã Chananæa retinuit, cum dixit: [Miserere mei fili David.] Qui enim misericordiam poscit, miseriam necessariò agnoscit & confiterur. Nullum aliud est orationis mains excitamentum, nullû validius robur cognitione propriæ necessitatis: cum se creatura omnibus modis egentem, atque inopem vider, tunc libenter atque cõstãter diuina adiumenta efflagitat. Nam qui se sibi sufficere putat, minimè adducitur, vt alteri supplex sit. Quapropter Paulus dixit de vidua: [Quæ

Psal. 44.

Esther. 14.

Dan. 9.

3. Orationis
initium ex
agnitione
propriæ ne-
cessitatis.

1. Timot. 2.

- Aug. epist.*
121. cap. 2.
& 3. autem verè vidua est, & desolata, in flet obsecrationibus:] quem locum latè versat D. Augustinus in libro de orando Deum, docens verissimum esse orationis principium propriæ necessitatis agnitionem. Non est ineptum quorundam proverbium, [in mari positos optimè orare:] vbi enim desunt omnia, necessariò in Deum intuendum est, & illius, ad salutem tuendam, numen precandum. [Omnis (inquit Scriptura) sapientia eorum deuorata est, clamauerunt ad Dominum in tribulatione sua.] Rursusque aliàs, [Exaudi te in abscondito tempestatis.] Mirificè excitant animos ad diuina remedia quærenda, tempestates sæuæ, desperata omni facultate humana. Itaque reperimus orandi ardentissimè præclara exempla, in summis periculis, in grauissimis arumnis. Psalmos Davidis qui paulò attentius legerit, plenos harum precum, exclamationum, votorum, cæterorumque affectuū ardentium inueniet. Ionas ardentissimè orauit ventre piscis inclusus. Daniel captiui populi malis extimulatus, & saucius animo, quo spiritu, qua contentione precatus est? Sara puella honestissima ac sanctissima, cum se afflictatam tot virorum cladibus, mox famulæ etiam conuitio petitam sensit, quibus lachrymis, qua sapientia Deum affata est? Quid Tobias senior, cum ad inopiam redactum se, cæcum prætereà, atque ab vxore probro læsum, nihil aliud, quàm obitū desiderare debere existimaret? Iacob verò Patriarcha in grauem irati fratris Esau metum adductus, quàm vehementer cum Deo egit, vt se se eriperet, ac tueretur ex illo discrimine? Infinitum est cætera persequi.

Denique sic habetote, Deum idcirco iustis afflictiones ac tribulationes graues moliri, vt fructum orationis copiosum faciat. Nonne venit in mentem, quod sæpe animaduertere potuistis, solere matres charissimos sibi infantulos aliquo obiecto spectro pèrterrefieri sinere, quò percussu metu matrum nomen inclament, atque ad eas lachrymabundi accurrant, quorum amplexu & querelis plurimum delectantur: illos obuijs excipiant manibus, arde astringunt, lachrymas de ore abstergunt: terriculum se demolituras pollicentur: omnia suauia & iocunda ingemiscensibus, ac se se complexantibus puerulis offerunt. Quarum maternum verumque

que amorem Deus in se transfert, cum ea specie se offert: [Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen nõ obliuiscar tui:] Item que aliàs. [Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.]

Esai. 49.
Apo 7.21.

Ita Chananæa optima magistra orationis clamasse dicitur. Clamauit (inquit.) Talem opus est fundere orationem, quæ sit feruens & viuida, non frigida, & in ipsis labijs hæres. Rectè Chrysostomus in eos, qui orant sine attentione: [Tu non audis orationem tuam, & Dñm vis audire precem tuam?] David labia sibi aperiri petit, id est, animi affectus, vt possit non loqui solum, sed etiã clamare. Idem: [Præueni (inquit) in maturitate & clamauit.] Qui clamor non vociferatilis est, sed ardentem Deū precantis. Moylis vox nulla exaudiebatur, quem sibi clamantem Dñs ferre vix poterat: [Quid clamas ad me?] iebat Deus. Clamabat sanguis iusti Abelis, cum fusus in terra sonum faceret nullum. Mirabiles sunt sacri silentij clamores, à Spiritu sancto excitati, qui iuxta Paulum gemitibus inenarrabilibus postulat pro sanctis. Hunc orationis ardorem atque attentionem Pater Augustinus tanti facit, vt malit breuem orationem ea vehementia fieri, quàm prolixam studio languente.

4. Ardor
orationis.

Psal. 50.
Psal. 118.

Exod. 24.
Genes. 4.

Rom. 8.

Aug. de crã
do Deum
ad Probam,

epist. 121.
5. Quid sit
vexari à dæ
mone ani-
mæ.

Chrysost. ho-
mil. 17. de
varijs locis
in Matth.
in 2. tom.

Quid verò clamauit Chananæa: [Filia mea malè à dæmonio vexatur.] Nos quoque, si oculos haberemus, quibus possemus cernere, quemadmodum animam dæmon vitijs & peccatis vexat, profectò clamaremus: sed quia neque animaduertimus, neque curamus, propterea remedium querere piget. [Dicito, ait Chrysostomus, & tu miserere mei: anima mea malè à dæmonio vexatur: grandis enim dæmō peccatum est.] Si quis fortè vestrum capram aut canem Leoni feroci obiectum intuitus est, potuit eo planè spectaculo discere rem, de qua agimus. Est enim visu quoque horribile, quo pacto fera crudelis prædam vnguibus aduncis rapiat, iacet in terram, huc illuc trahat, dentè infigat, cruorē exugat, vsq; ad satietatem: interim misera pecus moestissimo sono ingemiscit, tota tetro sudore perfunditur, frustra se se volutat, cū vsque ad ipsa ossa nudetur, ac penitus deuoretur. Ea est nõnulla species infelicis animæ à nequissimo spiritu com-

Psal. 7.

prehensæ: quod quale tormentū sit, in hora præsertim vitæ extremæ, quis satis cogitatione consequi potest? Quales illius tēporis clamores afflictorū sint, licet ex ijs verbis Prophetæ conijcere: [Dñe, Deus meus in te speravi: saluam me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me. Ne quando rapiat vt leo animam meam, dum non est qui redimat, neq; qui saluū faciat.] Quapropter, qui se eripi de ore leonis cupit, clamet ad Dauid, clamet ad optimum pastorem illum Bethleemitam, qui se narrat solere oues ex leonis vnguibus

1. Reg. 17.

eripere. Sic Dauid ipse de se profitetur: [Palcebat (inquit) seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequeretur eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorū.] Quod sanctus Prosper in filio Davidis Christo præclare impletum asserit. [Et noster (inquit ille) Dauid manu forti de ore leonis diaboli, & Petrū negantem & latronē eripuit cōfitementem.] Davidis eā virtutē & benignitatem cōsiderans cœlitus edocta Chanaanā rectissimē clamabat: [Fili David miserere mei: filia mea malē à dæmonio vexatur.] Tuū est Dñe hoc opus, nomine tuo dignū, qui filius Dauid vocari vis, cū sis ipse Filius Dei. [Salua me proinde ex ore leonis, & à cornibus vnicornium humilitatem meam.]

Prosp. delin.
uin. prædic.
p. 2. c. 25.

Psal. 21.

6. Silentii
Dei vile.

Psal. 43.
Iob 3.
Thren. 5.

[Qui non respondit ei verbum.] Admirandū silentium: magna significatio contemptus. Talem se Deus ijs, quos maximē charos habet, sæpenumero præbet, vt vehementius queri cogantur. [Obliuisceris inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ. Adhæsit in terra venter noster.] Ita Iob. [Clamo ad te, & non exaudis me.] Ita etiam Hieremias: [Quare in perpetuum obliuisceris nostri, dereliques nos in lōgitudine dierū?] Sed Dei mentem ingeniūq; nosse oportet, qui tū maximē misericordiā parat, cū irā maximē præ se ferre videtur. [Ira (inquit) in indignatione eius, & ira in voluntate eius.] Itēq;: [Cū iratus fueris, misericordiæ recordaberis.] [Nec cōtinebit in ira sua misericordiās suas.] Ipsum Dei fletu, nec nostris precib; cōmoueri nihil est aliud, quā ampliū misereri: vt crescat, scilicet, orationis cōtētio, atq; id copiosius impetret, quod vehemētius desiderat.

Psal. 29.
Aba. 3.
Psal. 76.

7. Interces-
sio piorum
querenda.

Eā Dei artē intelligēs Chanaanā, nō desistit: sed precatores atq; intercessores adhibet sibi Apostolos, quibus vsq; cō-

inflat,

instat, vt tãquã tædio victi satagât apud Dñm de illius negotio expediendo. [Dimitte illã (inquiūt) quia clamat post nos.] Nō possūt sancti piorū ad se porrectas preces cōtēnere, eorū, qui ipsos inuocāt, patrociniū deesse. Neg; erat inutile cōfiliū [ad aliquē sanctorū cōuertere:] Qui ad Regiā externi veniūt, aulici alicuius amicitia sibi cōciliadā putāt, vt suorū negotiorū aditū cōmodū, exitūq; desideratū inueniant. Si enim multū valere orationē iusti assiduā Iacobus testatur: quid de ijs iustis, & sanctis sentiendū est, qui sunt plenē perfectēque beati? Magni omnino eorū patrociniā æstimanda sunt. Simul hæc Euāgelico exēplo docētur viri boni, & Deo dicati nō debere miserorū causas ad se cōfugiētū, opemque imploratiū abijcere, sed officiū suū intercedēdo apud Principes & rerū potētes libēter collocare: simul Principes ipsos ac Magistratus minimē eiusmodi officia molestē ferre debere, vel potius libenter audire, quod ipsorū ratio poscit, vt negotia expediāt. Dimitte, aiebant, expedire oportet, & quoquo modo causas decidere, ne tãdiū teneātur miseri litigātes, prius fortunarū & rei familiaris finē, quàm causæ repērientes. Dimitte illam miseram & egentem turbam, quid iuuat tam longo æuo morari?

Iob. 5.

Iac. 5.

[Nō sum missus nisi ad oues, quæ perierūt domus Israel.] Altera hæc est cōstātix mulieris probatio. Primū nullū est ei datū respōsum. Secūdō datū est quidē, sed cōtrariū votis. Mulier adhuc perstat, ac per se accedit, pudorē & sexū supēras, Apostolorū intercessionē parū sibi profecisse vidēs. Itaque cōstāter perstat. [Adiuua me,] inquit. Iā tertio nō solū cōtrariū votis respōsum fert, verū etiā cōtemeliosum, canis à Christo vocata. [Nō est bonū sumere panē filiorū, & mitte re canibus.] Quis hic nō abijceret animū? quis non retro pūdefactus, ac rubore persusus conuerteretur, atque abiret? At mulier Euangelica longē aliter. Perstat, infilit, pugnat acriter. Diuinē de ea Ambrosius: [Verē hæc regnū coegit, pertinax in precibus, sapiēs in respōsis, fidelis in verbis. Prætereuntē reuocat, tacētē rogat, excusantē adorat, negātē inclinat. Nōne tibi videtur eripere, cū elicit, quod negatur?] Nec minus bene August. [Instat petēdo Chananæa, & ex ipso veluti cōuitio humilitatē ostendit, misericordiā impetrauit. Nō enim cōmota est, aut succēssit, q̃ canis appellata fuerit.]

8. Constan-
tia laudata
& coronata.

Ambro. lib.
lib. 5. in Lu-
cā in fine.

August. ser.
74. de tem-
pore.

Et quod est dictu mirabile, & cogitatu iucundū ipso Christi telo, quo petitur, ad salutem vititur suam. Egregia planē bellatrix, quā ipsa aduersarij arma sibi infesta de manibus eripit, atque audacter retorquet, ac feliciter vincit: Canem me Dñe dicis, equidem non abnuo, accipio nomen, quod das. Verū sapientia ipsa quanuis sis, sapienter te vinci patere. Panem quidem filiorum dare canibus non est æquum, at vbi ita panis abundat, vt saturati filij faciliē micas, imō frustra excidere patiātur, quid ni canes colligant? Quis eos vetat accedere, & humi abiecta comesse? Quin potius à dominis vltro inuitatur & alliciūtur, nullā filiorū iniuria, magna dominorū voluptate. Gentiles sanē atq; idololatrās, qualē gēte meā agnosco, quis canes neget? At ijs canibus etiā impertien-
 dus est Euangelicus panis, qui etiā ad domū Dei, suo loco & modo pertinent. Nā in Christi progenie ipsi quoq; aliquid habent. Nōne Scriptura dicit: [Emitte agnū domine dominatorem terræ; ad montem filiæ Sion de petra deserti.] De Ammonitis intelligit ac Moabitis Propheta, qualem fuisse Ruth Davidis Regis auiam cōstat. Et nobis ergo de Melsiæ, filioq; Davidis, nostro iure aliquid sperandū ac flagitadū. Omirabilem ac sagacissimā canem Chananæā istam. Quid cani sagaci venationi intentæ accidere soleat, meministis: quo pacto prædam persequitur fugientem, se se abscondētem olfacit atq; inuestigat, explorat inter medios vepres, & spī nosa latibula exagitat, neque, quanuis pungatur, laceretur, cruentetur, desistit quærere, vsque dum mordens cōprehensam hero suo festina lætaq; offert: cui venator festinē applaudens, de ipsa præda partem cū magno clamore voluptate perusus impertit. Nōne ea res factō hodierno simillima est? Itaque Christus egregiæ canis venaticæ constantia ac sapiētia mirificē delectatus, præ gaudio exclamat: [O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis.] Canis fidelitatem non improbat, non aspernatur Dominus. [Canis, vt ait Chrysologus, dormiētibus dominis nocte, & custos & peruigil prodit extraneū, turbat furem, occurrit latroni, vt curā releuet, & sollicitudinem seruulorum.] Et tu, Christiane, discce caniculæ pium officium: caniculæ instar, in orationē tanquam de manu Dñi aliquid accepturus expecta; sic ad mensam illius

Esai. 16.

Ruth. 3.

Ita Hieron.

in Esaiam.

Chrysol. ser.

100.

1500
 1501
 1502
 1503
 1504
 1505
 1506
 1507
 1508
 1509
 1510
 1511
 1512
 1513
 1514
 1515
 1516
 1517
 1518
 1519
 1520
 1521
 1522
 1523
 1524
 1525
 1526
 1527
 1528
 1529
 1530
 1531
 1532
 1533
 1534
 1535
 1536
 1537
 1538
 1539
 1540
 1541
 1542
 1543
 1544
 1545
 1546
 1547
 1548
 1549
 1550
 1551
 1552
 1553
 1554
 1555
 1556
 1557
 1558
 1559
 1560
 1561
 1562
 1563
 1564
 1565
 1566
 1567
 1568
 1569
 1570
 1571
 1572
 1573
 1574
 1575
 1576
 1577
 1578
 1579
 1580
 1581
 1582
 1583
 1584
 1585
 1586
 1587
 1588
 1589
 1590
 1591
 1592
 1593
 1594
 1595
 1596
 1597
 1598
 1599
 1600

accede: ibi cauda, gestu, & toto corporis habitu herum demulce, præstolari te de liberalitate eius victum significa. Si quid obiectum fuerit, accurre, & cape; etiam si os purum sit, rode; interim offam mittet bonus Dñs. De mensa herili pendens, nihil inuere cundè audeas: quod datum fuerit, accipias gratus: eo consumpto, iterum plura expectes. Confirmo tibi (Christiane) si generosi canis mores imitere, magna cum familiaritate de ipsis sibi proprijs, suauibus ac delicatis edulijs te Dñs tuus impertiet, aletque abundàter. Ergo largitori bonorum omnium agamus gratias, qui suorum desideria excitat, patientiam constantiamque probat, perseverantiam coronat, dona eò vberiora cum laude communicat, quòdurius eorum vota accipere visus est.

FERIA VI. POST

PRIMAM DOMINICAM

Quadagesimæ.

Erat dies festus Iudeorum, & ascendit Iesus Hierosolymam. Ioan. 5.



IN lectione Euangelica duo nobis admirabiliū curationū genera insinuata sunt: Vnū eorum, qui in piscina ab Angelo mota sanabantur; quod erat quidem opus diuinū, sed ordinariū: alterum prorsus extraordinariū & singulare, quo Christus hominem triginta octo annos perpetua paralysi laborantē ac penitus desperatū, vocis imperio integrū valentemq; reddidit. Vtrumque sanè mirabilem Dei potentiam declarat, de quo scriptum legimus: [Neque herba, neq; malagma sanauit eos, sed tuus (Dñe) sermo, qui sanat omnes.] Verum multò mirabiliore diuinæ potentix vim in sanādis spiritualibus morbis mysterio significant: quæ vis & facultas, q̄ est minus animaduersa, eò nō tanti apud homines fit: quam equidem exponendā atque explicandā suscipere ve-

1. Quòd sanatio in Piscina sacra-mentorū efficiaciam significet.

Sap. 16.

Chryf. hom. lim, modò gratia diuinā nō desit. In illo priori genere, q̄ per
35. in Ioan. aqua motionē salutē daret, volūt sancti Patres, & rectē vo-
Ambros. lib. lūt, intelligi debere sacramētorū in sancta Ecclesia operatio
2. de sacra. nē, tribus ex causis illi simillimā. Primū enim erāt illistria
cap. 2. ad sanitatē cōferendā necessaria, aqua piscinā, Angeli descē-
Cyrl. lib. 2. sus, motio ab ipso effecta: totidē sacramento cōficiēdo adhi-
in Ioan. cap. bentur, vt Theologi docēt: materia, forma, minister; materiā
125. accipite aquā, oleū, panem, vinū: Ministrū, sacerdotem aut
Theophyl. in Episcopū: tormā mysticorū verborū pronūtiatiōnē; quē ve-
Ioan. luti Angelica motio est subiecta aqua. Nō vos latere credo
Iansen. con- diuinis literis sacerdotes Angelos vocitari, sic Malachias
cord. Euan- propheta; [Legem requirent (inquit de sacerdote agens) de
gel. cap. 35. ore eius, quia Angelus Dñi exercitū est.] Tū illud Pauli ad
Mal. 2. Corinthios scribentis: [Decet mulieres habere velamen su-
1. Cor. 11. per caput propter Angelos.] Quod alij, tū Anselmus, de Ec-
Anselm. in clesiasticis ministris accipiūt. Eodē modo Ioannes in Apoca-
commē. Pau lypsi nominat Angelū Ephesi, Angelū Smyrnæ, & ceterarū
li. Ecclesiarū Angelos, Episcopos sine dubio intelligēs. Etenim
Apoc. 23. sacerdotis munus & partes Angeli potius, quā hominis mor-
Chryf. lib. talis sunt propriæ: imò verò mihi videntur cū Angelis sacer-
3. de sacro dotes de dignitate posse certare: & sacerdoti sacrificaturo
tio. Angelos procumbere Chrysostomus scribit; Bonauentura
Bonauen. in etiā Diuū Franciscū sacerdotē prius quā Angelū, si simul
vita sancti occurrerent, salutaturū se dicere solitū refert. Quod si digni-
Francisci. tas sacerdotis Angelica est, Angelicam sanē vitæ puritatē
Chrysostom. exposcit, quemadmodū ille idē Chrysost. ait, [oportere sa-
ibidem. cerdotis animū radijs solaribus esse puriorē.] Iā verò, quod
 ad materiā sacramenti spectat, videtis aquam piscinæ fuisse
 quidē necessariā, sed per se tamē nihil opis potuisse afferre,
 nisi ciceretur ab Angelo, ita omnino in baptismo aqua sancti-
 ficandi atq; ablundi peccata vim nō habet ex se, nisi celesti
 vi verborū adiūcta, quod Paulus perspicuū facit: [Mundans
 eā lauachro aquæ in verbo vitæ:] Mundatæ purgatæq; Ec-
 clesiæ dicit Christū lauachrū adhibuisse, tū verbū vitæ, vini-
 ficæ nēpe Trinitatis inuocationē. Vulgatū est satis Augusti-
 ni illud: [Accedit verbū ad elementū, & fit sacramentum.]
 Cōuenit præterea inter hæc, q̄ motio illa piscinæ vim at-
 q; efficaciam habebat sanādi generalē in oēs morbos potentē.
 [Et sanabatur, inquit, à quacūque detineretur infirmitate.]

Magna

Magna profectò & admirāda vis. At nō inferior in nostris sacramentis
 crāmētis, quę ad omniū scelerū remissionē valēt, sine vlla ex remitti.
 ceptione. Quotūq; quāracūq; sint crimina, quāuis imma-
 nia, quāuis horrēda, certē ijs omnibus procurandis, remedia
 idonea Ecclesię Christus reliquit, qđ ritē more Christiano
 in symbolo confitemur, vbi post illud caput, sanctā Ecclesiā
 Catholicā, sanctorū cōmunionē, adiūgimus, remissionē pec-
 catorū. Suis Christus sic edixit: [Quorū remiseritis peccata, Ioan. 20.
 remittētur eis,] Nullū eius tā magnę ac diuinę facultatis li- Matt. 18.
 mitē posuit: nihil circūscripsit: vniuersa cōplexus est. Quę
 quidē salutaris cogitatio ad quārēda peccatorū remedia mi-
 rabiler excitat hominē, qui nō secutus Caini pessimi plenā Genes. 4.
 desperationis vocē, magis verbū ppheticū meminit: [Laua Esai. 1.
 mini, mūdī estote, si fuerint peccata vestra, vt coecinū, quasi
 nix alba erūt.] Itēq; illud Davidis; [Lauabis me, & super ni- Psal. 50.
 uē dealabor.] Quocirca multitudinē ingētē varijs morbis
 laboratiū piscinę accubātē Euāgelista narrat. [Erat, inquit,
 multitudo magna lāguētiū, coecorū, claudorū, aridorū expe-
 ctatiū aque motū.] Nec mihi videtur casu, & frustra, tria illa
 genera descripsisse, coecorū, claudorū, aridorū: qđ ijs tribus,
 nimirū, oēs peccatorū species sint circūscriptę; sunt em̃ qui
 per ignorātiā, sunt qui ex passione peccāt, sunt qui per mali-
 tiā: ad quas origines omnia peccata reuocāt summi Theologi. S. Tho. 1. 2.
 Cæci ergo ijs sunt, qui ignorātiā peccāt; qui nō videt, faci- q. 76. in ini-
 le offendit; horū infinita multitudo est, qui tenebris errorū tio.
 oppressi iacent. Claudos accipite eos, qui ex perturbatione
 animi & passione labuntur. Velut em̃ duo animi pedes sunt,
 intellect⁹ & affectus: qui claudicat, habet pedē alterū rectū,
 alterū peruersum. Talē Aristot. ponit incōtinētē, qui rectē
 quidē iudicat, sed affectu seducitur: cui illud poeticū con- Aristot. 7.
 gruit: [Videō meliora proboq; deteriora sequor:] sed sunt ethic. cap. 8.
 omniū extremē miseri, qui ex malitia peccant, quos aridos & 2. mag.
 debetis intelligere significare: quorū tāta est mali vis, vt in mor. ca. 6.
 naturā versa videatur, qui se cōmouere nō possunt, ipso habi- Ouidius.
 tu tori oppressi. Hi sunt, [qui letātur, cū malē fecerint, &c.]
 Aridi sunt, qđ mali iam vim nec sentiūt quidē. [Qui omnes
 morbo oppressi piscinę accubant, sanitatem, si ingrediātur,
 sperantes, siquidē baptismi Pœnitentięque vi sanātur om-
 nes, vt Petrus nobis significat illis verbis: [Quod & vos nūc
 similis

1. Pet. 3.

similis formæ saluos facit Baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ interrogatio in Deum, id est, non corporis sordes eluit, sed animæ puritatem affert.

3. Dispositionem nostram requiri ad sacramentorum fructū percipiendum.

Venio nunc ad tertiū piscinæ illius, & Ecclesiasticæ operationis caput, quod vos velim diligenter attendere. Nam inerat quidē in aqua illa diuinitus mota virtus ad sanādos homines. Verū nisi studiū diligentiaq; eius, qui sanari vellet, accederet, vt iret, vt tempestiuē ingrederetur, vt se immergeret, nihil omnino opis assequeretur. Quid hoc? Nempe sacramenta diuinitus instituta & tradita habere vim & efficaciam suam: ex se salutem tribuunt, gratiam scilicet, conferunt; idque, vt Theologi disputant, ex propria vi & efficientia, id est, ex opere operato. Quam Theologorum vocem

Conc. Triū.
sess. 7. ca. 8.

atque sententiam sacrum Tridentinū Cōcilium inconuulsa autoritate cōfirmat. [Si quis dixerit per ipsa noua legis sacramenta ex opere operato non cōferri gratiam, anathema sit.] At sacramenta eadem exigunt dispositionem, cooperationemque nostrā, qua dempta, nihil agunt, nullū salutis & gratiæ fructum afferunt. Iudas ille Iscariotes corpus & sanguinem Dñi libauit vt ceteri, sed suo magno malo. Apostolus admonet probare se primò hominem, & sic illū panem sacrum edere: [Qui enim edit indignè, iudiciū potius edere.] Simon Magus à Philippo baptizatus est: sed esse non desijt filius diaboli, quòd verā peccatorū pœnitentiam non haberet, sic enim princeps Apostolorū diserte dixit; [Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisq; vestrū.] Sine pœnitentia nō purgat animā aqua baptismi. Quòd si in ipso baptismo percipiendo pœnitentia opus est, quid erit in Exomologesi, in eo sacramēto, cui nomē est Pœnitentia? quid in eo, qui laboriosus baptismus à Patribus vocitatur? Quapropter omnes vos, & sacerdotes, & laicos commonitos esse volo, vt quemadmodū id sacramentum accipiatis, detis ve, sitis quā maximè attentī. Ne ad speciem, ne verbo, ne fūco conscientias vestras exonerandas putetis, seria res est, magnam postulat animi operam, summum studium, vt pro dignitate generatur. At vereor equidē, ne complures eorum, qui cōfessiones peccatorum faciunt, non tam præterita peccata leuent, quā nouum maximumque adiungant grauissimī sacrilegij:

1. Cor. 11.

Actor. 8.

Actor. 2.

in qua

inqua re oportet sacerdotes esse vigilantes, ne si festināter, & imprudēter grāua vulnera curent, non tam alios fārent, quā se ipsi alienis vulneribus faucient. Audiant utrique, hoc est, tum poenitentes, tum sacerdotes, Ambrosium ea de re praeclare differentem: [Nonnulli (inquit) ideō poscunt poenitentiam, ut statim sibi reddi communionem velint: hi non tam se soluere cupiunt, quā sacerdotem ligare: suam enim conscientiam non exuunt, sacerdotis induunt.] Quēso vos (sacerdotes, vosquē laici) ea tantū Patris verba nūquam de mente deponite.

Vidistis, quibus modis inter mysticam illam piscinā Euāgelicā operationem, ac nostrorum sacramentorum conueniat: quāquē praeclare illa curatio mirabilis adumbravit, ac delinearit salutem à Christo magni consilij Angelo è caelo descensuro mortalibus conferendam. Ergo (ut dico) quem admodum hāc congruant inter se, vidistis. Iam quantum figurā veritas praestet, quantum Piscinam illam Christiana excellant Sacramenta, cognoscite. Etenim vis illa aquae ad sanandum non erat continua atque perpetua, sed certo tempore, rarō scilicet, Angelus (inquit) secundū tempus descēdebat de caelo, & mouebatur aqua. At in nostris sacramentis à Christo institutis, iugis perpetuaquē virtus est, semper licet inde salutem petere, cui opus sit. Zacharias propheta scripsit; [In die illa erit fons patens in domo David in ablutionē peccatoris, & menstruata.] Quis autem ille sit fons semper patēs ad abluenda peccata, Esaias significat, cū dicit, [Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.] Satis amplum est hoc. Alterū & quē magnum & augustum accipite. Qui primus ingressus esset post aquae motionē, sanabatur: vnus videlicet: ceteri, ut erant, in morbo manebant. Nunc verō, ut pulchrē animaduertit Ambrosius, [nō primus solū, aut secundus, aut tertius, sed omnes, quotquot intrare volūt, sanantur.] [Quorū remiseritis peccata,] sine vllō limite dixit. Petro concionante, tria millia, die vno, altero quinque millia baptizati sunt: omnes aqua salutarī perfusi, omnes maculis omnibus expiati. Quāta amplitudo diuinorū munerū? quā profusa in homines Dei elementia? [Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argētū, properate, emite

absque

mo. 10. 1. 2. mod
Ambr. lib.
2. de Pœni.
cap. 9.

4. Quantum
praestet sa-
cramēta, &
contra negli-
gentiam no-
stram.

Zachar. 13.

Esai. 12.

Ambr. libr.
2. de sacra-
men. ca. 2.
Act. 24.

Esai. 55.

Chrysostom.
hom. 35.

absque argēto:] sic propheta adhortatur. Elegāter Chrysost.
hoc idē tractans, ait; [Nūc autē vnusquisq; accedere potest,
nō enim Angelus est, qui turbat aquā, sed Angelorū Dñs, qui
omnia operatur. Sed et si Orbis terrarū vnīuersus veniat, gra-
tia nō consumitur, sed similis manet: sicut enim solares radij
per vnāquamq; illumināt diē, & non cōsumūtur, neq; à mul-
ta largitione minor fit solis lux, ita & multo ampliūs Spiritus
sancti actio in nullo minuitur à multitudine eorū, qui po-
tiūt ea.] Ita quidē Chrysost. Verū ea tāta Dei liberalitas,
vidēdū est (fratres mei) ne nostrā magnopere accuset desidīa
atque ignauiam, qui sponte oblātā salutem repudiamus, gra-
tis hēre ditatem opulentam concessam non adimus. Ad cæ-
lestes pretiosasq; merces quā rārus emptor? exiguo prę-
sertim pretio propositas? Ad terrenas periturasq; , & eas
carissimas quanta copia? quomodō alij alios obterant, quo-
modō obrudant, nonne perspicitis? Erat corporis salus vni
soli tribuenda: expectandum erat tempus non breue, neque
certum fortassis. Circumsuebant illā porticus, ferebant
multitudine ægrotorum, ea tenui spe concursantium. In re
dubia tantus labor: in angusto, copiā languentium. [Erat
(inquit) multitudo magna expectantium aquæ motum.]
Respiciite modō ad Ecclesiā apothecas, ex quibus suppedit-
tantur salutaria pharmaca omnibus, eaq; miræ efficaciz,
pretio pene dixerim nullo; at quā steriles, quā desertæ
nuditæ. Paucissimi animæ salutem curant, citō deficiunt,
breui lassescunt, facile fastidiunt, atque contemnunt. [Heu,
filij hominum vsquequod diligitis vanitatem? Si quis Regiam
ineat, atria vndique circumstrepentia consideret, videat ca-
teruas hominum hūc, illūc iactari instar apum circum aluea-
ria, omnia vocibus ac confuso quodam rumore perstrepere:
quid de ea frequentia cogitaturus est? Porticus profectō sunt
circum piscinam impositæ, turba laborantium valetudine
circūstat: suo quisque morbo mederi vult, ille præturā, hic
præsidatū cogitat, alius insigne crucis militiæq; , alius red-
ditus copiosos captat: lite vincere, patrimonialia ampla derina-
re ad se: sacerdotia copiosa multi ambiunt: Magistratus præ-
claros alij: omnes ad opes & gloriā anhelāt. Etia Ecclesias ip-
sas, sacrā curiā, ambitionis, & avaritiæ castra facta perspici-

Psal. 4.

mus. [Queritis me, aiebat Christus turbis, non quia vidistis signa, sed quia saturati estis, & manducaistis ex panibus. Operamini cibū, qui non perit.] In rebus caducis & vasis magna cōtētio, summus ardor: ad spirituales, ad cælestes, ad aternas extrema frigiditas & ignavia. O nostrā singulārē amentiam. Timeamus potius verā quidē, quamuis seueram Pauli sententiā: [Quomodō nos effugiemus, si tāta neglexerimus salutē?] *Ioa. 6.*

Finem faciam, si illud extremo loco dixerō, quod est vel primum: sacramenta omnia Christiana ex Christi cruce, & sanguine vim omnem suam deriuare, tanquam diuersos ex vno fonte riuulos profluentes. Hoc vt indicaret Euangelista, non tacuit piscinam illam fuisse sacrificijs Dei dicatam: nam probatica id habet significationis, ouium, nimirum, cæterique pecoris carnibus abluendis, quæ erant immolanda, vt tradit Hieronymus, destinata. Itaque cruore sacrificiorum redundabat, quam proinde Deus, quemadmodum Theophylactus censet, ea sanandi morbos facultate illustrauit. Ergo quoties sacramentis Ecclesiasticis imbuimur, Christi sacrificiū cogitemus, vnde ea omnis sanctificationis & gratiæ origo. [Quicūq; baptizati sumus, in Christi morte baptizati sumus] ait Paulus. Ipse etiā Christus de Eucharistia celebrāda & sumēda: [Hoc quotiescūq; feceritis, in mei memoriā facietis. Hic est enim sanguis meus, qui p vobis effundetur.] *Hebr. 2.*

Ioannes quoque, [Sāguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato, si cōfiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emūdet nos ab omni iniquitate.] Hæc cogitātes (fratres charissimi) debemus cū summa religione ac pietate diuina sacramēta suscipere, ne Christi sanguini satiamus iniuriā, rei & proditores tantorū mysteriorū. [Neq; impunē feret, qui sanguinē testamēti pollatū duxerit, & spiritui gratiæ sanctificātis cōtumeiliā fecerit.] Quēadmodū nos Paulus admonuit: sed religioni & timori fiduciam etiam adiungamus, non exiguum aliquid accepturi: sed thesauros immensos Dei possidentes, cū Christi illa hostia salutaris, illud admirabile sacrificium crucis cælo ipso pretiosius sit: nequaquam desistamus, vberiores indies fructus sperare, copiosiorēque Dei gratiam semper attrahere: quod sacer David agebat, cū diceret: *5. Vniuersam vim sacramentorū ex Christi sanguine profici.*

[Amplius]

Psal. 50.

[Amplius laua me.] Promptuarium salutis & gratia inexhaustum infinitumq; est: nos magis ac magis vtēdo, ac communicando, demus operam, vt lo cupletemur, dum licet.

IN EADEM FER- RIA CONCIO SE- CVNDA.

Vis sanus fieri? Ioan. 5.

1. *Quinque porticus sensuum vitiā, in quibus tā multi iacēt, significare.*



Hierem. 9.

Genes. 3.

QUONIAM de piscinæ sacramēto aliās, quod visum est dicere, diximus, nūc de Paralytico à Christo sanato dicendum est, cui historie illam piscinæ commemorationem Euangelista præstruxit. De qua nonnihil adhuc repetere futuræ orationi non erit superuacaneum. Habebat piscina porticus quinque, in his iacebat multitudo magna languentium. Non est ineptum quinque sensus, in quibus iacet ægrotata turba mortalium, interpretari. Nam externos hos sensus esse fenestras, quibus mors intrat, ex Propheta Hieremia pleriq; Patres intelligunt. Itaque horum vitio innumerabiles homines laborant, & mortem, desperata salute, certam expectant, nisi diuinitus recuperentur. Inde extitisse nobis totius exitij causam, facile animaduertet, qui meminerit, Euam audisse serpentis vocem, pomum aspectasse, tetigisse, olfecisse, gustasse, erat enim visu delectabile, et suauis. Quid ille aspectus, quid tactus peperit, quid gustus? mortem ipsam. [Quacunque hora comederis (inquit) morte morieris.] Iacet sine dubio immensa turba hominum his prostrata porticibus, sensibus (inquam) humanis: quorum voluptates atque libidines certissimi sunt animorum morbi. Itaque videas alios oculorum illecebris & curiositate teneri spectaculis, ludis, comœdijs insanire: alios audiendi noua, vana, inusitata, vel etiā turpia atque obsecena cupiditate ferri. Sunt qui fragrantias exquisitosque odores, pastillos, vnguenta ad infaniam vsque sectentur.

seſtentur. Iam cupedia, & ingluuies, & variorum eduliorum immoderata voracitas, quas turbas hominum tenet? Verum omnium maxime tetra libidines, ſupra frequentia, flagitia infinita dici non poteſt, quam innumerabiles animas corporibus ipſis ſepultas captiuasque habeant. [Omnes adulterantes, quaſi clibanus ſuccenſus a coquente,] ait quidam propheta. Ex iſtis ergo porticibus, tanquam valetudinarijs, exeundum eſt ei, qui cælitus miſſam ſalutem conſequi velit: [Abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria ſobrie & iuſte & pie viuamus.] [Si enim ſpiritu, idem ait Paulus, facta carnis mortificaueritis, viuetis.] Atque in hunc modum in Chriſti piſcinam debemus intrare, ſi Apoſtolū audimus: [Scientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt viuamus in Chriſto.]

Oſea. 7.

Titum. 2.

Rom. 8.

Rom. 6.

Quauis autem Chriſti ſalus omnibus propoſita ſit, tamen vt eam auidè arripiamus, cogitare debemus, tanquam vnus victoriæ laudem ſit relaturus. Ob id, qui primus intrabat, ſanabatur. Non decet nos eſſe ſocordes, eſt quidem Dei munificentia ampliſſima, ſed neminem vult ignauum & pigrum, ita omnes ad ſe accurrere, ac ſi vnus coronandus ſit ſolus. Nonne Paulum ita hortantem meministi; [Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium; ſic currite vt comprehendatis.] At ſecus res agitur apud pleroſque: temporalia & terrena auidiſſimè quærun, ardentè inhiant honoribus augendis, opibus cumulandis. Videas velut ad iactum offæ canes vndique concurrere, ſe conculcare, ſe ſe mordere, vnumquemque præripere ſibi quod poteſt, nulla æquitatis, nulla modeſtiæ ratione habita. Adonibezech fuit Rex potens, & ſuperbus, vt ſacra refert hiſtoria; is ſeptuaginta Reges victos, truncatos, ac ſummis pedum manuumque digitis amputatis cogebat ſubter menſam ſuam proiecta ſibi fruſta comedere: vbi fame & rabie acti alteri alteros inuaderent, corroderent, ac canino more diſcerperent: is erat ludus atque ea voluptas ſuperbo & contumaci regi. Mihi veriſſimus Adonibezech mundus hic, qui in maligno poſitus totus eſt, eſſe videtur: ſuos ipſos ſectatores atque aſſeclas egregiè acceptos ita nutrit, ita ſuſtentat. Multitudo quidem erat magna languentium; omnium oculi ad primum aquæ motū

2. Quomodo
diuina bene
ficiæ expe-
ctanda ſint.

1. Cor. 9.

Iudic. 2.

respectabant. Quod hodie verissimè fit, vt cum primum vacet Episcopatus, aut dignitas, aut sacerdotium, eo accurrunt omnes, fit impetus, vt rapiat qui viribus præstet, id est fauore, gratia, aut fortasse pecunia. Quid de prætura? de officio? de prouincia? Qui concursus fit? quæ vis? quanta studia hominum? Vrinam centesimam partem Regno cælesti adipiscendo, curæ, sollicitudinis, industriæ, tolerantia, perseverantia homines afferrent, & clamat quidem Christus; [Venite ad me omnes,] & rarus est tamen, qui eat; de Regno cælesti nulla contentio.

Matth. 11.

3. Homines
desperata
salutis ali-
quando in-
stificari à
Deo.

Esai. 35.

Iam ad factum Christi mirabile venio, qui hominem desperatæ valetudinis annos triginta octo perpetua paralyti laborantem, sospitem, integrum, atque validum verbo reddidit. Res omnino stupenda, quæ Dei potentiam magnificè commendat. [Tunc saliet sicut ceruus, claudus] prædixit Esaias, quod Ioannes narrat. Verùm altiore consideratione

significatum eo facto genus quoddam rarum & admirabile internæ iustificationis, sancti Patres literis tradiderunt; quâ iustificationem operatur Deus omnipotens in quibusdam ita peccandi habitu inueteratis, vt post mille piscinæ motiones, post innumeros alios sanatos, ipsi extremo morbo oppressi penitus desperati iaceant. Tales quasi miraculosè, spiritualiter sanari scribit optimus grauissimisque autor Tho-

S. Tho. 2. 2.

q. 14. ar. 3.

Psal. 87.

mas. De quibus Psalmus habet, [Quasi vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non est memor amplius, & ipsi de manu tua repulsi sunt:] Nonne huiusmodi paralyticos, iam penè mortuos vidisse vos meministis, qui medicorum omnem

operam atque artem superarent? De paralyti spirituali loquor, eorum qui neque exemplo sociorum bono, neque amicorum monitis, neque acerbo casu aliorum, neque proprio periculo, neque clamoribus Dei præconum vel tantillum commoti sunt vt resipiscerent, vt meliorem mentem induerent, semper sordidi, semper improbi, & flagitiosi. Quibus innumerabiles quadragesimæ sine pœnitentia abierunt, iubilæa & veniæ largissimæ nihil egerunt: solo nomine Christiani, factis omnes barbaros, infideles perfidia & scelere superantes; confessiones peccatorum aut nullas fecere, aut inanes & sacrilegas, nullo emendationis proposito,

sito, grauiore scelere sæpe tacito. Hos non ægrotos, sed mortuos ac sepultos meritò dicas. At desperatis interdum affulget cæleste remedium: adest Christus, potenti quæ imperio, supra opinionem & spem, salutem affert ægroto, vitam extincto. Audite Ezechielem: [Ipsi dicunt, Aruerunt ossa nostra, & periit spes nostra, abscissi sumus;] quibus ita respondet Deus, [Ecce ego aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris, & dabo spiritum meum.] Quapropter etsi humanæ vires industria quæ omnis morbi magnitudini cedat, tamen quandiu peccator in hac vita tenetur, non est de Dei misericordia desperandum.

[Vis sanus fieri?] Rogat hominem Christus, quia de spirituali etiam salute agebatur, quæ sine voluntate hominis peragi non potest. Non enim iustificatur impius nolens; consentire & cooperari Dei gratiæ liberum arbitrium oportet. At vide quid exigit Deus: [Vis sanus fieri?] Voluntas satis est, modò sit vera atque efficax. Interrogando sanè Christus docet: poscendo tribuit: intuendo, ut in se intueatur homo, perficit; [Respice in me, & miserere mei:] o aspectum potentia plenum, o vocem efficacem. Vis homo? quid? sanus fieri? Quis non amet salutem? sed attendite, ut sis diues, non sat est velle; ut sis fortis, non sat est velle: ut potens, ut clarus, non sat est velle: at iustus ut sis, satis est velle, ut saluus sis, satis est, modò velis ferri ac verè, ut in re tanta opus est velle. Liberum tibi relinquit Deus, neque enim volenti gratiam dedit. Caue autem, ne in eorum numero tu quoque sis, de quibus scribitur; [Vult, & non vult piger.]

Se verò vel maximè velle respondit, verum hominem non habere, omnium auxilio destitutum. [Hominem (inquit) non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam.] Homines quidem permulti erant, at hominem ille desiderabat robustum, industrium, attentum, qui se festinatò in remedium opportunum induceret. Et Respublica iam diu laborans, dicit se hominem non habere, cum sint homines multi vel potiùs infiniti. Multi enim sacerdotes; pauci sacerdotes: multi Principes, pauci Principes, multi verbo, re pauci, utinam vel pauci, utinam non nemo. Iacent paralyti dissoluti & perditii longissimo tempore, aleatores

Ezech. 37.

4. Cōsensus
requisitus
ad iustificā-
tionem.

Psal. 24.

Prover. 13.

5. Virile ad
iutorium de
siderari in
malis proli-
xis.

*Hiere. 4.
Ezech. 22.*

*Esaï. 3.
Horatius.*

*6. Occasione
utendum.*

Esaï. 28.

Prov. 1.

2. Cor. 6.

Virgilius.

Lucanus.

(inquam) sicarii, moechi, plagarii, Reip. eversores, non solum ipsi funditus eversi. Cur iacent tandiu? Non habet hominem, qui arreptos, & tractos det in piscinam vel poenitentiae, ut salvi sint: vel supplicij saltem, ut alios non perdant. Hieremias sic ait: [Intuitus sum, & non erat homo.] Deus quoque alias conqueritur, [Quasiui de eis virum, qui interponeret se, & staret oppositus aduersus me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni. Et effudi super eos indignationem meam: in igne indignationis meae consumpsi eos.] In alio quoque Propheta legimus: [Et effeminati dominabuntur eis.] Virum certe fortem, constantem, virtutis masculae res Christiana desiderat. Nam [nos numerus sumus, & fruges consumere nati.]

[Ut cum turbata fuerit aqua (inquit) mittat me in piscinam.] Magni refert, non deesse occasione, vel potius gratiae Dei opportunum praebere assensum. Cum primum mouetur aqua, cum Angelus salutem parat, ciendo animi cogitationes utiles, accurre diligenter: ne sine elabi tibi salutarem horam. Male sane nos habent procrastinationes dilationesque noxae. [Expecta, reexpecta, manda, remanda, modicum ibi, modicum ibi: & erit vobis verbum istud. Manda, remanda, expecta, reexpecta.] Sic Deus par pari refert, quod Salomon quoque dicit: [Vocaui & renuistis: inuocabitis me, & non exaudiam.] Nonne Angelum Domini mouent aquas salutes videtis? nonne ad poenitentiae lauacra vocantem auditis? Quid enim aliud significat illa vox? [Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.] Cur non properamus & currimus? [Heu quae tam sera moratur segnities?] [Semper nocuit differre paratis.] In aula porro Regia cernitis, quantus concursus fiat eorum, qui Principem conuenire velint: qua attentione omnes operiantur, & perstent: cum primum cubicularius exiit, quam erectis in eum vultibus cuncti intueantur: simul atque illius vox sonnit, talem vel talem inclamantis, qua festinatione, qua alacritate se proripit, & pergit ad exoptatam Regis audientiam. Verè prudentiores, diligentioresque sunt filij huius saeculi in generatione sua filijs lucis. Deus te vocat (homo) ad salutem, ad opes, ad Regnum: quid moraris? quid diem ex die duci finis? Cur non felici

felici occasione frueris? quippe cum ex momento temporis pendeat sæpenumero æternitas.

[Tolle grabatum tuum & ambula.] Pulchra rerum vicissitudo, ut qui iacebat, ambulet, quem subtus se habebat lectum, eum supra se tollat, id est, quod antea erat leuamini & voluptati, id iam fiat oneri: quod retinebat ægrotum, sospitem sanumque redditum premit. [Per grabatum, ait Gregorius, voluptas corporis designatur. Et iubetur utique ut hoc sanus portet, ubi infirmus iacuerat, quia qui vitij delectatur, infirmus iacet in voluptatibus carnis; sed sanatus hoc portat, quia ereptus à vitij, carnis contumelias postmodum tolerat, in cuius desiderijs prius quiescebat.] Quid est hoc? cum eras sanè peccato deditus, ipsa te vitiositas delectabat, in ea cubabas, turpitudinem suauem tibi putabas: at ubi in Deum aspexisti, & te commouisti è misero illo statu, ipsa vitia & peccata oneri sunt, pondere suo premunt, te gemere, te dolere, & flere compellunt. [Iniquitates meæ, sicut onus graue grauata sunt super me,] dicebat optimus poenitentis Magister. Quam graue, quam molestum onus sustinet, qui flagitia atque obliuionissimas suas voluptates confiteri parat? Iam quo pacto ceruicem premit antea vitæ eluendæ sollicitudo? Ipsum tuum tibi peccatum grauissimum futurum est, ut ingemiscens cogaris dicere: [Et peccatum meum contra me est semper.] Impietatem talento plumbi insidentem Propheta Zacharias vidit. [Ecce, inquit, talentum plumbi portabatur: & mulier sedens in medio amphoræ hæc est impietas.] Discant igitur lectum tollere suum, qui sani fieri volunt, ut ijs se crucient, quibus sunt maximè delectati. Qui rapuit, etiam de suo largiatur: qui gulæ ventrique indulsit, longiora ieiunia proferat; qui libidinis, impudicisquæ illecebris diffluit, cilicio astringat se se; verberibus corpus domet; ita obsequentem se præbeat imperio Christi. [Tolle grabatum tuum & ambula.]

[Postea inuenit eum Iesus in templo.] Pium se & religiosum opportunè præbuit sospes factus. Plerique, dum laborant, preces prolixas meditantur: cum valetudini optatæ redditi sunt, obliuione gratiam compensant. Itaque &

7. *Pena ex peccato medicina.*
Gregor. lib. 23. *moral.* cap. 23.

Psal. 27.

Psal. 50.

Zachar. 5.

8. *Per sententiam bonorum operum assequitur*

Christi ag-
nitionē am-
pliozem.

In Conc. La-
tera. ca. 22.
De pœnitē.
& remiss.
cap. cū in-
firmitas.

Esaï. 53.

Galat. 2.

recidunt & pereunt non rarò. Dico de morbo etiam cor-
porali. Omnino sacris Patrum decretis constitutum est,
vt ægroti iubeantur statim conscientia salutem per con-
fessionem querere, neque aliàs à medicis visitentur. At-
que Innocentius III. in Concilio Lateranensi causam ex
hoc loco Euangelico reddit, quòd sæpe corporales infir-
mitates ex peccatis veniant: ob id enim dixisse huic ho-
mini Christum: [Noli amplius peccare, ne quid tibi de-
terius contingat.] Ergo (fratres) si quem Deus vestrum
iacentem diu in peccatis suis erexit, si quem per gratiam
suam de lethali morbo eripuit; ne ingratus sit in benefi-
cium sibi Deum: Templum adeat, precibus vacet: hospi-
tia pauperum visitet, concionibus frequens adsit. In his
versanti se Christus ostendet, alloquetur, agnoscendum se
se familiarius præbebit. Paralyticum qui primùm curauit,
sed declinans à turba, vix sui notitia impertitum reliquit:
is mox orantem, & in templo piè versantem, suauissimè
alloquitur, atque sui & cognitione & ardenti amore imbu-
tum suæ gloriæ præconem Apostolumque facit; vt no-
men illud altissimum Iesu, & ipse teneat, & alijs liben-
ter prædicet. Quantus Christi amor in homines? quan-
ta benignitas? [Qui non solùm sanat omnes infirmitates
nostras,] sed lectum etiam nostrum ipse super se tollit:
crucem (inquam) illam tam grauem nostrorum scelerum
mole. [Verè enim languores nostros ipse tulit, & infir-
mitates nostras ipse portauit, disciplina pacis nostræ su-
per eum, & liuore eius sanati sumus.] Tanti fuit (ò Chri-
ste, amator hominum) tanti tibi fuit nostra salus? Quis te
non amet, ò salus nostra? ò vita vnica quis te non amet?
An ego non diligam eum, qui dilexit me, & tradidit se-
metipsum propter me? Diligam planè Christum
meum, quoad vitam, diligam diligentem
me vsque ad mortem.

(?)

D. O.

DOMINICA SE- CVNDA IN QVADRA- GESIMA.

CONCIO PRIMA.

*Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum, &
Ioannem fratrem eius. Matth. 17.*



REDO aliquos vestrum scire cupere, quid rationis habeat, quòd sancta Ecclesia hoc ipso tempore Quadragesimæ, quod poenitentia & labori dictum est, Evangelium proponit transfigurationis Christi, in qua gloria & lætitia maximè ostenditur. At, quisquis ita secum cogitat, inde planè ver-

1. Orationis
usu trans-
formari ani-
mā in Deū.

risimam rationem intelliget, docere nos velle post huius montis ardui ascensum laboriosum, meritò sperandam esse gratissimam requiem quòd bene actæ poenitentia succedat, scilicet, mirabile conscientia gaudium, atque voluptas. Id Salomon testatus est; [Cor, quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio eius non miscbitur extraneus.] Puram nempe atque perfectam animi lætitiā vult intelligi eius, qui iustum ob admissas noxas dolorem cepit, quod in ea voluptate, quæ ex vitio capitur, secus profectò euenit, quemadmodum idem autor non obscure significauit de se, cū scripsit: [Risum reputaui errorem: Gaudio dixi, quid frustra deciperis?] Ergo eo veluti comite militem suum Spiritus sanctus hoc tempore iuuandum recreandumque censuit, quò arreptam Poenitentia viam alacrius persequatur. Quia verò spiritualis consolationis, & lætitiæ

Prou. 14.

Eccles. 2.

*Anselm. in
ser. de trās-
figurat.
Luc. 9.*

munus nobis in oratione diuinitus tribuitur, rectè Christo gloriosam transfigurationem oranti esse factam (vt etiā animaduertit Anselmus) Beatus Lucas scribit : [Et facta est, inquit, dum oraret, species vultus eius altera.] Itaque præcipuus scopus Ecclesiæ, hodierno die, studium nobis orationis accendere : sicuti superiore Dominica ad ieiunij studium potissimum excitabat. Quapropter & tunc nobis Christum non solum ieiunum, verum longa etiam fame confectum proposuit, vt ieiunare nos vehementius hortaretur, & nunc ratione pari eundem ostendit Christum orantem, atque in media oratione in mirabilem maiestatis speciem commutatum, quò nos studiofius orationi insistere iunet, cuius commercio fiat, vt cælestes splendores, habitumque & speciem augustiorem animus accipiat. Etenim orare nihil est aliud, quàm cum ipso Deo versari : atqui ex diuina consuetudine Dei etiam quædam similitudo efficitur, quæ animos verissimè beat. Paulum vobis testem tantæ rei idoneum produco. [Nos verò (inquit) reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu.] Contemplationis igitur assiduæ hic est proprius effectus, vt animus Deo euadat simillimus. Quam rem Moyses præclare de se ostendit, qui cùm diutius aliquando Dei colloquio familiari frueretur, ex immenso illo lucis fonte etiam ipse quosdam radios expressit mirabiles ; ita vt in faciem eius intendere cæteri non possent, splendoris magnitudine reperiussit : [Et ignorabat, ait sacer sermo, quòd cornuta esset facies eius ex consortio sermonis Domini.] Quo loco radios (vt dixi) quosdam præclaros fulgoris diuini debetis accipere, non cornua ista, quæ instar bouum aut caprorum rude vulgus intelligit. Vt si quis vestrum egregio vnguento imbutas chyrothecas manibus induat, aut pastillos optimos tractet, manus inde suauissimè olentes referre, necesse est, atque ad alios etiam eam fragrantiam omnino transmittere, ac mirificè afficere : sic planè qui diuina secum animo versat & tractat, imbuitur, nec scio quo diuino odoramento, vt Deum referre, atque

(vt ita

2. Cor. 3.

Exod. 34.

(vt ita dicam) fragrare videatur aspectu ipso , sermone , actione , rebus omnibus . Nam quid (quæso) aliud est illa pax , illa vultus tranquillitas , illa lætitia , illa suauitas magnorum Dei seruorum , nisi odor quidam atque ex diuino contactu vsque molita fragrantia ? Quid nisi immensum luminis fulgor nonnullus ?

Neque verò maximos Dei ministros virosque sanctissimos testes afferre opus est : ipsi vos testimonium dicere potestis verissimum , cum copiosiore meditatione atque orationis longiore tractu in Deum intendere vobis contigit , qua animi quiete , quo gaudio , quibus plenius desiderijs discedatis . Vt enim in aqua , cum tranquilla est , resplendet vultus respicientis ; sic in animo parato , & mundo , diuinæ maiestatis imago relucet . Date vos assidue orationi , re ipsa probabitur admirabiles delicias , quas etiam in hac peregrinatione familiaribus Deus seruis communicat , de quibus est testimonium Petri :

1. Pet. 1.

[Credentes exultatis lætitia inenarrabili , & glorificata .] Quid potuit altius dici ? Abeat , abeat mundus cum suis impuris voluptatibus , ijsque perbreuibus , & incertis : nihil ad hanc spiritualem dulcedinem humanæ omnes dulcedines habent . Augustinum tantisper audite de se profitentem : [Hoc me delectat (inquit) & ab omnibus actionibus necessitatis , quantum relaxari possum , ad istam voluptatem refugio . Neque in his omnibus quæ percurro consulens te , tutum locum inuenio animæ meæ , nisi in te , quo colligantur sparsa mea , nec à te quicquam recedat ex me . Et aliquando intromittis me in affectum multum inusitatum introrsus , ad nescio quam dulcedinem , quæ si perficiatur in me , nescio quid erit , quod vita ista non erit .] Bernardum etiam testem eius re idoneum accipite : [In hoc (inquit) arcanum & sanctuarium Dei si quem fortè vestrum aliqua hora sic rapi , & sic abscondi contigerit , vt minimè auocet , aut perturbet vel sensus egens , vel cura pungens , vel culpa mordens , vel ea certè , quæ difficilius amouentur , corporum imaginum irruentia phantasmata , poterit hic gloriari , & dicere : [Introduxit me Deus in cubiculum

Augst. 10.
lib. conf. ca.
40.

Bern. serm.
23. in Cant.

suum .]

154 *Dominica II. in Quadragesima.*

suum. Hæc Bernardus de sancto studio orationis, atque admirabili suauitate contemplationis, quæ magis re experiendo, quam verbis vel literis amplificando percipiuntur.

2. *Locum tēpusq; quietum orationi quærendum.* Verum ad tam excelsum orationis fastigium ut perueniatur, multum & diu laborandum. Seceſſit Christus à turba; in montem excelsum ascendit. Amat quietem Deus, ut se animæ ostendat; requirit studium atque conatum serium, relinquenda est turba & hominum, & negotiorum. Locum semotum, tempus tranquillum captaſe debetis, qui orationi vacare cupitis. Siue in templo, siue domi orandum est, ipso loci silentio, & vacuitate strepitus oratio gaudet. Nocturna tempora opportunissima ei negotio. Christus in montem secedebat, loca deserta captabat: ibi orabat, noctes totas sæpe orando transigebat: summo mane etiam ad orandum recessisse,

Marc. 1. Ludith. 8. Marcus Euangelista scribit. Iudith castissima ac pijsima foemina in editiore ædium parte, secretum sibi cubiculum, orationi rebusque diuinis dicatum habebat. Vos verò quomodo oratis? Pudet dicere, quanta ſocordia, quis precum sacrarum contemptus & incuria. Tanquam ludas in eo, sic Psalmos recitas, sic calculos Rosarij percurris; sine attentione, sine deuotione cum Deo agis de rebus tantis: fabellis, iactu oculorum crebro, & leui, ipsa vultus mobilitate rem te ludicram facere præ te fers. Et te tamen orare putas? [At vera postulatio, ut scitè ait magnus Gregorius, non in oris est vocibus, sed cogitationibus cordis. Apud Principes aut magistratus qui sua negotia tractant, qui causas agunt, qua attentione, quo studio, qua corporis atque animi compositione rem eam faciunt? cum sint sæpenumero res inanes & nullius pretij, quas ambiunt. Cum de salute tua, eaque æterna, cum Deo agis, non par studium, curamque adhibebis? Rectè prorsus Chrysostomus: in hos inuehitur hisce verbis: [Nonnulli introeuntes Ecclesiam in mille versus extendunt orationem suam: quasi apud Dominum multitudine sermonum opus sit tanquam ignoranti quid postu-

Gregor. 31. moral. c. 13.

Chrysost. de varijs locis, in Matth. homil. 17. in 2. tom.

les,

les, qui antequam cogites, nouit. Nam & illi quidem, quid dicunt, nesciunt. Labia mouentur solummodò: mens autem sine fructu est, & aures eius surdæ sunt. Tu non audis orationem tuam, & Domini vis audire precem tuam? Flexi, inquis, genua: curuasti quidem genua intus, sed mens tua foris vagabatur: corpus tuum intus, sed sensus foris. Os quidem loquebatur, sed mens vsuras cogitabat, amicorum verba voluebat, parasitorum vrbinitates ridebat, mulierum speciem considerabat. Diabolus enim cum sit astutus, scit quoniam in tempore orationis grandia postulemus, & sæpius impetremus: impedire festinat improuidas mentes.] Huc vsque Chrysostomus. Vereor equidem, ne preces nostræ frigida & impura potius Dei iram commoueant, quàm misericordiam comparent. Vereor, vereor, neque immeritò, qui sciam Deum per Prophetam talibus Psalmorum cantoribus stomachatum dicere: [Aufer à me tumultum carminum tuorum; & cantica lyræ tuæ non audiam.] Præstat (mihi credite) breue precum pensum deuotè persolvere, quàm irreligiosè multa volumina precum percurrere. Deum tibi adesse considera, te cum Deo colloqui cogita: ex eo magnum tibi salutis fructum pendere animaduerte; ob eam causam dixi locum secretum esse querendum; quod non solum Iudith (vt dicebam) docuit, quæ in superioribus domus suæ fecerat sibi secretum cubiculum, vbi cum puellis suis clausa morabatur: sed Petrus etiam Apostolus, atque Apostolorum Princeps, vt oraret, ascendit in locum editum, atque sepositum. Idem magnus Elias agebat, cui erat hospitium in superiore, atque à turba remotiore parte domus. Habent sacerdotes, quod imitentur: habent patres matresque familias, quid sequantur. An non pudet vos, fœminæ ingenuæ, ad faciem comendam, & caput ornandum secretum habere cubiculum, atque horas totas ad speculum consistere: neque tamen ad orandum, Deoque vacandum oratoriolum in tam amplis ædibus assignasse, neque horæ quadrantem in pia meditatione consumere velle? [Tu autem, cum oraueris (ait Christus) intra in cubiculum

Amos 5.

Actor. 1.
3. Reg. 1.

Matth. 6.

156 *Dominica II. in Quadragesima.*

culum tuum, & clauso ostio, ora Patrem tuum, qui videt in abscondito.] Non quòd in publico orare prohibeat; id enim in templo, in cœtu Ecclesiæ sæpe fieri est necesse: sed quòd sint etiam quædam secreta querenda, & ad publicum de priuato studio orationis, aliquid, vel potiùs plurimum addendum. Ea est ergo lectionis sacræ significatio, quòd Christus in oratione transfigurandus, suos in montem duxit excelsum seorsum.

Quòd si perfectè Christum sequentes secedere, atque in montem excelsum subire volumus, non externa tantum turba hominum deferenda est, sed interna multò magis turba ponenda curarum, affectionum, negotiorum; quæ si minùs licet perpetuò relinquere, at eo certè tempore, quo oramus, enitendum nobis est, vt penitus relinquamus. Hunc cordis secessum, atque hanc solitudinem valde commendat diuina Scriptura. In Osee dicit: [Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius.] Dauid quoque de se; [Inuenit seruus tuus cor suum, vt oraret te.] Magnæ sapientiæ est, scire cor suum, querere atque inuenire, illucque ingredi: ibi nidum secretum sibi parare. Hoc secretum cubiculum Dominus, cùm oramus, præcipuè nos claudere iubet curis certè, & cogitationibus, à re, de qua agimus, alienis. Augustinus planè id sibi ex vsu frequens fuisse commemorat [Intrem (inquit) in cubile meum, vt cantem tibi amatoria, gemens inenarrabiles gemitus cordis mei.] Porro beatissimus pater Franciscus, quemadmodum literis tradidit Bonauentura, [orationis gratiam viro religioso desiderandam super omnia firmiter asserbat,] nullum credens sine ipsa in Dei obsequio proficere. Itaque, quibus poterat modis, fratres ad orationis studium excitabat. Non malè quidam censebat bonum monachum aut regularem instar limacis esse debere: qui secum portat domunculam suam; in quam simul atque offensionis quicquam incurrerit, totum se abdit atque implicat: eam domunculam, orationem interpretabatur, cuius habitum atque vsum secum deferre quouis religiosus animus debeat: ad quam etiam continuò confugiat, cùm rei cuiusvis difficultas se se offerat.

Neque

3. Multò
magis inter
nam animi
quietè oran
ti quæren
dam.

Osee 2.

3. Reg. 27.

Matt. 6.
Augus. lib.
conf. ca.

Bonauen. in
vita S. Frã
cisci. ca. 10.

Neque ab ea Philosophia abhorrebat David: [Apud me (inquit) oratio Deo vitæ meæ.] Apud se dixit, orationem existeret, in promptu videlicet, & ad manum. Neque enim libro committenda res tanta, neque in cubiculo relinquenda: [Volo viros orare in omni loco,] Paulus scribit: in via? etiam in via. In foro, in conuentu negotiatorum? etiam in foro atq; in quouis hominum cœtu. Nonne Christus docuit, oportere semper orare? Non ergo secessus ille in montem excelsum eò pertinet, vt in vrbe & medijs negotiorum turbis orare non debeamus, id enim & omni loco, & nullo non tempore agere diuinæ nos literæ hortantur, sed illud potiùs sibi vult tam insignis in montem ascensio, esse debere tempora, & loca vberiori ac fusiori orationi faciendæ accommodata. Neque potest spiritualis homo diu consistere sine accurata hac orationis diligentia: neque res magnæ perfici, neque asperæ tentationes aliter vinci possunt. Orationis studium ad omnia valet, omnibusque est ei vacandum, sed cuique pro modo suo.

Iam verò, vt instituti rationem teneamus, videndum est, quos sibi socios Christus ducat in montem; qui illic prophetæ appareant, quid demum suis præcipiat Deus veluti administrabilis eius visionis fructum. In orationis quippe & cõtemplationis negotio vel otio potiùs, omnia hæc attendenda atque intelligenda sunt. Assumpsit quidem Christus Petrum, Iacobum, & Ioannem. Non insulsè Patres nonnulli his tribus viris tres significatas illas virtutes volunt, quas Paulus commemorat, Fidem, Spem, Charitatem: quas oporteat sibi associare eum, qui ad culmen diuini montis cupiat euadere. In Petro fidem accipimus, quam in eo sæpe à Christo laudatam legimus. In Iacobo spem, qui luctator est, & obtinendæ victoriæ fiducia in certamine perseverat. Ioanni dilectionem maximè convenire, qui & dilectus discipulus fuit, & vehementer Christum dilexit, nemo (credo) contradixerit. Fidem & Spem oranti inesse debere, Iacobus Apostolus planum facit: [Postulet, inquit, in fide nihil hæsitans. Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur. Non ergo æstimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Deo.] Porro charitatem orantis Deus maximi facit, quæ

*Psal. 41.
1. Tim. 2.*

Luc. 18.

*4. De comi-
tibus oratio-
nis, deq; fru-
ctu illius, &
secreto seruã-
do.*

1. Cor. 13.

Iacob. 1.

158 *Dominica II. in Quadragesima.*

Iaco. 4. quæ ad impetrandum etiam plurimum valet. Idem nos Apostolus docet: [Petitis, & non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in concupiscentijs vestris infumatis. Adulteri, nescitis, quoniam amicitia huius mundi inimica est Dei.] Itaque ex cupiditate quæ profecta est postulatio, inanis est, & fructus vacua: quæ verò Dei, & proximi dilectione nititur, ea vehemens est, & mirè efficax. Adde huc, quòd hæ tres virtutes Theologicæ non solum orationem ex se producant, verum ipsæ quoque oratione crescunt, augentur, perficiantur.

Adesse autem in monte Christo oranti, ac transfigurato Eliam & Moysen, illud significat, quòd zelus Dei, & mansuetudo aduersus proximum in sublimi orationis vertice reperiantur. Nam Moysen fuisse hominum omnium mitissimum, Eliam tanquam facem zelo ardentem, & inflammatam, Scriptura sacra testatur. Inter hos medium esse Iesum oportet, ut vterque ad Iesum respiciat: id est, ut neque zelus in aliud intendat, quam in Dei gloriam, neque tolerantia & mansuetudo proximorum peccata ferat, nisi propter eorundem salutem, quæ ad Dei gloriam refertur. Sic in arca testamenti tabulas legis fuisse repositas, cum manna & virga simul accepimus, quod beatus *Gregor. 3.* Gregorius interpretatur, in Dei lege seruanda utrumque *par. pastor.* adhibendum esse, suauitatem (inquam) atque disciplinam. *cap. 17.* Idcirco Spiritum sanctum, idem Pater scribit, & in columbæ, & in ignis specie apparuisse, ut mansuetudinem non esse zelo Dei contrariam, neque ab hoc illam destrui declararet. [Quid vultis (inquit Paulus) in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis?] Aliquid ergo Eliæ præferat, aliquid etiam Moysis oportet eum, qui in monte in Dei gloriam transformatur, conformis factus imagini Filij Dei. Postremò videmus vocem fuisse illam elatam à Deo: [Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipsum audite.] Qui sanè totus orationis & colloquij cum Deo fructus est, ut Christum audiamus, ut illi pareamus, ut vnum eum imitari conemur. Nimirum obedientia legis diuinæ certissimus ac fidelissimus testis est altæ atque sublimis orationis. Moyses sanè post admirabile illud

Iud, diuturnumque cum Deo colloquium è monte reuertebatur, tabulas legis Dei digito scriptas gestans in manibus: quod nos sequi necesse est, si sapimus, vt quoties ab oratione redimus, Dei legem atque præcepta manu teneamus, atque gestemus. [Qui enim conseruat legem, dixit sapiens, multiplicat orationem.] Orationis ergo studium obedientiam maximè promouet, atque ab eadem ipsa obedientia accenditur atque inflammatur, vt fortior robustiorque sit. *Ecccl. 35.*

Iam illud, quod vltimo loco est dictum. [Nemini dixeritis visionem hanc, donec filius hominis à mortuis resurgat,] quid aliud nos docere putamus, quàm vt in rebus orationis arcanis silentium teneamus, neque mystica, atque secreta illa Dei alloquia, donaque pretiosa facile euulgemus? quod Paulus sapientissimè dixit: [Sine mente excedimus Deo, siue sobrij sumus vobis.] *2. Cor. 5.* Excessum mentis & raptum, Deo seruatum cupit: erga homines moderationem, atque æqualitatem quandam *4. Reg. 20.* potius esse adhibendam: ne si thesauros ineptè externis ostendamus, quod incautè Ezechias Rex fecit, diripi nobis postea frustra queramur. Nam qui Deo in custodiendo deposito atque secreto fidelis non est, cum certè oportet infideles in se homines reperire; tuta ergo mens est silentio, quæ Deo vacat, atque ineffabiles illius claritatis fulgores accipit, & se se, quantò altius est in superna sublata, tantò humilius atque modestius comparat, dum versatur cum cæteris, ad quos è sacro monte descendere aliquando necesse est.

(?)

IN EADEM DO-
MINICA, CONCIO
SECUNDA.

*Et transfiguratus est ante eos, & resplenduit
facies eius sicut Sol. Matth. 17.*

1. Transfi-
gurationem
fuisse quen-
dam gustum
gloriæ cele-
stis.
Matth. 16.



Ransfiguratio Domini, quæ nobis ho-
die proposita est, gustus est quidam fu-
turæ gloriæ, quam speramus: atque il-
lius immensi boni species quædam sa-
cra & augusta. Eam ob rem celeste Re-
gnum à Christo vocata est. [Sunt (in-
quit) quidam de hic stantibus, qui non
gustabunt mortem, donec videant filiū

Ansel. ser.
de transfig-
uratione.

Leo ser. de
transfigur.

Num. 13.

hominis venientem in Regno suo:] quod in hac visione im-
pletum est, cum in monte sancto in nouum & augustum ha-
bitum commutatum Christum intuiti sunt. Quam rem aptè
demonstrat Anselmus his verbis: [Quia poterat longa videri
præsens afflictio nescientibus, quando requies promissa
veniret, voluit pius Magister aliquibus discipulorum suorum
adhuc in terra degentibus æternæ promissionis gaudia præ-
monstrare, quatenus aduersa tolerarent, reducto sapius ad
mentem futuræ retributionis munere, quod expectarent.]
Nec minùs id bene à Leone expositum his verbis: [Non mi-
nore prouidentia spes sanctæ Ecclesiæ fundabatur, vt totum
Christi corpus agnosceret, quali esset commutatione donan-
dum, vt eius sibi honoris consortiam membra promitteret,
qui in capite præfulsisset.] Promissæ olim terræ, quæ opti-
ma esset, & lacte manaret ac melle, filijs Israel fructus suaves
atque pretiosi per exploratores, iubente Deo, demonstrati
sunt, vt specie mirifica excitati, ardentius ad eam sibi paran-
dam Prouinciā progredierentur. Nam qui vinum optimū
vendit, ne pretij magnitudine emptor deterreatur, libenter
propinat tantillum, quo gustu affectus, comparare pergat
excellen-

excellentem liquorem. Id ergo interdum Deus agit cū suis, vt celestis patriæ nonnullum haustum degustent: quemadmodum etiam Paulus Apostolus videtur insinuare verbis illis, [Gustauerunt caeleste donum, virtutesque seculi venturi.] Itaque supernæ illius gloriæ, quam habet Deus suis paratam, si imaginem quandam expressam intueri cupimus, in hâc diuinæ transfigurationis speciem oculos conuertamus: atque eā per partes singulas, quoad licet, persequamur. Erit operæ pretium hoc ipso tempore vel tantisper in celesti Beatitudine versari.

A C primum, quid ascensio in montem excelsum atque sepositum significet, consideremus. Etenim montem Dei, statum vitæ futuræ beatæ indicare, non dubium est. [Quis ascendit (inquit) in montem Domini?] Esaias etiam: [Adducam eos in montem sanctum meum, & laxificabo eos in domo orationis meæ.] Mons verò ille altus atque editus luce fruitur pura, cælo sereno: remotus valde est ab hac cōtagione terrena: non eò perueniunt crassi isti ac fœculenti vapores, qui ex misera lachrymarum valle perpetuò exhalantur: non illic (inquam) sunt isti labores, atque ærumnæ, quas modò patimur. Liber est locus ille ab omni ista tempestatē incurfione. Quicquid hic premit, quicquid affligit, lacerat, cruentat miseros homines, exclusum est ab eo monte, ac longissimè explosum. [Fugiet dolor & gemitus, quæ prima abierunt. Et non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol aut æstus vllus.] Quæ corpori sunt molesta, & acerba, relicta sunt omnia. Non illic fames, non frigus, non lassitudo, labor, pauperies, morbi, senium, dolor nufquam: nusquā mors: satellites denique isti omnes illinc perpetuò relegati sunt. Miseriæ omnes detractæ, huius corporis incommoda omnia prorsus finita. Denique mortale totum (vt Paulus diuinè loquitur) absorptum à vitâ. Animi verò ægritudo omnis & noxa longè ampliùs exclusa. Neque tristitia vlla, neque angor, neque sollicitudo quenquam tenet, pericula nulla, nulli timores, non curæ, non inuidiæ locus, non iræ, non perturbatio, nullæ contradictiones, aut inimicitia, tentationes nullæ, vicissitudo mali, boni inconstantia procul. Denique ex regno peccati

Hebr. 6.

2. Quæ sit
pax, & om-
nis mali va-
citas in illa
vita beata.
Psal. 23.
Esai. 56.

Esa. 35. 51.
Apoc. 7. 21.

1. Cor. 15.

L portio

162 *Dominica II. in Quadragesim...*

*Cyprian. de
mortalitate.*

portio illic nulla cernitur. Omnibus malis libera vita. Qui hanc vitam cum illa vita confert, & pericula, dolos, & arumnas, quæ hic in perpetuum abundant, illic funditus exclusas, atque exterminatas cogitat, non potest non suspirare beatam felicitum sedem, peccati vacuum, miserix totius expertem. Cyprianus ita declamat, [tunc esse seruis Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando de istis mundi turbinibus extracti, sedis & securitatis æternæ portum petimus: quando, expuncta hac morte, ad immortalitatem venimus. Illa est enim nostra pax, illa fida tranquillitas, illa firma & stabilis, & perpetua securitas. Cæterum, quid aliud in mundo, quàm pugna aduersus Diabolum quotidie geritur? quàm aduersus iacula, & tela conflictationibus assiduus dimicatur? cum avaritia nobis, cum impudicitia, cum ira, cum ambitione congressio est: cum carnalibus vitijs, cum illecebris secularibus assidua, & molesta luctatio est. Obsessa mēs hominis, & vndique Diaboli infestatione vallata, vix occurrit singulis, vix resistit. Si avaritia prostrata est, exurgit libido: si libido compressa est, succedit ambitio: si ambitio contempta est, ira exasperat, inflat superbia, vinolentia inuitat, inuidia concordiam rumpit, amicitiam zelus abscindit. Cogeris maledicere, quod diuina lex prohibet: compelleris iurare, quod non licet; tot persecutiones animus quotidie patitur, tot periculis pectus vrgetur.] Hæc à Beatissimo viro, ac fortissimo martyre de vitæ huius mortalis miserijs copiose atque ornatè perorata sufficiunt, vt quanta sit vitæ illius immortalis, istorumque omnium secura felicitas cogitemus.

*3. Quæ sit
societas &
communica-
tio Beatorum,*

Ad montis excelsi dignitatem accedit iucundissima sanctorum amicitia, atque familiaritas in illa patria cælesti futura, quam in Elia & Moyse, Petro, Iacobo & Ioanne adumbratam videmus. Tantus enim Petrum ardor diutissimè illo confortio fruendi rapuit, vt diceret tabernacula illic fabricanda Domino, Moyse, atque Eliæ. Versari cum talibus summam votis suis nimirum statuebat. Ac reuera, si qua est in humana vita iucunditas, ea est cum amicis, cum sapientibus, cum iustis versari. Vos ipsi potestis meminisse, quàm sit dulcis cum fideli & prudente & charo amico consuetudo.

do. Quid erit igitur cum Martyribus, cum Prophetis, cum Apostolis, cum Angelis, Archangelis, & ipsis Cherubinibus, atque Seraphinis familiarissimè colloqui? suauissimè congregari? quid cum Petro, cum Paulo, cum ipsa Dei Genitrice amantissimè versari? Quos maximè charos habeas, eosdem nancisci & potentes & familiare, & tui studiosos? Quanta felicitas hæc? aut quæ huic comparari potest, in tanto procerum diuorum consortio & iucundè & gloriose sedere? Paulus quidem admirari nos cogit, cum dicit: [Accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuientis, Hierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam Primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis.] Talis sanè est mons ille gloriosus atque sublimis, talis societas æterna sanctorum. Quo in loco volo vos nonnihil consistere, atque admirabilem quandam illius societatis excellentiam bene considerare. Etenim tanta est Beatorum omnium consensus, tantus animorum mutus ardor, ut nemo sibi quicquam separatum velit, nihil boni habeat, quod non cum alijs vtrò communicet: ita fit, ut omnium bonis singuli gaudeant, atque persuantur: singulorum felicitatem, quantà capere quisque potest, omnes ament. Itaque mutua atque ineffabili charitate omnium Beatorum gaudia unusquisque communicat, & sua cæteris libenter impertit: quæ amicitiae dulcedine quid potest esse iucundius? quid cogitari illa mutua cõmunicatione diuinius? Facit enim perfectissimæ amicitiae lex, ut sint ibi amicorũ bona omnia cõmunia. Eam excellentissimæ vitæ Beatæ communionem ut Spiritus sanctus doceret, in Apocalypsi Ioãnis narrat totã ciuitatẽ cælestẽ Hierusalem existere ex auro mundo, atque hoc aurũ esse pellucidũ simile vitro mũdo. [Ipsa autem ciuitas (inquit) aurũ mundũ, simile vitro mundo.] Auro planè charitatẽ illam egregiam significari nemo non intelligit, ipso Ioãne docente; [Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum.] Vitro autem mundo aurum cur simile facit, obsecro vos? Profectò, ut in pellucido, & chrySTALLINO vase formæ, speciesque rerum latere non possunt, sed simul & accipiant vndique obiectas, & quæ acceptas ex se trãsmittũt,

Heb. 12.

Apo. 21.

Apo. 3.

Matt. 24.

vitrea omnia ac pellucida vasa: ita ciuitatis illius cælestis incolæ, & bona omnium in se accipiunt, & sua communicant omnibus. Neque enim falsò aut immeritò Christus dixit beatum seruum, qui Domino fidelis persisterit, quòd super omnia bona sua constituat eum. Omnia, nimirum, Dei bona Beatorumque omnium vnusquisque participat, tantumque capit ex omnibus, quantum illius mensura, & modus capere potest. Nihil ergo amplius desiderat, nemini inuidet: aliorum gaudia sua esse amoris mutui ratione facit. Quem charitatis ineffabilem gradum, quæ veluti sui penitus obliui scitur, Petri sermo præclare indicat, qui nihil de se cogitans, tabernacula Christo, Moyse, & Eliæ erigere parabat. Idque sibi esse bonum ducebat: Bonum est nos esse hic (inquit) velut dulcedinis diuinæ hantus ebrius, nec sui compos: quod Lucas notat; [Nesciēs, (inquit) quid diceret.] O præclara Dei nostri in monte sancto domicilia: ò contubernium sanctorum, atque charorum votis omnibus expetendum: ò [quàm dilecta tabernacula tua, domine virtutum? concupiscit & deficit anima mea in atria tua.] Iam cætera persequamur.

*Luc. 9.**Psal. 83.*

*4. Quæ sit
corporis glori-
ficati pul-
chritudo &
decor.*

*Philip. 3.**1. Cor. 15.**Sapient. 9.**Aug. 22. de**ciuit. c. 30.*

[Resplenduit facies eius, sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba, velut nix.] Hic propriè corporum glorificationum pulchritudo, atque præstantia demonstratur, de qua re Paulus sic dicebat: [Nostra conuersatio in cælis est. Vnde etiam Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ secundum operationem, qua posuit etiam subijcere sibi omnia.] Exemplar ergo gloriæ nostræ, corporis Christi gloria est. Operationem verò dicit Dei tam potentem, vt omnia sibi subijciat, atque ex ijs, ea efficiat quæ velit. Nam mortale absorptum erit à vita, vt idem aliàs ait, & [oportet mortale hoc induere immortalitatem, & corruptibile hoc induere incorruptionem.] Ea sunt, nimirum, indumenta, quæ candidiora facta sunt niue. Tunc hoc corpus quod corrumpitur, & aggrauat animam, vt sapiens dixit, tam subtile erit, tam leue, tam agile & velox, vt non modò oneri minime sit, verum etiam veluti spirituale factum spiritui ministrare in omni actione consentiens.] Vbicunque enim volet spiritus, ibi protinus erit corpus, neque aliquid volet spiritus

spiritus, quod nec spiritum possit decere nec corpus.] ut
 Divus Augustinus optime dixit; qua corporis glorifica-
 ti agilitate ac subtilitate quid potest cogitari præstantius?
 quid diivinius? Nõne rapit nos tã Beati status desiderium, quos
 terrenum corpus ita premit, grave, tardum, caducum, iniu-
 rijis rerum omnium obnoxium? Iam verò illa oris pulchritu-
 do quæ erit? quæ dignitas? quis splendor vultus? quod to-
 tius corporis decus & lumen? [Transitura quippe (ut Augu-
 stinus ait) est necessitas tempusque venturum, quando sola
 invicem pulchritudine, sine vlla libidine perfruamur.] [Re-
 splenduit, inquit, facies eius ut sol,] ea erit species Beatorum.
 [Tunc (inquit Christus) iusti fulgebunt, sicut sol in regno
 Patris eorum.] [Et sicut scintilla (ait scriptura) in arundine] et
 discurrent] tanta erit celeritas, motuum atque facilitas. De-
 nique breviter cuncta Paulus complexus est: [Seminatur,
 ait ille, corpus in corruptione, surget in incorruptione: se-
 minatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in
 infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale,
 surget corpus spiritale.] Hæ sunt ergo immortalitatis
 vestes pretiosæ, splendidæ, pulchræ, quibus supervestiri
 (ita enim loquitur) Paulus optabat. Has vestes nec Seres
 texunt, nec Tyrij inficiunt: sunt auro intexto, & bomby-
 cino elaborato elegantiores. Si corporis glorificati ocu-
 lis vestris vel tenuis aspectus occurreret, mihi credite,
 tantam amoris flammam illa pulchritudo excitaret, ut
 nihil aliud vel agere vel spectare liberet, toti præ gau-
 dio, & admiratione in eo spectaculo defixi teneremini.
 Meritò se Propheta decorem ac pulchritudinem domus
 Dei dilexisse commemorat. Meritò Esaias pro mag-
 na felicitate prædicit Regem in suo decore spectan-
 dum.

August. 22
 de civ. cap.
 24.

Mat. 13
 Sap. 5.

1. Cor. 15

2. Cor. 5.

Psal. 25.

Esa. 33.

5. Visio &
 fruitio divi-
 ne essen-
 tia.

Magna quidem sunt hæc, & quæ ad illius Regni mag-
 nificentiam exoptandam non mediocriter excitent. Ve-
 rum in vestibulo adhuc sumus; suburbana tenemus; the-
 cam atque opertoria conspiciamus; In ædes verò ipsas
 nondum penetraimus, nondum vrbis mœnia excelsi-
 mus. Pretiosum monile, quod latet in theca, nondum
 inspeximus. Neque verò possumus pro hac imbecilli-

Psal. 44.

1. Tim. 6.

Ansel. ser.
de trāsfign.

tate oculorum mortalium. [Omnis gloria filia Regis ab intus.] Quis eò penetrare poterit? Quis eum videre, [qui lucem inhabitat inaccessibilē, quem nullus hominum vidit, nec videre potest.] Bene Anselmus; [Hæc nubes lucida, quæ nunc super discipulos facta est, & obumbravit eos, est illa lux inaccessibilis, in qua Deus habitat;] quam sententiam Dionysij Areopagitæ autoritate confirmat. [Vox (inquit) Patris audita est. Hic est filius meus dilectus;] nubes verò lucida obumbravit, ac circumcinxit eos: Hæc est præsentia Trinitatis Deificæ: hic prorsus desciunt, & prosternuntur Apostoli, hic facies avertunt, tantum, nimirum, maiestatis splendorem ferre non possunt homines mortales: itaque se se totos abijciunt ac demittunt in terram. Quis enim essentia illius beatissimæ ineffabilem aspectum, vel verbis exprimere, vel cogitatione complecti se posse speret? [Oculus non vidit (Deus) absque te, quæ præparasti diligentibus te:] Et tamen promittitur nobis divina illa visio, & erit cum facie ad faciem videamus eum, sicuti est, & cognoscamus, sicut & cognovimus. Erit, cum immentos Solis illius fulgores irrepere oculis aspectemus. Erit, cum infinitum pelagus divinæ altitudinis ingrediamur, totique gloriæ sempiternæ insuperabili gurgite summergeamur, nec suffocemur, sed vita potius divina delibuti, omnibus bonis circumfluamus. Erit, cum Deo simillimi effecti, Dei ipsam in substantiam inexplicabili quodam modo transformemur.

Esaï. 64.

1. Cor. 2.

1. Ioan. 3.

1. Cor. 13.

Psal. 83.

Hæc illa est transfiguratio gloriosa & divina, quam Christus semper expetere nos vult, quam hodierno die modo quodam cernendam in se se exhibuit; ut tanto spectaculo excitati, ad illa superna domicilia anhelemus, ubi summæ pacis, summæ latitiæ, dulcissimi amoris, voluptatis, felicitatis, bonorum denique omnium sempiterna possessione fruemur. Nonne subit animum dicere? [Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini, & cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.] Torrente illo voluptatis in Paradiso Dei nostri potabimus, & inebriabimur prævbertate domus Dei. Bibemus de illo quidem fonte vitæ æternæ, & semper amplius bi-

bere.

bere exoptabimus. Sitis sine molestia, satietas sine fastidio semper erit. [Apud te (Domine) est fons vitæ,] *Psal. 33.*
 qui copioso flumine irrigat omnia illa ligna Paradisi deliciarum. Ad te sitit anima nostra, & sicut cernus desiderat fontes aquarum, ita mens nostra desiderio æternæ vitæ, quæ manat ex te, tota rapitur, tota inardescit, tota se se immergere in te vno sempiterno tempore cupit. *Psal. 41.*

IN EADEM DOMINICA CONCIO TERTIA.

Assumpsit Iesus, &c.



ON dubium est, quin ij qui sequuntur Christum, Christi etiam crucem portent, quemadmodum Paulus Apostolus & refert, & gloriatur de se. [Semper (inquit) mortificationem Christi in corpore nostro circumferentes.] Quod non esse sibi singulare, & proprium, sed Dei servis commune omnibus, aliàs docet: [Et omnes, inquit, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.] Item aliàs. [Per multas tribulationes oportet nos introire in Regnum Dei.] Quæ sane crucis Christi perferendæ ratio triplex est. Quidam à Satana impugnantur, & tentationes patiuntur graves, & permolestas, ut de Christo, & Sancto Iob legimus, de Sara Tobix iunioris coniuge. Semper enim Satanas adversatur ijs, eosque (ut Christus suos admonuit) veluti cribrare, atque huc illuc vertere, & iactare conatur, ut à Deo deficiant visibili laboribus, aut illiciti, & seducti noxia dulcedine peccati. Alij vero ab

1. *Crucem Christi portare iustos, eamque esse triplicem.*
2. *Cor. 41.*

2. *Tim. 3.*

Act. 14.

Luc. 22.

ipsis hominibus crucem tolerāt, quorum vel moribus offenduntur, vel læduntur sermonibus, vel etiam factis infestis oppugnantur. Horum magna est leges in mundo. Sic Cain persequabatur Abel fratrem iustum & innocentem, sic Ismaël Isaacum, sic Esau, Iacobum. De sancto Loth Scriptura commemorat, [quod cruciarent animam iusti iniquis operibus homines scelerati.] Christus tales perpeffus est, homines ingratos, impios, sceleratos, semper insidiantes, semper vera dicenti contradicentes, usque ad necem denique crucis infestos & atroces. Suos vero ad similia perferēda hortatur. [Si me persecuti sunt, inquit, & vos persequetur. Propterea odit vos mundus, quia de mundo non estis.] Tertium crucis portandæ genus est, quo quisque se, hoc est carnem suam affligit. [Qui enim sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.] Ergo, ieiunijs, vigilijs, asperitate vestis, tenuitate victus, compressione sensuum, cæteraque omni mortificandæ carnis industria, qui sese exercent, hi profecto egregie crucem Christi tollunt & ferunt. Quos omnes alloquitur est Princeps noster, cum dixit. *Matth. 16.* [Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.] Maneat ergo certum & constans, quod fallere nunquam potest, non esse Christi discipulum, qui Christi crucem, & labores nullos sustinet.

2. *Crucē & labores pio-* At ijs laboribus qui pro Christo tolerantur, esse præclaram mercedem propositam, nemo etiam ignorat, qui Dei verbo aures aliquando præbuit. Verum non Regni solum celestis præmia Christi militibus promittuntur, qui belligerantur strenuè aduersus carnem & sanguinem, aduersum etiam mundi rectores potestatesque tenebrosas: sed in ipsa etiam pugna multum auxilij, multum latitiæ datur: suppetunt in medijs laboribus consolationes diuinæ, tum frequentes, tum magnæ, quæ omnem eam certandi difficultatem facile superant. [Sicut enim abundant passionēs Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra,] dicebat quidem Paulus. Nec dissimilia David: [Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, ita consolationes latificauerunt animam meam.] Itaque de primis illis Ec-

2. *Cor. 1.*

Psal. 93.

lis Ec-

lis Ecclesiæ alumnis scriptum legimus, Spiritus sancti consolatione repleti solitos.

Quereret ex me aliquis, quæ nam de re ea spiritualis lætitia consolatioque nascatur. Cui ego facile sum dicturus, bipertitam esse eam consolationis sanctæ rationem. Vna est spei cuiusdam firmissimæ de Regno æterno capeffendo, quæ animum mirificè exhilarat, ac labores libenter etiam

Act. 9.

deorare facit, velut pignore certo obtento futuræ hereditatis altissimæ. Hoc gaudij genus respexit Paulus, cum dixit. [Spe gaudentes, in tribulatione patientes.] [Si susti-

Rom. 11.

2. Tim. 2.

stinebimus (idem aliàs) & conregnabimus.] Præclare de hoc genere gaudij Augustinus: [Sæculi homines infelici-

August. in

Psal. 127.

ter felices sunt, Martyres autem feliciter infelices erant: Quid enim dicit Apostolus: quasi tristes, semper autem

gaudentes. Quare semper? Et hic & ibi: prorsus, & hic & ibi. Hic enim vnde gaudemus? de spe. Ibi vnde gaude-

mus? de te. Magnum gaudium habet spes gaudentis: & si spes gaudentes, videte quid sequitur, in tribulatione patientes.

Martyres ergo idè in tribulatione patientes erant, quia spes gaudebant.] Merito Augustinus de gaudio spei ita censet. Ut enim qui litigant, cum causam sibi bene procedere vident, expensas ac molestias nihil curant, sed futuræ

victoriæ lætitia gestiant; sic qui sua profundunt pro Christo, & multa tolerant pro Euangelio seruando, mirificè reficiuntur, ac recreantur futuræ beatitudinis contemplatione.

Videas pueros Principes, qui pædagogorum dura adhuc reguntur disciplina, neque à servis (vt dixit Apostolus) parendi necessitate differunt; tamen exultare & gestire, cum paternas sibi copias & dominatum breui cessurum intelligunt. Magna est omnino certæ spei vis ad exhilarandum animum, laboresque interim deorandos. Alterum genus consolationis est in gustu quodam intimo suauitatis diuinæ, quæ se se aliquando in mentem hominis effundit, ac cælesti dulcedine imbuat. De quo genere Diuus Bernardus. [Interim consolatio erit, & præparatio ad hoc ipsum quod postulas, sunt quædam spirituales similitudines, in quibus purissima diuinæ sapientiæ sensa animæ contemplantis conspectibus præsentantur, vt videat saltem à

Bern. serm.

41. in cantu

ca.

speculo

speculo & ænigmate, quod facie ad faciem nullatenus valet intueri. Diuina sunt hæc, & nisi expertis prorsus incognita, quæ effamur, quo modo, videlicet, in hoc mortali corpore, adhuc fide habente statum, & nec dum propalata perspicui substantia luminis, iam tamen interim puræ interdum contemplatio veritatis partes suas agere intra nos vel ex parte præsumit. Cum autem diuini aliquid raptim & veluti in velocitate corusci luminis interluserit menti, spiritu excedenti] & cætera quæ prosequitur Bernardus prorsus diuinè, qui meritò ea Dei dona & gaudia, nisi ab expertis intelligi posse negat. Quæ spirituales delitiæ, quoniam mirabiles sunt, diuersis nominibus appellantur. Paulus quidem celestes virtutes & dona vocat: [Gustauerunt (inquit) celeste donum, & virtutes sæculi venturi.] Petrus lætitiæ glorificatam appellat, sic scribens: [Quem cum non videritis, diligitis, credentes autem exultatis lætitiâ inenarrabili, & glorificata.] Ioannes Manna diuinum, & calculum pretiosum. [Dabo ei manna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit, & dabo ei calculum candidum, & in calculo nomē scriptum:] & cætera. Alibi pignus hæreditatis vocatur ille diuinitus datus spiritus. Dauid stillicia gloria, stillitiâ super terram, ipse Dominus ac Deus noster Iesus Regnū celorum sæpe vocitat, præsertim hoc loco, quo cōmemorat aliquot sibi astat, qui essent, prius quàm vitā finirent hæc, visuri filium hominis in Regno suo. Itaque vt olim Abrahæ victori, de prælio reuertenti magnus sacerdos Melchisedech protulit cōmeatū: vt etiā Moyses præliaturis Israelitis iussit de fructibus terræ promissionis præclara quædā munera libari: Ita benignissimus Deus suos adhuc in terra agentes celestibus quibusdā donis ac delicijs dignatur, vt gustu quodā supernæ patriæ percepto, alacriores fortioresque certamen sibi propositum persequantur. Quæ sanè ratione diuina sapientia vsa est, cum ad portandā crucem, & sequendam homines exhortabatur, futuræ lætitiæ spe & Regni participatione

3 Spirituales voluptates esse honestissimas & iucundissimas,

proposita. Quo loco quoniā summopere interest ad vitā cū pietate exigendā labores molestiasque tot & tantas, diuinæ cuiusdā voluptatis promissione respergere, atque lenire, considera-

re vos

re vos velim, nullum esse exercitationis genus, quod possit sine voluptate aliqua esse diuturnum. Præclare enim philosophatus est Aristoteles, qui eos reprehenderet, Platonem in primis, qui viro sapienti, omni prorsus voluptate abstinendum esse præciperent, quod virtuti voluptatem usque quæque aduersari censerent. Secus rem se habere. Nam quæ voluptas ex ipsius virtutis officio nascitur, eam non solum virtutem non imminuere, sed potius augere vehementer: quæ verò turpis & vitiosa esset voluptas, eam propriè hostem esse virtutis; itaque modis omnibus deuitandam. Præclare ita (vt dixi) Aristoteles: cuius sententiam sacre literæ probant, quæ delectandum in Domino, gaudendum in Domino præcipiunt: quæ etiam mirabiles sapientiæ delectationes, & cælestes quasdam delicias prædicant, ad quas homines auidè capessendas etiam atque etiam inuitant. Sunt verò vtriusque generis multa & magna discrimina: voluptatis (inquam) illius impuræ & carnalis, atque huius spiritualis & puræ. Primum, quòd impura voluptas brevis est honesta ac sancta, perquam diuturna. Deinde carnis voluptas exitum habet acerbum & tristem: spiritualis contrà suauissimum atque iucundissimam. Deinde vitiosa voluptas animum fauciat, aut etiam interficit: at spiritualis vitam potius tribuit æternam. De illa corporea & turpi sapiens dixit, [Ingreditur blandè, & mordebit vt coluber, & quasi regulas venena diffundet.] Idemq; alio loco, [Extrema eius amara, sicut absynthiū.] Contrà lætitia spiritualis semper manet. [Gaudete (inquit) in Domino semper. [Et delectationes in dextera tua usque in finem.] Etenim, quæ ex bono honestoque officio voluptas percipitur, ea præteriti memoriam habet iucundam, in præsentī dulcis est, futuri verò spem præclaram nutrit: contrà turpis ac vitiosa voluptas præsens quidem est foeda, memoriam verò habet præteriti pudendam, timorem autem in futurum vindictæ parit. Hi sunt proprii turpitudinis fructus, quem admodum Apostolus ostendit, cum dicit. [Quem fructum habuistis in illis, in quibus nunc rubescitis? Nam fructus peccati mors.] Honestæ verò delectationis ratio est diuersa; sapientia diuina de-

Aristot. 10.
Ethic. cap.

1.3.4. & 5.

Psal. 36.
Phil. 4.

Sap. 6.7.8.

Pron. 23.

Pron. 5.
Psal. 35.
Phil. 4.
Rom. 6.

Psal. 118.

Eccles. 24.

na delicias commemorante eas; [Accedite ad me, qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. Spiritus enim meus super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Memoria mea in generatione sæculorum. Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient.]

4. Summas
delicias in
Dei cogni-
tione &
amore repe-
riri.
Leo in ser.
de Transfi-
guratione.

Ergo spiritualis vitæ delicias absconditas volens Christus patefacere suis, in montem duxit discipulos sibi charissimos, ut post arduum in sublime ascensum doceret exemplo suo mirabilem pacem, & gloriam Spiritus inueniri. Nam qui Christum sequuntur, cruce sublata, Regnum etiam Christi adipiscuntur, quemadmodum Leo magnus de hoc mysterio Transfigurationis præclare philosophatur. At post montis ardui superata cacumina, oranti Christo species effecta est gloriosa, Sole fulgentior. Quam ob causam? Profectò indicat satis Scriptura mortificationis conatibus studium orationis optimè procedere: in oratione porro animum in diuinam effigiem conformari. Nam [qui

1. Cor. 6.

Deo adhæret, vnus Spiritus cum eo efficitur.] Itaque nusquam mens nostra eam Regni cælestis speciem induit, nisi in colloquiis & conuersatione sapientiæ. Virtutem orationis non nouit, qui orationem tanquam certamen adit, & quasi pensum sibi impositum absoluit: ac non potius singulare omnium laborum leuamen, omnium ærumnarum cōsolationē, omnium persecutionum refugium verissimum habet. Salomonem ita narratē audimus; [Proposui hanc adducere mihi ad conuiuendum, sciens quia mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis, & tædij mei.] Idem quæ post nonnulla [Intrans in domum meam conuiuiscam cum illa, non enim habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus illius, sed lætitiā & gaudiū; quoniam immortalitas est in cogitatione sapiētīæ, & in amicitia illius delectatio bona, & in operibus illius honestas sine defectione.]

Sap. 8.

Dens bone, quæ & quāta prædicat Salomō de vſu atque consuetudine sapiētīæ? Quod sit ad omnia utilis, quod labores molestiasque leuet, quod iucundissimè excipiat alumnos suos: quod delictis admirabilibus affluat, quod immortalitatē cōparet, honestatē æternā conciliet, denique Deo simillimū hominem reddat.

Quid

Quid porrò sapientia fit, si ex me quæritis, quam tantopere diuina Scriptura celebrat, non meam, sed Patrum sententiam dicam, præsertim Augustini & Thomæ summorum Theologorum, qui sapientiam propriè interpretantur, in rerum diuinarum æternarumque contemplatione consistere. In ea qui se diu ac multum exercuerunt, vitæ puritate atque perfecta abnegatione sui nitentes, ad eum gradû perueniunt, in quo veluti in diuinam formam euadunt, transfigurationem illam cælestem, non tam literis in codicibus discientes, quàm dono Spiritus sancti, per internam effusionem gratiæ participantes. Quædere tota pulchrè Beatus Anselmus in eo sermone, quem de Christi transfiguratione composuit: Richardus vero de Sancto Victore, in eo opere cui titulum fecit, Beniamin maior, copiosè philosophantur. Nobis illud Davidicum dicere subit: [Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te? Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum, abscondes eos in abscondito faciei tuæ, à conturbatione hominum proteges eos in tabernaculo tuo, à contradictione linguarum.] O præclaram commutationem mentis in Deum, o votis omnibus expetendam familiaritatis diuinæ consuetudinem, qua dulcedo illa cælestis continetur: qua molestijs, & perturbationibus, contradictionibusque hominum serui Dei, veluti tutissimo domicilio, diuino quodammodò conspectu fruenter liberantur. An potest aliquid excelsius dici? An est quisquam hominum, qui non huius tantæ gloriæ cupiditate inardescat? Quapropter, fratres, caducas istas atque inanes curas abijcite, quæso, turpes corporis voluptates relinquite, virtutis iter capessite, Christi crucem libenter amplectimini, interni hominis purgandi studio incumbite, frequentes ac diuturnas ad Deum preces fundite, cælestia meditamini. Denique, cæteris cunctis sepositis, in montem Euangelicæ perfectionis cum Christo contendite. Erit, erit profectò operæ pretium, cum diuina illa transfiguratione dabitur frui. [Beatus vir, cuius est auxilium à Deo, (neque enim deerit sequentibus.) Ascensiones in corde suo disposuit, in valle lachrymarum, in loco quem posuit. [Montis quippe Euangelici verticem cordis gressibus

Aug. 12. de
Trin. c. 10.
& lib. 13.
c. 18. & lib.
14. c. 1.
Tho. 1. 2. q.
66. art. 5.
Mag. sent.
in 3. d. 35.
S. Anselm.
Ricard.

Psal. 304

Psal. 83.
1. 2. 3. 4. 5.

174 *Dominica II. in Quadragesima.*

bus subit, qui vallem lachrymabile miserix humanæ deplo-
rat. Etenim benedictionem dabit legislator, idem autor ve-
ritatis & gratiæ: vt eant electi de virtute in virtutem profe-
ctu mirabili, donec perueniant ad altissimum illud fastigium
gloriæ, vbi conspiciere possint Deorum Deum regnantem
in sublimi monte Sion: cui est honor & Gloria & imperium
sempiternum. Amen.

IN EADEM DO-
MINICA CONCIO
QVARTA.

*Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum, &
Ioannem, &c.*

1. *Labori
succedere re-
quiem; tri-
stitiæ gau-
dium.*



VPERIORE Dominica Christum
Ducē nostrum sancta mater Ecclesia
tentatum ab aduersario nobis expo-
suit, ac velut in campum prodeuntem,
atque certantem: quò nimirum, spiri-
tualia arma tractare, & cum hoste sa-
uo configere Christiani eius milites
disceremus. Hodierno autem die cun-

dem Regem nostrum in excelso monte transfiguratum re-
præsentat, ac diuinæ gloriæ nouo quodam splendore ra-
diantem ob oculos ponit nobis, quos eo mirifico spectacu-
lo instructos vult, atque alacres sperare promissa cœlestia,
quorum gustum & speciem aliquam etiam in vita hac mor-
tali, in medijs etiam laboribus, & ærumnis capere datur. Id
Saluator ipse pollicitus est, cum dixit eos, qui se se, abiectis
terrenis opibus, sequerentur, centuplum accepturos nunc,
inquit, in tempore hoc cum persecutionibus, & post eā vitā
eternā. Id Paulus quoque ad Thessalonicenses scribit: [Vos
(inquit) imitatores nostri facti estis & Domini, excipientes
verbum in tribulatione multa, cum gaudio. Spiritus sancti.]

Marc. 10.

1. Thes. 1.

Illic

Illic Christus in medijs persecutionibus centuplam pollicetur. Hic Paulus & ipsum Dominum, & ipsius Apostolos, & demum fideles illos, tribulationem multam cum gaudio Spiritus sancti coniunctam habuisse docet. Quam vicissitudinē laboris & requiei, doloris & gaudij, Elaias proponit verbis illis, quæ Hierony. etiam iuxta editionem antiquam refert. [Qui ablactati estis à lacte, qui auulsi ab vberibus, tribulationem super tribulationem expectate, spēs super spem.] Sic accidisse patribus, Abrahamo, Davidi, Iosepho, Danieli, cæterisque sanctis, ex diuinis literis facile est intelligere, ob quam causam scripta esse Apostolus monet. [Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam, & cōsolationem Scripturarum, spem habeamus.] Itaque vitæ Christianæ singulare exemplar est Christus, qui modò tentatus & afflictus, modo trāsformatus in gloriam, ac plenus maiestate describitur, vt eandem fore rationem, & viam Christi seruorum perspectum exploratumque sit.

Esai. 28.

[Assumpsit (inquit) Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius.] Cur tam paucos? cur cæteros Apostolos mysterio transfigurationis suæ interesse noluit? Nimirum, singularia diuinæ munificentiae dona non omnibus prodenda sunt, sed indicanda paucis, ijsque selectis. Quæ superant communem humanarum rerum rationem, ea rarò ac magno cum delectu impartienda sunt. [Sapientiam (ait Paulus) loquimur inter perfectos.] Cuius egregius auditor Dionysius Areopagita ad condiscipulum Timotheum sic de talibus scribit. [Tu vero (Timothee charissime) intentissima contuendis spectaculis mysticis exercitatione, & sensus linque, & intellectuales operationes, & sensibilia, & intelligibilia omnia: & quæ non sunt, & quæ sunt omnia: & vt illi iungaris, qui super omnem substantiam, omnemque scientiam est, ignote pro viribus, te ipsum intende. Enimvero absteipso atque ab omnibus liberè, & absolutè ac purè excedendo, ad supersubstantialem diuinæ caliginis radium, sublatis omnibus, & absolutus ex omnibus euolabis. Hæc autem caue, ne quis imperitus ac rudis exaudiat. Eos autem sic appellauerim, qui visibilibus affixi, nihil supra ea, quæ obtutibus ac sensibus patent, supersubstantia-

2. Paucis cō
municanda
arcana Dei
dona.

1. Cor. 2.

Diony. c. 1.
de mystica
Theolog.

liter

liter esse arbitrantur, putantque scientia sua illum assequi, qui posuit tenebras latibulum suum.] Hæc magnus Dionysius, quæ quidem ex præceptore præstantissimo didicerat omnia, qui etiam breui eadem complexus est vno verbo, cū dixit: [Sine mēte excedimus Deo, siue sobrii sumus vobis:] illos mirabiles mentis excessus volens significare Deo esse relinquendos, non faciliè alijs communicandos, vulgo autem temperatè & ad captum hominum accommodatè loquēdum, & agendum.

2. *Cor. 5.* 3. *Diuersis* Non solum autem Ioannem virginem Christus diuino
statibus com spectaculo adhibuit, sed Petrum etiam coniugatum, vt cer-
municari spi tē intelligamus, verissimum esse, quod Beatus Papa Grego-
ritus dulcedi rius dixit, coniugatis quoque interdum contemplationis
nem. altissimum donum communicari. Neque enim perfectio-

Greg. lib. 2. nem status ac professionis, sed vitæ potius innocentiam, cor-
in Ezech. ho disque puritatem Deus respicit. Anselmus in Iacobo coniu-
mih. 17. gatos, in Petro prælatos, in Ioanne continentes notari, po-
Ansel. serm. tius vult: quod ipsum eodem redit. Quocirca videre est plu-
de Transfigu rimos vitam contemplatiuam & monasticam profites, ne
ratione. primam quidem tincturam contemplationis nosse: alios

contra secularis vitæ curis astrictos, libera mente in Deum ferri, & præclaros diuinæ pulchritudinis radios frequenter accipere. Itaque cū Deus vocat, nihil vos retardare debet vel coniugij, vel negotiorum, vel aula etiam ipsius obligatio, quò minus Christum sequuti, in montem conscendatis, id est, diuinis contemplationibus animum adhibeatis. [Spi-

Ioan. 3. ritus enim, vbi vult, spirat.] Erat quidem David & Rex, & bellicosus, & Reipublicæ curis astrictus: qui tamen secedebat à turba, & in montem sæpe ascendebat. [Media (inquit) nocte surgebam ad cōfitendum tibi:] Item aliàs [Septies in die laudem dixi tibi.] Et rursus [incerta & occulta sapiētiæ tuæ manifestasti mihi.] Esaias Propheta, & ipse coniugatus ita dicit, [Anima mea desiderauit te in nocte, sed & mane in

4. *Diuersa* totis præcordijs meis vigilabo ad te.] Date vos orationi & contemplationi, si quem Deus vocat ad sublimia ne moretur, ne differat, ne formidet montis ascensum.

transfigura- [Resplenduit facies eius, sicut Sol, vestimenta autē eius fa-
tio, in Deū ta sunt alba, sicut nix]. Quæadmodū pura ac munda specula
atque in da- lucem.

lucem figuramque obiectam reddunt intuentibus, ita planè putantes iullorum diuinæ charitatis, ac formæ speciem in se mirificè repræsentant. Moyses quidem cum ex diuino colloquio fulgorem cepit, quem filij Israel ferre nō possent. De Anna porrò Samuelis matre prolixè & ardentè orante, tandem tanta animi tranquillitas ac serenitas narratur, ut vultus eius non fuerint ampliùs in diuersa mutati. Quid Stephanus protomartyr, cuius vultum in medio improborum, ac perduellium Concilio omnibus apparuisse, non hominis, sed Angeli vultum, Acta Apostolorum referunt? ergo ad hoc diuinæ lucis consortium capiendum alijsque vicissim tradendum, Christus nos adhortatur; [Sic luceat (inquit) lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est.] Vestimenta sanè hominis esse opera, Scriptura diuina apertè frequenterque docet: ea fieri candida, ac niue albiora, Dei spiritu animum illustrante, atque ad Patris luminum gloriā pertinere eum vel formæ splendorem, vel vestium candorem, dubitare non potest, qui Deum esse meminit ipsam lucem. Tales igitur euadunt, qui in Deum intuentur. Attamen (homo miser) in quem nam intueris, qui peccati tenebris obrutus iaces? qui teterrimum atrorem vultu, corpore, totoque habitu præ te fers. Profectò in Diabolum te intueri negare non potes. Prodit te ipse color, prodit turpitudine tanta atque absurditas in Beelphegor, in Priapum, in Adonidem obscerrimum oculos atque animum totum conuertisse. Hæc est miseranda ac flenda peccatorum transfiguratio, exuta olim candida innocentia, detestandam flagitij ac sceleris speciem induisse. Hieremiam plangentem, atque ita conquerentem audire iuvat: [Quomodò obscuratum est aurum, mutatus est color optimus: Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum.] Ac mox proprius ad rem, [Candidiores Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, Sapphyro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis: adhæsit cutis eorum olsibus: aruit & facta est quasi lignum.] Quàm misera & flenda transformatio vel deformatio potius, cum anima ex luce iustitiæ, in peccati caliginem commutatur. Nigrā ut

Exo. 34.
1. Reg. 1.

Act. 7.

Mat. 5.

Thren. 4.

M carbo-

carbones dicit Propheta, quod dæmonum consortia & merito & pœna repræsentet, arsura sine dubio in igne qui paratus est diabolo, & Angelis eius, cutem autem ita obduruisse, ut lignum potius appareat, quo conscientia teneritudinem, quam malum omne sibi infestum olim facillimè, & sentiebat, & repudiabat, in callum durissimum versam esse, ut instar ligni, aut lapidis nihil sentiat, nihil doleat: cum etiam acerbissima peccata sine remorsu conscientia perpetret. Omiserunt hominis peccato inueterati habitum. Circem fabulæ narrat in porcos & tygrides & lapostrophare solita hospites suos. Sic Virgilius: [Carminibus Circe socios mutauit Ulysis.] Et illud eiusdem. [Quos hominum ex facie Dea sæva potentibus herbis, Mutauit Circe in vultus ac terga ferarum.] Ego verò Cice potentior, & beneficij sauioribus utentè, carnis concupiscentiã dico, ad quã qui diuertunt homines, eos in pecudes & feras trãformari necesse est. [Homo, ait diuinus vates, cū in honore esset, nō intellexit, cōparatus est iumentis, & similis factus est illis.] Ac de Nabuchodonosor Rege narrat Scriptura, in fera formam esse conuersum, superbia merito, ut qui Deo se æquaret, bestia vilior euaderet, [Fœnum quasi bos comedes.] Mox ita ait, [Sensus meus redditus est mihi, & figura mea redijt ad me.] Nimirum vitia homines trãformant in bestias, ut fues, & tygrides, & lupi euadant moribus ad turpitudinem, ad inhumanitatem, ad auaritiam comparatis.

*Virgil. 7.
Æneid.*

Psal. 48.

Dan. 4.

3. Car in gloria trãfigurationis mentis.

Eccles. 11.

Deut. 32.

[Loquebatur (ait) cū illo de excessu, quẽ cōpleturus erat in Hierusalẽ.] Eliam ac Moysem de passione Dñi collocutos Sãctus Lucas scribit. Quãobrem (quãso vos) alieno tẽpore, ut videri potest, de Christi passione fiunt verba? id est, de summo dolore & cruciatu in singulari læticia trãfigurationis. Primū mihi illad occurrit, hinc nobis discẽdū esse, quod sapiens monet, [In die bonorū oportere nos haud immemores esse malorum.] Ne fortè impinguati & incrassati, iuxta prophetica vocẽ recalcitemus. Deinde altiore cōsideratione intelligere etiã possumus, id propterea factū, q̃ Christo Dñi nihil ita in votis fuerit, atq; pro hominibus pati & mori. Hæc esse suã gloriã, ut Deo Patri peccatores recõciliaret, ipse testatur. Ergo, cū summè esset lætus & alacer, de ea re libentissimè

bentissimè loquebatur, quā maximè impressam habebat animo, quāq; summiopere exoptabat. Ita enim dicentē audimus: [Baptismo habeo baptizari, & quomodò coarctor, usq; dum perficiatur.] Postremò, quid Christo debeamus, hic valde nosse possumus, q̄ ne pūcto quidē tēporis, mortis, passionisq; & crucis pro nobis subeundæ expers fuerit. Semper id agebat, semper voluebat animo, omni in re negotiū nostræ salutis pertractabat. Cuius sanè voluntatē sacrificio illi crucis prōptissimè oblatā ex ipso matris utero, Paulus magnificè cōmemorat, ita scribens: [Ideò ingrediens mundū dicir: hostiā & oblationem noluisti, corpus autem adaptaisti mihi: holocausta & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, ecce venio, in capite libri scriptū est de me, ut faciā Deus vōluntatē tuā.] quibus Apostolus adiungit & illa: [in qua volūtate sanctificari nos sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.] Quā diuini in nos amoris magnitudinem cōsiderātes, debemus (fratres) grātiās agere Deo & Christo nostro, atque ad illius similitudinē etiā ipsi pro nostra virili curare, ut dignā Deo oblationē voluntatis nostræ promptē offeramus, atque inter ipsas res lētas, si quando accidunt, mortem pro Christo oppetere pluris faciamus.

Hebr. 10.

FERIA II. POST DOMINICAM SECUNDAM QVADRAGESIMÆ.

Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Ioan. 8.

ND esse discriminis inter Angelos & homines, summi Theologi affirmant, quod Angelus peccati semel admissi pœnitētiam subire non potest: homo id quod commisit, dolere potest atque mutare. Naturam porrò vtriusque diuersam eius esse discriminis causam. Nam electionem Angeli esse suapte naturā inuariabilem atque inflexibilem, hominis contra mutabilem, & flexibilem.

1. Post mortem nō posse mutari hominis voluntatem.

Greg. Nyss. lib. de homin. ne. cap. 3.

180 *Dominica II. in Quadragesima.*

Damasc. lib. 2. de Fide catho. cap. 4. Quapropter egregie Ioannes Damascenus dixit, quod esset in homine mors, id in Angelo esse casum. Vt enim per firmā & absolutam quandam electionem, in eum se Angelus statum coniicit, unde reuocari nec velit, nec possit, sic, dissolutum corpore hominis, anima boni aut mali voluntatem, quam secum defert, mutare non potest. Itaque flexibile est hominis arbitrium, dum uiuit: Angelus flecti non potest. Neque dissimile fortasse videatur, quod in ense optimè temperato ex perfectissimo chalybe cernimus: qui si totis viribus in materiam aliquam roboream, aut pineam infigitur semel, extrahi nullo modo potest, ac frangi quidem potest, flecti minimè potest. At ferrum non ita ex arte perfectè temperatum facile flecti potest. Itaque quandiu in corpore mortali agit, verti in utramque partē & boni & mali, homini concessum est. Propterea Christus hominem redempturus venit in mundum, propterea prædicaui: [Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cœlorum.] Ergo, dum licet, pœnitentiā agamus (fratres mei) mortem ne expectemus, quæ vitæ conclusio est, non emendatio. [Quoniam non est in morte (inquit) qui memor sit tui: in inferno autem quis cōfitebitur tibi?]

2. Quantire ferat bene dispositū mori. Quæ ex te cogitandū nobis est, quantopere nostra inter sit bene paratos mori, quandoquidem vel salus, vel mors æterna ex vno illo temporis puncto pender. Neque solum supplicij aut præmij locus, sed gradus etiam ac mensura ex illo momento pender; id enim obtinebit semper, quod tunc meritorum aut culparū ratio exiget. [Si ceciderit lignū ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.] Quem Salomonis locum explicans Hieronymus: [Vbicunque (inquit) tibi locum præparaueris, futuramque sedem, siue ad Austrum, siue ad Boream, ibi, cū mortuus fueris, permanebis:] Et mox: [Vbicunque cecideris, ibi iugiter permanebis, siue te rigidum & truem, siue clemētem, & misericordem, vltimum inuenerit tempus.] Et rursus idem [Lignum igitur, quod in hac vita corruerit, & conditione mortalitatis fuerit incisum, aut peccauit, ante dum staret, & in Boreali parte postea ponitur: aut si dignos Austro fructus attulit, in plaga iacebit Australi. Neque est aliquod lignum, quod

quod ad Aquilonem non sit, aut ad Austrum.] Hæc Hieronymus. Quam Salomonis sententiam perspicue cõfirmat Apostolus, dum dicit: [Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis prout gessit, siue bonũ, siue malum.] Rectè proinde Nyssen: [Hominini soli donatum est ab ijs causis, ex quibus ante peccauerat, per pœnitentiã exui secundum huius vitæ tempus: post mortem autem cõcessum est nemini.] Denique, quod in manibus habet, cùm exit de corpore, illud retinet anima: quo tunc spectabat, cùm corpore excessit, eò perpetuò spectare nõ definit. Lignũ tempestiua luna incisum cõstat & permanet: intèpestiua luna incisum mox putrescit. Dum funditur æs, vt fiat statua aut vas aliquod, facile est liquefactum in eã figurã ducere, quã volueris: at si semel refrixerit & duruerit, frustra metallo aliam formam inducere cures, quã habuit, cùm gelasceret. Vidistis, atque (vt opinor) notastis, statuas artificiosè confictas, quæ habitum currentis, aut pugnantis præ se ferunt: neq; tamen pedem vnquã mouent, neq; gladium, quem vehementer intentare videntur, vibrant; sed eo semper aspectu consistunt, quem artifex tribuit. Ita planè existimare debetis, eas animas, quæ ex hac vita mortali migrant, quod tunc temporis vel boni vel mali studiũ gerunt, in eodem fixas atq; immobiles permanere. Hæret affectus ille, illa voluntas vltima, neq; mutatur aut flectitur vnquã. Tales esse sceleratorum animas in medijs cruciatibus scitote, vt quauis pœnas acerbissimas suorum scelerũ luant, scelera tamen ipsa nullo modo relinquant. Nonne meministis vxoris Loth, quæ retro respiciens in Sodomæ incendia, versa est in salis statuam? eiusmodi figuram, atque habitum infelicitium, qui æternis ignibus addicti sunt, cogitate, quorũ miserissimum & obstinatissimum in malo animum Esaïas mihi describere videtur illis verbis: [Corruet & esuriet, & cùm esurierit, irascetur, & maledicet Regi suo, & Deo suo, & suspiciet sursum, & ad terram intuebitur: & ecce tribulatio & tenebræ, dissolutio & angustia, & caligo persequens, & non poterit auolare de angustia sua.] O infelicem statum, ò vincula caliginosi carceris nunquam non cogitanda, atque vehementissimè extimescenda. Maledicet (inquit) Regi suo,

2. *Corin. 5.*

Greg. Nyssen. de homine, cap. 3.

Genes. 19.

Esaï. 8.

& Deo suo, & suspiciet sursum ac deorsum, & non poterit auolare de maxima angustia.

3. *Quomodo
paretur bo-
na mors.*

*Aug. li. 50.
Hom. 41. di-
stin. 7. de pœ-
ni. c. Si quis
autem. & c.
si quis pos-
tus.*

*S. Leo in epi-
sto. 91. c. 5.
26. q. cap. si
presbyter.*

*Ioan. 12.
Ioan. 9.*

*Cyprian. li.
4. epi. 2. re-
fertur de pœ-
ni. dist. 7. c.
idcirco.*

*Psal. 12.
Psal. 101.*

Quæ cum ita se habeant, mors bona & opportuna pri-
mum optanda est; deinde quærenda. Vna est autem ratio
inueniendi, bona vita. Nec serò de hoc agendum, sed tem-
pestiuè ac maturè. [Nemo mortuus est malè, qui vixit be-
ne.] Nota est Beati Augustini sententia. [Fidelis bene viuens
securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & re-
conciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Pœ-
nitentiam dare possum, securitatem dare non possum.] Op-
timum ergo remedium bonæ morti parandæ, vitam ita
componere, vt morituro placitum, Bene Sanctus Leo Pa-
pa monet. [Oportet vnumquèque Christianum conscien-
tiæ suæ habere iudicium, ne conuerti ad Deum de die in diē
differat: nec satisfactionis sibi tempus in vitæ suæ fine con-
stituatur, quem periculose ignorantia humana concludit, vt
ad paucarum horarum se reseruet incertum. Neque illius
temporis angustias eligat, quo vix inueniat spatium, vel
confessio pœnitentis, vel reconciliatio Sacerdotis.] [Am-
bulate (ait Christus) dum lucem habetis, vt non vos tene-
bræ comprehendant.] Et aliàs: [Venit nox, quando ne-
mo potest operari.] Fieri quidem potest, vt hora extre-
ma se peccator conuertat in Deum, atque à scelere reuocet,
latronisque illius cum Christo crucifixi exēplo, in morte vi-
tam inueniat, vt Iulius Papa dixit: at id paucorū est & perra-
rum, neque est hominum quisquam de ea sibi temporis in-
dulgētia danda securus. Melius proinde admonet Ecclesia,
ne subito præoccupati die mortis quæramus spatium pœ-
nitentiæ, & inuenire non possimus. Namque (vt Cyprianus
sapienter dixit) [Non est dignus in morte accipere solatiū,
qui se non cogitauit esse moriturū.] Bona igitur vita bonæ
mortis optima meditatio est. Hoc primum ac maximum re-
medium est. Accipite alterum. Orate frequēter, ac studiose,
orate, vt felix exitus vitæ contingat, quod est magnū
Deidonū. Matrem Dei quotidie salutamus, atque ita preca-
mur: [Ora pro peccatoribus nūc & in hora mortis nostræ.]
Ita David precabatur: [Illumina oculos meos, ne quando
obdormiam in morte:] Idem etiam. [Ne reuoces me in
dimidio

dimidio dierum meorum.] Item illud: [Notum fac mihi (Domine) finem meum, ut sciam, quid desit mihi.] Vultis ne tertium tam magnæ rei remedium etiam dicam? vultis (opinor) quoniam res ita magna est, ut maior vestris rationibus esse non possit. Facite eleemosynas peculiares, pro eo dono impetrando diuinitus. Primum est misericordiæ opus illud, cum scriptum sit: [Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.] Sanctum Tobiam audite monentem, [Præmium bonum (dicebat filio) thesaurizans in die necessitatis: quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras: Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.] Quam fiduciam misericordiæ prædicat Tobias: eam in illo peracerbo mortis certamine viri misericordes experti sapissimè ita sent, ut nihil ex omnibus vitæ bonæ actionibus perinde sibi animos facere, speinque erigere in Deum, atque eleemosynas & bona miseriis præstita testati sint. Contrà duri in proximos, durum in se tunc temporis Deum experiuntur. [Cor enim durum malè habebit in nouissimo.]

Psal. 38.

*Matth. 5.
Tobia 4.*

Eccles. 3.

Iam illud dictis adiungendum est, omnia quidem crimina, quæ peccata lethalia appellamus, mortis æternæ reos facere homines, atque ad pœnas, si tales moriantur, sempiternas damnare, sed esse tamen nonnulla genera peccatorum, quæ propriè & speciatim duritiam cordis atque impœnitentiam operentur. Neque enim frustra distinxit summus Magister: [Qui dixerit verbum in filium hominis, remittetur ei, & omne peccatum remittetur ei: spiritus autem blasphemix non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.] Docet certè peccata, quæ per ignorantiam, aut animi perturbationem patrantur, quoniam ex imbecillitate proficiuntur, non ita difficilè condonari, ijsque remedijs procurari posse, quæ sunt frequentia in Ecclesia. At quæ per malitiâ perpetrâtur, & ex visceribus ipsis prodeunt velut intimè heretia atque cõgenita (id enim spiritû blasphemix vocasse intelligi debet) ea remedijs ordinarijs nequaquam elui, quòd rarum sit, quæ ita obduruere, deserere, multoque id magis, impendente morte, difficile. De isto genere

4 Quæ peccata impœnitentiam afferant.

Matth. 12.

- Eccles. 7.* videtur mihi Salomon dicere: [Ne impiè agas multū, & noli esse stultus, ne moriaris in tempore nō tuo:] Alienum quippe tempus atque importunum mortis genus ei peccatorum generi puniendo diuinitus compenſatur. Mortuum Nabal legimus vel ſolo nuntio Dauidis irati, quem pridie comiter precantem contempſerat: [Et mortuum eſt (ait Scriptura) cor eius intrinſecus, & factus eſt quaſi lapis.] Huc etiam Hieremias vaticinium pertinet. [Propter multitudinem iniquitatis tuæ, dura facta ſunt peccata tua, peſſima plaga tua: renuit curari.] In hoc genere ij verſantur, qui de ſe bene merentes odio proſequuntur, [qui latantur, cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.] Quique corripientem, & vera dicentem abominantur, qui in ſcelus ruunt, remedia ſcelorum deteſtantur.

*5. Malitia
Iudeorum
iuſtè impæ-
nitentiã vſ-
que ad mor-
tem conti-
giſſe.*

Equidem hæc omnia altiùs repetita ad id, de quo Euāgelium hodiernum agit, valde opportuna arbitratus ſum. [Ego vado (ait Chriſtus) quæretis me, & in peccato veſtro moriemini.] Nihil illis Chriſti hoſtibus triſtius annūtiari potuit, quàm vt ſcirent ſe mortem ita obituros, vt peccatum ſecum æternum ferrent. Cauſam verò illam eſſe certiffimam, quòd Chriſtum vſque ad mortem ſint perſecuti: veritatem iplam agnitam atque compertam per ſummum ſcelus extinguere potiùs volentes, quàm ab ea ipla veritate ſanari. Iſtorū nefaria cōſilia in necem Chriſti diuinè ſapiētia exponit. [Dixerunt impij, Venite opprimamus iuſtū, quoniā contrarius eſt operibus noſtris:] & multa in eā ſententiā. [Ex cæcauit enim (ait

*Sapient. 2.
Ioan. 15.*

Scriptura) eos malitia ipſorū.] Hoc iplum Chriſtus alibi dixit: [Quia odio habuerunt me gratis.] Peccatū ergo vſque ad eò voluntariū ſine cauſa, ſine ignorantia, ſine ſpecie vlla vel falſa rationis meritò ita punitur, vt hæreat intimè voluntati, nec vlla re inde auellatur, vſque ad iplum exitum vitæ.

*Eſai. 2.
Eſai. 22.*

Sic Propheta inſultat: [Ne ergo dimittas eis:] ſic per eundem comminatur Deus: [Si dimittetur vobis iniquitas hæc. In peccato veſtro moriemini.] Vtinā hæc tam terribiles minæ ad nos minimè pertineant, qui pro tot, tam magnisq; beneficijs innumera atque grauiffima peccata repēdimus. Quæramus potiùs Chriſtū, dum ille ſe ſe nobis ſponte offert, ſequamur veſtigia quæ ſanguine ſuo cōſignauit ad ſalutē noſtrā. Neq;

verò

verò prorogemus, & tardemus querere, ne quæramus, quando inuenire non liceat, cum respondeatur stultitiæ nostræ, quod istis Phariseis accidit. [Queretis me, & nō inuenietis.] [Vocaui enim vos, & renuistis: idcirco ego quoque in interitu vestro ridebo, & illudam vobis, cum ingruerit repentina calamitas, & id quod timebatis, aduenerit.] Auertat Deus infaustum nuntium, meliora potius ominemur, Deique Filium osculantes, dignos prorsus nos exhibeamus vita sempiterna, quam nobis summopere ipse exoptat.

Prophet. 1.

FERIA III. POST

DOMINICAM SECVNDAM QVADRAGESIMÆ.

Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei. Matth. 23.



RES præstantes sententias & catholice doctrinæ admodum necessarias hac Evangelica lectione nobis summa veritas tradit. Prima est, cathedram sanctitatis posse teneri à Doctoribus minimè sanctis. Altera est, improbam vitam Magistri nihil detrahare de veritate doctrinæ, atque vtilitate bono discipulo capienda. Tertia, quanuis bene ac præclare Magister doceat ac præcipiat, si vita dissimilis sit, ipsi non fore salutis, sed exitio doctrinam. Quas Dñi Saluatoris sententias attentius considerandas, fufiusque explicandas hodie suscepimus, & rem esse intelligamus summopere necessariam. [Super cathedrā Moysi (inquit) sederūt Scribæ & Pharisei.] Qualis istorum vita fuerit, qui mores perdit, & improbi, protinus Christus exponit, sæpissimè repetens & ingeminās illud: [Væ vobis (Pharisei & Scribæ) qui facitis hoc, & illud, & cætera.] Erāt sanè superbi, auari, simulatores, inhumani, charitatis ac pietatis expertes. Nihil curabant aliud, quàm vt autoritate & opi

1. Prauitæ
ministri
non tolli di-
gnitatem mi-
nistrij.

Matth. 23.

Matt. 23.

2. Tim. 3.

In Concilio
Cōstat. sess.
& in cōdem
natio. articu-
li. 5. Vni-
clephi.

nione apud vulgus maximè excellent, alioqui mille spurcitij pleni toti, impatientes, arrogantes. Quos pulchrè Dominus sepulchris assimilat, quæ sunt foris quidem dealbata atque elegantia, intus vermibus atque omni spurcitia scarent. [Væ vobis (inquit) qui estis foris, sicut sepulchra dealbata: intus autem pleni estis dolo & omni immunditia.] Erat præterea illud præclarum in istis religiosis præceptoribus: ad minima quæque, & quæ nullius erant pretij, mirè anxij & superstitiosi hærebant: gravissima & maxima facile deo rabant. [Væ vobis (inquit) qui excolatis culicem, camelum integrum deglutientes.] Calicem quoque foris mūdabant, intus sordidum ac lutulentum relinquebant. Hoc genus hominum videas hodie non rarum, qui cum in ambitione & fastu quærendo toti sint, cupiditate etiam pecuniæ ardeant, tamen sanctimoniam mirificè simulant, opinionem religiositatis captant, conscientiaæ arcana pili non faciunt. De quibus illud Apostoli verum est testimonium: [Habentes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.]

Verum, quod ad rem pertinet, cathedræ autoritatem non derogat improba vita Doctoris, quod perspicuè Saluator docet: [Omnia (inquit) quæcunque dixerint vobis, servate, & facite: secundum verò opera eorum nolite facere. Potest ergo, potest, sine vlla dubitatione, peccator esse sacerdos, potest esse Prælarus, potest Episcopus, Pontifex etiam summus. Pessimi hæretici Wiclephi errorem inter alios illum damnatum in Concilio Constantiensi scitote, per mortale peccatum amitti dominium, & præfecturam. Iudas Iscariotes fuit simul Apostolus, simul fur atque proditor: Saul & Rex, & vnctus, cum innocentem Davidem persequeretur, sacerdotes Dei interficeret, Pythonissam consularet. Cayphas Pontifex, & Christi infestissimus hostis. Neque verò Moyfi cathedra esse cōtinuò desinit, quod in eam pessimus Phariseus ascendat. Quin etiam (quod inuito, sed tamen necessariò fatendum est) ipsa cathedra Petri, qua nihil est orbe vniuerso sanctius, nihil excelsius, Pontificem potest habere minimè sanctum, qui tamen sanctitatis nec nomen, nec officium perdit, nec Beatissimi Patris honores, & titulos nimis beati mores imminuunt, quippe cum nō persona,

persona, sed gradus cogitari debeat. Etenim officij dignitatē
 personæ indignitas non tollit. Nam (vt bene Cyprianus ani
 maduertit) [Scribæ & Pharisei in cathedra Moyfi sedentes
 dum agunt, quæ ad cathedram pertinent, per omnia plenu
 dine potestatis vtuntur; & officium, non vita tantis effecti
 bus honoratur. [Neque enim de cathedra Iudæorum (vt pul
 chrè Augustinus differit) sed de Christianorum cathedra
 Christus sollicitus erat, quòd sciebat (vt idem ait) clericos &
 Episcopos non bene viuentes in eam ascensuros, qui recta do
 cerent, sed non recta agerent. Neque id p[ro]p[ri]e fidei noce
 re, si verba Dei audiat & seruet. Quæ sanè Euangelica sen
 tentia, vt catholicæ Ecclesiæ alumnis summam affert & con
 solationem, & firmitatem, ita perduelles hæreticos vehe
 menter percellit, & iugulat: qui, vt sacerdotium sanctum, &
 ipsum summum Petri Pontificatum euertant, innumeras fa
 bellas inducunt, vilissima atque indignissima diuulgant, saty
 ras atque inuectiuas scribunt mordacissimas, ac malitiosissi
 mas in Papas, in Cardinales, in Episcopos, in clericos, in mo
 nachos, cæterosq; Ecclesiæ Romanæ ministros. Ac nos pla
 nè sic dicimus, sic respōdemus aduersarijs, sic pro Ecclesia ca
 tholica satisfacimus esse quidē nugas, ac mera mendacia ple
 raque eorum, quæ isti cōminiscuntur, obijciuntq; nobis. Ve
 rum vt ita habere demus, quemadmodum ipsi volunt & ia
 ctant, nihil tamen nocere, nihil obesse catholicæ Fidei quam
 tenemus, cum habeamus Christum ita nos instruentem: [Su
 per cathedram Moyfi sederunt Scribæ & Pharisei: quæcun
 que dixerint vobis, seruate & facite: secundum autem ope
 ra eorū nolite facere.] Hæc est inuicta Dei veritas, quæ som
 nes mendaciorum machinas facillimè disijcit. Nonne Ioānes
 in sua Apocalypsi quorundam Episcoporum opera redar
 guit, quibus nisi se corrigant, etiā interitum cōminatur, neq;
 tamen eos Angelorum vel nomine, vel numero excludit, vt
 cæteros quos magnæ sanctitatis nomine collaudat? Nonne
 idem Ioannes Diotrepē Episcopū, & ambitionis & inhum
 nitatis notat: & in se malignè garrire cōmemorat, neque ta
 men præfectura exutum arbitratur? Denique quibus oculis
 spectare nos oporteat antistites nostros, præclare nos Pau
 lus docet exemplo suo: [Quales aliquando fuerint (inquit)

Cypr. de bap
 tismo Chri
 sti.

August. ser
 mo. 49. de
 verbis Do
 mini.

Apoc. 23.

3. Ioa. 1.

Galat. 2.

mea

mea nihil interest: Deus enim personam hominum non accipit.] Non tam merita personæ, vel ornamenta literarum, & morum spectanda esse vult, quàm gradus officijque dignitatem, quàm Deus confert, cui placet sæpenumero eū loco superiorem facere, qui est alijs merito inferior, neque subditis idcirco quicquam deperit, qui Deum in Dei ministro observant & colunt.

2. *Etiā malis praelatis obediendum.* Satis iam patet, cathedram sanctam à minimè sanctis posse teneri. Sequitur quòd non minoris est fructus, nobis etiam maiorum præcepta seruanda, quæ ipsi non seruant. Assentiri docentibus, obedire imperantibus, cælesti oraculo monemur, qualiscunque sit illorum ratio viuendi, etiam si irreligiosa, etiam si perditæ & profligatæ. Ea enim obedientiæ lex, non ad hominem, sed ad Deum, cuius minister est homo, nos propriè reuocat. Tale Petri consilium est: [Serui subditi estote in omni timore dominis carnalibus, nō tantum bonis & modestis, sed etiam discolis.] Si dominis herisquē temporalibus ea præstanda est obedientia, quid in prælatos & patres spirituales nos facere decet? Iniquus erat

1. *Pet. 2.* atque impius Saul, cui Dauid fidelissimè obtemperabat. Cuncta proinde succedere sibi prosperè animaduertēs, præputia Philistinorū iussus afferre, duplò attulit plura? Quod ad exitium Rex sceleratus machinabatur, id ad gloriam fidelis ministri obedientia conuertit: ita est prorsus, ita Spiritus sanctus edixit: [Vir obediēs loquetur victorias.] [Qui verò potestati resistit, ait magnus Apostolus, Dei ordinationi resistit:] quæ eo tempore scribebat Paulus, quo improbissimi

Prou. 21. Principes imperabant: quo illæ pestes, illa monstra, illi Neronēs, Claudij, Caij, Caligulæ. His humani generis portentosis belluis dominantibus, tamen statuebat Paulus, atque scribebat: [Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit,] & scribebat certè ad Romanos, quibus erant no-

Roman. 13. tissima suorum Imperatorum ingenia. Nimirum, superioris indignitas nihil de dignitate obedientiæ subditi detrahit, quin potius illam eximiè illustrat, atque ornat. [Bo-

Rom. 13. *Cypr. serm. de baptismo Christi.* *Iosephus libro 18. anti-* *quit. cap. 2.* nis quippe (vt ait Cyprianus) sæpe malorum ministeria suffragantur.] Narrat sanè Iosephus historiarum Iudaicarum scriptor extitisse ea tempestate sectam quandam Phari-

Phari-

Pharisæorum, qui nullum omnino hominum dominum appellandum censebant, sed Soli Deo eū esse honorem tribuendum. Itaque in Principes & insolentes erāt & rebelles. Quā Pharisæorum temeritatem & insolentiam multi gentiliū in Christianorum calumniā deriuabant, quasi christiana lex humana imperia cōtemneret, atque despiceret. Eam ob causam Ecclesiæ Pastores ac principes, Petrus & Paulus eū errorem accuratissimè refellendum curarunt, suisque epistolis tantopere in Principes, maioresque omnes atque præfectos & dominos obedientiam, cultum, obseruantiamq; omnem inculcandam sæpius existimarent, vt leges præceptaque maiorum inuiolatè seruanda Religio Christiana pertuadeat. Hæc est doctrina Christi, hic spiritus Christi, humilitatem obedientiamque erga superiores tenens: contemptus porro & temeritas, carnisque libertas, quæ obsequium detrectat, maioribus obloquens, ac resistens, Lutheri spiritus est, Satanæ spiritus est, Diaboli ipsius propria sententia. Omnia (Christus inquit) quæcunque dixerint vobis, seruate & facite; etiam si Scribæ sint, etiam si Pharisei, si auari, si arrogantes, si nequam, tamen, quia cathedram tenent, parete: quæ de cathedra monent, seruate & facite.

Hoc loco occurreret aliquis non ineptè, cur obediendum sit improbis præfectis, cur eorum sermonibus assentiendum, qui minimè bene agunt. Nonne potest, quorum est vita improba, etiam doctrina esse noxia, & à vero aliena? At certè cum præful perperam docet, nequaquam ille iam de cathedra legis loquitur: non Moysis cathedram tenet, sed in cathedra pestilentiæ potius sedet, qui non suo malo contentus, etiam alios inficere, & ad exitium trahere cupit. De talibus Doctoribus longè diuersum documentum literæ sacræ dant, quæ præcipiunt hæreticum hominem deuicandum, & ne salutatione quidem dignandum; tum si quis aliud Euangelium annuntiat, anathema sit. Legem aliam affert, nouum Euangelium promit, doctrinam à Patribus alienam venditat, apage, malam illi pestem, anathema sit; vna fides, idem Euangelium æternum, cœlo firmitus & constantius verbum Christi. Sit frater, sit filius tibi charissimus, sit parens amantissimus tui, ne cura, si Deos

3. Cur malè
qui viuunt,
non malè ta
mè doceant.

Psal. 13.

Tit. 3.

2. Ioan.

Gal. 1.

alios

Deut. 17.

alienos sequi tibi suadet, obfiste, denuntia, accusa, quemadmodum diuina lex habet. Cum verò doctrina sanè est bona, vita non æquè, nihil officere debet vitæ doctrinæ. Vitam nam illi relinque, doctrinam bonam sume tibi. Adde ad superiora, quod maxime ad rem pertinet, ipsi cathedræ, sicut à Deo est instituta ad salutem hominum, ita Dei providentiâ

Isa. 11.

peculiari cura assistere, vt vera doceat. Neque tam ad merita magistrorum, quàm ad vtilitatem communem auditorum

Num. 23.

24.

habere respectum. Meminisse certè potestis Caypham hominem planè sceleratum, & nequam, tamen, cum esset Pontifex, prophetasse: Balaam illum alioqui superstitioni demum addictum, & à Balac Rege, vt populo Dei malediceret, mercede conductum, tamen mirabiliter benedixisse, felicissima vaticinatum fuisse contra institutum suum. Cor ita factum putatis? Profectò populus Dei erat, cui vaticinabatur,

Prov. 16.

tamen si ipse non Dei vates esset. Pontius ipse Pilatus, iudex nequâquam bonus, sed tamen iudex, Christi causam, repugnantibus primoribus Iudeorum, culpa omni vacare pronuntiavit. Non dubium est, quin summum numen ijs, qui præfident populo illius, arcano quodam afflatu veritatè sapissimè inspiret, vt vix rationes explicent, & tamen à vero non abhorreât. Salomon quidem attestatur his verbis: [Diuinitio in labijs Regis: & in iudicio non errabit os eius.] Verum,

*Aug. 4. lib. de doctrina**Christi. cap.*

27.

excepto eo secreto auxilio, de quo dixi, diuinitus tributo præfectis, & magistris, habet ipsa cathedra pondus magnū, vt vera doceat, qui ex illa docet, vt non, quomodò ipse viuit, sed quomodò viuendum esse intelligit, ita moneat, ita exhortetur. Quod præclare Augustinus dixit: [Ideò

audiantur vtiliter, qui etiam vtiliter non agunt, sua enim quætere student, sed sua docere non audent, de loco, scilicet, superiore sedis Ecclesiasticæ, quem sana doctrina constituit. Illa enim cathedra non eorum, sed Moyfis agebat eos bona dicere, etiam non bona facientes. Agebant ergo sua in vita suas docere autem sua, cathedra illos non permittebat aliena. Multis ergo profunt dicendo quæ non faciunt, sed longe pluribus prodesse faciendo quod dicunt.] Hæc Augustinus. Quis est præterea tam impudens, qui vitam suam flagitiosam, etiam peruersa doctrina

na amplius

na amplius scetere velit, ac non potius, bona & honesta docendo, abscondi quodammodo ac latere malit? Certè cum animi perturbatio abest, cum studia nulla sunt partium, quanvis princeps sit, veriora consilia probat, sententiam dicit ipse rectissimam. Exemplo esto David, qui à Propheta Nathan rogatus, in aliena causa optimum iudicium tulit, quo se ipse nesciens condemnauit. Itaque tum meritò audiuit: [Tu es ille homo.] Quamobrem securus sit Christi populus, ne paueat Christiana plebs: habet cathedram non Moysis, sed Christi, audiat à Deo datos Magistros, obsequatur præsulis suis, seruet præcepta maiorum, nequaquam patietur fidei & obseruantiae suae detrimentum. Atque sollicitè quidem & ardentè à Deo flagitet pastores secundum cor eius: optimos Pontifices, præfectos religiosos piosque precetur: sin minus tales contigerint, ad dignitatem illorum & cathedram respiciat, non ad mores & vitam. Meminerit sibi dictum: [Quæcunque dixerint vobis, seruare & facite: secundum vero opera illorum nolite facere.] Cum sonat sanè cymbalum & ad Ecclesiam vocat, pareamus, atque ipsi ad res diuinas intremus, quanvis cymbalum nos intrò vocans, maneat foris. Si medicus intemperans est, neque ipse medicinae præcepta obseruat, tamen quæ dictat aegroto ex arte, si suscipiantur, aegrotum iuant. Exemplum Augustinus pulchrum affert de vite spinis implicata, ex qua prudens uvas legat, spinas vitet. [Sic ergo, inquit, illi spinosi sunt, sed sedendo in cathedra Moysis inuoluit eos vitis, & pendent ad eos botri, id est, verba bona. & bona præcepta. Tu lege vnam, nò te pungat spina, quando legis, quæ dicunt facite: sed quæ faciunt facere nolite.]

2. Reg. 12.

Jerem. 3.

Aug. serm.
49. de verbis Domini.

De prima & secunda sententia satis. Tertia superest, quæ breui exponam. Nempe neque optima docenti, si vita à doctrina discrepat salutè esse sperandà, neq; vero facta cōtraria auditori esse ex præceptore imitanda. Magna res est, docere & facere, ceterū quæ doceas si nò feceris, nò laudè sed exitiū & perniciē tibi certiorē cōpares. Grauius plectet, qui alios docet, se ipsum nò docet. Bene, pinde admonet Iacobus Apostolus. [Nolite plures magistri fieri fratres mei, sciētes, quia

4. Nò imitanda praua
Doctōris
exempla.

Iacobi. 3.

maius

- Psal.* 49. maius iudicium sumitis.] Psalmista quoque sic narrat.] Peccatori autem dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētum meū per os tuū? Tu vero odisti disciplinā, & proiecisti sermones meos retrorsum.] Et infrā.] Existimasti inique (id est perperā & falso) quod ero tui similis: arguam te & statuam contra faciem tuam.] Proh quanta diuini iudicij in Doctores improbos seueritas? Quanta poenarum & suppliciorum acerbitas? Nec dissimilia Paulus, [Qui prędicas non furandum, furaris, qui abominaris Idola, sacrilegium facis. Cōfidis te ducem esse cęcorum, magistrum insipientium, eruditorem infantium, qui gloriaris in lege, & per pręuaricationem legis Deū inhonoras, existimas quod effugies iudicium Dei?] Mementote ficui maledixisse Christum quod folia haberet, fructus non haberet, quę con festim exaruit. Mementote etiam domum ædificatam super arenam, nec solida in petra nixam, ventorum ac tempestatum vi obrutam corruisse, quę quanto altior foris & sublimior, atque speciosior, tantò ruina grauiore oppressa est, quòd non haberet in imo firmissima fundamenta virtutum. Nocebit ergo Doctores mala vita: auditoribus si sapiant, non nocebit.] Secundum opera eorum, inquit, nolite facere.] Samuel quidē obediebat dictis Heli Sacerdotis, sed facta Heli non imitabatur. Daniel Regem Nabuchodonosorem colebat: sed Regis statuam non adorabat. Graue discrimen, res perdifficilis cui debeas obsequium, cui pręstes famulatum, eius facta non sequi: sermonibus te accommodare, à moribus discrepare. Ioseph castus dominam in turpitudine incumbentem non tulit.] Qui separauerit pretiosum à vili, quasi os meū erit,] ait Deus. In eodē sepe frutice, quędam salutaria sunt, quędā exitium præsens afferūt. In Christum ergo oculos conijciat pius auditor, fidelisque discipulus: pręceptorem Christi verba promentem libenter audiat, sedulo obseruet: Christi facta eundem minime assequētem cum viderit, nequaquam vestigijs illius insistat. Faciat potius quod prudentes viatores solent: qui cum in bivio lapides viam indicantes aspiciunt, non quo lapis tendat, animaduertunt, sed quo tendendum esse declarat.

FERIA III. POST DOMINICAM SECVN- DAM QVADRAGESIMÆ

*Ascendens Iesus Hierosolymam, assump-
psit duodecim discipulos. Matt. 20.*



Vperioribus diebus hanc eandem rem ex Luca recitari audiuimus in eo Euan-
gelio, quod in quinquagesima legitur. At eandem modò ex Matthæo repetit
Ecclesia, quòd plurimum referre intel-
ligat hæere bene in animis doctrinam
crucis Christi, cùm præsertim difficil-
limum factu sit, vt sibi homo penitus
persuadeat, crucem esse portandam atque tolerandam. Id
si vultis planè cognoscere, quàm sit verum, considera-
te, quid hic Apostolis accidisse referatur: quorum non-
nulli, audito eo sermone, confestim ad regni præroga-
tiuam flagitandam se contulerunt, satis importuno tem-
pore: alij non minùs ineptè istis stomachati sunt. Itaque
omnes ad gloriam, & regnum aspirabant. Verum enim-
verò Paulus spiritu Dei plenus apertè prædicat: [Qui sunt
Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupis-
centijs:] Quod de se ipse testificatur, [Christo confixus
sum cruci.] Neque aliter censebat Dauid, qui peteret. [Con-
fige timore tuo carnes meas.] Pro verbo illo, confige, ha-
bent codices quidam, [Clauis fige] sensumque esse, & vim
vtriusque eandem Augustinus admonet. Quis vero vestrū
ignorat crucem Christi duobus constare lignis mutuo trans-
uersis: sed quid ea duo veluti brachia se se complexa signi-
ficent, audire fortasse cupitis. Ea nempe sunt dolor & igno-
minia. Nam supracætera suppliciorum genera, illud crucis
& poena & infamia, excellere putabatur. Romanæ quidem

1. *Crucem
Christi igno-
minia & do-
lore cõstare.*

Gal. 5.

*Gal. 2.
Psal. 118.*

Aug. ibi.

*Cicero actio-
ne 7. in Ver-
rem.*

N eloquen.

*Sap. 2.**Indic. 6.*

eloquentiæ parens Cicero, crucem genus esse dicit crudelissimi teterrimique supplicij, vtrūque breuiter & diserte cōplexus. Itaque vehemēter in prætorē inuectus, qui ciuē Romanū in crucē egerit: [Facinus, inquit, est vinciri ciuē Romanū, scelus verberari: prope parriciū necari: quid dicā in crucē tollere?] Ergo hoc quod latronū, seruorūque erat supplicium, nō liberorū, nō ciuiū, hoc Christus Rex noster vltro amplexus est, hoc voluit tolerare pro nobis: summā ignominia cū summo dolore, & cruciatu cōiūxit. Nā & verbum ipsum cruciatus, inde est ductum. Consiliū impiorū atque hostium Christi audite. [Contumelia & tormēto interrogemus eū: morte turpissima condēnemus eū.] Attēdite cōtumelia, inquit, & tormēto. En vobis duo brachia, en duo crucis ligna: quæ Christus planē cōmemorat [Condemnabunt, inquit, eū morte, & tradent eū gentibus, ad illudendū & flagelladū, & crucifigendū]. Hic fuit Christi exitus, hæc mors, quam mihi figura quadam adumbrasse videtur fortissimus ille Samson moriens, cum duas columnas, quibus tota incumbebat domus, complexus: atque à sedibus suis conuellens, & inflectens in se se, ita occubuit, vt plurimam Philistinorum gentem simul interficeret. Quæ nam sunt aliæ columnæ illæ duæ, quibus vniuersa machina huius mundi continetur, quàm voluptas & honor? Ea sunt Idola præcipua quæ mundus adorat, ijs niritur tota fabrica Philistinorum. At hæc conuulsa atque transuersa crucem efficiant Christi, ignominia certe & pœna compactam. His qui incubuerit, eaque amplexus sit, Christum sequi eū verissimè, ac victoriam reportare gloriosam de Philistæis, id est, de huius mundi rectoribus dubitare non possumus. Et quia iam sacro Pasionis tempori propinquamus, æquū quidem erit, vt etiam in Christi imitatione crescamus, aliquantò amplius de illecebris corporis, de fastu, de cupiditatibus cæteris detrahamus, corpus ipsum maioribus ieiunijs castigemus, atque omnia alia asperitate ad Christi crucifixi effigiem, quoad poterimus, nos componamus. Id sanctus Ludouicus Rex Galliarum, alioqui nobilissimus ac potentissimus, & agere ipse, & alios monere solebat. Cauendum certè est, ne pessimi atque impudentissimi illius Semei

mei similes videamur, qui optimum Regem Dauidem, 2. Reg. 16: cum viam carperet, Hierosolyma egressus, afflictus, & flens, probis & maledictis insectabatur, lapidibus etiam petebat: quo quis non fateatur, deteriores ac sceleratiores esse, qui hoc ipso sacræ passionis tempore Christum nouis culpis atque flagitijs offendere non verentur? An de ijs, non rectè & meritò conquerentem intelligamus, atque dicentem. [Super dolorem vulnerum meorum addiderunt:] Psal. 68: An illud quoque alterius Prophetæ non usurpabit; [Facta est in pace amaritudo mea amarissima.] Esai. 38.

At quid sequitur? [Tunc accessit, inquit, mater filiorum Zebedæi.] [Omni quidem rei tempus est, & opportunitas iuxta sapientem.] Sed quàm præpostera & intempestua oratio hæc: Christus de passione & cruce agit: agunt discipuli de regno & sedibus. Ea nēpe est libido hominū, ut quæ cupiat, nullo nō tēpore prosequēda sibi arbitretur. Suā rē curat, cætera pro nihilo ducit. Narrat diuina historia Adoniā, cum maximè Salomonis regnātis irā pertimescere deberet, tamen regnandi adhuc cogitatione & studio inflammatum, matrem Regis subornasse, atq; ad interpellandū impulsisse pro Sunamitide sibi vxore concedenda: ut coniūctio ne Principis sceminæ, quæ palatio & toro Dauidis ad honore prope regium euecta erat, regno ipse propinquior fieret. Stultā sanè cogitationē, conatū prorsus intempestiuū: quo tempore de placando Salomone sibi meritò irato cogitare deberet, regni potius insidias meditari, quod regem sapientem non latuit. Itaque pro appetito coniugio necem iustissimam retulit. Vtinā nunc amentia eadem non multos habeat Adonias, qui iudices, qui præsules fieri, qui aliorū dominatū augeri volunt, cum de suis sceleribus potius emendandis, de Deo sibi placēdo nimirū irato cogitare deberent. Christus nos ad crucis cōsortiū vocat, nos sedes & regna, & imperia cogitamus.

Sed erat quæ flagitabat regnū & scēmina & mater, & verò filijs flagitabat, cuius pinde inscitie ex nimio in liberos amore pfectæ, quadā ex parte cōdonādū est, ut beat⁹ Ambr. dixit, si votorū mēsurā excesserit. Cupiebat quidem videre filios bene fortunatos, ad celsiora euectos, idq; in Regno Christi, 3. De recta filiorū cura & cōtrapræpostera educationem. Ambros. hic

Ephes.6.

2. Cor. 12.

Psal. 105.

Ose. 9.

Plato lib. 7.
de legibus.

sti, quem habebant, & consanguineum & Magistrum, & vnicum decus suum. Non displicet Deo ea cura parentū in collocandis ornandisque liberis atque honorum fortunarūque accessione augendis, dūmodò fraus, nefasque omne absit. Apostolus quidem id commendat, Deusque ipse præcipit. Ad Christum verò deducendos curare, etiā pietatis officium est. Itaque vel Præsuli insigni tradere, vel Principi catholico & pio, vel collegium illustre literatorum comparare, vel rationibus alijs iuētutem ad honesta studia prouehere, nullo modo vituperandum est. Sic enim debent parentes filijs prospicere, & (vt Paulus ait) thesaurizare. At eorum parentum longe diuersa ratio est, qui liberos Satanæ dedicant, qui veneri & cupidini initiant, qui ad turpes comædias spectandas ducunt, lasciuos ac meretricios modulos docent, saltare impudicè, canere fidibus amatoria & impura. Quid multa? Matres ipsæ filias prostituunt, patres filios lenones instituunt, ita exitium sempiternum afferunt [Immolauerunt (inquit) filios suos & filias Dæmonijs.] Quæ nam Dæmonia isthæc, quibus immolati sunt miseri iuvenes? statim exponit, dicēs, [& initiati sunt Beelphegor.] Scitis quid istud mōstri sit, neque potest verecundè nominari. Priapum Latini dixerunt, obscœnisimum, scilicet, membrum: de qua re Oseas Propheta etiam loquitur, ita iracundè indicat. [Ipsi autem intrauerunt ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusio- nem, facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.] Plato quidem cum de educandis, instituendisque liberis disserit, vehementer ab ijs saltationibus, & modulis teneram aetate reuocat, quæ amatoriiū quippiā, & libidinosum sonāt: solos hymnos sacros concedit. Quidā filias suas amari volunt, & amatores gestu, incessu, ornatu aucupari etiam ceterulis & internuncijs, atque alijs eiusmodi artibus incantare. Nec se tamen indecora facere putant, quod ea omnia huc tendant, vt formæ præstantia ac venustate sermonum maritos sibi comparent, quas res familiaris non adedò nobiles facit. O mores Christiano indigni, atque erubescendi. Meretricem tu virginem tuam facias, vt coniugatam videas. Sic certè euenit non rarò, vt pudicitia detrimentum fiat, matrimoniij ratio non constet. Digna pro-

fecto flagitij poena. Laudat diuina Scriptura Regem Iuda, Aſa, quod abſtulerit de terra effœminatos, id eſt cynaſos turpiſſimos, inſuper etiam matrem ſuam amouerit, ne eſſet Princeps in ſacris Priapi. Vtinam Principem hunc imitarentur, qui nunc iudicant terram, vt Veneroſos iſtos exterminarent, omni pudicitia & caſtitate iuuentutem educandam curarent. Vtinam matronæ, matronam piam ac religioſam, quæ filios ſuos duxit ad Chriſtum, imitandam ſibi proponerent.

Sequitur: [Adorans & petens aliquid ab eo.] Eorum qui ambiunt honores aut præfecturas, mos peruetus eſt, adorare vt petant. Non ſolum Principem, aut Antiftitem adoratur petitor officij, ſed familiares, ſed ſeruos, amanuenſem cubicularium, quid dico? ipſos calones, & inſimos ianitores venerantur, amplectuntur, preſant, vt aditum ad Principem, aut ſenatorem expediant. Si cathedræ ſcholaris candidati ſunt, inſimo ſe auditori ſubmittunt, caput priores aperiunt, amantiſſimè appellant, vt ſuffragiolum expiſcantur. Nonne meminiftis Abſalonem regnum affectantē, quāta diligentia omnes vocaret ad ſe, quibus illecebris ſibi conciliaret? Sic enim habet ſacer textus: [Et manè conſurgens Abſalon ſtabat iuxta introitum portæ in via, & omnem virum, qui habebat negotium, vocabat Abſalon ad ſe:] Itemque poſt pauca, [Sed & cum accederet ad eum homo, vt ſalutaret illum, extendebat ad eum manum ſuam, & apprehendens oſculabatur.] Hæ, videlicet, artes ſunt præfecturas, honoresque ambientium. Nihil illis ſubmiſſius, nihil officioſius, & comius, [Ambitioſum Plato li. 8. delegibus, 2. Reg. 15.] Hinc ergo iſti greges comitantium ad Palatia Principem. Hinc cæterna deducentium domo, ac reducentium ſenatorem. Adorant, nimirum hoſce, à quibus petunt, atque obtinere conſidunt. Petit ergo matrona aliquid, neque tamen aperit ſtatim, quid illud ſit. Primum gratiam inire vult, quid velit celat, pro alijs petit, qui maximè cupiunt. Late-re volunt, matrem ſubornant, anum venerandam, ſanguine Chriſto coniunctam: illa perſonam induit poſtulantis, Bern. epiſt. 126, aliorum

aliorum causam efficit suam. Quanta ambitionis artes, quæ latere, cum maximè velit, minimè potest. Ad eò est foeda ambitionis facies, ut se prodere etiam erubescat; sed ipsa dissimulatione & circuitu facile agnoscitur, facile deprehenditur. Præclare Bernardus, [Ambitio cum prorumpit in impudentiam, efficaciam perdit: ambitio mater hypocrisis latebras amat & tenebras: lucis impatiens est: ambitio spurcū vitium in imo iacet, videt tamen omne sublime, sed videri ipsa refugit.]

¶ Non esse
temere agen-
dum.

Verum quid ad has artes, Magister Deus? Non se ita decipi facile sinit. Quid vis? inquit. Non ducitur studio, non vincitur imposturis, non foemineis artibus se capi patitur. Quid vis? Nihil temerè, nihil nisi ex ratione promittit.

Chrysost.
hoc loco.

Eccle. 1. 1.

Itaque amicitia, & sanguinis coniunctioni docet illa solum tribuenda, quæ iudicium rectum atque æquitatis ratio prius explorata atque expensa probauerit; suffragium integram causæ seruandum, non personæ prærogandum; libertatem precibus & gratia nullo modo imminuendam, ac debilitandam, ubi diuersa merita & rerum pondera imparia esse poterunt. Illud præterea sapiens Christi interrogatio, (ut Chrysostomus censet) nos admonet, quod Salomon sapienter dixit. [Prius quàm interroges, ne vituperes quenquam, & cum interrogaueris, corripe iustè:] Sciebat planè Christus, quid mater Zebedæi filiorum peteret, intima matronæ vota penitus perspiciebat: tamen quærit, quid petat, antequàm reprehendat atque arguat. Nos, qui neque rerum, neque animorū scientiam tenemus, sed opinionibus sæpe fallimur, nōne oportebit neminē dānare, prius quā audiamus? Qui enim aliū inauditum noxæ insinuat, se potius inficit, & intemperantiæ damnat. [Prudentiā ergo atque iustitiam, simul sobrietatē atque virtutem Sapiētiā diuinā docet, ut ipsa proprio volumine dicit, quibus nihil est vtilius in vita mortalibus.] Hæc quidē omnia ex singulis Christi Saluatoris nostri factis discere possumus. Verum peculiari quodā modo res hæc gesta nos docet quēadmodū, ubi maximè viget carnis affectus, occurrere debeamus prudētē, intemperatē erga nostras res propensionē cohibere, cōtraq; impellētib⁹ resistere fortiter, ut demum iustitiæ lex inconcussa teneatur.

Sap. 8.

¶ Non

¶ Non

innois

IN

IN EADEM FE- RIA CONCIO SE- CVNDA.

*Nescitis quid petatis, potestis bibere calicem,
quem ego bibiturus sum?* Matt. 20.



VERAT quidē Christus interpellatus à ma-
tre filiorum Zebedæi; quid posceret, rogaue-
rat foeminam. Sedem regni præcipuam filijs ef-
flagitatem audierat. Neq; respōsum tamen pe-
tenti dat, sed ad discipulos Ioānem & Iacobū

1. Cur nom-
matrem, sed
filios repre-
hēderit Chri-
stus.

orationem conuertens, ambitionis arguit, in scitæ damnat,
immodica, & quæ minimè ipsis congruerent, expetere ostē-
dit. Quid causæ fuit, vt sermonem ad filios verteret, qui tace-
bant, matri loquenti nihil respōderet? Primū illa, foemina
erat, & mater erat, itaque errato magis ignoscendam puta-
uit, nec matronam religiosam pudore afficiendam. Infimio-
ri vasculo honorem impertiendum Petrus etiā prædicat. Vi-
le & sordidum est foeminas insectari: ciuile honorare. Dein-
de autores magis peccati, quā administram corripere oport-
tere censuit. Olim cū vetito pomo primi nostri generis pa-
rentes vscerentur, in serpētem, totius mali inuentorem, &
impulso rem, primam sententiam damnationis tulit: mox in
iplos trāsgressores præcepti lege egit. Ambitionis certē im-
pulsore matri fuerant filij. Præterea diuina iudicia in ijs
quæ latēt nobiliora sunt. Existimabant discipuli, matre sub-
ornata, se in tuto esse. Hos prodit sermo Christi, neque la-
tere patitur. Olim Adamum se abscondentem, & scelus folijs
ficulneis integētē, in apertū Deus traxit, pōire in publicū
compulit. [Omnia enim nuda sunt, & aperta oculis eius.]

Primam ra-
tionem inse-
nuat Am-
brosius, secū-
dam Chry-
sostomus.
1. Pet. 3.
Gene. 3.

Gene. 3.

Heb. 5.

[Nescitis (inquit) quid petatis.] Stultitiæ arguit ambitiosos
fratres. Quid em̄ tā iuste repēditur superbiæ, quā stultitiæ inu-
sta nota? Nihil equè superb⁹ appetit atq; gloriā imperādi: ni-
hil magis imperio repugnat, quā stultitia: qui em̄ alios regat,

2. Superbia
amitti, hu-
militate
parari reg-

*Psal. 48.**Genes. 3.
Cyprian.
serm. de ieiunio
& tentationibus.**Prou. 11.**1. Tim. 6.**Mat. 11.**Psal. 44.*

qui sensum in suis ineptum habeat: aut quomodo eum ceteri venerentur atque suspiciant, quem mentis inopia laborare videant? Rectissima igitur, atque appositissima superbiæ pœna stultitiæ nota. [Homo (inquit) cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.] Nam qui esse dii voluerunt, suatore serpente, scientes bonum & malum, in eam fraudem impulsunt, ut bestiis similes euaderent, impuros & effrænes concupiscentiæ motus non sine magno dedecore experti. Quorum Deus irridens arrogantiam & importunos in Deitatem conatus, [Ecce (inquit) Adam quasi vnus ex nobis.] [Malum hoc (ait Cyprianus, de ambitione differens) Adam in Paradiso passus, & strauit, cum subiectionem, quam Deo debebat, fastidians, appetijt dominatum, & cum vellet esse sicut Deus, sine Deo se vidit, & nouit, & conspectam carnis suæ abhorruit fœditatem.] Egregiam verò laudem & spolia ample tulere. Bene profus à Salomone est dictum; [Vbi est humilitas, ibi & sapientia, vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia.] Paulus quoque de audacibus, & insolentibus diuinæ Scripturæ corruptoribus, vbi dixit, superbus, adiunxit protinus, Nihil sciens. Sequitur, nimirum, è vestigio superbiam inscitia. Quare præclare Magister optimus, quos ad humilitatem à se discendam fuerat hortatus, cernens discipulos superbe sapere, cohibendos ignorantia suæ asperiore admonitione putauit. [Nescitis (inquit) quid peratis.] Tā longè abestis à regni sedibus, quas ambitis, ut quid ipsum regnum sit, quod cupitis, penitus nesciatis. Quo quid potest esse turpius, ut qui summis conatibus apud Principem re agat suā, eū quid ea res sit, qua de agit, omnino ignoret? Quam erubescendum dedecus non modò repulsam ferre, verum etiam votorū absurditatis coargui: stultitia notari gloriosa meditantē.

Erat verò duplex in ijs fratribus error. Vnus, quod aliena peterent: dextrā namque & sinistrā in regno Christi nequaquā sibi deposcerent, si solius Reginae dignitatē decere cogitarent, de qua est dictū, [Assitisse à dextris eius.] Alter, quod eā viā minimè insisterent, quæ ad Regnū ferret. Non enim cupiditate & arrogantia, sed laboribus iustis regnū paratur. Neque se se fratribus præferre, sed omnibus potius subesse, eademum.

demū ad regnū Christi perueniendi verissimaratio est. Quo-
ties nā ex ipso audierant? [Qui se exaltat, humiliabitur, qui
se humiliat, exaltabitur.] Ita suos cælestis Magister insti-
tuit. [Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.] Idem.
[Recumbe in nouissimo loco] idem etiam. [Beati pauperes
spiritu, quoniā ipsoꝝ est Regnum cælorū.] Ab illo Paulus
didicerat: [Ego sum minimus Apostolorū, qui non sum dig-
nus vocari Apostolus,] quod cæteros docebat; [Non quæ
sua sunt singuli cōsiderātes, sed ea quæ aliorum.] Atque aliās
[Honore inuicem præuenientes] [& superiores sibi inuicē
arbitrantes.] Ab illo Princeps ipse Petrus Apostolorū: [om-
nes humilitatem inuicem insinuantes.] Hæc vera via est ad
Regnum, hæc vnica altiora tenēdi ratio, deprimere sese, om-
nibusque submittere. Illius verò regni tanta est gloria, tanta
maiestas, vt vel minimū locum in eo adipisci, votis omnibus
maius sit. Quā sapiēter Paulus, quā magnificē de illo Reg-
no cogitabat, qui omnes suos conatus, labores, operas, mole-
stias, certamina, satis amplū præmiū referre arbitrabatur, si
quācūq; illi regni, vt ita dicā, portionē assequerē: [Omnia,
inquit, facio ppter Euāgeliū, vt participēs eius efficiar.] Par-
tē sibi aliquā cōmunicari in illatāta Regni Euāgelici gloria,
id verò pro magno habere & optare se pfitetur. Nō dextrā
aut sinistram sibi sumebat: quocunque loco, si datur, amplē
sibi meritūq; suis satisfactū arbitrat. O quantahuius viri
sapiētia? quæ rerū æternarū atq; cælestiū digna æstimatio?

Luc. 14.
18.

Mat. 11.

Luc. 14.

Mat. 5.

1. Cor. 15.

Phil. 2.

Rom. 12.

Phil. 2.

1. Petr. 5.

1. Cor. 9.

3. Quadruplicem esse calicem in scriptura.

Psal. 74.

Hiere. 49.

Psal. 10.

[Potestis bibere calicē, quē ego bibiturus sum?] Ostēdit
maximo illos errore teneri, quod de gloriæ & regni dulcedi-
ne cogitent, cum de militiæ potius labore deberēt. Calicem
Christi, passionē & mortē acerbā vocari notū est. Quadru-
plicem verò in diuinis literis calicem legimus. Est calix iræ
Dei, quē inimici hostesq; Dei potare coguntur, plenū felle
amarissimo, atq; reterrimo, de quo Psalmus habet; [Calix in
manu Domini: bibēt omnes peccatores terræ. Verūtamen
fæx eius nō est exinanita.] Hūc calicē propinare Hieremias
iussus est gētib; sceleratis, de hoc ipso habet Propheta: [Ig-
nis & sulphur, & spiritus procellarū, pars calicis eorum.] Ad
hūc calicē amarissimum perpotādū cogit poculum aliud, vt
apparet, dulce in manu Babylonis, meretricis, scilicet, illius,

- Apoc. 17.* quæ aureū poculū Regibus & Principibus, cæterisq; procēribus propinabat: in quo erat lethale venenū. Sic enim habet Apocalypsis: [Mulier erat circūdata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis habens poculū aureū in manu sua plenū abominatione, & in mūditiā fornicationis eius.] Hoc vinū prostituta mulieris, initio quidē suauē est, mox in venenū mortiferū vertitur. Quod Salomō animaduertit in se; [Inueni (ait) amariorē mortē mulierē:] tū verò alios etiā admonitos voluit, [Ne intuearis vinū (ait ille) quādo flauescit, cū splēduerit in vitro color eius: ingreditur blādē, sed in nouissimo mordebit vt coleber, & sicut regulus venena diffundet.] Id enim propriū est voluptatis impuræ, vt pœnā secū afferat, & pro dulci ingressu exitū relinquat acerbissimū. Itaque calici, in quo venenū culpæ voluptate potatur, respōdet calix cruciamēti acerbissimi felle plenissimus: qui duo sunt peccatorū calices. Totidē sanē iustorū reperies calices. Est calix dulcissimus, & præclarissimus gloriæ Regniq; cælestis, quē Christus cōmemorat suis: [Et ego disposui vobis, vt edatis & bibatis super mensam meā, in Regno Patris mei.] Hoc illud est vinū, quod nouū promittit in Regno Dei. Hic ille calix, quē Propheta & amat & admiratur, [Calix (inquit) tuus inebriās quā præclarus est:] Verū ad hunc calicē æterni cōiuij & Regni perueniri nō potest, nisi epotato prius calice pæssionis, & crucis Christi, qui proprius viatorū est, atq; ad superna tēdētū, cuius tāta suit acerbitas, vt ipse Christus ad illius poculi veluti odorē acerrimū totus horresceret, ac diceret, [Trāseat à me calix iste,] sed salutare poculū est atq; auidē ei bibēdū, qui salutē suā charam habet. [Et de calice eius (ait Paulus) potati sumus.] Nā sicut ipse Princeps ac Dux noster eximius de torrēte in via bibit, & ppter ea exaltauit caput, torrētē enim cedrorū, aquas pæssionis turbulētissimas voluentē, & trāsiuit & bibit: ita milites tāti imperatoris exēplo edoctos oportet per dolores & cruciamēta, & ignominia, cæteraque acerba, ad regni dulcedinē peruenire. [Sicut enim socij pæssionū estis (inquit) sic eritis & cōsolationis.] Desināt ergo rudes adhuc discipuli, Iacobus & Ioann. de Regno & sedibus cogitare, de pugna potius & labore certādi cogitēt. Tūc ad regiū cōiuiiū admittētur,

tur, & pretioso necesse potabuntur, cum amarum Christi passionis fel audire ebiberint. [Potestis ergo, o vos regni mei audaces efflagitatores, calicem meum bene bibere, quem ego ipse bibiturus sum?] At quid non sibi polliceatur ambitio? [Possumus, inquit. Desiderio ductos dicit Chrysost. promittere quidlibet. Nihil eos calix acerbissimus moratur, dummodo regnandi dulcedine potiatur. Nimirum princeps fertur, & obuia omnia se facile prateruehi posse confidit, qui ad sedes gloriosas animo rapitur. Admirabile dictum est, quantum onus sumat ambitio, quam pro nihilo faciat omnes difficultates. Pulchre verumque a Seneca dictum. [Hoc vitium habet omnis ambitio, non respicit.] Oculis vacua merito ambitionem Seneca dicit. Dum Episcopus fiat, haud terret tot myriades animarum, pro quibus redditurus est rationem Deo, singulorum salutis sua oppignorata. Hoc tantum, tam arduum negotium quam leue reputat? quam cito suscipit? Possumus, inquit, ne puncto quidem temporis responsionem atque sponsonem morantur. Possunt, scilicet, omnia. Est enim suo quodam modo ambitio omnipotens. Caelo ipsi bellum inferendum sit: Possumus. Tartara aperienda & penetranda; Possumus. Cum omni mortalium genere bellum gerendum: possumus. Atque ea tanta temeritas cordis humani Deo est summo opere detestabilis. [Ego scio (ait Dominus) iactantiam eius: & quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere.] Odit Deus Thrasones istos gloriosos, confidentes, omnia pollicentes, nihil prestantes. Quantum melius & prudentius David Bethleemita Pastor, qui Regia ultro oblata arma prius experiri maluit, atque sibi minus apta, quamvis splendida, reiecit; [Non possum (ait) sic incedere.] Nonne vidistis saepe baiulos, qui leuandis oneribus vitam transigunt, tamen oblatum onus prius tentare, & ex terra sustollere, ut quantum sit, superet ne vires suas, ante experiantur, quam oppressi pondere in via ruant? Non metemur nos ipsos? non agnoscemus pondera quae subimus? [Quid valeant humeri, quid ferre recusent.] Si fieri iudex velis, considera, an valeas virtute irrumperere iniquitatem. Si Episcopus, si pastor animarum, an sis sine crimine, irreprehensibilis, sobrius, ornatus, prudens, pudicus, hospitallis, & reliquum Apostoli catalogum. Si Magister aliorum, an expediat

4 Ambitio-
ni omnia
prona vide-
ri. Chrysost.
hom. 66. in
Mat.

Seneca lib.
10. Epist.
74.

Hiere. 48.

1. Reg. 17.

Horatius.
Eccles. 7.

1. Timot. 3.
Tit. 2.

expediat tibi maius iudicium sumere. Denique, ne simus puerorum similes, qui equis arundineis videntur sibi præclare currere, & militaria certamina papyraceis depictisque thoracibus ludentes, tanquam rem fortiter gesserint, gloriantur, quorum eò magis ridiculus est omnis conatus, quò apparatus ipsis videtur elegantior. Quid si vera certamina ludicris illis armis aggredi festinent? At ille, qui Deo plenus erat, nihil se posse etiam cogitare boni, nisi datum esset coelitus, affirmabat.

5. Christi
exemplum,
& precium.

Postulata duorum ambitiosa ac superba, cæteri decem discipuli graviter molestèque tulerunt, sibi illos præferri velles, idq; fauore, non meritis, indignum facinus arbitrati. Itaq; hos indignantes, ac præ ira tumentes, illos videres repulsam, & dolentes, & erubescences, ac se se à reliquis separantes. Quid ad hæc benignus, ac clemens Magister? Pacè amicitiaque cõciliat: utroq; nō superbè sapere blāde admonēs, se q; ipsum humilitatis exemplum opponens, ad quod intueri potius deberent: qui cum Rex esset Angelorū, hominū seruus fieri voluit, neque seruitutem qualemcunque seruire, sed eā demum, quæ sanguinis ac vitæ profusione constaret. Quod genus sanè seruitutis quis vnquam est seruus inuentus, qui in se susciperet, ut pro hero mori se mallet? Christus verò Dominus cæli & terræ, pro seruis, & quidē ingratissimis, impijs, vitā ipsam sanguinēque profudit: [ut liberaret eos (ait Paulus) qui per totam vitam obnoxij erant seruituti.] Quale hoc charitatis genus est? Quæ forma humilitatis incredibilis? quā ad nostram importunā superbiam castigādam, ac frānandam singulare argumentū? Beatum Papam Leonē de hac Christi, Christianaq; humilitate differentē, attētē audiam; sic enim loquitur: [Si igitur omnipotēs Deus causam nostrā nimis malam, humilitatis privilegio bonā fecit, & ideò destruxit mortē, & mortis autorem, quia omnia quæ persecutores intulere, nō reuult, sed obediens Patri crudelitates sequentiū mitissima lenitate tolerauit: quantū nos humiles, quantū oportet esse patietes, qui si quid laboris incidim⁹, nūquā nisi nostro merito sustinem⁹? Vnde tota dilectissimi Christianæ sapientiæ disciplina nō in abūdātia verbi, nō in astutia disputandi, neq; in appetitu laudis & gloriæ, sed in vera & volūtaria humili-

Hebr. 2.

Leo ser.
de Epipha-
nia.

humilitate cōsistit, qua Dñs Iesus Christ⁹ ab vtero matris, vñ
que ad suppliciū crucis, pro omni fortitudine, & elegit &
docuit.] Hæc Sāctissimus Leo. Sed quid est (oro vos) quod
dicit Christus, se vitam daturum in redemptionem pro mul-
tis? An pro omnibus non est mortuus Christus? Num mul-
tis, ac non potius omnibus sufficiens est redimendis, ita at-
que abluendis sanguis illius? David quidem [copiosam esse
apud Deum redemptionem asserit.] Paulus [pro omnibus
Christū mortuum affirmat.] Ioannes etiam [pro totius mū-
di peccatis propitiationem dicit.] Cur ergo in redemptio-
nem pro multis ipse, ac non pro omnibus dixit? sed non om-
nes, nimirum, volunt pretio redemptionis vti: malunt in mi-
serissima Diaboli seruitute manere, oppressi peccatis. Id ipse
conqueritur, ac dolenter commemorat. [Ego dixi, in vacuū
laboravi: sine causa & vanè fortitudinem meam consumpsi.]
Sapientia quidem clamat, vocatque ad se omnes, se despe-
ctam contemptamque; à plerisque & dolet, & deplorat. Quis
tu heus? Vel quò de numero es, mihi expone. Te te conue-
nio, te (auditor) appello. An frustra, quod ad te attinet, Chri-
stum mortuum esse patiaris? An pro modico labore peccata
confitendi, emendandi; vitam perditā, æternos diuini san-
guinis thesauros abijcias: ò nos plus quàm insanos, qui opes
infinitas pro nihilo habeamus. Ergo [exurge, qui dormis, &
illuminabit te Christus.] Fuge horrèdē mortis æterna vincu-
la, magisque te præbe pretio incomparabili non indignum.

Psal. 129.
2. Cor. 5.
1. Ioan. 2.

Esai. 46.

Pron. 1.

Ephes. 5.

FERIA V. POST DOMINICAM SECVN- DAM QVADRAGESIMAE.

*Homo quidam erat dives, qui induebatur
purpura & bysso. Luc. 16.*

DE immortalitate animorum, qui olim dubitarunt,
immeritò sanè dubitasse, vt alia missa faciamus, il-
lud profectò inuictum argumentū est, ac facile cui
uis expositū peruiamque. Nā restare alterā vitā post hanc
mortalem

1. Bonorum
& malorum
sortes in alte-
ra vita con-
tingere pro
meritis.

mortalem atque caducam, huius ipsius innumera absurditates, eventusq; prorsus indigni atq; omni ratione carētes declarāt. Palsim improbos honoribus diuitijsq; auctos cernimus; bonos miserē oppressos atque indignissimē affectatos. Quòd si rerū humanarū est aliquis arbiter, si mūdo præsidet Deus aliquis, isq; iustus ac sapiens est, profectò superesse vitam post hanc mortale immortalē necesse est; in qua & scelerati pœnas luant, & bonis pijsq; bene sit. Etenim si vel hec ille non curat, qui supremus est rector, vel iustus non est, ne Deus quidē est. Ita vel nō esse Deū fateamur, necesse est, quo nihil absurdius, nihil ab omni sensu alienius dici potest: vel certē Deū bonis bona, malis mala referre. Id cū manifestum fit in vita mortali plerūq; non fieri, alterā esse immortalē, in qua fiat, firmissima atque apertissima ratione concluditur. Quo argumēto demonstrari euinciq; omnino, etiā si proter uē quispiā contradicat, animorū immortalitatē praximq; ac pœnæ iudicium superesse, præclare Chrysos. docet. Quo itē argumento Petrum vsum Clemens cōmemorat, si tamen illius est recognitionum opus, quod multi eruditi repudiāt. [Cū certum sit Deum iustum esse, necessarium est aliud esse sæculum, in quo vnusquisque pro meritis recipiens, iustitiam Dei probet.] Verba sunt Petri. Atque hæc planē rationatio non solum ad persuadendum infidelibus valet, verū ad confirmandos etiam fidelīū animos, qui sæpenumero rerum humanarum iniqua conditione ac temeritate quadam percellantur, & perturbantur, ac de via flectere pene coguntur. Providentiam enim Dei requirunt, cum bonos malē accipi cernunt, improbos florere, & se iactare impunē, quoquo libeat. At eiusmodi iniquæ lortes rerum humanarum haudquaquā nullam esse providentiam declarant, sed esse occultam & altam, quæ præsētia quasi exigua contemnat, futura, quæ sunt æterna, maximē prospiciat. Ita philosophantem Davidem Psalmus ille indicat, cuius initiū est: [Quā bonus Israel Deus ijs qui recto sunt corde?] è vestigio proponit quæstionē eā, qua se per motū fatetur, [Mei autē pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei: quia zelaui super iniquos, pacē peccatorū videns.] Dicit se impiorū prosperitate turbatū, pene de via Dei deserēda inijsse cōsiliū: causam

Chrys. Con-
cione. 4. de
Lazaro in 2.
10. & alias
sæpe.
Clemens lib.
Recogn.

Psal. 72.

causam adiūgit: [Quia nō est respectus mortis eorū, & fir-
mentū in plaga eorū; In labore hominū non sunt, & cum ho-
minib⁹ nō flagellabūtur. Ideo tenuit eos superbia, operi sūt
iniquitate, & impietate sua.] Nec mortis (inquit) acerbitatē,
nec supplicij meritas poenas experiūtur: labores nullos, nul-
las molestias perferūt, prosperē ac beatē agunt, cedūt q; illis
omnia pro votis: qua rerū secundarum affluentia ipsi sese ef-
ferunt, ceteros facillē contēnunt, in ipsū numē audaces in-
solentesq; sunt. Hęc valde perturbāt animas de providentia
cogitantes. [Et dixerūt, inquit, quomodo scit Deus? & si est
scientia in excelso.] Mox iustorū, & piorum arūnas expō-
nit. [Et dixi, ergo sine causa iustificavi cor meū. Et fui flagel-
lat⁹ tota die.] Quā esse causam cōmunē piorū docet. [Si sic,
inquit, me cōparauero, vt labores subire decreēt, prosperi-
tatē superbōrū cupiā, sine dubio filiorū Dei causam dāna-
ro, qui cōtinuis laboribus exercētur. Deniq; venit ad rē, &
nodū soluit. Difficile (inquit) est de re tāta tāq; abstrusa fer-
re sentētiā, nisi exitus vitę perspicīatur. Iā illic, quā sit felix
bonorū fors, quā misera impiorū, facillē apparet. Id significāt
illa verba. Existimabā vt cognoscerem hoc, labor est ante
me. Donec intrē in sanctuariū Dei, & intelligā in nouissimis
eorū] quod sanē explicat. [Quomodo facti sunt in desolatio-
nē impij: nimirū, subito defecerūt, perierūt, ppter iniquitatē
suā.] En quo tandē vitę improbē actę prosperitas illa tanta
deueniet? Sāctuariū Dei arcanā numinis providentiā appel-
lat. Hoc idē argumētū habet ac latē versat Psal. ille, cui initiū
est; [Noli zelari in malignātibus.] Idē apud Malac. Prophe-
tam inuenies. [Dixistis (verba sunt Dei) vanus est qui seruit
Deo, & quod emolūmētū, quia custodiuimus pcepta eius?
Ergo nūc beatos dicimus arrogātes: siquidē edificati sunt fa-
ciētes impietate.] Cui quęstioni respōdet Deus: [Script⁹ est
liber monamēti corā eo timētibus Dñm, & erūt mihi in die
qua ego facio in peculiū: & parcā eis, sicut parciť vir filio suo
seruiēti sibi. Et cōuertimini, & videbitis, quid sit inter seruiē-
tē Dño, & nō seruiēte ei.] Ille igitur dies, vitę huius vltim⁹,
& eternę futurę primus atq; perpetuus, quid meritorū diuer-
sa pōdera valeāt, declarabit. Interim agitur fabulā in scenā:
& regiam personā sustinet sape sordidulus pastoris, doctior
& culo-

& cultior. Eandem sanè quæstionem de Providentia, & iustis lancibus meritorum copiose disputat liber Sapientiæ facer totis primis quinque capitibus. In eadem versatur Iob capite vigesimo primo satis fasè. Hieremias quoque vndecimo prophetiæ suæ capite. Habacuh quædam etiam initio perstringit. Res enim est & magna & pernecessaria vitæ hominum rectè instituendæ: propterea sæpenumero in diuinis libris exponitur. At nusquam ita dilucidè tractatur, nusquā ita ex professo, vt in hodierna lectione Euangelica, vbi diuitem epulonem secundis rebus vtentem, ad sempiternos ignis cruciatus damnatum cernimus: contrā mendicum, plangisq̃ue confectum Lazarum Angelorum manibus in felicē Abraham sinum illatum.

*5. Absum
diuitiarum
damnari à
Christo.*

*Ambros. in
Luc. 4.
Gre. homil.
40. in Euan
gel. Tertull.
de Resur. c.
17. Euthy.
in 16. Luc.*

*Basil. ho
mil. de di
uit. Hiero
ny. lib. 5. in
Ezech. c. 16.*

Ac certè, siue historia ea fuerit vera, siue parabola ad doctrinam comparata, perspicuè docet esse alterum genus vitæ diuturnum atque perpetuum, vbi malis mala, bonis bona seruata, meritorum iustissima ratione tribuantur. Sed esse potiùs historiæ narrationem mihi persuadet primùm autoritas magnorum Patrum Ambrosij, Gregorij magni, Tertuliani, Euthymij, atque aliorum. Deinde nominatio Lazari, quæ in nulla parabola reperitur. Tum multorum piorū sensus, qui hunc Lazarum inter Diuos ponunt ac venerantur, imaginetq̃ue illi atque altaria erigunt. Sunt etiam qui diuitis illius nomen ascribant, eumq̃ue Ninensem vocatum asserat: quo testimonio non habeo compertum, sed tamen asserūt. At, quod ad rem pertinet, vtcunq̃ue ea se habuerit historia, certè admonemur, id nobis futurū cogitare, quod istis adò inter se disparibus, diuiti (inquam) & pauperi evenit. Primū illud attentius considerandum damnationis huiusce diuitis nullas alias causas Christum Dñm cōmemorare, nullum crimen referre aliud, quàm quod multum sibi indulserit, in mēdicum parcus durusq̃ue fuerit. Id Basiliius homilia propria valde commendat. Id Hieronymus alio in loco scitè dissevit his verbis. [Diues ille in Euāgelio purpuratus, nihil aliud refertur habuisse criminis, nisi quod opibus & diuitijs affluēs, in tantā eruperat superbiam, vt manū egeno & pauperi Lazaro non porrigeret.] Non idcirco damnatus est diues ille, quod diues esset, vt bene Chrysostomus dicit. Possunt etiam

etiam diuites esse salui, quemadmodum contrarium quorundam errorem Augustinus refellens scribit ad Hilariū. Abraham fuisse ditissimum scriptura sancta commemorat. [Erat (inquit) Abraham diues valde in possessione, in auro, & argento.] Atqui in Abraham sinum illatus est Lazarus, vt refrigerio frueretur. Non igitur diuitiæ, sed diuitiarum vsus peruersus egit transuersum diuitem. Expendebat, nimirum, eas omnes, atque effundebat in vestitu splendido, in conuiuijs pretiosis atque continuis. [Induebatur (inquit) purpura & bysso: & epulabatur quotidie splendide.] Quotidie (inquit) ipse dididit. Itaque semper genio indulgebat, semper effusus epulis vacabat: Deus bone, quid hoc? Hunc tunc peruersum diuitiarum vsum appellas? ornare se se, ac veste pretiosa induere? delicate & opipare esitare? Atqui hominum fere omnium alius lōgē sensus est, cum optimum ac rectissimum copiarum vsum interpretantur, vt splendeant, vt suauiter viuant. Illū sapere, scilicet, dicitant, qui fruatur partis opibus, contra parcū & austerū acculant, quasi bonis uti nesciū, indignūque cēsent, cui fortunæ affluent nulli vsui. Hæc planè sententia est vulgi, hæc vox etiā eorū, qui sibi peritiores videntur. At veritatis longè diuersa sententia. Neque enim ego hunc vsum diuitiarum dāno & arguo, sed Christus ipse apertissime taxat, cum diuitem ita diuitijs vtentem in supplicia æterna datum narrat. Eandē aliā rem exponit & repetit, [Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram. Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis. Væ vobis, qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.] Evangelicis his nō dissimilia Amos Propheta vaticinatur: [Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ optimates, capita populorum, ingredientes pompaticè domum Israël. Væ qui separati estis in diem malū, qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris.] Nempe luxum, & splendorem nimium diuitum damnat propheta. Neque aut Evangelium, aut prophetia isthæc, adulteria, neque homicidia, sacrilegiaue commemorat. Luxum obijcit, delitias arguit, effusos in ornatu sumptus vituperat. Quid igitur criminis (inquis) in istis est? Nimirum vita beata non simul mortalibus contingit, & immortalibus: aut hic laborandum, & quiescendum

August.
epist. 99.
Gen. 13.

Luc. 8.

Amos. 6.

illic

illic apud superos: aut qui præsentibus fruatur bonis, futuræ calamitates certas putet. Fieri enim omnino non potest, ut qui illecebris carnis indulgeat, carnis cupiditates frænare queat, aut qui ad gloriam & splendorem ipso ornatu se comparet, fastum iactantiamque deuitet. Sunt ij (mihi credite) acerrimi hostes timoris Dei. Periclitatur castitas, periclitatur humilitas, pietasque Christiana inter ambitiosas vestium mensarumque delicias. [Homo erat diues, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide.] Quod si is, qui diuitijs pollebat, tamen arguitur ac vituperatur ob eiusmodi sumptus effusos, quid erit de ijs sentiendum, qui cum diuites non sint, sed ære alieno potius oppressi, tamen ita visitant, ita epulantur lautè, ita vestiuntur splendide? Si de proprio culpa fuit immodicè expendere, de alieno quid putandum? Quanta vituperatio? quæ ignominia? Et viuunt tamen in curia non pauci, utinam non plurimi, regum instar, qui plus in alieno, quam in suo numerant.

3. Elcemofy. Hoc igitur primum crimen istius diuitis. Quod nã aliud?
nam facere, etiam commemoratum est, idque præcipuum. Quod elemo-
ad salutem synam non faceret, quemadmodum Chrysostomus & Gre-
gorius, & Augustinus hic docent. Videbat is Lazarum tum-
August. de me indigentem, extrema miseria afflictum, neque miseraba-
Verb. Dom. tur tamen, neque subueniebat. Ne ex ijs quidem, quæ su-
ferm. 24. & persfluebant, quicquam porrigebat. Melius in illa domo ca-
25. nibus ei, quam Lazaro. Neque verò damnatum illum di-
uitem narrat, quod aliena raperet, quod pauperes spolia-
ret, & prædæ haberet. Ne id quidem, quod vseras faceret, &
fraude bona conquiret. Solum illud dicit, non dedisse pau-
peri, non subuenisse inopi. Itaque Gregorius Papa merito di-
cit: [Hinc colligendum est, qua pœna mulctandus sit, qui alie-
na diripit, si inferni damnatione percussus, qui propria
non largitur. [Gregorio Augustinus consentit; [Diues,
50. hom. 7. (inquit) erat, non dixit calumniator: non dixit pauperum
oppressor: non dixit, rerum alienarum receptor. Quod
ergo eius crimen, nisi iacens ante ianuam vlcerosus, & non
adiutus? Nihil ergo modò nobis rei est cum ijs, qui rapina
& dolo sua augent, aliena diripiunt. Nihil cum ijs, qui scri-
bunt

Greg. hom.
40. in Euag.

August. lib.
50. hom. 7.

bunt leges iniquas, ac subditos sibi populos exactionibus importunis vexant: quorum causa quem exitum habet, facile omnes intelligunt. Cum eo genere hominum modò nobis res est, qui ampla patrimonia, qui copias aut à maioribus relictas expendunt, aut à se industria & labore partas. Videndum enim est, quemadmodum hæc ipsa bona bene parta non malè disperdant. An ea egenis mendicisque communicent. An inopes alant atque sustentent. An pro facultate bene merendi officium impleant. Si id quidem faciunt, bene res habet, sin vel nihil, vel parvè & malignè tribuunt, actum de illis est: reos se mortis æternæ sciant. Iudicium Christi severum in eos propriè exerceri, Evangelium docet, qui elemosynas non fecerint, qui non pauerint famelicum, non vestierint nudum, non exceperint testem peregrinum. Meministis (credo) Nabalū illū præpotentē, Davidis, cū indigeret, postulata plena æquitatis, atque humanitatis superbè repudiantem: eundem irati atque ad vindicandam iniuriam armati Davidis nuntio percutsum, ipsa metus magnitudine examinatum. [Et mortuum est (ait scriptura) cor eius intrinsecus, & factus est velut lapis.] Is exitus, scilicet, debetur cordi præduro, atque immisericordi. Nihil æquè in ultimo vitæ agone animū cōsternit, & deijcit, atque inclemētia & durtia in pauperes. Nihil cōtra vsq; adeò erigit, & fiducia implet, ac misericordia & benignitas impensa in pauperes. Tobias quidē sanctus ita testatū filio reliquit. Meritò diuitū dānatorum illam maximè causam quidā propheta commemorat, quod miserorū illos nihil misereret. [Et nihil (inquit) patiebantur super contritione Ioseph.] Quotidie pauperes pannoni fame confecti occurrunt, nudi & vlcerosi clamitant: nos verò vel aspicere dedignamur, vultum vertimus, festini transimus, aut, quod immensum scelus est, etiā fastidimus & carpinus, quasi fraudes illorum auersamur, quorum si esset vel maxima ars in emendicanda slipe, id ipsum tantæ miseriæ genus esset, ut meritò cōmiserari deberemus. Sed videlicet nihil patimur in cōtritione Ioseph, ut Propheta dicebat: idcirco delicati simul & duri miserrimos homines auersamur. Lōgè secus profectò faciebat Iob, qui cibū sibi appositū, nisi cū alijs partiretur, sibi suauem salutaremque fore nō putabat.

Es. 10.

Mat. 25.

1. Reg. 25.

Iob. 4.

Amos. 6.

- Iob. 31.** [Si comedi, inquit ille, buccellam meam solus, & non comedi pupillus ex ea. Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.] Vbi non tam examinasse pauperum consilia, quod quidam inhumanè faciunt, quàm vota expleſſe se narrat; idque promptè & alacriter, non morosè: quod eleemosynā valde cōmendat: [Hilarem enim datorem diligit Deus.] Itaque subdit sanctus Iob: [Si despexi pretereuntem, eò quod non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem, si non benedixerūt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est:] Qui certè vel vnus copiosissimus eleemosynæ fructus haberi debet. Laudes, nimirum, verissimæ & preces ex inopia leuata profectæ. Solent Principum pocula libare pincernæ, atque, obsonij particula prægustata, veneni securum dominum reddere. Id tibi imitari licet, & principum more agere. Communica cibi, potusque tui partem aliquam pauperi Christi, & quicquid vel ederis vel biberis, salutis futurum certò scito. Neque tam hoc meum consilium est, quàm Christi ipsius præclara præceptio: [Date (inquit) eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.] Commendant Phisici miram herbarum Pimpinellæ vim in indicando & auertendo veneno. Ego verò omni tibi Pimpinella efficacius & certius antidotum exhibeo eleemosynā, quam si ijs, quibus vesceris, quibusque vtcunque vteris, adhibendam semper putaueris, nihil tibi fraudi & damno malo futurum, omnia vsui & commodo persuadeto.
- Luc. 11.** **4. In diuites:** Sed quanta fuerit diuitis durities, Euangelicum illud verbum indicat, quod Lazarum vlceribus plenum ad portes, pauperibus nihil largientes. tam istius iacentem describit, vbi necesse fuerit sapissime miserum videre, qui ingredienti æquè atque egredienti semper occurreret. Cæterum calamitosum adeò ac flebile spectaculum, nihil animum hominis avari, ac superbi mouit. Nimirum [viscera impiorum crudelia,] vt Salomō rectè dixit. At cui nō stomachum moueāt homines avari, qui auaritiā suā atq; inhumanitatē in pauperes, etiā Philophiæ ascribere pergūt. Non oportere aiunt facile decipi, ab istis illuloribus, qui laborare nolūt, medicare amāt, impleri vrbes hominibus otiosis & vagis, furti passim horum fraude cōmitti, esse hospitium pauperum, illuc debere auerti, plateas, viasque libera-

ras horum inutilium gregibus refertas esse: etiam tabem, luemque afferre reipublicæ inconditos istorum obsoleto- rum canes. Denique iustitiæ magis quam misericordiæ opus plerisque esse. Quæ sanè disputatio hominum, ut sibi ipsi videntur, sapientium nihil aliud agit, quàm ut Dei sapien- tiam providentiamque refellat. Nam esse pauperes Deus vo- luit, atque hos esse nobiscum, & quidem semper, ut illis pos- simus benefacere, nobisque ipsis vitam æternam parare. Nō ne Christi ea vox est; [Pauperes semper habebitis vobiscū, & cum volueritis, potestis illis benefacere?] Magnum Rei- publicæ Christianæ beneficium vel etiam ornamentum tol- lit, qui pauperes tollit. Pauperes patientia, diuites benefi- centia cœlum sibi parare providentiæ Dei statuit. Chryso- stomum audi ita differentem. [Ne putes quia propter utilitatē pauperum Deus diuitem fecit, quos & sine diuitibus pote- rat sustentare: sed propter utilitatem diuitum pauperes fe- cit, qui infructuosi & steriles erant futuri, nisi pauperes facti fuissent.] Tum illud utilissimè prouidit, ut miserorum aspe- ctu, quid Deo debeant, qui neque oculis capti sunt, nec pedi- bus nec manibus truci, quiq̃ue valent corpore, cæterasq̃; in- iurias non patiuntur, quas in alijs passim animaduertunt, id sanè gratum animum Deo, benignum pauperi, maximè effe- cerit, si mens vlla sit. Quin etiam ad humilitatem valet, cum naturam similem, non simili modo affectam tibi consideras. Quod inopi largiris, tibi amplius prodest, quàm ipsi. Tuam rem agis dando, recepturus sine dubio multò plura. Itaque tibi vtilior prorsus pauper est, quàm tu pauperi. Neque te il- lius artes & dolos examinare Deus iussit, sed inopiā supple- re, ut idē Chrysof. rectè admonet, quacūq̃; ex causa sit, Chri- sto tribuis, qui fallere te nō potest. Præclare ab eodē etiā au- tore dictū, Pauperes plus prodesse diuitibus, quàm ipsis diui- tes. At sunt, qui familiam multā exculant, sumptus sibi ad ne- cessarios vsus magnos fieri causentur, neq̃; posse in alienos deriuare, quæ vix in suos sufficiant; [Et si enim multæ sint opes, multi sunt etiā, qui comedūt eas.] Hæc fortasse istius diuitis excusatio erat. Sed enim uerò, qui pauperi vlceroso nihil dabat, is canes alebat multos ac nitidos. Nēpe decrat La- zaro, abūdabat canibus. Vbi illi modò sunt, qui tam profusè

Matt. 26.

Chrysof. ho.
46. in Mat-
thæum. Idē
dicit, hom.26. in Ioan-
nem: idem
hom. 15. ad
pop. Ant.[Sine pau-
pertate inu-
tiles diui-
tiæ.] Idemhom. 21. in
epist. ad Ro.
Pauperū vi-
tam non essecuriose exa-
minādā, &
hom. 11. ad
Hebræosmulta præ-
clare.

Eccles. 5.

equos numerosos nutriūt, qui accipitres nobiles immēso pretio cōparant, qui canū gregibus aūlas cōplent: qui patrimonia amplissima, eiusmodi delicijs nugisq̃ue cōsumunt. Quos tamē si mendicus interpellat, ne terenciū quidem multis & miserabilibus precibus impetret. In mimos & mimas profusi, in parasitos in Gnathones, in circūlatōres, prestigiatoresq̃ue prodigi: vni Christo pauperū personā induto, illiberales & sordidi. Quid, infelices, responsuri estis in die iudicij, cū vos spretus contemptusq̃ue Christus de tanta inhumanitate conuenerit?

5. Domini
mores duos
etiam fami-
liam imita-
ri.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

Luc. 11. d. 2.

At videte, quæso, quā fuerint in illa domo diuitis auari & crudelis, domino similes serui, vtq̃ue vniuersa familia mores heriles didicerit. [Et nemo (inquit) illi dabat.] Tamen licet in ea sentētia in quibusdā vetustioribus codicibus nō extat, rē tamē ita se habuisse sine dubio, & August. & alij Patres affirmant. Itaque mirum profectō videri potest, q̃ in tā ampla ac numerosa familia nemo extiterit, qui misericordia erga miserimum Lazarū flecteretur, & erat sanē obuius omnibus quoties limen egrederentur, ingrederentur ve. Fame cōfectum videbant, vlceribus totum scatentem, omni præsidio nudatum, animam præ inopiā cibi & dolore iam iam agentem. At nemo illi dabat. Dixit non malē Tullius: [Tales plerunq̃e sunt ciues, quales Principes extiterint.] Nimirum, in atrio Cayphæ impij Pontificis, etiā ancillula blasphemat Christū, Petrum contumelia vexat. At in sancti Patriarchæ domo ipsum quoque seruum & prophetasse, & spiritu sapientiæ abundasse videmus. Discant à vobis famuli, discant liberi misericordiam, pietatem, humanitatem: ipsi infantiuli, simul atque mendicum ad ianuā viderint, cōfessim accurrar ad matrē, stipē pauperi flagitātes, eāq̃ue la ti referāt, vel frustū panis, vel si quid aliud occurrerit: vacuū abire moleste ferāt: clamitēt portæ adesse pauperē. Eleemosynā prius dare noverint, quam pronūtiare. O illorū felices domos, o diuturnas futuras hæreditates, quarū domini à pueris, benignitati, misericordiæq̃; assueverint. Sic fuisse educatū Beatissimū Iob ex ipsoq̃ intelligere possumus narrātē, ab infantia sibi coactā misericordiā. At in istius auari crudeliq̃; domo, omnes pariter avaros, crudelēq̃; extitisse, etiā canes ipsi declarant.

Iob. 3. r.

rant, quorū etſi officiū lingēdi vlcera Lazari pleriq; in bo-
no ponūt, tamē Chryſoſt. magis aſſentior, & Auguſt. id no-
uā cuidā moleſtię deputantibus, q̃ tanta fuerit illius vlcerō-
ſi imbecillitas, vt canes accurrentes, miſerūq; vexātes abige-
re non poſſet. Diuitis purpurati (ait Auguſtinus) fuge, fra-
ter, exemplum, cuius canes pauper Lazarus ſuis vlceri-
bus paut, & micas cadentes de menſa diuitis non acce-
pit.] Habetis diuitis cauſas expoſitas: quōd ſplendidus ſi-
bi, delitioſus lautuſq̃ue, idem auarus, atque inhumanus in
pauperes: familiam quoque moribus iſdem inſtituerit,
vt extremē egentem Lazarum omnino contemnerent om-
nes. Quid inde diſcendum cuique, explicuit hodiernus ſer-
mo. De Lazari meritis, deq̃ue vtriuſque diſpari exitu, alio
ſermone dicemus.

Aug. ſerm.
227. de tem-
pore

IN EADEM FE- RIA CONCIO SE- CVNDA.

*Erat quidam mendicus, nomine Lazarus,
Luc. i 6.*



QVONIAM sortem pauperis meliorem fuiſ-
ſe, quā diuitis, vtriuſque exitus docet; quæ
fuerint merita pauperis, conſiderare deb-
mus. [Erat, inquit, quidam mendicus, no-
mine Lazarus, qui iacebat ad ianuam diuitis vl-
ceribus plenus, cupiens ſaturari de micis, quæ cadebant de
menſa diuitis.] Mendicitas prima ponitur, quæ ſi ſola ſit, ne-
q; alijs virtutibus adornetur, nullo modo ad iuſtitia ſatis eſt.
[Neq; enim (vt ait Ambroſ.) omnis ſancta paupertas, aut diui-
tiarū criminola, ſed vt luxuria infamat diuitias, ita paupertas
commendat ſanctitas.] Sunt enim mendici nequam,
ſunt pauperes ſuperbi.] Deus vero vt, diuitem mendacem,
ita pauperem odit ſuperbum. Paupertas ergo non tam cor

1. De pau-
pertate &
patientia La-
zari imitan-
da.

Ambroſ. in
Luc. li. 8.

*Mat. 5.**1. Mac. 9.*

pore, quàm spiritu retenta, hominem beat. [Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum calorũ.] Lazarus pauperie laborabat, valetudine pessimè habebat. At neq; valetudo deterior, si patientia desit, ad sanctitatē facit. Sunt ægroti impatientes, & iracundi. Antiochus, vi morbi pestiferi oppressus in rabie actus est. Baasa Rex Iuda acri podagræ dolore diu tortus nihil promeruit Deum. Quid ita? Neque patienter tulit, neque Dei opem implorauit, sed medicorum suorum magis arte fretus euadere illa cruciamenta se posse existimauit. Tobias verò sanctus, sanctus etiam Iob prædicatur, quòd salutem sibi ereptam æquo animo passi sunt; Deumque non minùs, quàm antea sospites, colere perstiterunt. Quare Lazari egregia merita si vultis cognoscere, extremam inopiam cum summa humilitate coniunctam, grauissimum morbum cum singulari patientia cogitate. Egestas quidem erat tanta, vt canibus inuidere cibum cogeretur: qui neque habebat rei quicquam, neque verò victum vel tenuem parare poterat, omni membrorum usu priuatus: morbi autem vis quàm fæua? Totus ab imo ad summum, quantus erat, vlceribus scatebat, quorum aspectus ipse teterrimus, cruciamenta verò tam dira, vt vix animam miser traheret. In tantis malis, quæ hominis tolerantia? quàm admiranda patientia? Quotidie spectabat diuitem euntem ac redeuntem, purpura & bysso nitentem, tot greges famulorum, satellitum, clientum secum agentem: istos omnes saturos, pingues, fartos: Quorum nullus extremè se esurientem ac gemebundum, vel oculis accipere ferret. Omnes ducere vultum, omnes sese detestari, sentiebat: canes exugere cruorem, vlcera ipsa perficere, neque coercere posse, aut abigere à se. Nulli se curæ esse, omnibus fastidio peruidebat. Nihil tamē est Lazarus questus: nullū male dicto petiuit, nulli Dei vindictā deprecatus est. Nunquam in Deū impius, nūquā despōdit animū in tāta calamitate, ip sis adeò inhumanis, & crudelibus hominibus nihil succēssit.

Basil. in Regulis fusius disput. cap. 55.

De Lazaro Basilii sic: [Cum tot vndique vlceribus vrgeretur, nusquam tamen scriptum est, eum vnquam quidquam à diuite illo petiisse, significationem ve vllam fecisse, quòd iniquo animo eum, in quo erat, rerum suarum statū ferret.]

Denique.

Denique nequaquam oblocutus est vnquam, cum cerneret tantum ciborum, obsoniorum, cupediarum, aucupij, piscationis, cæterorumque inferri copiam, obsonatorem, pistorem, coquum, fartorem, reliquosque vëtris satellites, passim illac cursitare, omnes plenos, omnes eduliorum manubijs circumfluentes: se vnum relinqui ieiunum, vnum se fame confici. Nihil tamē obtrectat: ad omnia tacet, suos gemitus doloresque sibi soli reſeruat: ò magnam patientiæ laudem. Nos verò nisi, quantum cupimus, datum fuerit, & moeremus, & irascimur, & verò obmurmuramus. [Si verò non fuerint saturati (ait Psalmus) murmurabunt.] Quouis labore frangimur, exi qui mali impatientes, quibus vtinam non dicatur: [Væ illis qui perdidērunt ſuſtinentiam.] *Psalm. 58. Eccles. 2.*

Eſt certè patientia virtus Euangelica, atque perfectæ de qua Iacobus: [Patientia opus perfectum habet.] Neque enim ad ſummum peruenit is qui bene agit, niſi etiam mala patiatur, & quidem libenter. Patientiæ ſolidus fructus eſt, merita plena, quibus inanis gloria nihil detrahit, quæ benefacta plerunque corrumpit; ſed nimirum, inter opprobria hominum, inter graues morbi cruciatus, nihil ſibi relinqui loci laudis humanæ appetitus videt. Patientia igitur milites Chriſti coronat: patientiæ eſt actus vltimus, idemque præcipuus in hac vitæ mortaliũ ſcena. Sic Rex ipſe noſter Chriſtus vitam finiuit ſuam, opprobrijs, doloribusque cõſectus. Suſpenſum in illa cruce alpicite, irriſum illuſumque ab omnibus: acri ſiti laborantem, atque aceto felleque potatum; nudum vndique plagis mactatum, ita excruciatum; ſolutum totius corporis compage, vt oſſa diſiuncta videantur. [Foderunt (inquit) manus meas & pedes: & dinumerauerunt omnia oſſa mea.] Alibi ſic: [Et nos reputauimus eum, quaſi leproſum, percuſſum à Deo & humiliatum. Non erat, inquit, ei ſpecies, neque decor.] Talis ea facies crucifixi erat, vt nõ eſſet, qui cognosceret hominem. Neque irascitur tamen, neque comminatur parricidis, neque Dei vindictam poſeit: quin potius pro hoſtibus & carnificibus deprecatur: [Pater ignoſce illis.] Hunc Lazarus & re & nomine prænotabat. Quid enim aliud Lazarus ſonat, quàm in auxilium: quod verbum facile agnoſces in cruce dicentis; [Deus in adiutorium

meum intende.] Idemque: [Deus Deus meus, vt quid dereliquisti me?] Huc huc, fratres, oculos conuertamus: ad hanc patientiæ diuinitus nobis proposita certamina nos comparemus, [aspicientes, in autorem fidei & consummatorē Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta:] vt nos quoque patientiæ certamen ingressi, vsque ad vltimum spiritum decertemus.

Hebr. 12.

2. Premia
piorum.

Chrysost.
in hom. de
Lazaro.

Isac. 12.
s. ii. 25.

Sap. 5.

Matt. 5.

I AM, quæ fuerit rerum vicissitudo in hac veluti scena diuitis & pauperis diligenter attendite. Calamitatem Lazari, atque extremum infortunium audistis, vel etiam oculis animi spectavistis. Quò illa tanta cruciamenta euaserint, iam cognoscite. Factum est (inquit Scriptura) vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. [Propterea plures Angeli (vt ait Chrysost.) veniunt ad portandum, vt chorū lætitiæ faciāt: gaudet vnusquisque onus præclarum contingere.] Quam præclara commutatio, de vestibulo diuitis feri, & crudelis, in sinum suauissimum optimi Patris Abrahæ portari: qui fame enectus micas optabat, neque assequebatur, is saturatur, & abundat perpetuò. Quē famuli seruiq; vilem habebāt, quem canes vndique obriuebāt, cū Angeli comitantur, deducuntque magnificè. O felicem egestatem tantis copijs remuneratā: ò fortunata (vt ita dicā) Lazari infortunia. Et quidem verissimus ille Patriarcha, omnium benignissimus parens Deus suis sedibus excipit Lazarū: ipse afflictum in mundo consolatur; ipse lachrymas abstergit, ipse amantissimè cōplectitur, in sinū deniq; suū ipse, id est, in ipsa viscera diuinæ bonitatis admittit, fouetq; dulcissimè. [Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorū, fugiet dolor & gemitus.] Fames & inopia nulla est, dolor omnis exclusus, miseriæ cūctæ procul relictæ: lætitia, pace, abundantia, honorū cumulo plena sunt omnia. Nimirū [in paucis vexati, in multis bene disponentur.] Breuem patientiæ diem, gaudium excipit æternum. Sic Christus prædicat. [Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cælorum. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui eseruiunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.] Vnus ad omnia locuples Lazarus testis est. Iam regnat, iam

iam possidet, iam affluit consolatione, iam saturatur, idque sempiterno prætorum laborum præmio.

AC diues, si misericordiam habuisset, consecutus esset ipse quoque misericordiam, faissetque ea ratione Beatus. Est verò æterna miseria infelix, siquidem [iudiciam sine misericordia, non facienti misericordiam.] Itaque diuitis iam exitum considerate. [Mortuus est, ait, etiam diues, & sepultus est in inferno.] Mortem diuitiæ non euaserunt: inuitus reluctansque tamen finit hanc vitam. Byssus illa delicata & purpuræ splendor in putres pannos mutatur: pro amplitudine aulae magnificæ sepultura & brevis & horrida; qui suauissimis epulis vescabatur, ipse vermes foetidos pascit. Sernorum famulorumque; greges dominum perpetuo deserunt, neque vel aspicere familiarissimi sustinent foetentem, quam citissime possunt, humo abscondunt, ipso aspectu, vel etiâ cogitatione perterriti. Quid hoc? quæ rerum humanarum flenda ne, an ridenda magis fabula. Ita quidem corpus diuitis habet. Animus verò quo nam modo? sepultum in inferno nobis narrat. Horribile sepulturæ genus. Vultis infernas miserorum sepulturas nosse? Audite Ezechielem Prophetam sic describentem: [Ibi Assur, & omnis multitudo eius: in circuitu illius sepulchra eius: omnes interfecti, & qui ceciderunt gladio:] Pone illic magnos duces Elam, Mofoch, Thubal: Reges quoque; potentes, Pharaonem ceterosque; Aegyptios suis vnumquæque insignibus notatum, tamquam titulos & insignia sepulchrorum præferentes. Itaque adiungit. [Descenderunt ad infernum cum armis suis, & fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum.] Quia terror (inquit) fortium facti sunt in terra viuentium. Idcirco gladios hastasque; suas ceteraque tela habere secum describit propheta, ut ea sint cruciatuum instrumenta, quæ fuerunt olim ad alios nocendum comparata. Ad hunc sanè modum diues in inferno sepultus linguam profert siti rabida estuantem, quam pretiosis delicatisque potionibus, atque eduliorum illecebris tantopere oblectarat.

[Cum esset (inquit) in tormentis.] Quæ tormèta, oro vos? quæ tormenta illa, mihi dicite, si nostis? sunt ne ungulae, equuleus, rotae sunt ne verbera, laminae, vinei: Nihil horum, & nihil non horum. Tormèta dixit, neque genus aliquod expressit, quia

3. Tormenta
impiorum.
Iac. 2,

Ezech. 32.

quia exponi non potest, quanta vis sit illa cruciatuum. Nominine, scilicet, carent, quæ inusitato modo supra nobis cognita cruciamenta, miseros torquent. Omnem vim vel vocis vel cogitationis nostræ superat illa acerbitas, illa tormētorum immanitas, ignis est teter & acer, lucis expers, qui neque vnquam consumitur, neque consumit ipse, quem vrit. Semper vrit, semper cruciat, vim vrendi, ac cruciandi remittit nunquam. Apostolum audi: [Terribilis quædam expectatio, & ignis æmulatio, quæ consumptura est aduersarios.] Æmulantem ignem vocat, quod semper contendat pertinax in vrendo, neque vnquam desinat vrere: qui consumat dolore aduersarios, neque vitam sensumque dolendi miseris eripiat. Beatum Augustinum de huius diuitis supplicijs declamantem, si placet, audite: [Attendite (inquit) fratres, totum diuitis corpus flammis gehennæ consumitur, & sola lingua amplius cruciatur. Idè sine dubio in lingua maiorem sentit ardorem, quia per eam superbè loquendo, cōtempserat pauperem; ipsa enim lingua, quæ noluerat dicere, vt pauperi elemosyna daretur, grauius gehennæ flammis exurit. O diues, qua fronte quæris guttam, qui noluisti porrigere micam? iuste nunc exigeres, si dedisses: O mundi bona apud inferos mala. Accesserunt ad seruitium diuitis ignes, ad obsequium sæui tortores. Patitur duos tartarorum ministros. Torquetur & clamat, ò iuste & integer iudex, vel secundum peccata mea compensentur supplicia ista, vel contra spatia annorum meorum, quibus habui bona, mala recipiam; aut certè in duplum vel quadruplum. Cur per tot millia annorum me teneri iubes in flamma? Peccatorum meorum sum nexibus alligatus ne fugiam, per momenta compungor, vt doleam: sæuit in ore ignis, & non parcat, cruciat, & reservat, nec totum est quod punit, cui sæuum est, quod ignoscit.] Hæc Augustinus de atrocitate ignis illius, sæuissimi que supplicij.

*4. Damna-
torum nō mi-
sereri bea-
tos.*

Ad hunc atrocem cruciatum ille etiam dolor accedit, quod videt Lazarum quem contempsit, beato Abraham consortio fruentem, multa cum pace, lætitia, atque honore. [Elevans autem oculos (inquit) cum esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius.] Qualis ille aspectus erit miserorum,

serorum, cum eos, quos in hac vita contempserunt, aut etiam iniurijs prosequuti sunt, viderint inter sublimes celestium choros beate glorioseque agere, se vero extrema miseria obrui, æterno carceri tormentisque; mancipatos? Hos describit Scriptura in hunc modum: [Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes intrase: poenitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce, quo modo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est.] Quæ verba tractans Cyprianus, eleganter scribit: [Cremabit addictos ardēs semper gehēna, & viuacibus flammis vorax poena: nec erit, unde habere tormenta, vel requiē possint aliquando vel finem. Spectabitur illic tortor à martyribus semper, qui martyres in supplicijs spectauit ad tempus. Erit tunc sine fructu poenitentiae dolor, poenae inanis ploratio, inefficax deprecatio. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est. Hæc infeliciū vox est, sera veritatis agnitio.] Talia secum voluentem atque gementē diuitem illum intuitu Lazari obstupescitū cogitate. Iam se verē miserum sentit, iam se stultitiæ condēnat. Lazarum sapiētem prædicat, felicem suspicit. Iam se Lazaro submittit, beneuolumque sibi deprecatur.

Sapient. 5.

Cyprianus in lib. ad Demetrianum.

Sed ad cumulum miserię accedit, quod nihil clemētiæ, nihil humanitatis in Lazaro, nihil fiducię in Patre Abrahamo sibi experitur. Nimirum iustitiæ diuinæ sceleratos torquenti per omnia iusti obsequuntur. Poenas impiorum siccis oculis, serena fronte conspiciunt. [Latabitur potius iustus (ait Propheta) cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris.] Eum versum explicans Hilarius, sic scribit: [Sed inter hæc iusti cuiusque, tãquã Lazari in sinu Abrahamæ quiescentis lætitia monstratur. Lætitia iusti est, cum viderit vindictam, quia peccatoribus puniendis deductum se per Angelos in æternā requiem latatur, & in peccatorū sanguine manus abluet inter innocentes.] Ergo clāmet licet infelix diues, & se rumpat in geminando ac vocādo Abraham: frustra clamat, non exaudiendus vnquam, ad Lazarum se cō-

Psal. 57.

Hilarius in Psal. 57.

uertat,

uertat, exiguam opem imploret, id exiguū non impetrabit. Guttam aquæ nō obtinebit ab eo, vt scitè Augustinus dixit, cui micam panis non dedit. Preces irritæ, vota cassa miserorum. Nemo est qui doleat, nemo qui velit tantisper leuare supplicia. Neque verò suffragia pro alijs meliora sunt: de mitedo Lazaro ad suos agit, sua causa cadēs, alienā curare vult, sed exploditur ineptus deprecator, sententia tardè philosophātis refutatur. [Si quis ex mortuis (inquit) ierit ad eos, poenitentiam agent.] Idem error fuit stultorum, quos sapientia liber cōmemorat, ita disputantium. [Exiguū & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & nō est, qui agnitus sit reuersus ab inferis.] Bene ab Abrahamo refellitur consilium diuitis: [Si prophetas nō audiunt, neque si quis resurrexerit à mortuis, credent.] Propheta sanè loquuntur autoritate diuina: qui his fidem non habet, minimè crediturus est homini reuerso ab inferis, qui humano sensu vel decipi vel decipere putari potest. Lazarus luculentus est testis: non hic pauper & mendicus, sed ille alter nobilis atque opulentus Mariæ & Marthæ sororum frater: qui excitatus ab inferis, adeò parum apud infideles & contumaces Iudæos profecit, vt etiam de ipso interficiendo Lazaro cogitarint. Pulchrè eam vtriusq; Lazari narrationē beatus coniunxit Chrysologus, cuius sunt verba hæc: [Hodie beati Ioannis Euangelistæ lectio secuta monstrauit. Nā, sicut diues petijt, Deus pro Lazaro Lazarū misit. Sed quid missas, quid desideratus, quid resurgēs pfecerit, patienter audite: Cogitauerunt (inquit) Principes Sacerdotum, vt & Lazarum interficerent, quasi ad hoc desideratus aduenerit, vt iteratō mortis pericula sustineret. Nolunt, nolunt referri vīs, qui volunt audita nō credi.]

Chrysost. ser.
66.

5. Exhortatio
ad vitæ
correctionē.

Ergo, fratres mei, animum, dum licet, accōmodemus re-
cta monentibus: vitam emendemus in melius: mores pios &
probos induamus, delicijs & fastui modū ponamus: eleemo-
synas copiosas largiamur: diuitem hic beatum breui tempo-
pore, illic æternis cruciatibus traditum contemplemur. An
ad nos aliquid tale pertineat, æquum est sapienter animadu-
uertere, vt alieno damno periculum nostrum euitemus.

Chrysolog.
serm. 124.

Aureū oratorem Chrysologū in hoc argumento dicendi fi-
nem

nem facientē audiamus: sic em̄ concionē suā absoluit: [Si est sub terra tartari carcer, si est ignis ardens, si est infernus sine fine crucians, si est apparitor tristis, qui nos ad ista rapiat post sæculi labores: Quid stupemus? Quis est iste, qui nos eludit, somnus? vbi sumus? quæ est ista, quæ nos tenet, obliuio lethalis? quare nō, omnibus contēptis, euadendi à malis talibus nobis sola sit cura? ne viuētes mūdo, ad tātās, tales, tā crudeles subito rapiamur pœnas? Quare nō cēlo mutam⁹ terram? Quare nō caducis emimus æterna? Quare non perituris manentia cōparamus? vt & supplicia deuitemus inferni, & hæc, quæ desideramus, latē videre, habere, & tenere possimus.] Ita quidē Chrysologus perorat. Ego verò vos, quotquot hic adestis, cōuenio, vnumquēque sigillatim appello. An se perpetuò hic vitam acturum patet? an obitum aliquādo tandem expectet? an rationem vitæ vel bene vel improbē actæ exactissimam reddendam sibi arbitretur ante tribunal seuerissimi iudicis, eiusdemq; testis oculati actionū omniam, atque consiliorū intimorum? An cupiat cum patiente & paupere Lazaro refrigerium celestis patriæ obtinere, an potius cum superbo, & crudeli diuite, ad horribilia, ac nunquā finienda supplicia damnari, verbis propheticis, vtinam prophetico item spiritu, vos omnes interrogare velim, respondete per Deum auditores ex animo. [Quis de vobis (inquam) poterit habitare cum igne deuorante? & quis habitabit cum ardoribus sempiternis?] Ignem experiri faciliē potes, admove digitam flammæ, tene per horam. Per horam dico? Certè breui oratiuncula recitanda tenere non potes, ferre non vales. Quid ergo ages in flammis sempiternis? o Deus bone: vel desipimus homines, vel non credimus Evangelio. [Vtinam saperent (inquit) & intelligerent, & nouissima prouiderent.] Prouideamus, fratres mihi charissimi, prouideamus, dum licet: sapiamus alterius malo: in capite alieno seruare nostrū prudentiæ est, sapientiæ est, rectissimi que consilij. Ita igitur agamus, vt cum ad exitum vitæ fuerit ventum, minimè nos ita egisse pœniteat.

Esai. 33.

Dent. 32.

FERIA

FERIA VI. POST

DOMINICAM SECUN-
DAM QVADRAGESIMÆ.*Simile factum est regnum celorum homi-
ni Patrifamilias, qui plantauit vineam.*

Matt. 21.

1. Dei iudi-
cio principa-
tus mutari.I VINÆ potestatis, & magnitudi-
nis proprium est, & dare & tollere re-
gna, principatusque in vniuerso orbe
terrarum, quibus ipse placuerit, idque
ea ratione, atque eo tempore, quo pla-
cuerit, nemo vt possit vnquam Dei vo-
luntati resistere. Quem erga se timorē
submissiōēque vult supremus ille mo-2. Tim. 6.
Apoc. 19.derator omnes Principes præ se ferre, cuius proinde nomen
est, Rex Regum, Dominus dominantium. Atque in fa-
miliari illo suo regno Israelitico id Regibus permutandis
sæpe ostendit, cum, Saule sublato, Dauidem extulit, Ro-
boamo Hieroboanum, Acabo Iehu opposuit. Quæ pauca
sunt exempla sumpta de multis. Enimvero cæteros etiam
mortales huius suæ præcellæ potestatis admonuit, infide-
lium gentium Reges etiam arbitrato suo commutans. Præ-
clare quidem in superbo Rege Babylonico Nabuchodonō-
lore edoctos omnes esse voluit, qui Regno exutus etiam fe-
ræ fortunam, & vitam induit: [Donec sciret (vt Daniel Pro-
pheta dixerat) quòd dominaretur excelsus super regnum
hominum, & cuicumque vellet daret illud.] Verum quò cæ-
lestis Regis maior potentia, eò consilia circumspectiora.
Etenim in conferendo beneficio, valde liberalis: in exi-
gendo obsequio, satis moderatus: idem in sumendo sup-
plicio de improbis, & perduellibus, vehementer seuerus.
Quare quæcunque regnandi vicissitudo sit, quæcunque fors
homi-

Daniel. 4.

hominem, ex imo ad summum, aut è summo ad imum variantium, non nisi magna Dei providentia, sapientissimoq; consilio res humanæ mutantur. Id præcipuè cernere licet in admiranda ea conversione, quæ hodierni Evangelij parabola significatur, cum Iudæorum populus, tam Deo charus ac familiaris repulsus deiectusque narratur. Gentilis porro & barbarus in amicitiam Dei receptus, atque ad summum imperij gradum euectus, ut præclarum Moyſis vaticiniū aperte iam olim utrumque prædixerat: [Aduena, qui versatur in terra tecum, ascendet super te, eritque sublimior: tu autem descendes & eris inferior. Ipse fecerabit tibi, & tu non fecerabis ei. Ipse erit in caput, & tu in caudam.] Ita est prorsus: Gentilium populus, qui erat in caudam (ut more Scripturæ loquar) in caput est factus: Iudæorum natio de capite contrā in caudam reiecta. Quod sanè argumentum sublimiter versat Apostolus Paulus, scribens ad Romanos, ubi ad altitudinem diuini consilij obstupescit, atque inter alia, illud opportunè admonet: [Vide ergo bonitatem, & seueritatē Dei: in eos qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem, si tamen permanseris in bonitate: alioquin & tu excideris.] Nam quod Paulus oleastrum insertum in bonam oliuam disputat, fractosque esse ramos priores, nouosque insitos, id Christus vineæ ingratis agricolis ereptæ, & fidelibus datæ similitudine intelligi vult. Itaque simul effusam Dei benignitatem in beneficiendo ostendit hodierna parabola, simul vehementem in puniendis ingratis atque impijs seueritatem.

Deut. 28.

Rom. 11.

2. Quod sepe vinea notetur, discipulus vinea seueritas.

Deut. 32.

Psal. 79.

Esai. 5.

Deut. 32.

[Homo (inquit) erat paterfamilias, qui plātauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim.] Vineam fuisse populum Israelitarum Domini exercituum, & Moyſes & Dauid, & Esaias perspicuè commemorant. Deus autem, cuius perfecta sunt opera, quidquid ad virentem vel utilitatem vel ornamentum pertinere poterat, abūde præstitit. Tria quidem speciātīm notat, sepem, torcular, & turrim: quæ si quis diligenter consideret, pro triplici fructuum vineæ statu opportuna sunt. Est quidem anima nostra, suo quoquo modo, teste Gregorio Theologo, vinga quædam Dei, ubi virtutes variæ, velut vites optimæ, exopta

tos operam bonorum fructus ferre debent. Id ut fiat, primū
 sapienda nobis est vinea, atque omnis externa iniuria à tene-
 ris fructibus arcenda. Nam apertam obuiamque facilè bellig-
 pecudesque dissipant, tum ipsi viatores racematim depopu-
 lantur. Quod quid esse aliud existinemus, quàm debere eos,
 qui incipiunt vacare Deo, diligenter Diaboli tentationes ca-
 nere, ne irruat & vastet tenera arbuta: tum etiam seculariū
 hominum congressus, & colloquia vitare, qui veluti decer-
 punt fructus Deo dicatos, cum negotijs cupiditatibusque
 suis mentes bonas malè pervertunt. Ita nos Psalmus admo-
 net: [Vindemiāt eam omnes, qui prætergrediuntur viam, &
 singularis aper depastus est eam.] Quot seruorum Dei mil-
 lia hac arte decepta ac suis laboribus frustrata sunt, quibus
 occasiones negotiaque secularia impensè nocuerunt, dum
 esset adhuc fructus in arbore, ut non ad vinum faciendū per-
 uenerint vix, sed decerptæ cupiditati improbæ hominum
 inferuerint? Id ne eueniat, aditus omnis præcludendus est,
 & seueræ disciplinæ sepes interponenda, ut qui transgredi
 tentet, spinis feriat, cruenteturque. Ita Hieronymus sepē
 siue maceriam interpretatur: [Quæ ideò (inquit) circumdata
 est, ut omnium bestiarum in vineam Dei prohibeatur accef-
 sus.] Quod si qua in parte collapsa est disciplina maceria, re-
 ligiosè larcienda, restitutaque ex integro: examinanda nē
 pe conscientia, studium acre adhibendum, negligentia corri-
 genda. Quæ magna laus est pij hominis, & Deo valde chari,
 quam prædicat Esaias Propheta: [Vocaberis ædificator se-
 pium, auertēs semitas in quietem.] Moysen, si Hieronymo
 credimus, Hebræi ædificatorem sepium appellarunt, quod le-
 ge & disciplina populum contineret. At fructibus sane, dum pendet adhuc in arbore, ea cura ne-
 cessaria est: ad id seps & maceria valet. Sed cum maturæ iam
 sunt, decerpi debēt, atque in vinum exprimi vix. Ergo tor-
 cular quærendum est, vbi calcare racemos, mustumque ex-
 pressum continere possis. Hic iam secūdus planè gradus est
 fructuū, priore melior. Ut enim Augustinus ait, [neque vix
 vinum est, neque oliua oleum ante pressuram.] Nempe bene
 agendi maturitatem, sequitur patientia in malis tenenda
 probatio, quemadmodum Tobia Angelus dicebat: [Quia
 opera

Psal. 79.

Hiero. lib.
 1. 6. in Esai.
 cap. 53.

Esai. 58.
 Hiero. in q.
 super Para-
 lipom. 29.
 3. Torculari
 patientiam
 significari.

August. in
 Psal. 83.

opera tua placebant Deo, necesse fuit vt tentatio probaret *Tob. 12.*

te.] Ob eam rem significadā, torcular effossum in vinea narratur, in quo calcari oporteat pulcherrimos perfectosq; fructus, & prælo Crucis insuper premi. Quod qui ignorāt, indignātur quodāmodo tā bonos fructus, tam malè tractari, sed quibus rei eius peritia est, delectatur magnopere vuarū conculcatione, & torcular ipsum læti gratulabundiq; ingrediantur. Cuius mysterij significadi causa, nō pauci Psalmi peculiari titulo pro torcularibus inscribūtur. Quā rem explicās

August. in Psal. 33.

August. [Accedens, inquit, quisque ad seruitutē Dei, ad torcularia se venisse cognoscat, cōtribulabitur, cōteretur, cōprietur, non vt in hoc seculo pereat, sed vt in apothecas Dei desinat.]

Hier. 48.

Neq; pro exiguo malo minatur nōnullus Prophetafore, vt solitū carnē desinat cātare, qui calcet vnam. [Nequaquā calcator vix solitū Zeleusina cantabit.] Cui cōcinit

Isai. 16.

alius quoque Propheta, dicens: [Vinam in torculari nō calcabit, qui calcare consueuerat: vocem calcantium abstuli.]

Quod de Moabo dictum, de nobis potius interpretari debemus, quoties crucis & patientiæ gloriā ob mala nostra merita Deus aufert, cum sit summi beneficii loco ponendum,

Roman. 8.

Filium Dei in perferenda Cruce sequi, in tolerandis opprobrijs & molestijs imitari: [Quos enim præsciuit Deus ac prædestinavit, conformes esse voluit imaginis Filij sui. Si enim

compatimur, sine dubio etiam conglorificabimur.]

4. Turricharitatatem intelligi.

Supereſt tertiū. Expressum enim ex vva mustū, vt vinum suave perfectūque euadat, debet in vasa transferri, diuque in dolijs excoqui, ac defæcari. Cui rei cellaria inserviūt, quæ turris ædificata cōtinet, simul enim prospectū custodiāq; veluti è specula præbet, simul cōdita vina cellis bene muratis, & seruat & perficit. Hoc mihi esse opus eximie charitatis videtur, quam significat turris, quæ quiescendo, ac diuinæ contemplationi vacando, vinū pretiosum diuini amoris reddit.

Eccles. 9.

Quapropter vino amicitiam alsimilatam legimus: [Vinum nouum amicus nouus: veteraſcet, & cum suauitate bibes illud.] Hoc sanè vinum tanti Spiritus sanctus facit, vt per aliū Prophetam dicat: [Quid bonū eius, & quid pulchrum

Zachar. 9.

eius, nisi frumentū electorum, & vinū germinans virgines?] Habet vini, de quo nobis disputatio est, natura, vt quanto

Cantic. 2.

Bern. serm.
49. in Cant.5. Præf.
elis curam,
nō domina-
tum dari di-
ninitus.

vetustius, tantò sit & suavius, & fortius: idcirco se quædam Deo chara dicebat introductam ad cellam vinariam, vt charitas esset ordinata. Neque enim vinum id mentem evertit, sed potius sapientia implet: neque castitatem pudicitiamq; oppugnat, sed virginitatem integritatemq; mirabilem affert. Itaque & germinare dicitur virgines, & charitatem ordinare, pro quo verbo lectio Hebræa habet: [Posuit in me signum amoris:] quod nihil aliud esse intelligo, nisi ducem & antesignanum eorum, qui diuino amore flagrant, eum constituisse, qui ad intima & maxime recondita diuinæ contemplationis cellaria penetrarit. Quam præclarissimam laudem de Christi Regis nostri Beatissima anima non immeritò viri pij doctiq; accipiunt. De vino verò & cellarijs vini quod dixi, potius ex Bernardo discite, ea de re sic dissente: [Tu quoque si collecto tuo spiritu, mente sobria, & vacua curis orationis domum solus intreeas, si perseveraueris pulsans, non exibis vacuus, nec poteris dissimulare munus acceptū, spiritu feruens, eo quod introduxerit te in cellam vinariā.] Ac post pauca: [Si quis orando obtineat mente excedere in id diuini arcani, vnde mox redeat, diuino amore vehementissime flagrans, & æstuans iustitiæ zelo, & in spiritualibus studijs, atque officijs nimium feruens: is plene, cum ex charitatis abundantia beatam & salutarem vini lætitiæ rustare crapulam coeperit, in cellam non immeritò perhibebit vinariam introiisse.]

De vinea, vinea quæ ornamentis dictum est satis: iam cetera persequamur. [Et locauit eam (inquit) agricolis, & peregrè profectus est.] Vineam Domini populum fidèlem interpretati sumus. Ergo præfectos, quos Deus constituit, nō ijs dominatum possessionemq; propriam assignat: sed hæreditatem locat, vsum sanè concedit, penes se retento dominio. Itaque qui se Dominos putant, vehementer errant: tametsi Reges, Imperatoresque vocentur: ministros potius se se agnoscant, ad culturam præstandam assumptos, vt vinea cōsulant, nō vt sibi vineam vsurpent. Quid enim? Ecclesiam sibi Episcopus traditam ad sua lucra existimat? Canonici, præbendam, cætera beneficia Ecclesiastica qui habet, redditus suos putat? Grauius & periculosè fallitur. Ipsi temporales

les præfecti, Præses, Prætor, Rex ipse, si se dominandius habere cogitant, ac non magis seruiendi necessitatem impositam, etiam atque etiam errant. Præclare Antigonus Rex filium superbius & ferocius subditos accipientem compescuit, Regnum nihil esse aliud admonens, quàm splendidam seruitutem. Conductores ergo se, non dominos vineæ agricolæ cogitent: quam propediem relinquere, proprioque Domino rationem suæ administratæ hereditatis reddere cogantur. Quàm bene ad hos sapiens concionatur? [Audite Reges & intelligite, discite indices finium terræ: Quoniam data est vobis potestas à Dño, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur; quoniam cum essetis ministri Regni eius, non rectè iudicastis.] Non operum tantummodò rationem, sed cogitationum etiam, Deum exacturum à principibus & iudicibus animaduertite. Quòd si Principes seculi ita sentire debēt, nec dominatū, sed seruitutem cogitare, quid æquum erit de se existimare præpositos Ecclesiæ, quibus Christus dixit? [Qui maior fuerit in vobis, sit vester minister.] At longè aliter se res habet: meritò Origenes conqueritur in hunc modum: [Ecclesiarū Principes imitari debent Christum accessibilem, & mulieribus loquentem, & pueris manus imponentē, & discipulis pedes lauantiem, vt ipsi similiter faciant fratribus. Nos autē tales sumus, vt etiam Principum mundi excedere videamur superbiam, vel non intelligentes, vel contēnentes mandatū Christi; & quærimus sicut Reges, acies præcedētes, & terribiles nos, & accessu difficiles maximè pauperib⁹ exhibemus.] Hæc Origenes prorsus bene, atq; ex regula illa Apostolica. [Neq; dominantes in clero, forma gregis facti ex animo, & cū apparuerit Princeps pastōrū, percipietis immarcescibile coronā.] Veniet enim aliquando Pater familias, rationē petiturus, & vineæ locatores de pactis conuentis interrogaturus. At nunc dissimulat prorsus Deus, sinit istos agricolas, & cōductores vineæ suo arbitratu agere, nihil resistit, nihil reclamatur, tanquam eorum quæ fiunt, nihil videat, nihil animaduertat: tanquā longissimè absit, rebusq; alijs vacet. Ob eam rem dicit peregrè profectū, quemadmodū Beatus Augustinus in epistola quadam pulchrè interpretatus est. Profectio

Sap. 6.

Origenes
tracta. 12.
in Matth.

1. Pet. 5.

Eccles. 15.

hæc longinqua siue peregrinatio indicat summam Dei tolerantiam, qua homini perimitit agere, vt vult, quod Scriptura insinuat, cum dicit: [Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.] Ad eò arbitrium reliquit liberum homini, vt multi in id stultitiæ lapsi sint, cære vt providentia diuina res humanas existimarint. Nos verò Dei altissima consilia cogitantes, eò nobis maiorem incumbere necessitatem bene gerendi rem pro certo teneamus, quò liberalius tradita est nostræ curæ hæreditas à Domino, qui fructum expectat, atque tempestiue, qui requirant, mittit: qui malè rei gesta vindex acerrimus, colonos e vinea sceleratos pellit, nouos idoneosque substituit. Quæ, quoniam vberiore postunt disputationem, in alium diem seruètur: hodierno quæ differuimus satis esse poterunt, modò curam administrandæ vineæ, viniq; condendi diuinæ illius charitatis, de qua diximus, non deponamus.

IN EADEM FER- RIA CONCIO SE- CVNDA.

Cum tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos. Matt. 21.

1. Christū à Patre pro salute hominū missum, sed crudeliter acceptū à suis.



VI liberalis est in dando, idem in exigendo minimè negligens est Deus. Pe regre profectum Dominum vineæ audistis, colonis factam esse potestatem rem vniuersam pro suo arbitratu administrandi intellexistis. Nunc cognoscite, quantam rei suæ curam habeat. [Cū tempus (inquit) fructuum appropin-

quasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius. Seruos intelligimus fuisse Prophetas, de quibus ipse Dñs apud Hieremiam loquitur in hunc modum. [Mane con surgens, & mittens ad vos omnes seruos meos Prophetas: & noluerunt

Hier. 7.

noluerunt audire me, neque inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt cernicem suam, & peius operati sunt, quàm Patres eorum.] Non ineptè Rabanus, priscus autor hoc loco philosophatur: [Seruus (ait ille) mittitur primus, & secundus, & tertius, cum lex, Psalmus, Propheta legitur, ad quorum monita bene operemur: sed missus cecidit, & eiecitur, cum sermo contemnitur, vel, quod peius est, blasphematur.] Non aliter nobiscum Deus agit, qui per concionatores, & viros sanctos nos saepe admonet officij, beneficia sua commemorat, fructus Christiana gente dignos exigit: nos verò, quod illi faciebant pessimi, fatimur; neque audimus, neque obtemperamus, neque voces Dei curamus, quin potius maiori prauitate delinquimus. Sacrum quadragesimæ tempus lasciuix & turpitudini damus, sceleribus scelera cumulamur. At bonitatem Dei quis non miretur? Cum improbos ac sceleratos agricolas vindicare deberet, de mittendo Filio charissimo consultat, vt autoritate saltem illius ad officium reuocentur. [Verebuntur fortassis, ait, filium meum.]

Rabanus in
casena San-
cti Thomæ.

Non satis summo parenti fuit seruos mittere, viros sanctos atque sapientes: Angelos etiam legatos dare huic causæ parum existimauit: ipsum vnicum vnicèque dilectum Filiū saluti hominum destinauit. Si ad pacandos pagi alicuius rusticos tumultuantes Regia maiestas Philippi, Hispaniæ Principem hæredemque Regnorum omnium proficisci iuberet, quæ esset hominum admiratio? Quis sermo? quæ voces? quæ curæ totius vel trepidatio vel indignatio, vel certè consternatio? Re vera mentis esse compos vix potest, quī Filium Dei cælitus ad ista infima, & indignissima, pro mortalium salute descendisse considerat. Amabat quidem terrerrimè Iacob ille suum Ioseph, cui tamen imperauit ire ad fratres, ferre refrigerij quippiam, paterno solatio imperitiri, quàm bene res gereretur, videre ac renuntiare: [Veni (inquit) mittam te ad fratres tuos.] Neque innocentis & pij adolescentis impar voluntas fuit. Itaq; se præstò esse respondit. Missus delicatus, & labori rustico insuetus, & itineris prolixo ignarus, errabat huc illuc defatigatus. Inuenit eum quispiam errantem, quid quærat, quò vadat, interrogat: [Fratres meos quæro,] ait ille. Fratrem se cogitabat, fratrum

Genes. 37.

Hebr. 1.

desiderio tenebatur. Nonne Christum hic in Iosepho adumbratum, imò verò expressum, videre vobis videmini: Patris imperio obsequentem, fratrum, id est, hominum salutem desiderantem, per varios difficilesq; anfractus ærumnosæ huius vitæ aberrantem? An non errare merito dicemus, qui cū esset splendor gloriæ, & Dei maiestatis verissima proles, tamen inter miseras, pericula, labores mortalitatis nostræ repperitus est? At tu, bone Iesu, quid ais? Quæ tua cura? quæ cogitatio, amantissime ac dulcissime Ioseph noster? [Fratres meos quæro.] Hic erat illius animus, in hoc totus versabatur, vt consuleret fratribus, vt hominum salutem curaret.

*Ambro. libr.
de S. Ioseph.
cap. 3.*

Eadem hæc melius ex Ambrosio repetita cognoscite. [Videbat (inquit) futuræ incarnationis mysteria Iacob, qui filium mittebat ad fratres, vt videret, si rectè sunt oves, venit enim quærere oves perditas Israel. Ergo Ioseph à patre missus est ad fratres, ab illo magis patre, qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: & errabat, inquit, Ioseph, quia fratres suos inuenire non poterat. Non immeritò errabat, qui quærebat errantes. Denique & Iesus fatigatus ex itinere sedebat supra puteum. Fatigabatur quia non inueniebat Dei populum, quem quærebat.] Hæc Ambrosius. Is erat igitur ardor optimi Ioseph, id studium quærendi fratres.

Genes. 37.

At quis fratrum in optimum fratrem animus? quæ tantorum officiorum compensatio? Proh Deus immortalis. [Hic est (inquiunt) hæres, venite occidamus eum.] Ita pessimi agricolæ secum, ita impij parricidæ in Iosephū. [Ecce (inquiunt) somninator venit: Venite occidamus eum, & videamus quid illi profint somnia sua.] Similes, imò easdem voces sceleratorum Iudæorum in Christi parricidium se se adhortantium in sapientiæ volumine agnoscite. (Vt rectè animaduertit Ambrosius, testimonijs prophetis atque Evangelicis probans, quæ in Ioseph adumbrata fuere, ea in Christi passione patrata fuisse.) [Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & impropere nobis peccata legis. Promittit se scientiam Dei habere: & filiū Dei se nominat.] Tandem definiunt parricidæ apud se. [Morte turpissima cōdemnemus eū: erit enim respectus ex

*Ambro. lib.
de S. Ioseph.
cap. 3.
Sapien. 2.*

sermo.

sermonibus illius.] Nonne meministis eadem ista iactantes Iudas in Christum, & in crucem sublatum iulantes: [Liberet eum nunc Deus si vult, dixit enim: Filius Dei sum.] O manus impias, vocibus sacrilegis pares. O ingrata hominum in benignissimum amatorem & plusquam ferrea praeordia. Porro Dei Patris quanta dulcedo? quae viscera paterna in filios degeneres atque ingratos? [Commendat charitatem suam Deus in nobis, quia cum adhuc peccatores essemus, iustus pro impijs mortuus est.] Qui verò [proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum,] quid erit, quod non cum illo simul donauerit?

Matth. 27.

Roman. 5.

Roman. 8.

Sed impij & scelerati coloni, qui vineam precario acceperant, qui diutius patienter expectari debitos fructus videbant, quibus is etiam honor habitus est, ut filius vnicus charus pro illorum rationibus ex aequo ac bono componendis destineretur à Domino, nihil horum cogitantes, in patricidium immane ceciuerunt: [& apprehensum eum extra vineam (inquit) eiecerunt, & occiderunt.] Notat locum facinoris perperati: nam extra portam Christus crucifixus est. Ut enim Apostolus admonuit, ut legis praescriptum de victimis servaretur. [Quorum enim animalium inferitur sanguis pro peccato in sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod & Iesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Et nos igitur (inquit egregius Doctor) exeamus extra castra improprium Christi portantes.] Verum quis nostrum spectaculo eo proposito, cum servos sceleratos in Domini vnicum Filium impias manus admittere cernit, cum apprehensum vexatumque trahere per spinas & saxa: cum pessime multatum, contumeliosissime habitum, tandem crudeliter interficere, ac multo cruore campum madefacere animadvertit, quis (inquam) nostrum tanta rei indignitate non commonetur? quis in vindictam pessimorum latronum non exardescit? At qui convertite (quæso) oculos, atque ad vos ipsos revocate. [Tu es ille vir] dicebat Davidi Natán Propheta. Nos, nos sumus ingrati, atque impij coloni: nos in filium Dei cruciatas manus admisimus: nos occidimus: nos peremimus. An falso Apostolum dicere arbitramur? [Quanto putatis deteriora mereri

2. Quanta sit nostra in Christum ingratitude & impietas.

Hebr. 13.

2. Reg. 12.

Hebr. 10.

*Heb. 6.
Chrysof.
homil. 20.
in epist. ad
Hebræos.*

*Ansel. in ca.
6. epist. ad
Heb.*

*3. Seneritas
Dei in scele
ratos.*

*Heb. 10.
Iob. 31.
Aug. lib.
quæst. Ena.
gel. 1. c. 30.*

*Psal. 1.
Dan. 2.*

supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testa-
menti pollutum duxerit? Qui alio etiam loco aperte, [Rur-
sus (inquit) crucifigentes, sibi met ipsis filium Dei & osten-
tui habentes;] De Christianis Christi sacramenta vitiantibus
Paulus ita pronuntiat. Chrylostomo credere decet, sic
ea Pauli verba interpretanti. [Quomodo (inquit) conculcat
quis filium Dei? Quando ipsius particeps factus in myste-
rijs peccatum committit, nonne illum conculcat? non ne illum
contemnit? Sicut enim ea quæ conculcamus, nullius momen-
ti pendimus, sic & qui peccant, Christum nullius momenti
existimant, & sic peccant. Factus es corpus Christi, & tradis-
te ipsum Diabolo, ut conculces Christum.] Ita sanè Chryso-
stomus censet, rigide quidem, at non falso. Nec dissimilia An-
selmus, cuius verba sunt; [In se crucifigunt filium Dei, & con-
tumeliæ habent, qui gratiam eius vilipendentes in peccato
iacent.] Quare nobis ipsis, charissimi, attendamus, & seuera
Dei iudicia cogitemus, qui quantum indulgentior hactenus in
nos exitit, tot tantisque beneficijs collatis, tantò se præbitu-
rus est seniores in ingratos & infideles seruos, in prodi-
tores nefarios diuini mysterij. Quo enim pacto exoluere po-
terimus effusum à nobis sanguinè Christi? Licet mille vitas
haberemus, easque totas æterno supplicio consumeremus, ta-
men filij Dei vitæ ademptæ satisfacere nunquam possemus.

[Super quem verò ceciderit lapis, conteret eum.] Quam
bene Paulus monet? [horrendum esse incidere in manus Dei
viventis?] Quis ferre poterit Dei pondus immensum? Iob
quidem de se ita testatur; [Semper enim quasi tumentes su-
per me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non po-
tui.] Augustini interpretatio hæc est, [de his dicit, quod ca-
dent super eum, qui illum modò contemunt, vel iniurijs af-
ficient, idèò nondum penitus intereunt, sed tamen confrin-
guntur, ut non rectè ambulent, super quos autem cadit, ve-
niet illis desuper in iudicio, cum pœna perditionis: ideo di-
xit: Coteret eos ut sint impij, tanquam puluis, quem projic-
cit ventus à facie terræ.] Super quem ceciderit lapis (in-
quit) conteret eum.] Væ peccatori obdurato, cui minatur la-
pis ille abscissus de monte sine manibus, qui statim super-
bam contriuit, cuius magnitudo est tanta, ut in montem
ingentem

ingentem enaferit, terramque vniuersam occuparit. Quid
 aget luteum vas tanta desuper male oppressum? Esaiâ audi- Esai. 30.
 te (cuius hic Hieronymus verba ponit) extremam perniciẽ
 prædicentem: [Et comminuetur (inquit) sicut conteritur la-
 gena figuli contritione perualida, & non inuenietur de fra-
 gmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incẽdio, aut
 hæriatur parum aquæ de fouea.] Quid putatis contritionẽ
 eam significare tantam, vt ne fragmentum quidem vllum re-
 stet alieni vsui opportunum? Quid? dicam equidem, sed dili-
 genter attendite. Ea est sempiterni cruciatus vis, quæ om-
 nes miseri hominis partes intimè peruat, & penetret, ne-
 que quicquam relinquat dolore vacuum. Omnia, nimirum,
 conteruntur, ossa, nerui, caro, viscera, corpus vniuersum:
 animus, animi sensus, mens ipsa, memoria, ratio, cogitatio,
 nihil reliqui est, quod pœnæ acerbissimæ, & teterrimæ ex-
 pers sit, nulla spes, nulla facultas, interuallum denique nullũ.
 [Quis non timebit te, ò Rex gentium?] [Qui respicit terrã Hier. 10.
 & facit eam tremere, qui tangit montes, & fumigant.] Sivel Psal. 103.
 ipse aspectus iratior Dei terram concutit, ac tremefacit, si
 modicus tactus montes ipsos exurit, & vertit in fumũ, quid
 erit, quando in hominis miseri vindictam totus incumbat?
 Deus quidem Deus est per omnia: magnus benefaciendo:
 magnus certè etiam puniendo. Demus ergo operam, vt resi-
 piscamus tempestiue, & pœnitentiam agentes vitæ hacten-
 us malè actæ emendatione digna, futura supplicia, pœnas-
 que sempiternas euitemus.

I N E A D E M F E -

R I A C O N C I O T E R T I A

D E L E C T I O N E E V A N G E L I C A .

Malos malè perdet. Matth. 21.



Postolus Paulus eos qui emendare malè facta no- 1. Deus vñ
 lunt, diuque tolerati peccatis peccata addunt, dex malorũ
 ignorare dicit benignitate Dei atque patientia pœni-

pœnitentiæ opportunitatem dari: sed duritia sua, erroreque quodam peruicaci, nihil agere, quàm vt vindictæ cælestis magnum sibi cumulum comparent. Id ita fieri abundè docet Euangelij hodierni parabola, quæ nefarios vineæ Dominicæ vsurpatores diu toleratos narrat: seruis compluribus missis, ac pessimè acceptis, mox ipso hærede legato, eodemque per summum scelus occiso, demum in iram iustissimam patientia versa, meritis pœnas dedisse impios: & hæreditate & vita malè mulctatos. Hoc esse numinis ingenium, sapiens prædicat: [Altissimus (inquit) est patiens redditor.] Itaque cohibet negligentem, atque ad pœnitentiã maturè agendam reuocat.

Eccles. 5.

Valerius
Maxim.

[Ne dixeris in corde tuo, peccaui, & quid mihi accidit triste?] Nā hominis quidem vindicta ira accenditur, quæ instar stupæ flammæ citò inardescit, citò extinguitur: at Deū ad vindictā iustitia ratioque vocat, quæ semper eodem tenore viget. Quò fit, vt properet quidē minùs diuina ira, sed longo intervallo cumulator, grauiorque perueniat. Dixit hoc quidam Philosophus in historia: [Lento gradu diuina procedit ira, tarditatemque vindictæ supplicij grauitate cōpēsat.] Prior sus bene. Noster autem ita philosophatur sapiens, [Tu autē (Deum nempe alloquitur) cum tranquillitate iudicas.] Vi-

Sapient. 12.

3. Reg. 2.

demus quandam in Dauide huius diuinæ tolerantia cū summo vindicandi sceleris vigore coniunctā, expressam imaginem: qui Ioabum quidem, dum vixit, etiā in summo honore habuit, eundem iam moriturus, vita mulctandum seuerè Salomoni filio præcepit. Nihil (credo) minùs Ioabus persuasum habuit, quàm de nece sua Regem agentem iam animam præcepturum, cui sospes & validus pepercisset. Ita habent humanæ res. Cū longa videntur esse obliuione sopita, vel sepultæ potius, tum maximè ad diuinum iudicium, pœnasque dignas luendas noxæ renocantur. Amalechitarum & Regē & populum, post totos trecentos annos iussam internecione deleri, ob iniuriam Israeli factam, diuinæ nos literæ docent. Nihil Deo seruum est, qui tacet quidem sæpenumero,

1. Reg. 15.

2. Quate-
nus Iudei
Christū ag-
nouerint.

atque dissimulat offensiones suas, sed nisi (vt par est) emendentur, obliuiscitur nunquam.

Iam verò ab improbis colonis hæredem fuisse agnitum, atque per summam nequitia interemptū, sermo Euangelicus habet.

habet. Quo loco non exigua quaestio exiit, an re vera Iudaei Christum agnouerint. Nam huic sententiae Petrus videtur obfistere, qui ad eosdem Iudaeos verba faciens: [Scio (inquit) quia per ignorantiam fecistis, sicut & Principes vestri:] Cui Paulus astipulatur: [Sic enim cognouissent (ait ille) nunquam Dominum gloriae crucifixissent.] At ex altera parte stat huius parabola plana narratio, dixisse sceleratos illos inter se: [Hic est haeres: venite occidamus eum.] Id quod verbis discretis ipse Christus exposuit: [Nunc (inquit) & viderunt & oderunt, & me & patrem meum: ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis.] Ambrosius sane ita disceptat, ut principes huius seculi, siue daemones intelligas, siue Phariseos & Scribas, affirmet cognouisse Christum esse Christum, id est, Messiam illum in lege promissum, ab eo populo Hebraeo tantopere expectatum: neget tamen, sciuisse Dei filium, veramque Deum. Ambrosij verba haec sunt: [Marcus Euangelista dicit de demonibus: sciebant enim Christum ipsum esse Iesum: sciebant quidem ipsum esse, sed qui in lege promissus erat: mysterium tamen eius, quo filius Dei est, nesciebant.] Hae Ambrosius. Itaque gloriae esse Dominum minime intellexerunt, atque in ea ignorantia non solum plebei, verum proceres ipsi, maioresque versati sunt. A qua sententia quia peritissimi Theologorum haudquaquam discrepant, & est ipsa satis per se probabilis, conciliatque dicta Scriptura: diversa non obscure, nos quoque non abhorre libenter profitemur. At illud animaduertere certe oportet, impijs colonis heredis agniti necem imponi, Iudaeos, quod idem est, Filij Dei interfecti reos merito agi, quod potuerint planeque debuerint Christi diuinitatem cognoscere, tantis patratissimis miraculis, testimonijs tot ac talibus veritati allatis: malitia porro impediti sunt, ne coram oculis posita viderent: [Excauit enim eos (ait) malitia ipsorum.] Ergo aliquando videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Ac tunc montibus dicent: [Cadite super nos: & collibus, operite nos.] Tu verò, Christiane, qui fidem Christi profiteris, qui Dei filium Deum verum agnoscis, qua fronte Christi praecepta contemnis, & despicias? An abstinere te manus ab illius necem putas, quem grauissimè offendis? Val-

Act. 3.

1. Cor. 2.

Ioan. 15.

Ambros. in
1. Cor. 2.

S. Tho. 3. p.

q. 47. ar. 5.

Idè sentiunt

Euthym. c.

50. in Mat

thaeu, Theo

phyl. in 2.

Matth.

Ex posterioribus

Lyra,

Matth. 28.

Burgensis

Matth. 21.

Sixtus Se

nenf. lib. 6.

can. 98.

Sapient. 2.

Apocal. 1.

Osea 10.

leris

leris omnino, falleris. De Christianis profecto ad pristina flagitia reuertentibus Apostolus Paulus inelamat: [Rursus crucifigentes sibi Filium Dei & ostentui habentes.] Nos igitur in parte huius sermonis de parricidis agricolis an simus, etiam atque etiam considerare debemus.

3. *Senten-*
tia malorū
in se ipsos.
Luc. 20.

Marc. 12.

Aug. lib. 2.
de cons. Euā-
gel. c. 70.
Chrysost. in
Matth. ho-
mil. 69.

Roman. 2.

Horatius.

[Quid faciet Dominus vineæ agricolis illis? At illi dixerunt: Malos malè perdet, & vineam suam locabit alijs agricolis.] Ita quidem Matthæus, Lucas tamen, eam sententiam à Christo dictam recitat, ut Marcus etiam: addit verò, refragatos esse Iudæos atque dixisse, Absit: in qua narratione videtur Lucas cōtrarius esse Matthæo. Quæ duobus modis quæstio soluitur. Vno, ut per partes intelligamus alios ex auditoribus probasse, alios repudiasse Christi sententiā, quod Augustino placet: altero, quem Chrysostomus sequitur, qui quæ mihi probatur ampliùs, ut primū ignari intentionis Christi Iudæi simpliciter, & verè pronūtiarint, quod causa poscebat: mox eorum sententiā Christo probante, in se retortam intelligentes, reclamant, neque se teneri ea lege consenserint. Quæ ex re discimus, non bonū esse iudicem cum, cuius interest, de quo agitur. Nā in sua causa etiā sapiens desipit, insipiens contra alienas causas rectè iudicat, ac libenter iudicat, neque satis animaduertit, cū alios damnat, se ipsum pariter condemnare, quod Apostolus præclare monet: [Inexcusabilis es, o homo omnis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis quæ iudicas. Scimus enim, quoniam iudicium Dei est in eos, qui talia agunt, existimas autem hoc, o homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudiciū Dei?] Audiant isthæc Philosophi, audiant literati, concionatores, censores alienorum morum, audiant detractores, quibus illud poeticum quadrat. [Cum tu an non videas oculis mala lippus inunctis, cur in amicorum vitium tam cernis acutè?] Illud præterea ex isto facto documentum capimus, quod malus, cum causam ad se pertinere animaduertit, mutat è vestigio sententiā, quod Phariseos fecisse cernimus. Qui residentiam tan topore doctor necessariam ex iure diuino assererat, is factus Episcopus, curias, totam ætatem frequentat, neque in pristina sententia perstat. Plura beneficia qui olim damnarat, is oblata

oblata libenter amplectitur: aliamque opinionem pro rerū
euentu induit. Iudex inquirendi & examinandi leges nō ser-
uat, quas de cathedra dudum magnopere seruandas declama-
bat. Ita se habent ingenia hominum: mutant cum rerum mu-
tatione iudicia. Quod viri boni non faciunt, sed eadem ipsi
lege se astringunt, quam in alios tulere. David cum se sua sen-
tentia constrictum vidit, minimè reum se se fateri dubitauit.
[Tu es ille homo.] Quid ille? [Peccaui.] Sed acutè intuendū
est iudiciū malorum, qui coguntur diuinitus in se ipsos
ferre sententiam. Quauis enim vitiosa voluntate renitente,
tamen manet vis rationis inextincta, quæ malos malè perdi
debere cōsentit. Itaq; rectissimus iudex Deus: [Ex ore tuo
(inquit) te iudico, serue nequā.] Est verò infelicissimi status
portio nō mediocris illa ipsa repugnantia rationis, quā syn-
dere sim nonnulli Theologorū vocāt, quæ vitiosam dissiden-
temq; voluntatē coarguit, quā pœnā improborum sapiens
expressit, cū dixit: [Venient in cogitatione peccatorū suo-
rum timidi, & traducēt illos ex aduerso iniquitates ipsorū.]

2. Reg. 12.

Luc. 19.

Sapient. 4.

Apertè igitur Christus iam pronuntiat: [Dico vobis,
quoniā auferetur à vobis regnum, & dabitur gentificienti
fructus eius.] Hæreditatem quidem, occiso hærede, sibi con-
firmatam, certamque exiit imauerūt: hæreditatē porrò non
aliacitiū ratione exciderunt, quā hæredis occisi vlciscen-
di gratia. Ita quā sibi munierāt viam ad fortunas opesque,
ea fuit cladis, exitijque certissima. Res humanās cōsiderate:
sic sanè habere sine dubio perspicietis. Quæ homini cōmo-
da putantur, Dei lege contempta, in magna vertuntur in-
cōmoda, pro cōpendijs impendia maiora fiunt. Pecuniam
auarus exaggerat, inde sibi felicitatem securitatemque pro-
mittit. Nihil verò ad ruinā potentius pecunia malè parta.
Prophete credite comminanti: [Vae qui congregat auaritiā
malā domui suæ, ut sit in excelsu nidus eius, & liberari se pu-
tat de manu mali. Cogitasti confusionem domui tuæ, concidi-
stis populos multos, & peccauit anima tua: quia lapis de pa-
riete clamabit, & lignum, quod inter iuncturas ædificiorum
est, respondebit.] In auaros & crudelēs hæc iacetat. Prophē-
ta, & merito. Nihil enim æquè regna, respublicas, ciuita-
tes, domos, collegia euenit funditus, & dissipauit, atque
auara

4. Regnum
Iudeos a-
misisse, dum
malè serua-
re voluit.

Habac. 2.

Greg. 4. lib. 77. quæ auara sœuitia, & sœua auaritia. Sapienter magnus Gregorius
ad Constan- circum (inquit) fortasse tantæ expensæ in hac terra minus ad
Ham. utilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua commixtio-
 ne colliguntur. Præcipiant ergo serenissimi Domini, nihil
 cū peccato colligi. Nam scio, quia et si parum Reip. attribui-
 tur utilitatibus, ex eo multū Reip. adiuuatur.] Vereor equi-
 dem, ne id hodie sæpe contingat, vt propterea tantis sumpti-
 bus tam parū promoueatur res nostra, quod iniquitatis fæ-
 cem omnia vastantē classes nostræ portent, & raria recipiāt,
 manus quæstōrum circumferant. Quod in auaritia dixi, idē
 in cæteris vitijs cernere est. Saul, dum Dauidem persequi-
 tur, regnum malis artibus sibi imminuit, & mulo confirmat.
 Iosephum fratres odio, inuidiaque astiti, dum Aegyptijs ven-
 dunt, vt dominatum illius à se deiciant, dominandi certissi-
 mam viam ignari muniunt: itaque mox adorant supplices,
 cuius supplicis preces contemplerant; ac velint, nolint, ser-
 uire coguntur. Non est planē, [Non est consilium contra
 Dominum.]

Prov. 21.

*5. De mira-
 bili mutatio-
 ne Regnorū.*

Dan. 4.

Mirabile verò est consilium Dei in euentendis comutā-
 disque orbis terrarum imperijs & regnis, vt qui veteres euol-
 uat historias, atque non ita antiqua simul exempla animo
 repetat, facile intelligat verum esse, quod Daniel dixit, [in
 regno hominum dominari altissimum, & cui voluerit, dare
 illud.] Nescio autē, quā occultiore prouideria fere videmus,
 Regnorū in eursu fuisse eundem, qui Solis est, totiusque
 calis ex Oriente nempe in Occidentem. Maxime Orientales
 fuere, qui primi regnarunt, Assyrij, quibus Babylonij succe-
 serunt. His Mediarque Persæ: Græci hos excepere. Græcis
 Romani, Romanum Imperium Galli, Germanique tenuerūt
 diu. Iam summa potentia in vltimum occidentem perue-
 nit, id est, ad Hispaniam, cuius Rex hodie, tum permagna
 tenet partem Italiæ, Belgijque, Insularumque plurimarum
 dominatur: tum Indiæ vtriusque, Orientalis & Occiden-
 talis laniis diu potitur Imperio. Quid verò erit post hæc,
 (quod Daniel rogāt) quis hominum scire potest? Illud sine

Dan. 2.

ETIUS

cuncta-

cunctatione confirmem, vehementer esse formidandum, ne
culpæ, offensa que nostræ, Regni firmamenta conuellant; at
que id agant, quod egere aliàs, vt aliò potentia migret. [Reg Eccles. 10,
num enim (ait sapiens) transfertur à gente in gentem, prop-
ter iniustitias & iniurias & contumelias, & varios dolos.]
Quarum apud nos rerum copia est tanta, vt addere nihil ad
ea opus sit. [Maledictum enim & mendacium, & furtum, & Osee 4,
adulterium, & homicidium inundauerunt.] Neque est veri-
tas, neque misericordia, neque scientia Dei in terra. Nonne
pertimescendū, quod ille Propheta subiungit? [Propter hoc
lugebit terra, & infirmabitur omnis, qui habitat in ea.] Au-
diamus ergo, atque etiam perhorrescamus sententiam Chri-
sti: [Auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fru-
ctus eius.] Quem locum atque omnem hanc disputationem
vt concludam, recitabo longiusculum Diui Hieronymi te- Hiero. lib.
stimonium, si patienter auscultatis, de translatione Regno- 5. in Esai.
rum. Sic enim scribit in Esaiam. [Est igitur hic ordo prouide in cap. 2.
tiæ Dei, omne hominum genus ineffabili iudicio dispensan-
tis: contra Dei iram Israel sperauit in Damasco, diruatur ci-
uitas, quæ contra illius voluntatem impijs præstat auxiliū.
Iudas sperauit in Ægyptijs; & Ægyptus destruat. Ægyptij
confisi sunt in Æthiopibus; Æthiopes quoque vincantur
ab Assyrijs: Assyrij superbiunt, non Dei, sed suarum virium
putantes esse victoriam; & ipsi vincantur à Babylonijs. Baby-
lon eleuauit contra Deum caput; & ipsa à Medis Persisque
superetur. Medi & Persæ ex parte persecuti sunt populum
Dei, & aries sauiſſimus, ad orientem & occidentem, omnes
populos ventilauit; veniat hircus Alexander, & conterat eū
pedibus suis. Et iste, qui vltra modum erectus est, vene-
no pereat, Regnumque eius diuidatur in partes: & cum
multo tempore inter se collisum fuerit, Romano vincente
populetur. Romanus ipse ferratis dentibus vnguibusque san-
ctorum carnes, & cruento ore lacerauit; excidatur de mō-
te lapis sine manibus; & potentissimum primum regnum ac
ferreum, deinde fragile & infirmum, in testarum modum cō-
terat.] Hæc Hieronymus, ex quibus facile discere possumus,
quid nobis timendum sit, admonente Salomone. [Quid est Eccles. 1.
quod erit? Id quod factum fuit.] Hæc alta mente confi-

Q derantes,

derantes, Del timore regni potentiam frānemus, ac fructus vita æterna dignos magis ac magis pro nostra virili offeramus.

S A B B A T O

POST DOMINICAM

SECUNDAM.

Homo quidam habuit duos filios. Luc 15.

1. Paterna
Dei chari-
tas ampliùs
elucet in pec-
catoribus cō-
siliandis.



TSI paternam prouidentiam in liberos, & boni experiūtur, & mali, tamen elucet ampliùs paternū pectus in cōsiliandis sibi, & ad viā reuocādis perditis filiis, quā in alēdis honorādīsque fidelibus. Bono enim benefacere naturale est, & quasi iure obtē-
tū. At in eam, quē videas tibi iniquū atque

infestum, officia maiora conferre, & bono vincere malum contendere, excellentis cuiusdā bonitatis est. Quam laudem Deo propriam, qui paternum suum in homines studium de malis bene merendo maximè ostendit, Christus nobis commendat illis verbis; [Vt sitis filij Patris vestri, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.] Neque verò hanc suam bonitatem Deus declarat in eo solūmodò, quòd ingratos & prauos filios diu tolerat, cōmuniaque beneficia minimè tollit; verū vique cō-
progredditur, vt quātò illi grauiora peccant, tantò in benefaciendo vberior p̄p̄tiorque sit. Chrysost. quidē refert quorū-
dam sententiam, qui in filio seniore Angelos, in iuniorē homines interpretati sunt: quod etsi Chrysostomus non probat, propterea quòd senior frater iuniori inuiderit, tamen D. Hieronymus ad Damasum, etiam de Angelis suo modo intelligi id posse demonstrat. Nam illa certè plusquā paterna indulgentia in homines admirabilem cælestibus spiritibus diuinæ sapientiæ & bonitatis imaginem repræsen-
tat.

Matt. 5.

tat : vt pene cogantur dicere, se se præ hominibus à Deo contemni : quod ille in hac parabola obediens filius maior natus non sine quadam indignatione iactauit. [Ecce tot annos seruo tibi, & nunquam mandatum tuum præterui: & nūquā dedisti mihi hœdū, vt cum amicis meis epularer: sed postquā filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.] Nonne vobis videtur iusta quodammodò expositio Angeli, qui & natura maior est homine, & Dei præceptis semper pareit, si conqueratur, quod propter hominē rebellē & perditū cœlestis Pater occidi iusserit vitulum pascualem, sibi nihil tale concesserit, id est, hominis naturā assumpserit, in qua sit occisus: Angelicam nunquam assumpserit, vt homo peccator honoratior sit præ Angelo iusto? Id quidem Paulus affirmat: [Nusquam enim (inquit) Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit.] Vbi illud etiam [Eum qui modico, quā Angeli, minoratus est, videmus Iesum gloria & honore coronatum]. Magna hæc diuinæ bonitatis in nos argumenta: incredibilis in reuocandis peccatoribus Dei indulgentia. Merito has Paulus misericordiæ, charitatēque diuinæ abundantes diuitias appellat, sic scribens Ephesijs: [Deus autem, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, cuius gratia estis saluati, & conresuscitauit, & consedere fecit in cœlestibus in Christo Iesu, vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ, in bonitate super nos in Christo Iesu.] Quas sanè diuitias misericordiæ abundantes egregiè nobis proponit atque explicat huius de filio prodigo à Christo instituta narratio.

Heb. 2.

Ephes. 2.

[Homo (inquit) quidā habuit duos filios: & dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et diuisit illis substantiā.] Ac libet hic primū accusare hanc patris facilitatem, qui paterno officio quā maximè defuisse videatur, cum oportuit potius adolescentis libidinē coercere, ac nō potius extinulare, re familiari ipsius arbitratui cōcessa. Quid enim ad peccadū pronū magis

2. Deum nō
tollere liber
tatem homi
nū.

Plato 7. de adolescentem facit, quàm facultas cum libertate coniuncta?
leg. dialo. 7. Scribit Plato, [puerum esse omni bestia intractabiliorem, at

que omnium bestiarum, & insidiosissimam, & petulantissimam, itaque multis esse frænis vinciendum.] Humanæ certè ciuiles leges ita faciunt, vt si parens desit, tutor bona ætatis lubricæ administret, ne dilapidet citò substantiam adolescentia. Quod si tutoris & curatoris id munus est, vt non sinat rebus suis abuti pupillum: quid de patre ipso viuente cēsemus? Humanam hanc iuris prudentiam diuina quoque sapientia probat, cū scriptum sit: [Puer, qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam.] Itemque alio in loco. [Laeta filium, & pauerem te faciet. Lude cum eo, & contristabit te. Non des illi potestatem in iuuetute.] Nullo ergo modo paternam sapientiam decet, filiorum voluntati facilem se præbere. Quod in optimo Patre Dauide indulgentiore fortassis in liberos, Ammonis Absalonisque flagitia, atque parricidia satis comprobauere. Adde huc non esse sapientis, fortunis se spoliare, sed liberos potiùs hereditatis expectatione in officio continere: quod consilium nō secularis solum prudentiæ, sed etiam cœlestis est, cū scriptura habeat; [Ne dederis alij possessionem tuam. Melius enim est, vt filij tui te rogēt, quàm te respicere ad manus illorum.] At noster hodie Pater familias secus agit, filio adolescenti rem tradit, liberū fortunatum vsum concedit. Cur ita? Magno planè consilio.

Deus enim altiore gubernatione res nostras administrat, sic ille est Pater, vt sit simul dominus omnium; sic tradit sua, vt nihil amittat, nihil extra ipsius potestatem fiat, qui vbique imperat, omnium arbiter est supremus. Vult verò ostendere diuiniore consilio, nullam se vim libero arbitrio facere velle; creaturas suas non violentia, sed lege, & proposito regere: neque Tyrannicum dominatum amat, neque hostilem seruitutem probat: sed is est, [qui cū attingat à fine in finem fortiter, disponit tamen omnia suauiter.] Is est qui [creauit quidem hominem rectum, sed reliquit illam in manu consilij sui.] Is est, qui voluntaria obsequia, non coacta desideret; cui dicit quidam, ingenij eius conscius, [volūtariè sacrificabo tibi.] Ob has causas postulatis filij adolescentioris annuit; bona distribuit: vti suis, vt libet, finit.

Nempe

Prou. 29.
Eccles. 30.

Eccles. 33.

Sap. 8.

Eccles. 15.
Psal. 53.

Nempe animę potętię, corporis sensus, & vires pręstat: his omnibus pro suo quemque arbitratu, aut bene aut malę vti permittit. Quam sententiam Hieronymus declarat his ver-
bis: [Substantia Dei est omne quod viuimus, sapimus, cogi-
tamus, & in verba prorumpimus, & mox diuinit ei substantiam, id est, dedit eis liberum arbitrium, vt viueret vnusquisque, non ex necessitate, sed ex voluntate, vt virtus haberet locum: vt à cęteris animantibus distarem, dum ad exemplum Dei permissum est nobis facere, quod velimus. Vnde & in peccatores æquum iudicium, & in sanctos aut iustos iustum pręmium retribuetur.]

Neque verò putare oportet optimum Patrem familias ignorasse adolescentię libertatem facultatemque coniunctam facilem ad illius exitium viam existere: verum sapientia illa sua diuina peruidebat, iam inde ex gurgite malorum, in quę incidisset, emergere posse, & ad se reuerti, itaque maluit habere post lapsum obsequentem, modestum, gratiamque perpetuo habentem clementię Patris; quàm retinere inuitum & querulum. Est enim Augustini vera sententia, [Deum melius iudicasse de malis benefacere, quàm mala nulla esse permittere.] Peccare quidem Deus neminem vult, neque cuiquam auctor est culpę: sed nisi peccata essent & culpę, Dei maximę laudes in obscuro essent: patientia (inquam) Dei & misericordia, & longanimitas: ex summis malis ad maxima bona conuersio, plena benignitatis, plena sapiętię: quę sunt maximę clarissimęque virtutes; hęc (inquam) & similes, nisi mala essent, non elucerent: quibus permittendis sanandisque insigniter eminent. Ita Paulus sentit, cum dicit: [Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere, quorum ego primus sum; sed misericordiam consecutus sum, vt in me primum ostenderet omnem patientiam, ad informationem eorum, qui postea credituri sunt illi in vitam æternam.] Habent proinde, vnde discant Reipublicę Principes, & patrię patres, vt non omnia corrigere statim velint, quę minüs placent. Ad Gubernationis laudem non minüs pertinet tollerare, quę oportet, quàm emendare. Nimio zelo quidam aguntur pręcipites, quidam plus nimio vitiosa resecant,

Hiero. in Epist. ad Damasum c. in initium, Beatitudinis tuę. in 3. tom.

3. Ex malis Deum bona disponere.

Aug. in Enchiridion. cap. 72.

1. Tim. 1.

Eccles. 7.

etiam necessaria & commoda interdum amputant: aut verò perniciosiora proueniunt. [Noli esse iustus multum (ait Salomon) neque plus sapias, quàm necesse est, ne fortè obstupescas.] Dissimulasse quædam, ac filijs indulgisse non pauca, videmus Dauidem Regem, & Iacobum Patriarcham, viros & optimos & sapientissimos. Quare non negligentis patris, sed prudentis & generosi speciem nobis offert Evangelicus hic parens, adolescentis filij votis annuens, attributa paternæ re.

*4. Causa rui
na abesse à
Deo.*

Iam verò, quia senis prudentiam liberalitatemque perspeximus, ad adolescentis errores, perniciemque veniamus: cuius initia, progressus, exitumque conspiciat. Primū malorum omnium exordium, à paternæ conspectu, & domo discessisse, ita enim habet. [Et non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregrè profectus est in Regionem longinquam]. Quid hoc est aliud, nisi obliuio quædam Dei: illius oculos fugere, illius vitare consilia? Hinc nostræ totius perditionis certissima initia, abesse à conspectu Dei, illius præsentem non cogitare intuitum. [Qui elongant se à te, peribunt,] ait Propheta. Quod satis probauit adolescentis huius à domo paternæ peregrinatio. Ita Augustinus regionem longinquam exposuit esse obliuionem Dei.

*Psal. 72.**Pron. 15.**Psal. 24.**Psal. 122.**3. Reg. 17.**4. Reg. 3.**Eccles. 44.**Psal. 93.**Iob. 22.**Psal. 9.*

[Oculi quidem Domini in omni loco, contemplantur bonos & malos.] Sed interest plurimum inter iustos & impios. Nam iusti se oculis diuinæ maiestatis patere considerant, quorum vox illa est: [Oculi mei semper ad Dominū.] Et illa itē, [Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrū.] Elias quidem se semper in conspectu Dei stare profitebatur, ex quo velut fax accensa inflā mabat omnes. Contrā, prauorum voces sunt illæ: [Non videbit Dominus, neque intelliget Deus Iacob.] [Circæ cardines cœli perambulabit, nec nostra considerat.] Itemque; [Vt quid irruit impius Deum: dixit enim in corde suo. Non requireret.] Hinc vniuersa perniciēs. Est enim verbo non dicis, re tamen ostendiste ita sentire; qui nullo modo ea perpetrare desinas, Deo præsentē, & aspiciente, quæ in oculis infimi caloris, aut lixæ erubesceres. Cæcum tibi Deum fingis, qui cum latere credis turpitudines tuas.

[Quæ

[Quæ enim in occulto ab ipsis fiunt, turpe est dicere,] di- *Ephes. 5.*
xit Apostolus.

Parentis domo relicta, peregrinatione suscepta longa, *5. Vita lu-*
quæ mala consecuta fiat miserum adolescentem, audite. [Et *xuriosa.*
ibi (inquit) dissipauit substantiam suam, viuendo luxuriose.]
Quid vita luxuriosa. Epulæ effusæ, alea pernox, scorta rapa-
cia. Putabat stultus adolescens, se frui ætate: florem iuuentu-
tis carpere amabat, id suum esse ducebat, quod iucunditatem
afferret: præsentium dulcedine captus, futura nihil ad se per-
tinere. Illam denique rationem inibat, quam esse insipienti
propriam sapiens scripsit. [Fruamur bonis quæ sunt, & uta- *Sap. 2.*
mur creatura, tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretio-
so & vnguentis nos impleamus, & non prætereant nos flos
temporis. Coronemus nos rosis, antequam marcescant. Nul-
lum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo
vestrum sit exors luxuriæ nostræ. Vbique relinquamus sig-
na lætitiæ, quoniam hæc est pars nostra, & hæc est fors.] Er-
go laxatis cupiditatis insanæ habenis, cepit miser ab equo
indomito ferri in mille præcipitia. Incidit in parasitos, in me-
retrices, in lenones, in internuncios, in collusores, in mille
mōstra, in mille rei familiaris voragines. Fit in eo, quod qui-
dam Propheta scribit: [Vt libanus à coquēte succensi sunt:] *Os. 7.*
& quod alius item scripsit [Equi insaniētes in fœminas.] Flā-
ma accensa libidinis, omnia vorat. [Neque enim ignis vnquā
dicit, sufficit.] Palchrè Hieronymus [Semper voluptas fa- *Hiere. 5.*
mem sui habet, & transacta non satiat.] Itaque omnia dissipa- *Hiero. ad*
uit vitaluxuriosa. Habet comædia quædam non inepta de *Damas. de*
prodigo filio: primū ab illo recessisse pudorem seruū op- *filioprodigo*
tinum; deinde, procedente tempore consilium, prædagogū *in 3. tomo.*
prudentem, recta vsque monentem, ab eo dimissum: tan- *Proa. 30.*
dem nutricem fidelem synderesim, noluisse quidem
penitus deferere iuuenem, verū vsque eò succensere so-
litam, vt iratus voces illius ne accipere quidem veller,
ita in id demum exitij venit, vt sua damna libens quære-
ret. [Peccator enim cū in malorum profundum venerit,
contemnit.]

Et postquam omnia cōsumpserat, facta est fames vali- *Pro. 18.*
da in Regione illa, & ipse cepit egere.] En quo voluptas & *7. Miseria*
ex peccato. *ex peccato.*

Proverb. 5.

cæca cupiditas veniant. Quā bene Salomō admonet: [Fauus stillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius, nouissima autem illius amara, quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps. Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne fortè impleatur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, & gemas in nouissimis, quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuū, & dicas: cur detestatus sum disciplinam?] Sic se habet res. Voluptas egestatem doloremque parit. Circem Poetæ finxerunt carminibus incantare nauigantes, atque eos in pecudes feraſque vertere. Fames ingens increbuit, ille, omnibus consumptis, cæpit egere. Patrimonio consumpto ab amicis desertus, incidit in famem, in seruitutem, in solitudinem, in tantam miseriæ magnitudinem, vt porcis inuidere cogeretur, quod sues affatim filiquis pascerentur, ipse vel filiquas ad explendum ventrem habere non posset. [Cupiebat (inquit) implere ventrem suum de filiquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat:] Quā diuersa rerum facies? In quæ mala ex quibus bonis? Potest ne infelicitas ultra progredi, quā vt porcis inuideat homo, vt porci præferantur homini, & melius habeant. Flebiliter Hieremias canit: [Qui vesebantur voluptuose, interierunt in vijs: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.] En quò peruenierint serica illa ornamenta, illæ auro prætextæ vestes, ille apparatus & copiar: in stercora & porcorum consortia, mutata sunt omnia. Quòd si ad animi extremam inopiam, ex virtutū magna gloria collapsum peccatorem cogitemus, non poterit non excitare luctū

*Psal. 48.**7. Quod por-**corum cibus**charus sit**peccatori.**Amb. in**Luc. 15.**Plinius lib.**18. cap. 12.*

tanta illius calamitas. Siquidem [cū in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.]

Interim quidem non est prætereunda filiquarum, porcorumque narratio: quam significandæ mortaliæ vitæ ineptæ comparatam, minimè dubitamus. [Siliquæ (inquit Ambrosius) genus leguminis est intus inanis, foris mollis, quo corpus non reficitur, sed implet, vt sit magis oneri, quā vñui: quod sanè, testè Plinio, gratissimū pecori pabulū, sed homini ineptissimus cibus est.] Itaq; filiquas obscenas voluptates

Chry-

Chryfologus interpretatur. [Mādescāt (inquit) filiquas, hoc est, voluptatibus corporis malè dulcibus inhiant, & pascūt dæmones, qui semper corporum vitijs saginantur & sordibus.] Ea quippe est carnalium hominum felicitas, quæ porcorum. Litigantes vides cum magna contentione se inuicē mordere, filiquam decussam ex arbore avidissimè rapere: grūnitu campum implere: se se inde saturos in cœnum egregiè dare. Nonne atria iudicium, vbi causæ aguntur, horum suum gregibus plena dicas? qui tanto clamore perstreperunt, qui se se mutuò proculcant, qui mortu appetunt, qui ad filiquæ deculsionem statim accurrunt, vt rapiant quicquid in terrā cadat? An est aliud, quicquid mūdus immūdus præber, quàm filiquæ? Peritura breuiāque bona, atque ea prædura, & sordida. Talia Propheta exprobrat alimēta magis belluarum, quàm hominum, filios Israel concupiscere. [Diligit (inquit) Dominus filios Israel: ipsi autem diligunt vinacia vuarum.] Certe vinacia, quæ dicit, vuarum si quis requirat, non nisi porcorum cibos absurdissimos reperiet. Cūque talia, & tam sordida sint, quæ homines in bruta animalia pene conuersi auidè desiderant atque inhiant, tamen ijs ipsis vilissimis, & sordidissimis cibis se implere non possunt duplici miseria miseri, quod inania & noxia appetant; quòdque his ipsis frustrentur, & malignè potiantur; quorum Petrus redarguit mores belluinos. [Hi verò velut irrationalia pecora, naturaliter in captionem, & in perniciem, in his quæ ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt.]

Chryf. ser. 5.

0 sec. 3.

2. Pet. 2.

Huc vsque prodigi filij casum, extremamque miseriam audiui- 8. *Epilogus*
mus: deinceps dicendum est, quemadmodum ipsis ma- *cū exhorta-*
lis edoctus respiscere cæperit, seque accusans ad Patrem re- *tatione.*
dire decreuerit, cuius clementiam singularem expertus sit,
festo, conuiuio, communisque domus vniuersæ lætitia excep-
tus. [In se (inquit) reuersus.] Quàm sapienter, quàm orna-
tè Chryfologus hic philosophatur. [In se reuersus est, in se
ante redit, vt redeat ad patrem, qui à se ante recesserat, cū
recessit à patre. A se migrat, & ab homine totus transit in
bestiam, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris obli-
tus. Fames reuocas, quem saturitas exularat. Fames illi de-

*Chryfolog.
serm. 2.*

dit patrem sapere, cui copiatulerat sentire genitorem. Et si tantum præstitit vel inuita fames, probate quid voluntarium possit conferre ieiunium. Oneratus venter ad vitia cor deponit.] Idem mox: [Surgam, & ibo ad patrem meum. Iacebat, qui dixit, surgam: intellexit lapsum, sensit ruinam, iacere turpius luxuriæ respexit in lubrico. Quaspe, qua fiducia? Illa qua pater est. Ego perdidit, quod erat filij, ille quod patris est, non amisit.] Hæc tot & tam præclare Petrus ille Chrysologus. Quæ quoniam multa magnæque sunt, neque breui disputatione transigi debent, & hora est tarda, in alteram concionem referuentur. Modò illud maneat animis infixum, hominem, dum suæ voluntati obsequitur, ad extrema mala labi, vnde non possit nisi diuina misericordia vocante reuocari. Agnoscamus interim errores nostros, Dei quæ clementiam alto gemitu multisque lachrymis imploremus. Dicamus Deo vnusquisque de se: [Erravi sicut ouis, quæ perijt: quære seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.] Errasse nos fateamur, vialque abijisse difficiles & ærumnosas, mandatorum tamen cœlestium memores, quæ pœnitentiam præcipiunt, & sperare iubent ad Deum reuersos veniam, finem peccandi faciamus. Ergo primùm redeamus ad cor nostrum, qui sumus præuaricati, inde ad optimi Patris conspectum verecundi quidem, & demissi reuertamur: neque

*Psal. 118.**Gen. 4.*

desperemus veniam, neque Caini impij imitatores, negemus Deum esse nostra iniquitate maiorem, cui etiam gaudium est cum Angelis sanctis super omni peccatore pœnitentiam agente, plusquam supra nonaginta nouem iustos, qui non indigent pœnitentia,

DOMI-

DOMINICA

TERTIA IN QVADRAGESIMA.

Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Luc. 11.



ET V S, atque inter gentes omnes seruata lex est, vt bello victus, victoris seruituti obnoxius sit. Quam quidem legem etiam sacer Apostolus Petrus probat: [A quo quis (inquit) superatus est, eius & seruus est.] Ea lege & iure diabolus in hominem atque hominis rem vniuersam, dominatum gessit antiquis-

1. Ex peccato seruitus hominis, diaboli dominatus.

2. Pet. 2.

simum; quippe cum miser homo, peccato admittendo suo se aduersario sponte subiecerit. Nam qui peccato tenentur, eos captiuos teneri à diabolo Paulus prædicat. [Ne quando (ait) det illis Deus poenitentiam, & respiciant à laqueis diaboli, à quo captiui tenentur.] Quæ planè cõfirmat Christi aperta sententia: [Qui facit peccatum, seruus est peccati.] Quanta sit verò, & quàm misera ea seruitus, quæ porrò potestas & vis & tyrannis, quam exercet Satanas in suos, ex eo potest intelligi, quòd diuinæ literæ Deum huius mundi eum appellant, quasi absoluta, & infinita quadam potentia vtatur. [Deus huius sæculi (ait Paulus) excæcauit mentes infidelium.] Tametsi enim Irenæus, multique Patres verba illa dispungant, aliterque intelligant, ne more hæreticorum Deum malum introducamus, tamen planissimus est sensus, qui Augustino magis probatur, per exaggerationem diabolum Deum mundi huius vocari, quòd ita colatur, atque ita imperet impijs, ac si esset ipsorum Deus. Sed quia interna seruitus animæ, vinculaq; quibus ligatur, totaq; ea miseria, quæ in homine interno

2. Tim. 2.

Ioan. 8.

2. Cor. 4.

Iren. libr. 3.

cõt. hæres. c.

7. Iren. Amb.

Chrysos. &

Ansel. in eñ

Pauli locū.

Aug. li. 21.

cont. Faustū

c. 9. cuius sen

tentiā pbat

S. Tho. 2.

Cor. 4. lect.

agitur, 29.

agitur, quannis maxima sit, homini, qui interna parum vel videt vel curat, non satis, pro eo ac debet, perspecta est: Divinæ sapientiæ placuit, illi tyranno etiam corporis malè tractandi copiam interdum facere, quò possit interni hominis captivitas cognosci. Vexatos à pessimis spiritibus Christi imperio liberatos, euangelia passim narrant. Quo facto homines admonerentur, quæ esset sævissimi tyranni in regno animæ atrocitas, cuius in corpore tam insignes furoris notas viderent. Omnino horremus, cum energumenum aliquem à dæmone oppressum, propinquare nobis cernimus: simul versari per noctem cum eo contubernio non patimur. O miseròs nos & amentes, qui diabolum ad ipsum cordis penetrare ultro admittimus, diuque retinemus, neque formidamus tamen, neque periculi quicquam suspicamur. Olim peccantes homines eo multabantur modo, vt à diabolo palam arriperentur, vexarenturque, vt ipsis supplicium, cæteris esset exemplum, quod in rebelles imperio Ecclesiæ, quos censura Ecclesiastica tenebat, maxime factum animaduertimus apud Paulum, qui se quosdam tradidisse Satanz dicit, vt discederent non blasphemare. Theophylactus quidem ita interpretatur, atque ante eum Ambrosius, cuius verba sic habent: [Traditio autem hæc est, quòd commotus Apostolus blasphemijs eorum, sententiam protulit in eos: Diabolus autè, qui ad hoc paratus est, vt auersos à Deo accipiat in potestate; audita sententia, corripit eos, infirmitates corporum in poenam ministro diabolo fiunt.] Illustis est ille etiam locus Pauli eiusdem de incestuoso Corinthio, de quo scribit. [Iam iudicaui præsens tradere huiusmodi hominem Satanz in interitum carnis.] Apparet autem ex Dionysio Areopagita de Eccl. Hie Apostolicorum temporum teste, in prima illa Ecclesiæ nascentis ætate, fieri sæpe solitum, vt fideles, qui in vitia aliqua laborarent, aut negligentius Dei viam insisterent, eiusmodi duro verbere corriperentur. Agens enim de loco energumenorum in Ecclesia, & causas illius calamitatis, quam patiebantur, exponens, ita scribit: [Qui ob ignaviam suam aduersantiam spirituum terroribus, visisque agitantur.]

Culpa igitur hominum in homines diabolus dominatur: verum non eodem vitio omnes laborant, neque eadem omnes

1. Tim. 1.
Theoph. in
eum. locum
Ambr. in 1.
cap. 1. Tim.

1. Cor. 5.

Dionys. lib.
de Eccl. Hie
1. c. 3. p. 3.

a. Dæmonū
sicut vitio-
rum varia esse
gentia.

nes arte capiuntur à dæmone. Sunt varia peccata, sunt genera diuersa vitiorum: ac sunt proinde non iidem dæmones, sed diuersis vitijs diuersi satellites Satanæ, tanquam milites armatura varia vtentes, animas oppugnant & infestant. De quare Augustinus scribit, vel quisquis is autor fuit, certè non contemnendus, ad hunc modum. [Varia sunt dæmonia, & disparem habentia voluntatem: quædam enim sunt, quæ perturbant animos, eludunt corpora; quædam verò admiscunt se sanguini, generant animis desideria, alia autem cordi hominis se copulantia, suggerunt cum blanditijs contraria. Nonnulla sunt, quæ sola corpora obligant infirmitatibus.] Hæc ille. Itaque pro natura vitij, ad quod sollicitant dæmones, diuersas partes hominis occupant: vt in vrbs expugnatione vltus venit, ea vt in parte muri arcisue captæ signum victor miles constituat, quæ parte hostem deiecit, itaque membra hominis ea sibi maximè vendicat diabolus, quibus peccati vim potissimum adhibuit. Fornicationis quidem spiritus, scortator vocatur in sacris literis Asmodæus: celebratur etiam Beelphegor, qui castitatem vehementer euertit & labefactat. Huius sedem in partibus venereis Scriptura ponit: [Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo eius in vmbilico ventris eius] quæ admodum Gregorio placet. Auaritiæ præsidet dæmō alius, quem Latini Plutonem nominant, Scriptura sacra Mammonam. Huic solemne est manum arefacere hominis ad largiendum, eandem in rapiendo habilem reddere. Itaque legimus in Euangelio manum aridam cuiusdam curatam à Christo. Legimus scēminam quoque incuruam, terræ semper affixam, diuina vi fuisse erectam, vt cælum posset aspicere. Ambitionis & vanitatis spiritum ego puto vocatum Beelzebub, quem capiti insidere, non dubium est, quò maximè confluunt mæcæ. Itaque inani rumore, & pompa pascitur. Insanum etiam, & furiosum à Christo sanitati redditum scimus, qui spumaret, & fureret, & omnes ipso aspectu perterrefaceret. Sunt igitur pro diuersitate vitiorum dæmones variij, & tanquam morbis, variæ quoque partes hominis affectæ sunt varijs. Quanquam neque desunt infelicitatis insignis animæ, quæ omnium genera vitiorum,

Aug. de qq.
vitijsque
stā. c. 115.
in 4. tomo.

Iob. 3. 8.
Osce. 9.
Num. 25.
Psal. 105.
Iob. 40.
Matt. 6.
Luc. 16.
Grego. hom.
13. in Euan.
gel.
Marc. 3.
Luc. 18.

Matt. 17.

Matt. 16.

vitiorum, omnia dæmonum nomina receperunt, qualem fuisse Mariam mulierem illam intelligere possumus, de qua septem dæmonia eiccta à Christo, id est, vniuersitatem vitiorum, ut interpretatur Gregorius, Euangelia testantur. Quæ si vera sunt, ut qui peccato seruit, diaboli seruitute prematur, atque eum peculiarem dominum habeat, cuius partes in vitio sequitur: interest profectò nostra permultum cognoscere, ac dilquirere vnumquemque de se, an tyrannum patiatur aliquem qui animo dominetur eius, libertate crepta, vinculis durissimis iniectis: tum verò, quisnam ist tyrannus sit, qua parte potissimum obsessum teneat. Quis verò est tam sui negligens, & desperatus, qui libertatem ex miserrima seruitute, si via ostendatur, non meditetur, & quibus potest modis moliatur? Id, nimirum, munus est Christi dæmones pellere, homines liberare, qui in hoc apparuisse dicitur à Ioanne, [ut dissoluat opera diaboli.] [Erat (inquit) eiiciens dæmonium.] Hominis vitio intrarat in hominem diabolus, Dei virtute pellendus erat ex homine.

1. Ioan. 3.

3. Dæmonio mutolaborare, qui confessiones non bene faciunt.

Sed genus dæmonij nouum & inusitatum narrat Euangelium: quippe illud fuisse mutum dicit. Mutum dæmonium nescio, an quisquam vestrum viderit. Garrulum dæmonium & loquax, vidisse (credo) vos sæpe dicetis. Nam siue adulandi & mentiendi artes, siue detrahendi, & maledicendi petulantiam, siue iactantiæ atque ostentationis vanitatem respicias, dæmones loquaces confirmes passim volitare. Perstrepunt atria, aule, porticus. Via & fora vndique plena circumsonant. Nihil audias aliud, quam negas, fraudes, contumelias, periuria, blasphemias. In vrbe, in curia dominari dæmonem garrulum, & dicacem facili omnes concedent. Mendaciorum & fraudum plena sunt omnia. Mutum porrò dæmonem nusquam offendas. Ita sanè res habet. Verum id ad maiorem miseriam pertinet, quod qui ad malum loquacissimi sunt, iidem ad bonum penitus obmutescant. [Sapientes sunt (ait Scriptura) ut faciant malum, bonum autem facere nescierunt.] Nam simul, & loquacem esse & mutum vitio oppressum animum, testis est ille idoneus, qui de se fatetur: [Quoniam tacui, in hæterauerunt

Hiere. 4.

Psal. 37.

INTOLLIV

runt

rant ossa mea, dum clamarem tota die.] Quem versum sic Gregorius explanat. [Cum clamare & tacere, inter se contraria sint, quomodo potest fieri, ut aliquis taceat & clamet? At certe ille tacet & clamat, qui peccata quidē preterita per confessionē non annuntiat, & per cor impoenitens alia committere, accepta peccādi libertate, nō cessat.] Meritō igitur, & tacuisse se, & tota die clamasse pronuntiat: Res sæculares, & vanas disertissime loquitur aulicus, quem de rebus diuinis nihil, neq; loqui, neq; scire, citissime deprehēdas. Aliena ut errata notet, atque diuulget, & in maius augeat, linguam nouaculæ instar acutam gerit, qui sua confiteri crimina non magis nouit, quā si esset elinguis. Itaq; oportet sacerdotē, dum audit confessionē peccatorū, propemodum diuinare. Dæmonio muto laborat is, qui cū confessiones sæpe fecerit, integram nullā fecit: qui vel metu inepto, vel prepostero pudore imbutus, mortale aliquod crimen reticuit. Magnā planē stultitiam. An putas, homo, dic mihi, qui quādā confiteris, quādam dissimulas, te posse Deū fallere? An tuæ cōscientiæ arcana Deo esse ignota arbitraris? Nonne sæpius audisti, ac certō tenes, nullū dimitti posse peccatū, nisi omnia in cōfessione promantur? Quæ est ista insania, peccata confiteri, non ut deleantur, sed ut nouo grauioreque peccato cumulētur? [Si erubescat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina, nō curat.] Ita sacer Hieronymus, ita Patres Tridentini, ita fides ipsa Catholica docet. Ergo adhibe vim honestā importuno pudori: cōsule quieti cōsciētiæ, quæ semper te extimulat memoria delicti. Caue, ne qui confiteri nō vis, dū potes, velis aliquādo cōfiteri, nec possis. Diuus quidem Augustinus ita testificatur: [Mutet vitam, corrigat se, reconcilietur, cū uiuit, dum sanus est, ne expectet tunc reconciliari, quando incipit mori: experti sumus, expirasse expectantes reconciliari.] Id quod Augustinus se expertū dicit, accidisse non paucis, & alij narrant, & ego de fide dignis autoribus audiui, & sum ipse in quodam misero aliquid simile expertus. Erit, erit, cū flagitia, quæ ipse sacerdotem celas, in publico totius orbis theatro palā exponantur. Erit, cū minē Debad rem conferantur, qui per os Ezechielis iam dudū clamat. [Ponam contra te omnes abominationes tuas.]

Greg. in ex-
positione. 3.
Psalmi pœ-
nitent.

Hierony. in
10. ca. Eccl.
Conc. Trid.
Sess. 14. c. 5.
de confessio-
ne.

Aug. li. 5. o.
hom. 41.

Ezech. 7.

Vultis

4. Confessione
nem exacte
faciendam,
præsertim de
peccatis offi-
ciii spectan-
tibus.

Psal. 31.

Conc. Trid.

Sess. 14. c. 5.

Cypria. ser.

5. de lapsis.

Apoc. 23.

Vultis scire, qui nam dæmonio muto obseſsi ſint? Illi ni-
mirum, qui confeſſiones perperam faciunt. [Dixi (inquit
David) confitebor aduerſum me iniquitatem meam.] Ad-
uerſum ſe dixit, ſe ipſum accuſare, non alios volēbat; atque
eo maxime modo culpas exponere, quem in aduerſario
atque inimico accuſando maxime ſeruaret. Id vt fiat, co-
gnoſci, & inquiri diligenter ſolent crimina, quæ accuſatu-
rus in aduerſario ſis. Qui igitur conſcientiam ſuam diſcute-
re, & examen peccatorum idoneum facere negligit, confi-
teri dignè non poteſt. Sacri Concilij ſententia eſt, [opor-
tere à poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt
diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habeant, in con-
feſſione recenſeri.] Notate omnia mortalia, notate diligen-
tem diſcuſſionem. Qui ergo aut non omnia mortalia cōfite-
tur, aut negligenter ſe diſcutit, is dæmonio muto laborat.
Eiuſdem dæmonis eſt fraus, peccata non ſatis apertè dicere,
contractus, vota, debita, non planè explicare, ne cogaris ea
facere, quæ minimè velles. Te ipſum, infelix, decipis: iſta
arte Deum decipere non poteſ. Qui crimen confitetur, ſed
circumſtantias foedas, & graues reticet, dæmonio is quoque
muto laborat. [Simpliciter & dolenter exomologeiſim eſſe
faciendam] Cyprianus admonet.

Verum ij mihi potiſſimum dæmonio muto oppreſſi eſſe
videntur, qui perſonalia tantummodò peccata confiteri, rea-
lia, & quæ ad officium pertinent, vel vix, vel omnino non
curant. In quo genere ſunt quamplurimi, quorum perniti-
ſa atque exitialis eſt negligentia, vt mihi perſuadeam com-
plures ob hæc damnati. In Apocalypſi quidem Episcopum
Pergami, atque Episcopū Tyatiræ, quos Angelos nominat,
grauiter Chriſtus coarguit, quorum peccata non eſſe alia
cōperies, quàm officij neglecti atq; omiſſi: ob quæ niſi emē-
dent, æternū quoq; minatur interitum. Hæc verò neq; poe-
nitētes vulgo cōfitentur, neq; confeſſores interrogat: ita ſit,
vt rarò agnoſcantur, emēdentur vix vnquam; cauſas non ſa-
tis cognoscere, negotia non expedire, litigantes diu mora-
ri, amicitia vel inimicitia in dandis præſecturis atque hono-
ribus obſequi, in crimina non inquirere diligenter, ſentēti-
as rogare eo modo, quo inſtituto magis, quàm veritati aſſequēde
compa-

comparentur, Rempublicam priuatis studijs accommodare, non ita diœceses visitare, vt opus est: clericorum vitijs continere, familiæ mores parum componere. Deus bone, quæ syluarum? aut quis hæc pro dignitate vel cogitat secum, vel tractat apud Dei sacerdotem? Laborant, mihi credite, laborant periculose plerique, quibus res communis credita est, quod peculiares suos actus tantummodo rimantur, aliorum curam facile deponunt: cum reddituri sint tamen, teste Paulo, rationem Deo de cuiuscunque sibi commissæ animæ exitio. Publicæ personæ ob officij publici peccata citius damnantur, quàm ob priuata. David ab adulterio atque homicidio, quæ sunt grauissima, liberatus: Saul ob malè administratam vindictam in hostes Dei reiectus damnatusq; est. Ergo in confessione omnia crimina apertè & simpliciter dicenda sunt, omnes conscientia sinus explicandi, latebræ omnes peruestigandæ & prodendæ Dei sacerdoti, illudque dictum sapientis nunquam obliuioni tradendum: [Qui abscondit scelera sua, non dirigitur.]

Hebr. 13.

2. Reg. 12.

1. Reg. 15.

Prou. 28.

[Erat (inquit) Iesus eiciens dæmonium, & illud erat mutum.] Ipsa phrasi & modo dicendi nonnihil animaduerti utile potest. Poterat simpliciter dicere: eiecit Iesus dæmoniū, factum enim quoddam absolutum fuit. At dicere maluit, [erat eiciens,] velut ipsa mora aliquid maioris negotij difficultatisque insinuet, vbi opus esset cōsistere. Significat, mea quidem sententia, dæmonia muta nō facile expelli, sed opus esse cura & diligentia, ac mora quadam. Nimirum, cōfessiones longi temporis multorum ac grauium criminum velle citissime expedire, nihil est aliud, quàm conscientia vulnera, non adhibito medicamine, quasi iam sanata ligare. Præclarum est Hieronymi ea de re consilium: [Artis medicorū est grauius vulnera longo curare tempore, & per dolorem reddere sanitatem.] Quæ quidem opportunè Hieronymus admonet, notans illud verbum Osee Propheta: [Percutiet, & curabit nos.] Vbi Græcum Latino respondens habet *μωροσι*, quod significat propriè lineis filis sanicem exugere, quod periti chirurgi facere solent. Quare vehementer ac periculose errant, qui conscientias suas semel, idque cursim, contrectari à medico spirituali volunt. Ipsi medici animarum nequaquā

5. Sacerdotem non debere cursim confessiones audire.

Hieron. sup.
per Osee 6.

artis suæ præcepta custodiunt, antiquorum Ecclesiæ Canonum magnopere obliui, nisi pro magnitudine & diuturnitate morborum (spiritualium, etiam medicamina, & fortia & diuturna adhibeant, quantum subiectæ naturæ ratio pati commodè possit. Accidat illis necesse est, quod Propheta vituperat; [Curabant ad ignominiam contritionem filiarum populi mei, dicentes, pax, pax, cum non esset pax:] nisi diligentem & feriam, & diuturnam, si opus sit operam in curando posuerint. Quibus Cypriani sententia altè meditanda semper est: [Potens est (ait ille) diuina misericordia medelam dare, dum tamen non putent properè, nec incautè aliquid & festinanter gerendum; ne, si temerè pax usurpetur, diuinæ indignationis offensa grauius pronocetur.] Attamen & illud meminisse debent, ut non se asperos & superbos præbeant, neque alienis peccatis nimium irascantur, considerantes se ipsos, quibus malis affecti fuerint, quibus possint affici, quibus non suo merito, sed Dei vnus gratia affecti non sint. Nam si manum adhibeant rigidam, vulnus exasperatur: Si molliter & blande attrectent, faciliè contingi se patitur. Ut enim strumma, cum faucibus aggeneratum est, suffocat, spiritu intercluso, ægrotum: cum verò digito sapientis chirurgi molliter attrectatum, deinde ruptam extractumque est, cōtinuò, missio pure, spiritus & sermonis, & vitam ipsa reddit ægroti: ita per sacerdotis prudētiam taciturnitas & obstrictio quædā ex nimia verecundia consentientis extrahenda est, & pure cōsciētia euomito, mira sanitas, cū singulari latitia cōiuncta, cōtinuò cōsequetur. Nō ergo properanter, nō asperè, non ad speciem, sed diligenter, cautè & attētè, cōsciētia morbi curandi sunt, atque in dæmonio muto eiiciēdo morādum consistendumque accuratè.

6. Omnia si
mut dimitti
peccata.

Mat. 12.
Ioan. 5.
Act. 3.

Quod si Chrylost. & Bedæ credimus, imò vero Matthæo, nō solum mutus erat, qui curabatur, sed etiā surdus & cæcus. Quæ omnia vitia simul à Christo curata sunt. Nescit enim diuina bonitas morbum vnū sanare, altero prætermisso, [sed totum hominē saluum facit,] quod ipse dixit, qui etiā integrā sanitatē dedisse aliis refert. Ergo omnia peccata exponēda sunt diuinę misericordię remittēda, [impiūq; à Deo dimidiā sperare veniā.] Neq; vllō modo fieri potest, ut gratia Dei iustifi-

iustificet hominē, in quo lethale peccatum aliquod maneat. [Qui scienter (aiunt Patres Tridentini) aliqua peccata mortalia reticent, nihil diuinæ bonitati per sacerdotem remittendum proponunt.] Quamobrem docet Concilium, omnia in confessione expromenda, atque omnium remedia à Deo, simul per manus sacerdotis expectanda, [qui diues est in misericordia, & potens, plusquam sapimus, aut etiam speramus, facere.] Illi honor & gloria in secula seculorum. Amen.

Cont. Trid.
Sess. 14. c.
15.

Ephes. 2.

IN EADEM DOMINICA CONCIO SECVNDA.

Erat Iesus eijciens demonium, & illud erat mutum. LUC. 11.

IN hoc apparuit Filius Dei, ut dissoluat opera diaboli. Ioannes quidem sic. Petrus verò non secus: [Qui pertransijt (ait) benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo.] Hæc summa vitæ à Christo actæ inter homines fuit, bona ijs facere, mala ab iisdem pati: dæmones de mente & corpore hominum pellere, atque ab ipsis hominibus, tanquam dæmonum servis pessimè accipi. Erat quidem homo oppressus à diabolo, & velut arx quædā per tyrānidē summā usurpata, diligentissimè seruabatur, aditu omni ad libertatē salutemq; præcluso: cuius cū os obstruxit ille nefarius, ne vel Deum inuocaret, vel suas miserrimas præderet, viā omnem salutis ademit. [Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem:] Quippe omnis qui inuocauerit nomen Dñi, saluus erit. Is ergo erat hominis à diabolo oppressi miserrimus status, ut etiam mala sua loqui non posset, & ne pro salute quidē quærenda mutire sineretur. [Erat (inquit) Iesus eijciens demonium, & illud erat mutum.] Solent interdū famosi prædones, cum in aliquem grassati sunt viatorem, ad cæteras iniurias, illam etiam addere, ut ligato ad stipitem os pila massave aliqua obstruant, ne clamore prodere sceleratos & sanguinarios

1. Dæmonio muto teneri, qui sua peccata celant.

1. Ioan. 3.
Act. 10.

Rom. 10.

R 2 possit,

- Genes. 3.* possit, quod ipsi saluti, illis exitio futurum sit. Hoc primis nostris parentibus contigit, ut peccatū excusare maluerint, quam agnoscere. Hoc Sauli Regi, cum argueretur à Samuele, quod non obedisset imperio Dei, demoliendo Amalech: hoc Gieri seruo Helisai, qui cum avarè accepisset argētum à Duce Syriæ, interrogatus à Propheta, negavit se quicquā admisisse mali. Est sanè vitium non mediocre hominum, quæ male patrarint, peius excusent. [Ad excusandas (inquit) excusationes in peccatis,] dæmonio nempe muto tenentur: à quo se liberum Dei beneficio Sanctus Iob profitebatur: [Si abscondi (inquit) quasi homo peccatum meum: & celavi in sinu meo iniquitatem meam.]
- Psal. 140.* quæ male patrarint, peius excusent. [Ad excusandas (inquit) excusationes in peccatis,] dæmonio nempe muto tenentur: à quo se liberum Dei beneficio Sanctus Iob profitebatur: [Si abscondi (inquit) quasi homo peccatum meum: & celavi in sinu meo iniquitatem meam.]
- Iob 31.* cent, verū etiam ij, qui cum debeant aliena reprehendere, conticescunt, quos Propheta Esaias similes facit mutis canibus, qui latrare non possunt. Amasias falsus propheta, talis quidem erat, atque sui similem cupiebat Amos verum Dei Prophetam reddi, cui ille restitit egregiè. Verba Amasie ad se talia Amos facta refert. [Qui vides, gradere, fuge in terrā Iuda, & comede ibi panem, & prophetabis ibi: & in Bethel nō adicies vltra ut prophetes, quia sanctificatio Regis est.] Aliò vera dicentem amandat. Idolis Bethel contradicere nō patitur, quod Regis voluntate induta, sancitaque sint. Talia falsim exempla in Principum curijs alijsq; videmus. Veros sermones cum in alios iaculantur Dei ministri, probant aulici, & laudant: cum ad se pertinere videant, non ferunt. Quod Esaias valde & dolet & indignatur, ita dicens: [Populus ad iracundiam provocans est, & filij mendaces, filij nolentes audire legem Dei: Qui dicunt videntibus, nolite videre, & aspicientibus, nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt. Loquimini nobis placentia, videte nobis errores.] Iusto Dei iudicio fit, ut sacerdotes Dei muti sint, quoniam Principes & senatus, & populus ferè surdi sunt, ut voces veritatis minimè admittant. Est autem Dei munus clausa ora aperire, & mutas linguas in verba celestia solvere. [Sapientia quippe aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.]
- Sapient. 10.* [Locutus est mutus, & admiratæ sunt turbæ, quidam autem ex eis dixerunt: in Beelzebub principe dæmoniorum eijcit.]
- 3. Malitiosos omnia in deteriore partem interpretari.*

eijcit dæmonia: alij autem signum de cœlo quærebant.] Varietatem discrepantiamque opinionū satis hinc discere possumus, vt idem factū in diuersas ac contrarias partes spectatores trahant, alij in Dei laudes prorumpant, alij in apertam calumniam, aliorum curiosa ac fastidiosa voluntati non fiat satis. Boni quidem & fideles ex Dei operibus in Dei admirationem laudesque feruntur. [Quam magnificata sunt opera tua Domine?] [Et omnia ossa mea dicunt, Domine, quis similis tibi?] Hi sunt qui [victricem manum tuam laudauerunt pariter, quia sapientia aperuit os mutorum.] At quibus animus malitia obduruit, bona quoque in malum vertunt, ipsisque diuinis virtutibus deteriores fiunt, ex flore (quod dicitur) venenū nutrientes. Dei opera diabolo attribuūt, occulta consilia intentionesque aliorum iudicant temerè, & in peiorem partem interpretantur, & quales ipsi sunt, tales cæteros esse censent: vt modo quodam retorqueri in eos possit illud Apostoli: [Eadem agis, quæ iudicas.] Quæ vitio suo experiuntur in se, eadem de alijs affirmare non dubitant: charitatis opera vanitati ascribunt: studiū orationis, ac compunctionis humori melancholico tribuūt, temperantiam parsimoniamque avaritiæ deputant: de Deo colloquerē, fictū, in euitandis mali occasionibus circumspectū, hypocritam nominant; suo denique modulo cæteros omnes homines metiuntur. [In Beelzebub (inquit) eijcit dæmonia.] Beelzebub interpretantur lingua Hæbraicæ periti, idolum muscarum. Ac Plinius quidem refert muscarum Deum quendam, quem Mycodem vocat, alibi quoque muscarum alium Deum vocitatum Myiagram, sed vtrumque muscas fugere docet, quod miratur, eo quod nullū sit animal minus docile. Sed Beelzebub muscæ potiùs amāt. Hierony. ita scribit: [Beelzebub idolum est Accaron, quod vocatur in regum volumine idolum muscæ. Zebub enim musca dicitur. Idolum muscæ dicitur, propter immunditiā, quæ exterminat suauitatem olei.] Idem Hieronymus aliàs dicit diabolum siue principem dæmonum, vocari Beelzebub, quem dicit & Euā seduxisse in paradiso, & Christum tentasse in deserto. Est autē Beelzebub propriè spiritus inanis gloriæ. Musca animalculū importunum, omnia suauia circumuolitat, fugit,

Psal. 103.

Psal. 34.

Sap. 10.

Rom. 2.

Plini. libr.

29. ca. 6. &

lib. 10. cap.

28. Hieron.

in cap. 10.

Matth.

& vitiat, utilitatis affert nihil, et diu plurimum, magno examine, si quid immundi est, frequens occurrit. Quæ sunt omnia vanæ gloriæ propria. De quo muscarum genere dictum accipimus à Salomone: [Musca morientes perdit suavitatem vnguenti.] Cum igitur Pharisei nihil nisi propter inanem gloriam boni facerent, de quibus Christus dixit: [Omnia opera sua faciunt, ut honorificentur ab hominibus,] eandem malitiosissimè maculam Christo aspergunt, ut ad vanitatem cuncta referret. Itaque cum Beelzebub muscarum idolo, id est, spiritu vanitatis, inijsse pactum asserunt, ut videretur sua virtute demones pellere, qui occulto imperio principis sui exirent.

*Eccles. 10.
Matth. 23.
Hierony. in
cap. 3. Aba-
sueb.*

*4. Nō esse
elaborandum
de opinionibus
hominum:
adoratores
mūdi vanos
contemnen-
dos, probe-
nefallis ma-
ledicta fe-
renda.
Aug. lib. cō-
tra Secun-
dinum Ma-
nichæū. c. 1.
in 6. tomo.
1. Cor. 4.*

*Retul. 8
OF. 10*

*Gregor. lib.
18. moral.
cap. 18.*

Tria modò documenta, & quidem valde salutaria capere ex hoc facto licet. Ac primū illud sit, non esse magnopere de dictis, sententijsque hominum laborandū, neque omnibus uos posse satisfacere existimandum. In diuino conspectu, id quod bonum & rectum est, agere conemur, id homines inter pretentur, ut volunt, accipiant, ut liber, bonum malumve dicant, nihil pensi habeto. Est illa Augustini prorsus digna tanto patre sententia: [Senti de Augustino, quicquid libet: sola me in oculis Dei conscientia non accuset.] Quæ sensum Pauli magnificè docet, dum sic de se proficitur: [Mihi pro minimo est, ut à vobis iudicer, aut ab humano die. Qui enim iudicat me, Dominus est.] Alterum documentum est, ut istorum, quos palsim cernitis adoratores cultoresque Beelzebub idoli vanissimi, misereamini, vel potius amentiam detestemini, istos dico vanitatis idololatras, qui more muscarum circumstant, atque concurrant Palatia, aulæque Principum: qui eunt & redeunt longo comitatu, Præsides, senatores, cubicularios regios, ceterosque magistratus, tanquam statuas deducētes in forum, in prætorium, in templa, inde domum reducentes. Quid enim isti aliud agunt, quàm quod muscarum magna examina solent, circumuolitantes, circumstrepētesque, atque omnia inutili rumore, & ambitione importuna complentes? Quorum est miserima fors, quod tam prolixo labore statuā lapideā ambiat, ex qua nihil exagunt, nihil utilitatis accipiunt. Qui cū molesti sunt ijs ipsis, quos colunt ac venerantur, tum sibi nihil præter lōgas ambages acquirunt. De his B. Gregor. scribit ad hunc modū: [Ægyptus, quæ

quæ huiusmodi specie tenet, multis percutitur. Masca enim nimis insolens, & inquietum animal est. In qua quid aliud, quàm insolentes curæ desideriorum carnalium designantur? Tertium documentum, idque admodum salutare ipse nobis Christus præbuit, cum sic admonuit, [Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?] Nihil igitur mirum, si tua benefacta malefactoris assignant, si detrahunt, si in re recta monentem insaniunt, si etiã sancta & iusta opera calumpniantur. Define ad homines respicere: ad unum respice immortalem, atque omnia videntem Deum. Gloriosum est ab hominibus opprobria pro bonis in Deum meritis referre. Quapropter nos Deus per os Esaiæ Prophetæ ita adhortatur: [Audite, qui scitis iustum, populus meus, lex mea in corde eorum, nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis, & sicut lana, sic deuorabit eos tinea: salus autem mea in sempernum erit, & iustitia mea in generationes generationum.] Vult Spiritus sanctus nobis non admodum esse curæ, quid improbi de nobis iactent, ut neque defensionem magnopere parandam existimemus, neque verbis resistendum, & contendendum. Neque enim opus esse nostram pugnam & conflictum, ut aduersarii veritatis cadant: ipsos quippe à seipsis perniciem extremam pati, quemadmodum ex panno ipso tinea vermesque oriuntur, quæ illum sine externa opera corrodant, atque deuassent. Paulum proinde audiamus. [Neque maledictum pro maledicto, neque malum pro malo reddentes.] Quin potius demones pellere ex animis hominum pergamus exemplo Christi, cum verbo & ministerio, tum vitæ innocentia, & castis precibus: quæ cum egerimus, ministros demoni non defuturos intelligamus, qui nos etiã diabolo obsequentes predicent, & quod ipsi faciunt, nobis tribuant, nihil nos boni cupere, nihil recti curare affirmantes, sed vanitatis auram hominumque opinionem captare. Deus autem, qui probat corda nostra, tunc maxime aderit, cum grauius infestos ob bona opera homines experimus: [Si enim bene agentes patimini, beati estis,] dixit Princeps Apostolorum Petrus. Itaque, quod initio dixi, finem esse dictorum volo, vitæ Christianæ perfectam in eo summam esse, ut Christi seruus diligenter bona agat, patiatur libenter mala.

Math. 12.

Isai. 53.

Roman. 12.

1. Pet. 4.

IN EADEM DO-

MINICA CONCIO

TERTIA.

Omne regnum in se ipsum diuisum desolabitur. Luc. 11.

1. In Christo mansuetudo & veritas.

Rom. 12.



AMETSI seruos Dei litigare & contendere nullo modo deceat, præceptum potius sit, ne se ipsos defendant, neue oppugnantibus repugnent, tamen cum salus hominum, tam veritatis amor cogit interdum, mendacibus redarguendis, certamen pro iustitia & pietate suscipere. Christus vtriusque officij ex-

Psal. 44.

cellens, & magister & exemplum extitit, de quo scriptum in Psalmo est: [Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua, sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum Regis.] Admirabilis est Christi mansuetudo superbissima dicta, atq; indignissimas contumelias, vultu atque animo æquissimo accipientis, at in ea modestia & mansuetudine non minùs elacet veritatis iustitiæq; vigor inuictus, quo aduersarios refellit, & ad summam stultitiæ suæ ignominiam agnoscendam, proddendamq; cōpellit. Quas sanctus Propheta sagittas commemorat, easq; acutas adeò dicit, vt corda inimicorum feriant, quâuis multa armatura malitiæ te cti ac muniti sibi esse videantur, eas hodie sacer Euangelista demonstrat, qui disputantem Christum, Phariseorūq; calumnias refutantem, ac supercilium illud superbū decutientē vehementer inducit. Et cogitatio-

2. Demones in malo cōuenire: ministros Dei sæpe in bono discrepare.

nes quidē corū innotuisse illi dicit, quas Beelzebub ipse, cuius opetalia patrare iactabant, cognoscere non posset. Ergo Dñm egregie pro veritate certantem attentè spectemus.

[Omne (inquit) regnum in se ipsum diuisum desolabitur, & domus supra domū cadet.] Nō esse demones stultos Dñs disputat, cū sint astuti, & in malo sagacissimi, itaque optime

scire

scire res suas, si inter se dissideāt, imminui & debilitari, necesse esse. Quare ad impugnandos homines mirificē inter se cōsentire, neque vnū alteri aut inuidere, aut aduersari: neque villo modo agere dæmonē, vt dæmonē alterū de loco pellat inuitū. Sic se res habet, summopere maligni spiritus inter se in nostrā perniciē cōsentiant: quod sermo diuinus per Esaiā significat: [Occurrent (inquit) dēmonia, onocentaurus, & pilosus, clamabit alter ad alterum.] Iterūq; post pauca: [Illuc congregati sunt milui, alter ad alterum.] Omnino mirabile dictū est, quod Aristoteles in historia animalium rectē notat, [aues quidem mansuetas, vt columbas & grues, esse gregales: rapaces verō & carniuoras, nullo modo inter se cōtū agere, sed vnāquamque alterius consortium vitare, quod in aquilis, in accipitribus cernimus, in ipsis denique miluis,] quod Esaias cōmemorat: & tamen spirituales milui, id est dæmones, & feræ illæ truculentæ, carnifices animarum egre giē inter se conueniunt, & congregantur alter ad alterum, vt impensius noceant. Hanc diaboli phalangem sibi cohærentem in prælio etiam diuinus sermo apud Iob declarat, similitudine lorice, cuius annuli magnopere connexi sunt. Nam de Leuiatā agens, ita dicit: [Corpus illius quasi scuta fusilia, compactum squamis se prementibus. Vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.] Miranda prorsus & stupenda, siue dæmonū, siue reproborū (quos corpus Satanæ, teste Gregorio, Scriptura vocat) inter se cōcordia ad nocendum. Quæ sanē pudori nobis esse debet ac documēto, cū seruos Dei cernamus, nō rarō in partes diuidi, neq; inter ipsos in Dei negotio satis conuenire, ex quo fit, vt res Christiana incōmode sæpenumero geratur. Ipsi nōnunquā sacerdotes, & magistri & Patres turpiter digladiantur, contendunt, belligerantur, maledictis inter se certāt de finibus, lites intentant, pro rebus futilibus dimicāt. Proh pudor, diabolo rilui, & opprobrio sumus. [Frater cū fratre iudicio contendit,] exclamat Paulus, & subdit: [Quare non magis fraudem patimini?] Quid diceres, Paule, si de Ecclesijs, de officio spirituali, de præfectura animarū cōtendentes videres sacerdotes, & ipsa lumina Ecclesiæ? An nō meritō timendū Reipu-

Isai. 34.

Arist. lib. 1.
de histor. ani-
mal. c. 1.

Iob 41.

Greg. li. 33.
moral. c. 31.

1. Cor. 7.

- blicæ Christianæ, quam tot dissidia, contentionesq; incipem distrahunt ac diuellunt. Non ne ab Olee recte prædictum est: [Diuisum est cor eorū, nūc interibāt.] An potest regnum stare in se diuisum, & secum pugnans? Hic dānat, quod ille probat: hic absoluit, quod alter ligat. Theologus theologū oppugnat, concionator concionatori aduertatur: Præsul præsul insidiatur. Et dubitatis rē nostram pessimē habiturā? Magnam molem multi homines leuant, sed si conspirent in opus, alioquin si vnus remittit, cū alius trahit, se magis impediunt, quā rei quippiā expedit. [Cōcurrūt quidē Aegyptij aduersus Aegyptios,] vt Elaias loquitur: verū in persequēdo populo Dei Aegyptij omnes conspīrant. Et nos igitur in causa Dei debemus idem sapere & dicere, atque vnu opus virgere omnes, vt [& qui metit, & qui seminat, simul gaudeant,] iuxta Saluatoris præceptum. [Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt?] Insignis malitiæ est idem opus in diuersis opificibus pro studio, & damnare & probare. Quod ab Apostolis, suis scilicet popularibus, & necessarijs fieri, & mirabatur, & prædicabant, id in Christo vitæperabant, & Satanæ artibus tribuebant. Magna verò Christi in nos benignitas, qui non contentus per seipsum pellere dæmones, etiam discipulis pellendi potestatē fecit. [Ecce (inquit) dedi vobis potestatem calcandi super serpentes.] Qua ex re illi gaudio gestientes referebant Christo, [In nomine tuo etiam dæmonia subijciūtur vobis.] Paulus verò altiūs quoq; se erigit, atq; ad tribunal suū sisti malos Angelos vult. [Nescitis (ait ille) quoniam Angelos iudicabimus?] Nō ergo sibi satis putare debet Christus iterum, quod Dæmoni ipse non subsit, vt illa scēmina, ex qua septē Dæmones pulsi sunt, verū cōtēdere vltimā debet, vt de alijs Dæmones etiā pellat; quod sit sacramentorum vi. Diuini verbi ope, consilio & vitæ exemplo ac virtute. Gedeon ille dux tantopere in diuinis literis celebratus, non sibi putauit satis hostes vincere, nisi etiam iuueni filio mactādos traderet. Sic enim habet sacra historia, Zebe & Salmana Reges à Gedeone cōprehēsos Ietheri oblatos, patre exhortāte: [urge, & interfice eos:] sed ille gladiū nō eduxit, [timēbat enim] (inquit) quia puer erat.] Igit, & Chrūs dux noster gloriā vi-

etiam suam nobis communicare cupiens in hostes impetum facere precipitat nos puerorum more hostes iam victos, ac victos extimescimus. Quid enim agit gladius, vel verbi, vel potestatis, nobis diuinitus datus, cum pessimi hostes daemones, nobis videntibus, & dissimulatibus, impunè abeant, magnis in Christi familiam cladibus illatis? [Ecce (ait Christus) dedi vobis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones.] Quos felices, qui à caede hostium Dei, non nisi gladijs multo sanguine delibutis reuertuntur. [Mibi credite (aiebat sacer Antonius) expauescit Satanas piorum vigilias, expauescit ieiunia, preces, atque ante omnia ardentem in Christum charitatem.]

*Athanas. in
vita. Ant.
nij.*

[Si autem fortior illo superveniens vicerit illū, vniuersa arma eius auferet, & spolia distribuet.] Scripsit eloquentissimā orationē magnus Athanasius aduersus Ethnicos, qua luculentè demonstrat, Christi in vniuerso orbe potentiā, & gloriā, diabolo expulso, præcellere. Infinitum est dicere, quæ cōmemoret nō minùs aptè, quā copiosè, inter alia sic habet: [Admirationi est, ab aduētū Saluatoris nihil in amplius progari idolatriā, sed potius paulatim carpi, & senescere. Neque item Græcorum sapientiam in maius proficere, sed potius aboleri: daemones quoque non, vt antea, magicis artibus imposturas facere, sed vbi aliquid tale tentant, signo crucis turpiter confundi. Denique vide, vt doctrina Saluatoris vbique adolescat, omnis contra idololatria, & quicquid fidei aduersatur, indices minuatur, & pessum eat.] Hæc Athanasius. Ita planè res habet: imperio spoliatus est diabolus: arma Satanæ victa sunt spolijs inimici Christus potitur amplissimis, delubra deorum, in martyrum Ecclesias mutata sunt, prædia ac patrimonialia ampla Gētiliū Christianæ plebi cessere, imperatores mundi Dei seruis seministros præbere malunt. Provinciæ prætoribus, & cōsulibus olim attributæ, Epīs religione maiore obsequiuntur: [Lætantur corā eo, sicut qui lætantur in messe: & sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia.] Sic quondā vaticinatus est Esaias: quod tempora Christiana probarūt. Cæsaris imperiū Petro celsit: Romanæ potentia Pontifici Ecclesiæ fauces submisit. Quid illæ pyramides? Quid columnæ Traiani & Antoninæ

4. Christi
ad Ecclesiā
transluisse
gloriam &
imperium
mundi.

Athanas. de
incarn. ver-
bi Dei.

Esai. 6.

Nonne

Nonne ijs impositas Petri & Pauli sacras statuas cernimus? Illud Capitolium, illa curia, ille senatus toto orbe superior, vni Petro piscatori obsequitur. Atque, vt diuini cōsiliij altitudinem amplius admiremini, ille ille celeberrimus vertex Ioui Capitolino consecratus, accepit hamillimū Christi famulum Franciscum in præsidem, vt superbia Romana orbis vniuersi contemptrix, pauperi, atque ex calciato Christi seruo seruiat, atque à Minorum familia clius Capitolinus maximus proculcetur. [Vniuersa arma tollet, & spolia distribuet.] Sic planè, Christe, egisti, cū de te prædicat Paulus, [Traduxisti potestates & principatus, palam triumphans in te metipso.] Itaq; victoris iure omnes mundi principis opes ad te traduxisti. Iam fidei Christianæ seruit philosophia, seruit eloquentia, poëtica, dialectica, cætereq; artes & scientiæ, quibus fretus mundus Ecclesiæ nascentis simplicitatem contemnebat. Ipsa nobilitas, bellica gloria, principatus magnitudo ad Euangelij signa proferenda ac tuenda translata cernuntur. [Vniuersa (inquit) arma eius, in quibus confidebat, auferet, & spolia eius distribuet.]

Coloss. 2.
*5. Diabo-
li imparas
animas
reperere.*

[Cū immundus spiritus exierit ab homine, ambulans per loca inaquosa, quærens requiem, & non inuenit.] Humentia loca diabolo placent: arida & sicca fugit. Voluptatis, nimirum, sectatores, quæ immunditiæ origo est, immundo spiritui congruunt: eas animas ille teter ferre nō potest, quæ ieiunio & asperitate vitæ corpora fatigant atque extenuant.

Iob 40.

Gregor. lib.

33. moralium

cap. 5.

[In secreto calami dormit, in locis humentibus.] De bestia illa Behemot, hoc est, diabolo, Deus ista pronuntiat apud Iob. Quæ verba declarans Gregorius Papa, sic scribit: [Quia fluxa sit terra, quæ aquis infunditur, loca arentia atque inaquosa sunt corda iustorum, quæ per fortitudinem disciplinæ ab omni carnalis concupiscentiæ humore siccantur. Loca verò humentia sunt terrenorum hominum mentes, quas humor carnalis concupiscentiæ quia replet, fluidas facit. Loca quippe humentia sunt opera voluptuosa. In his ergo locis humentibus Behemot dormit, quin in reprobiorum hominum lubrica operatione requiescit.] Hactenus Greg. Careta igitur dæmon amat densa & irrigua, vbi libido & copiosa feruet, & delitescit secunda. Iam ad pristina hospitia, vnde inuitus

inuitus recesserat, nequam spiritus redire contendit. Nam ubi pulsans animas sanctas orationi instantes, ieiunio maceratas, nihil sibi spei relinqui videt, eò admitti ut possit, init consilium de repetenda vetere domo, atque eum ipsum peccatorem, qui fuerat iustificatus, in suas fraudes attrahere iterum parat. Id ut perficiat, opem implorat sociorum, ne quiores se conuocat, manu valida adoritur rem. O misera infelicis hominis conditio, qui pacem citò perdit, tyranno rursus colla submittit. Sed quæ tantæ ruinæ causæ? Inuenit (inquit) illam vacantem. Non oportebat nempe cessare, sed virtuti fortiter insistere. Qui quadragesima absoluta, confessione scelerum facta, omnia sibi in tuto putant, valde falluntur. Vi deas plerosque conuiujs operam dare, cætus foeminarum libenter visere, ludicra & vana securè tractare, de poenitentia agenda, de paupere & ægroto adiuuando, de concione sacra frequentâda nulla iam cogitatio. Ornata verò domum ceremonijs quibusdam, non virtutibus solidis tanquam armis instructam, facile Satanâs expugnat. Quid ergo superest, nisi ut fiant posteriora peiora prioribus? Peccant enim sine sensu conscientia, desperatione quadam feruntur, contemnunt denique disciplinam veterem, de quibus Petrus Apostolus pronuntiat: [Melius erat illis non agnouisse viâ salutis, quàm post agnitam retrorsum conuerti ab eo, quod illis est traditum, sancto mandato. Contigit enim illis illud veri prouerbij, canis reuersus ad vomitum, & sus lota in volutabro luti.] Beatus quidè pater Augustinus ingenuè profitetur, se sicut nullos nouisse meliores ijs, qui in monasterijs profecerunt, ita nullos expertum esse peiores ijs, qui ab assumpta religionis professione defecerunt. [Ex quo Deo seruire cœpi, difficile expertus sum meliores, quàm qui in monasterijs profecerunt, nec peiores, quàm qui in monasterijs ceciderunt.] Porro Diuus Anselmus etiam terribiliora de eo genere loquitur. [Religiosos (inquit) qui excogitato diuino consilio nequitij se sponte subiiciunt, & in eis diutius permanent, intelligimus prolapsos. Quales & in monasterijs hodie sunt nonnulli, habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, & ideo poenitentiam agere non possunt, quia de solo exteriori habitu gloriantur, & sanctos.

2. Pet. 2.

August. in
epist. 187.
ad cleru &
plebè Hippo
nensem.

Anselm. in
epistola ad
Hebr. c. 6.

sanctos se esse putant, quia sanctitatis indumentum portant. Recte itaque de talibus dicitur, quia impossibile est eos renouari ad poenitentiam, quia vel nunquam, vel raro quisquā eorum renouatur.] Ita Anselmus, Caveat ergo sibi, qui Dei viam semel ingrediuntur, intelligant se hostis inuidiæ atque odio implacabili expositos, nec posse sine multa sollicitudine, & quod caput est, grandi humilitate & orationis assiduitate in incepta virtutis via perseuerare. Quod si diabolus ita secū cogitat, & dicit: [Reuertar ad domū meam, vnde exiui,] precor vos, ne nos ipsi deseramus: sed qui se sentit ab illa bestia oppressum, etiam ipse eam rationem ineat ac secum cogitet, sibi que loquatur: [Reuertar ad virum meum priorem, quia melius mihi erat tunc, quam est modò.] Vt nam diuinæ bonitatis memores, in illius nos contubernium recipiamus: non repellat, mihi credite, reuertentes.

Osce 2.

FERIA II. POST

DOMINICAM

TERTIAM.

*Quanta audiuiimus facta in Capharnaum,
fac & hic in patriatua. Luc. 4.*

i. Gloria
apud suos
maximè ho-
mines de-
lectari.



APIENTIAE humanæ cōsiliū est, ad gloriam existimationemq; adiones omnes cōponere, laudis verò dulcissimū genus ducere, si in patria excellas, si ciuibz & æqualibus admirationi sis. Eò præclari Philosophi, eò magni duces, eò excellentes quouis in genere artifices maximè spectabant, vt cū cæteris omnibus, tum suis in primis magni & admirabiles viderentur, ac singularis gloria virtutis celebrarentur. Ea, nimirum, est mūdi gloria: quam ita expetisse constat eos ipsos, qui de contemnenda gloria disputarunt, quemadmodum dixit quidā, vt vel

ut vel eâ solâ suis disputationibus librisq; nomina ascribi
 voluerint sua. Adeo verû est illud Satyrici: [Scire tuû nihil
 est, nisi te scire hoc sciat alter.] Antiquorû turris illius immê
 se in Babylone fabricatorû, vox & consiliû fuit: [Celebre-
 mus nomê nostrû.] Est verò naturaliter insitus animo amor
 claritatis inter suos habēdæ: ex quo sensu nō peruerſa quidē,
 sed tamen humana fortassis illa Iosephi sententia proficisci
 videri potest, cū fratribus iā agnitus diceret: [Nuntiate patri
 meo vniuersam gloriā meam.] Quamobrē videmus pleriq;
 mortaliû, cū vita defunguntur, monumēta titulosq; præ-
 claros atque opera insignia patriæ relinquere, ut etiam Psal-
 mus decantat; [Vocauerunt nomina sua in terris suis,] quò
 diuturnior & clarior eorû memoria quasi vitæ substituta
 apud posteros perseveret. Ita vel collegia, vel mausolea, vel
 ædes sacras erigunt & instituunt. Neque minor, dum valet
 corpus, quærendi nominis cura studiûque, vel literis, vel di-
 gnitatibus, vel præfecturis, vel ipsa quoque sanctitate, atque
 miraculis. Vſque adeo immensus est ille laudis & gloriæ
 amor, nihil ut nō cōuertat ad se. Qui aliter sapit, hunc desipe-
 re mundi sapientes putant. Hinc illa consanguineorû contri-
 buliumq; Christi vox: [Si hæc facis, manifesta te ipsum mû-
 do. Nemo quippe in occulto aliquid facit, & quærît ipse in
 palam esse.] Hinc hodierna Phariseorum, hominum scilicet
 religiosorum & sapientium disputatio [Quanta audiui-
 mus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.] Quid enim?
 quippe homines, qui maximè spirituales vel sunt, vel haberi
 volunt, videas ea esca facillè capi.

Sed Dei consilium diuersum fuit. Apud Capharnaum
 existimauit edenda esse & multa & præclara miracula: Naza-
 reth patriæ & pauca & exigua concessit. Cur ita? Nempe mi-
 raculorû fructû, non gloriâ requirebat. Ex eo verò Caphar-
 naico tractu plurimos celeberrimosq; Apostolorû esse voca-
 tos & Euāgelio adiūctos, tradût nobilissimi antores, Basilus,
 Eusebius, Hilarius, illû versum Psalmi eo modo explicâtes.
 [Principes Zabûlon, & Principes Nephtalim.] Nam ad eas
 tribus Galilæam Capharnaumq; maximè pertinuisse com-
 pertum est ex Matthæo, locuplete eius assertionis teste, qui
 sic scribit: [Relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit in
Caphar

Persius.

Genes. 11.

Genes. 34.

Psal. 48.

Ioan. 7.

2. Non glo-
 rie, sed audi-
 torum vti-
 litati studen-
 dum.

Basil. in 9.
 c. Esaiæ. Ho-
 lar. in Psal.
 67. & c. 4.
 Math. Eu-
 seb. li. 9. de-
 monstrat. 8.
 & 9.

Math. 4.

Capharnaum maritima in finibus Zabulon & Neptalim, ut adimpleretur, quod dictum est per Elaiam Prophetam, [Terra Zabulon & terra Neptalim, via maris trans Iordanem Galilee gentium, populus qui ambulauit in tenebris, uidit lucem magnam, & sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est eis.] Igitur Christi institutum fuit, illic maxime morari, ubi plurimum emolumenti Euangelio accedere posse considerabat: non ubi ipse laudis & gloriæ quæstum maximum faceret, quod boni & fideles doctrinæ Euangelicæ ministri semper imitari debent. Ut enim, qui merces multis sumptibus, multisque laboribus ex regionibus remotis aduehant, non magnopere eorum laudibus delectantur, qui merces quidem pretiosas & præclaras laudant, nihil tamen ex ijs sibi comparant: eos verò suis apothecis spectatores vehementer optant, qui laudandi paratiores, emendi cupidiores sunt: ita cælestis mercaturæ negotiatores laudari se ab hominibus, concionesque suas celebrari pro nihilo ducere debent: in eo verò toti esse, ut à quamplurimis distrahantur, hoc est, ut vitam Christo dignam plurimi instituunt, relicto vitioso more, qui mortis est causa æternæ. Pulchrè Hieronymus Nepotianum monuit, si optimus concionator haberi vellet, [lachrymæ auditorum laudes tuæ sint.] Lucra animarum quærenda sunt: cognatis & ciuibus aliquid imperiendum, sed studium in eo ponendum, unde quæstus speratur copiosissimus. Paulus de se narrat, non se acquiescisse carni & sanguini, neque venisse ad antecessores suos Apostolos, sed in Italiam se contulisse, ubi Euangelio tunc maxime inserviendum erat.

*Hierony. in
epist. ad Ne
potianum.*

Galat. 1.

*3. Fidei no-
stræ, opera
Dei respon-
dere.*

Marc. 6.

Ios. 10.

Exod. 17.

*Iustinus in
colloquio
Tryphon.*

[Nemo propheta acceptus est in patria sua.] Significat Christus exiguam ciuium suorum fidem in se obstare, quominus plura ac maiora miracula edat: id quod alius Euangelista apertius dixit: [Non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit, & mirabatur propter incredulitatem eorum.] Fidei nostræ opera Dei respondent. Iesus quidem dux ille populi Hebræi magnitudine fidei Solem cohibuit, & lunam, cursumque sempiternum, quoad voluit, retardauit. Moyses manum eleuatam vi, quibus crucis mysterium, Iustino teste,

ste, exprimebatur, præliantes suos victoria donabat, quas cum remitteret, etiam ipsa acies certantium referebat pedem. Idem Moyses, quod dubitasset de petra exituras aquas, semel frustra percussit saxum, secundò demum produxit ex illo aquam. Regi Ioas iratus Elifaeus edixit, si sapius fuisset iaculatus, victorem totius Syriæ fuisse futurum, id volens intelligi pro contentione fidei, & robore, diuinitus victoriam dari. Fidei igitur suæ inopiam quisque accuset, si minora, quàm cupiat, Dei beneficia experiat.

Sed quæret aliquis, cur Propheta in patria sua acceptus non sit? Cui quæstioni soluendæ illud considerare opus est, magnopere differre inter Principem & Prophetam. Principem non extrinsecus inductum ciuitates amant, sed natum in se, educatum, cognitum, naturalem denique atque gentilem. Prophetam contrà apud se natum, nutritum, effectum paruipendunt, quòd principatus, notitia morum, studio patriæ, charitate ciuium maximè constet, quæ omnia in externo desiderant necesse est, proinde maledicto graui, & opprobrio plenum est illud: [Regionem vestram coram vobis alieni deuorant.] Item illud; [Domus nostræ versæ sunt ad extraneos.] Contrà, suauitatis & gloriæ: [Et Dauid Princeps in medio eorum.] Videri ergo & tractari se debent sinere principes, vt suorum animos alliciant, ac sibi charitatis deuinciant. Contrà Doctorem, Magistrorumque autoritas eò maior est, quò minus vulgaris & trita. Sapientiam & literas longè petitas pluris homines faciunt, quasi reconditum aliquem thesaurum inueniant. Neque enim genere transfunditur, neque hæreditate aditur sapientia, sed labore, studio, numinis demum dono constat. Itaque peregrina magis mirantur homines: consueta & faciliè parata contemnunt. Quem puerum arundine inequitantem viderunt, quem ludicris assuetum infantulum meminerunt, cum nihil grande sapere opinantur, priscamque existimationem exuere vix possunt. Quamobrem Plato, nonnullique alij Philosophi non solum vt scirent, sed vt scientiæ etiam opinionem compararent, remotas aded ac peregrinas terras longè sibi petendas esse censuerunt. Et re vera, vt est apud Iob, [trahitur sapientia de occultis.] Ergo sapientiæ

Num. 20.

4. Reg. 13.

4. Cui Propheta in patria sua contemnatur.

Esaï. 7.

Thren. 5.

Ezech. 37.

existimatio maior apud ignotos, apud suos exigua facit, ut in patria propheta & doctor facile contemnatur.

1. Vidue
Sareptanæ
exēplo etiā
de exiguo
largiēdum.
3. Reg. 17.
Amb. in li.
de viduis in
initio.

[Multa viduæ erant tempore Elig.] Nostis historiam, sed consideratione dignū est, quid fuerit, quod ad Sareptanā viduā Elias diuinitus directus sit, omnibus alijs prætermisissis. Digna profectò tanto honore iudicata est, cuius in summa inopia singularis liberalitas extitit. Id enim parum farinæ & olei quod habuit, libenter hospiti impertit. Huius viduæ meritū præclarè declarat Ambrosius his verbis: [Quā verò sancta vidua, quæ cū fame vrgeretur extrema, venerationē Deo debitā referebat. Nec solū sibi vsurpabat alimenta, sed cum filio diuidebat, ne charo pignori superuiueret. Magnum pietatis officium, sed religionis vberius. Nam sicut neminem filio oportuit anteferrī, ita propheta Dei, & filio præferri debuit, & salutē. Cui nō exiguum victū, sed vitæ suæ omne subsidium existimanda est detulisse, quæ nihil reliquit sibi, tam hospitalis ut totum daret, tam fidelis ut citò crederet.] Ha-

Marc. 12.

ætēnus Ambrosius. Et quidem ob eandem rem illa altera vidua Euangelica, quæ duo minuta in Dei thesaurum misit, à Domino laudata est, & omnibus largitoribus antelata. Nā ex abundanti dare non magnum est, ex eo, quod deficit, dare, hæc laus propria liberalitatis Christianæ.

2. Reg. 23.

Cum vehemēter sitiret Dauid, craterem aquæ summo labore sibi quæsitum effudit, id quæ eo verbo Scriptura honorat, ut libasse eum Domino dicat. Tantò gloriosior actio, quantò grauiorū victoria difficultatum. Panem tuum vel vnicum frange & communica famelico, id gloria dignum. Martinus media veste abscissa pauperem tegendum putauit. Quanta eius actionis gloria? Quæ laudes à Christo dictæ? Ita sanè præcipiebat Tobias senior iuniori; [Si exiguum tibi fuerit, etiā exiguum impertiri stude.] Nemo igitur, ut elemosynas faciat, diuitias cogitet primū sibi comparandas. Nemo ut poenitentia & laboribus dedat corpus, robustam valetudinem expectet. Id quod est facultatis, licet exiguum, licet tenue, Deo alacriter offerendum est: pro viribus modicis, modica dona non modicam conciliant gratiam. Quam præclarè rependat Deus beneficia in suos, eadem historia docet. Lecythus olei nō defecit, & hydria farina nō est ex-

Tob. 4.

hausta,

hausta, vt promiserat viduæ propheta. Merito proinde Salomon hortatur: [Honora dominū de tua substantia, & implebuntur frumēto horrea tua, & vino torcularia redundabūt.] Nā sicut dixit Amb. [potū aquæ frigidæ præmio æternitatis Deus remunerat amplissimo, & farinæ brevis oleique mensuram indeficiēte affluentium copiarum vbertate compensat.]

[Et multi leprosi erant sub Elisæo.] Cætera meministis. Cur igitur solus Naamā Syrus mūdatus præ omnibus? Rem nēpe raram patrauit. Cū esset diues & potens, tamē se ultro subiecit pphete & externo, & pauperi. Quod factū sic commentatur Ambr. [Cur igitur nō curabat fratres, nō curabat ciues, non sanabat Elisæus Propheta consortes, cū sanaret alienos, cū sanaret eos, qui obseruatiā legis, & legis cōfortiū non habebant, nisi quia voluntatis est medicina, non gentis, & diuinum munus votis eligitur, non naturæ iure defertur? Disce, Christiane, rogare, quod cupias impetrare; fastidiosos viros cælestium profectus munerum non sequuntur.] Ita quidem ille. Nunc verò diuites & copiosi, si morbo laborant, medicū ad se venire iubent, venā explorandam ita dār, vt nonnulli adorari magis velle videantur, qui poplite flexo, capite aperto contingi à medico velint, procures, scilicet, & Principes viri. Hoc Naaman non egit, quin ipse potius supplex prophetā adiuit, ad fores consistens illius præcepta expectauit. Elisæus quidem se Dei ministrum cogitans, non minùs tumorem sæculi in Principe curare cupiēs, quàm lepram, congregi homini noluit, ne ad illum quidem foras prodire, nec se videndum præbere: per internuncium, quæ opus erāt, præcepta dedit. Idē certē ad filium viduæ medicandum etiā ex mōtis vertice descendit. Placet sanè Deo magnopere humilitas in magnis præsertim summiq; hominibus. Itaq; per humilitatē à lepra mundatus est Naamā Syrus, per superbiam Ozias Rex Iudæ lepra oppletus, didicit quid esset sacerdotis autoritatē contēnere, & ministros Dei spernere. Grāue periculū Principes sustinent, ne si cæterorū hominū similes cū sint, peccando, curari tamen dissimiliter velint, leprā suam ac luem semper teneant. [Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.] Dauid sanè Rex

Prou. 3.

Ambr. lib. de viduis.

6. Exemplo Naamā Syri se humiliter debere gerere principis erga Dei ministros.

Ambr. lib. 4. in cap. 4. Luc.

4. Reg. 5.

4. Reg. 4.

2. Para. 26.

Iac. 4.

- idcirco absolutus est, quod peccatum agnouit, confessusque
 2. Reg. 12. est: itaque Nathan audiuit statim dicentem; [Deus etiam
 1. Reg. 13. transulit peccatum tuum, non morieris.] Contrā, Saul con-
 demnatus diuino iudicio, quod se potius excusarit, plurif-
 que honorem suum, quam Dei causam habuerit. [Necessi-
 tate (inquit) compulsus feci, ac mox, Honora me coram
 populo.]

7. In ingra-
 toshomines
 aduersus
 Christum.

Postrema sententia Euangelij habet, surrexisse eos homi-
 nes, & Christum voluisse deturbare de summo vertice ciui-
 tatis. Quis crederet Nazarenam urbem talia fuisse visuram?
 Vbi Deus descēdens de cælo factus est homo propter homi-
 nes, ibi homines Deū voluisse in mortē præcipitare, nonne
 incredibile facinus? nōne omnibus sæculis inauditū? O malè
 repensā diuina beneficia ingratis. Deus hominem è terra su-
 stollere cupit ad cælum: homo Deum è terra in profundum
 præcipientem dare. Nolite, quæso vos, Nazarenis illis irasci, ta-
 met si impijs, tamen si sceleratis; neque enim Christum satis
 agnouerant, quanquam agnoscere debuissent. At in vos ip-
 sos, Christiani, iustos irarum stimulos conuertite, qui tot ac
 tantis diuinitus beneficijs affecti, in ipsum Deum, quem no-
 stis, quem confitemini, estis impij, estis ingrati, quem per
 summum scelus de vertice mentis vestræ, quantum in vobis
 quidem est, præcipientem datis, cū grauiā in illum crimina
 perpetratis. Audite, audite dolentem, & iustè querentem:
 [Filios exaltaui & enutriui, ipsi autē spreuerūt me. Væ gen-
 ti peccatrici, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt
 Deum, blasphemauerunt sanctum Israël, ab alienati sunt re-
 trorsum.] Pudore igitur digno correpti, ac dolore
 iusto, Christum potius amplectamur, veniamque
 deprecemur, inuenturi sine vlla cunctatione
 gratiam & misericordiam, si misericor-
 diæ tribunal adierimus in hoc tē-
 pore opportuno.

(••)

FERIA.

FERIA TERTIA

POST DOMINICAM

TERTIAM.

*Si peccauerit in te frater tuus, vade & cor-
ripi eum inter te, & ipsum solum.*

Matth. 18.



DE correptione fraterna multa disputat Patres, & antiqui & novi, eaque res in primis utilis ac necessaria habetur: de qua proinde nonnulla verba facere oportet. Atque ad rem vniuersam cognoscendam, nihil perinde valere arbitror, atque finem penitus & scopum doctrinae à Salvatore traditae perspicere. Rectissime enim Aristoteles censuit finem in moralibus humanisque actionibus esse principium: [Finis (inquit) principium est & fundamentum, quemadmodum in contemplatiuis hypothesis:] sicut in ijs quae arte efficiuntur, accidit. Nam, ut in pariete aedificando fundamentum est, unde cetera structura accipit regulam & mensuram, cui ex amulsi respondere debet, ut consistat: ita in moribus finis cuiusque negotij inspiciendus est, ad quem cetera media dirigenda sunt. Quare finem bene habere perspectum, totius doctrinae caput est. Si iustitiae (ut exemplis res fiat apertior) finis est spem cuique tribuere, erunt profecto congruentia media, quae docent, quid ad quemque pertineat. Si fortitudo eodisperstat, ut vincas hostem, dispiciet profecto qui Ducis officio fungitur, an vires suppetant idoneae ad aggrediendum, an verò, cum impar sit, se reservare in aliud tempus oporteat. Quod in ijs est dictum virtutibus, in reliquis aequè verum reperies. Neque Christianae philosophiae ea documenta noua sunt, quin potius à Christo Salvatore perspicuè data, ubi

1. Finem esse cognoscendum correctionis ante omnia.

Aristot. 2. ethic. ad Eudemum.

Luc. 11.

nos cōmonefacit, lucernam corporis nostri esse oculum nostrum, oculum volens intelligi animi propositū atque intentionem: corpus actionem vniuersam. Ex cognitione nimirū finis, in quem tendimus, lucem accipit cætera omnis actio. Quare, si purus & syncerus fuerit intuitus, omnes animi gressus rectè dirigi: sin impurus & cæcus vel perturbatus, errare quoque gradientem, & labi necesse erit. Quamobrem consultum vobis existimo, si de correctione fraterna auditis, finem illius primū ante oculos subiiciam, vt cætera inde dispicere facilius possitis. Fere enim, quæcunque tam copiosè differunt Theologi, qui in hoc argumento ita multi versantur, ad eam summam referuntur omnia, vt de fine pronuntiandum sit, quid cuique, & quando, & quomodò incambat agendum.

2. In Deū
peccare, qui
peccat in
fratrem.

Aug. serm.
16. de verb.
Domini.

Est igitur corripiendi fratris finis ille proprius, quem Saluator exposuit; [Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.] Lucrari fratrem, fratris salutem acquirere, hic finis est, hic scopus vnus. Minimè igitur eius, qui læsus est, vindicta, minimè eius, qui læsit, ignominia, quæritur: sed, charitate potiùs duce, fratrem peccato perditum curandum emendatione saluari recuperare. Quo in loco paulisper consistendum nobis est, atque illud considerandum, quod scitè Augustinus animaduertit, hominem, cum alterum offendit & lædit, plus sibi nocere, quàm alteri. [Non potest fieri (inquit) vt qui odit alterum, non sibi priùs noceat, illum enim lædere conatur extrinsecus, se vastat intrinsecus.] Et idem: [Noli contemnere, in hominem peccasti: vis nosse, quia in hominem peccando peristi: si non lucraretur te, perieras,] & cætera. Itaque qui peccauit in te, perditus à Domino iudicatur, cum tu illum lucrari iuberis, vel certè vt lucreris, dare quam potes operam. Ergo se perdidit, non te, qui peccauit in te. Tu enim perditum quærere muneris. Nemo se fallat, nemo erret, quam in proximum commisit offensam, eam Deus ipse offensam suam interpretatur, sibi factam iniuriam sentit, quod Paulus dicebat: [Sic enim peccantes in fratrem, in Christum peccatis.] Atque iterum; [Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum.] Et ipse Christus: [Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis.]

Deus.

1. Cor. 8.

1. Thes. 4.

Matt. 3.

Deus quidem pater est omnium hominum: quemlibet violaueris, quemlibet incesseris, Deum parentem iniuria lacerabis, qui ad se filiorum contumelias damnaque pertinere pro sua charitate interpretatur. An tu Principem heredem tot regnorum pulses violenter, neque tamen ad regem parentem id facinus pertinere putes? Malachiam Prophetam audi: [Nunquid non pater vnus omnium nostrum? Nunquid non Deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusquisque nostrum fratrem suum, violans pactum patrum nostrorum?] Intuere in quouis proximo tuo filium Dei, heredem regni celestis: ita fiet, vt non facile contemnendum, laedendum ve arbitreris.

Malac. 2.

Illud prætereà debemus animaduvertere, cū iubemur corrumpere fratrem in nos peccantem, plus illum sibi nocuisse, quàm nobis, ac proinde misericordia potius, quàm iracundia aduersus eum commoueri nos oportere: siquidem integri ipsi ac salui illum veluti perditum recuperare & saluare iubemur. Id Socrates certè ita censebat, cuius verba sunt. [Non solū lege turpius est facere iniuriam, quàm pati, & iustū est æquitatem seruare, sed etiam ipsa natura.] Idem in eodem dialogo disputat; [Iniuriam facere, omnium esse malorum maximum: seque asserit, si necesse foret, aut facere iniuriam aut pati, accipere iniuriam, quàm inferre malle.] Prorsus bene Socrates, & ex veritate Evangelica. Si quis enim ita alterum feriat, vt se prius ingulet insanus, nonne is tibi videatur commiseratione dignior, quàm vindicta? Hic erat Davidis sensus intimus, cū profligatum ac perditum parricidam Absalonem ducibus iam prælium facturis tantopere commendaret, vt filij salutem suæ anteponeere videretur. [Seruate, ait, mihi puerum Absalon.] Ei, qui se regno ac vita spoliare parauerat, fortunas saluas esse cupit: se nempe patrem cogitabat: filium superbū & contumacem plus damni accepisse, quàm intulisset. Itaque perire vel perditum nolebat, quod ipsius gemitus lachrymæque acerbissimæ, cū peremptum audiuit, vt Ambrosius animaduertit, abundè declararunt. [Cogitate igitur fratrem, cogitate Deo charum, pro cuius salute sanguinem fudit, vt saluū si possitis, reddere minimè negligatis.]

3. Alteri nocentem plus sibi ipsum nocere.

Plato in Gorgia, siue de Rhetorica.

2. Reg. 16.

Ambros. in orat. funebri Valentiniæ in inniois.

4. Vnicuique; Postremò committere nullo modo debemus, quin per-
de recuperã- spiciamus, quantopere proximi salus nobis diuinitus com-
do proximo mendata sit, cùm lucrari fratrem præceptum omnibus sit, vt
præceptum sancti Patres maiores nostri, & sentiunt & prædicant: Non
esse. præpositis tantũ, non Episcopis, non Principibus, cæteris-

23. q. 4. c. de que reipublicæ capitibus dicitur, [Lucratus eris fratrem
bet homo ex tuum.] Omnibus omnino præcipitur, cū fratres omnes sint.

Augu. epist. Sententia sapientis est: [Vnicuique mandauit Deus de pro-
52. & eodẽ ximo suo,] cuius etiam illud est: [Secundum virtutem

c. Nō potest tuam recupera proximum tuum.] Idem aliàs, [Intellige
9. sequent. ex te ipso, quæ sunt proximi tui.] Denique hanc esse legis

Eccl. 17. summam Paulus exposuit; [Diliges proximum tuum.] Ra-
Eccl. 29. tionem quæstus & lucri repetet Deus à nobis, cū talento-

Eccl. 31. rum datorum causam aget. Quod si sis, qui animam proximi
Rom. 13. non lucratur, cū potest, perdit suam: quid ille, qui

Osee. 5. etiam euertit & destruit pessimis factis, nefarijsque consi-
lijs? quales Scriptura arguit. [Facti estis laqueus specula-

1. Pet. 3. tionis, rete expãsam in Thabor.] Quibus potest modis, pro-
desse fratri vnusquisque debet, nisi seuerum Dei iudicium in

se experiri malit, [Vt per bonam conuersationem vestram
sine verbo lucrifiant,] dixit Apostolus Petrus. Ergo om-

nes esse doctores possunt, omnes medici, omnes animarum
saluatores, qui rectè viuunt, & factis, quibus possunt, pro-

proximum iuuant. Huc demum redeunt, quæ dixi, omnia, vt
intelligat vnusquisque nostram salutem fratris sibi esse cu-

raz debere: hanc Deum illi charam esse velle: huic, quibus
modis possit, iuandæ seriò studendum, legis in eo summam

contineri.

5. Modum. I A M verò sine correctionis fraternæ perspecto, inde fa-
& tempus, cile est cætera intelligere. Nam si correctio eò spectat, vt
& reliqua frater emendetur, ac sic lucrifiat, vbi emendationis fuerit, lu-
opportuna crique spiritalis spes nulla, nihil corripere opus erit. [No-
correctioni li (inquit Salomon) arguere derisorem, ne oderit te.] Nam la-
ex sine co- borando, nihil aliud quàm odium quærere, teste Salustio, ex-
gnoscei. tremæ dementiæ est. At cū spes est fructus, adhibenda cor-
Prou. 9. rectio est: quod lex edixit. [Argue eum, ne habeas super illo

Salustius. peccatum.] Quod si pariturus videtur, seque reuocaturus.

Leuit. 19. qui errat, qui potest monere, idoneus præceptor est, etiã si
æqualis.

æqualis sit, etiam si inferior. Nahamanum militiæ Principem importunè in Elisæum stomachantem, salutisq̃ue consilia abijcientem corripuerunt serui, atque in viam prudenti oratione reuocarunt. [Cum ergo vertisset se (habet diuina histo-
4. Reg. 25.
ria) & abiret indignans, accesserunt ad eum serui sui, & locuti sunt ei; [Pater, etsi rem grandem dixisset tibi propheta, certè facere debueras, quanto magis, quia nunc dixit tibi; lauare, & mundaberis.] Quanta prudentia non cum minori fidelitate coniuncta? Errare videbant, iratum leniter aggrediuntur, verbis blandis opportunè admonent. Patrem appellant, cui charitatem filiorum ipsi exhibebant. Utinam tales sint ministri Regum & Principum: ac non potius, dum adulantur errantibus, in peius omnia conuertant. Eodè pertinet temporis obseruatio, & modus adhibendæ correctionis: quæ quidem, cæteraque opportuna distare prudentia debet, ut si
1. Reg. 25.
nis ille melius obtineatur, id est emendatio salusq̃ue peccantis. Non omnes horæ idoneæ quibusdam sunt. Nabalum illū Carmeli superbum ac ferocem Abigail quidè sapiens vxor coarguit: at iam vino exhalato, & conuiuij feruore deposito. Nouerat bene hominem, de quo dicebant famuli: [Et ipse est filius Belial, ita ut nemo possit ei loqui.] Nabalo similes inuenias multos, qui ira præcipites rationi nihil loci relinquunt. Ebrium ergo perturbatione aggredi non debes: iam sedatū reduces in viam: [Erat (inquit Scriptura) Nabal ebrius
1. Reg. 25.
nimis: & non indicauit ei Abigail verbum pusillum aut magnum vsque manè. Diluculo autem cum digessisset vinum Nabal, indicauit ei vxor sua verba hæc.] Quo autem genere verborum in corripiendis ijs, qui peccant uti oporteat, eodè ex fine salutis ipsorum discendum erit. Sunt varia hominum ingenia, sunt mores valde differentes. Quidam asperè arguendi sunt, quidam comiter potius orandi. Iam Paulum audimus imperantem. [Increpa illos durè,] iam submonentem, [cum
Tit. 1.
modestia corripientem eos, qui resistunt veritati.] Alijs ipse scribit, [O insensati Galatæ.] alios excusatos blandè accusat. Gal. 3.
[Reflorui si aliquando sentire pro me, sed occupati eratis.] Phil. 4.
Adeat Pastoralis Gregorij Papæ librū, qui peculiaria præcepta de quouis genere accipere velit. Vobis interim illa ratio certissima sit, finem salutis parandæ proximo optimum
S 5. esse.

esse præceptorem, quemadmodum sæpe iam dixi. Charitas quippe cum prudentia coniuncta, quæ occurrunt, difficultates omnes optimè expedit.

6. Fame & existimatio
ni fratris cõ
sulendum. Sed silètio præteriri non potest, quod tantopere saluator commendat, vt famæ & honori fratris quàm maximè consulamus. [Vade (ait) & corripe illum inter te & ipsum solū.] Amat quidem Deus, præcipuèque commendat salutem animæ fratris, sed ita illam lucrari te vult, vt lucrū fiat cū quàm

2. q. 1. c. Si
peccauerit. minimo queat damno honoris & famæ. Sacri canones iubēt secreta delicta secretò corripì, nec publicū fieri debere, quod occultum est. Quàm bonus Israel Deus, quanta parentis optimi in filios providentia, qui non est contentus salutem nostram commendare alijs, vt vitam æternam adipiscamur, verum etiam existimationi nostræ, famæque consultum vult,

Pro. 22. Neque immeritò sanè. Res est pretiosa fama, bonumque nomen fortunis omnibus præstat. Salomonis vox ea est: [Me-

Eccli. 41. lius est bonum nomen, quàm diuitiæ multæ.] Hoc idem Ecclesiastici liber habet de bono nomine: hoc enim [magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni.] Quin etiam vitæ ipsi existimationem præferre videri potest, cum facta inter rem vtramque comparatione, ita pronūtiat: [Bonæ vitæ numerus dierum; bonum autem nomen permanebit in æuam:] intelligit vitam, quāuis feliciter exigatur, breui termino comprehensam: famam esse immortalem posse

Angust. lib.
de viduitate
cap. 22. atque perpetuam. Nam quanti facienda sit fama bona, atque unicuique tuenda, audi beatissimum Augustinum sic præcipientē: [Nec audiendi sunt, siue viri sancti, siue fœminæ, quādo reprehensæ in aliqua negligentia sua, per quam sit, vt in

malam veniant suspensionem, vnde vitam suam longè abesse sciunt, dicunt sibi coram Deo sufficere conscientiam, existimationem hominum non imprudenter solū, verum etiam crudeliter contemnentes. Proinde quisquis à criminibus flagitiorum atque facinorum vitam suam custodit, sibi benefacit: quisquis autem famam, etiam in alios misericors est. Nobis enim necessaria est vita nostra, alijs fama nostra.] Quod si Augustinus famam suam tueri vnumquemque iubet, & præcipit, quid de fama alterius non lædenda censebit? Quod cum ita sit, proximi tui honorem & existimationem, quæ

tam

tam pretiosa res est, tibi esse charam Deus vult, neque villo modo negligendam, neque verò imminuendam specie maioris boni quærendi, dummodo cum existimatione consistere salus possit. Idcirco dixit; [Corripe inter te & ipsum solum: [vt peccatum admissum in te illius nemo alius per te resciscat, sed illius fama in tuto maneat.

Medicæ artis præceptum est, vt vita salusque ægro cum quàm minimo corporis detrimento quærat. Si resolui potest struma, non esse incidendum: si incidi necesse est, vitare vllionem: si vllione fieri satis potest, præcidere membrum vetat. At cum vita retineri aliter nequit, nisi membro amputato corrupto, tunc vel manum vel pedem truncat, vt vel mutilum hominem conseruet. Eam artem medendi diuina sapiëntia seruat præclare. [Corripe (inquit) inter te & ipsum solum,] dum salutem parare potes, nullo allato existimationi fratris detrimento; consule ita saluti, vt famam ne negligas. Quid si id satis non sit? [Si te non audierit, adhibe tecum vnum, vel duos testes.] Non potest sine aliqua iactura pudoris curari frater, at exiguum damnum esto. [Vnum vel duos adhibe.] Non multitudini prodendus est: adhuc res in arcano tenenda. Vnum verò vel duos tibi adhibere opus est primum, vt si minus tibi credit, qui peccauit in te, q̃ causam tuã agere videaris, credat saltem alijs, quorum minimè interest. Deinde facilius est duos aut tres recipi, vt qui vni resistit, duobus cedat aut tribus. Ad hæc, vt vel pudore vel metu commoueatur, vt emendet erratum. Nã vel præteriti erroris pudebit, vel futuræ poenæ subibit formido, cum viderit se aduersum duos tresque cōsistere testes. Deniq; vel ratione & æquitate, vel verecundia victus, vel timori saltem cedens, ad officiũ redeat. Hæ sunt diuinæ sapiëntiæ artes ad reuocandũ in viam errantem, ad sanandum minus sui morbi conscium ægrotum. Eum modum seruanit sanctus Patriarcha Iacob, cū discerearet cū socero suo Laban. Habēs enim querelam, vt sibi videbatur, iustam, sic exposculabat: [Quid inuenisti de cūcta substãtia domus tuę? Pone hic corã fratribus meis, & fratribus tuis, & iudicet inter me & te.]

Genes. 31.

7. In maledictos & detrahtores.

Hic iam quis non animaduertat, quàm sit Deus famæ & nominis boni conseruandi hominibus diligens, quàm minimè

minimè prodigus, quàm, ubi deperire nonnihil necesse est, adhuc circumspectus & cautus. Primum præcepit, [Inter te & ipsum solum.] Mox. [Si non te audierit, adhibe vnum vel duos.] Quod si Deus non solum famæ, sed vitæ omnium dominus, ea in re adeò parcus, quorsum homines alieni honoris & nominis vsque adeò prodigi? vsque adeò contemptores? Si eius, qui tibi fecit iniuriam, non debes famam prodere, si violatorem tuum tegere & celare iuberis; quid est cur eorū, qui nihil te læserunt, honorem tam vilem habeas, famam ita facile corrupas, existimationem pro nihilo lædas? Iis, qui argentum furantur aut deprædantur, publicas furcas statui cernimus: cur non ijs multò altiores ponuntur, qui honorē, qui famam aliorum prædæ habent? qui palam re pretiosissima tot viros nihil nocentes spoliant? Nonne spiritus sancti vox est, pluris esse existimationem bonam, quàm opes magnas? Cur ergo fures prædonesque marsupij palam suspenduntur, famæ honorisque prædones palam volitant per fora, per plateas, per regiam, & vagantur impunè? Equidem mihi per suadeo, esse hoc genus criminis & maximè vulgare, & in primis noxium, & minimè fere omnium animaduersum. Quæ ex re Dei iram prouocari in nos nullo pacto dubitare possum: itaque innumeras ob id animas perire cōfirmo. Videas murmurari, detrahi, fingi mendacia, libellos etiam Principibus & magistratui offerri infamia plenos, quibus vel præfules, vel monachi, vel ministri infimulantur. Neque viris principibus parcitur, neque matronis honoratissimis, neque virginibus pudicissimis. Venena nō hominum ex ore, sed è Basilisci aut serpentis visceribus deprompta putres acutas nouacula, quæ ita feriunt, vt vix sensus sit, cum est iam ictus lethalis acceptus. Vna Doeg Idumæi lingua scelerata octoginta Dei sacerdotibus momento cladem attulit, in quem dolenter inuenit. Quis sacer vates, ita cecinit; [Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua: sicut nouacula acuta fecisti dolū. Dilexisti omnia verba præcipationis, lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem, euellet te, & emigrabit de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentiū.] Nouaculæ acutæ linguam meritò assimilat, quæ qui bene & cū dexteritate

utitur,

Prov. 22.

1. Reg. 22.

Psal. 51.

vitur, radit superfluos capillos, capillūq; & mentū cohonestat sine molestia vlla: sin fraudē facere voluerit, leui inclinatione iugulat, dicto citius. Sic habet sermo de vitij aliōrū, rectē adhibitus prodest ad demēda inutilia: dolo malo deprōptus, iugulare momēto tēporis potest. [Sicut nouacula acuta fecisti dolū:] meritō omnino dictū de lingua procaci. [Verba irrisoris quasi simplicia: & ipsa perueniūt ad intima ventris.] Maledici verba sagittis æquat Salomō: [Qui tamen si fuerit deprehēsus, dicit ludens feci.] Postquā viri formā obsecurarint, cōiuncti mendacij, se ita existimasse respōdēt, neq; de restituēda fama satagūt, neq; quæ libellis datis impingūt, an vera sint, curant, dūmodō de gradu, quē volunt, deiiciant. Neq; videmus tamē in eiusmodi sicophātas & mēdacissimos delatores supplicii decerni vllū, neque exempla statui, quæ terreant temerarios alieni honoris, famæq; prædones. Deberent, mea quidē sententia, Principes Darij factū sequi, qui mēdaces Danielis accusatores in lacū leonū dari præcepit: aut, quod falsis Susannæ criminatores cōtigit, lapidib⁹ peti populi vniuersi. Hæc eo profusius dixi, q̃ curi scia eo morbo grauissimē laborare, neq; remedij tamē quicquā adhiberi.

Prou. 26.

Prou. 26.

Dan. 6.

Dan. 13.

Conseruāda quidē est hominis existimatio, quoad licet, verū cū salus sine detrimento nominis cōparari nequit, præferenda est vita animæ nominis decori; [Melius enim est cæcū, aut claudum (vt Christus dixit) intrare in cælū, quā oculis & pedibus integris tradi in tartarū]. Ergo si aliter sanari nequit, prode morbū, dic Ecclesiæ, id est iudici siue præfecto, qui publicā personam gerit, vt pro officij sui facultate & potestate coërceat peccatē & plectat, quantū vel ad ipsius salutē, vel ad publicā aliorum vtilitatē opus esse intelliget. De quo Paulus Timotheū instruit: [Accusationē noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.] Et [sunt quædam peccata manifesta præcedentia iudiciū.] In lege quoque Dominus præcipit: [Nisi indicauerit, portabit iniquitatē suā.]

8. Quando prodū præfidi crimen fratris.

Matt. 18.

1. Timot. 5.

Leui. 5.

Augustinus sanē illud præclare admonuit in regula: [Nec vos putetis esse maleuolos, cū aliquem indicatis: potius quippe innocentes non estis, si quem prodendo sanare potestis, magis tacendo perire patiamini.]

August. in epist. 109.

9. Ecclesiæ autoritas

[Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publica ni ducenda.]

potestas magis ducenda.

1. Tim. 3.

Mat. 28.

3. Reg. 2.

blicanus.] Tanquam fidei, non solum charitatis, expertem haberi vult eum, qui Ecclesiæ non obedit. Admirabilis prorsus est Ecclesiæ autoritas, eximia potestas diuinitus collata. [Quæ est domus Dei viui, columna & firmamentum veritatis.] Atque ecclesia quidem semper est, semper quæ erit, neque vlla vi vnquã euertetur. Manet verbum Christi fidele: [Ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi:] quæ magna est Christiani populi cõsolatio. Quâuis enim Ecclesia varijs perturbationibus quatiatur, quâuis hominum turpitudine sæpe dehonestetur; manet tamen spiritus Dei, spiritus veritatis, spiritus vitæ cælestis in Ecclesia. Vt enim Christus sub illo mortali & fragili corpore diuinitatem regebat, vt idẽ Christus in sacrosancto Eucharistiæ sacramento sub illis panis vulgaris accidetibus, corporis sui diuini veritatẽ celat: sic prorsus sub his humanis, quos cernimus, moribus, ingenijs, & tanta communis mortalium miserix demonstratione, Pontificis cæterorumquæ Ecclesiæ ministrorũ in firmitate, stat tamen immobilis Dei firmitudo, veritas fidei infallibilis, autoritas omnino cœlestis, quæ labefactari nõ potest, Spiritus sancti insuperabili prouidentia omnia superante. Itaque qui Ecclesiæ Dei resistit, peior publicano & Ethnico habendus est. Neque excusare vlla ratione possunt suam contumaciam schismatici atque rebelles. Obedientes & religiosos Ecclesiæ filios Deus maxime illustres facit, qui fasces imperij, qui diadema regni clauibus piscatoris submittunt, illos rebus secundis Ecclesiæ sponso Christus decorat, beatque. Est ea Dei certa sententia. [Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.] Historias diuinas atque humanas repete, ita certe inuenies. Reges cõsidera Dauidem & Iosiam ipsum alioqui græcæ superstitioni addictum Alexandrum Macedonem, tot victoris insignem, quod in colendo Dei sacerdote & templo se præbuit valde pium: huc adde Constantinum Magnum, Theodosium, Carolum magnum: quorum, vt fuit eximia in Ecclesia Christi obseruanda, iuuanda, asserenda pietas, ita illustres de hostibus extitere triumphi. Contrà importunos ministrorum Dei aspernatores Principes summa ignominia & cladẽ luisse superbiæ poenas, videre est.

Saulem

Saulè in ijs numero, & Oziam, & Manassem inter Hebræos: de Romanis Pompeium magnum, postquàm adyta templi Hierosolymitani profanè contempsit, quanquam pecuniam sacram contingere nullo modo est ausus, teste Cicerone: de nostris Fridericum & Henricum Imperatores Germanos. Nihil opus est in loco amplo & expedito hærere. Illud adiūgam, quod Diuus quoque Thomas animaduertit, Deū in ea scelera, quæ in ipsum propriè perpetrata sunt, mitiorè dedisse vindictā, in eos porro, qui in ministros illius contumaces se iniuriososque præbuerunt, multò grauius vindicasse. Etenim in idololatrias, qui vitulum aureum adorant, gladio animaduerrere satis habuit: at seditiosos, Moyse & Aaroni ministris Dei rebelles, qualis Core fuit, quales Datā & Abyrō, cætusque omnis illorum, ignis sæuus exarsit, viuosque terra dehiscens glatiijt horrendo spectaculo, æternis ignibus comburendos. Nempe ad Dei maximè gloriam spectat, ministris eius obedientiam venerationēque præstari. [Nos enim qui sumus? (aiebāt ipsi.) Neque cōtra nos est murmur vestrū, sed cōtra Dominum.] Quæ cum ita sint, Dei ministros summo-pere colamus ac reuerreamur; ijsque nos obsequentes demus, Ecclesiæ dominum in Ecclesia honorantes, quemadmodum propheta nos admonet Deum adorare in templo sancto eius, cui sit gloria & imperium in omnia secula, Amē.

Cicero in oratione pro, L. Flacco.

S. Tho. 2. 2. 2. q. 93. ar. 2.

Exod. 32. Num. 16.

Num. 16.

Psal. 95.

FERIA QUARTA POST DOMINICAM TERTIAM.

Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Matth. 15.

EVIT sanè Christi institutio longè diuersa ab institutis Phariseorum, qui cum haberentur summo pere religiosi, vera & solida religione penitus carebant. Discipulos Christus ad regnū cœlestē erudiebat, in-
 t. Internū habitū mentis à Christo præcipuè terni quærit.

terni hominis habitum maximè instruebat, non solum actus ipsos & verba, sed imas etiam cogitationes & studia ad perfectæ virtutis normam componebat. Id quidem cum ex omnibus Saluatoris sermonibus facile est intelligere, tum verò ex illo præstantissimo, quem habuit in monte, quemque Euangelista Matthæus tribus capitibus, quinto, sexto, septimoque describit. Cæterum, quod ad externum congressum, communemque hominum cōuietum attinet, neque illi erāt oppidò elegantes atque ciuiles, neque magnopere Christus de illorum simplicitate perpolienda & exornanda laborabat. Facile mores vulgares ac pene rusticanos tolerabat. Cōtrà Pharisæi religiosi & scribæ literati illius temporis summū studium in externa demonstratione ceremonijsque collocabant, summam perfectionis in eo sitam sibi existimantes, si obseruantijs, si cultu externo, si mundicijs quibusdam corporis admodum delicatis cæteros mortalium anteirent: cæterum animi cultum non solum desertum, sed etiam sordidū relinquentes. In hos inuehitur Chrysologus in hunc modū:

Chrysolog.
Jer. 171.

[Pharisæe, quid te mūdū credis, cum tua omnia tuo sint poluta conuiuio? In foro tu de innocentis sanguine disputasti, de rapienda substantia pauperis perquisisti, cum interiora tua tanto sint confecta crimine, quem ad modum te exterior lauare & mundare sufficiat aqua?] Eo ergo disciplinæ genere suæ omnes scholæ alumnos imbuebant. Qua de re notatos à Saluatore sæpenumero legimus, quale in primis est illud; [Nunc vos, Pharisæi, mundatis quod exterius est calicis & catini: quod intus est vestrum, plenum est rapina & iniquitate. Pharisæe cæce, mūda prius, quod deintus est calicis & paropfidis, vt fiat id, quod de foris est, mundum.] Erat quidem de redēptore mūdi sic vaticinio Esaiæ prædictū, nō eū externā speciem confectaturū, sed veritatē iudicio doctrinaq; sua stabiliturū. [Nō secūdū visionē (inquit) oculorū iudicabit, neque secūdum auditū aurīū audiet; sed iudicabit in æquitate, & arguet pro māsuetis terræ.]

Luc. 11.
Mat. 23.

Esai. 11.

Qua ex re cognoscere licet, quæ sit ratio verissima Euangelicæ perfectionis parandæ: vt spiritū, nimirū, præcipuè in nostris actionibus requiramus, neq; externa tantum operis specie & ceremonia cōtēti simus. Preces Deo fundis? bene sanè: sed

sed attentionis ac deuotionis primum studium esto. Rei diuinæ inter? optime: sed quæ reuerentia, quæ cōsideratione, etiam atque etiam cogita. Audi Paulum, [Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente.] Spiritu orare & psallere, idem eo loco est, quod voce aut lingua: mente autem, intelligentia & perceptione eius, quod oratur & psallitur. Nam spiritum à mente distinguit, vt comprehensionem vocis à rei significatæ comprehensione scernat: quod ijs accidit, qui lingua sibi ignota preces fundunt, vt si Latinus Græca, Hispanus Latina verba recitet. Eū esse Apostoli sensum superiora planè indicant. [Nam si ore (inquit) lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.] Puto præcepto Apostolico plerisque eorum, qui vel priuè precantur, vel in sacro choro diuinæ psalmodiæ operam dant, quamplurimum indigere: quos verèdum profectò est, ne de Pharisaicis institutis aliquid vsurpent, nimium sibi placentes externatantum pompa ceremoniarum, internum mentis studium penitus alias in res transferentes. His illud apud veteres flamines vñtatum sæpè infusurrandum esset: [Age quod agis:] vel potiùs, quod Cyprianus admonet: [Nō Cyprian. de oratione Dominica. passim ventilare preces nostras inconditis vocibus, nec petitionem cōmendandam modestè Deo, tumultuosa loquacitate iactare, quia Deus non vocis, sed cordis auditor est.] Itaque non est de precum multitudine & serie longa gloriandum, si pietas & religio interna absit: satiusque pauciora cum mentis maiore fide & cōsideratione percurrere. Quod est sanè consilium Apostoli: [In Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam, quàm decem millia verborū in lingua.] Puerilè autè esse eiusmodi falsam gloriā de multitudine inanum vocum, ostendit statim per ea quæ subdit: [Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote, sensibus autè perfecti estote.] Quod de oratione & precibus dictum est, debet idem intelligi in alijs Christianæ disciplinæ actionibus, vt puritas maximè cordis queratur, & pia intentio in Deum. Qui corpus affligit, qui asperiore vel veste vel lecto utitur, qui ieiunat, ita se compareret, vt Dei oculos arcano mentis affectu conciliet, non hominū specie externa pascat: Ne similis illis sit, qui cum Deo expostulant;

Esaï. 58.

stulabant; [Quare ieiunauimus, & non aspexisti? humiliamus animas nostras, & nescisti?] Quibus vicissim ipse respondet? [Nūquid tale est ieiunium quod elegi, per diem contorquere hominem, sicut circulum caput suum, & cinerem & cilicium sternere? Dissolue cogitationes imperatis,] & cetera. Ergo internus habitus præcipuè curandus est, quem Deus maximè respicit: calicis internæ sordes eum, qui poculo vsurus est, propriè offendunt. Quid iuuat specie externa spectatores cæteros oblectare?

2. Nullo modo esse contendas externas ceremonias.

Quæ quidem de cultu interno doctrina ita tenenda est, ut nemo tamen nos putet externa signa, operumque demonstrationes contemnere. Etenim Christus ita illud attulit, ut omitti nullo modo vellet; probat potius omnem eam diligentiam, quæ in externa ista disciplina versatur, quam ab illa interna proficisci necesse est, si vera est. Radicem igitur excolens, nequaquam ramos & folia spreuit, sed conseruauit potius atque auxit. Nonne ita præcepit? [Munda prius, quod intro est calicis, & paropsidis, ut fiat id quod de foris est mundum.] Adeo non aspernatur externam munditiam, ut internam huius esse germanum principium asserat, utramque planè amat: sed internam magis, quæ externæ dat id, quod est.

*Luc. 11.**Luc. 22.*

Itaque externi cultus exemplū in se præbuit Christus egregium, orationem fundēs ad Patrem, humitoto corpore procumbens, templum diebus festis religiosè admodum adiens. Neque in Deum solum, sed in homines etiam obsequens, [parentibus subditus erat:] Pilato præfidi se submisit moriens: Cæsari nascens tributum in professione pedit, didragma soluit, quod non debebat, ne exactores offenderet. Ergo sicut corrigenda est Pharisaica illa superstitio, ita detestanda extremè opposita hæresis Lutherana, quæ sacras ceremonias irridet, cultū externū abolet. Hæc pestis Antiochi imitatrix (radicē peccati Scriptura nominat) qui tēplū Dei cōtaminauit, sacros omnes ritus sustulit: gētilē vanitatē induxit. Adorari quidē vult Deus in spiritu & veritate, neque loco vlli suā astringit maiestātē: attamen requirit pariter externā religionē pietati internæ consentaneā, quemadmodū Cyprianus sapienter præcipit. [Sit (inquit) orantibus sermo & præcatio cū disciplina, quietē cōtinēs & pudorē. Cogitemus nos sub conspe-

1. Macha. 1

Cyprian. de oratione Domin.

conspectu Dei stare: placēdū est diuinis oculis, & habitu corporis, & modo vocis.] Neq; enim id veteris solū legis preceptū est, verū noui quoq; & eterni testamēti, vbi & sacerdotes esse voluit, & sacrificiū, & sacramēta, & ordinatissimā saceri principatus Hierarchiā. In quā nequaquā temerē & rursicē diuina peragi voluit, sed sapiēter, decorē, ordinatē, prodignitate deniq; tanti regis. [Domū quippe Dei decet sanctitudo;] & [dilexi decorē domus tue,] ait propheta. Cui cōsonat Paulus; [Omnia secundū ordinē fiant in vobis.] Qui de modo, pphetādi in Ecclesia, & orādi & cōueniēdi, & sacre cēnē cōmunicandē, cū multa praecepisset, adiūxit: [Cetera, cū venero, disponā.] Quare qui Ecclesiae ritus disciplināq; cōtēnit, necesse est eū pariter Apostolica documēta cōuellerē.

Psal. 92.

Psal. 23.

1. Cor. 14.

1. Cor. 11.

Cur autem cū Deus Spiritus sit, & adorari in spiritu & veritate velit, nihilominus externam etiam reuerentiam, & corporis ceremoniā exigat, dicam, ac libenter quidem: in loco necessario hereo tantisper. Tres igitur causa sunt. Primū, cū corporis Deus pariter atque animi conditor sit, meritō vtriūq; substantiā obsequium sibi vendicat: & qui totū hominē sanum facit, eū a toto homine adorari profecto debeat. Quam sanē rationem Ioannes Damascenus p̄clare exposuit. Hoc igitur propter Deum. Deinde propter homines alios debet religione externa internā suā homo testari. Nā mentis fidem & pietatem homines videre non possunt: corporis signa vident, quibus illam intus latentē prodere licet. Neque religiosus in Deū est, qui ceteris irreligiosum & a Deo alienū se p̄bet. [Corde creditur ad iustitiam, ore autē cōfessio fit ad salutē.] Nostis Pauli esse sententiam, qui iustificari quidem hominem docet, interna cordis fide & pietate: sed eam iustitiam non posse stare, nisi etiā externo signo declaratur, cū videlicet vel suscipiēdi sacramēti opportunitas est, vel testādē fidei necessitas vrget. Accedit tertia ratio, ut implet internus habitus virtutis religionisq; inuetur. Quauis enim ex interna virtute procedat externa, tamen illam & confirmat, & auget. Amant enim naturales animę vires in operatione vnitatem; quę si desit, facilē dissoluuntur. Huius rei testis haud alius pōt idoneus magis produci, quā sensus cuiq; vsus, quo d̄p̄ctus est, oculos in precib; in sacra

3. Internum
cultum ex-
terno decla-
ri, inuari, au-
geri,

Rom. 10.

signa erectos, manus supplices, genua humi flexa, cæteramque corporis moderationem vehementer studio interno inferuire: ubi ista negliguntur, facile tepescere animum, atque illam internam deuotionem euanescere. Beatus quidem Pater Augustinus in libro ad Sanctum Paulinum scripto sapienter admodum tota ea de re disserit: ubi inter cætera hæc quo-

*August. lib.
de cura pro
mortuis agē
da. cap. 5.*

que scribit: [Orantes de sui corporis membris faciunt, quod supplicantibus congruit, cum genua figunt, cum extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo: quanuis eorum voluntas & cordis intentio Deo nota sit, nec ille indigeat his indi-
cijs, vt humanus ei pandatur animus: sed his magis se ipsum excitat homo ad orandum gemendumque humilius atque feruentius. Et nescio quo modo, cum hi motus corporis fieri, nisi motu animi præcedente, non possint, eidem visibili-
bus ille interior inuisibilis, qui eos fecit, augetur, ac per hoc cordis affectus, qui vt fierent, ista præcessit, quia facta sunt, crescit.] Multum ergo conducit & confert ad mentis pietatem in precibus, loci sanctitas, multum corporis ipsa pro-

*Cyprian. de
orat. Dom.*

stratio, multum vocis etiam moderatio ad pietatem comparata. Vt Cyprianus paulò ante dicebat, [Cogitemus nos sub Dei oculis stare: placendum est Deo, & habitu corporis, & modo vocis.] Quæ si vera sunt, animaduertet facile quiuis, quam Ecclesiæ sanctæ cladem inuexerint diaboli nefarii satellites, qui cultum decoremque ceremoniarum piarum à Christiano populo explodunt. Salomoni profecto sapienti sapiens pater iam moriturus, ita præcipiebat: [Obserua vt custodias mandata Domini Dei tui, vt ambules in vijs eius, & custodias ceremonias eius, & præcepta eius, & iudicia, & testimonia.] Totus denique Psalmus ille centesimus decimus octauus, qui omnium & copiosissimus est, & maxime tritus, hac obseruatione plenus est.

*4. Quæ munda
data homi-
num obser-
uanda sint,
quæ secus.*

Hæc paulò fusiùs disserui, quòd in se quidem vtilem admodum doctrinam habeant, tum verò hoc tempore summo pere necessariam, cum grauissimè à Dei inimicis Catholica veritas oppugnetur. Nemo ergo Christum, cum Phariseos reprehendit, Lutheranis fauere arbitretur. [Sine causa (inquit) colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.] Accusatus, [Quare vos transgredimini mandatum Dei propter tradi-

traditionem vestram?] Hoc sanè prætextu, atque hac occasione hæretici obedientiam Prælatorum ac Principum tollunt, vel magna ex parte labefaciunt. Nobis cauendum, ne dum Pharisaismum fugimus, in Lutheranismum deterius impingamus. Itaque necessariò explicandum erit, quibus modis mandata hominum seruanda sint, quibus negligenda, quibus etiam vituperanda & vitanda. Sunt enim diuersa mandatorum humanorum genera. Quædam sanè Dei mandatis contraria sunt: quæ quidem Christianum oportet omnino contemnere, & quanuis mortem potius perpeti, quàm humanis diuina præcepta posthabeat. De hoc genere Petrus professus est liberè: [Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus:] in qua re tanta se æquitate duci videbat, vt ipsos aduersarios suos iudices appellaret. [Si vobis (inquit) potius obedire debemus, quàm Deo, iudicare.] Hæc prorsus fuit causa pro qua Machabæi fortiter decertarunt. Itaque dicebant: [Non obedimus mandato Regis, sed mandato legis.] Hæc eadem tot martyrum causa, qui contemnentes iussa principum, meruerunt præmia regni. Deus iubet se solum adorari & haberi Deum: Principes imperant deos lapideos aut aureos coli. Quid agas? Mortem libenter oppetas, spreto imperio Principum, vt Dei obedias legi. Carnem suillam lex vetabat: Antiochus sumi iubebat. Eleazar optimus senex flagris concidi mauult, quàm gustare porcina. Nunc porcina qui gustare nollet ob illam legem, Deo resisteret, qui legem fidei & libertatis induxit. Ergo voluntati diuinæ obsequendum est, nulla rerum consideratione præfixa.

At est alterum genus mandatorum, quæ ab hominibus proficiscuntur, quæ diuinis potius seruiunt, illaque vel declarant, vel stabiliunt, vel ad certam speciem definiunt. Qualia sunt de iustitia & iure seruando, de contractibus ritè in eundis, de temperantia seruanda, de cultu sacrorum, de ieiunio, de matrimonio, de calibatu libero, & infinita alia. In ijs mandata hominum violare, nihil aliud est, quàm Dei legibus non parere. Paulus apertissimè prædicat, [Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Principes enim non sunt timori boni operis, sed mali.] Nec dissimilia Petrus. [Regem

Act. 5.

2. Mach. 7.

2. Mach. 6.

Act. 13.

1. Pet. 2.

1. Pet. 2.

Luc. 10.

Matt. 23.

Mat. 18.

Mat. 20.

2. Cor. 6.

Habetur

25. q. 1. ca.

violatores.

honorificate, subiecti estote ducibus ab eo missis ad vindictam malefactorum.] Quod si aduersus seculares principes, profanos præsertim & idololatrias, quales tunc erant, hæc fuisse Apostolorum præcepta, hæc instituta: quid par est dicere de obediētia erga Ecclesiæ Prælatos, erga Dei ministros, erga ipsius Christi substitutos, de quibus ipse palam pronūtiat? [Qui vos spernit, me spernit: qui vos audit, me audit.] De quibus ipse etiam aliās. [Ego mitto ad vos sapientes & scribas.] Item; [si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus.] Item aliās. [Sicut misit me pater, ego mitto vos.] In hoc demum genere, non tam humanæ potestati, quàm diuinæ defertur obsequium. Itaque hanc Christianam religiosamque obediētiā cum Pharisaica traditione vel le confundere, nihil est aliud, quàm diabolus Christo committere. [Quæ enim societas lucis ad tenebras? quæ conventio Christi ad Belial?] Damalus sanè Papa contemptores sacerorum canonum blasphemix damnat his verbis grauissimis: [Blasphemare Spiritū sanctū non incongruè videntur, qui contra sacros canones aliquid aut proteruè agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiant. Talis enim præsumptio manifestè vnum genus est blasphematum Spiritum sanctum, cuius nutu & gratia sancti canones editi sunt.] Adeo à veritate catholica & sententia Patrū Lutherana petulantia dissidet.

Inter hæc extrema mandatorum humanorum genera, medium quoddam est, neque necessarium, neque repugnans, sed indifferens, & quod natura sua neque bonum neque malum sit: quale est illud quod hodiernam controuersiam excitauit de lauandis manibus ante cibum, quod neque legem Dei oppugnat, neque verò promouet. De toto hoc genere simpliciter præcipiendum est, vt extrema vitentur, quæ sunt sine dubitatione vitiosa. Ex quibus illud est vnum, vt in his seruandis summa ponatur, singularisque obseruantia, quasi magnopere interfit sic, secus veagi. Id Phariseorum vitium fuit iure à Christo reprehensum, quod in ijs puerilibus pietatis summam collocarēt: quibus similes hodie non pauci sunt, Dei mandata & Ecclesiæ facillè negligentes: ad quosdam verò patrius aut

gen-

gentilios ritus ita affixi, vt vitā sibi eripi ante passuri sint, quam de ijs nugis, quas maiores tradiderunt, vel latum vnguē discedere. Sed est nihilominus vituperandum extremum alterum eorum, qui se in eiusmodi indifferentibus mori & vlti aliorum accommodare minime volunt, offensionemque propterea grauem incurrunt. Quae de re eleganter epistolam scripsit Augustinus ad Ianuarium, probans Ambrosij sententiam se se Ecclesiae, vbi versaretur, ritui & obseruantijs facilem morigeramque praeberis. [Nec disciplina (inquit) vlla est in his melior graui prudentique Christiano, quam vt eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quamcunque forte deuenit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores iniungitur, indifferenter est habendum, & pro eorum, inter quos viuitur, societate seruandum est.] Quae beati Augustini prudentissima praecipio valet ad conseruandam pacem, valet ad amicitiam conciliandam. [Sine offensione (aiebat Paulus) estote Iudaeis & gentilibus.] Ac rursus [Quantum in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.] Denique seipsum proposuit exemplum: [Sicut ego (inquit) omnibus placeo, non quaerens quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant.] Quae ductus ratione, ita se comparabat, vt omnibus omnia fieret, vt omnes faceret saluos: ijs qui sub lege sunt, tanquam sub lege essem, cum tamen sub lege non essem, sed in lege essem Christi. Lex Christi charitas est: hanc qui tenet, neque proprijs institutis superbit, neque fastidit aliena: sed in omnibus

Dei gloriae & proximorum saluti, quantum licet pro rerum opportunitate, seruit.

T 4 I N

Aug. epist.
118.

1. Cor. 10.

Rom. 12.

1. Cor. 10.

IN EADEM FE- RIA CONCIO SE- CVNDA.

*Quare & vos transgredimini mandatum
Dei propter traditionem vestram?*

Matt. 15.

1. *Christus
defensor suo-
rum acer.*



Psal. 71.

*Aug. 17. de
Cin. & li.
13. contra
Faustū. 7.
Esai. 11.*

*Irenæus li.
3. cap. 10.
Esai. 25.*

CV M à Phariseis superbis humiles Christi discipuli accusarentur, nō putavit Dominus suos deserēdos, sed, suscepta simplicitatis atque innocentie defensione, in ipsos criminatores crimen, quod alijs intentabant, veriùs retorquēs egit, vt qui alijs humana instituta violata objcerent, se se diuinarum legum euerfarum reos agnoscerent. Prædixit hanc Regis nostri gloriam Dauid, cū cecinit: [Iudicabit pauperes populi & saluos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.] Iustinus Martyr in colloquio Tryphonis de Christo hæc, non de Salomone, dicta demonstrat. Idem Euthymius & Arnobius, itemq; Augustinus in libris de ciuitate Dei, & contra Faustū Manichæum. In eodem quoque Psalmo; [Liberabit pauperem à potente, & pauperem, cui non erat adiutor. Parcet pauperi & inopi, & animas pauperum saluas faciet.] Quibus Esaias consonat. [Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virgâ oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium.] Quæ quidem Beatus Irenæus de Apostolorū defensione commemorat. Cyrillus verò & illud eiusdem prophetæ de Apostolis ac de Phariseis eos opprimere parantibus intelligendum putat: [Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua: spes à turbine; vmbra culū ab æstu: spiritus enim robustorū, quasi turbo impellēs parietem.]

tem. Cyrilli sanè interpretationi fauent ea quæ in versione Septuaginta leguntur, quæ sic habent: [Spiritus enim hominum iniuriam patientium benedicent tibi, quasi homines pusillanimes, quia liberabis eos ab hominibus, quibus tradidisti eos.] Alibi etiam diuina litera describunt hæc iacula Saluatoris: [Sagittæ tuæ acutæ in corda inimicorum Regis.] *Psal. 44.*

Admirabilis diuina Scripturæ thesaurus, copiosa harum cælestium opum promptuaria, ut quæ in Euangelijis gesta legimus, eadem à Prophetis non minus apertè, non minus copiose prædicta cernamus. Mansuetus quidem erat Iesus, & in se tuendo, ac vindicando admodum lenis: idem in defendenda suorum innocentia acer, in propulsanda miserorum calumnia, & calumniatore confodiendo, non mediocriter erectus & vehemens. Quam Domini consuetudinem si cognoscimus, libenter ad illum cum à potentioribus impellimur, atque infestamur, accurramus: nostram ipsi defensione mobiliti, causam cõmittamus ei, qui facit vindictam seruorum suorum. Neque prætereunda interim est ingens istorum criminatorum stultitia cum pari inhumanitate coniuncta. Apostolos fame propemodum confici noherant, tenui adedò victu, ut cogerentur spicas vellere ad cibum: famelicis nihil tribuebant, neque verò commiserabantur tantam inopiam: ipsi ventre pleno & abdomine crasso, scilicet scrupulosi legum obseruatores, quod manus non abluerent, indignantur, accusantque. Equidem puto cibos Apostolis fuisse plerumque adedò aridos & tenues, quibus manus planè tractandis parum admodum obsordescerent, lauari ut magnopere non esset opus. Hisce Pharisæis per similes mihi hodie videntur tetrici quidam censores, qui pauperibus de plebe, aut monachis elemosynam quidem nullam faciunt, eorum verò vitam accusant & lacerant, quod otiosi sint, quod inopiam fingant, quod pauperiem ostentent, cum opes vilipalliolo tegant. Istos ergo linguæ parcioris, manu effusiores vellem. Ipsi nihil boni agunt, alijs quæ volunt, crimina affingunt.

[Nam Deus dixit. Honora patrem tuum & matrem tuam: vos autem dicitis,] & cætera. Valde nos attendere hæc cogunt, quam Deus religionem probet. Neque enim parentibus fraudatis obsequio debito, filiorum dona

2. Pietas in parentes cõmendata.

in templum conferri placet. Neque tamen contraria his illa sunt præcepta de perfectione Evangelica sectanda, parentibus neglectis pro Christo. Aliud enim est amare patrem aut matrem plusquam Christum, quod Christiano indignum est, cum verissimus parens noster Deus sit: aliud pro specie religionis necessitatibus parentum, devotionem seu potius libidinem propriam antepondere in erogando argento, aut impendendo obsequio: quod nefas esse lex naturalis & divina demonstrat. Quod si parentes non egent, eorum consuetudinem deliciasque propter Christi crucem relinquere, nequaquam eos fraudare est, sed celestem vitam terrenæ antepondere gloriolæ. Nam quod longævum futurum docet Deus eum, qui parentes pie coluerit, indicat planè quod est consideratione dignissimum, eos infelicitè hac etiam vitæ luce vsuros, qui erga parentes duri inobsequentesque fuerint. Quid de ijs sentire par est, qui sceleratè etiam vel dehonestant, vel pulsant maledictis atque conuijs? Nempe supplicio affici necesse est & infami & sæuo: sapientis est non mea sententia. [Oculum qui subsannat Patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filij aquilæ.] In crucem aut potius furcam agi tales prædicit: vbi oculos corui voraces erunt suspensis, impietatis in parentes iustissimi vindices. Nonne is exitus Absalonis fuit, qui sceleratas manus in patrem armavit, atque in ipso prælio fuit ipse capillis, quoniam funes alij deerant, suspensus in quercu, meritis impietatis suæ poenas dedit? Attendite vobis, quicumque hic estis filij, attendite, quæcunque estis filia: patri & matri honorem omnem deferre, dicto audientes estote, senectam confouete parentum, si egent, benignè, hilariterque succurrite. Si in eorum adhuc estis potestate, omnibus modis obedite iubentibus. Neque verbis tantum pietas constet: sed omni ope & opera, quæ fuerint opportuna, præstate. [Sic & vitæ præsentis, ut Paulus docuit, mercedem à Deo habebitis, & futuræ.] Quam in re Platonis est admiranda sententia, qui instar numinis parentes esse colendos censet. [Cuius ergo (inquit) pater aut mater, vel horum

Prov. 30.

3. Reg. 18.

1. Tim. 4.
Plato de legibus.
Dialog. 1.

horum parentes senio confecti quasi thesaurus quidam domi iacent, is putet nunquam aliud sibi tale simulachrum magisque efficax domui suae affuturum, si rectè, vt decet, ab eo colitur.] Et mox: [Apertissimum est à Dijs preces patrum aduersus filios exaudiri: Nihil enim imprecatione patris non iniuriæ perniciosius filio. Et cum latiores bona filijs precantur, exaudiri eos similiter existimare debemus.] Et tandem: [Nullam magis honorandum simulachrum, quam parentes: quibus honoratis Deus gaudet.] Ergo si diuinas literas minùs veremur, has Platonicas saltem erubescamus.

Sed, vt ad Pharisaicæ vel ignorantie vel malitie confusionem reuertamur, illa eos sententia Dominus iugulat. [Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod de ore procedit.] Hic quoque cum hæreticis res est, qui ciborum delectum à sancta Ecclesia religiosè ex omni antiquitate inductum, ieiuniaque statuta, falsa interpretatione huius Euangelicæ sententie euertere contendunt. Nescio vtrum magis mirer, hominum ne impudentiam incredibilem, an imperitiam singularem. Etenim, si nihil referre ad conscientiam inquinandam, quiduis, & quoquo modo, & quando-cunque vefci, Christus docere vellet, quid (quæso) tanto opere aliàs exhortaretur? [Attendite, ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.] Quid ipse tam longa ieiunia seruasset, & suis aliquando seruanda monuisset? Quid Ioannem Baptistam de abstinentia mirifica collaudasset? An putamus gulæ habenas laxare voluisse, qui sciret Esau propter vnam escam perdidisse primogenita sua, vt Paulus loquitur? Num ingluuiem sibi laudandam & asserendam Euangelicæ perfectionis magistrum assempsisse putamus? Quàm stultum id, imò verò quàm impium & nefarium? Ergo verissima Christi sententia est, non cibi naturam per se, neque qualitatem suapte naturâ sordes afferre animo, sed præcepti violati vel contemptu vel negligentia in cibo sumendo, id demum contaminare conscientiam. Primi quidem nostri generis parentes & se & posteros perdidere, poma gustato vetito: non quod in eo fructu quippiam esset flagitij aut labis, sed quod imperio Dei

3. Quo pa-
cto cibis co-
maculet con-
scientiam.

Luc. 21.
Matth. 9.
Marc. 11.

Hebr. 12.

io Dei

rio Deio obsequentes minimè fuere. Ipsa sordida turpisque cupiditas immoderati aut exquisiti aut vetiti cibi, ipsa vorandi libido inquinat, sordidatque conscientiam, non cibi

Aug. li. 10. cōfess. c. 31. qualitas & natura. Quamobrem sapienter Augustinus dicebat: [Non ego immunditiam oblonij timeo, sed immunditiam cupiditatis.]

Quam ille tantus pater frænando ac castigando diu, ad eam animi puritatem peruenerat, ut fieretur se iam sic alimenta quasi medicamenta sumpturum accedere: quæ est planè viri iustius, quam gastrimarchiam sancti Patres appellant, perfecta victoria. Eadem est sacris canonibus Patrum expressa sententia de cibi libidine

Conc. Trid.

sess. 25. de ci

borum dele-

ctu. dist. 41.

c. quisquis.

& c. delitia.

Nemo igitur, fratres, vestrum se seducat, & fallat: qui non ieiunat, quod Ecclesia præcipit, vel quod ex professione aut voto suscepit, locum sibi sciat cum diuite epulone apud inferos paratum: qui carnibus vescitur sine innicta necessitate, ardebit una cum illo: qui eas delicias adhibet gulæ, quibus inflammari scit certo libidinem, & flagitia multa patrari, cruciatum ignis æterni certum expectet. Tametsi enim ingluuies per se lethalis non sit, est tamen sine dubio mortifera, cum lethalibus peccatis administrat alimentum. Neque enim sine causa scriptum est: [Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.] Quem Iesum idololatriam interpretatur beatus Apostolus. Summa proinde Christi dictorum de cibi sumptione eò redit, ut non in externa munditie vel sordibus, sed in interna affectione vel pura vel impura conscientie laude vitiumve ponamus.

Exod. 32.

1. Cor. 10.

4. In eos

qui scandala

præbent.

Quæ cum ita sint, meritò Christus scandalum ex cælesti doctrina à Phariseis arreptum contemnendum existimauit. Discipuli quidem cōmoti nō nihil, præceptor dixere: [Scis quia Pharisei, audito hoc verbo, scandalizati sunt?] Ille respondit. [Sinite eos, cæci sunt, & duces cæcorum.] Duplex scandali genus definiunt Theologi: vnum vocant passivum & acceptum, quod nulla culpa agentis incurritur, atque hoc esse contemnendum: alterum actiuum & datum, quod ex facto dictove minùs modesto & cauto consequitur, idq; esse vitandum meritò disputant. In priore genere prædicatio Crucis fuit, quam scandalum fuisse Iudæis, Paulus dicit, neque

neque propterea tamen omitti debuit. [Vtilius enim scandalum nasci permitti, quàm veritatem prætermitti.] Gregorius est sententia notissima. At in posteriori genere nequaquàm dissimulandum est, cum fratris caput ob tuum vel factum vel dictum periclitatur, cum excusare atque auertere eiusmodi occasionem licet. Id fuit Paulo adeo certum, ut affirmaret: [Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.] Et de manducante idolothyta seuerè præcipit: [Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est.] Quod si in ijs, quæ naturâ sua mala non sunt, propter speciem tamen, ne imbecillitas ignorantium offendatur, ea cautio tenenda præcipitur: quid erit de ijs, qui apertis flagitijs oculos animosque infirmos ad similem lapsum impellunt, vel certè status sui atque ordinis contemptum pariunt, notamque non mediocrem incurrunt? Deos quidem antiquam legem tulit, qua prohibet [ne coram cæco offendiculum ponas,] eumque ratio condemnat, qui puteum in via fodit, nec puteale tamen opponit. Quod si quis scandalizauerit paruulum quempiam, eum mola asinaria collo alligata in mare demergi, Euangelium satius esse dicit. Nonne opportunè & nos exclamabimus hoc loco: [Vae mundo à scandalis,] cum videamus tot esse Satanz ministros, quorum munus sit infirmas animas capere veluti lasqueo, captasque prædari? Sunt enim innumeri, qui castas alioqui virgines ad nefarios concubitus sollicitant artibus exquisitis. Quod autem prætexunt futuras nuptias, scelus est non ferendum. Neque enim matrimonia per fornicationes quærenda sunt, [neque mala vllò modo facienda, ut eueniant bona,] si Paulo quidem assentimur. Imò verò, quia dissentire sine fidei iactura non possumus, seuerè apertèque testamur, vocem esse hæreticam, eiusmodi conciliatam fornicationem spe futuri matrimonij à crimine liberari. Qui asserat non esse peccatum virginem eo animo vitare, ut mox ad coniugium perueniatur, eum scitote, si lex animo ita sentiat, hæreticum esse. Totum igitur hoc genus conciliandi nuptias per flagitiosos amores, incestuososque concubitus, sceleratum est; à Christiana gente, ut pestis certissima, exterminandum. Infausta sunt & malè contrahente plerunque

Greg. lib. 1.
in Ezechiel.
homil. 7.

1. Cor. 8.

Leuit. 19.

Matth. 18.

Roman. 3.

plerunque eiusmodi nuptiæ: quæ pudicitiam, vt inueniret
maritum, prodidit, hanc non immerito prodituram aliquan-
do timeat, vt inueniat adulterum. Nam cui pudicitia honor
charus non fuit, ei ego etiam vilem futuram puto coniugij
fidem. Minatur profectò Deus per os Olce Prophetæ: [For-
nicabuntur filiæ vestræ, & sponsæ vestræ adulteræ erunt: &
non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatæ, & su-
per sponas vestras cum fuerint adulteratæ, quia ipsi cū me-
rettricibus conuersabantur, & cum effœminatis sacrificabāt:
& populus non intelligens vapulabit.] Equidem iam dudū
mihi persuasum habeo, pœnam esse peccati, quòd in tot fla-
gitijs permulti versentur, eò iam rem deductam, vt eiusmodi
impuram & turpem conciliandi nuptias rationem & pro-
bent, & autoritate sua tueantur, qui se & nobiles, & sapien-
tes haberi volunt. Sed res est omnino detestanda, quam fa-
ciunt, Rempublīcā grauissimè vexant ac labefaciūt: Deūq;
magnopere commouent, vt iracundia iustissima in tales mo-
res deficiat. Parcite igitur vobis, parcite ciuitati vestræ, ac
modeste casteq; vestra omnia, vt Christianos decet, peragite.

5. In duces
cacos & pa-
stores inc-
ptos.

Roman. 2.

[Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam
cadunt.] Apostolus Paulus scribens ad Romanos in eos in-
uehitur, qui se magistros haberi volunt, cū factis præcepta
destruant. [Confidis (inquit) te ipsum ducem esse cæcorum,
lumen eorum, qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium,
magistrum infantium, habentem formam scientiæ & verita-
tis in lege.] Horū quāta vituperatio sit, mox declarat. [Qui
ergo alium doces, te ipsum non doces, qui prædicas non fu-
randum, furaris? Qui in lege gloriaris, per præuaricationē le-
gis Deū in honoras.] Verèor equidem, ne eò plures eiusmodi
hodie Magistri simus, dacesq; cæcorū ipsi cæci. Centè il-
lud est non leue indicium, qd libèter & facile aliorū magisteria
præfecturasq; suscipimus, vel potiùs ambimus & querimus.
Nam qui, ea quāta sit res, probè norunt, atq; in alijs dict adis
quæ occurrant pericula expendunt, recusant, nimirū, Prin-
cipatum: cathedrā & tribunal valere iubēt. Moyses vix Dei
monitis acquiescit, vt populi principatum sumat. Hieremias
se infantem clamat, neque ad docendum idoneum. Saul cum
1. Reg. 10. saperet, se domi abdidit, ne regno præficeretur. Salomō Rex
innocens

innectus diuino consilio, tamen imparem se regno sentiens, sapientiam poscit à Deo. Quid de sanctis Patribus dicam: Gregorio magno, Ambrosio, Augustino, Ioanne Chrysostomo? quorum fuga & tergiversatio & lachrymæ atque extrema propemodum dixerim desperatio in subeundo onere sacerdotij, ipsorû literis testata posteris sunt? Scribit planè beatus Papa Gregorius plerosq; cû gradu vitæ moresq; mutare, & ambitione & libidine cæcos fieri: itaq; hæc ipsa Saluatoris verba proferēs, ait: [Superbi Pharisei ab ipsa veritate cæci nominantur: finite eos, cæci sunt, & duces cæcorû. Quæ utique cæcitas specialiter libidinosis adscribitur: quia nulla sunt vitia, quæ spissiores tenebras mētī ingerāt, quàm libido. At nunc plerosq; videas stetisse clericos, sacerdotes corruisse.] Hæc Gregorius. Nos verò, qui nihil sapimus, qui vitiorû mole premimur, cathedras amplas cogitamus, de præfecturis sæpe contendimus. Heu mores seculi miseri penè desperatos. Qui indigni sunt, ambiunt: qui digni, recusant. Et cû deberet his vis afferri, illos disciplina coërcere, quos pudor non cohibet: cōtra omnino videmus accidere, vt boni cōtemnantur & lateant, inepti & ambitiosi & fraudulentī in altissimo gradu ponantur. Nā quid est, q̄ tantopere duces fieri aliorum homines cupiūt? Nēpe cæci sunt, nec se ipsos cognoscūt, neque alios: & se subinde perdere & alios parāt. Viderint Epī, quibus sacros ordines præbeāt, quosnā presbyteros faciant, certè indoctos, certè ineptos, penè idiotas multos cernimus, cū magno huius ordinis dedecore. [Manus citò nemini impositueris (ait magnus Doctor) neq; cōmunicaueris peccatis alienis.] Examinet prius diligēter: Cōcilij Tridētinī leges salutare ac necessarias nullo modo prætermittēdas sibi arbitretur, reddīturi se uero iudici ac Principi magno pastōrū rationē, quosnā præfecerint dominico gregi. Meminerint ab Osea dictū: [Quia tu scientiā repulisti, repellā & ego te, ne sacerdotio fungaris mihi.] Quid de ijs dicam, qui confessiones audiunt, nec tam aliena peccata solvunt, quā sua cumulant? homines sæpe imperiti, festinantes in re maxime seria, abutentes temporū summa corruptione. [qui viuificant animas iuxta Prophetam, quæ nō viuunt.] Viderint Principes, viderint summi consiliarij & senatores, quos iudices conscientijs suis

3. Reg. 3.
Greg. lib. 6.
expos. in 1.
Reg. 6. 15.

1. Tim. 5.

Conc. Trid.
sess. 23. a
cap. 3. vj q.
ad 17.
Osee 4.

Ezech. 13.

Augu. lib.

de Pastorj.

bus c. 10. in

tom. 9.

suis legant, viderint qui impeditas & implicatas rationes contrarium negotiorumque habent, à quibus sibi expediri velint suos nodos. Etenim [Christi sermo (vt Augusti-
nus optimè dixit) terret non solum cæcum ducentem, sed
etiam cæcum sequentem. Neque enim (ait) cadit in foueam
ducens, & non cadit sequens: sed cæcus cæcum ducens, am-
bo in foueam cadunt.]

Ezech. 14.

Equidem existimo verum esse, quod Ezechiel dixit de
plerisque horum, qui duces sibi cæcos quarunt: & hos errare,
& illos errore duci semalle. [Propheta (inquit) cum de-
ceperit, ego Dominus decepi prophetam illum. Interro-
gant immunditiam amantes; & ego (inquit) respondebo in
immunditia.] Non est exigua Reipublicæ Christianæ per-
niciēs hæc, [Cæcus si cæco ducatum præster, ambo in foueā
cadunt.] [Cæci sunt & duces cæcorum.] Finire est animus,

Iadic. 11.

si prius apologum vel fabellam vobis narro: sed apologum
plenum sapientiæ diuinis literis traditum. Ligna olim syl-
uestria quæ sisse sibi Regem referuntur: cumque præcipua
adijssent, ijsque vltro imperium deferrent, repulsa sunt, ab-
olea nempe, à ficu, à vite; suis videlicet fructibus impensè
bonis operam dare malebant, quàm inutilesylvæ impera-
re. Quid igitur consilij lignis: ad Rhamnum, hoc est spinam
se conferunt, fasces imperij offerunt: accipit illa & libenter
& citò, seque regnandi gloria elatam sequi iubet ligna sub-
iecta. Cumque in ignem se coniecisset, & se vnà & ligna
cætera eadem flamma consumpsit. Vtinam qui modò præ-
sunt, tales ne sint. Etenim arbores fructuosas atque præci-
puas imperium magis detrectare certum est. Qui facile am-
plectitur, ne is & se & sibi subiectos perditum eat, exemplo
vetere formidare debemus. Pastores potius tribuat,
omnipotens populo suo, vt pollicitus est, iuxta cor
suum, qui viam cælestis patriæ, & ipsi te-
neant, & alijs foeliciter
ostendant.

Hier. 30.

FERIA

FERIA QVIN- TA POST DOMINI- CAM TERTIAM.

*Intrauit Iesus in domum Simonis: socrus au-
tem Simonis tenebatur magnis febris.*

LUC. 4.



SALVATOR noster Iesus Christus ita vir-
ginitatis altiore gradū ornavit & sustulit, ut *1. Christum
honorasse
matrimo-
nii, sed cali-
batum præ-
tulisse.*

cū ipse nuptijs, quæ in Cana oppido Galilææ celebratæ
sunt, interesse voluit, tum principem Ecclesiæ suæ elegit
Petrum coniugatum, quippe cuius in hodierno Evangelio
socrum legamus. Quo exemplo in ipsis incuntis Ecclesiæ
primordijs frequens vñtatumque fuit ex coniugio assume-
re plerisque Episcopos atque presbyteros, quos consta-
bat & castos esse, & se familiamque suam rectè gelsisse.

Id similiter voluit illa Apostolica Instituta; [Opor-
tet Episcopum irreprehensibilem esse vñus vxoris virum.]

*1. Timot. 3.
Tit. 1.*

& aliàs, [Filios habentem fideles, non in accusatione luxu-
riæ aut non subditos.] Enimverò id ita intelligendum est, ut
nullo pacto tamen existimemus, Episcopos aut presbyteros
eo tempore in coniugij adhuc opera permanisse, ut, scili-
cet, dare operam liberis pergerent, vxoribus ve coniugi ta-
meti Græci plerique & olim in ea sententia versati sint, &
hodierno etiam tempore non solum opinione, verum facto
quoque perseverant, simul ordini sacratissimo, simul matri-
monij legibus inferuientes: quod à Romanæ Ecclesiæ & usu
& sententia abest plurimum, quicquid Gratianus & quidam
alii senserint. At Petrum quidem coniugatum fuisse sci-
mus; cū socrum habuisse legamus: sed coniugio vñtum,

*Gratian. d.
56. c. Cano
manensem.
& d. 31. in
ipso initio.*

- postquam sequutus est Christum, neque legimus, neque
 verisimile creditus. Quin potius, si bene sentum Scripturæ
 tenemus, vxorem reliquisse probabimus. Ille enim Chri-
 stum ita allocutus est: [Ecce nos reliquimus omnia, quid er-
 go erit nobis?] Quis vxorem non reliquerat, sed reti-
 nebat vsu adhuc, certe non omnia reliquerat: vt prætermi-
 tam, quòd in vsu coniugij manentem impossibile erat fortu-
 nis omnibus, reque ipsa familiari penitus exui. Atque cum
 fuisse Petri sentum, nisi ego fallor, Christi ipsa verba decla-
 rant. E vestigio quippe respondit. [Amen dico vobis, nemo
 est, qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxor-
 em, aut filios propter regnum Dei, & non recipiat multò
 plura in hoc tempore; & in sæculo veniunt vitam æter-
 nam.] Inter cætera ab Apostolis relicta etiam vxoris men-
 tio fit à Matthæo, & Luca, tamen si Marcus de cæteris dicēs,
 de vxore tacuerit. Itaque Petro omnia à se relicta asseren-
 tis Dominus etiam vxoris mentione facta, eius quoque rei
 præmium pollicitus est. Neque verò perfecte Christum ali-
 ter sequi, aut Petrus poterat, aut potest quisquam, si modò
 Paulus vera locutus est, cum in hac causa pronuntia-
 uit; [Qui sine vxore est, sollicitus est quæ Domini sunt,
 qui autem cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quo-
 modo placeat vxori, & diuisus est.] Cum requirat igitur
 perfectum Dei obsequium gradus sublimis sacerdotij noui
 & æterni testamenti, nequaquam rationi consentaneum
 videri potest, Apostolos facultatem tribuisse presbyteris,
 & Episcopis matrimonij vsum retinendi, atque adeò di-
 uisam vitam, vt Paulus loquitur, agendi inter Deum & sæ-
 culum, curis varijs distenti, vt cogorentur vxoris affectione,
 & necessitatibus secularibus à religioso habitu saepe reuo-
 cari, ac negotijs coniugalibus inferuire. Contrà sanè præce-
 pit Apostolus, [Nemo militans Deo, implicat se negotijs sa-
 cularibus, vt ei placeat, cui se probauit.] Denique matrimo-
 niam quidem est honestum & sanctum, sed illius vsus
 nullo modo decet Christi Ecclesiæ quæ sacros ministros.
- Matth. 19.* [Lex continentiae (ait Leo) eadem est altaris ministris, quæ
 Episcopis atque presbyteris, qui cum essent laici, huius
 leuitotes, licitè & vxores ducere, & filios procreare po-
 tuerunt,

enerunt, sed cum ad prædictos pervenerunt gradus, capitis non licere, quod licuit.] Eadem sententia statuitur per plura capita illius distinct. 31. & ex alijs multis constat, præsertim ex Epist. 2. Siricij ad Himmeriū. De quare cōmemorare complures antiquosque Patrum canones supersedeo, quod & res est nota, & Ecclesiæ Romanæ filijs minimè in controuersia posita.

Iam verò, si usus ipse coniugij per se quidem honestus & bonus, tamen in ministro Ecclesiæ non ferendus, quid dicam de ijs, qui sacerdotium suum libidinum & fornicationum sordibus polluant? quis in eos inuehi satis potest, qui sacrum ornatissimumque, atque ipsis quodammodo Angelis gradam superiorem vitæ turpedine flagitiisque commaculant? Dici non potest, quàm istos acerbè & infestè Deus accipiat, de quorum in se iniurijs & ignominia graui sic queritur: [Et violabunt arcana meum, & introibunt in illud emissarii, & contaminabunt illud.] Emissarios vocat impudicos istos, quasi nihil aliud operis habentes, quàm foeminis copulari, & instar equorum turpitudini inservire, à quibus propterea arcana suum violatam deplorat, & contaminata sancta sanctorum. Abimelech quidem ex Davide quæsit, an se continuisset ipse simul ac socij ab vxorio opere, vt panem illum altari sublatum edendum traderet. Qui panem caelestem sumpturus est, qui est panis viuus, nonne oportebit purum atque ab omni flagitij labe purgatissimum venire? Et Augustinus testatur, & complures Patrum canones confirmant, in more fuisse illis temporibus optimis, si quisquam in crimine fornicationis vel semel deprehensus foret, cum perpetuò à celebrando mysterio altaris relegaretur. [Cubilia ait ille] & impudicitia tam magnum crimen putantur, ut nemo dignus, non modò Ecclesiastico ministerio, sed ipsa etiam sacramentorum cōmunionem videatur, qui se isto peccato maculauerit. Et rectè omnino.] Ita August. At hodie plurima cognoscuntur supra eorum, quos vniversa Ecclesia celebrantes videt. Quis ergo ad rãtã Ecclesiasticæ disciplinæ perturbationem non vehemèter vel doleat vel indignetur? Quis ferat non fornicatione solum semel ac bis ac sapinis

Ezech. 7.

1. Reg. 21.

August. in Epist. 64.

pollutos, sed in ipso concubinato non obscure hærentes rem diuinam facere, ijs manibus panem illum super angelicum contrectare, quibus quôtidie pellicem fœdissimam complectuntur? quo ore scôrtum exosculantur, eodem diuina verba usurpare. Quid non iræ cælestis fulmen metuimus in tanta nostra fœditate, in tantis in Deum sacerdotum offensionibus, sed de his aliàs fortassis conqueremur vberius. Ad Petri causam redeamus.

2. Febrè spirituale esse concupiscentie excessum.

[Socrus (inquit) Petri tenebatur magnis febribus.] Optabat sanè sancta illa matrona tanto hospiti in suam domum ingredienti obsequium præstare posse, si non prodiginitate illius, at certè pro sua facultate. Impediri verò se febrì, id nempe dolebat magis, quàm molestia tanta afficì, Christus autem non se tam quærere obsequium, quàm beneficium conferre velle, ipso suo ingressu idemonstrauit: itaque illius salutem ministerio necessario restituit.

Psal. 15.

2. Cor. 8.

Non deerant planè Angeli, qui ministrarent, domũ tamen adit foeminæ non admodum locupletis, & morbo admodum laborantis, vt obsequium suum illius potius esset beneficium. [Deus meus est, quia bonorum meorum non indiges.] [Egenus tamen pro nobis factus est, vt nos inopia sua diuites faceret.] Mihi verò venit in mentem cuiusdam grauissimæ febris, quam plerique mortalium patimur, ardentem (inquàm) concupiscentiam, quæ hominem tam malè habet, vt eum conquiescere nullo modo sinat, sed instar ægri sæua febrì correpti, huc iacet atque illuc, vbique diuexet, siti conficiat, denique æstuanti ac ferenti ipsum usum mentis eripiat, ac nihil nisi insanire patiatur, Ambrosius ea de re sic scribit.

Ambros. 4. lib. in Lucam.

[In typo mulieris illius socii Simonis & Andreæ varijs criminum febribus caro nostra languebat, & diuersarum cupiditatum inmodicis æstuabat affectibus. Nec minorem febrem amoris esse dixerim, quàm calor. Itaque illa animum febris, hæc corpus inflamat. Febris enim nostra, auaritia est, febris nostra, libido est, eò quòd ignitæ sint cupiditates. Vnde & Apostolus ait, si non se continent, nubant: melius enim est nubere, quàm vri.] De hac pestifera febre Iacobus dicit: [Inflamat rotã natiuitatis nostræ inflàmata à gehenna.]

Iacob. 3.

Gehennæ

Gehennæ flammam concupiscentiam appellandam censuit, quod verè tartareus ille ignis sit, quem animis hominum ad-
mouet, id quæ sæpè linguæ ope, quod idcirco vitiū linguæ
inter cætera alia tribuit, quod plerunque homines irretian-
tur capiantur quæ libidinem excitante lenocinio sermonis.
Quam gehennæ flammam appellat Iacobus, hanc sacer Iob
ignem nominat vsque ad perditionem deuorantem, & omnia
eradicantem genimina. Concupiscentiam carnis talē esse vo-
luit intelligi, quæ cuncta demoliatur, atque euertat: qua qui
tenentur, eos Christum medicum si adire per se nō possunt,
Petri atque Apostolorum respectu ad se vocare ne præter-
mittant. Aderit bonus ac benignus salutis nostræ amator &
custos, neque inuisere pigebit ægrotos. Neque verò magnis
nostris expensis, neque acerbis ac diuturnis medicamentis
sanari nos oportebit. Imperio illius cuncta subduntur.

Iob. 31.

Itaque adiungit. [Et stans super illam, imperauit febrī.]
Beatus quidem August. sententiam quorundam recitat, qui
etiam rebus inanitis sensu quæ carentibus atque substantia,
Angelos proprios diuinitus præpositos esse censere, vt fe-
bri, vt fami, vt pesti, & cæteris talibus, quæ ab illis spiritibus
administrarentur pro diuini consilij nutu, vel in bonum vel
in malum humanæ creaturæ. Horum erat explicatio Scrip-
turæ ea, vt cum narrat Deum vel febrī imperasse, vel fami,
intelligeretur eos spiritus alloqui, qui earum rerum munus
administrarent. Ita illud in Psalmo positum accipi volunt:
[Et vocauit famem super terram.] Ita hoc ipsum, quod versa-
mus modo, [imperauit febrī.] [Quid est ergo (ait August.) vo-
cauit famem? An fortè ista mala quæ patiuntur homines, ha-
bent quosdam præpositos suos Angelos malos? Nā & in aliō
Psalmo dicit, Immissione per Angelos malos Deum homi-
nes afflixisse.] In qua quæstione illud est certum, hæc natu-
ras corporatas, vel potius corporum affectiones Angelorū
ministerio regi: Angelorum (inquam) bonorum, interdū etiā
pessimorum, qui ad vindictam diuinitus perniciem afferre
hominibus earum rerum perturbatione faciunt, vt cum tē-
pestates ingruunt, aut pestilentia grassatur, aut sterilitas va-
stat omnia, id quod Dauid de plagis illis Pharaoni, totique
Ægypto datis sentire videtur illis verbis: [Misit in eos iram

3. Quid sit
Christum fe-
bri impera-
re.

August. in
Psal. 104.

Psal. 104.

Psal. 77.

*Psal. 148.**Luc. 10.**Genes. 19.**4. Reg. 18.**2. Reg. 24.*

indignationis suæ indignationem & iram & tribulationem, immissiones per Angelos malos. [Sunt enim spiritus isti nequam tanquam diuinæ iustitiæ ministri, carnifices, ac tortores. Nec dissimile est, quod alius Psalmus habet. [Spiritus procellarum, quæ faciunt verbum eius.] Tēpestatum, Nimborum, turbinumque ferorem spiritibus nimirum attribuit, qui Dei imperia exequuntur. Quamobrem Ecclesiam sacrosanctam ceruimus uti solere exorcismis ad sedandas eiusmodi tempestates, in quibus & preces continentur in Deū supplices, & iussa quædam execrationesque in spiritus illos sceleratos generi hominum infestissimos, atque in nomine Christi imperat potestate mirifica Ecclesia nubibus, mari, ventis, harum rerum præfides compescere volens, ne noceant fidelibus. Quæ sanè ex veteri disciplina consuetudo & laudanda est, & opportunè usurpanda, cum vrget calamitas: atque in eam rem sacras ceras, & lumina, & palmas siue oliuas ritè sacratas adhibere, plenum est & religionis & utilitatis. Tametsi enim elementa ipsa nihil sentiant, sentiunt tamen certè spiritus illi qui ea commouent, vim ecclesiastici imperij, & plebis Christi fidè summo opere reformidant. Dedit enim suis Christus potestatem mirabilem calcandi super scorpiones & serpentes. Itaque imperare possunt, in Christi nomine ministri præsertim Ecclesiæ sacro oleo delibuti, neque villo modo, nisi fides desit, dæmones imperia delata detrectant. Aliquando verò eiusmodi calamitates & infortunia per sanctos Angelos administrantur, ut in subuersione Sodomæ & Gomorrhæ Scriptura narrat: tū in clade exercitus Assyrij, cū vna nocte centū octoginta quinque millia gladio Dei cōcisi sunt. Belli quoque, & famis, & pestilentia: cum optio esset oblata Dauidi, utque pestem maluisset, Angelum Dei stricto mucrone ferientem vidisse legitur, atque ita precatus Deum: [Dic Angelo percutienti ut cesset.] Quod si homines pij vel dæmonibus imperare possunt, vel precari sanctos Angelos, ut perniciem, quam afferunt hominibus, auertant, quantò id Christus Deus, eorumque omnium author atque opifex maiori iure agere potuit, ut imperans febris, eum ministrum admoneret imperio, cuius opera febris excitabatur. Quæ quamuis improbare cordi non sit, tamen

tamen quod ad præsentem attinet locum, videtur mihi faciliior & melior Hieronymi sententia dicentis: [Ex hoc loco intelligimus, quod omnes creaturæ sentiant creatorem: non errore hæreticorum, qui omnia putant animantia, sed maiestate conditoris, quæ apud nos insensibilia sunt, illi sensibilia sunt] Hoc magis etiam Augustinus probat, tametsi creaturæ inanimæ nihil sentiant, Dei tamen imperium omnia sentire, quemadmodum Apostolus dicit, [Deum vocare ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt,] Nullam enim vigorem habent alium, nullam vim, nisi diuinitus communicatam res omnes: quare Deo subtrahente operationem, protinus concidunt, Deo præstante, illico vigent. Nutui ergo diuinæ potestatis obtemperant.

Hieronym.
in cap. 8.
Matthæi.

Rom. 4.

4. Salutem
receptam ope-
rum studio
demonstrari.

Psal. 144.
Psal. 32.

Psal. 33.
Ephes. 4.

Sequitur, [Et surgens ministrabat illis.] Admirabilis est cœlestis imperij vis. Imperauit ventis & mari fauienti, & continuò facta est tranquillitas magna. Imperauit febri inflāmatæ, atque omnes corporis humani medullas incendio deuastanti: subitò versa est in placidum quendam vegetumque artuum omnium habitum, ossibus nervisque ita non modò refrigeratis, sed confirmatis sanitate & robore maximo, ut exiliret è lecto, & iuuenili alacritate impigra ad reddenda hospiti desiderata obsequia matrona conuolaret. Neque contenta mediocri officio, omnibus Christi discipulis ministrabat. Quæ erat beatæ illius matronæ deuotio? quæ Petri gloria, socrum Christo famulari studiosè cernentis? quæ cæterorum collegarum gratulatio? quæ lætitia? quanta domus vniuersæ felicitas? quàm iucunda omnium confabulatio? [Quoniam suavis est Dominus, & omnia opera eius in fide.] At tu, Christiane auditor, qui febrem pestilentem cupidinis passus es, si à Christo es vocatus, si saluti redditus, si morbo lethali absolutus, signa sanitatis ostende: surrexit Petri socrus è lecto, in quo iacebat: tum Christo, Christi que discipulis ministrabat. Duo, nimirum, sunt quæ salutem & adeptam probant, & probatam conseruant. [Recede (inquit) à malo, & fac bonum.] Pristinam consuetudinē depone, nouis meritis stude. Vis videre utrūque? Apostoli ea auctoritate cōmēdatū? [Qui furabatur (ait) iā nō furetur.] En prius illud: audi alterum.] Magis autem laboret operan-

*Luc. 19.**Rom. 6.*

do manibus suis, vt tribuat necessitatem patientibus.] Ergo non sat est non furari, nisi etiam vetera furtis nouis elemosinis compenses. Zachæum specta, Christo dicentem : [Dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quem defraudaui, reddo quadruplum.] Merito cælestis medicus pronūtiat. [Hodie salus facta est domui huic.] [Sicut exhibuistis (inquit) membra vestra seruire iniustitiæ ad iniquitatē, ita nūc exhibete seruire iustitiæ in sanctificationem.] Qui verò è lecto quidem surgere videntur, sed alijs non ministrant, valedudinarij adhuc sunt, plenam salutem minimè constet uti. Laborent ergo, si volunt sanari perfecte. Neque sint contenti confessione peccati, nisi etiam nouis magnisque satisfactio- nibus & meritis veteres maculas eluant. Redibit, mihi crede, febris, recidet morbus, nisi diligenter iustitiæ, pietatis, deuotionisq̃ue opera exerceatis.

FERIA SEXTA

POST DOMINICAM

TERTIAM, CONCIO

PRIMA.

Venit Iesus in ciuitatem Samaria, quæ dicitur Sichar. Ioan. 4.

1. Christi
verbum om-
nibus impar-
tiendum.



ODIERNA Evangelica lectio & prolixa est, & magnis plena mysterijs, quæ cū haud vna concione, ac ne multis quidem explicari satis possint, con- silijs credo erit minimè inepti à capite exordiri, atque in ijs tantisper insiste- re, quæ hora concesserit. Reliqua in aliud tempus differentur, vel certè

melioribus, peritioribusque tractanda relinquentur. Ad- sit modò nobis Spiritus sancti auxilium, vt Deo non indig- na, vobis nō inutilis dicamus. [Venit (inquit) in ciuitatem Sama-

Samaritæ, quæ vocatur Sichar.] Itineris à Christo suscepti
causam verbis proximè positis Euangelista exposuerat, ita
scribens. [Vt cognouit Iesus, quia audierant Pharisei, quòd
Iesus plures discipulos facit, quàm Ioannes (quanquam Ie-
sus non baptizaret, sed discipuli eius) reliquit Iudæam, &
abiit iterum in Galilæam. Oportebat autem eum transire per
Samariam.] Igitur causa in Galilæam eundi, deserta Iudæa,
ea fuit, quemadmodum Cyrillus etiam docet, vt inuidiam Iu-
dæorum declinaret, quam ex suo baptismo & sectatorum
multitudine excitatam animaduertat. Docet profectò si-
bi in ministro Euangelico magis probari mansuetudinem,
quàm animositatem, præferrique honestum voluntarium-
que secessum pertinaci contentioni. Cedere enim, cū opus
est, victoriæ genus est, tametsi homines sibi nimis placentes
secus interpretentur. Paulus iræ locum dandum præcipit,
nec defensione nostra inimicos perterbandos. Nec diuersa
Christus, quàm quæ egit, docuit. [Si vos (ait) persecuti fue-
rint in vna ciuitate, fugite in alteram.] Simul commutata Ga-
lilææ Iudææ, illud factum Christi nos admonet, non esse sem-
per in eodem loco consistendum præconi Euangelico, neq;
magnas vrbes frequentissimæque provincias nunquam de-
ferendas: sed vt omnibus copia fiat verbi Dei, interdum mi-
nora etiam oppida præferenda. Charitatis fuit Galilæam pe-
tere, relicta Iudæa. Sunt qui concionari nisi in curia aut in
copiosis certè vrbibus non ferunt, municipijs tenuioribus
predicationis suæ munus impertiendum minimè putant.
Sed Christi sectator omnia lustrare debet, ac Solis cuiusdā
instar radios Euangelicæ lucis quoquo versus offerre. Nu-
bes sanè diuino imperio actæ non solum magnos ac fertiles
agros rigant, verum etiam exiguos & tenues: his esse similes
verbi Dei ministros oportet, si imitari Apostolos velint,
quos Esaias nubes omnia peruolantes appellat. Cū diu-
tius Christum plerique gentes morari contenderent, respō-
debat. [Et alijs ciuitatibus oportet me Euangelizare.] Nunc
verò, an illud Apostolicum vsurpari possit cōmodè, nescio.
[Alius quidem esurit, alius autem ebrius est.] Alicubi præ-
dicandi copia pene fastidium facit, cū sint interim plurimi
aliàs passim, qui miram verbi Dei penuriam patiantur. Pe-

tat ergo Iesus aliquando Galilæam, sit Samaritæ conuertendæ dandum vel biduum.

2. *Quodnam fuerit prædium Ioseph & quo iure à Iacob obtentum.* [Venit ergo in ciuitatē Samaritæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo.] Haud superuacanea censenda est sacri historici diligentia in commemorandis minutè loci notionibus. Nam, vt prætermittā narrationis fidei nō mediocriter proficere, certè quod Augustin⁹ *serm. 92. de tempore.* mysterij non nihil inesse ipse circuitus verborū indicat. Urbem, quā Sichar appellat Euangelista, quamq; Sichē vocari mauult Hieronymus, eam planè esse constat, quā filij Iacob euerterunt, bello illato Principi & gēti ob perpetratum sororis Dinæ stuprū. Prædium autem datum à Iacob Patriarcha filio Ioseph, cuius ad præsens mentio fit, vetus Scriptura commemorat, tum in Genesi; cū moribundum senē filijs Iosephi benedixisse refert, tum in libro Iosue, vbi ossa Ioseph ex Aegypto deportata, & in eo agro sepulta docet, quē emerat Iacob à Rege Sichem, vt Genesis etiā liber narrat. Sed illud interim difficile est, quonam modo Iacob ipse dicat, testamento velut condito; [Do tibi (Ioseph filiū alloquebatur) partem vnā extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.] Primum eam agri partem centum nouellis ouibus emptam fuisse Scriptura narrat, atque ita pretio, non armis celsisse in possessionem Iacob. Deinde bellum id, quod filij illius, præsertim Simeon & Leui, genti Sichem intulere, pater ipse improbauit, acriter obiurgans audaciam facti. Et quod grauius premit, in vltimo testamento eos filios ob id facinus grauissimè taxat, malèquè imprecatur. Sic enim habet. [Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia, in consiliū eorum non veniat anima mea, & in cætu eorum non sit gloria mea, quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderūt murum. Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura.] Verū Scriptura sibi ipsa minimè repugnat, atque hæc consentiunt omnia, quæ dissidere videntur, modò ordine & rectè intelligantur. Nam duplici iure obtinuisse Iacob eum agrum, quem legauit Iosepho, tū pretio prius, tum belli iure deinceps, nihil vetat. Illud quoque bellum, quod gessere filij Iacob aduersus Sichē & Emor &

& urbem eorum, fuit quidem iustum ex causa propter iniuriam factam, Dina inuitis ipsis non modò rapta, & vitata, sed etiam retenta nec restituta potestati patris: idem tamen bellum meritò culpari potuit, cum ob audaciam ac temeritatem, tum maximè ob atrocitatem, & vindicandi nimium furorem, quippe cum moderatæ vindictæ excesserint metas. Vtramque culpam pater notauit, illam priorem, recens audito facinore: posteriorem in testamento referuans, ut pote grauiorem. Fuisse tamen illud bellum iustum, ac iusta ex causa susceptum, si quis dubitat, facillè diuinæ Scripturæ auctoritate monstramus, quæ sanctam Iudith sic Deum precantem inducit; [Domine, Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in confusionem: & dedisti mulieres eorum in prædam, & filias illorum in captiuitatem: & omnem prædam in diuisionem seruis tuis, qui zelauerunt zelum tuum, subueni quæso,] & reliqua. Quibus satis constat, factum Simeonis & Levi iustum, atque ex zelo Dei profectum à sancta femina Iudith iudicatum, quam spiritu Dei in ea præsertim oratione illustratam non decet in dubium reuocare. Quæ propterea paulò altius repetita sunt, quòd Ioannes Euangelista mentionem non contentus est facere ciuitatis Sichem, sed prædium etiam adiunxit à Iacob datum Ioseph, & fontem inibi ab eodem Iacob factum. Obiter animaduerti à vobis velim, quàm sint diuinæ Scripturæ cōtrariæ, incestæ istæ nuptiæ, quæ violatæ prius virginitatis titulo turpissimò quærantur, ut quod aliàs fusiùs disputauim, inducatis in animum genus hoc totum connubiorum, rationemque filias nō ita bene dotatas, venere & cupidine interuentijs collocandi, si salui esse velitis, ab urbe vestra longissimè exterminandum. Iam, quod ad mysteriū attinet, scitote in eo loco Abraham erexisse altare Deo omnipotenti, tū Iacob semel atque iterū ex eodem occurrisse Melchisedech summum sacerdotem Abraham victori, atque omnibus his ceterisq; rebus gestis Christū illic fuisse adumbratū significatūque, qui & perfectus sacerdos extitit in æternū, & sacrificiū obtulit omnium gratissimum; quamobrè etiā de adoratione vera

Iudit. 9.

Hiero. de locis Hebraicis eandem dicit fuisse Sichem & Salem.

Hæc ex doctissimo Cardinali Toleto annotat. 4. in 4. Iudæ.

vera

vera Dei, & de loco & modo adorandi inducta mentio est, ac ipsius demum Christi demonstrata præsentia, religioſe-
que ab illa vniuerſa vrbe ſuſcepta Saluatoris cognita & ex-
plorata maiestas. Itaque ex fonte illo Iacob biberunt nō ſo-
lū viri, ſed & pecora eius: quia ſecundū altitudinem ſuę mi-
ſericordiæ homines & iumenta ſaluare voluit, vt propheta te-
ſtatur.

3. Quantum [Ieſus autem fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontē.]
ſit benefi- Hic iam myſteria magna incipere Auguſtinus admonuit. Mi-
ciū, Deum hi verō vel ipſa hiſtoria nuda ac ſimplex pro ingenti myſte-
propter ho- rio eſt. Non enim Deo ſatis viſum eſt fieri hominem, inter
mines ſati- homines verſari, itinera hominibus quæritandis multa ca-
gari. peſſere: ſed ea etiam itinera ſibi eſſe moleſta voluit, vſque eō
vt laſſus ſitiensq; conſiſtere cogeretur. Magnum planē fuiſ-
ſet beneficium, hominem à Deo vocari: id ſi Rex in tuis te-
cum negotijs agat, incredibilis honos atque indulgentia vi-
deatur: Deum verō per ſe venire ad hominem, ſingularis be-
nignitatis & bonitatis ſit, quod Reges ac Principes facere
nunquam ſolent, ſed viam & longam & moleſtam cum ſum-
mo incommodo, ſummis laboribus pergere Deum, vt quæ-
rat hominem proditorem ac perſugam, id iam inſaniæ pro-
pemodum ſimile appareat. Raphaeli quidem Archangelo,
quem eſſe hominem ſui ſimilem mortalem exiſtimabāt, To-
bias vterque ſenior & iunior, finita iam peregrinatione, q̃
ſocius fuiſſet viæ, negotiaque geſiſſet eorū, ita gratias ege-
re, vt confirmarent, ſi ſe totos illi in ſeruitutem addicerent,
non tamen parem fore beneficijs gratiam: ſimul autē atque
eſſe eum Angelum didicerunt, quem ornabant, tanto ſunt
miraculo attoniti impenſi in ſe à cæleſti ſpiritu beneficij, vt
præ vehementi ſtupore conciderint. [Si me ipſum tradam,
aiebat Tobias iunior, tibi ſeruum, non ero condignus proui-
dentiæ tuæ.] Cum verō audiſſet ex illo ſimul cū patre: [Ego
ſum Raphael Angelus vnus ex ſeptem, qui aſtamus ante
Deū,] tum verō turbati ac trementes conciderunt ſuper ter-
ram in faciem ſuam.

Tob. 12.

Tob. 9.

Tob. 12.

Heb. 1.

At tu, bone Ieſu, [tandē certē melior Angelis eſſe deus,
quantō differentius præ illis nomē hæreditasti.] Et illi qui-
dem ſunt adminiſtratoriſj ſpiritus, in miniſterium miſſi pro-
pter

pter eos qui hereditatem capiunt salutis. Tu verò [Deus, cuius thronus in sæculum sæculi,] tu rex Angelorum, & virga æquitatis, virga regni tui. Arque Raphael quidem neque laborabat, neque fatigabatur eundo; tu verò nostra fragili & imbecilli natura suscepta, & laboras, & fatigaris, & sudas: & inflammiatus ardore viæ, sitibundus refrigerari desideras. Itaque sedet sic fatigatus, sic lassus, sic suffusus sudore, & vexatus sitis incendio. Quis non te fatigatum dolenter simul atque amanter inueatur? Quis vel hominum, vel Angelorum non obstupefeat ad incredibile diuinæ istius charitatis spectaculum? Potuerat profectò Deus Angelum mittere salutem hominum procurandam; hoc satis, hoc multum erat, venit ipse ipse Deus, sicut per Prophetam dicitur: [Quia ecce ego ipse, qui loquebar, ecce adsum,] atque idem propheta alius, ut Septuaginta, atque antiquissimi Patres legant. [Et factus est eis in salutem ex omni tribulatione eorum: non legatus neque Angelus, sed ipse Dominus saluavit eos, eò quòd diligeret illos, & parceret eis.] Nunquam satis cognitam Dei nostri benignitatem. O profundum charitatis illius immensæ, [in quam demersit iuxta Micheam omnia peccata nostra. Non legatum (inquit) misit, non Angelum: ipse venit, ipse suscepit ærumnas hominum, eò quòd diligeret illos. Ecclesiæ carmen est. [Quærens me sedisti lassus, redimisti crucem passus: Tantus labor non sit cassus.] Peto atque obsecro vos, fratres, hoc carmen animis mandate, & apud vos intus canite: ac videte, ne vestro vitio se frustra laborasse, frustra sudasse Christus amator dulcissimus conqueratur. Nam sicut Beatus Augustinus ait: [Hodie fatigat eum inobedientia nostra, fatigat eum infirmitas nostra.]

I A M verò pudere nos debet sollicitudinis nostræ ad hoc spectaculum Christi defatigati. Accusare planè debemus molliciem nostram, qui tam sumus pigri ad laborem, impigri ad indulgentiam. Iure Chrysostomus in delicias nostras inuehitur ex hoc loco: [Christus (inquit) in Samariam accedens, facilem ac deliciosam vitam abiciens, laboriosam verò sequens, non subiugalibus utitur, sed ita difficulter incedit, ut ex itinere fatigetur, erudiens nos ita à superfluis alien-

Psal. 44.

Esai. 52.

Esai. 63.

Augu. serm.
92. de tem-
pore.

4. Exemplo
Christi labo-
res suscipien-
dos.

Chrys. hom.
30. in Ioan.

nos esse, vt multa necessaria abscindamus à nobis.] Quid igitur de sæculi huius moribus dicam, cum iam pedibus iter facere nemo fert, in ipsis vrbibus equitant omnes? quid quod equorum iam & mulorum vsus parum suavis est? delicati, scilicet, curru sedere, atque ita ferri per vias vrbis, homines volunt. Qui verò homines? senes, credo, & imbecilles, Principes: imò verò iuuenis robustus, & si Deo placet, de communi plebe lectus, dummodò pecuniosior sit, currum sibi subito parari vult, curru vagatur huc illuc desidiosus, ignauus, pene dixerim, foemina mollior. Vtinam non nostram aetatem vaticinium notet. [Effeminati dominantur eis.] Adeò molliciem omnem, atque luxuriam ad dignitatem, & principatum facere, stolidi mores interpretantur. Sed sæculares profanique homines valeant, viuant indulgenter ac delicate, vt velint: ministros verò Christi delicias in Euangelio quærere, atque animarum salutem suauiter ac sine molestia procurandam sibi putare, id verò ferri non potest. Christus laborat, & fatigatur, & sudat: tu velles eandem merces tam vili emere, vt nihil expendas de tuo? De Christo Propheta scribit. [Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & saturabitur: in scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus multos.] In sudore quidem vultus sui hic secundus Adam cælestis cibum suum acquisiuit. Vis scire cibum eius, quo saturatus est? Audi in hodierna lectione Euangelica dicentem; [Meus cibus est vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius.] Hoc est autem opus Dei, vt credatis in eum, vt saluifitis.] Sic planè, sic perficitur opus Dei, sic paratur salus animarum, sic homines eripiuntur è vinculis diaboli, labore, & rumna, molestijs omnibus pro fide deuoratis. Aliquer Paulus sentiebat, cum diceret. [Omnia sustineo propter electos, vt & ipsi salutem consequantur.] At nos aliter certè cogitamus atque agimus. Fructum & quidem copiosum volumus facere concionando, non ieiunando: poenitentes alios maxime cupimus, ipsi poenitentiae pro illis molestias detrectamus. Id, scilicet, causa est, cur tot tantique concionatores, & tamen perexiguus concionum fructus, verbis consequi volumus, quod verberibus

Esai. 3.

Esai. 53.

Gen. 3.

2. Tim. 2.

ribus opus est. Quod Christus tam carè emit, vili tibi dare non vult. Nemo sapiens pretiosissimas merces, quas ipse caritissime emit, vili alterum habere æquo animo patitur. Atque est omnino verum, quod magnus Gregorius dixit; [ad magna pramia perueniri non posse, nisi per magnos labores.]

Grego. hom.
in Enag. 37.

IN EADEM FE- RI A CONCIO SE- CVNDA.

Venit mulier Samaritana haurire aquam.

Ioan. 4.



SOLENT venatores & aucupes aqua-
ram maximè opportunitatem captare
ad tendenda retia: vt cum haurienda
aqua feræ atque aues, necessitate pre-
mente, conflunt, in calles ignotos ci-
tius incidunt. Ac Christus quidem mo-
re cæterorum viatorum ad fontem quief-
cendi causa subsedisse videbatur: sed

i. Quam sit
chara Deo
cuiusvis ani-
mæ salus.

occultabat tamen mentem suam, consiliūq; celabat, quasi
fatigationi suæ sitiq; consuleret, qui prædæ capiendæ po-
tius intentus erat. Atque vt artes sapientissimi venatoris nō
fuisse superuacaneas intelligatis, ecce venit mulier Sama-
ritana ad fontem, vbi illi sedebat, vt hauriret aquam. Hanc
ille operiebatur, hanc captabat, ab hac aquam poscebat, vt
ipse daret de suo viam atque cælestem. At indigna præ-
da tanto venatore, tantis ea etiam artibus impar videtur.
Quid enim? Vna mulier, eaque Samaritana, vilis serui-
tute, & quod est caput, tam longo ac multiplici pellicatu
sordida: eam ne tu prædam à Christo expectatam putes? sit

illam

illam vel oculos concipere profectò indignum foret: ne-
 dum tanta mora & sustinere, & captare, & ad se se magnope
 re allicere. Res est, fratres, profunda consideratione dignis-
 sima. Etenim illam illam ipsam & seruam & Samaritanam,
 & flagitiosam, Christus Deus consultò expectauit, collo-
 qui dignatus est, magnis mysterijs instruxit, & fastidien-
 tem atque auersantem se sustinuit, & notitiam sui imperti-
 uit, & omnibus officijs deuinxit, vt faceret suam. Quid hoc
 prodigij est? quid portenti? Nempe cognoscere nos voluit,
 quam illi esset chara salus vel vnus animæ. Petrus quidem
 vt à se abscederet, obstupescens tanta maiestate depreca-
 batur, se peccatorem, se tanto hospite indignum clamitans.
 Centurio ille sapiens non est passus in suas edes subire, quòd
 eas minimè dignas eo honore iudicaret. Abraham sermo-
 nem cum illo suscipere veretur, cinerem se ac puluerem
 agnoscens: Salomon non solum templum à se fabricatum,
 sed ipsam quoque calum non esse par illius maiestati pro-
 fitetur. David mutire quidem se non audere in eius con-
 spectu attestatur. Tamen ille talis & tantus, qui sedet su-
 per Cherubim, & iris est in circuitu eius, ecce sedet, & col-
 loquitur, sermonesque miscet diu & iucundè cum foemina,
 & foemina officij vilis, vitæ vilioris: sed erat tamen anima
 vitæ æternæ capax, de salute animæ agebatur. Hoc satis
 Christo erat: & quæ salua esse poterat, vilis non erat. Me-
 ritò nimiam charitatem appellat Paulus, qua Deus dile-
 xit nos: meritò diuitias bonitatis illius extollit: rectè
 prorsus supereminentem scientiæ charitatem Christi ad-
 miratur.

Quantus hinc pudor, & quàm gravis reprehensio mini-
 stris Christi, id est, nobis, qui nisi in magnis audientijs, fre-
 quentibusq; conuentibus concionari nolumus, non tamen Chri-
 sti gloriā, quàm nostram aucupātes? qui cōfessiones plebe-
 iorum atq; rudium ægrè vt audiamus, inducimus animum:
 nobiles foeminas, delicatas, pulchrasq; libenter fortassis ac
 diu auscultamus, viros Principes etiam vltro inuitamus.
 Quid? Rusticanis imperitisque elementa Christiana tradere
 perimolestū, cū viris doctis & illustribus subtiliter de rebus
 magnis disserere iucundū, vnde sapiētici nomen cōparemus.

O nos

Onos miseros, & ab Euāgelico munere, quod maxime profiteri videri volumus, alienissimos. Longè certè aliter Paulus, qui à Christo didicerat, vnum Onchimum eumque seruum fugitiuum tanti facit, vt sua viscera appellet, vt pro eo se ipsum deuoeat, & quod hero fugitiuus & furax debebat, sibi imputari postulet. Atque hunc in vinculis se genuisse gloriatur, & filium sibi charissimum ducit. Ardebat sane in Paulo charitas Christi, animam vnam mille regnorum imperijs facile præferret. Quàm bene Chrysostomus vel vnius animæ salutem confirmat immensis elemosynarum largitionibus anteponendam. [Nihil est (inquit) quod animæ possit æquiparari, ne vniuersus quidem mundus. Itaque etsi immensas pecunias pauperibus eroges, plus tamē effeceris, si vnam conuerteris animam.]

Philem. 1.

Chrysost. homil. 3. in 1. epist. Corin.

[Dicit ei Iesus, Mulier da mihi bibere.] Quàm humanè, quàm accommodatè ad foeminam aquæ ministram. Sic Apostolus, se[omnibus omnia factum dixit, vt omnes faceret saluos.] Tetrici atque austeri sermones auertunt à se atque alienant animos hominum: suaves & comes mirificè alliciunt. Eum te habitum sumere opus est, si quempiam adiungere tibi cupias, quem illi gratum intelligas. Qui enim venationi dant operam, viridis ferè coloris vestem induunt, ne prædā inusitati coloris nouitate deterreant. Qui mulcet, is etiam mulget. Non igitur, quæ tua sunt, consideres, sed quæ aliorum, si allicere & Christo acquirere velis. [Mulier da mihi bibere.] Petit Christus, quod dare vult. Ea quidem lege Augustinus se libenter obtemperaturum Deo pollicetur, quicquid iubeat, si det ipse quod iubet. [Da (inquit) quod iubes, & iube quod vis.] Non eget Deus pecunia tua, non veste, nō cibo indiget. [Si esuriero, non dicam tibi.] Atqui, Domine, sitis, & potum petis? quid hoc? Potum planè poscit, vt potet ipse, atque inebriet cælesti fluento. [Fidem (ait Augustinus) eius sitiebat, quia eidem Spiritum sanctum dare cupiebat.] Si ergo indiget, eò fit, vt egestate eius tu locupleteris. Ita Paulus disseruit: [Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, qui cum diues esset, egenus propter vos factus est, vt vos inopia ipsius diuites essetis.] Ergo propter hanc causam proficitur se & esurisse & sitisse, & nudum & peregrinum & vin-

2. Christum dare, quæ poscit.
1. Cor. 9.

Aug. 10. lib. confess. cap. 29.
Psal. 49.

Aug. li. 83. quæst. 64.
2. Cor. 8.

Matth. 25.

Pron. 19.

atum fuisse: vt pauperibus Christi pascendis ac refrigerandis
caelestes diuitias promerere. Sic Salomon habet: [Fœneratur
Deo, qui miseretur pauperis.] Alia longeque diuersa ratio
est hominum, qui, si quid dant, id eo dant, vt accipiant ma
iora. Iam tritum est curæ ingenium, negotium vt agas tuū,
alieno inservire: liberalem auaritia facit, munificum deuorata
spe & opinione prouincia, vel præsidatus, vel publicum
munus. Abeant cum suis donis eius generis mercatores:
Christum ego præfero, qui se egere significat, vt me diceret,
poscit, vt tribuat.

*3. Etiam
alienos à
fide ad Christi
gratiam vocari.*

Sequitur deinceps [Discipuli enim abierant in ciuitatē,
vt cibos emerent,] vbi veram Christi egestatem, veram famem
& sitim voluit Euangelista ostendere. Neque enim ea
quæ necessaria erant, parabantur, nisi cum vigeret necessitas,
adeo Christus parum indulgebat corpori, quod euangelicis
laboribus frangebatur potius. Itaque veram sitim exprimere
voluit ob horam iam seram, & viæ fatigationē non me
diocrem. At cum ad altiora mens Euangelista properaret,
subtexuit protinus Samaritanæ responsum, inciuile sanē, ac
muliebris cuiusdam audaciæ non vacuum. [Quomodo tu, Iu
dæus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?
Non enim contuntur Iudæi Samaritanis.] Erant in orbe
terrarum gentes, quæ dijs fictitijs sacra faciebant, & serue
bant creaturæ potius quam Creatori. Erant Israelitæ, qui
bus erat Deus verus cognitus, & apud illos magnum nomen
eius. Inter istos duos velut extremē distantes religione, in
terposuerant se Samaritani nouo ritu, mutatis vtriusque ce
remonijs & cultu, atque utrosque velut committere & mi
scere conati. Nam Deum Israelis colebant, circumcisionem,
plurimasque ceremonias ex Iudaico ritu decerpserant: sed
deos nihilominus gentium adorabant, & sacra illorum pro
phana obseruabant. Sic enim habet Scriptura: [Et cū Do
minum colerent, dijs quoque suis seruiebant iuxta consue
tudinē gentium, de quibus translati fuerant Samariam, vs
que in præsentem diem morem sequuntur antiquum.] Et
mox: [Fuerunt igitur gentes istæ timētes quidem Domi
num, sed nihilominus & idolis suis seruientes, Nam & filij
eorum, & nepotes, sicut fecerunt patres sui, ita faciunt in
præsentem

*Reg. 17.**2. c. d. m. l. a**mus**X**præsentem*

presentem diem.] Ob hæc rem Samaritanis oppido infensi
 erant Iudæi; non solum quod regionem eorum usurpassent,
 atque ipsis inuitis tenerent, verum eò præsertim quod Iu-
 daicos ritus gentilium superstitionibus fœdassent. Quapro-
 pter tanquam capitalibus hostibus igni atque aqua interdi-
 ctum esse voluerunt, neque commercij quicquam interce-
 dere inter vtramque gentem patiebantur. Samaritanis ho-
 die similes hæretici sunt, hæreticos quippe Samaritanorum
 nomine intelligi à diuinis literis non semel affirmat Hiero-
 nymus, qui se Christiano nomine censi volunt, qui Chri-
 sti se doctrinam tenere profitentur: miscent verò doctrinæ
 fidei commentitia dogmata sua, deosque sibi fabricant alios,
 quos Ecclesia catholica non recipit. Quamobrem excom-
 municatos, atque omni suorum consortio exclusos peiores
 Ethnicis atque idololâtris meritò censet. At Christi elemen-
 tia etiam hos perditos, si velint resipiscere, admittit, atque
 ut resipiscant, dat operam, & ipsis vel inuitis veritas se se
 diuina infundat atque offert. Itaque nihil tale cogitantes,
 ultro etiam salutem auersantes, tamen sanantur interdum,
 & ad poenitentiam sanamque mentem reuocantur. [Cum
 modestia corripiendos Apostolus monet, ne quando Deus
 det illis poenitentiam, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo
 captiui tenentur.]

Sunt etiam Samaritani non pauci de gēte eorum, qui per
 vim tracti sunt ad Euangelicam professionem, qui non voca-
 ti & inducti, sed compulsi in Ecclesiam ingressi sunt. Tales
 in nouo orbe non paucos de Indorum gentibus nouimus: tam-
 lem in Europa de Sarracenorum facie collusionem restare non
 mediocrem cernimus: qui Christum se colere profitentur,
 ceremoniasque Christianas frequentant, iidem nihilomi-
 nus superstitionem paternam animo retinent, re, cum pos-
 sunt, exequuntur: deos suos colunt, Prophetam Mahometem
 suum æque atque amplius venerantur. Horum salutem tantum
 pauci curant, ut videantur solo quæstui nostrorum destina-
 ti. At Christus ne hos quidem rejicit à sua benignitate: etiam
 lucem Euangelicæ veritatis impertit: nec gentem abiectam
 & sordidam dedignatur. Apud hos manet biduum, sui co-
 piam humanissime facit. Ad hos mittendos curat ex Apo-

*Act. 8.**Act. 1.**4. Effusa
Dei beni-
gnitas.**Lucæ. 3.**Act. 17.**Esai. 6.**4. Reg. 6.**In græco tex-
tu eadē par-
ticula àv ap-
ponitur veri
que parti, pe-
tisses, & de-
disset, neque
dubitatis sen-
sum sed affir-
matis habet.**Nihilomi-**nius interpres**sæus aliquis Deum pro nobis oratet ac diceret: [Aperi, Do-**Latinus per**mine, oculos istorum, vt videant.] [Si scires, inquit, donum**particulam, Dei, tu forsitan perisses ab eo, & dedisset tibi.] Non est silen-**forsitan, ver-**tio prætereundum, cum de petendo dicit, forsitan, apposuit,**idque in se: cum de dando, non addidisse, forsitan, sed absolute, dedis-**verbo petis-**set. Quid hoc? Nempe quod ad nos attinet, illud sub dubio**ses solum, vt est, quod firmus liberi arbitrij, & bona cognita non cogant,**libertatē ar-**bitrij nota.**At quod ad Deum spectat, tanta est ille bonitate, tanta muni-**ret, quemad-**modum hoc**atque opportuna ad vitam æternam. Tu forsitan petisses, &**loco Cardina-**lis Toletus**apparet, quàm sit Deus nostræ salutis cupidior, quàm nos**docet.**ipsumus. Præclare Gregorius Theologus de hac re: [Hoc**Gregor. Na-**bonum sola voluntate vxnale tibi proponitur: cupiditatem**xianz orat.**ipsam Deus ingentis pretij loco habet: sitit sitiri: bibere cu-**40. in san-**pientibus potum tribuit: cum ab eo beneficium petitur, be-**ficiu baptis.**neficiu afficitur, promptus est, liberalis ac munificus: incon-*

stolico choro præcipuos duos, Petrum & Ioannem. Etiam Samariæ testificari Apostolos suos iubet: atque ex ista gente tam profligata populum habet sibi fidelem, quod hominum quidem opinionem superat, sed Dei qui omnium fabricator est ac redemptor, misericordiam minimè vincit.

[Respondit Iesus, & dixit ei; Si scires donum Dei, & quis

est, qui tibi dicit: Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo,

& dedisset tibi aquam viuam.] Ioannes Baptista dicebat tur-

bis, [Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.] Paulus verò

Atheniensibus: [Cum non longè sit ab vnoquoque nostrum:

in ipso enim vivimus, mouemur, & sumus.] Christiana plebs

certe si sciret donum Dei, & fide viuida & erecta considera-

ret, quis ille sit, cuius mysterijs interest, dū rei diuinæ astat,

cuius verba haurit, cum Evangelica lectio sonat, quem allo-

quatur, cum preces in templo vel in æde sua fundit, profectò

aliter longè se gereret: gravior esset cælesti munificentia,

reuerentior aduersus tantam maiestatem, appetentior au-

diorque summorum bonorum, quæ consequi facile posset.

Sed habemus planè oculos mentis clausos: & videntes non

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

videmus, iuxta vaticinium Esaia: optandum esset vt Heli-

dius dat, quàm alij recipiunt. Beatus ille, à quo, vt à Samari-
tana, potum Christus petit, fontemq; dat aqua in vitâ eter-
nam salientis.] Hæc Theologus de admiranda Dei beneficē-
tia, & amore erga nos. Qui proinde iure expostulat, & con-
queritur de nobis, quod reculemus vocantem, amantē auer-
semur [Quoties volui (ait) & noluisti:] Iure ei gratias agi-
mus ex animo, qui suprà quàm petimus aut intelligimus fa-
cit. Ipsi gloria nunc, & in diem æternitatis, Amen.

Matt. 23.

Ephes. 3.

IN EADEM FE- RIA CONCIO TERTIA.

*Omnis, qui bibit ex hac aqua, sitiet iterũ, qui
autem biberit ex aqua, quã ego dabo ei, nõ
sitiet in æternum. Ioan. 4.*



ELEDONEM ducem bellam cū Ma-
dianitis gerentem militum suorum vi-
res animosque facto periculo ad fluuiũ
in maxima siti perspexisse, diuina hi-
storia narrat, atque eos, qui ad aquam
hauriendam toto pectore procubuif-
sent, ineptos iudicasse, qui modicè ma-
nu aquam ori instillassent, ijs tanquam

1. Non ex-
pleri animi
cupidinem
mundi opi-
bus.

gnauis ac fortibus, militiæ decus contulisse. Vitæ huius sa-
bentis tãquam fluij voluptates & commoda degustare om-
nes mortales necesse est, cū siti naturali nemo non vrgea-
tur, qua gloriã, qua opes, delicias, bona cætera haurire
aueat. Vt enim dixit Augustinus: [ipsum desiderium sitis
est animæ.] At in ijs necessitati seruire, supervacanea mis-
sa facere, paucorum ea laus est, fortissimorumque militum
propria gloria. Plerique effasse satiare atque explere arden-
tem cupidinem malunt, itaque bonis caducis ac perituris ita

August. in
Psal. 62.

inhiant, ac si in ijs perfecta foelicitas sita sit. Qui verò sapiūt, satiari se aquarum huius vitæ falsarum potu desperant, fluent illa vitæ æternæ anhelant, quibus dux est Dauid de se cantans: [Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam ante faciem tuam.] Et [satiabor, cū apparuerit gloria tua.] Iusti viri & sapientis aquas fideles vocat Scriptura, quod id quod pollicentur, exhibeant: aqua enim quæ sitim hausta potius accendit, mendax meritò dici potest. Ergo de aqua sapientiæ legimus. [Aquæ eius fideles sunt,] cum legamus contra mendacium aquarum infidelium, quales aquæ falsæ marisque sunt, quæ sitim non sedant, sed excitant & inflammant. Hoc cum probè Redemptor nostri generis nosset, ad veras & viuas aquas mortales vocat, à falsis & insalubribus retrahit, in quibus laboris plurimum sit, iacunditatis veræ & solidæ nihil. Omnis qui biberit ex aqua hac sitiet iterum: qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Ego vero non modo sitim nō sedari perpetuò his mundi aquis affirmo, atque iterum necesse esse & bibere & sitire, sed adiungo præterea grauiorem ipso potu ardorem excitari. Nam si de cupiditate pecuniæ sermo sit, certè verum est quod quidem poeta dixit. [Crescit amor nummi, quantam ipsa pecunia crescit,] id prorsus quod Salomon ante dixerat. [Auarus nō implebitur pecunia,] de his ergo obtinemus illud, quod poeta quidā verissimè cecinit: [Creuerunt & opes, & opum vesana cupido: Et cū possideant plurima, plura petunt: sic quibus intuiumur suffusa venter abunda, quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.] Si de libidine, & turpi voluptatis obscenæ ardore agas, eundem Salomonē plus nimio expertum audi, infernum & meretriciam voluptatē æquiparantem, atq; igni assimilantem, qui tantò excitatur acrius, quāto plus materiæ nanciscitur. Iob quoq; ignem voracē nominat, qui omnia peruagatur atq; vrit. Gloriæ verò cupiditatē humaniq; imperij magnitudinē quis nesciat mensuras nullas pati, eòq; fieri acriorem, quò potētior euadat? Repete memoria magnos illos duces Alexādrū Macedonē, Iulium Cæsarem, Cyrū Persianici Imperij fundatorem, ex bellis bella serebant, verūq; de omnibus est, quod de vno nobilis poeta cecinit: [Nil actum reputans, vbi quid su-

pereisset

Psal. 41.

Psal. 16.

Esa. 33.

Hiere. 15.

Moratus.

Eccles. 5.

Ouid. 1. Fa-
storum.

Pron. 38.

Iob. 31.

Lucanus.

peresset agendum.] Amanus ille Agagites omnia se pro nihilo ducere professus est, quando Mardochæum sibi resistentem non funditus evertisset. Ea est ratio cupiditatis humanæ, ea natura opum istarum fallacium. [Nunquam oculos visus, nunquam auris impletur auditu.] Excitat sanè pruritus, non extinguit aquæ istius poculū. Pulchrè Augustinus hoc loco: [Hydria amorem sæculi huius significat, id est, cupiditatem, qua sibi homines de tenebrosa profunditate, cuius imaginem puteus gerit, hoc est de terrena cōuersatione hauriunt voluptatem, quæ percepta iterum in eius appetitum inardescunt, sicut de aqua illa, qui biberit (inquit) sitiet iterum.] Itaque non iniuria Esaias propheta nos admonet, nobisque succenset, simulamicè inuitat in hæc verba; [Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum proparate, & emite, & comedite. Quare appenditis argentū, & non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate? Venite, emite absque argento, & absque vlla commutatione vinum & lac.] Hoc Christus vltro offert: [Et dedisset tibi aquā viuam.]

Esther 5.

Eccles. 1.

August. lib. 83. questio. quest. 64.

Esai. 55.

[Et fiet in eo fons aquæ salietis in vitā æternā.] Aquā viuā Christus distinguit à mortua, neq; solum se aquā daturū viuā promittit, sed fontem intus manantē, cuius effluxus perpendat in ipsam vitam æternam. Quid igitur sit aqua viuā, quid fons iste diuinus, consideremus. Viuere ea Philosophi definiunt, quæ sui motus principium efficiens in se habent: quæ verò extrinsecus tantummodò mouētur, nequaquā viuā vocāda censent: ita animalia & plantas viuere suo quodā modo dicunt, elementa & corpora inanima, vitæ expertia volunt. Pro qua vitæ definitione (vt doctor egregius Thomas ait) similitudine quadam aqua viuā illa appellari solet, quæ habet in se principium, vnde manet, vnde moueatur & fluat, qualis est fontium fluminūque. Aquas porrò mortuas solemus dicere, quæ minimè fluūt neq; manāt ex sua origine, sed velut extrinsecus cōiectæ stagnanter, cuius generis sunt lacunæ, paludetq; ex impluuijs effectæ. Docet igitur Christus tēporalia & caduca bona, quæ homines hauriunt ex rebus creatis, non esse aquam viuā, sed mortuam potius: illa cælestia & interna bona ex Deo profecta, aquam viuā

2. Petrus esse & perennes spirituales: cōtra carnales, turpes & breues.

S. Thom. 1. contr. gent. cap. 97.

appellat non immeritò. Primùm, quòd non deficiant neque exarescant, nam quæ manendi principium in se se habet, ea semper aqua manet necesse est: quod est proprium aquæ vi-
uæ. Omnes autem creaturæ vanitati esse subiectas, atque ex se se potius deficere, nemo est qui nesciat: Deum perpetuò & esse, & vigere, & influere in mentes sui capaces, omnes aquæ norunt. Proinde si quis aquam viuam haurire cupiat, è spiritu Dei petat. [Apud te est (inquit) fons vitæ.] ac de beatis Sanctorum choris: [Non esurient neque sitient amplius, sed agnus qui in medio eorum est, reget eos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum.] Eodem sensu alibi; [Foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas: me dereliquerunt fontem aquæ viæ.] Accedit huc, quòd aqua quidem viuâ nunquam corrumpitur, nunquam putet: aqua verò mortua non solum exarescit, verum etiam putrefit & putrida fit. Itaque id ipsam voluptatis, quod habet, præterquàm quòd breui finitur & evanescit, etiam dum manet, foetet, ac cœno. quodam suo grauitè offendit. Non sunt puræ, non synceræ voluptates libidinis atque superbix. Expertò credere licet. [Inueni (inquit) in omnibus vanitatem, & afflictionem spiritus, & nihil permanere sub Sole.] Idem etiam illud: [Inueni a maiorem morte mulierem.] Illud quoque: [Extrema gaudij luctus occupat.] Quam obrem mortiferas voluptates & noxias, & in ipsa sua dulcedine peracerbas Augustinus se confitetur expertum. Boëtius præclare cecinit: [Habet hoc voluptas omnis: stimulis agit fruentes: Apium-
que par volantum, vbi grata mella fudit, Fugit, & nimis tenaci, Fecit icæta corda mortui.] Quàm ab ijs diuersæ sunt Spiritus sancti deliciæ? quàm solida voluptas? quàm pura illa & sincera iucunditas? quàm plena, atque omnes sinus mentis imbuens? [Inebriabuntur (inquit) ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.] Aquæ istæ putidæ carnis & mundi, fordida & malè olida animalcula ex se generant: ranunculos, vespas, colubros: illæ verò perennes & salutare, pisces ex se producant suaves, cernos volucresque suis fluentis potant. Omnino turpes ac cœnosæ voluptates suæ serpentesque decent: Angelorum similes animæ, spirituales amant aquas, hisque fruuntur æquè salutariter
atque

*Psal. 35.**Apoc. 7.**Hierem. 2.**Eccles. 2.**Eccles. 7.**Prou. 14.**Aug. 6. con**fess. cap. 6.**Boëtius de**cōsolar. Phi**losoph. libro**3. metr. 7.**Psal. 35.*

atque iucundè. Quæ cum ita sint, nonne meritò te propheta compellat. [Quid tibi vis, vt bibas aquam turbidā?] nonne *Hiere. 2.* Christum audire satius fuerit? [Qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, nō sitiet in æternum.]

Neque his contentus tam magnis promissis, adiungit: Fiet in eo fons aquæ viuæ salientis in vitam æternam. Nō modò aquam tibi (inquit) viuam haurire ex me licet, sed fontē ipsum perenniter manantem ad te transferre, tibi indere, tecū quoquo pergas ferre, illius fluxu perpetuò frui, eoq; tanto, vt in vitæ æternæ fastigiū ipsum perueniat. Magna omnino res, incredibiles opes diuinæ gratiæ: Quod nisi veritas ipsa loqueretur, fabulæ similia aut somnij tanta promissa viderentur. Sed adeste animis, auditores: rem polliceor egregiā. Aquarū natura fert, vt quæ ex suo fonte & origine aliorum deriuantur, tantundem ascendere fluendo queant, quāta est illarum in suo fonte ac sede primæua altitudo. Quare videtis eos opifices, qui ad plateam aliquam aut vicum canales traducere aquæ parant, vt fluant aperti alicubi, metiri primūm loci quò corruare aquā volunt, celsitudinem atque ei equiparare, vnde petitur aquæ ductus. Aqua quā Christus pollicetur viua & diuina ipse Spiritus sanctus est: vt pleriq; Patres confirmant, quem fluuij chrySTALLINI specie manantem vidit Ioannes ex sede Dei & agni: origo illi aquæ nō inferior est Deo ipso, quippe procedit de Deo Deus. Quo fit, vt cum ad fidelium, sanctorumque mentes deriuatur diuinitus, manare possit tam altè, & salire, vt Deum ipsum contingat. Finis nāque principio æquaratione respōdet. Ita fit, vt operationes à Spiritu sancto per gratiam & charitatem in viris iustis excitatæ, dignæ sint Deo, & merita ipsa vitam æternā æquent. Nascitur hic mirabilis fons in mente iusti ex Christi dono, ex Christi merito, ex Christi gratia: & fons perennis, qui semper influit: quantum enim ex natura quidem ipsius est, semper ad beneficiendum excitat, nunquā deficit, in omnibus abundat, & hic ad vitam vsq; æternā quauis sua actione sanctificata attingit. Mirabilis est Spiritus sancti vis. De quo Christus dixit: [Qui credit in me, flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ:] adiungit verò Euāgelista, [Hoc autem di-

3. Gratia Dei vim æternæ vitæ parem esse.

Athanas. li. bro de incarnatione.

Apoc. 22.

Basilius in Psalm. 45.

Chrysost. ho. mil. 30. in Ioan.

Hierony. in Esai. 55.

Ambros. li. 1. de Spiritu sancto. c. 19. & August. tract. 15. in Ioan.

Ioan. 7.

cebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum.] Er
go gratia ipsa Spiritus sancti animæ infusa, fons est : cuius
quidem principium, quoniam ipse Deus est, cum sit confor-
tium quoddam divinæ naturæ, & semen Dei, ideirco vi &
efficacia attingit vitam æternam, hoc est Deum ipsum. Est
vero fons hic perennis natura tua, de quo flumina perpetuò
manantia prodeunt. Nam quod interdum iustus non iusta
agit, neque Deo digna, non ex inopia fontis, sed ex arbitrij
miseria procedit. Ipsum enim fontem obturamus atque ob-
struimus rebus sæpe terrenis, nec sinimus influere copiose,
& sua agere. Quapropter Paulus nos adhortatur, vt enixè
consideremus, ne gratiæ Dei desimus, desumus enim, quæ
nostra est infirmitas, persfrequentur.

Hebr. 12.

*4. Volu-
ptates terre
nas multo la-
bore quæri,
caelestes à
Deo vltro
offerri.*

Hæc tanta, tamque mirifica cum de sua aqua prædicantē
Christum audisset Samaritana, incensa cupidine tam præcla-
ra aquæ, simul experta laborem atque inopiam illius, quam
ipsa petebat, studium suum promit, ac vehementer auida ac-
clamat: [Domine, da mihi hanc aquam, vt non sitiam neque
veniam huc haurire.] Duo maximè inuitabant mulierem,
ad aquam à Christo promissam flagitandam: vnum quod si-
tim perpetuò restingueret: alterum, quod non longè pete-
retur, sed ita proximè, vt apud ipsum, qui esset bibiturus,
fons manaret. Itaq; nullo labore magnas opes sibi promitti
animaduverterat. Contrà sanè in ea, quam hauriebat è puteo,
fuerat experta. Nam & puteus altus erat, & à domo remo-
tus: quò fiebat, vt & longè venire, & multo sudore haurire
ex profundo, domumque reportare hydriam onusta coge-
retur, quæ omnia illo compendio vitare cupiebat. Nos verò,
si sapimus, Samaritanæ mulieris vocem vsurpabimus, Domi-
num appellantes, precibusque pulsantes: [Domine da nobis
hanc aquam, siquidem apud te est fons vitæ.] Nam labores
esse assiduos, ærumnasque graues, quibus mundanæ volu-
ptates & cōmoda constant, ignorare non potest, quicumque
periculum fecit, vt gemere crebrò sub onere cogantur mun-
di amatores, viasque ambulare, vt ipsi fatentur, difficiles. Be-
ne illi milites Theodosiani, quos Augustinus commemorat,
exclamabant: [Et per quot pericula peruenitur ad grandius
periculum?] ipsa enim mors animæ plurimis & maximis su-
doribus

*Aug. lib. 8.
cōfess. c. 6.
Sapient. 5.*

doribus comparatur. Id verò, quod mūdus offert, quàm bre-
ue? quàm inane est? Nonne exaudimus Prophetæ vocē ex-
probrantis. [Fili] hominum vsquequo diligitis vanitatem, &
queritis mendacium? An clausas aures, animosque auersos
dabimus suauissimè vocanti Dei sapientiæ, atque identidem
repetenti: [Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati
estis: & ego reficiam vos.] Neque enim Samaritanæ soli se
offert Christus: omnes nos alloquitur, omnibus se præbet,
qui modò accipere velint. Voces cælestis sapientiæ, Verbi
(inquam) æterni carne induti audiamus, Vos quæso, attētis
animis: [Transite (ait) ad me, omnes qui concupiscitis me, &
à generationibus meis adimplemini. Spiritus meus super
mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauam. Memoria
mea in generationes seculorum. Qui edunt me, adhuc esu-
rient, & qui bibunt me, adhuc sitient.] Quæ sit ipsa, quæ por-
tare & pascere nos vult, mox indicat, [Ego sapientia effudi
flumina: Ego quasi trames aquæ immēsa de fluuio, ego quasi
fluvius Dorix, & quasi aquæductus exiui de paradiso.]
Enimverò nolite existimare sapientiæ vocibus Christū esse
contrarium: hic dicit, [Qui bibit ex aqua, quam ego dabo ei,
non sitiet in æternum,] illa dicit: [Qui bibunt me adhuc si-
tient.] quæ videntur prima fronte pugnare, sed cohærent mi-
rifice. Nam cum in siti & sit molestia, necessitasque pre-
mens, cum poculum desideratur, & sit dulcedo auiditasque
iucunda, qua porrectum hauritur, prioris generis sitim om-
nino sedat vel tollit potius aqua cælestis, quam promittit
Christus: posteriorem suauitatem bibendi non tollit, sed cō-
seruat augetque mirifice. Itaque fons ille simul explet appe-
titum, simul excitat, vt semper quidem bibere delectet, non
vt molestia leuetur, sed vt dulcedo quædam inexhausta ma-
gis ac magis hauriatur. Quam rem egregiè Gregorius Pa-
pa explicat his verbis: [Hoc distare, fratres charissimi, inter
delicias corporis & cordis solet, quòd corporales deliciæ,
cum non habentur, graue in se desiderium accendunt: cum
verò auidè eduntur, comedentem protinus in fastidium per-
satietatem vertunt. At cōtrà spirituales deliciæ cum non ha-
bentur, in fastidio sunt: cū verò habentur, in desiderio: rātoq;
amplius à comedente esuriuntur, quantò & ab esuriēte
amplius

Psal. 4.

Matt. 11.

Eccli. 24.

Eccli. 24.

*Hoc pastor cō-
ponit & con-
cordat Ian-
sen. in c. 24.*

*Eccli. alio
modo Augu.*

*lib. 15. de Ci-
uit. ca. 2. &
tom. super
Ioan. c. 4.*

*Greg. homil.
36. in Euāg.*

*In 9. tomo
August. lib.
de speculo.
c. 29.*

amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia displicet. Augentur enim spirituales delitiae in mente, dum sariant: quia quanto magis earum sapor percipitur, eò amplius cognoscitur, quod auidius ametur.] Hæc Gregorius. Cui similia, siue Augustinus, siue alius fuerit autor: [Longè aberit à siti satietas, longè à satietate fastidium: quia sitientes saturabimur, & satiati sitiemus.] Sic vitæ æternæ describit dulcedinem. Qua ex re canticum nouum cantare Deo iubentur iidem ipsi qui cantant æternum: & nouum enim & æternum est, quod semper in ore æquè suauis est. Quas diuinæ sapientiæ opes qui cogitat, & se in terra inuia, deserta, & arida positum videt, non potest non toto pectore sitire, & vehementissimè anhelare, ac cum gemitu & lachrymis exclamare: [Domine da mihi hanc aquam.] Cuius votis libenter annuit Christus: [Et Spiritus & sponsa dicunt, Veni, & qui audit, dicat: veni. Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.] Hanc nobis præstet vnigenitus Dei filius, qui cum Patre & Spiritu sancto regnat Deus in secula. Amen.

Apoc. 22.

IN EADEM FE- RIA CONCIO QVARTA.

Vade voca virum tuum. Ioan. 4.

*1. Castè &
cautè agen-
dum mini-
stro Christi
cū fœminis.*



E aqua cælesti dictum est, quantum satis est vilum, vt eius desiderium animis excitaremus. Nūc, quæ in eo congressu Christi & Samaritanæ sequuta sint, percurramus. Flagitanti aquam fœminæ, Christus ipse qui obtulerat, non ita facile cōcedit: sed monet, prius virū vt aduocet. Nondum enim, quod genus aquæ esset, fœmina intellexerat: quare differenda fuit vlti-
dum

dum sciret: ac mysterio quodam occulto id quod videbatur Christus vel negare, vel certè differre, iam iam porrigere parabat: quippe cum Christi iniecta mentione, ignorantem se ipsum esse ostendit eum, quem expectare se diceret. Quod re vera nihil fuit aliud, quàm viam illam aquam ostendere ac præbere, quam fœmina expetebat. [Fons enim sapientiæ verbum Dei in excelsis.] Sed hic fons deductus ad nos qui erat in æternitate in sinu Patris, apparuit in tempore in gremio matris: ita visibilis, ita tractabilis, & obuius carni effectus est. Sapere Christum, aquam viam cælestem bibere est. Interim tamen moralem quandam adnotationem humilem quidem, sed nō inutilem, credo, accipite. Daturus enim Christus mulieri quippiam, virum adesse vult. [Vade (inquit) voca virum tuum,] tanquam innueret, non decere fœminam, incio viro, quicquam vel petere vel accipere, neque se nisi eo sciante ac probante esse daturum. Non erat quidem Christus de genere eorum, qui fœminas etiam abiectas & despectas auersaretur, quin potius Evangelica gratia libenter impartiebat, non veritus Pharisei illius superbi similitudinemque supercilium, quibus ipse meretrices præire in regno Dei confirmabat: sed tamen ministrum Evangelicum ita instruebat exemplo suo, vt circumspectum & cautum maximè vellet, in eo præsertim nomine castitatis & pudicitiae, quod non modò deleri, sed ne offuscari quidem finire par est: idcirco discipulos admiratos accipere non est ineptum, quòd cum muliere loqueretur. Ita Cyprianus confirmat, qui de hac re agens in libro, quem de singularitate clericorum inscripsit: [Et vt de Apostolis breuiter probem, quantum eis fluxa familiaritas potuit displicere, qui compulsi sunt, & de ipso Domino loquente cum fœmina dubitare, nisi eos Maiestatis notitia probata compesceret.] Tametsi enim Samaritanæ & vilis fœminæ conditio alijs admirationis causa fuisse videatur, tamen cum fœmina prolixa colloquia, non nihil mouere potuerunt, præter morem & vsum Christi: sed erant tamen in publico, sub dio, in loco maximè peruio, hora diei plurima. Itaque quanquam multa scelerati Pharisei crimina in Christum confinxerunt: tamen, quod ad nitorem superhumanæ castitatis attinet,

Eccle. 1.

Id innuit
Theophylactus.Luc. 7.
Matth. 21.
Sentit idem
Tolet. annotat. 2. in
Ioan.Cyprian. de
singularitate
clericorū.

Chrysost.

homil. 33.

Cyrill. lib. 2.

cap. 97.

August. lib.

de bono vi-

duitatis, ca.

22. 11. q. 3.

c. Non sunt

audiendi, &

12. q. 1. ca.

Nolo, ut ali-

quis, ex eodē

Aug. Hiero-

nym. in Epi-

stola ad Ne-

potianum.

1. Tim. 3.

Luc. 8.

1. Timot. 5.

Eccli. 26.

2. Prophe-

tia donū cha-

ritati serui-

re: mirisq;

cum peccato-

ribus agēdū.

net, nihil unquam vel comminisci vel obijcere ausi sunt. Ea de re seruo Dei non solum conscientia est necessaria, sed etiam fama, ut Augustinus optimè sensit. De hoc habere testimonium ab iis qui foris sunt, id est, etiam Ethnici & inimici, Episcopum oportere, Pauli sententiam Chrysostomus interpretatur, ut ne rumore quidem obscurari se sinat seruo Christi. Addit verò Hieronymus, ut ne fingendi quidem fiat potestas inimicis. [Quicquid (inquit) de te probabiliter fingi potest, ne fingatur, ante debita.] Christus ad puellam iam mortuam, nisi patre ac matre, tribus præterea discipulis adhibitis non ingreditur. Paulus Timotheum instruit, omnes quidem esse verbo Dei & ministerio Ecclesiæ, ut alii socratico impertiendos; sed anus ut matres, adolescentulas ut sorores. Nec satis fuit id dicere, continuo veluti superiorem vocem, ut sorores, vel corrigens, vel exponens, adiungit: [In omni castitate.] Quid est in omni castitate? Quid? ut neque gestu, neque verbis, neque munusculis, neque ipso aspectu quippiam lubricum aut obscurū notari queat. Quid? ut non sit contentus minister Christi conscientia castitatis, nisi etiam fama castitatis eluceat. Quid? ut non solum ipse castus sit, sed eos etiam atque eas, quas alloquitur, gravitate & moderatione ad castitatem alliciat ac prouocet. [In omni castitate.] Qui verò filiam parentes animaduertunt liberis se dantem vel colloquijs vel spectaculis iuuenum, eam sibi diligenter custodiendam intelligant. Nec filiam sine matre, nec coniugem sine viro decet occulti quippiam moliri cum viro. [In filia (inquit) non auertente se, firma custodiam, & ne mireris, si te neglexerit.] Cæue, lupo oves committas. Atque hæc quadam ex parte perstrinxisse, sit satis: ad reliquum Euangelij cursum reuertamur.

Respondit mulier Christo iubenti virum accersere, virum se non habere: cui Christus vera dixisse, ait, quod habuerit viros quinque: nunc verò non virum, sed amicum habeat. Pudorem foeminae Christus non exagitaui, & vulnus tamen aperiendum putauit, ut simul saluti, simul exultationi mulieris consuleret. Neque enim exprobrauit, neq; asperius inuectus est in foeminā impudicā, quin etiam ita vitium detexit, ut laudaret vera dicentem. Hoc (inquit)

vere

verè dixisti. Docet Redemptor, quomodo accipiendæ sint atque tractandæ animæ imbecilles & lubricæ, non asperè, non superbè, sed humanè & beneuolè: deinde peccata sic esse inquirenda & expromenda, ut fiducia potius quàm metus excitetur. Quod sanè documentum sacerdotibus pernecessarium est, qui confessiones excipiunt miserorum: prudentia & charitate multa utendum, ut hominem serues, morbum latentem aperias, & cures: [Cōsidera te ipsum (ait Paulus) ne & tu tenteris:] id est, quod tibi in pari causa prospiculum velis, id tu proximo præstes: quod apertius dixit Sapiens. [Intellige ex te ipso, quæ sunt proximi tui.] Mira dexteritate opus est, & Dei consilio propria, ut peccatores ultro vitia, vitæ quæ actæ crimina exponant. [Obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus,] ait Scriptura. Parturienti salutem suam adlittere, difficultates subleuare, cruciatum gemitumque minuere, denique in lucem dare id quod latebat, præsertim colubri spiras multiplices explicare, id demum magnæ cuiusdam diuinæ quæ artis est. Quamobrem victa fœmina veritatis testimonio, comitate tanta præcipue delinita, nequaquam refugit, nequaquam diffitetur. [Video (inquit) Domine, quia Propheta es tu.] Rectè sanè intellexit Prophetam, cui incerta & occulta sapientiæ essent manifesta: qui procul posita mente cerneret, ore promeret. Ea est prophetiæ vis propria, ut conuincat animum audientis, ut procumbere ac dare manus cogat. Neque enim refellere potest eum, cui se ac sua non minùs quàm sibi esse nota peruideat. Eam præstantem prophetiæ laudè Apostolus magnificè extollit his verbis: [Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, conuincitur ab omnibus, iudicatur ab omnibus, occulta cordis eius manifesta fiunt, & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians, quod verè Deus in vobis sit.] Quod Paulus docuit, Samaritanæ factum probat, quæ simulatque rerum suarum occultarum notitia pulsata est, celsit protinus, Christum venerari seriò coepit, salutaria monita ex illo quærens de adorando Deo. Omnino enim verus est sermo Pauli, Prophetiæ donum ad utilitatem Ecclesiæ diuinitus cōferri. Omnia quippe Spiritus sancti charismata fidei & charitati

Galat. 6.

Eccli. 3. 1.

Job 26.

1. Cor. 14.

1. Cor. 12.

seruiunt:

seruiunt: quorum si profectus sit nullus, vera ea esse charismata existimare non equidem velim. Habuere vetera tempora, habuere nostra prophetissas, neque numero paucas neque opinione exiguas, quarum detecta tandem est vanitas, nullaque alia re magis probari potuit, quàm quòd existimationi suæ plurimum inservirent, vtilitatem Ecclesiæ nullam tanto dignam rumore præstarent. Ad regulam mihi fidei, ad regulam charitatis exigas, atque examines spiritus istos prophetales & reuelatorios; nullus ita aurum, verumne an falsum sit, lapis lydius demonstrat, atque fidei & charitatis verissimus index. [Siue prophetiam secundum rationem fidei,] quodam in loco dicit Paulus: idemque alio loco. [Vnicui que datur manifestatio spiritus ad vtilitatē.] Quare vbi nulla est vtilitas, quam querit charitas, vera prophetia non est. Ratio ipsa non patitur, otiosa esse tam præclara dona, eaque collata diuinitus.

Rom. 12.

1. Cor. 12.

3. Quæ fuerit Samaritanis contentio cum Iudæis de templo, & quòd hæretici Samaritanos imitentur.

Occasionem mulier nacta præstantis prophetæ, de re maxima consulendum sibi arbitratur, quæstione ea tempestate per celebri proposita de loco ad Deū inuocandum idoneo. [Patres nostri in monte hoc adorauerūt, & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, vbi adorare oportet.] Narrat Iosephus historicus Manassem sacerdotalis generis hominem, Pontificis summi Iaddus fratrem, vxorem duxisse Isacham quandam Sannabulat hominis Curhei Samaritæque Satrapæ filiam. Id factum inique accepisse Pontificem, vsque eò vt fratri omni altaris ministerio interdixerit. Id cum rescisset socer, coniugiumque filiæ tãquam exteræ Iudaica lege prohibitum eius ignominia causam animaduerneret, templum magnis sumptibus in monte Garilem (hoc ipso, scilicet, de quo Samaritana mulier loquitur) ædificandum curasse, venia ab Alexandro magno obtenta, qui ea tempestate Tyrum summa vi oppugnabat. Ei templo præfectum fuisse Manassem, atque omni pontificali officio ritu Mosaico perfunctū: plurimos verò Leuitici ordinis eò commigrasse, connubiorum externarum mulierum cupidine captos. Quæ ex re longa temporum serie inimicitia inter Hierosolymitas Samaritasque exorta pertinacibus infestisq; odijs exercita sunt. Idem verò historicus autor est, quo tempore in Aegypto regna-

Iosep. li. 11. Antiquit. c. 7. & 8.

regnabat Ptolomæus, cognomento Lagi, ingentem exarsisse inter vtramque gentem discordiam de loco legitimo Dei adorandi. [Nam Hierosolymitæ defendebant (verba enim Iosephi ascribere placet) dicentes suum templum sanctum esse, & immolationes illuc transmitti oportere: Samaritæ verò siue Sichimitæ ad Garizim montem destinari iuebant.] Causam porrò per se imbecillem, & infirmam ut quoquo modo defenderent allegabant, Patres in eo monte adorasse: quod Samaritæ à maioribus acceptum, pro patria consuetudine asserenda Christo objicit. Quia enim templi & antiquitate, & opibus, & maiestate cum Hierosolymitis Samaritæ videbāt se certare non posse, ad superiora tempora recurrebant, Patrumque exempla opponebant, quod Abraham, quod Iacob in illo monte adorassent Deum, atque ibi erecto altari Omnipotenti sacrificassent. Quæ planè hæreticorum est consuetudo, ut cum Ecclesiæ autoritate vincantur, superiora tempora dissimilia fuisse causentur. Christus verò quaestionem sibi propositam ita soluit, ut Samaritanos quidem errare doceat, Iudeos verò non errare & decipi illos quidem, sed tamē perfectos nondum esse: itaque utrosque corrigi oportere, illis veritate patefacta, quam ignorarent, hos à figuris ad spiritum doctrina altiore traductis. Id fieri, si in spiritu & veritate adorent Deum, quemadmodum in lege Euāgelica, quæ iam emicabat, adoraturi essent veri deicolæ Numē illud altissimum. Hæc quoniam magna sunt, ac cognita summopere necessaria, paulisper explicanda erunt.

Primum sanè Samaritas graviter errare demonstrat, neque cum Iudæis vlla ex parte debere conferri, quod tamen ipsis ignotum, acitum potius aliunde colere ritē nō possent, Dei ipsius, quem se adorare profitebantur, lege cōtēpta. [Vos (inquit) adoratis, quod nescitis, nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.] Frustra vos erigitis, & cum Hierosolymitis pugnare de religione audetis, cum religio ipsa & lex, & templum, & sacerdotium, & ordo omnis diuini cultus Iudæo populo diuinitus datus sit: si quid gentes aliæ usurpauerunt, inde mutuarint necesse est. Eam Iudæicæ gentis gloriā Paulus aduersus gentes nimium elatas etiā defendit: [Quid ergo ampliùs Iudæo est? (interrogat ipse) aut quæ utilitas

Ioseph lib.
12. Anti-
quit. ca. 1.

4. In Dei
adoratione
Samarita-
nis veritatē,
Iudæis spiri-
tū defecisse.

Rom. 3.

circumcisionis?] Cui interrogationi respondet. [Multū per omnem modū. Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei.] Samaritani igitur in eo peccabant, quod Deum non adorarent in veritate. Nam cum multos etiam Deos colerent, nequaquam vnum verum ac solū Deum agnoscebāt, quorum cum esset, turpissimus error de Deo, erat cum Iudæis de Deo adorando æquē stulta contentio. At ne sibi nimium Iudæi plauderēt, Samaritanique despectis se se altius efferrent, quasi veri Dei cognitione & lege imbuti, reprimat istorum quoque arrogantiam, docetque eos esse valde imperfectos, & cognitione Dei non falsa quidem, sed valde crassa præditos, haudquaquam ad id genus cultus, & adorationis peruenisse, quod esset numini maximè gratum, Deoque dignum. Namque eos in vmbra & figura Deum adorare, rebus externis corporeisq; signis affixos, cū esset Deus

Ita explicat Spiritus purissimus, quem perfecti adoratores (hos enim *Patres: Am* ros adoratores vocat) in spiritu adorare deberent, id est, tam *brof. libr. 3.* altè de illo sentientes, ut neque loco, neque signis, neque re *de Spiritu* vlla sensibili illam incomprehensibilem mentem circum- *Sancto. cap.* scriberent. In quo valde Iudæi infirmi erant & imperfecti. *12. Cyril in* Nihil ad perfectam adduxit lex, quod Paulus *Joan. l. b. 2.* ait, sed veluti parvulus pædagogus fuit illi ætati congruen- *c. 93. Hila.* tia loquens, sed quæ falsa non esset, minus tamen, quàm de- *2. de Trin.* ceret, intelligerentur à pueris: [Vmbra enim habebat *Heb. 7.* lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum.] Ver- *Gal. 3.* ba Pauli (credo) agnoscitis, cuius illa non minus: [Hoc si- *Heb. ap. 4.* gnificante Spiritu sancto nondū propalata esse Sancto- *Heb. 9. raba* rum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum: quæ *- ad rama 2* parabola est temporis instantis, iuxta quam munera offerun- *Sanctus in* tur, & hostiæ, quæ non possunt iuxta conscientiam perfe- *angel. i. abul* ctum facere seruientem.] Instabat ergo legis novæ status, *3. i. i. i. i. i.* in quo & Dei cognitio maior ac prior haberetur, & sacri- *7. 8. 9.* ficii offerretur verè propitiatorium verèque expiatoriū: *12. mo. 1* in quo præcipuus cultus nequaquam in multitudine exter- *- munda* norum signorum ac varietate consisteret, sed pura sincera- *Y* que fidei & charitatis studio præstaret fulgeretque religio, *stuna* quod Christianæ Evangelicæque legis proprium decus, cer- *stuna* taque gloria extitit. Ea lex quoniam iam mundo per Chri-

stum promulgabatur, meritò mulieri Christus dixit: [Veni hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.]

Ex qua Christi caelesti doctrina primū Iudæorum pertinax stultusq; error refellitur, qui contententes prisca legis ritus ceremoniasque seruare, nō modò Deum in spiritu nō adorāt, sed ne veritate quidē, ita enim præcepit illum cultū tot anibagibus plenum lex antiqua, vt tamen perpetuum non esse eūdem futurum, sed vsque præfinitū tempus, perspicuē doceret. Nam, vt præclare Eusebius Cæsariensis disputat, vno in loco templū esse decrevit: nusquam aliās Deo offerri sacrificia permisit. [Cōstituit enim sicut vnicorinium sanctificiū suum in terra.] Itaque, quando tēplum illud stetit, versis in illud vultibus, vbi vbi gētiū essent, adorare iubebantur. At per prophetā apertissimē dictū est à Deo: [Non est mihi voluntas in vobis, & munus nō suscepiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq; ad occalum magnū est nomē meū in gentibus: & in omni loco sacrificantur & offertur nō mihi meo oblatio mūda, quia magnum est nomen meū in gētibus.] Cū ergo templi ruinæ etiam ipsa perierint, quæ infamia est, Deum ea lege adorari velle, quæ vnicum locum præscribit, quem nullum esse iam scias? Omnino lex ipsa se quodammodò euertit: id est, spiritus legis literam legis emendat: [Litera enim occidit, spiritus ipse viuificat.] Hoc ad Iudæos, sed ad hæreticos quid? contendunt Ecclesiam Catholicam Iudaizare, quòd ceremonijs vtatur, quòd ritus factorum certos inducat: quòd loca, tempora, modum, signa certa, eaque varia ac multa rei diuinæ adhibeat, hoc esse alienum ab Evangelica libertate & veritate: Christum dixisse, veros adoratores in spiritu & veritate adorare, non loco certo, non his illis ve adhibitis ceremonijs. O præclaros Evangelij præcones. Interim isti veri adoratores ventrē cibis omnifariam, vinoq; distendant: egregiē pransi & bene potiadorant, adoratrices quoque suas omni turpitudine imbuūt, carnis libidinem explent, quantum queunt ita, scilicet, in spiritu, & veritate adorant. Ergo Catholicæ Ecclesiæ sensus semper is fuit, non esse quidem Iudaico more cultum veri Dei vni loco affigendum, sed in omni loco licere Deum

5. Iudæi redarguuntur, & refutatur hæretici.

Euseb. li. 1.
de demonstr.
Euangel.
Psal. 77.
3. Reg. 8.
Mala. 1.

1. Cor. 3.

adorare, cū religio Christiana quoquo versus mūdū imple-
rit; signa quoq; externaq; ceremonias nō sic esse adhibēdas,
vt in his præcipua Christiani cultus ratio ponatur, quæ ma-
ximè pura fide, & charitate sincera cōstat. Cæterū templa
edificari, vt Deus præcipuo ac peculiari modo colatur, ibi al-
taria erigi, vbi sacrificium mundum offeratur, actiones eas-
ritusque adhiberi, quæ maximè pietatem decent, maximè
iuvāt, dies festos statos, præces etiam certas decerni, cætera-
que ex disciplina veteri ab Apostolicis vsq; temporibus ad
hāc ætatē perducta, à veris Dei adoratoribus aliena esse vel-
le contendere, nihil est aliud quā copiosissimè insanire. Nū-
Christus certa verba non cōcipiebat in precibus, cū hym-
num cum suis diceret? An Apostoli non templum adibāt ad
horam orationis tertiam, & nonam? An dominicæ diei in re-
velatione sua Ioannes non meminit? An coenæ dominicæ in
Ecclesijs celebrandæ Paulus rationem non tradit? An viros
non docuit idem aperto in Ecclesia capite orare, fœminas
contrā velato? An Paulus genua non flectebat? An Petrus nō
procumbebat, cū preces funderet? Num sacrificij & oblatio-
nis mūdæ per vniuersum orbem peragēdæ potest esse alius
Michæa sensus, quā quem Catholica Ecclesia semper & do-
cuit & tenuit? Sed mittamus insanos homines, totā Ecclesia-
stici ordinis historiā conuellentēs: ad sanos pioq; Ecclesiæ
filios orationē cōuertamus. Sic enim habetote (fratres) Deū
quidem in omni loco orandum atque adorandum, vt Paulus
præcipit: [Volo (inquit) viros orare in omni loco leuantes
puras manus.] Verū templa & desque sacras precibus & sa-
crificijs frequentandas: signa quoque externa ea esse adhibē-
da, quæ religionem decent, quæque religionem iuvant: sed
in spiritu & virtute tunc propriè adorari Deum, cū mente
pura colitur, fide quidem bene informata, operibus verò nul-
lo modo à rectā fide discrepantibus. Nam veritate adorat,
qui tenet de Deo, quod debet; spiritu, qui Deum amat, vt de-
bet. Quamobrem in rationali Pontificis inscripta illa duo
verba extabant. [Doctrina & veritas;] vt & de Deo sentiret,
vt par esset, & Deum vitæ sinceritate æquè coleret.

*Matr. 26.**Act. 3.**Apoc. 1.**1. Cor. 11.**Eph. 3.**Act. 9.**1. Cor. 11.**1. Tim. 2.**Hic sensum
habet S. Th.**in Ioā. c. 4.**leff. 2.*

SABBA

S A B B A T O

P O S T D O M I N I C A M

T E R T I A M.

*Adducunt Scriba & Pharisei mulierem in
adulterio deprehensam. Ioan. 8.*



I Missæ hodiernæ officium attentè au-
distis, facile potuistis animadvertere
duas esse mulieres de adulterio accusa-
tas, ambas diuina sententia absolutas,
accusatores vtriusque non modo causa
excidisse, sed etiam sceleris ipsos esse
conuictos. Verùm vt causa fuit longè
diuersa, ita absolutionis ratio oppido

*1. Mirabilis
Christi cle-
mentia.*

dissimilis. Etenim Danielis historia quæ pro epistola lecta
est, Susannam pudicam & sanctam matronam à sceleratissi-
mis senibus adulterij falsò insinuatam sic narrat, vt iusto ve-
roque iudicio per os Danielis pueri diuinitus instigati inno-
centia defensa sit, malitia confutata atque punita. At Sancti
Euangelij lectio mulierem affert adulterij non falsò accusa-
tam à Phariseis, eadem Christi misericordia liberatam. At-
que in vtroque sanè factò se magnum ac mirabilè Deus de-
clarauit, & innocentem à scelerato iustitia eripiens, & reum
pœna commerita per misericordiam liberans: sed posterius
hoc magis Deo gloriosum magnificumque, cum id totum
quod fit, ipsius proprium existat, nihil homo ibi Dei partes
adiuuat, propterea quòd perditio ex nobis, auxiliū ex Deo
sit, vt ipse in Osea loquitur. Ob eam causam, [miseratio-
nes Domini super omnia opera eius.] [Et super exaltat mi-
sericordia iudicium.] Nā si punit & vindicat, id nostris no-
xis veluti coactus agit, quarum se magnitudine ad iracundiā
commoueri contra suum ingenium queritur. [Ad iracundiā
(inquit) me prouocauit Ephraim in amaritudinibus suis: &

Dan. 13.

Osee. 13.

Psal. 144.

Iac. 2.

Osee. 11.

sanguis eius super eum veniet.] Cum ignoscit & liberat, id ultro ac libenter facit. Quia [volens (inquit) misericordiam est.] Quare in alio propheta nos rogat. [Nunquid voluntatis mee est mors impij, & non magis ut convertatur & uiuat?] Immensa prorsus diuinæ charitatis amplitudo, mirabilisque dulcedo. Hoc esse ingenio Christum quoniam Pharisei & Scribæ probè nouerant, quibus superbia & crudelitas magis cordi erat, insidias illi parâdas, ut sancti Patres sentiunt, ea arte putarunt ut muliere adulterij recētis conuicta

Mic. 7.
Ezech. 18.

Sic consent

Amb. epist.

58. & 76.

Aug. tract.

33. in Ioan.

Greg. 1. Mo

ral. c. 6. En

thymus hic.

Prou. 1.

Ezech. 41.

3. Reg. 7.

Psal. 44.

in medium allata, cogeretur Christus vel mansuetudini suæ clementiæ quæ deesse, atque eo modo popularē opinionem fauorēq; minuere, vel certè dū mansuetus esse pergit, iustitiæ resistere, legemq; cōuellere. Sed [frustra iacitur rete (ait Sapiens) ante oculos pennatorum,] uidit enim diuina sua Sapientia cœlestis Magister, quemadmodum misericordiā iustitiæ iungeret, clementiam in noxios cū legis obseruantia copularet. Apud Ezechielē depingitur pulchrè Cherub habens simul leonis, simul hominis faciē: Cherub idem in libro Regum describitur habenas tenens hinc bouis, inde leonis, quibus Scriptura indicat prudentiæ esse seueritatē cum benignitate coniungere, atque ita frœnare & vindictę asperitatem & indulgentiæ remissionē, ut nihil altera alteri noceat, simulq; sapientiæ legibus rectum iter incedat. Quam laudem præstantissimam Christi Beatus Propheta carmine suo egregio celebrat. [Speciosus forma (ait) præ filiis hominum: diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te Deus in æternum. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè. Specie tua & pulchritudine tua intende prospere, procede, & regna. Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua.] Illius diuinæ dexteræ mirabiles ductus in conflictibus cū veritatis aduersarij initis, hodiernus dies declarat, in quo die mansuetudo est oppugnata, iustitia pulsata, veritas inuicta atque victrix, & mansuetudinem, & iustitiam æquē tutata, omni disiecta aduersariorum machinatione.

2. Pudori
preccatoris
procedendum.

[Hæc (inquiunt) mulier modò deprehensa est in adulterio.] Quæ tunc fuerit illius scœminæ perturbatio, velim consideretis, qualis facies, oculi depressi, rubor ex yrecundia, pallor.

pallor ex metu, cōspectus totius populi, accusatores acriter instare, mulier tāti iudicis sententiā malè sibi cōscia, seuerissimā expectare. Hic ego vos quæso illud cogitatis, si cōditio illi foeminae offerretur, vt sola apud solum Christum crimen cōfiteretur, impetratura sine dubio veniam, quā esset libenter conditionem receptura, quas etiam gratias legem eā ferenti actura? O nos ingenti profectò beneficio affectos, quibus reatus cōscientiæ omnes apud sacerdotem Dei, sola confessione expiare concessum est. O absurdam nostræ ingrati tudinis tantæ socordiam, qui etiam ad confessionem pigri sumus, neq; Deo pro tanto munere gratiam habemus: [Dic tu iniquitates tuas prior vt iustificeris,] ait Esaias, David ve rò de se. [Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meā Do mino, & tu remisisti impietatem peccati mei.] Paulus autē, [si nos metip sos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.] Ma gna Dei benignitas in nos quibus ita mentis salutem procu randam præcepit, vt pudori simul nostro summoperè con suleret. Cōscientiam quidē sanari vult, sed famam labefacta ri nō vult, siquidem potest occulto remedio recuperari sa lus. Bene eam rem Diuus Leo in quadam sua decretali episto la docuit illis verbis: [Ne de singulorum peccatorum gene re libellis scripta confessio publicè recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confes sione secreta,] ac mox, [sufficit enim illa cōfessio, quæ Deo primum offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœ nitentium paccator accedit.] Quam Ecclesiæ Catholicæ se cretę confessionis consuetudinem aduersus Nouatorum im pudentiam Sacri Tridentini Concilij decreta defendunt at que asserunt. In lege veteri imperatum est, vt qui ven tris onus positurus se se extra castra cōferret, vna secum pa xillum cingulo appositum gestaret, quo eas fœces quibus releuatus esset, ipse terra eruta circumtegeret: additq; Deus eius præcepti rationem quod cum esset sanctus & mundus, castra quoq; atque habitacula populi sui munda esse meritò vellet. Hic si litetæ corticē solum modò spectamus, sanè pue rilis ea lex videri queat, neque Dei maiestate vllō modo di gna, quæ de paxillo gestādo, & stercorebus occultādis præci piat: sin spiritum ea humilitate literæ inclusum intuemur,

*Iuxta 70.
Esai. 42.
Psal. 37.
1. Cor. 11.*

*Leo epistol.
80. de pœ
nit. d. 2. cap.
quauis ple
nitudo, & d.
1. c. sufficit.*

*Conc. Trid.
Sess. 14. ca.
5. & can. 6.
Dent. 23.*

salutare grauitatisque plenum consilium capimus, ut sui animi sordes ita homo purget, ut neque alios horrore offendat, neque se ipsum ignominia deformet. Quod si in tuis peccatis eluendis procurandisque eam te formam tenere lex vult, quid in alienis procurandis expediat, facile videris, cum alieni honoris & fame nullum penes te ius sit. Antiquum Patrum consilium est, [oportere non solum oculos castos seruare, sed & linguam: nec quid in cuiusquam domo agatur, alia domus per nos unquam nouerit.] Sed Pharisei & Scribæ utpote superbi atque inhumani neque salutem foeminae stupro perditæ curabant, neque pudori ignominiaque parcebant. Tempus potius locumque captant, quo res manifestior fiat, in templum adeunt, Christum concionantem interpellant, populum à concione ad infame spectaculum auertunt. Prorsus ineptè & importunè. Quid enim templo sacro, cum foro criminali commune? Quid suggestio concionantis cum tribunali iudicis? Sed ferus & crudelis animus inusitata & noua ad vindictæ furorem magis probat.

Isidorus lib. 3. de summo bono ca. 38.
16. q. 1. Ex merito.

3. Crimen adulterij graue.
Leni. 20.
Dent. 22. X

Proh 6.
Exod. 22.

1. Cor. 6.

2. Reg. 31.

[In lege (inquiunt) mandauit nobis huiusmodi lapidare.] Certè verum. Adulterum atque adulteram neci dari lex imperabat, estque lex ea iustissima. Nam si pro furto & rapina vita eripitur nocenti, longe maiorem mæchi offensam pari supplicio vindicari non erit planè iniquum. Salomō quidem ita hæc crimina inter se confert, furti que præ adulterio leuè esse noxam censet, ex eo quòd lex Moysi furè nequaquam morte mulctaret, sed quadruplum restituere iuberet: adulterum autem non nisi capite luere posse. Nam & marito, & liberis, & ipsi Reipublicæ sit iniuria, quam omnes Reipublicæ quauis barbaræ capitali pœna dignam censuere. Adulteros Apostolus excludit à regno Dei, soletque in hac etiam vita agentes diuina iustitia grauitèr plectere eodem sæpe repente aucto quoque damno, quod in Dauide apertissimè intuemur, cui ob ereptam Vriæ coniugem minatus est vxorum foedam constuprationem, eamque planè inurendam notam, quod re ipsa est passus ab ipso filio inaudita ignominia incestu nefario violatus.] Tu (inquit) fecisti occultè: ego autè faciam verbum istud in oculis solis huius.] Nulla ratio patitur, ut tu fidem tibi ab vxore tam strictè seruari

seruari velis, idem sollicitus, & perficias, ut alterius vxor viro suo fidem obleruet nullam. Iob se ipsum eidem poenæ addi- Iob. 31.
ci volebat, si lapsus esset, ita enim loquitur [si deceptum est
cor meum super muliere, & si ad osium amici mei insidiatus
sum, scortum alterius sit vxor mea, & super illam incurven-
tur alij. Hoc enim (attendite sancti Iob verba) nefas est, & ini-
quitas maxima: ignis est vsque ad perditionem deuorans &
omnia eradicans genimina.] Fa dum vitium quo fortunæ euer-
tuntur, quo honos atque exultatio fadatur, quo vita ipsa
periclitatur, & perditur, & quod fortassis amplius extimul-
let generis propagatio maximè tollitur. Res est certa, ma-
chos progeniē posteritatis abruptere: cuius sunt rei testes
tot Imperatores Romani, tot Cæsares, quorum propter ne-
faria ad alteria posteritas vel nulla vel perexigua fuit, ut vix
patri successisse in imperio filius reperitur: testis etiā He-
rodes qui Philippo fratri eripuit vxorem, ipse liberos hære-
des regni nullos reliquit. Illud verò vel ridiculum, vel intole-
rabile potius, quòd tam seueri in vxores mariti sint, sibi ipsis
id criminis leue ducant, quod hodierni Pharisei faciebant,
ipsi in omnem libidinem effusi, aduersus miseram foeminam
fragilitate peccantem tanta acerbitate inflammati, cuius de-
buerant potius misereri & tegere lapsam.

[Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in
terra.] Dissimulabat Dominus, nolens mortis proferre len-
tentiam. Facto ipso docens ministros suos causam sanguinis,
quanuis iustam quoad licet defugiendam: quod Ecclesia in
viris sacratissimis seruat, quod sacerdotium Christianum plenum
lenitatis esse deceat: magisque perfugium patere miseris,
quàm vindicta reos vrgeri, religiosa dignitatis sit. Simul il-
lo mirabili atque inusitato facto scriptionis eo tempore, &
loco significare voluit, ut Hieronymo, & Ambrosio placet,
eos homines de illorum esse numero quorum spiritus Dei
in terra nomina scripta doceat, non in cælis quemadmodum
Apostolorum, cæterorumque electorum. Legem quidem
Deus scripserat in tabulis lapideis, quam corda illa dura, & sa-
xæ tenebāt littera, sine vita spiritus. Eam minimè ab illis ob-
seruari, sed proculcari potius obliterarique vestigijs ut
ostenderet, digito scribebat in terra. Utinam scribat in cor-

4. Quorsum
in terra Chri-
stus scripse-
rit. Fauct
Euthymius.
August. 4.
lib. de cōsen.
Euang. cap.
10. Ambro.
Epist. 76.
& Hieron.
lib. 2. contr.
Pelag. illud
Hieremie
17. Recede-
tes a te in
terra scribē-
tur, volunt
hac scriptio-
ne Domini
significatum
aduersus
Phariseos.
Luc. 11.

Hier. 31. de, quod per Hieremiam promisit, neque in tabulis lapideis
1. Cor. 3. sed in tabulis cordis carnalibus, vt Paulus loquitur, Dei man-
 data in sculpta gestemus.

5. Superbos [Qui sine peccato est vestrum primus in illam lapidem
proprjs vi- mittat.] magna Christi gloria superbum confundere, infir-
tijs confun- mum & pusillū de illius terore eripere. [Conuertetur dolor
dendos. eius in caput eius.] & [Sagittæ tuæ acutæ in corda inimico-
Psal. 7. rū eius,] & [eripiēs inopem de manu fortiorum,] & [parcet
Psal. 44. pauperi & inopi,] & [humiliabit calūniatorē.] Et [tu humi-
Psal. 34. liasti sicut vulneratū superbum,] & [Disperge superbos in fu-
Psal. 71. rore tuo, & respiciēs omnē arrogantē humilia.] Et [qui ap-
Psal. 88. prehendit sapientes in astutia sua.] Innumerabilia sunt testi-
Iob. 40. monia sacrarum literarum, quæ Deo propriam gloriā ascri-
Iob. 5. bunt in contūdēda superbia, malitiāq; refellenda hominum
1. Corin. 3. eorum qui se iactant, præ se alios despiciunt atque cōculcāt.

Est verò præclara diuinæ sapientiæ ars, ipsū accusatorem,
 iudicem in pari causa sui facere, vt reum se æquē agnoscens, si
 se absolutum velit, absoluat pariter alterum, aut si condemnare
 pergat, eidem se poenæ astringat. Neque enim ratio pati-
 tur, quorum est causa par, disparem esse sententiā, cum Deus
 acceptor personarum non sit. Ergo qui in alterum paratus
 est dicere, vitio ipse vacare debet. [Qui alterum iudicas, te ip-
 sum condemnas.] Dicit Apostolus, & verissimè dicit. [Eadē
 enim agis quæ iudicas. Existimas autem o homo qui iudicas
 eos qui talia agunt, & agis eadem quod tu effugies iudicium
 Dei?] Vt abbat iustissimè lex ne quisquam duo pondera,

Deut. 25. duas ve mensuras haberet: idque esse Deo abominabile Sa-

Pron. 20. lomon confirmat. Nemo igitur sibi persuadeat diuersa se mē-
 sura, diuersa alios esse metiendos. Facile blanditur sibi quis-
 que atque ignoscit: in aliena peccata difficilis & seuerus. Ne-
 que verò ea est iustificandi se ipsum probata & secura ratio,
 aliorum crimina dispicere & notare. Magna est nimirum hu-
 manæ mentis cæcitas, magna in iudicando temeritas, in alios
 censura seuera, in nos ipsos remissa. [Cum tua peruideas
Horatius. (dixit commodè in satyra ille poëta) oculis mala lippus
 inuēdis, Cur in amicorum vitium tam cernis acutè?]

Quod si censores esse cupimus, à nostris vitijs censura in-
 choetur, neque nostra vitia mantica quæ à tergo est com-
 mitta-

mittamus, aliena à fronte pendentì vt vetus paræmia monet. Namque vt misericordes atque mansueti, & modesti & humiles esse discamus, finit nos Deus bonus sapienterò in fada atque indigna prolabi, magisque eos probat medicos animarû, qui vulneribus suis alienis mederi cû humilitate didicerunt. Si alium peccare molestè fers, tui ipsius prior habeto rationem. [Qui sine peccato est primus in illam lapidem mittat.] Hac vnica diuina sententia iudicia omnia temeraria comprimuntur. [Quis enim gloriabitur castum se habere cor? aut quis est qui dicere possit, Non peccaui?]

Audientes autem hoc vnus post vnum exhibant.] Incredibilis est conscientia extimulantis vis. [Traducunt ait sapiens, illos ex aduerso iniquitates ipsorum.] Psalmus etiam non secus. [Existimasti perperam vel iniquè, quòd ero tui similis? Arguam te & statuam te contra faciem tuam.] Quàm turpis & execrandus conspectus cû cogitur scelestus suimet esse spectator? Quàm fada facies: quàm ipsis sui amoribus intolerabilis? [Ponam abominationes tuas in medio tui,] ait Deus in Ezechiele. Acutè Seneca dixit, [sceleris in scelere supplicium esse, & hanc poenam sequi, timere semper & expauescere:] Mala etiam facinora conscientiam flagellare, & plurimum illi tormentorum esse. Coarguit enim eos conscientia & ipsos sibi ostendit. Conuicti igitur flagitiorum conscientia, capite demisso, facie suffusa eadem regrediuntur via, qua venerant, tumidi illi & præferoces accusatores. Homines latere se putabant: oculis Dei abscondi non poterant. Ergo deferunt causam, quam ipsi dicere iubebantur: de actoribus se in reos verfos ferre nullo modo potuerunt. Alias nundinas petunt, qui eas sibi tam male procedere animaduertent, capti ipsi, qui capere Christum vellent.

[Vbi sunt qui te accusabant? Nemo te cõdēnauit? Nemo domine. Neq; ego te cõdēnabo. Vade in pace & amplius noli peccare.] Felix adultera quæ à se ipsa condemnata, à Domino absoluitur. Pharisæi idonei iudices esse non possunt, qui non minora peccarint, idè non condemnant; ne se ipsos vnà condemnent. Christus idoneus iudex qui nihil vnquam

Proh. 20.

6. Conscientia victos Pharisæos cessisse. Sap. 4. Psal. 49.

Ezech. 7. Seneca lib. 16. Epist. 98.

7. Quomodo Christus absoluitur à peccatis.

*Psal. 24.**Prov. 31.**Rom. 6.**Rom. 6.**1. Pet. 4.**August. ser.**47. de ver-**bis Domini.*

vnquam peccauit, absoluit ream, quia reatum mortis trans-
 fert in se. Misericors prorsus & iustus. Per misericordiam ig-
 noscit, per iustitiam se ipsum addicit: vt Dominus remittit
 debitum, vt Redemptor soluit pro debitore, & quàm plenè
 soluit: pro homine moritur Deus. [Dulcis & rectus Domi-
 nus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via.] Quæ-
 nam lex ista? [Et lex clementiæ in lingua eius.] Si de Ecclesia
 id, multo magis proprium Christo. [Vade in pace, noli am-
 plius peccare.] Præterita condonantur: futura caue, neque
 enim in peccato manendum, vt gratia abundet. Misericordia
 præterita mala tollit, non concedit futura. Gladium si capu-
 lo accipias, vsui est: sin aciem premas, perniciem affert: sic se
 habet misericordia Dei, si eam ad præterita cogitas, prodest:
 sin ad futura committenda inuertis, nocet. [Vade in pace,
 sed noli amplius peccare.] [Vt ultra iam non seruiamus pec-
 cato, scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est.]
 [Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentium
 consumandam his qui ambulauerunt in luxurijs, desiderijs,
 vinolentijs, comestationibus, potationibus,] & cætera quæ
 Petrus adiungit. Præclare Augustinus in hodierno facto
 Christum (ita) misericordiam ostendisse ait, vt peccati licen-
 tiam cohiberet. [Intèdant (inquit) qui amant in Domino mæ-
 suetudinem, & timeant veritatem. Etenim dulcis & rectus
 dominus. Amas quòd dulcis est, time quòd rectus est. Qui
 modò sustinet peccantes, iudicaturus est contemnentes, lar-
 gitur tibi spatium correctionis, sed tu plus amas dilationem
 quàm emendationem, sed expectas & de misericordia Dei ti-
 bi plurimum polliceris, quasi ille qui tibi pœnitenti promi-
 sit salutem, promiserit etiam longam vitam. Vnde scis quid
 pariet dies crastinus? Et post nonnulla: [Propter illos qui
 desperatione periclitantur, promissit indulgentiæ portū. Prop-
 ter illos qui spe periclitantur & dilationibus illuduntur, se-
 cit Deus diem mortis incertū. Quando veniet vltimus dies?
 Ingratus es qui hodiernum habes in quo corrigaris. Sic er-
 go ad istam mulierem. Nec ego te condemnabo sed facta se-
 cura de præterito, caue futura. Deleui quod commisisti, ob-
 serua quod præcepi, vt inuenias quod promisi.] Hæc Aure-
 lius Augustinus. Itaque omitti non debet ordo diuinæ sapi-
 æ

ritz in absoluenda rea muliere. Primum inimicos illius com-
pescit, ne ipsi condemnent miseram. [Vbi sunt qui te accu-
sabant? Nemo te condemnauit? nemo Domine.] [Si enim
Deus pro nobis, quis contra nos? Deus est qui iustificat, quis
est qui te condemnet? Iesus Christus qui mortuus est pro no-
bis qui etiam resurrexit.] [Vbi sunt qui te accusabant?] Quā
dulce verbum afflicte animæ, cū se ereptam ex inimicorū
insidijs & vi cognouerit. [Cum placuerint (inquit) Domino
vix hominis, inimicos quoque eius conuertet ad pacem.] De
inde sententiam suam Christus promit, [Neque ego te con-
demnabo.] O faustum fortunatumque iudicium, cuius exitus
is sit quem optare vix posset. Sed hanc Domini gratiā,
qua non imputat culpas, qua delet & tollit, pax sequitur ad-
mirabilis, suauitasque consciētie. [Vade in pace.] [Beati quo-
rum remissa sunt iniquitates & quorum tecta sunt peccata.
Beatus cui non imputauit Dominus peccatum, neque est
in spiritu eius dolus.] Vera enim pax est conscientie de ven-
nia impetrata, sed in futurum magna cautela. Noli amplius
peccare, vt misericordia Dei proficiat in bonum, & pecca-
tum destruat, & gratia abundet in Christo Iesu Domino
nostro. Amen.

Rom. 8.

Pron. 16.

Psal. 31.

DOMINICA

QUARTA IN QVADRA-

GESIMA CONCIO

PRIMA.

Unde ememus panes vt mēducēt hi. Ioan. 6.



VO D in alijs Christi factis non adeo vtitur
est, vt idē omnes quatuor Euangelistæ ex pro-
fesso narrent, id in hac mirabili historia cerni-
mus, quam sacrorum Euangelistarum vnusquis-
que quasi propriam materiam distincte perfe-
quitur. Nam & res ipsa iucundissima atque illustrissima est.

1. De tripli-
ci pane dicē-
dum.

& my.

& mysterium sine dubio magnum insinuat. Ac nos quidem in oratione Dominica diuinitus edocti quotidie panem nostrum petimus à patre. Est verò triplex panis genus quod à nobis postulari in oratione dominica, cum dicimus [Panem nostrum quotidianum da nobis hodie,] Patres interpretantur. Augustinus præsertim ita scribens: [Oportet ut coniunctè accipiantur omnia tria, ut scilicet quotidianum panem simul petamus, & necessarium corpori, & sacramentum visibile, & invisibile verbi Dei.] Est panis corporalis, est spiritualis, est etiam sacramentalis. His tribus panibus indigemus, quorum omnium largitionem ac distributionem non absurdè hodiernum Christi factum representare mihi videtur. Ita que de singulis non nihil etiam dicere operæ pretium ducimus: sed de spirituali & sacramentali dicemus hodie; corporalem in aliud tempus commodè reservabimus.

2. Panē esse
verbū Dei.

Matt. 4.
Eccl. 15.

Ambros. in
Lac. lib. 6.

Nicetas in
oratione
Gregor. in
sanctam Pē
recolem.

Amos. 8.

Psal. 101.

Panem quidem spiritualem, ut hinc exordiamur, verbū Dei esse constat: ut enim materiali pane corpus alitur vis resque recuperat, sic animus Dei verbo sustentat ac reficit. Non frustra Christus dixit. [Non in solo pane hominem vivere, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.] Sapiens quoque non dissimiliter de iusto asseruit, [Cibabit illū pane vitæ & intellectus.] Rectè prorsus Ambrosius hoc Christi miraculum explicans: [At verò hic panis, inquit, quem frangit Iesus, mysticè quidem verbum Dei est, & sermo de Christo qui cum diuiditur, augetur.] Nicetas quoque Nazianzeni vetus interpret, quinque panum allegoriam ad doctrinam de Deo ex sensibus ac naturali cognitione partam accommodat. Cuius panis divini inquam verbi inopia vel potius neglectus homines conficit, atque ad extremam perniciem agit. Duras proinde minas ac non mediocrem iram Dei accipere debemus, cum per Prophetam sic prædicit: [Emmittam famem in terra, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini: ac deinceps. In die illa deficient virgines pulchræ, & adolescentes in siti.] Nam quo pacto vel stare poterit, vel Dei mandatorum viam ingredi, qui salutari pane Dei verbo caruerit? Nempe id præclare David censebat, cum expertus de se confiteretur. [Ossa mea sicut cremum aruerunt, quia obli-

oblitus sum comedere panem meum.] O quam illi felices habendi sunt, qui in domo Dei abundant panibus, tum verò auidè & cum voluptate vescuntur, qui & audiunt libenter & secum meditantur, & cum alijs quoque suauiter communicant eloquia cœlestia. [Verbum Christi abundanter habiter in vobis:] iebat Paulus. Vix est reliqua spes eorum salutaris, qui doctrina Christi carent: at eorum certissima desperatio existit, qui oblatam vltro fastidiunt reijciūtque. [Omne esca]m abominata est (inquit) anima eorum.] quid planè sequitur? [Appropinquauerunt vsque ad mortem.] Feretro inferri in tamulum narrat, eiusmodi cibum omnem spiritale pertaxos. Quid igitur sentire par est de istis hominum ocioforum gregibus, qui cum habeant concionatores Dei & multos & præclaros, omnes vituperant, neminem probant, nemini aures accommodant, in nugis tempus omne vitamque transigunt? Istos ego tanquam deploratos extrema clade perituros minimè dubito.

Cor. 3,

Psal. 106.

Quemadmodū verò diuini huius panis largitio fiat, quem admodum infinitis hominum turbis erogetur, pulchrè nobis hodierni conuiuij ratio declarat. Christus quidem Philippū rogat, [Vnde ememus panes, vt manducent hi?] Si quis autē consideret in numeros in Ecclesiam hoc ipso die confluentium cœtus, eosque omnes cœlestis doctrinæ auidos ab vnius ore pendere, meritò quæret, vndenā tot millibus idonea alimenta suppeditari possint. Centenos & quinquagenos discubuisse illos Euangelistæ referunt: at hodie millenos ac decies millenos in templis, diuini verbi conuiuium interesse cernas. Quàm iucundum spectaculum atque magnificum? Prædicatores instar Apostolorum de manu Christi sacra alimenta verbi capiunt, eadem populis circumfusus distribuūt. Ex paucis illis panibus cibi multiplicati tot millia satiarunt: ex vno atque eodem hoc pane Euangelij innumerabiles conciones, atque tractatus fiunt. Quot de eadem re commentationes? quot exhortationes? earumque quàm varix? quàm pulchræ? quàm mirabiles? Quisnam, quæso, tantam copiam ex modica semente affert? Nimirum manus illa, quæ panem hordeaceum in deserto ita multiplicauit, vt millibus tot sufficeret, ab eisdem panis verbi diuini incrementa

3. Verbum
Dei multi-
plicari in-
stat horum
quinque pa-
num.

menta

menta suscipit tam magna, ut ipsi etiam qui alijs partuntur & porrigunt, admirentur, sic enim, se res habet cum sumit codicem doctor, inuenit aliquid, cum cogitat quomodo populo exponat, amplius occurrit, in ipso vltu scribendi & docendi mirifice augetur & crescit. Id de se Augustinus egregius diuini panis dispensator ingenuè confitetur. Ita enim scribit. [Illi quinque, & illi septem erant panes, antequam inciperent dari esurientibus, quod vbi fieri cepit, comphinos & sportas satiatis hominū tot millibus impleuerunt.

August. lib.

1. de doct.

Christiana,

cap. 1.

Si cum ergo ille panis dum frangeretur accreuit, sic ea quæ ad hoc opus aggrediendum iam dominus præbuit, cum dispensari cæperint, eo ipso suggerente multiplicabuntur, ut in ipso hoc nostro ministerio non solum nullam patiamur inopiam, sed de mirabili etiam abundantia gaudeamus. Hæc Augustinus, in quibus illa vox consideratione dignissima est, [Ille panis dum frangeretur, accreuit:] cui congruit Ambrosius dicens, cum panem verbi Dei dum diuiditur, augetur.

ambros. lib. 1.

de sacram.

cap. 1.

Psalm. 67.

Merito enim sanctus Pater id quod ad diminutionem panis pertinere videbatur, id est fractionem, potius incremento inferuisse commendat, ut panis spiritalis vltum eo exemplo explicaret, qui tanto vberior fit, quanto amplius communicatur. [Dominus dabit verbum Evangelizantibus vltur:] multa Prophetæ decantat. Manus ergo diuina multiplicat panem, cui benedicit. [Etenim benedictio Domini dimittit fa-

Pron. 10.

cit.] iuxta Sapientis dictū. De vno ergo atque eodem hoc Euangelio vel hoc ipso die cōciones tot tamque vberes & præclaræ fient, in alijs atque alijs Ecclesiasticis audientijs, ut agnoscat pius Dei cultor, cœleste esse miraculum, cœleste conuiuium, Deo tot millibus hominum de exiguis verbis tanquam de

4. Verbum

Dei per mi-

nistros distri-

bui ordina-

te & suffi-

cienter, ut

quinque pa-

nes.

1 Cor. 12.

Ephe. 4.

quinque panibus præbente largissimum epulum.

Verum illud prætereundū non est, in eo cōuiuium Christiū primum dedisse panē Apostolis, deinde Apostolos populo distribuisse. Itaque fuit qui daret, fuere qui acciperent: fuere itē qui & acciperent ipsi, & alijs darent. Quorsum hæc? Primum ut intelligatis, ordinem Deo placere in Ecclesia: neque omnium esse omnia agere; sed alios esse oculos iuxta Apostolum, alios pedes. Et ipse (inquit) [Dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò

Euan-

Euangelistas, alios autem pastores & doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Dionysius quidē in sua illa Ecclesiastica Hierarchia triplicem gradum ponit instar cælestium, purgantium, illuminantium, ac perficientium: cui respondent eorū qui purgantur, & illuminantur & perficiuntur diuersi ordines. Babylonis sanē princeps, id est, diabolus apud hæreticos omnia miscet atque perturbat. Deinde illud docemur, debere sacerdotem ac prædicatorem à Deo accipere, quæ populo habet tradere. [Conuiuij enim vt ait Cyrillus, princeps Christus est, atque cælestibus & diuinis disciplinis, conuiuas accipit suos, idque non per se ipsum, sed ministerio Apostolorum gratiam eius nobis ministrantium facit.] Quod cum ita sit, lectione diuinarū Scripturarum opus est, nec lectione nuda ac ieiuna, sed meditatione in Deū intēta, oratione plixa & ardenti, si fructuose docere volumus, si satiare hominū desideria, si explere esurientium famem. An oblitus sumus cōsiliū Apostolorum: [Nos verò (inquiunt) orationi & ministerio verbi instantes erimus.] Orationem verbi ministerio necessario coniunctam arbitrati, vt orando diuinitus acciperent, quod prædicando, alijs prodesse. Ex Dei cōspectu spiritum atque ignem salutarem mens capit. [In dextera eius, ait Moyses, ignea lux: & qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius.] De qua re eximij doctoris Augustini præceptū singulare illud est: [Agat noster eloquens, vt intelligenter, vt libenter, vt obediēter audiatur: & hæc se posse, si potuerit, magis pietate, magis orationum, quam oratorum facultate non dubitet: vt orando pro se ac pro illis quos est allocuturus, sit orator antequam dictor. Ipsa hora iam vt dicat accedens, priusquam exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam sitientem, vt eructet quod biberit, vel quod impleuerit fundat.] Quo præclaro Augustini præcepto, si ecclesiastici doctores passim vterentur, vberiores sine dubio suarum concionum fructus essent relaturi. Tertium iam hinc documentum capere licet, quo pacto diuini verbi alimonia sumenda sit. Sedere iussit Christus atque ordinatè discumbere eos, quos pascere volebat. Amat videlicet quietos ac mansuetos auditores doctrina Dei: non cu-

Dionys. cap.
1. de Eccles.
hierarch.

Cyrill. li. 3.
in Ioan. cap.
18.

Act. 6.

Deut. 32.
Aug. lib. 4.
de doctrina
Christ. c. 15.

- Iaco. 1.** riosos, non arrogantes, atque audaces.] In mansuetudine (ait Iacobus) [suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.] Omnibus prouidet ille magnus paterfamilias, neminem contemnit, aut præterit: vnicuique id maximè tribuit, quod commodissimū nouit. Accipiat igitur quod sibi quisque diuinitus oblatum videt. Nulla est tam vulgaris abiectaque concio, in qua non sit aliquid quod saluti tuæ proficere possit. Id tibi accipe ac serua, desine porrò vel concionatori detrachere, vel alios carpere, in quos illum dicere intelligis. Perinde enim plarisque euenit auditoribus, atque pueris solet in ientaculis, qui in cibos socijs datos oculos intendunt, suos negligunt, aliorum partibus inuident atque obloquuntur. Ita neque suis fruuntur iucundè, neque alios frui sinunt. [Quid ad te? tu me sequere,] ait Christus, Petro de Ioāne perquirenti [Quæ præcepta sunt tibi illa cogita semper.]
- Ioan. 21.** Ergo in cælesti conuiuio suas quisque partes accipiat, studio sè quod ad se pertinet, animo memoriæque commendat. Iam cōsideratione minimè vacat, quod discipulis præcepit Christus colligere fragmenta quæ superfuerunt, collecta verò sunt multo plura quàm fuerant expensa. [Reliquiæ, inquit Dauid, cogitationis diem festum agent tibi.] Ea quæ alijs Euangelicus dispensator erogat, sibi ipsi profutura sciat, si se collegerit, si conseruare in corde didicerit beatissimæ Virginis exemplo Dei verba, quæ tractat. Ita non modò penuriā non patietur vllam, qui cælestes thesauros erogat, verū etiā largiendo ditescet. Quin etiam Augustini sententia, illa sacerdotibus referuantur, quæ populus minus percipit. [Quæ sunt (inquit ille) fragmenta, nisi quæ populus non poterat manducare? Quid ergo restat nisi vt secretiora intelligentiæ quæ non potest capere multitudo, illis credantur, qui idonei sunt & alios docere valent, sicut erant Apostoli: vnde & duo decim cophini impleti sunt.]
- Luc. 21.** Haftenus de pane spirituali, nūc de spirituali & corporali simul, id est, sacramentali pauca dicamus. In quo genere videre nēpe est excellētius multo miraculū eo ipso quod hodie Christus patrassè memoratur. Nā si quis attentè scripturam Euangelicam legat, inueniet planè occasione huius conuiuii in deserto acti de illo altissimo Eucharistiæ conuiuio
- Aug. tract. 14. in Ioan.** ser-
- 5. Sacramē talis cōuiuij fuisse imaginē hoc conuiuium.**

Sermonem esse institutum à Christo apud hunc eundē Ioan- Ioan. 6.
nem, qui in eodem capite Christum Iudæos alloquentē ita
inducit. [Queritis me non quia vidistis signa, sed quia man-
ducaistis ex panibus & saturati estis, operamini non cibū qui
perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem filius homi-
nis dabit vobis.] Quisnam porrò ille panis sit, mox aperit
illis verbis, [Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi
vita.] Hunc ergo panem corporis Christi nos petere in ora-
tione Dominica Cyprianus scribit his verbis: [Panem no-

*Cyprian. in
exposit. ora-
tion. Domi-
nic.*

strum vocamus, quia Christus noster, qui corpus eius con-
tingimus, panis est. Hunc autem panem dari nobis quotidie
postulamus, ne qui in Christo sumus, & Eucharistiam quo-
tidie ad cibum salutis accipimus intercedente aliquo graui-
ore delicto, dum abstinenti & non communicantes à celesti pa-
ne prohibemur, à Christi corpore separemur.] Quin etiam
Alcuinus grauis autor & perantiquus ideò mentionem festi
pachæ à Ioanne factam notat, vt coenæ dominicæ quædam
insinuatio fieret. Videte iam, quàm sit longè maius miracu-
lum quod quotidie frequentat Ecclesia. Illic de panibus
quinque saturati sunt homines quinquies mille: hic de
vno eodemque pane vescuntur infinita millia fidelium.

*Alcuin. in
catena San-
cti Thomæ.*

Quin potius ab initio nascentis Ecclesiæ vsque in diem
hodiernum, atque ex hodierno in vltimum vsque diem, &
sufficit & sufficiet omnibus panis vnus. Fragmenta verò
quis non miretur, vbi fractus panis nullo modo minuitur,
sed integer manet, æquè in toto æquè in partibus habens?
Nonne audistis carmen celeste, [Sumit vnus sumunt mil-
le, Quantum isti, tantum ille, Nec sumptus consumitur.]
Propterea mysterium fidei appellatum est, vbi quod cer-
tò credis Christiane, sensum omnino superat, neque dubi-
tas tamen, neque meritis dispendium. Atque erant quidem
panes illi hordeacei, sed manibus Christi attacti, ac celesti
benedictione donati, omni ambrosia dulciores effecti sunt,
omni regia placeta pretiosiores. An id in Eucharistia nō fit,
vt panis terrestris ac communis veniat ad altare, vbi verò
Christi manibus & verbis, id est, sacerdotali consecratione
mutatus fuerit in panē plulquā Angelicum ac supersubstan-
tialē

Amb. lib. 4. de sacramē. cap. 4. tialem euadat? [Panis communis est, inquit Ambrosius, ante verba sacramentorum: ubi accesserit consecratio de pane fit caro Christi.] Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducet non moriatur in æternum. Est nouum man-

Ioan. 6. Sap. 16.

Iam in hodierno cōuicio Apostoli & sumebant à Christo panem, & alijs ipsi porrigebant: Apostolorū functionē sacer dotes obeunt accipientes simul ac prębentes diuinas epulas: quibus sic congruit ut sumāt & dent cæteris. Quomodo au- tem acceperit populus Iudæorū illos panes, tenetis: discum bere in scæno iussi sunt, si meministis, & sic quieti & cōposi- ti expectare suū cibum. Sui ipsius cognitionem accuratā po- stulat mensa cælestis, ut scænum suū cogitet homo non prę-

1. Cor. II.

Luc. 12.

tereunter, sed diu veluti insidendo. [Probet se ipsam homo (clamat Paulus) & sic de pane illo edat.] Neq; verò pro vo- luntate cuiusq; panis porrigebatur, sed pro Apostolici arbi- trij censura, ut puero portio minor viro robusto maior attri- bueretur. Non omnes eadē mensura metiendi, ut det illis in tempore tritici mensuram. Apertiùs dicam, quidā comman- care, vel quotidie vel frequentissimè volunt, neq; de præpa- ratione idonea cogitant: alios sic agere obtēdunt, quorū ipsi puritatem, virtutisq; præstantiā minimè quærunt. At nō in multo vsu sed in bono vsu sacramentorū vis salusq; est. Om- nes quidem cupere debent, omnes item accipere, sed pro ma- nus Apostolicæ distributione, id est iuxta spiritalis patris consiliū & facultatē. Deniq; panis ille omnes expleuit, om- nes pauit, omnes saturos, letosq; pręstitit. Nū simile quippiā noster hic panis sacrosanct⁹ exhibeat? Quin potius ò panis omni laude superior: ò ineffabilis dulcedinis epulū, tu tu mē ti intus expone quā sapias, quā votis omnibus satisfacias: ut rapias animā gustu suauitatis æternæ. Eas (inquam) mentes, quæ sæculo relicto per desertū pœnitentiæ vitæq; laborio- sæ Iesum sequuntur: quam beatas, quā plenas omni bono re- linquis? Quales de te voces edūt? quemadmodū diuinas lau- des totæ resonāt? Quinā hymnus ille quo se inuicē in diuini amoris igne succēdunt? [Lauda Hierusalē Dñm, lauda Deū tuū Sion: quoniā confortauit seras portarum tuarū: benedi- xit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem, & adipe fru- menti]

Psal. 147.

menti satiat te. Frumentum quidem electorum est, frumēti
verò adipe atque medulla te pascit Christus, neque id mali-
gnè aut parcè, sed ad satietatem vsque vt plenus diuino edu-
lio, de Deo viuas, & viuas Deo.

INEADEMDO-

MINICA CONCIO

SECUNDA.

Unde ememus panes vt māducēt hi. Ioa. 6. 1. Mira Dei liberalitas.



SICVT in superioribus quadregesi-
ma sanctæ Dominicis, quanuis multa
occurrant vitæ Christianæ opportuna
documenta, tamen singulæ videntur ha-
bere proprium aliquod ac præcipuum
argumentum, vt prima de ieiunio, secū-
da de oratione & contemplatione, ter-
tia de peccatorum confessione potissi-
mum dici quodā suo iure postulent; sic mihi videtur hodie-
na dominica, quæ quarta est, habere etiam ipsa suā materiā
peculiarem, eamque esse maximè eleemosynam. Quid enim
aliud egregia illa Christi liberalitas in pascendis tot hominū
millibus egit, quā vt intelligeremus & ipsi esse curæ pau-
peres inopesque, & in horum necessitatibus subleuandis de-
bere nos ipsius consiliū atque institutum sequi? Quam esse
sententiam beatissimi Cyrilli Alexandrini, vt cognoscatis, *Cyril. lib. 3.
in Ioan. cap.*
eius verba recitabo: [Maximum atque vtilissimum illud est
(quærebat nempe huius diuini miraculi vtilitatem atque ita
sequitur) liberalitas enim nobis hoc miraculo cōmendatur,
& quasi magna voce dicitur. Quanto plura dabis liberaliter
atque misericorditer, tanto tibi plura largius confluent. Fac
ergo libenter quod scribitur, Frange esuriētī panem tuum.]
Ita Cyrillus & Dei liberalitatem, & nostram ex ea doctri-
na, ex hoc Christi facto commendat. Quas dicas res si

18.

sermone apto persequamur, non leue opus pretium facturiprofecto sumus. Ergo quemadmodum cælestis Pater subiecta sibi familiæ prouideat, quemadmodum Princeps ille sempiternus huic vniuersæ Reipublicæ à se condita alimēta cæteraque necessaria subsidia suppeditet, considerare dignissimum atque vtilissimum erit. Vt enim ex monte sublimi circumfulam multitudinem Christus primum prospexit, deinde indigentium turbam lautè pavit, ita putare debemus tanquam de illa præcella eternitatis atque omnes creaturas vndiq; contueri, ac subiectas oculis miseria omni egestateque leuare, porrecto desuper suæ misericordiæ subsidio.

Cyrill. lib. 3. in Ioann. cap. 13. Id significari montis illius celsitudine Cyrillus idem interpretatur. [Spiritualiter (inquit ille,) dicimus quasi ex alto monte præscientiæ suæ omnes qui ferventi fide illum exquirunt, prævideri. Nec enim occidet fame animam iustam,

Eccli. 39.

Sap. 6.

Matt. 6.

Matt. 10.

Sap. 11.

sed se ipsum panem apponet, omnia vitæ necessaria suis præparans. Ergo ex illo montis vertice ex illa specula omnes conspicit. [A sæculo vsque in seculum respicit,] ait sapiens. [Puillum & magnum ipse fecit: & æqualiter est illi cura de omnibus.] Quomodo enim obliuiscetur hominum, qui passerum memor est, [Nonne duo passeret asservaneant, & vnus ex illis non est in obliuione coram patre vestro,] Verba sunt Domini. [Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt.] Nouit igitur quibus egeant, potest verò omnibus præbere remediū, [cui subest cū voluerit, posse.] Qui enim ex materia inuisibili, id est ex nihilo cuncta condidit, potest ex eadem materia quæ defunt subministrare, neq; opus est illi alijs cellarijs, neque indiget horreo locupletiore, sic enim cogita, cū nihil ipsum exhaustum finitūque sit, tunc Deo defuturam benefaciendi, largiendique materiam.

Psal. 110. At nouit quidem nos egere, potest etiam indigentibus subuenire: sed fortasse non vult. Durus est, & nihil alieno malo mouetur, nihil inopia nostræ, scilicet, commiseratione tangitur? Imò verò [misericors & miserator Dominus est.

Psal. 135. cum dedit timētibus se.] [Suavis Dominus vniuersis, & mul-

Psal. 146. tum misericors. Qui dat escam omni carni.] Itemque alias.

Scribit Ari. [Qui dat iumentis escam ipsorum & pullis cornuorum inuo-

stret. 9. de cantibus se.] Qui coruos pascit, non pascet homines, qui

relictos

relictos a parentibus pullos cornuorum crocitantés culicibus
 immisisis vltro in os alit, atque eorum veluti tutela suscepta
 cornuorum vicem ipse suplet, quoniam modo animas diuinæ
 vitæ capaces, sua ipsius imagine insignitas, si viderit egere &
 elurire, contemnet? Quam summam Dei nostri prouidentia
 ac liberalitatem creaturæ omnes expertæ, ad vnum illum ac
 currunt, ab vno sibi remedium openique omnem expectât.
 [Oculi (inquit) omnium in te sperant Domine; & tu das illis
 escam in tempore opportuno: aperis tu manum tuam & im-
 ples omne animal benedictione.] Rectè Beatus Pater Fran-
 ciscus, vt Bonauentura narrat, Deum magnum Eleemosy-
 narium vocare solebat, quòd beneficia tam ampla in tot
 pauperum greges perpetuò conferret. Vidistis saepe egeno-
 rum cateruam, foribus diuitum ac præpotentium adflare:
 si quando ex testamento stipis corroganda est in plurimos, vt
 nollis quanta pauperum frequentia atrijs hæredum circum
 fusa eleemosynam præstoletur, vt nuditatem, vt inopiam, se-
 nectutem, plagas, deformitates omnes ostendet? Quamobrè
 vt stipis minuta particulam accipiat, & nos igitur Dei atria
 frequentemus, miseriam omnem nostrâ exponamus oculis
 cuncta videntis, non recessuri omnino, nisi necessario suscep-
 to beneficio. Non deerit (mihi credere) inuocantibus se: neq;
 marsupium sibi exhaustum caulabitur, [qui diues est in mi-
 sericordia, diues in omnes qui inuocant illum,] qui ipsum da-
 re beatum putat, qui quauis magnam accipiendi cupidita-
 tem, largiendi voluntate longissime superat.

Talis sanè Dei misericordia, tâ effusa liberalitas est, cuius
 veluti indicium nonnullaq; imaginè hodierno epulo pposuit,
 quo bonus Dñs ac pius pater famelicos tot benigne accepit,
 illud maximè agens, vt ex ipso disceremus quæadmodum libe-
 rales esse oporteret in pauperes, vt eleemosynæ studiū nullis
 difficultatibus cedat. Erat quidē multitudo hominum maxi-
 ma, cella Christi pertenuis & exhausta, locus planè desertus,
 & sterilis, omnia difficultatib⁹ plena. Rogatus Philippus vn-
 de panes comparari possent, de re tota desperat. [Philip-
 pe vnde ememus panes vt manducent hi? Ducentorum den-
 nariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque medicū quid
 accipiat. Vnde istos potest quisquam hic saturare panibus?]

hisor. ani-
 ma. c. 31. &
 Plinius lib.
 10. cap. 12.
 cornus abige
 re nido pul-
 los, & tota
 regione pel-
 lere. Cornos
 nō alā parē
 tibus, vsque
 dñ plumef-
 cāt, & nigrā
 fiāt, scribūt
 multi, vt
 Greg. li. 30.
 moral. c. 15.
 itaque va-
 gātur pulli
 in nido &
 crocitant. Ob
 hoc David,
 & Iob dicūt
 clamare ad
 Deū & in-
 uocare cum
 pullos cornu-
 rum.
 Psal. 144.
 Ephes. 2.
 Rom. 10.
 Act. 20.
 2. De eleemo-
 syna faciēda
 maximè a
 pralatis.

Quid Andreas? [Habet unus quispiam panes quinque, verum hoc quid inter tantos.] Ille nihil, hic propemodum nihil. Talia hominum consilia sunt de faciendis elemosynis. Pauper, se non habere quod det: dives, esse sibi familiam amplam, multas expensas, filias natu grandiores, quæ collorari non nisi multa dote numerata queant. Sexcenta eiusmodi. Nam [ubi multa sunt opes, esse multos quoque qui comedant eas.] Iam verò contra mendicorum tum multitudinem tum improbitatem plerique declamant, qui sibi peritiores politicæ rei videntur: agrè ferunt tot monasteria esse, tot hospitia pauperum, tot valetudinaria, tot pias stipis cogendæ rationes. Gravari immoderatè rem publicam, ferri non posse tantum oneris, patrimonium ampla tantis rebus curandis minimè sufficere. Hæc vox est filiorum huius sæculi, hæc sententia Philippi dicto simillima, [Vnde istos quis saturare possit.] Cæterum isti ipsi qui ad pauperes alendos aut elemosynæ quippiam tribuendum, tot difficultates obtendunt, qui æs alienum, qui filias nobiles, qui sumptuum magnitudinem narrant, isti inquam ipsi, simulatque collibuit, in alcam multa millia nummum dare, aut turpi obscænoque meretriculæ amoris inferuire, aut vero vanitatis spectaculo pretiosam vestem proferre de nouo, denique libidini & iactantiæ ut obsequantur, insanos sumptus facere minimè verentur, neque vllis aut æris alieni, aut familiæ amplæ difficultatibus retardantur. Et tu mihi famulos, filias, clientes, cum de elemosyna mentio sit, apponis, dicisque, Quid hæc inter tantos? Quanto melius Tobias senior iuniorē instituit, [Quomodo potueris, ita esto misericors, si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam id libenter impartiri Rude.] Sareptanæ illius viduæ mementote, quæ Eliæ petenti cibum, respondit non sibi superesse plusquam pugillum farinæ ex qua placentulam faceret, ut ipsa simul ac filiolus vescerentur, ea finita famem tolerandam usque ad interitum. Ita inquit ille, [Verumtamen primum mihi facito ex ipsa farinula subcineritum panem parvulum, & adfer ad me. Tibi autem & filio tuo facies postea.] Quid ais Eliæ tibi primum, mox sibi & filio factura est vidua cibum? videlicet viuas tu illa filiusque

Tob. 4.

3. Reg. 17.

filiiſque eius continuo pereant? Imò verò ita viuent & diu
 viuent, ſi ſeruum Dei prius aluerint. [Hæc enim dicit Domi-
 nus, Hydria farina nō deficiet, nec lecythus olei minuetur.]
 Pulchrè factum viduæ Cyprianus depingit: [Nec obtempe-
 rare, inquit, illa dubitauit, aut Helia filios mater in fame &
 egeſtate præpoſuit. Promptè ac libenter, quod petebatur,
 offertur: nec de abundantiæ portio, ſed de modico totum da-
 tur.] Verè id experiuntur omnes eleemoſynę ſtudioſi, opes
 non diſtrahi Chriſto dando, ſed augeri & cumulari. Nullas
 igitur patiamur anguſtias: nunquam deeſt quod dent. Suas
 omnes fortunas vidua Evangelica in Dei gazophylazium
 miſit alacris & læta. Nihil enim beatius, nihil diuinius. Deus
 qui dat omnibus abundanter. At deſertum eſt, ſunt turbæ
 innumerabiles, nihil eſt in penu reliqui. Quid ad hæc Chri-
 ſtus? [Date illis vos māducare.] Vos qui eſtis præſales Eccle-
 ſiarum, qui Apoſtoli, qui capita Reipublicæ, qui principes
 populi, vos (inquam) date illis. Audiant hanc vocem Epiſco-
 pi, audiant Rectores Eccleſiæ, audiant magiſtratus & iudi-
 ces, quorum nonnulli, ſi dictum eſſet, exigite, extorquete,
 rapite, non poſſent diligentius facere. Propheta ſane exclā-
 mat in tales. [Qui comederunt carnem populi mei, & pellē
 eorum de ſuper excoriauerunt, & oſſa eorum confrugerunt
 & conciderunt quaſi in lebete.] [Nōne greges à paſtoribus
 paſcuntur? Verum paſtores ſemetipſos potius paſcebant,]
 ait ille Propheta. Non ita Chriſtus: ſed date (inquit) vos illis
 māducare.

Sed videte modò Dei magnificentiā, qui Apoſtolos præ-
 cepit, vt turbæ darent, quo veſcerentur, ipſe ſe ſciebat Apo-
 ſtolis iſiſis daturū, ſed daturū vt darent. Eſt enim ſine dubiō
 eleemoſynæ certiffima merces non in futuro ſolum, ſed in
 præſenti etiā Dei verbum eſt, [Date & dabitur vobis.] Sunt
 illa Scripturæ certiffima teſtimonia. [Fœneratur Dñō, qui
 miſeretur pauperis.] Et aliās. [Honora Dñm de tua ſubſtan-
 tia, & de primitiis frugū tuarū da pauperibus: & implebun-
 tur horrea tua ſatiritate, & vino torcularia tua redūdabūt.]
 Item illud, [Anima quæ benedicit, impinguabitur, & qui
 inebriat, ipſe quoque inebriabitur.] Nunquā egent qui egen-
 tibus ſubueniunt. Eleemoſyna nō minuit ſed munit & auget

Cypria. tra-
 ctatu de ope-
 re, & ele-
 moſyn.

Luc. 21.
 Iacobi 1.

Mich. 3.

Ezech. 34.

3. Eleemo-
 ſynis dandis
 non minui,
 ſed augeri
 opes.
 Luc. 6.

Pron. 19.

Pron. 3.

Pron. 11.

3. Reg. 17.

*Cypria. tra-
cta. de elee-
mosyna.*

*Cyroll. libro
3. in Ioan.
cap. 18.*

*Cyprian. de
opere & e-
leemosyna.*

Psal. 36.

opes. Testis est hydria illa Sareptana vidua, testis lecythus olei: in summa penuria expēla, facile copiosam vbertatem retulerunt, [secundum diuinæ pollicitationis fidem (ait Cyprianus) multiplicata sunt viduæ & cumulata quæ præstitit: farris & olei vasa completa sunt. Nec filijs abstulit mater, quod Helia dedit, sed magis contulit filijs, quod benignè & piè fecit.] Sicut semper auarus eget, ita semper liberalis abundat. Ex quinque panibus & saturati sunt quinque millia hominum, & superfuerunt fragmentorum cophini duodecim. Idem planè miraculū, vt hoc loco Cyrillus sapiēter animaduertit, eleemosyna operatur. Auari certè diffidunt & vidēt: verū viri fideles ac misericordes quotidie rem esse certam experiuntur. Ego non tam charitatem desidero, quàm fidei defectum queror. Quare is ipse, quē toties libenter nomino Cyprianus: [Quid facit (inquit) in domo fidei perfidum pectus? quid qui Christo nō credit, appellatur & dicitur Christianus? si putas quia Christū pascit à Christo ipse nō pascitur.] Tenemus enim Deū ipsum fideiussorem, qui pro pauperibus satis dat non in satutum modò, sed in præsens etiā: ipsius scripturas ac chirographa illi ostendere possumus. Quid igitur dubitamus? quid hæremus? quid diffidimus? omnino fidem nostrā prodimus, qui fidē Deo tam apertè, tam sæpe pollicenti minimè habemus. Atque illud quæso te, mihi attende, quod ab eleemosyna faciēda te reuocat, id maxime inuitare atque allicere debet. Quid enim caularis, ne largas eleemosynas facias? Habeo, inquis) familiam, habeo liberos: vereor si multa dem, ne illos in egestate relinquam. Imò verò da plurima, si vis filios locupletes relinquere, vt possis honeste filias virgines collocare, esto largus in porrigenda eleemosyna. Rides? collige te parumper, & seriò Spiritum sanctum audi. Ita David testatur. [Iunior fui, etenim senui, & nō vidi iustum derelictū, nec semen eius quærens panem. Tota die miseretur & cōmodat: & semen ipsius in benedictione erit.] Experientia multorū annorum se didicisse narrat, iusto nihil defuisse, ac benefaciendo nō solum sibi, sed filijs ac posteris stabilisse diuitias. [Tota die, inquit, miseretur & cōmodat. Quid hoc est? Nunquā à benefaciendo, à dādo, à cōmodando retardari potest. Qui igitur semper dat, nōne tandem

tandem exhauriet arcam, & ad fundū inanem veniet? Quin potius quanto plus largitur, tātō posteris plura accumulatur. Et semen illius in benedictione erit, hoc est in abundantia, in prosperitate, minimē egens, minimē mendicum. Si meam orationem contemnis, Cypriani nō contemnes: is ita loquitur. [Sed enim multi sunt in domo liberi, & retardat te numerositas filiorum, quo minus largiter bonis operibus insistas: at quin hoc ipso operari largius debes quo multorū pignorū pater es. Plures sunt pro quibus Dominū de preceris, multorū delicta redimenda sunt. Si ergo verē filios tuos diligis, si eis exhibes plenam & paternam dulcedinē charitatis, operari magis debes, ut filios tuos de iusta operatione commendes. Deo assigna facultates tuas, quas hæredibus seruas: ille sit liberis tuis tutor, ille curator. In tuto hæreditas ponitur, quæ Deo custode seruatur. Hoc est futuris hæredibus paterna charitate consulere secundū fidem scripturæ,] & adiūgit Cyprianus testimonium ex Psalmo, quod iam produximus. Abi nunc & thesauros tuos reconde auare, quos diripiat ac prædetur hostis. Nonne occurrit Nabalis illius duri & inclementis exitus, qui de regio conuiuio ne frustulum quidem Dauidi postulanti dare voluit, idem ira contempti ducis iusta nuntiata præ pavore miserē periit? Quanto prudentior, quanto etiam felicior vidua Sareptana pauper & liberalis Nabale diuite & avaro? Apostoli quidem manu erogabant, sed cophinis colligebant reliquias: quinque panes distribuerunt, sed duodecim cophinis reportarunt. Est enim eleemolyna instar fontis, qui eo plus manat, quo largiores ex se aquas derivat. Neque exiccatur beneficentia suo ductu, sed redundat amplius & crescit.

Cyprian. de
eleemolyna,

1. Reg. 25.

3. Reg. 17.

4. Avaritiam etiam
fortunis ipsi nocere.

Pron. 11.

Eccles. 5.

Aggai. 1.

Est verō animadversione dignissimum, contra atq; volūt & opinantur, avaris tenacibus euenire. Ideo non largiūtur, ut habeant, propterea, retinent, ne egeant. Sed miseris restita vertitur in contrarium. Sapienter Salomon velut enigma proponit. [Alij diuidunt propria & ditiores fiūt: alij rapiūt nō sua & semper in egestate sunt.] Verē dictum à Sapiente. [Qui amat diuitias, fructū non capiet ex eis.] Aggæus Propheta cōpellat & clamat. [Ponite corda vestra super vias vestras. Comedistis & non estis saturati, bibistis & non estis inebriati,

inebriati, seminaſtis multum, intuliſtis parum, operuiſtis vos, & non eſtis calefacti: reſpexiſtis ad amplius, & ecce factum eſt minus.] O vera vox, quam velint, nolint, confiteri veram coguntur auari & duri homines, in quibus illud pro uerbij videre eſt. Quod non capit Chriſtus, rapit fiſcus. Inuehitur copioſe atque eleganter in avaros beatiſſimus martyr Cyprianus in eadem de eleemoſyna oratione ad hũc modum: [Audiebāt (inquit) Chriſtũ Pharifæi, qui erāt cupidifſimi & irridebant eum. Quales nunc in Eccleſia quoddã videmus, quorũ præcluſæ aures & corda cæcata nullũ de ſpiritualibus monitis lumen admittunt. Quid tibi in iſtis ineptis & ſtultis cogitationibus plaudis, quaſi metu & ſolitudine futurorum ab operibus retardans? Quid umbras & præſtigias quoddã vanæ excuſationis obtendis? Pecuniæ tuæ captiuus & ſervus es: catenis cupiditatis & vinculis alligatus es; ſervas pecuniam, quæ te ſervata non ſervat: patrimonium cumulas, quod te pondere ſuo grauius onerat. Quid diuitijs tuis ſolus incubas? Quid in poenam tuam patrimonij pondus exaggeras? Reditus tuos diuide cum Domino Deo tuo, fructus tuos partire cum Chriſto,] & multa alia in eandem ſententiam. Et ante hæc idem. [Metuis ne patrimonium tuum fortẽ deficiat, ſi operari ex eo largiter cœperis, & nescis miſer, quia dum times, ne res familiaris deficiat, vita ipſa & ſalus deficit: & dum times, ne pro te patrimonium tuum perdas, ipſe pro patrimonio tuo peteas.] Hæc ille ſanctiſſimus & eloquentiſſimus pater. Iam verò arte quadam diuina fit, vt qui pauperibus dare in vita nolant, pauperes habeant hæc redẽs etiam inuiti. Mirũ videatur, niſi Iob tam antiquus teſtis ita eſſe confirmet. [Hæc eſt, ait ille, hæreditas violentorum, quã ab omnipotente ſuſcipient. Si cõportauerint quaſi terrã argentũ, & ſicut lutũ præparauerint veſtimẽta, præparabit quidẽ ſed iuſtus veſtietur illis, & argentũ innocẽs diuidet.] Hoc in eorũ bonis sæpe cernimus, qui ſine teſtamento decedũt. Cõplures liberis ac poſteritate diuinitus orbat in xenodochia pauperũ, aut in monachorũ domicilia bona diſtribuũt, cũ iã ad mortis cõſpectũ relinquere omnia coguntur inuiti. O quanto melius & tutius in vita diſpendere, quã in morte relinquere Chriſto, quãdo ideò datur fortunę, quia

retineri

Cyprianus.

Iob 27.

retineri non possunt. Quæ si vera sunt (fratres mei) nobis ipsi tempestiuè beneficiamus, & quod habemus boni communemus alijs, vt nobis maneat vel potius crescat in vita hac, vbi centuplum promissum est, & in illa futura, quam æternā beatamque diuino munere expectamus. Matt. 19.

IN EADEM DO-

DOMINICA CON-

CIO TERTIA.

Abijt Iesus trās mare Tyberiadis. Ioan. 6.



MIRABILEM Dei prouidentiam in eos præsertim qui diuinis præceptis obsequuntur, magnopere declarat atque illustrat hodierni facti commemoratio. Est quidem latè patens atque in omnes sibi subditas creaturas diffusa diuina prouidentia, quam celebrat Dauid nonnullis psalmis egregiè, illo maxime

1. *Præclara Dei prouidentia in omnes creaturas.*

Psal. 103.

cētesimotertio, cuius initium est: [Benedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer.] Illic post calorū elementorūque fabricam atque opera narrata, cū venit ad hominū genus varijs animantium partibus enarratis, sic canitur, [De fructu operum tuorum satiabitur terra. Producent fœnum iumentis, & herbam seruituti hominū, vt educas panem de terra, & vinum lætificent cor hominis. Vt exhilaret faciem in oleo, & panis cor hominis confirmet. Saturabuntur ligna campi & cedri Libani, illic passerēs nidificabunt.] Narrat nempe velut à prouidendo patrefamilias omnia opportuna & ad vsum, & ad voluptatem homini à Deo procurata. Fœnum quidem atque herbam pabulo iumentorum quæ homini inserviunt. Ipsi homini ad victum, vberem panem, ad potum atque lætitiā vinum egregium, vñctioni salutarī oleum, domui extruendæ amplam

Psalm. 146.

plam syluam lignorum, voluptati qui cantu modulato seruiant, passeret atque auiculas varias, simul venationi & lusu feras syluestriaque animantia. Denique post sexcenta talia admirabundus exclamat vates: [Quam magnificata sunt opera tua, omnia in sapientia fecisti.] In alio itidem psalmo, idē argumentum versans. [Plallite Deo nostro in cithara. Qui operit cælum nubibus, & parat terræ pluuiam. Qui producit in montibus fœnum & herbam seruituti hominum. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis cornuorum inuocantibus eum.] Adeo nullam creaturam à Deo relictam, nullam obliuione præteritam dicit, vt vel fœdorum animalium abiectos fœtus, pullos inquam cornuorum, ipse foueat, ipse alar, atque se velati nutricem substituatur proli coruinæ. Quid hac Dei indulgentia in creaturas suas celebrari potest vel mirabilius vel dulcius? Atque ex hac generali Conditoris summi providentia in res etiam rationis expertes, optimus præceptor noster Christus discipulos exigit ac confirmat, vti sibi certò persuadeant, ampliorem futuram patris cælestis curā in filios sibi obsequentes & charos, nihil vt illis vlla ex parte deficiat. Quæ sanè Christianæ atque Euangelicæ pietatis vel præcipua pars est. [Dico vobis (inquit) ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Respicite volatilia cæli, quomodo non serunt neque metunt, neque cōgregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri,] & cætera. Denique conclusionem statuit. [Nolite ergo solliciti esse dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Quærite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adicientur vobis.] Hæc summa Euangelicæ perfectionis est.

*2. Christū
sequentes mi
nimè desti
tut omnibus
opportunitis.*

Quam sanè doctrinam Christus non verbis modò asserendam putauit, verum etiam insignibus factis illustrandam ac commendandam, cui rei seruit vel maximè hodierna narratio, vt rebus ipsis perspiciamus Deo curæ esse seruos suos, neque sequentes Iesum ab ipso deferi: quin potius in summa penuria esse copiam, in extremis angustiis latissimā anno-

nam

nam suppetere Deo, ut suos aliat. Id enim præclarū Dei opus est, quemadmodum habet psalmus, [Ut aliat eos in fame.] *Psal. 32.*
 De hac peculiari paternaque providentia Dei in suos magnificè philosophatur David ita canens: [Gustate & videte *Psal. 33.*
 quoniam suavis est Dominus, beatus vir qui sperat in eo. Time-
 mete Dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia
 timentibus eum. Divites egerunt & esurierunt: inquirentes
 autem Dominum non deficient omni bono.] Nec prætereundum
 est quod nos legimus, divites haberi in Hebraico leones, ut
 insinuet iustos tanquam oves à Deo pasci: impios & avaro-
 rum prædæ inhiantes sæpe spe sua votisque frustrari. Itaque
 Augustinus hunc versum explicans, [Quantum habuit (inquit) quidam, & quis illum satiauit? sic mor-
 tuus est egens, quia plura volebat acquirere quam tenebat.]
August. in Psal. 33.
 Basilius quoque contemnendas dicit divitias, quæ instar
 vndarum, huc illuc fluant, ac defluant. Deum verò timentis
 in tuto esse res omnes. Nimirum experiendo melius discitur
 isthæ celestis providentiæ amplitudo, quâ speculando &
 ratiocinando. Quæ sit patris suavitas in filios: quemadmodum
 diligenter prospiciat, ne quid desit, ut expen-
 samentum diutissimi rerum egeant, pauperissimi abundant,
 Deo utrisque instam vicem reddente. Huc eodem pertinet
 sapientis consilium sic dicentis, [Respicite filij nationes
 hominum & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus
 est. Quis enim permansit in mandatis eius & derelictus est?
 aut quis invocavit eum, & despexit illum? quia pius &
 misericors est Deus, & remittit in die tribulationis peccata,
 & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.]
Eccl. 23.
 Overba omni melle dulciora, o iucundissimam divinæ
 providentiæ ac plusquam paternæ in suos indulgentiæ
 commemorationem. [Quoniam sicut miseretur pater
 filiorum, ita misertus est dominus timentibus se.] *Psal. 102.*
 hac tanta Dei cura & providentia bene perspecta sancti vi-
 ri singularem fiduciam sumunt, qua res difficillimas, Deo
 freti, securi aggrediuntur, atque in medijs periculis tuti, in
 summa inopia copiosi locupletesque sibi videntur. Quâ pro-
 fectò de Deo fiduciam, mirificè sacra litera extollunt. De
 Abraham quidē Patriarcha qui relicta patria ac lare proprio
 in lon-

368 Dominica IIII. Quadrag.

in longinqua atque ignota profectus est, Paulus Apostolus dicit cum magna laude, [Obediuit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem, & exiit nesciens quo iret.] Iacob pene nudus ex Syria in Melopotamiam peregrinatur, adeò rebus omnibus destitutus, vt se in baculo suo, id est omni alio præsidio vacuum transisse Iordanem memoret. Verùm ita se habuere pacta conuenta cum Deo, vt cibum ac vestem suppeditari sibi diuinitus, se vero seruituti Dei non deesse. Neque frustratum se sua spe condens testamentum refert illis verbis: [Deus in cuius conspectu ambulauerunt patres mei Abraham, & Isaac, Deus qui pascit me ab adolescentia mea vsque ad præsentem diem, Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis.] En qualem Dei curam erga se beatus Patriarcha fuerit expertus. Quid huius filius Ioseph? [In seruum venundatus est, ait David, donec veniret verbum eius. Eloquium Domini inflammavit eum: misit Rex & soluit eum. Constituit eum Dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ.] Hic in ipsa seruitute durissima clarissimum principatum adeptus est. De magno illo duce Iosue quid attinet dicere? quem simul atque immensi exercitus in vasta eremo curam agere iussit, ita alloquitur Deus. [Non dimittam te neque derelinquam.] Qua ex pollicitatione Paulus, mores esse debere sine auaritia cõfirmat, oportere enim contentos esse præsentibus. [Ipse enim dixit, ait Paulus, non te deferam neque derelinquam.] In finitum esset ire per singula, omnis diuina pagina testimonium fert hinc quidem de prouidentia Dei, inde vero de fiducia iustorum. Ac si uultus Dei veritatem & fidem in subsidio ac præmio quod pollicetur præstando, iustorum autem in Dei lege seruanda, studium operamque commemorat. Atque hoc est quod pactum sum, & fœdus, & testamentum, & si qua est alia ijs æqua vox, Deus in sacra Scriptura toties nobis narrat, atque identidem repetit. [Sequebatur, inquit, Iesum multitudi-
do maxima,] & sequebatur per deserta & ieiuna loca, oblita com-
meatus suis famem ultro tolerans, vt Christi sermone ac
præsentia frueretur. Verò beata turba ex Deo tota pendens,
sui ipsius immemor: neque penuriam suam neque loci sterili-
tatem cogitans. Itaque non est frustrata spe sua, nullum ex
sequendo

sequendo Deo detrimentum passa. Mihi credite fratres, in dō Deo credite, nemo Iesum sequitur, etiam per ardua deserta- que loca, quin bonis omnibus abundet. Si patriam, si larē suam, si dulces familiaresq; epulas reliquit, si delicias omnes, & nudum nudus sequutus est, inueniet in deserto manna diuinum, excipietur cælesti conuiuio, de ipsa petra mel fuget, oleumq; de saxo durissimo.

Contrā planē euenit ijs qui propter comoda tēporalia, Deum deserunt, cibum corporis salutis animæ præferentes, quorum poena iustissima est, vt detrimentum potius ex ijs ipsis quæ peruerse quærunt, etiam reportent, pro compendio, ac tunc maximē indigeant, cum se plurimum abundare sunt arbitrati. Non enim fidelibus aquis vtuntur, sed infidelibus iuxta prophetam. Itaque vel in medio cursu, rerū chararum præsidio destituuntur, quod illi diuiti avaro accidit, qui se multa bona habere putabat, cui de ampliandis horreis cogitanti est dictum. [Stulte animam tuam hac nocte à te re- petent, & quæ parasti, cuius erunt?] Vel certē in ipsa tanta copia miserrimam experiuntur inopiam, vt inter voluptates doleant, in magna opum facultate indigeant, pleni, & inferti dapibus amplius esuriant. Quid enim aliud propheta significat, cum istos admonet talium. [Ponite corda vestra super vias vestras, comedistis & non estis saturati, bibistis & non estis inebriati. Quamobrem dicit Dominus. Quia vnusquisque vestrum in domum suam festinatis, & domus mea deserta est.] Cauete proinde fratres mihi charissimi: cauete ex peccato cibum quærere: nolite vitam ex morte sustentare. Et si enim ad præsens lucrum, quod cum Dei offensa paratur, dulce sit, breui tamen summam acerbiteriam extremamque inopiam affert. Audite Salomonis sapientissimum proverbium, audite consilium salutare. [Subilis est (inquit) homini panis mendacij, & postea implebitur os eius calculo.] Tale sanē est peccati edulium, quod primo gustu sapiat, siue carnis libido expleatur flagitio, siue avaritia nefarium quæstum in fraude alterius faciat, siue iræ per contumeliam inimici mos geratur, siue quacumque alia ratione votis præposteris satisfiat: suavis quidem ille panis mendacij est, & [aquæ furtiua dulcisio-

3. Peccato-
rum commo-
dis plurima
incommo-
da accidere.

Hiere. 15.

Luc. 12.

Agg. 2.

Pro. 20.

Pro. 9.

res sunt, & panis absconditus suauior,] vt idem dixit Salomoni: at non est ea dulcedo diuturna, cito in acerbam tormētum vertitur adumbrata suauitas. Arenam & calculos & lapillos se manducasse perspiciet, qui paulo ante iucundē se epulari, putabat. Quales obsecro calculi illi sunt ex remorsu amaro conscientiae? quam sēui metus atque terrores? Quos cruciatus ex breui delectatione miseri patiuntur? quā diuturnos? quā vehementes? Non potest concoqui panis iste calculis plenus. Vultis scire quoniam sint, quibus panis mendacij dulcis sit? Nempe mercator est, qui plus credita quā numerata pecunia merces vendit: qui vltimam ex mutuo quærit: qui fraudibus auget rem. Nempe is est iudex & cognitor, & scriba qui prater taxata lege capit, iustitiam vanalem habens. Nempe is est qui Ecclesiastica præbenda simoniaca pastione potitur, sunt in hoc numero plura quæ fœminæ, quæ se reginas haberi volunt, fastu & delicijs: quæstum verò ex libidine occulta faciunt, quarum est grex non exiguus in hac vrbe. Neque à pane mendacij abstinēt: quæ internuntias se gerunt, adolescentum diuitum amoribus conciliandis, atque ex eo munere & vestem pretiosam, & lautam mensam sibi parant. Pane mendacij etiam vescitur aleator qui per occultam artem pecuniam corradit, ac se patricijs laxu & ornatu æquare contendit. Quanta Deus bone, eorum qui ex peccato vitam sustentant, multitudo? quæ copia eorum qui mendacij pane vescuntur? Sed sentiet, sentient breui qualis is cibus sit; quā fallax, quā durus, quā ad intima viscera crucianda efficax. [Quem fructum habuistis, ait Paulus, in quibus nunc erubescitis.]

Rom. 6.

4. Panem
Christi esse
dulcissimū
& vberri-
mum.

Sap. 16.

Sap. 16.

At longē alius est panis Christi, quo sectatores suos pascit, hordeaceus quidem ille est, atque initio primoque aspectu asperior apparet: at mox vt faucibus ventrique imo succedit, melle dulcior, ambrosia omni suauior sentitur. [Vt scirent (inquit) filij tui, quos dilexisti Domine, quia non natiuitatis fructus pascunt homines: sed sermo tuus qui in te credunt conseruat.] Altius verò idem sapientiae scriptor hanc pascendi iustos atque impios differentiam describit illis verbis, [Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui nouum

nouum

nonum saporem escam parans eis ortygommetram. Vt illi quidem concupiscentes escam, propter ea quæ illis ostensa, & missa sunt, etiã à necessaria concupiscentia auerterentur. Hi autem breui inopes facti nouam gustarunt escam. Nihil igitur fratres, Christi pane suauius, nihil salutaris. Sequamur Christum per desertum quoque & remota atque arida loca, si quidem ipse pastor est noster, [ipse reget nos, & nihil nobis deerit. In loco pascuæ nos collocauit. Super aquam refectiõis educauit nos:] famem in facietatem vertit. Parauit quippe mensam in conspectu nostro, vt hostibus nostris nos superiores ac fortiores diuino suo conuiuio reddat. Sic à se alacres lætosque dimittit: sic regum se Regem præstantissimum probat, qui non à subditis sibi populis vetigalia ac tributa exigit, sed suis expensis subiectas gentes alit, reficiat, ac bonis omnibus cumulet. [Memoria abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & gloriam regni tui loquentur in sæcula.]

Psal. 22.

Psal. 144.

IN EADEM DOMINICA CONCIO QUARTA.

Abijt Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis: & sequebatur eum multitudo magna. Ioan. 6.



Ceasione discessus huius, quem Ioannes refert, alij Euangelistæ scribunt, quod Apostolos ex varijs locis receptos, atque Euangelicæ prædicationis munere perfunctos, quippe fatigatos longiore labore, recreare tantisper Christus voluerit, atque à turba & frequentia hominum abstratos, quietem agere, vt refecti ad vsitatos labores valentiores redirent. Verum secedentem ac veluti fugientem

1. Christum
Apostolorum
quieti con-
sultasse hoc
secessu.

Mar. 6.

Cant. 17.

Christum turba sequitur, neque quiescere patitur. Mirum enim modo quos relinquebat: amplius alliciebat, imò rapiebat ad se. Currebat enim in odorem fragrantium unguentorum, ut sponsa de se confitetur, & trahebantur post illū, sine quo neque vita neque voluptas esse potest animæ experitæ iam diuinæ suauitatis gustum. Et certè quiescere Deo est, inquietas animas sua præsentia reficere ac recreare. Simul intelligi voluit, discipulos ita otium Sanctum cupere debere, ut negotium salutare, ubicumque de Dei gloria ageretur, hominumque salutem propriæ commoditati & voluptati quanvis iustæ, & honestæ anteponerent: quemadmodum ipse docemēto erat, qui cibum suum dicebat, opus eius perficere à quo missus esset. Paulus sanè tunc se viuere profitebatur, cum suos stare in domino, videret. De qua re Augustinus præclare. [Otium sanctum quærit charitas veritatis: negotium iustum suscipit necessitas charitatis.] Ita igitur requiescere velle debemus, ut tamen oblatos pro Christo labores, cum animarum salutis seruiunt, non detrectemus.

Ioan. 4.

1. Thes. 3.

Aug. li. 19.

de Cuit. ca.

19.

2. Per man-

datorū Dei

obseruantia

ad Dei in-

telligētiā

perueniri.

Matt. 14.

Marc. 6.

Psal. 76.

[Abijte (inquit) Iesus trans mare Gallilææ quod est Tyberiadis, & sequebatur eum multitudo magna.] Christus qui dem nauigio venit, turba verò pedibus sequebatur, oram nimirum lacus illius legens eodem peruenit, quo Christus, ita enim narrant Matthæus & Marcus. Neque id vacat mysterio. Etenim Dei vestigia in alto diuinæ suæ sapientiæ pelago sequi non possumus: neque consilia altissimi scrutari datur. Immentum est profundum illud, neque vias Domini persequi imbecillitas humani ingenij potest. [In mari (inquit) via tua, & semitæ tuæ in aquis multis: & vestigia tua nō cognoscentur.] Quam profundum sit mare illud, Paulus ostendit cum exclamat, [O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis enim cognouit sensum Domini?] Verum alia via, pedestri certè itinere eodem profectò peruenire possumus, datur mortalibus terre stre spatium emensos Dei ipsius institutum assequi. Quonā pacto? rogabis. Dico breuiter, viā mandatorū Dei nō solū tenere, verū & percurrere possumus, atq; hac optima ac tutissima via ad illā celsitudinem peruenire, quam inuestigatione intel-

Rom. 11.

intellectus, quæ est nauigatio quædam difficilis, assequi nullo modo licet. Non enim tam disputando & ratiocinando, quàm obediendo & amando Deum inuenimus, quod est sane Scripturæ salutare consilium. [In pluribus eius (inquit) operibus ne fueris curiosus: sed quæ præcepit tibi Dominus illa cogita semper.] Prædestinationis æternæ pelago equidem cõmittere me neque audeo neque volo, qui probè sciam in tanto aquarum gurgite me defecturum. Atqui inuestigando prædestinationem meam, Dei consilium assequi nequeo, eundem scopum alia via, terrestri nempe & facili & expedita, certissime teneo. Obedientia nimirum legis diuinæ, obseruantia mādatorum Dei. Nam si quæ mihi præcipit Deus, quæque per illius gratiam seruare possum, ea teneo atq; obseruo, ad beatitudinem illam, quæ est prædestinationis æternæ scopus, sine vlla dubitatione perueniam. Relinquamus ergo Deo viam maris profundij, terrestrem & planā nos insistamus, certi ac securi, conspectu illius aliquādo fruituros, quem fide modo absentes quærimus. [Quādiu enim sumus in corpore peregrinamur à Domino. Per fidem enim ambulamus non per speciem.]

Eccli. 3.

2. Cor. 5.

[Quia videbant signa quæ faciebat super ijs qui infirmabantur.] In infirmos & miseros miracula sua Christus edebat: Christi proinde discipuli habendi non sunt, qui omnia sua opera, omnia miracula in bene sanos & diuites conferūt: miseros & inopes auersantur. [Pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad eos.] Nostis querimoniam Dei apud Esaiam, neque ignoratis credo Iacobum similiter increpantem: [Vos autem exhonoraſtis pauperem.] Magorum Pharaonis potentia & vis enituit in colubris, & sanguine, & ranis, Pharaone præſente: at vbi ad minutos cynipheſ ventū est, ibi Moſes superior apparuit, ibi Magi confiteri Dei digitum ac virtutem compulſi ſunt. Non mediocre ſignum diuinæ virtutis eſt in pauperes & abiectos glorioſè operari: atque inter cætera præclara ſigna illud ponitur. [Pauperes Euangelizātur.] Quo loco Hieronymus: [Præmiſſis non minus eſt, pauperes eſſe euangelizatos, pauperes ſpiritu, vel certè opibus pauperes, vt nulla inter nobiles & ignobiles, inter diuites & egenos in prædicatione diſtancia ſit. Hæc ma-

3. Chriſti exemplo inopes & infirmi ſubleuādes.

Eſai. 1.

Iac. 2.

Exod. 7.

Exod. 8.

Matt. 11.

Hierony. in

11. Matth.

gistri rigorem, hæc præceptoris comprobant veritatem, quando omnis apud eum qui saluari potest, æqualis est.] Sed rarum est, id quod Hieronymus probat. Quantum, Deus bone, miraculum foret, si quot homines ad comædiam spectandam in theatrum confluunt, totidem in visendis, adiuuandisque ægrotis valetudinarium frequentarent?

4. *Omnia à Deo conspici.*

Cyrrill. lib. 3. in Ioann. cap. 13. Gen. 49. Dent. 33. Eccli. 39. Heb. 5. Matth. 10.

[Subijt ergo in montem Iesus & ibi sedebat cum discipulis suis.] Montem eternitatis cogitate, ex quo omnia latè circumspicit dominus. Quæ sunt, quæ fuerūt, quæ mox ventura sequentur. Præscientiæ diuinæ celsitudinē illius mōtis fastigio atq; prospectu significari Cyrrillus animaduertit. Colles eternos Scriptura cōmemorat, verticem mōtis altissimi subiectū Dei pedibus, qui sedet super Cherubim. Inde vno intuitu omnia simul aspectat. [A sæculo enim vsque in sæculum respicit: neque est quicquā mirabile in cōspectu illius.] [Omnia autem nuda sunt & aperta ipsius oculis,] qui etiam capillos capitis cuiusq; hominis habet enumeratos: tam acuti tam perspicacis intuitus est. Ne ergo latere se credat hominem quando in multa turba depressus. Neque opus illi est, vt succedant paulatim rerum imagines oculis sempiternis, qui scit futura ante quam fiant. Eo autem amicos suos, ac prophetas euehit aliquando, vt inde despiciāt infima hæc, turbamque in obiectis tumultuantē aut palantem circūspectēt. Scito homo te in oculis Dei ac sanctorum versari: qualis sis latere illū non potes, qui cūcta superne intuetur. Præclare Boetius. [Manet spectator desuper cunctorum præscius Deus, visionisq; eius præsens semper æternitas cū nostrorū actūū futura qualitate concurrat, bonis præmia, malis supplicia dispensans. Auersamini igitur vitia, colite virtutes, ad rectas spes animum subleuate, humiles preces in excelsa porrigite. Magna vobis est, si dissimulare non vultis necessitas indicta probitatis, cū ante oculos agitis iudicis cuncta cernentis.] Hæc Boetius ex persona diuinæ sapientiæ.

Boeti. de cōsol. Philos. lib. 5. propositio vltima.

5. *De ignorantia non strā vsu docere. Esai. 40.*

[Dicit ad Philippum, vnde ememus panes, vt manducēt hic?] Esaias quidem huic factō domini sententiam suam opponere videtur, cum quærit. [Quis consiliarius eius fuit, & ostendit illi? cū quo inijt consilium?] Paulus verò eadem repe-

repetens cum scribit ad Romanos, ubi dixit. [Quis consiliarius eius fuit, etiam adiungit. [Aut quis prior dedit illi?] En Dominum cum Philippo consilium ineuntem: en ab Andrea panes accipientem, quibus populum pascat. At neque consilium ut instruatur rogat, neque auxilium petit, ut adiuuatur, sed prae immensa illa sua bonitate creaturas suas sapientiae suae ac potestatis participes facit: atque cum ijs communicat consilia, non ut ipse instruatur, sed ut eas magis instruat, operam quoque vel opem ab ijs postulat, non quo indigeat, sed ut cohonestet & decoret operationis divinae administras & cooperatrices efficiens. Itaque Paulus ipse alias eandem sententiam promittens, apertius explicat ad Corinthios scribens. [Quis cognovit (inquit) sensum Domini? quis instruat eum?] Prophetarum quoque verba dilucida sunt, si omnia recitentur. [Quis adiuvit (ait) spiritum Domini? aut quis consiliarius eius fuit & ostendit illi? Cum quo iniit consilium, & instruxit eum, & docuit eum semitam iustitiae, & erudiuit eum scientiam?] Itaque consilium petit, ut det: interrogat, ut doceat Deus. Socrates sane Philosophus optimum docendi genus existimabat, auditorem ordinem interrogando ad veritatis cognitionem perducere. Nam vel ex ijs quae scit & confitetur, ea quae ignorat, scire ac fateri cogitur, si bene & ex arte interrogetur. Plato in Alcibiade siue de natura boni, inducit Socratem se nihil dixisse asserentem, sed tantum interrogantem, vera dicere Alcibiadem cogentem atque ita docentem. Item in Cratylo siue de recta nominum ratione refert Socratis sententia, eum qui recte interrogare novit, recte etiam respondere scire atque hanc gubernandi scientiam tenere. Id igitur praestat summus Magister hodie, ut discipulos rudes rogata sententia instruat ac doceat. Quo in genere saepe divina providentia, fit, ut Doctores illi constituentur, qui quae docere alios parant, ipsi discere primum cogantur. Aliam quoque rationem Evangelista attulit: [Hoc (inquit) dicebat, tentans eum, ipse enim sciebat, quid esset facturus.] Voluit exiguum Philippi sensum prodi, ut Chrysostomus censet, voluit ignarum & rudem argui, voluit inopiam consilij ipsi exploratam fieri. Andream vero fiducia vacuum adhibuit consilio,

Rom. 11.

1. Cor. 2.

Plato in Alcibiade.

Chrys. hom. 41. in loca.

August. ser.
72. de tem-
porz.

vt cognitis suæ mentis angustijs in summa rerum penuria, altius de diuina potentia sentire disceret. Opportunè enim Augustinus admonet, [Tætationem Dei non id agere, vt ipse aliquid cognoscat, quod ante nesciebat, sed vt illo tentante, id est interrogate, quod est in homine occultū prodatur. Nō em̄ sibi homo ita notus est, vt creatori. Sūt in homine oculta ipsi homini, in quo sunt, & nō procedūt, neq; aperiuntur, neq; inueniūtur, nisi in tētationibus. Si Deus cessat tētare, magister cessat docere, sed Deus tentat vt doceat, diabolus tentat, vt decipiat. Nescit se homo, nisi in tentatione discat se.] Bene prorsus, atque vt dixi opportunè hæc Augustinus. Sic enim se res habet, vix aut nihil cognoscit homo ignorantiam suam, nisi cū de re necessaria deliberare cogitur, facultatis suæ tenuitatem non sentit, nisi cū ad opus omnino veniendum est. Facile omnes, cū res non postulat, & sapiunt & res præclaras gerunt, & rempublicam bellè administrant, & vbi belli nihil est, fortiter congregiuntur, & vincunt, & triumphant. At cum ad rem ipsam ventum est, & re non verbis agendum, continuò vniuersa illa cōmentitia scientia euanescit. Quamobrem nos Deus in angustias conijci sinit, vt quàm de nobis exiliter sentire deceat rebus ipsis intelligamus: tum enim ad diuinam sapientiam, diuinumque auxilium toti libenter occurrimus. Id dicebat Paulus: [Ipsi in nobismet ipsis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in eo qui suscitatur mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit.] Sic Danieli inter leones prandium Abacuch ab vsque Palestina, sic filijs Israel AEgyptia farina consumpta, manna in deserto, sic Eliæ panem & carnes ex ore corui in summa fame administravit. Vnde ergo panes Philippe? certè ei qui panis est vitæ, panes deesse non possunt. Verùm id minus hætenus intelligebat Philippus, qui ducentorum denariorum panes non suffecturos responderit: nondum etiam assequebatur Andreas, qui panes quinque ad tantam cateruam nihil esse arbitraretur.

6. Dea obla-
ta crescere,
aliter collo-
cata perire.

[Accepit ergo Iesus panes: & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus.] Quid miramur fratres de quinque panibus & piscibus duobus quinque millia hominū passos,

qui

qui videmus quotidie infinitam animantium multitudinem diuinitus pasci? Illæ certè manus de paucis panibus cibum copiosum tot conuiuiis produxere, quæ de nihilo & panes ipsos & conuiuias & vniuersum hunc mundum protulere. Si vis igitur panes tuos multiplicari, si rem familiarem augeri, si opes crescere fortunæq; omnes, tradito, mihi crede, isthæc omnia in manus Domini Iesu. Quo pacto tradam inquis? da pauperi, confer in Eleemosynam. Si mihi minus credis, crede Chrysofomo intrepidè adhortanti, ac dicenti, [Sic pauperibus erogemus, quasi deponentes ea in manus Domini, scientes quod quæcumque acceperit manus eius, ea non solum reddit, sed multiplicatiora iterum nobis largitur.] Itaque opes tuas subijce libenter diuinæ voluntati: ipsius lege omnia metire: ex præscripto timoris Dei omnia facito, omnia obito; perspicies sine dubio mirabilem frugum tuarum prouentum. Paulum audi acclamantem. [Qui autem ad ministrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ, ut in omnibus locis plebati abundetis in omnem simplicitatem.] Quod si ad introitum Iosephi res aucta est hero Putiphani Aegyptio: si arca testamenti illa in ardes Obededon Gethæi creuere tantopere opes hominis: quid æquum est sentire de Iesu, cum illius præsentia tenetur, cum manus illæ diuinæ panem nostræ fragilitatis sumunt? O plane felicem panem qui in eas manus perductus est. Id verò nō de materiali & externo pane tantum accipis: quin potius de verò & spiritali pane, id est, de bono ac fructuoso opere, multo magis intellige. Quid hoc nempe bona tua omnia Deo ascribe, annuera, attribue: inde tibi cuncta bona prodisse crede, inde proditura confide: nihil tibi proprium priuatumque velis. [Sunt iusti, ait Salomon, atque sapientes & opera eorum in manu Domini.] Bene iusti & sapientes quorum opera in manu Dei, nam in manu hominum forent profectò caduca & vana. In manu Iesu sunt tota, sunt illustria, sunt modis omnibus cumulata. Quid verò est, quod panis plerisque minuitur, & vix ad stomachum peruenit? Quænam causa est tantæ calamitatis iacturæque quantæ apud plerosque procures, nobilesque videmus, quos cū cen-

Chrysof. in
Genes. 40-
mil. 55.

2. Cor. 8.

Gen. 39.

2. Reg. 6.

Eccles. 9.

sum per gradē in bonis numerēt, semper tamē & egerē & vā-
dimonia quæritare cernimus, & ære alieno oppressos respi-
rare vix posse? Vnde hæc tanta calamitas? Dicam equi-
dem Panem suum haud quaquam Christo in manus dant:
dant potius diabolo in manus, dant parasito, dant aleatori,
dant cytharistæ, dant pellici, dant comædo, dant largitori,
dant scurræ, dant fartori, dant denique satanæ ipsius satelliti-
bus. Ita omnia funditus evertuntur. Ipsi ad extremam ino-
piam rediguntur. Sic Deus per Esaiam monet. [Pascetur pri-
mogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent: &
interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas inter-
ficiam.] Nimirum peccato consumi atque exuri diuitias,
quauis magnas tum diuina scriptura, tum quotidiana expe-
rientia abunde declarat. Iure proinde hic exclamant Ioānes

Chrysost.
hom. 41. in
Ioan.

7. Ex conui-
uio deserti
ad patriæ ca-
lestis conui-
uium promo-
catio.

2. Reg. 13.

Bernar. ser.
1. de septem
panibus.

[Distribuit discumbentibus, similiter ex piscibus quan-
tum volebant] Dignum Dei sapientia & benignitate conui-
uiū, quod in hac vita iustis dat. Panes quidē hordeacei sunt,
piscis vero minuti: sunt quidē epulæ, pro loco, pro gente,
in deserto, turbæ. Agimus in exilio, absentes à patria, non-
dum illi diuinæ mensæ datur accumbere. Absalon lauto
conuiuio excipiens Ammonem, nec parat. Tales sunt mū-
di fallacis epulæ? Hordeaceus panis & atrior & asperior est,
sed salubris & ardorem refrigerans. Eiusmodi pœnitentiæ
cibus, qui à patria extorres decet. Nam panem pœnitentiæ
Bernardus agnoscit. [Nec miretis (inquit) quod laborem
aut lacrymas panem dixerim, nisi forte excidit tibi quod
in propheta legisti. Cibabis nos pane lacrymarum] & rursus
[labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es & be-
ne tibi erit.] Hic igitur panis hordeaceus est simul punit, si
mal pascit nos sermo diuinus, sed verè satiat, verè explet. Ip-
sæ lacrymæ omni melle dulciores sunt: iple fletus iucundus
animæ quærenti Deum. Quod si lacrymæ dulces, quid erit ri-
sus? quid complexus Dei atq; oscula? si panis hordeaceus di-
uina, manu porrectus tam suauè sapit, quid sapiet adeps ille
frumenti?

frumenti? quid Ambrosia illa celestis conuiuii gloriæ apposi-
ta, ubi ipse Iesus accinctus ministrabit? Quæ erit illa dulce-
do? quæ delicia? si in fano deserto tam dulce conuiuium, quid
erit inter amena ciuitatis Hierusalem celestis? si passi hodie
pisciculis & pane hordeaceo, Prophetæ acclamant, regem salu-
tant, & eo rege regnare se putant, quæ erit illa æterni conui-
uii lætitia? quæ iucunditas? qui cantus & voces Deo & Chri-
sto immenso gaudio gratulantiam atque dicentium? [Mag. Psal. 47.
nus dominus & laudabilis nimis: & magnitudinis eius non est
finis. Illic plane. Magnificentiam sanctitatis loquentur, ibi Psal. 144.
mirabilia eius narrabunt. Ibi memoriam abundantie suaq[ue]
tatis eius erubant, & iustitia illius exultabunt. Gloriam reg-
ni eius dicent, & potentiam Dei loquentur. Regnum deni-
que tuum, Christe, Regnum omnium sæculorum.

F E R I A S E

C V N D A P O S T

D O M I N I C A M

Q V A R T A M.

Prope erat pascha Iudeorum & cetera. Ioa. 2.



NON semel, sed bis apud Euangelistas 1. In quedā
legimus Christum ea seueritate vsu[m], peccata sene
vt negotiatores vi, ac verberibus ex- rius agēdū.
templo pelleret: quod factum ab il-
lius mansuetudine, ac modestia admi-
rabili abhorrere videri poterat pluri-
mum. Atque hoc quod modo Ioannes
narrat in ipsis fere prædicationis ini-
tijs contigisse, illud alterum, quod Matthæus, cæterique scri-
bunt, in exitum maximè incidisse constat. Nihil autè ab eo, qui
sapiētia ipsa erat, gerebatur sine magna causa. Itaq[ue] velim sic
existimetis quædam esse vitia, quæ non satis verbis emen-
dentur, verberibus potius vt agendum sit. Ea præsertim
quæ

- quæ consuetudine, & diuturnitate inueterarunt, atque à ministris Dei, vel religionis prætextu perpetrantur. Tale fuisse peccatum hoc, ob quod Christus eiecit flagello homines e templo, sacri canones docent. Nam sacerdotes fuisse istos, quanuis Euangelium non doceat, affirmant tamen viri grauissimi, sanctissimi que Pontifices, Anacletus, Pius, Iulius, Gregorius Magnus. Heli quidem sacerdos filios in templo, multa flagitia, ac nefaria facinora admittentes, verbis tantum obiurgauit, neque apud impudentes, & effratos quicquam profecit. Quam disciplinæ remissionem indignatus Deus nõ sine stomacho seni exprobrauit. [Honorasti filios tuos plusquam me.] Itaque & illi miseri capti, atque occisi ab hostibus, & ipse senex infelicitè tristissimo nuncio periit. Seuerè Deus animaduertit in eos, qui illius cultum vilem habent, qui sacra profanè tractant. Id verò in ijs vitijs, atq; peccatis maximè videre est, quæ ex auaritia proficiuntur: quã Apostolus definiuit seruitutem quandam Idolorum. Atque seruorum iam proprium est, vt ingenui accepti deteriores fiant: verberibus plusquam verbis corrigantur. [Seruus, ait Salomon, non potest verbis erudiri, quod enim dicis, intelligit, sed obedire contemnit.] Item illud. [Cibaria, & virga, & onus asino: panis, & disciplina, & opus seruo.] Ergo seruilia ingenia ad eum modum tractanda: vitiorũ seruitus asperius accipienda: neque desistendum Ecclesiæ præpositis, neque cessandum à disciplinæ seueritate in procaces, & profanos id sibi nempe voluit flagellum Christi. Id idem factum semel, atque iterum sub initium, & finem Euangelicæ prædicationis usurpatum.
- Ceterum hæc, ac dubitare quodam modo cogit nos authoritas legis, quæ magis probare videtur hoc factum, cū Deuteronomium habeat, eos, qui pecora ipsa non habeant, quæ offerre domino debent emere ea oportere in loco Domini. Moïsis verba recitabo. [Cum autem longior fuerit via, & locus, quem elegerit Dominus Deus tuus, tibi que benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare, vendes omnia, & in pretium rediges, portabilique manu tua, & proficisceris ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, & emes ex eadem pecunia, quicquid tibi placuerit siue documentis, siue
1. q. 1. *Qui studet.*
Anaclet.
Epist. 2.
Pius Epist.
 1. *Iulius in Epist. pro Athanasio ad orientales.*
Greg. hom. 17. in Euangel.
 1. *Reg. 2.*
Gal. 5.
Col. 3.
Prov. 29.
Eccli. 33.
 2. *diuini cultus cõceptum, vel negligentiam nullo modo ferendam.*
Deut. 14.

siue ex ouibus.] Quæ emere sacrificaturi iubeantur, ea profectò vendere ad officium potius, ac religionem pertinere videbatur. Verum non actio à Christo, sed locus actionis minimè congruens vituperatur. Nam quæ in foro fas erat agere, ea in templo ferenda nullo modo existimauit. Atque hinc nos admoneri voluit, quam subtiliter de diuino cultu, & honore decernere oporteat, neque vlla ratione ferendum, quod existimationi, & amplitudini, & dignitati rerum sacrarum obesse videatur. Videmus nobiles, & proceres indignissimè ferre, si plebeio more tractentur: Quòd res ea ad existimationem, honoremque pertineat. Quare in ministros Deus negligentes, & sordidos apud Ezechielem Prophetam acerrimè inuehitur in hæc verba: [Sacerdotes eius contempserunt legem meam, & polluerunt sanctuariū meum, & interpolatum, & mundum non intellexerunt: & à Sabbathis meis auerterunt oculos suos, & coinquinabar in medio eorum.] Non hæc negligenter audienda sunt, tam graua, tam plena doloris, atque iracundiæ. Se se inquinari Deus sacerdotum peccatis queritur, leges suas contemni, prophana fieri sacra: quod scilicet non diiudicarent sancta à prophanis: quod res sacras vulgari modo tractarent. Quid Gregorius hac de resentiatur, audire est operæ pretium: [Nul- lum (inquit) puto fratres charissimi ab alijs maius præiudici- um, quàm à sacerdotibus tolerat Deus, quando eos, quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla prauitatis cernit: quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus. Plerumque quod est grauius sacerdotes, qui dare propria debuerant, etiam aliena diripiunt.] Audiant hæc qui ludibrio exponunt diuina, qui missas indecorè, ac inimicè pene celebrant, qui sacerdotia vel indigni aucupantur, vel indignis conferunt, qui vana loquuntur, & ad quæstum compositam Ecclesiasticam rem arbitrantur. Dicam, quod omnes miremini, quodque ipse sæpe miratus sum. Inter peccata grauissima illius ingrati, & scelerati Regis Hieroboam, qui vitulos aureos, id est, idololatriam populo Dei inuexit, illud summopere vituperatur in scriptura Diuina, quod sacerdotes constitueret pretio accepto viles, & plebeios. Et erant tamen sacerdotes idolorum, sacerdotes vitulorum ab ipso

Ezech. 22.

Greg. hom.
17. in Euan-
gel.

ipso

3. Reg. 13.

ipso futurorum, sacerdotes non Dei, sed Satanae. Et tamen quod sacerdotale nomen tenerent, viles eos, pretioque factos scriptura vehementissimè inculcat. Ipsa verba sacrae historiae recito. [Post verba haec non est reuersus Ieroboam de via sua pessima, sed è contrario fecit de nouissimis populi sacerdotes excelsum. Quicumque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos excelsum.] Videte, quid sit vana habere Dei cultum, vana sacerdotium. Neque verò minùs utilitati nostrae Deus consulere putandus est quàm honori suo, cum in ministros indignè sacra tractantes seuerè animaduertit. Nihil enim perinde nos à Dei religione reuocat, atque ministrorum turpitudine: nihil magis conciliat animos quàm decor, & ornamentum sacrorum. Eam ob rem in filios Heli indignatus dicit: [Erat autem peccatum puerorum grande, quia retrahebant homines à sacrificio Dei.] Neque diuersum ab eo Malachias aduersus sacerdotes nequam. [Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege, irritum fecistis pactum Levi.]

1. Reg. 2.

Mal. 2.

3. In sacerdotum vitia.

Iam mihi dicite quæso vos, si in eos, qui vendebant oues, & boues in templo Christus sic animaduertit, quid ageret, si ementes, & vendentes beneficia, & sacerdotia in Ecclesia inueniret? & sacerdotia quidem, ac præfulatus nequaquam publicè vaneunt, neque mentis apponuntur, vt res numeretur, verum quo pacto obtineant ipsi, qui obtinent, probè norunt. Alioqui dicant mihi, velim, vnde tam lautè viuant, tam opipare epulenturij, quorum res tenuis est, & stipendia publica admodum parua. Vix militis stipendium habent: factum verò, luxumque plusquàm Regium ostentant. Vnde ista miracula? [Pecunia tecum tua sit in perditionem.] Hæresim Simoniacam sacri Canones nominant, quod de Spiritu sancto infideliter, ac nefariè sentire videntur, qui pecuniæ Spiritum sanctum æquant. Quod si atria templi, ac porticus occupari rebus vanalibus pecuarijs Christus tulit indignè: quomodo dic mihi feret ipsa sancta, & sanctuaria mille sordibus impleri? Quomodo (inquā) feret sacerdotes, qui Dei sunt sacra negotiationibus, litibus, turpique quæstu perpetuo distineri. Nanque vti Gregorius dixit, [pene nulla est sæculi actio, quam non sacerdotes administrent. Et iacent per mi-

Gregor. homil. 7.

niste-

nisterium operis, & honorari volunt de imagine sanctitatis.] Ergo ne æquo animo ferret Episcopos, ac maiores Ecclesiæ proceres sæcularibus negotijs per annos complures operam dare? Interim Ecclesiarum cura vel neglecta, vel ad speciem vicario commissa. An Deus ista boni consulet, qui neque sacerdotem, neque principem contaminari à ciuibus lege lata edixit? Qui interpellatus à quodam de lite cum fratre decidenda, [Quis me (inquit) ò homo, iudicem constituit inter vos?] Paulus quidem Episcopū optat neque litigiosum, neque cupidum. Pergam rogare amplius. Si pecora in atrijs templi Christus non fert: qui laterum putatis, si videat in ore, in manibusque eorum, qui ipsius corpus, & sanguinem tractant, idola Asmodæi, Adonidisque, & Priapi? Credo vos intelligere, quod me exprimere non audere videtis, impedit enim pudor. Heu lasciuia, heu procaces, & petulantes mores sacerdotum. An isti scelerati, ac nefarii tot flagitijs commaculati non extimescant durissimum flagellum Dei? an ad illius indignationem, & iracundiam non expanseant? Exclamat in istos Oseas: [Quasi facies virorum latronum, particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichen: quia scelus operati sunt in domo Israel.] In hos Esaias inuehitur: [Ius prophanum in vasis eorum.]

Len. 21.

Luc. 12.

1. Tim. 3.

Oseas. 6.

Esai. 65.

4. Simonia-
cam labem
grauiter di-
minutus ple-
sti.

Greg. lib. 4.
epist. 51.

Greg. hom.
17. in Euā.

Nam quod cathedras vendentium columbas euertisse Dominum narrat Ioannes, illud significare Gregorius vult, quod dignam suo scelere poenam suscipiant amissa dignitate, & sede sacerdotali, qui illam in negotiationem, & lucrum vertunt. [Qui in templo Dei, inquit, columbas vendere præsumplerunt, eorum Deo iudice cathedræ ceciderunt.] Idem Beatus Papa aliàs sic loquitur: [Qui sunt in templo Dei hodie, qui columbas vendunt? nisi qui de impositione manus pretium accipiunt. Columba ergo venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretiū præbatur. Sed redemptor noster cathedras vendentiū columbas euertit, quia taliū negotiatorū sacerdotiū destruit. Hinc est enim q̄ sacri Canones simoniacā hæresim dānant, & eos in priuari sacerdotio præcipiūt, q̄ de largiēdis ordinibus pretiū

quæ-

1. *Mach. 7.* quærūt.] Itaque legimus in libris Machabæorum miserè, & turpiter interiisse impium Alcimum, qui Pontificatum pretio redemerat. Ac penitus nomen ipsum, & decus Pontificium excidisse scimus apud Iudæos, postea quàm, & vengalia, & annua summa sacerdotia esse coeperunt. Id quod Ecclesijs Orientis, & Græciæ plurima ex parte contigisse historia tradunt. In eum abusum, moremque deprauatum licitatum Ecclesiastica sacerdotia scribens Magnus Gregorius ad Virgilium Archiepiscopum Arelatensem, quoniam ea lares in Gallia passim grassabatur, ita denuntiat. [Flens dico, gemens denuntio: quia cùm sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit.] Quod vaticinium nostræ tempora quàm sit verum, satis probantur.

5. *Malè par- ta malè dilabi.* Nummulariorum effudit æs, & meas subuertit. Ita plane in avaros pecuniarum congregatores diuina iustitia vindicat, vt vno momento effundi, atque verti videant, quod longissimo tempore coaceruarunt. Nam vel magistratu, & fisco agente iudicium subeunt bonorum, vel publicani soluendo non sunt ingente ære alieno oppressi, vel infortunio aliquo res perit. Si nihil horum, certè mors ipsa cuncta diripit, eaque sæpe inopinato veniens fortunas omnes obruit, & dissipat, quas diuturno avarus labore congesserat.

17. *Hiere. 17.* de re Hieremias eleganter. [Perdix fouit, quæ non peperit, fecit diuitias, & non in iudicio: in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens.] Quæ locum tractans Hieronymus ex historia naturali refert, perdicis eum esse morem, vt aliena oua furetur, ipsæque incubet, & cùm excluderit tanquam sua, tunc à pullis dignam furaci rependi vicem commentitiam matrem naturali quodam instinctu deferentibus. Ità diuitias malè partas avaris, rapacibusque dominis derelictis ægregiè solere illudere.

12. *Luc. 12.* Quid enim aliud diuiti illi accidisse putandum est, cui de suis copijs apud se glorianti dictum est, [Stulte hac nocte animam tuam repetent à te, & quæ parasti, cuius erunt?] Heredes quidem facile dilapidant, quæ alieno sudore parata, paruo ipsis constitere. [Et in bonis eius ait sapiens, alius luxuriabitur.] Itaque effusa in terram pecunia, ac calcata cer- nitur sæpè numero ab hæredibus, quæ idoli instar altari pos-

to ado-

to adorabantur à dominis, vel à seruis potius miserrimam
seruitutem seruientibus.

Nolite facere domum meam domum negotiationis. Si do-
mus Dei negotiationis domus esse nō debet, quo pacto Dei
domestices negotiatores esse licebit? Paulus apertè prohi-
bet: [Neque turpis lucri cupidum.] Hieronymus praelare
ad Nepotianum, [clericum negotiatorem, & ex paupere di-
uitem vt pestem fuge.] Sed quid illud est quod de Christo
prædictum Apostoli aliquando tandem intellexerent. [Ze-
lus domus tuæ comedit me?] Liceat mihi nunc dicere esse
aliud de zelo domus Dei comedere, aliud verò à zelo do-
mus Dei comedi. Sunt enim qui de zelo domus Dei come-
dunt. Quinam illi? Vidistis episcopum, vidistis vicariū, vel
iudicem ecclesiasticum inquirentem in criminosos: mulctan-
tem, punientem scelera, eximio, vt apparet zelo, in flagitio-
sos, aut negligētes vindicātem? At ea omnis mulcta ad vltimū
ipforum valet, pœna pecuniaria alios plectunt, se ipsos au-
gent. Hos ego dixerim potius de zelo domus Dei comedere,
quā comedi à zelo domus Dei. Ille verò certè comestus
erat à zelo domus Dei, qui dicebat: [Tabescere me fecit ze-
lus meus, & super inimicos tuos tabescebam. Perfecit o odio
oderam illos.] Nolo Dei zelatores esse pingues. Nolo zelo
crassescere, macilentos ac tabidos cupio cernere. Nā qui ex
visitatione, ex præfectura, ex subsidijs ditescit, qui pinguis,
ac bene nitens discedit, eum nemo putare debet zelo Dei
comestum, nisi stultissimus sit. Qui verò sua magis erogāt,
quam aliena aggregat, qui pauperior, quam ierat, reddit ex
prætura, aut parochia, hunc zelo Dei comestum rectè existi-
mare debemus. Talis reuera Paulus erat, qui scribit vera de
se: [Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandaliza-
tur, & ego non vror?] Hoc tantum est diuinæ charitatis indi-
ciū, vt Chrysostomus intrepidè asserat, [sex cēta mihi narra-
miracula: nullum cum isto cōparandum afferes.] Quid illud,
quod idem Paulus spondet de se? [Ego autem libentissimè
impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.] O
si tales haberemus nunc domus Dei ministros. Tribuat ille,
qui potest, qui zelo salutis nostræ in crucis igne arsit, ac to-
tus exustus est.

*6. Quid sit
zelo Dei co-
medi.*

*Tit. 1.
Hieron.*

*Psal. 118.
Psal. 138.*

2. Cor. 11.

2. Cor. 12.

396 Fer. III. post Dom. III. Quadr.

INFERIA TER- TIA POST DOMINI- CAM QVARTAM.

*Jam die festo mediante ascendit Jesus in tem-
plum. Ioan. 7.*

1. Quā mi-
rabilis Chri-
sti sapiētia.



QUOD saepe in concionibus Domini
accidere necesse fuit, id modò peculia-
riter declarat Ioannes, Iudæos admira-
tos inter se dixisse: [Quomodo hic li-
teras scit, cum non didicerit:] Natura-
liter eximia quædam sapientia patit
admirationem, in quocunque illa cer-
natur: sed multò vehementius, cum il-

Iob 28.

lius causæ penitus latent. Est enim res per se admirabilis sa-
pientia, adeo ut Iob dicat: [Excelsa, & eminentia non me-
morabuntur comparatione illius.] Adiungit verò vir sapien-
tissimus è vestigio. [Trahitur autem sapientia de occultis.]
Vultis scire, quàm sit occulta, atque ab hominum sensu re-
mota origo sapientiæ. [Fons sapientiæ ait, verbû Dei in ex-
cellis.] [Deus erat verbum, & verbum erat apud Deum.]
Quod si exigua quædam guttula illius præcelsi fluminis ita
implebat, ita rapiebat homines admiratione sui, quid erit
cum fons ipse pleno ductu manaverit, atque in animos bea-
torum influxerit? Quadruplicem scientiæ in Christo Theo-

Ecclesi. 1.

Ioan. 1.

S. Tho. 3. p.
quæst. 9. per
totam.

Coloss. 2.

logi, ac Theologorum decus præcipue S. Thomas rationem
ponunt. Fuit enim scientia diuina cum esset Deus, atque ip-
sa sapientia Dei: in quo omnes thesauros sapientiæ, & scientiæ
reconditos Paulus dicit. Fuit scientia beatifica, qua præ-
stantissima illa anima ex ipso suæ creationis exordio perso-
næ verbi vnita statim diuinæ visionis radijs illustrata, imple-
taq; est. Fuit scientia illa infusa, quam Spiritus sanctus cõmu-
nicat Prophetis, qua Prophetas omnes lógissimè excelluit.

Esaï. 61.

[Spiritus Domini super me (apud Esaïam ipse loquitur) eò
quod

quod vnixerit me.] Christus inuictus ea est sapientia omnium excellentissimè. Atque hæ quidem rationes sciendi non erant illi nobiscum communes. At quartum genus commune iam est, quo nos sensu, & vfu rerum discimus, ac sci-
mus. Id cum esset verus, naturalisque homo Christus similis nostri, deesse minimè potuit. Vt videndo, audiendoq; etiam rerum notitias caperet. Enim verò quod plerisque nostrum solenne est, vt literas à præceptoribus discat, id nullo modo Christum decuit. Itaque scholas literarias ingressus est nunquam. Literatores, atque magistrum penitus ignorauit, artificio potius fabili adolescentiam, ætatemq; illam priuatâ omnè exercuit. Neq; enim mundi præceptorè, atque hominum omnium magistrum, qui tanta, ac talia esset mortalibus cælestis doctrinæ instituta traditurus, eum literas discetem videre par erat. Quamobrem mirati omnes homines, ac stupore attoniti, cum copiose, promptè, aptè, diuinè denique sacras Scripturas proferentem, multaue præclara docetem audirent, quærebant inter se, vnde literas sciret, qui nûquam didicisset. Præclare prorsus, perinde ac si fonte, qui erat operus, patefacto, rusticus quæreret. Vnde aut quibus canalibus aqua illuc influat? Cui rectè responderit quispiam, stultum esse fonti canales quærere, illic quippe locus ipse, atque origo est aqua.

At Christus non vult ad se referri sapientiam suam, [Mea doctrina, inquit, nō est mea, sed eius, qui misit me.] Bene hoc loco Augustinus philosophatur doctrinâ Christi esse ipsius, quod ipse esset sapientia Dei. Eadē doctrinâ non esse ipsius, quod ab alio illâ hauserit, atq; acciperit, nēpe à patre, vt em̃ nō est à se, sed à Patre, ita neq; habet à se sapiētia, sed à Patre. Paulo credimus ita doceti: [Qui cū sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius.] Omne enim verbum dicentis est verbum. Nā de sapientia increata, & diuina id dictum intelligūt plerique Patres. Quod si de sapientia etiam creata, quam vt homo habebat, Christus loquitur, quod Ambrosius accipit, vtrovis modo verū est Christi doctrinâ à Deo esse acceptā. Quæ ex re illad admonitos nos esse voluit, gloriā nobis non esse tribuēdā, sed illi potius, à quo bona nobiscūcta pueniat. Nam si is, cui sapientia ipsa propria naturalisque est adeo,

2. Nō esse
de sapientia
gloriandam
Aug. tract.
29. in Ioan.
Cyril. lib. 4
cap. 42.
Chrys. hom.
48.
Aug. 2. de
Trin. ca. 2.
Amb. lib. 2.
de fid. ca. 4.
& libro. 5.
cap. 3.

ut is sit ipsa sapientia; tamen illius laudem minimè sibi usurpat, vultque potius in patrem, unde profecta est, integram, plenamque redire. Quid sentire par erit hominem, cui sapere tam exiliter datum, idque ex alieno, & precario concessum? omnino stultissimum est de sapientia, & scientia gloriari hominem. [Quid enim habes homo, quod non accepisti? Quod si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?] Itaque iure Paulus nos admonet: [Qui putat se aliquid scire, nondum cognouit, quemadmodum eum oporteat scire.]

1. Cor. 4.

1. Cor. 8.

*Arist. 2. Me**taph. c. 3.**Rom. 1.*

Modum sciendi ante scientiam requiri Philosophus vult. At Paulus eum qui scientiam iacet, ne modum quidè sciendi attrigisse contendit. Itaque duplo insipientior est. [Putantes (ait) se esse sapiētes, stulti facti sunt.] Reuera quos sapientia præstare videmus, eos humilitate præditos constat. Augustinum ego dubitare sol: o: utrum sapientiorē, an humiliores existimem. Thomam admiror, non quod tanta & scierit, & docuerit, sed quod ita modestus extiterit, ut se nulloquam prætulerit. Nam quæ inflat scientia, eam inanē, ac vanitatis plenam censere oportet. Salomon, (ut ex sacris

1. Cor. 8.

Prov. 30.

litteris documenta petantur) de se pronuntiat: [Stultissimus virorum:] quem tamen Dei iudicio omnibus, & superioribus, & mox secuturis antelatum novimus magnitudine sapientiæ. Neque enim placet quarundam sententia, ea verba Salomonis esse negantium, eadem Agur nescio cui, tribuentiū. Magisquæ Augustinum, Bedamq; sequimur, imo vulgatæ editionis auctoritatem Salomoni ascribentem: qui doceat hominem, quanto sapientiorē, tanto humiliores esse debere. Si enim respiciat ad se homo, quannus doctus, eruditusque sit, iure se imperitum, & ignorantem iudicabit. Quod si ad eum verticem oculos tollat, unde omnis sapientiæ laus manat, nihil sibi usurpabit, totum refundet eò, unde derivatum est, ita solide, stabiliterque sapiet. Ut enim lucis radios cum primum ex ipso fonte luminis amputatus obtinebre scit, & perit, ita laus sciendi, si non tribuatur Deo, cuius est propria, continuo vertitur in deformem stultitiæ nodum. Ego qui sapit, se nihil sapere putare debet, quod Socrates de se profiteri solebat.

*Iansen. in**expos. c. 30.**Aug. epist.**49. q. 5.**Beda pro-**ver. 30.*

3. Dei no-

*titiam ma-**gis bene agē**do, quā di-**sputando pa-**rari.*

Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de do-

ctrina

Strina mea, vtrum ex Deo sit. Magna, mirabilisque sententia, ac fructus pretiosi plenissima. Vitijs, & peccatis prohibitos Iudeos Christi doctrinam cognoscere, testè Cyrillus, Chrysostomusque declarant. Cōtra bene agendo ad Dei & Christi præclaram scientiam perueniri. Non paratur Christi doctrina literaria exercitatione, nec tam libris legendis, quàm mandatis Dei seruandis. Fides, & obedientia præcipuè valent, non a què studium differendi, & garriendi. Qui operatur, is est verè sapiens; qui Dei voluntati obsequitur, is doctrinam Dei assequitur, ac voluntatem Dei & probat, & perspicit. Itase doctum David canebat [A mandatis tuis intellexi.] Idem cæteris ita euenire commemorat. [Intellectus bonus omnibus facientibus illam.] Bene Nazianzenus ait, [Intellectus bonus non prædicantibus, sed facientibus eum.] Et idem David (communis est cum filio Salomone sententia). [Initium sapientiæ timor Domini.] Neque ab eo dissentit Iob. [Eccet timor Domini ipse est sapientia, & recedere à malo intelligentia.] Quid Esaias? Omnino consentit. [Diuitiæ salutis sapientia, & scientia. Timor Domini ipse est thesaurus eius.] Quantò igitur mens, affectiones, studiaque sua omnia Dei voluntati amplius & cognoscenda, & implenda dederit, tantò in diuina scientia progressus est facturamajores. Neque enim amat hæc scientia diuina discipulos curiosos, aut garrulos, sed humiles, & obsequentes, qui silentio, & quiete fruuntur diuinæ contemplationis thesauro, in eaque splendorem immensæ illius lucis accipiunt, sincero quodam, & penitus recondito gaudio delibati: vti nam prompto, & constanti studio Dei obsequiū suscipere-mus, quæ essent illæ tantæ opes, citissimè cognosceremus, quid lux illa, quid pulchritudo pacis, quid mensæ cælestis vbertas, quid suauitas inexplicabilis gustus: Nemo ita nouit, nisi qui expertus est. [Gustate (inquit) & videte, quàm suavis est Dominus.] Ante gustum re hauriendum quàm oculis aspectuque monet, secus, atque in cæteris cibus solet fieri, qui primum vsui subijciuntur, deinde palato degustandi mandantur. Huius doctrinæ studium verissimum tenens Bernardus sic amicum doctum inuitat, atque allicit. [Citius illum sequendo, quàm legendo consequi potes. Experto

Cyril. li. 4.
c. 43. Chry
sost. homil.
48.

Greg. Na-
zian. in ora-
tione p pla-
ga grandi-
nis.

Psal. 118.

Psal. 110.

Iob. 8.

Esai 33.

Psal. 33.
Bernard. in
epist. 106.
ad Magi-
strū Henri-
cum Morda-
chi.

crede aliquid amplius inuenies in syluis, quam in libris. Ligna, & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis.] Sic planè erat Bernardus edoctus: sic alios sapere volebat.

4. *Gloriâ in obseruatione legis, nō in cognitione ponendam.* Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem.] Hoc ideo dixit, quod de lege gloriarentur, qui legem minime obseruarent, itaque erat inanis, & mendax gloriatio eorum. Equidem veretur, ne idem accadat plerisque nostrum, qui Christiano nomine & cōsemur, & gloriamur. Fidem enim quam tantopere iactant, factis plurimi euerunt. Quos iure Iacobus cōpescit, & obiurgat. [Vis, inquit, scire, o homo inanis, quoniā fides sine operibus mortua est?] Non paucos videas Theologos diuinarum literarum cognitione præstantes, qui barbarorum mores vita referūt. Qualis quæso horum gloriatio sit.

5. *Quā fuerit ineptum vulgus Iudeorum.* [Quid me quæritis interficere?] apparet satis non solum necem Christi meditados esse Phariseos, maioresque Iudeorum: etiam vulgus ipsum nonnunquam in eam insaniam venerat. Quā autem sit inconstans, statim animaduertite.

Nōne (inquiunt) hic est, quem quærant interficere? Ecce palam loquitur, & nihil ei dicant. Chrysostomo enim ita videtur, itemque Cyrillo: tametsi alijs aliter, neque improbabiliter non esse meditados necem Christi plebeios, & quod se argui falso eius criminis non ferrent, inuectos in Christum dixisse. [Edamoniū habes, quis te quærit interficere?] Vtunque id sit, certè mirabilis fuit Christi mansuetudo, & patientia, qui tales alloqueretur, & cum talibus tam sæpe cōferret, inter tales libens tandem versaretur, homines ingratos, ineptos, stultos, inconstantiæ, leuitatisque summæ. Interim ex istorum turba etiam luctum Evangelio faciendum cogitabat. Nam multos in illam credidisse tandem refert, vsque adeo in bono etiam, non bonis faciendo Christi seruus alacer, constansque esse debet.

6. *Clamor Christi ex ardentis desiderio salutis nostræ.* [Clamabat ergo Iesus in templo.] Quoniam eos homines ad salutis aditum, ac velut fores ipsas peruenisse videbat. Inde vero falsa quadam, & vana opinione retrahi dolebat, clamabat accensus immenso desiderio salutis humanæ. Et Christum quidem sentiebant non esse ex loco aperto, &

to, & cognito proditurum, verum ex abdito aliquo, & arcano: hunc autem Iesum Nazarenum esse sciebant, idcirco vano timore retinebantur, ne Christum salarent, colerentque. Erat vero omnino secus. Nam carne quidem notus erat, diuinitate prorsus excelsior, quam illorum scientia ferret. Ea ob causam ita clamat. [Et me scitis, & vnde sim, scitis.] Id quidem quatenus humana natura ferebat: de diuina vero quid? [Et a me ipso non veni, sed est verus, qui misit me, quem vos nescitis.] Sic ostendens idipsum ad fidem potius valere, quod causabantur, qui precipuam Christi originem, id est, paternam, ac diuinam non assequerentur. Quis vero hos Christi clamores non exaudiret libenter? Quis non se totum traderet ita vocanti, & allicienti? O dura nostra precordia, quæ tali clamore non aperiuntur, cui ipsa saxa, lapidesque cesserunt? Clamat Christus in templo, clamat in mari de nauicula docens, clamat de cruce ad Patrem semper de nostra salute sollicitus, atque anxius. [Preces, ait Paulus, supplicationesque cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est.] Vtinam exaudiat a nobis: vtinam angorem illius, atque incredibilem curam, desideriumque ardentissimum salutis humanæ digna homines gratia profequantur. Raucas iam fauces sibi esse commemorat clamando, vociferando, qui olim vocauit nos, qui se ipsum pro nobis obtulit, qui nunquam etiã cessat interpellare pro nobis. Ipse

gloria, & imperium,

Amen.

Bb 4 FERIA

Sic exponit Aug. rath. 31. in Ioan. Chrys. quoque hom. 49. quãtis paulo aliter, tamen affirmat a Christo dictum id vult. Alij tamen recentiores per ironiam a Christo dictum censent, sensu potius negativo. Sic Cardin. Toletus annotat. 20. in cap. 7. Ioannis, & in commentario, & Iansenius in cõcor. c. 75. Hebr. 5. Psal. 68.

FERIA III. POST
DOMINICAM QUARTAM.

CONCIO PRIMA.

*Præteriens Iesus vidit hominem cæcum à na-
tuitate. Ioan. 9.**1. Deñ lu-
men tribue-
re cæcis.**Esai. 33.**Esai. 42.**Matth. 11.*

NTER cætera præclara Redempto-
ris signa, Esaias de illuminatione cæco-
rum vaticinatus est. [Tunc aperientur
oculi cæcorum.] Idemque alio loco.
[Dedi te in fœdus populi, in lucem gē-
tium, ut aperires oculos cæcorum.] Id
sane Christus dupliciter egit, qui cum
externum, corporeumque visum resti-

tuit cæcis ostendens potentia suæ magnitudinem, quam in-
dicabat, cum Ioanni responderet. [Cæci vident.] Tum verò
internum, ac spirituale visum cæca menti hominem tri-
buit reparata gratia, ac iustitia, quod est verum animæ lu-
men. Id adeo si placet, considerate. Quamvis enim lux splen-
didissima solis effulgeat, nihil tamen is intrinsecus, qui ocu-
lis captus est, itaque indiget acie oculorum, ut lucem hau-
riat, & obiecta frui possit. Duplex igitur officium, vel po-
tius beneficium præstat Christus. Vnum quòd lux est,
quam diffundit in omnes copiam sui faciens. Nam quod in
ipso est, [illuminat omnem hominem venientem in hunc
mundum.] Alterum illud, quòd oculos clausos aperit, cæ-
cosque visu donat. Nimirum ea est internæ gratiæ infusio,
sine qua frustra lux doctrinæ foris lucet: & veritatem ergo
affert, quam homini annuntiat lex, & virtutem intus suppe-
ditat, quæ spiritus vivit, atque agit. Illi proinde meritò
canitur: [Dominus illuminat cæcos.] Et nos exhortatur
idem divinus vates: [Accedite ad eum, & illuminabimini.]
De qua interna gratia ad videndum, hoc est, ad assenti-
endum.

*Ioan. 1.**Psal. 145.*

dum fidei Christianæ ad hunc modum scribit Beatus Fulgentius: [Sic humano generi gratuitam gratiam diuina bonitas contulit, vt etiam cogitationis sanctæ amissa pridem in homine primo per hominem secundum reciperetur facultas, atque hominis arbitrium quod sub ditione peccati male liberum fuit, veræ salubrisque libertatis reciperet denno statum, præuenientis gratiæ munere liberatum.] Quam planè mirabilem diuinæ potentiæ operationem in iustificatione impij pulcherrimè hodierni cæci medicatione declarauit. Ordinem facti consideremus.

[Expuit in terram, & fecit lutum, & liniuit oculos eius, & ait illi, vade, & laua in natatoria Siloë, quod interpretatur missus. Abijt, & lauit, & venit videns.] Perbreuis quidem amplissimi facti narratio. Sed quæ tot sacramenta contineat, quot verba. Primum quid terra, quid puluis ille significet, diligenter attendite. Expuit (inquit) in terram. Citò plane diuina autoritas occurrit eade re nos instruens. [Puluis es, & in puluerem reuerteris.] Atque alio in loco, [Quid superbit terra, & cinis?] Videtis, credo, ipsam naturam nostram mortalem de limo sumptam terræ nomine intelligi. Terra quidem hæc, atque hic puluis si solus cogitetur, potius ad obæcandos oculos vallet, quam ad illuminandos, [Sicut puluis, inquit, quem proiecit ventus à facie terræ.] Si vento igitur vanitatis, & fastus humana ingenia attollantur, cui dubium est, quin perspicacissimos quoque obtutus sit ea pulueris vis oppressura, atque in miseram cæcitatem datura. Id quàm sit frequens, quàm dolendum, vos cogitate. Attamen hæc eadem infima terra, idem hic abiectissimus puluis, si non vento hominem, sed Dei sapientia, idest, salua aspergatur, in medicinam vertitur efficacissimam, adeo vt qui maximè obæcabat, is ad visum recipiendum puluis potentissimus sit. Meminisse vos opinor piscis illius, quem Scriptura sacra narrat Tobix iuueni fuisse terrori, quòd iam iam deuorandum ab illa immani bestia se crederet: quem tamen piscem extractum monitu Raphaelis Angeli, atque exenteratum misericè salutarem inuenit. Felle quippe eius ad-

*Fulgent. de
incarnatio-
ne & gratia
cap. 12.*

*2. Cogni-
tione pprie
miseriæ ho-
minem illu-
minari.*

Genes. 3.

Eccli. 10.

Psal. 11.

Tob. 6.

Tob. 12.

moto oculis Tobia senioris cecū patrē visu, latitiaque incredibili affecit. Neque abest id à proposito, quod salus, & vita, & lux ipsa inde petatur, inde recuperetur, vnde sua mors imminabat, sapientia, nimirum, angeli & instruyente, & agente. Angelum ego illum magni consilij intelligo, verissimum medicum, nostrum custodem fidissimum, socium nostrum optimum, ac sapientissimum præceptorem.

3. *Luto ex Christi salina, & terra confecto significari Verbum incarnatum.* Iam eam Christi sapientiam salina ipsius expressam videte. Salina vsus est duplex; nam & gustui seruit, & locutioni. Dempsta salina, nec sapit quicquam, nec verò lingua mouetur ad formandam vocem. Vtrumque verò sapientiæ munus est, & diuina sapere, & diuina eloqui. Quamobrem Gregorius magnus Dei sapientiam Christum salina illa significatum rectè sentit. Salinam verò terræ admixtam facile existimare potestis, ipsam Dei sapientiā humanā naturam induisse. Nam, quod ait Euangelium, Verbum esse carnem factum, id præclare Augustinus interpretatur factum esse lutum ex sputo Christi, & terra, in quam expuit. Quod si alie num ab illa maiestate videtur lutum abiectum, & sordidum, veniat in mentem Paulus, qui seipsum exinanisse illum dicit, forma serui accepta. Nam Moy sis erat quidem serpens æneus appositus ad medicandum, atque illo tetro spectaculo lethales serpentum morsus curabantur. Quem enim Esaias leprosum, quem David vermem appellat, eum si nos lutum factum pro nobis dicamus, mirari, ac succensere non debes: lutum planè medicinale, lutum salutare, atque diuinum. Quod si luto magis excœcantur homines, quàm illustrantur ad contuendum, memineris liuorem, qui aliàs morbo sit, in Christo nobis fuisse salutem, cuius liore sanatos nos idem, qui leprosum vocitarat, Esaias asserit. Illius quippe ignominia honor, & gloria nobis est restituta: illius plaga, & dolore salus æterna mortalibus parata. Ergo eo celesti luto oculi nostri inunguntur, cum Christum fide accipimus, sine quo neque lux, neque salus cuiquam mortalium contingit: [Non enim erubescio Euangelium, dicebat Paulus: virtus enim Dei est ad salutem omni credenti.] Tametsi enim indigna quædam, & abiecta, atque adeo sordida mundo appareant,

reant, quæ de cruce, & opprobrijs Christi Euangelium tradit: sunt nihilominus salutaria, ac diuina credentibus. Lutū denique tale ex Dei sputo confectum, vt non maculet, sed abstergat potius maculas, atque illuminet.

Potest verò alia quadam ratione inunctio ea explicari, atque accipi: vt lutum intelligamus peccatum, non simpliciter, sed Dei digito oculis nostris admotum. Nam ipsa peccatorum cogitatio, cum diuinitus animus excitatur, & commouetur ad sordes suas recognoscendas, atque intimo odio prosequendas, salutaris est medicina, atque efficax, qua lumen gratiæ peccato ablatum Dei misericordia restituatur. Id hoc factū Christi significatū, egregiè demonstrat Ambrosius his verbis: [Ioānes quid ait? Tulit lutū, & liniuit super oculos eius. Ergo, qñ dedisti nomē tuū, tulit lutū, & liniuit super oculos tuos. Quod significat, vt peccatū tuū fatereris, vt conscientia tuam recognosceres, vt poenitentia ageres delictorū: hoc est sortē humanæ generationis agnosceres. Itaq; tibi imposuit lutū, hoc est, verecundia, prudentiam, considerationē fragilitatis tuæ.] Etenim magna cæcitatē pars est, nō agnoscere, ac meminisse culpas suas, quod Petrus admonet illis verbis: [Cui enim nō præstō sunt hæc (virtutes præclaras cōmemorat) cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterū suorū peccatorum.] Itaq; purgat mentē mirificè recordatio peccatorū, si dolens sit, si pia, si ex Dei timore, atque amore profecta, hoc est, si digito Christi facta, atq; applicita mētis oculis. Quā id præclare Ezechiel

4. *Lutum Christi digito oculis cæci applicitū esse recordationem piā peccatorum.*
Ambros. li bro 3. de sacramen. c. 2.

2. *Pet. 1.*

Ezech. 20.

Psal. 50.

intimus

- intimus, cum dicebat. [Peccatum meum contra me est.] Ita erat affectus Rex ille, qui canebat, [Recogitabo tibi in amaritudine omnes annos vitæ meæ.] Denique [quæ secundum
- Psal. 50.* Deum tristitia est, si Paulo credimus, pœnitentiam in salutem stabilem operatur.] Fide igitur, ac pœnitentia oculi cæci insurguntur Christi cognitione, ac propriæ miseriæ recodatione, ut saluti aditus aperiat.
- 5. Ablui* Sequitur deinceps, ut in aquas Siloë se se cæcus immer-
cæcum in Si gat, atque abluat. [Vade, inquit, ad natatorium Siloë, quod
loc, cum sa- interpretatur missus: abiit, & lauit, & venit videns.] Ipse
cramento Evangelista mysterij ianuam subaperuit, cum interpreta-
Christi pec- tionem attulit, quod Siloë sit missus. Nam quis ille intelli-
cata depo- gatur missus, nemo est, qui ignoret, cum eo nomine Christus
nit. tam sæpe gloriatur. Sunt autem aquæ illius, qui missus est cælo ad homines est, salutaria sacramenta ab ipso instituta.
- Ambro. lib.* Aptè id interpretatur Ambrosius: [Quid est, inquit, Siloæ?
3. de sacra- Quod interpretatur, inquit, missus. Hoc est, vade ad illum
men. c. 2. fontem, in quo crux Domini prædicatur. Vade ad illum fontem, in quo omnium Christus redemerit errores. Isti, lauiti, venisti ad altare, videre cœpisti, quæ ante non videras. Hoc est per fontem Domini, & prædicationem Dominicæ passionis, tunc aperti sunt oculi tui, qui ante videbaris esse cæcatus. Cœpisti lumen sacramentorum videre.] Ita Ambrosius fontem declarans esse baptismum, cui subrogatur pœnitentia habens fontem misericordiæ, ut abluatur post baptismum lapsus. Hos enim fontes Esaias commemorat, cum canit: [Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.] Quale illud sit gaudium conscientiæ puræ, Psalmus annuntiat: [Auditui meo dabis gaudium, & exultabunt ossa humiliata.] Nihil perinde lætam, nihil iucundum, atque pura conscientia, ut est inquinatæ, & reæ conscientiæ contra tristissimus, atque miserrimus sensus. Illud præterea attendite, aquas Siloë de quibus agimus, in Scriptura cōmemorari minimè turbulentas, minimè rapidas, minimè obstupentes, sed quietas potius, & leniter decurrentes. [Aqua Siloë quæ vadunt cum silētio:] Sic est apud Esaiam. Quid hoc ad rem? omnino. Sacramenta enim aquas Siloë interpretati sumus: scitis

scitis verò, quàm sit occulta, quàm latens diuina operatio sacramenti. Prorsus sonora non sunt aquæ istæ, siue baptizatus sit, siue exomologesis, siue aliud quidvis, nihil extramutationis apparet: res consueta, res vsitata videntur. Sed vadunt in silentio, mirificè inundant animam, mirificè abluit, excellenter afficiunt, silentio suo, id est, occulta illa, atque abdita virtute sua. [Quos similis formæ, ait Petrus, saluos facit Baptismus, non carnis depositio sordium, sed conscientia bonæ interrogatio in Deum.] Ad has igitur aquas mittitur cæcus inunctus à Christo. Oportet enim vocatum diuinitus, & tactum, atque fide, & pœnitentia imbutum ad salutares aquas sacramentorum festinare. Ad aquas (inquam) Christi nomine consecratas. Ad Siloem, id est, missum, vt in nomine vnigeniti filij Dei percipiat lucem, splendoremque iustitiæ, vt audiat à Paulo, [Eratis aliquando tenebræ: nunc autem lux in Christo.] Atque iterum, [Et hæc quidē fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis.] Baptismum Patres illuminationis sacramentum vocitarunt, quod in eo homo caeleste lumen accipiat. Pœnitentiæ sacramentum iisdē Patres baptismum laboriosum appellauerunt, vt qui Christianus iam Christo fidem, quam debuit, non seruarit, possit reconciliari per pœnitentiam, & ad pristinam amicitiam redire. Recuperatur enim, quod erat amissum. Ergo quicumque cæcos vos, & peccatorum tenebris offusos esse sentitis, Christo hodie hortante has petite salutares aquas, ijs vos diligenter abluite. Redibitis, mihi credite, nouo lumine lati, Dei mirabilem gratiam experti prædicabitis. Tenemus Dei promissum certissimum, quod Propheta exposuit. [Deponet omnes iniquitates nostras, & proijciat in profundum maris omnia peccata nostra.] Iam verò considerate, quàm fuerit diuersa reuersio cæci. Venerat cæcus, venerat luto oppletus, & sibi displicebat, & alijs fortasse ludibrio erat. Atredit videns, redit purus, redit alacer sibi ipse plaudens, alijs admirationem, ac stuporem asserens. Discite hinc oro vos, qui sunt pœnitentiæ sacræ præstantissimi fructus. Qui peccatis oppressus, qui scelerum mole vix consistens, qui plenus angore, ac erubescentiâ trepidans, ac nutans, cum onus peccatorum deposuit, cum laqueos

1. Pet. 3.

Ephes. 5.

1. Cor. 6.

Mich. 7.

oculos

oculos luto oppletos, cum sacerdotis vocem accepit frustra se absolutum omnibus his peccatis pronuntiantem è iudiciaria Dei sede: quæ cōtinuo lætitiæ? quæ animi fiducia? quæ puræ conscientiæ gaudia? Attestantur sacrosancta Concilia effectum esse divini sacramenti mirabilem illam conscientiæ pacem, & lætitiā. [In viris pijs (ait) Concilium, & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus conscientiæ pax, ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet.] Verè auditui suā peccata confitentis datur gaudium, verè exultant ossa humiliata. O Christe Deus benignissime amator hominum, quas tibi gratias referent homines, & homines miseri, ac peccatores, quibus tot, & tanta bona tui sanguinis pretio contulisti? Accipe nos totos, si quid miseri valemus, si quid sumus. Iube inter seruos numerari, vt æternam tibi pro tantis beneficijs seruiamus seruitutem. Neque enim erit gratius regnum, nulla amplior gloria, quàm tibi optimo, ac amantiſſimo nostro Principi sempiterno iure seruire.

IN EADEM FERIA CONCIO SECUNDA.

Prateriens Iesus vidit cæcum à natiuitate.
Ioan. 9.

*I. Nulla
esse peccata
anime ante
corpus.*



E causæ cæcitatis cum Apostoli rogāt, peccato illam tribuendam esse tanquam rem minimè dubiam sument, ita enim quærunt. [Quis peccauit hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?] Quæ sanè interrogationis forma duos discipulorum errores declarat: vnum quod potuerit is homo peccare, antequam nasceretur. In quo errore versatos fuisse discipulos sentit

sentit Cyrillus, Chrysoſtomus repugnat: alterum, quod cæcus alia ex causa naſci nequiverit, niſi ob peccatum. Ac fuit ille prior error peruulgatus inter pleroſque etiam Philoſophos, ac ſeculi illius illuſtres authores, in quo fuiſſe Pythagoram, fuiſſe Platonem conſtat, qui animas antequam corporibus illaberentur, vitam, actioneſque vel bonas, vel malas geſiſſe diſſerebant. Quorum placitis Origenes, atque Origeniſtæ hæretici libenter acquievere, atque ut Hieronymus literis commendavit ex hoc ipſo loco Euangelico, confirmandæ ſuæ ſententiæ argumentum inſtruebant. Quod Apoſtoli cæcum hunc peccare potuiſſe, ut cæcus naſceretur, tanquam rem certam ſentiebant. Vtrum vero id accidiſſet, ſcire cupiebant. Verum id commentum, fabulâq; ſancta ſemper Eccleſia expoſit, certa fide confirmans hominum animas neque vivere, neque agere quicquam priuſquam corporibus infundantur, quemadmodum aperte Paulus pronuntiat de Eſau, & Iacob: [Antequam quicquam boni, aut mali egiſſent, ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante diſtum eſt, quia maior ſerviet minori.] Quæ Pauli philoſophandi de divina electione ratio, nullo modo conſiſtere poſſet, ſi gemelli ij de quibus diſſerit, boni quicquam, aut mali gerere potuiſſent, antequam ex utero materno effunderentur: habet ergo catholica fides humanas animas non prius eſſe, quam corpora viviſicent: ſimul enim & à Deo creantur, & proprijs corporibus infunduntur. Quare inepta ea erat diſcipulorum opinatio, quod cæcus ille propter peccata ab ipſo patrata, cæcus naſci meruiſſe poſſet exiſtimari. Verum eo interim errore diſſimulato, alterum coarguendum Saluator putavit, quod ſibi perſuaderent, cæcitatæ non aliam eſſe cauſam putandam, niſi peccatum vel ipſius, vel parentum. Itaque ſtolidam eam interrogationem Ambroſius appellat, quæ calamitates corporum meritis aſcribit peccatorum. Quam ſententiâ dilucidè refellit Chriſtus ſic aſſerens, [Neque hic peccavit, neque parentes eius, ut cæcus naſceretur, ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.]

Fuit ſanè iſ ipſe omnia mala, atque incommoda, quæ homines ſubeunt, culpæ aſcribendi error, olim ab amicis Sancti Iob

Cyrril. lib.
1. Ioan. c. 9.
Chryſoſt. ho
mil. 55. in
Ioa.

Hierony. in
epiſt. ad De
metriadem
virginem.

Rom. II.

Ambr. epiſt.
ſto. 75. ad
Bellicium.

27. Quibus
modis cala-
mitates ene
niant.

Iob pertinacissimè assertus, atque defensus. Quotū cū beato illa viro concertationis & vehementis & diuturnæ vna illa ratio extitit, quod hic se sine vllō malo merito suo, sine culpa, atque offensa à Deo grauius affligi contēderet, cū se innocentem sentiret, Deum verò æquē innocentem, atque noxium interdum ferire solere: illi contra graue impietatis, & blasphemie genus de Deo ita sentire diligentissimè disputaret. Neque enim accidere homini calamitatem vllam, quæ non sit pœna peccati. Propterea illos Dei defensores, atque adiutores non necessarios & falsos Iob aliquando irridens appellat. Nam & si multa sapienter, verèque dixerūt, quorum testimonio tanquam authoritatis idoneæ Paulus non nusquam vitur, vt etiam Antelinus demonstrauit, tamen in eo errabāt, ac falsebantur, quod quæ de impiorum supplicijs vera essent, ea ad causam Sancti Iob pertinere arbitrabātur. In quo item errore cū Apostoli versarentur, breuiter sunt à Christo reuocati, asserente esse quædam mala, quæ nulla propter peccata eueniant, sed vt gloria Dei ex ijs amplius illustretur. Quæ doctrina ad modum salutaris, ne alios morbo, vel calamitate quapiam oppressos cū videmus, dānare pro tinus prompti simus, paulo amplius dilatanda, explicandaque est. Igitur quatuor maximè modis vsu venit, vt homines detrimenta patiantur, vt Sancti Patres tradidere. Plerique pœnam peccati suscipiunt, vt emendentur. In quo genere Dauidem multa perpeßum narrat historia Sacra, Manassem quoque Regem, atque alios permultos. [Priusquam humiliarer ego deliqui.] En causam. [Propterea eloquium tuum custodiui.] En fructum. [visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eo.] Et illud. [Quis filius, quem nō corripit pater?] Quod si extra disciplinam estis, ergo adulti & non filij estis. Infinita sunt eius generis. Secundum est genus eorum, qui non propter peccata affliguntur, sed propter bona opera potius, vt augeantur, ac perficiantur: In quo genere fuit sine dubio Beatus Iob, cuius causam Deus tandē defendit, atq; obrectatores repressit, sic pronuntians, [Nō estis locuti rectum coram me, sicut seruus meus Iob.] Fuit similiter Tobias Senior, cui dixit Angelus. [Quia opera tua placita

*Iob. 29.**Ansel. in 1.
Cor. 5.**Psal. 118.
Psal. 88.**Heb. 12.**Iob. 42.**Iob. 12.*

placita erant coram Deo, necesse fuit, vt tentatio probaret.] Quamobrem Apostolus Iacobus, [omne gaudium ex- *Iacob. 1.*
stimare nos vult, cum variæ afflictiones incidunt. Paulus *Rom. 5.*
verò etiam de ijs gloriandum censet, quòd patientia afferat
probationem, opusque perfectum. Et hæc duo genera ad ius-
tos, electosque pertinent. Iam tertium genus ad improbos,
sceleratosque mulcandos potius quàm corrigēdos spectat,
cum ij supplicijs afficiuntur, qui ex diuino conspectu pro-
iecti sunt, vt Pharaon, vt Antiochus Epiphaneus, vt Herodes,
tum senior, tum iunior ille Agrippa, qui tartarei ignis, cui
sunt mancipati partem aliquam libant, hic apud mortales
male vt merentur tractati, illic apud inferos sempiternas
pœnas daturi. De quibus dictum interpretatur Gregorius. *Psal. 108.*
[Induantur sicut diploide confusione sua.] Tales cum Core *Greg. lib. 9.*
pereunt, & Abyron, ac Datan similes sunt: de quibus sapien- *mor. ca. 33.*
tia loquitur: [Finis condemnationis eorum veniet super *Sapient. 12.*
eos.] Restat quartum calamitatis genus. In quo non merita
hominum vel bona, vel praua spectantur, sed Dei potius glo-
ria consideratur, qui ex ijs malis maxima bona pro mirifica
sua sapiētia fit producturus: [vt manifestentur, inquit, opera
Dei in illo.] Atque hic est modus hodiernæ calamitatis. Cœ-
cus enim oblatus est, qui ex materno vtero cœcus prodijt
nulla sua, nulla parentum culpa: sed vt Christi maiestas in il-
luminando extremæ desperationis cœco cognosceretur. Sic
enim rarò tempestates graues eueniant, excidiaque vrbiū,
ac nationum, in quibus pariter boni, malique miscētur, quod
maiora aliqua bona ex ijs malis Deus efficere paret: cui pro-
inde subditum esse oportet hominem, neque desperare, ne-
que diffidere, neque verò conqueri, sed illius sapientiæ, ac
prouidentia cūcta referre. [Sterilem Deus facit matrem fi-
liorum latantem.] *Psal. 112.*

[Venit nox, quando nemo potest operari.] Admonet Sal *3. Non esse*
uator in die esse operandum, non noctem expectandam, *expectandū*
quæ tenebris gressus hominum, actionesque impediatur, *tempus mor-*
[Dū hæc durat vita, ait hoc loco Chrysostomus, laborandum est: *tis ad bene*
venit nox, hoc est futurum tempus, quando nemo potest *agendum.*
operari, id est, quando non est amplius fides, neque labo- *Chrysof. in*
res, neque pœnitentia.] Nos verò contra fere agimus, dum *Ioā. homil.*
55.

vita est sospes, & valent vires, genio indulgenus, & som-
 no, pœnitentiam, rectaque facta in tempus mortis disse-
 rimus. Nonne hoc est insanire? Videas plerosque proce-
 res, ac magnates in curia totos dies dormire: totas noctes
 aleæ, epulis, choraisque vacare. Negotij si quid habeas,
 cum illis, nescias, qua possis hora expectatos offendere.
 Inuertunt naturæ ordinem, rerum officia peruertunt. Ve-
 nit nox, quando nemo potest operari, isti non nisi nocte
 operari volunt. At illi periculosus nocti se se committunt,
 qui mortis tenebras vitæ emendationi præstolantur. Venuit
 quidem Deus lege, ne sibi sacrificarent Israelitæ vesperti-
 liones, aut noctuas: veruit istis nocturnis auibus vesci. Cui
 adò putatis? Neque enim sunt per se esca iacundæ, ne viti-
 tatæ quidem, sed lex spiritualis est volens significare, vt Cy-
 rillus innuit, non placere Deo sacrificia nocturnarum auium,
 id est eorum, qui non diei lucem, sed noctis tenebras ad-
 volandum suscipiunt. Neque verò ipsis hominibus vtilis
 fore eiusmodi cibos, hoc est opera dilata in supremas mor-
 tis angustias, atque obscurissimas tenebras. Vbi sunt mo-
 dò, qui confessionem peccatorum in mortis articulum dif-
 ferunt? qui testamentum, qui æris alieni restitutionem,
 qui cætera officia salutis necessaria? [Confiteberis viuis, vi-
 uis & sanis confiteberis: à mortuo quasi nihil perit confes-
 sio.] Ita sapiens. Secus agendum sibi putant, qui eleemo-
 synas, & pia opera post obitum futura instituunt, in vita
 quemadmodum aliena rapiant, sua augeant, magis labo-
 rant. [Venit nox, quando nemo potest operari.] Qui per
 noctem graditur, facile impingit, facile labitur. Errat sæpe
 per tenebras, aliam pro alia viam tenens. Rectè Aposto-
 lus Christo consentaneum monet: [Ergo dum tempus
 habemus, operemur bonum.] Meminisse opus est illius
 optimæ, verissimæque sententiæ: [Qui cum potuerunt,
 nunquam conuerti voluerunt, consistentes, cum iam pec-
 care nequeant, non sic facile acquirunt, quod volunt. Qui
 enim prius à peccatis relinquitur, quam ipsa relinquat, ea
 non liberè, sed quasi ex necessitate condemnat.] Quare
 tutiora consilia sequamur, & dum dies est, ad Deum ire
 properemus. Nonne vsu aliquando venit vobis iter fa-
 cienti-

Leuit. 11.

Deut. 14.

Cyril. in Le-
uit. lib. 7.

Eccli. 17.

Galat. 6.

De pœnitē.
dist. 6. cap.
qui vult.

cientibus, ut Solem iam properantem in occasum cernentes, & urbem longius distare, in quam tenditis, considerantes, ne vos nox occupet, atque impediatur veriti, equum extimeletis, percurrere, vel si fieri posset, præteruolare spatia, quæ restant, studeatis? Quid si interim fluvius aliquis impotens vado traiiciendus est, cuius sit periculosa traiectio? quàm id festinaris, ut luce clara agatis? Quid illi, qui naui in terram appellant, propinquosque se se esse portui summo die animaduertunt? Quo studio, qua diligentia velificant, & omnia ad festinationem conferunt, ut portum die, non noctu subeant? Vno enim impulsu ad scopulos, & syrtes occultas naufragium fit. Sic igitur cogitate vitæ æternæ viam, portumque tempestivè oportere teneri, ne si tenebræ mortis incunibant, atque in illa sensus humani in ea tempestate caligine, vel præcipientes dentur, vel fluvij gurgite rapiantur, vel naufragio misero intereant.

[Fecit lutum ex sputo, & posuit super oculos eius.] Id quod ad obcecandum comparatum est, ut cæcitatem sanet, Christus assumit. Quid enim visui contrarium magis, quàm lutulenta congeries opposita oculis? Nimirum ea est ratio divinum operum, ut ex ijs salutem pareat, quæ detrimentum potius allatura videantur. Contra mundi fraus, & dolus est, lumine ipso, ac splendore excecāre. Audistis fortasse, vel legistis etiam nonnullas historias, quæ tradunt visum esse creptum tyrannorum imperio quibusdam candente ferro oculis admoto. Qui mos barbaricus apud Tunetanos Reges nostris ferè temporibus, apud Constantinopolitanos Imperatores superioribus viguit. Ipso ergo ignis vehementiore fulgore aciem obtundunt, excecantque tyranni. Sic habet mundi consuetudo. Fastu, adulatione gloriæ illius, splendore aciem mentis perstringunt, cæcosque reddunt homines. De talibus illud accipimus, [supercecidit ignis, & non viderunt Solem.] Quem locum sic Augustinus explanat. [Ignis supercecidit, ignis superbix, ignis fumosus, ignis concupiscentiæ, ignis iracundiæ, super quem ceciderit, non videbit Solem iustitiæ.] Excecat sane auri splendor avaros, quemadmodum Poëta

4. *Mundi
fulgor exce-
cat, Christi
lutum illu-
minat.*

*August. in
Psalm. 57.*

Psalm. 57.

- Virgilius.* cecinit: [Atque auri cæcus amore.] Excoecat voluptatis magnitudo: Cupidinem enim cœcum depinxere poetæ. Excoecat ambitio, potestatisque insigne. Sic homines in sublimē elatos vix propinqua perspicere prouerbiū habet. Evanescent enim cogitationibus suis, ac se etiam ipsos gloriæ claritate offusi agnoscere, ac videre non possunt. Maximum verò detrimentum afferunt iudicibus, & magistratibus pecuniæ, quæ suo fulgore perstringunt. Audi sapientem *Deut. 16.* Moysen: [Mœnera excoecant oculos sapientum, & mutant verba iustorum.] Item quæ idem aliàs, [Xenia, & dona excoecant oculos iudicum: & quasi mutus in ore, auertit correctio-
Eccli. 20. nes eorum.] Igitur splendoribus mundus excoecat: cœcitatem Christus sordibus, & luto curat. Nihil enim ita vtile est ad perspicendum, atque sui ipsius cognitio: oculis diligenter admota. Postquàm redijt ille prodigus ad se, & vitæ suæ sordes, miseriamque perspexit, statim resipiscere coepit, & ad patrem festinus redijt, & qui perierat, reuixit, & qui perditus erat, inuentus, felicitati quæ pristinæ redditus. [Initium enim solutis est, teste Hieronymo, suæ intelligere, & flere peccata.]
- Hieron. lib. 6. in Esa. in cap. 15.*

IN EADEM FE- RIA CONCIO TERTIA.

Præteriens Iesus vidit cœcum à natiuitate.
Ioan. 9.

1. Inusitata
facta inter-
dum impera-
ri à Deo.



NON potuit factum hodiernum Christi non commonere multorum admirationem, quibusdam fortassis risui, ac ludibrio fuit, quod homo cœcus luto insuper oblitus, iuberetur per mediam Hierosolymam ire, vt se in lacu Siloë lauaret, lutumque detergeret. Id enim primo aspectu vel insanum, vel certè ludicrum videri poterat.

cerat.

terat. At sunt pleraque eiusmodi diuinitus imperata, quæ ad rationis humanæ calculos reuocari minimè debeant: quin potius auctoritati summæ, & sapientiæ numinis cedere nos atque obsequietiam atque etiam oportet. Itaque multa à sanctis viris geruntur, quæ iudicij humani, consuetudine rationis metas excedunt, quæ proinde damnare, tametsi illorum rationes minùs assequamur, nullo modo debemus. Olim Etsiam nobilem, atque ornatissimum virum, *Etsai. 20.* nudum, ipsis natibus patefactis, media Hierosolyma incessisse constat. Quod planè factum dedecoris, atque ignominia plenum, minimeque decens virum cum, vulgo existimari facile poterat: sed ille propheta potius Dei iussis parendum, quàm de hominum opinionibus laborandum existimauit. Quid Hieremias, quem vinculis oneratum, *Hiere. 27.* & Regis captiuitatem nuntiantem superbè proceres conspexere: Ezechiel verò ingemiscens, & curuus, magnosque *Ezech. 21.* edens clamores, nouitatis eius discendi causas plurimum desiderium ciuibus suis affert. Sunt innumera, multoque his admirabiliora, quæ Spiritus sancti auctoritate, & ductu viri præstantissimi egere: quæ (vt præclare Theodoretus Cyrensis admonet) superiore quadam ratione, non humano iudicio gerunt: ac propterea ad examen legum vltimatorum redigenda non sunt: sed potius digna Deo relictione suscipienda. His similia post legem gratia à Christo annuntiata etiam permulta occurrunt, qualis illa columna fuit Simeonis Stilitæ, quam narrat idem Theodoretus à se conspectam: qualis B. Francisci tractio nudi, atque alligati, instar capitali supplicio damnati, quam Bonauentura refert. Hæc autem extraordinaria, & mirabilia facta dupliciter diuinitus inspirantur. Aut enim significanti quippiam veluti argumentum, & prælagium, causa assumuntur: obeamque rem Prophetæ, viri portendentes in *Zachar. 3.* sacris literis appellantur, eorumque facta portenta sæpe verissima sunt. Aut verò feruore quodam viri sancti rapiuntur ad contemnendas, & proculcandas mundi opiniones, *Etsai. 20.* ac veluti de ipsius gloria triumphandum, quo in genere *Ezech. 12.* & 24. trasse permulta patres, qui de rebus gestis conscribere, pla-

1. Cor. 4.
Galat. 6.

num facere, vel obedientia maiorum, vel impetu Spiritus cuiusdam præcipui acti. Ita enim prædicat Paulus: [Nos stulti propter Christum:] atque aliàs. [Ego stigmata Domini mei in corpore meo porto.]

Illud autem summopere considerandum est, eiusmodi res extraordinarias gerere non esse cuiusvis, valdeque periculosam, si proprio iudicio, ac voluntate usurpentur. Erunt enim superbiæ, aut temeritatis argumenta, quæ risum potius, aut contemptum pariant, scandalumque faciant viæ Domini, si pro libidine, vel vanitate usurpentur: quod quibusdam & superiori, & nostrate pestare accidisse perspicuum est. Nonnulli enim, dum sanctimoniam singularis opinionem captant, in præstigiatorum, & circulatorum nugas, ac commentitiæ sanctitatis ludibria potissimum inciderunt. [Nam quæ à Deo sunt, ordinata sunt,] ait Paulus, qui omnia ad ædificationem fieri iubet. Idemque docet, gratiam omnem istius generis externam ad ædificationem dari diuinitus, & utilitatem Ecclesiæ: quæ utilitas si desit, magisque tumultus, & disceptatio, quam compunctio, & vitæ emendatio ex ijs spectaculis consequatur, humanæ vanitati, non feruori diuini spiritus ea facta inusitata, & extraordinaria ascribenda sine dubio sunt. Quamobrem Bernardus cum aliàs sæpe, tum sermone quodam in cantica acriter inuehitur in affectatam singularitatem, quam non ex spirita Dei, sed ex falsa gloriæ cupiditate nasci docet. [Non vultis (inquit) esse contenti communi vita, non sufficit vobis regulare ieiunium, non solennes vigilæ, non imposita disciplina, non mensura, quam vobis partimur in vestimentis, & alimentis: priuata præferitis communibus. Propriam, scilicet, voluntatem vestram magistram habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi non acquiescere, non obtemperare seniorum consilio, vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis, quoniam melior est obediētia, quàm victimæ?] Hæc Bernardus sanctè, ac prudenter in eos, qui singulariter eminere volūt, atque eò res agūt, quas nemo non admirari queat: nam qui hoc facit, quod nemo (dixit idem) mirantur omnes.

Iam

Iam quæ fuerit ex facto cæci consecuta utilitas, confide-
 rate. Omnes quidem admirabantur, eum videre videntē. Ve-
 rùm alij eum esse ipsum, qui fuerat mendicus, & cæcus, nega-
 bant: alij asseriebant. Multi multa disputabāt: omnes factum
 admirabile, ac pene incredibile prædicabant. Ea, nimirum,
 est diuinæ potentia vis, cum hominem illustrat, atque affi-
 cit, vt in alterum mutatus euadat, neque eundem esse homi-
 nes opinentur. Saul idem nuntiavit Samuel, cum primum sacra
 vntione delibutum à se dimisit. [Mutaberis in virum alte-
 rum.] Id quod spiritus Propheticus subito inuadens eū per-
 spicuum fecit, cum attoniti spectatores inter se referrent:
 [Num Saul inter prophetas?] Quem locum Gregorius, mul-
 tis, præclarisque documentis illustrat: [Amor (inquit) ele-
 ctæ mentis, quid est aliud, quàm immutatio vetustatis? Te-
 pidus erat quis, sed repente visitatus à Spiritu, feruens ef-
 ficitur. In virum alium mutatur, qui compunctionis gra-
 tiam per aduenientem Spiritum suscipit, quam ante non ha-
 bebat. Repente raptus in virtute superuenientis Spiritus,
 esse carnalis desinit, potenter sæculi curas abiicit, & in
 æternorum contemplationem mira puritate consurgit. Mi-
 ratur se tunc esse, quod non erat, miratur se tunc non
 fuisse, quod est.] Mirifica ergo est, efficax, ac potens, plus-
 quàm dici queat, illa vntio Christi, quæ siletio facta talem
 reddidit cæcum, quid putatis facturam, cum ex oleo diuino,
 cum ex balsamo illo suauissimo, denique ex celesti chrisma-
 te detur, vnde Christus est dictus: Quid agat ea vntio in ho-
 mine, quas vires habeat, quemadmodum hominem vertat in
 Deum, nemo melius exponet, quàm Paulus copiosissimè
 expertus, cuius de ea re verba sunt: [Christo confixus
 sum cruci: viuo autem iam non ego, viuit verò in me
 Christus. Quòd autem non viuo in carne, in fide viuo
 Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum propter
 me:] Adeò totus à se excesserat Paulus, totus in Christum
 mutatus erat, totus conformatus in Christum, vt qui Pau-
 lum spectarent, non Saulum illum pristinum, sed Chri-
 stum ipsum videre sibi viderentur. Tales esse, fratres,
 enitatur, vt cæci fuisse minimè putemur. Admiratur

2. Mutari
 hominē di-
 uinitus, ita
 vt alius esse
 videatur.

1. Reg. 10.

Gregor. lib.
 4. ex Psal.
 in 1. Reg.
 cap. 4.

enim mundus, atque attonitus prædicat castos, atque integros mores eorum, quos pridem impuros, ac lasciuos agnouerat. Quod de isto cæco dicebant: [Non est ille, sed alius est:] hoc planè iactant de ijs, quos cæcos, quos erroneos, quos sordidæ cupiditatis mendicos aliquando perpexerant, nunc eisdem spiritali visu, intelligentiaque præditos, diuinæque laudes prædicantes, atque alijs virtutis exempla præbentes cernunt. De eo genere mutationis Petrus testatur; [In quo admirantur, non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusione-
nem.] Eam mutationem dexteræ excelsi qui experiuntur in se, non possunt ij diuinæ munificentia largitatem non prædicare, atque omnibus se se in alios viros euasisse mirantibus, iucundissimè dicere: [Venite, audite: & narrabo, quanta fecit Deus animæ meæ.] Qui cæcus aliquando ad sæculi huius vias passim impingebat, lumine diuinitus restituto, expeditus & alacer currit in vijs Domini, & can-
tat: [Viam mandatorum tuorum cucurri.] Utinam, fratres, cuiusmodi mutationem experiamini: dicetis sine dubio, canentes illud beati Augustini latissimum carmen: [Dirupisti, Domine, vincula mea: tibi sacrificabo hostiam laudis.]

1. Pet. 4.

Psal. 65.

Psal. 118.

Aug. lib. 9.

confes. ca. 1.

Psal. 115.

3. Quo pa-
sto sit verū
peccatores
non exaudi-
ri à Deo.

Apparet sanè hunc cæcum fuisse ingenio liberum, & natura constantem: nam & disputationem longam cum Phariseis ingressus, apertè de Iesu ea dixit, quæ sciebat illis esse maximè odiosa: & multis ab illis contumelijs affectus, multa etiam contentione repulsus, nihil tamen de pristina dicendi libertate remisit. Sunt autem hæc naturalia dona, non exigua ad virtutem capeffendam diuinitus data adiumenta. Neque verò dubitandum est, diuinæ quoque gratiæ subsidia bono isti cæco iam illuminato fuisse suppeditata, ut in ea concertatione vnus tot Christi hostium impetum sustineret, ac cum gloria deum de eo certamine abiret. Nam & literatos idiota egregiè confutauit, & vbi parentes periculum detrectarant, desertus à suis non animo fractus est, sed constantior, ac fortior inimicorum se se telis obiecit. Nam quod.

quòd Augustinus, & secundum Augustinum Divus Thomas cæci orationem reprehendunt, eumque nondum illuminatum mente dixisse confirmant, Deum non exaudire peccatores, dent veniam mihi duo lumina Ecclesiæ, duo culmina clarissima Theologiæ. Arbitror equidem, nec sine authoribus idoneis, orationem cæci fuisse verissimam, neque vlla ex parte coarguendam: Magisque hic Theophylacti sententiam probo, dictum cæci defendentis, arque obiectionem contrariam ita refellentis, ut peccatores quidem Deum non audire demonstret ad talium signorum perpetrationem, quanvis peccatores audiat ad remissionem peccatorum, non ut peccatores (ait ille) sed ut poenitentes; ac reuera si ea sententia ex mente eam proferentis sumatur, omni falsitate vacat. Nam si iuxta institutum intelligatur, atque id, de quo erat controversia, consideretur, ut considerari plane æquum est, facile perspicimus, & cæcum vera sensisse, & rationem idoneam, vel potius inuictam attulisse. Erat quæstio, utrum homo ille, qui dicebatur Iesus, peccator esset, necne; an à Deo esset, an aliunde. Rogatus bonus hic cæcus sententiam suam, pronunciauit esse Prophetam. Non est habitata fides homini. Rursus disceptare negotium placuit. Pharisei confirmant se scire Iesum esse peccatorem. Cæcus istorum magis cæcitatem miratus, vel etiam stomachatus, tandem profilit in apertam eorum reprehensionem. [In hoc (inquit) mirabile est, quia vos nescitis, unde sit, & aperuit oculos meos.] Stuporem, scilicet, & vecordiam istorum non ferens, apertè tantam stultitiam, furoremque coarguit, quòd miraculum manifestissimum, atque clarissimum cernerent, & de authoris sanctitate dubitarent. Quod illos perperam, absurdèque facere, robusto argumento demonstrat. [Scimus (inquit) quia peccatores. Deus non audit, sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.] Quæ sententia pro qualitate rei, de qua agebatur, fuit verissima, atque certissima. Neque enim ea miracula, quæ à Christo fiebant, fieri à peccatore poterant, cum essent ad confirmandam veritatem de-

Aug. tract. 44. in Ioan. S. Tho. 2. 2. q. 83. artic. 16. ad primum, sed per Ioan. 9. lect. 3. ap probat sententiam cæci, eamque explicat, ut nos hic.

Theophylact. in 9. Ioan. Cæci sententia fuisse veram defendunt Cardinalis Tolentinus amora. 9. in cap. 9. Ioan. & Cornel. Iansen. in ca. 78. Concordiæ Euang.

81. 301

doctrinæ ipsius facta, quæ se in mundum à Deo missum profitebatur ad salutem eorum, qui in ipsum crederent. Quid enim aliud voluit sibi cæcus noster, quam quod illius illuminator sapientissime testatus est, opera illa testimonium idoneum reddere, quòd esset à Deo. [Ego (inquit) habeo testimonium maius Ioanne. Opera quæ dedit mihi Pater, ut faciam, illa testimonium perhibent de me:] Itemque [Si mihi non creditis, operibus credite,] atque alias, [Si non venissem, & opera in eis fecissem, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.] Hoc ergo peccatum Phariseorum cæcus, hanc perfidiam ex illustrissimo, & sacculis omnibus inaudito miraculo rectissime arguit: atque eo genere testimonij, & amicitia constat, Deum non exaudire peccatores. Neque aliud oratio cæci habet, quam quod Scriptura sæpenumero tradit. An est aliud illud Psalmi? [Voluntatem timentium se faciet, & deprecationes eorum exaudiet, & saluos faciet eos:] Quid illud; [Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum?] An Ioannes ipse non ita monet: [Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus, quia quicquid petierimus ab eo, dabit nobis.] Et illud Esaie ad peccatores: [Cum extenderitis manus ad me, non exaudiam.] Longum est omnia commemorare testimonia, quæ sunt plurima, eademque apertissima, quibus monemur Deum iustorum orationes exaudire, impiorum repellere. Quæ tamen sententia non eò pertinet, ut peccatores orare prohibeantur, aut eorum semper preces cassæ, & inanes existimentur, imò verò, & orare debent, & sapientissime exaudiuntur ad salutem suam, ut de illo Publicano commemorat Evangelium. Sed aliud est peccatores ad necessariam salutem impetrandam nunquam exaudiri, quod cæcus ille non negat, & sæpe de ijs, quos Christus sanarat, audierat: aliud longè non esse peccatorum preces idoneas ad diuina patranda miracula, doctrinæ, vitæque ipsorum innocentia attestantia, quod cæcus, inuitissimis, ac repugnantibus Phariseis, verissime asseruit.

IAM extremam clausulam, eamque incundissimam
hodie-

Ioan. 5.

Ioan. 10.

Ioan. 15.

Psal. 144.

Psal. 33.

1. Ioan. 3.

Esaï. 1.

Luc. 18.

4. Eos, quos
mundus ex-
pellit, diu-
ne dulcedi-
nis fructum
experiri.

hodiernæ narrationis accipite; [Et eiecerunt eum foras Pharisei] nempe cæcum è Synagoga expulerunt. Sequitur; [Auduit Iesus, quia eiecerunt eum foras, & cum inuenisset eum, dixit ei. Tu credis in filium Dei? Respondit ille, & dixit. Quis est, Domine, ut credam in eum? Et dixit ei Iesus. Et vidisti eum, & qui loquitur tibi, ipse est. At ille ait, credo, Domine. Et procidens adorauit eum.] Quam dulcis, & suavis est Dominus? Quam præclare, verèque cecinit vates? [Facit iudicium iniuriam patientibus, dat escam esurientibus. Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos, Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos, Dominus custodit aduenas, pupillum, & viduam suscipiet, & vias peccatorum disperdet.] Sic se habuit causa cæci, & Pariaorum. At illud attentius considerate, tum demum Christum se se manifestè agnoscendum præbuisse cæco, cum est à Phariseis pulsus, atque excommunicatus, ut ita dicam, ac Synagoga interdictus, quod erat genus grauissimæ ignominie, ut hinc sit vobis perspicuum, tunc maximè Deo esse charos homines, atque in illius amicitiam, familiaritatemque admitti, cum à mundo abijciuntur, pelluntur, exterminantur. Quam rem præclare Chrysostomus hoc loco ostendit his verbis: [Qui propter veritatem, & Christi confessionem malo, & contumelia aliqua afficiuntur, hi maximè à Deo honorantur. Ut enim qui propter Deum pecunias dispergit, is maximè eas inuenit, & qui odit animam suam, is vel in primis amat, ita contumelia affectus propter Deum, is plurimum honoratur à Deo: quod cæco usu venit. Eiectus est à templo à Iudæis, & à templo Domine inuentus est. Contemptus à contemptoribus Christi; ab Angelorum Regè honoratus est. Ut enim munerarius athletam victoriæ insignem, ac coronatum, ita hunc Iesus accipit.] Hæc Chrysostomus. Itaque poterat sanè noster cæcus suo iure canere: [Pater meus, & mater mea de reliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.] Apostolo Ioanni exulanti, & in Patmos Insulam relegato altissima illa Apocalypsis, insignita mysteria continens, est tributa. Elias à Iezabele im-

Psal. 145.

Chrysost. in
Ioan. homi-
lia 58.

Psal. 26.

Apoc. 21.

3. Reg. 19.

pia,

*Exod. 23.**Psal. 30.**Esai. 51.*

pia, ac præpotenti regina capitis damnatus, ac fuga sibi consulens, in vastam eremum, Angelico pastu excipitur, atque in montem delatus, magnifica Dei visione potitur. Moyles à Pharaone ad necem quæsitus, palatio relicto, inter deserta Deum videt in rubo: ita planè euenit inter persecutiones, afflictionesque maximas, vt dulcedinem Dei summam iusti experiantur. [Abscondes eos (ait) in abscondito faciei tuæ à conturbatione hominum, proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.] O illam ter, & quater foelicem animam, cui ob confessionem Christi, ob veritatis assertionem, ob iustitiæ tuendæ firmitudinem, mundus infestus est. Quàm iucundè? quàm latè vocem Dei ex Propheta accipient? [Audite me, qui scitis iustum: populus meus, lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuaris. Illos comedet vermis, salus autem mea in sempiternum erit.]

FERIA QVINTA POST DOMINICAM QVARTAM.

Ibat Iesus in ciuitatem Naim, & ecce defunctus efferebatur. Luc. 7.

1. Vita, & mortis occur- sus.

2. Tim. 1.

Heb. 2.



Deuentus Filij Dei in mundum illa potissimum causa fuit, vt mortuos peccato homines reuocaret ad vitam: mortis verò, peccatiq; tyrannidem euertetet, aboleretq; quod indicat Apostolus, cū scribit: [Qui destruxit quidem mortē, illuminauit autē vitā.] Idē aliàs apertius, [Vt per mortem destrue-

destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti.] Hunc praestantissimum ducem nostrum, ac Principem vidisse se scribit Ioannes in sua Apocalypsi equo albo insidētem, corona pulcherrima ornatum, arcum egregie manu vibrantem, de quo ita pronuntiat: [Exiuit vincens, vt vinceret.] Nimirum vincens peccatū, vt vinceret mortem. Equo quidem albo sanctissimi corporis innocentiam indicans, corona regiam decus, arcu potentiam, atque industriam ad debellandos hostes. Cui David concinit. [Sagittae tuae acutae (populi sub te cadēt) in corda inimicorum Regis.] Huic mortis, peccatiq̃ue victori in illa sempiterna pompa, & triumpho, vrbis supernae ciues gloriosum praena canunt, & se captiuos aliquando durissima seruitute ereptos, & in Regnum amplissimum vindicatos, laetissimis vocibus confitentur. [Dignus es Domine accipere librum, & soluere signacula eius (librum equidem accipio praedestinationis, consilijq̃ue aeterni) quoniam occisus es, & redemisti nos in sanguine tuo.] Iam eam Christi singularē de morte victoriam praeclarē representat hodierni facti commemoratio, qua perspicimus adolescentem acerba morte raptum, iamq̃ue in funus elatum, filij Dei opera, & virtute mirabili redditum vitae. Quae res à Christo sapientissimē gesta simul potentiam, simul benignitatem ostendit ipsius, quamq̃ue bene cōuenerint in illo vno Principe nostro maiestas & amor, vt brachio forti minimē cor tenerum, & dulce defuerit. Vidit profectō Naim ciuitas pulcherrimum spectaculum, vnde ei vrbis Hebraico idiomate nomē est factū: nempe ad portā vrbis eius teste Chrysost. vita, & mors sibi mutuo occurrerūt: mors quidē intus profecta magno apparatu lugubri, plurimo satellitio silērium, & sordidatorum: vita vero foris adueniēs coelestium ciuium comitatu, Apostolorum (inquam) ac discipulorum ad eandem vrbis portam appulsa est, vbi mors iam velut dominabatur. Quid hic tam dissimilis occurfus sibi velit, puto vos intelligere. Nam pulchra quondam vrbis Naim, quod oppidum tradit Hieronymus sua quoque aetate ostendi in secundo milliario montis Thabor cōtra meridiem iuxta Endor, spiritualiter quidem fuit natura ipsa huma-

Apoc. 6.

Psal. 44.

Apoc. 5.

Chrysost. in catena S. Tho. [vita facta est obuia mortis.]

Hiero. de locis Hebraicis in to. 3.

*Osee. 13.**1. Pet. 3.**Esaï. 26.**Heb. 11.**2. Vulgaris
turba sequē
tium Chri-
stum, vari
Principes.
Prou. 14.**Can. 1.*

humana, cū iustitiæ originalis opibus ornata, ac munita
 esset: at ex ipsa tam pulchra vrbe mors prodijt: [Perditio
 Israel (ait Propheta) ex te,] Ex nobis origo mali. Sed vi-
 ta restitutio extrinsecus. De cælo venit Verbum, quod
 factum est caro, & habitauit in nobis, cuius opus peccati,
 mortisque destructio. [Qui est (inquit Petrus) in dexte-
 ra Dei deglutiens mortem,] adeo in illam inimicè inuectus,
 vt totam sibi devorandam existimarit. Quapropter diffide-
 re hominem sibi, in Deo summo opere spem collocare oportet:
 ex quo ad nostram mortalitatem leuissimæ verba facta
 cognoscite: [Viuent mortui tui, interfecti mei resurgent:
 expergiscimini, & laudate, qui habitatis in puluere, quia ros
 lucis, ros tuus, & terram gygantum detrahet in ruinam.]
 Rorem resurrectionis, ac novæ immortalitatis annuntiat;
 qui veluti germinare denuo faciat semissem, emortuam-
 que herbam luce illa cælesti caduca corpora erigens, atque
 exornans: neque diuinæ aut potentiæ, aut voluntati obfi-
 stere posse feros illos, tartareosque gygantes, demonis
 (inquam) humani generis hostes acerrimos, cū ipsi rui-
 na potius sempiterna opprimendi sint. Itaque quoniam
 vitæ, ac mortis imperium æquæ penes Deum esse Abraham
 probè nouerat, fiducia plenus vnicum filium libens immo-
 labat, arbitrans, vt Paulus commentatur, [quia & à mortuis
 suscitare potens est Deus.]

Ibat igitur Christus in ciuitatem, quæ vocatur Naim.
 Et ibant (inquit) cū eo discipuli eius, & turba copiosa.]
 Non Apostoli solum, sed multa etiam caterua populi Chri-
 stum comitatur: sic enim illius dignitatem decebat: [In mul-
 titudine populi, dignitas Regis: & in paucitate plebis, ig-
 nomina Principis.] Salomon scripsit. Vtinam omnes
 Christum Regem sequeremur, comitesque nos viæ, quo-
 cunque duceret, præberemus. Pollicor equidem, nemi-
 ni, si semel societatem Christifuerit expertus, conditionem
 displicituram, enimuerò non ita fit, à plerisque. Nam cuius
 tu ipse, qui audis, comes sis, cui obsequaris, tute bene
 nosti. [Trahe me post te, curremus in odorem vnguen-
 torum tuorum,] ita affecta erat anima, quæ fragrantiam
 Christi præsenſerat. Optarem equidem non rusticatum
 solum,

solum, sed artifices, & nauiculatores, & piscatores Christo se dare comites: cupere in eo comitatu spectare Duces, pre-
fides, patricios, Principes. At ferres habet secus: turba,
vulgarisque ordo frequens sequitur Christum, proceres, ac
primarij rari. Vera est enim Pauli illa vox: [Non multi no-
biles, non multi potentes, non multi sapientes.] Certe cum
Christus vitam daturus sit, id est, cum Eucharistia deporta-
tur aegrotis, decet summopere viros primarios, ac Principes
honoris causa Christum comitari. Patres plane in Conci-
lio Oecumenico Tridentino Eucharistiam ad infirmos ho-
norifice deferendam instituunt, atque de eius veneratione
verbis vtuntur dignitate maxima: [Illum eundem Deum
presentem in sanctissimo Sacramento adesse credimus;
quem Pater aternus introducens in orbem terrarum, di-
cit. Et adorent eum Angeli Dei: quem Magi prociden-
tes adorauerunt, quem denique ab Apostolis adoratum esse
Scriptura testatur.] Quae cum ita sit, non possum non
vehementer dolere indignum plane, ac flebile specta-
culum, Deum per plateas, & compita in Sacramento fer-
ri vix tribus, aut quatuor, iisque de media plebe comitarum.
Non pudet Christianos Christum ita deferere: Si Rex, si
Princeps, si vel senator aliquis occurrat, nonne honoris
causa te lateri adiungis, ac pergentem affectaris, idque si
praetermiseris, nonne haberis inciuilis, & rusticus? Quid
ergo Christo non defers honorem, quem homini pro-
pe aequali negare non audes? O nos ingratos, & viles.
Tacet, ac dissimulat Christus: at non obliuiscitur Inju-
riam suam. [Ego honorificantes me honorificabo, qui
autem contemnunt me, erunt ignobiles.] Nobilitatis
est maxima Christum decorare, ac colere. Contra vero
cum vidua mortuum efferente, [Turba ciuitatis multa
cum illa.] Ea est verissima species negotiatorum, litiga-
torum, ambitionis fori: mortuos sequuntur, & comitan-
tur: viuis nihil praestant vel opis, vel operae. Quid sit hoc,
iam cognoscite. [Sine mortuos (ait Christus) sepelire
mortuos suos.] Mortui mortuis obsequuntur. Laudes, salu-
tationes, occurfus, caetera ambitionis officia mortuorum in
mortuos obsequia sunt,

1. Cor. 1.

Conc. Trid.

Sess. 13. ca.

no. 7. & ca.

5.

q. 8. b. 1.

2. Reg. 2.

Matt. 8.

Et

3. *Mors se-
pe immatu-
ra, & inopi-
nata.*

*Greg. Nis-
sen. de crea-
tione homi-
nis cap. 26.*

1. *Reg. 15.*

Psal. 89.

*Matt. 6.
Iob. 8.*

[Et ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ, & hæc vidua erat.] Mortis acerbitem, sanitiam quæ vide-
te, quæ non pepercerit iuueni ætate florētī, orbam relinqui-
rit matrem vnico filio, atque omnem spem posteritatis inci-
derit, quippe quæ vidua esset, nec liberos ultra sperare pos-
set. Pulchrè Nissenus rem hanc extollit his verbis: [Mater
vidua erat, & non sperabat vltcrius filios procreare, neque
habebat, in quem oculos dirigeret vice defuncti, hunc solum
laetauerat: solus erat alacritatis causa in domo: quicquid ma-
tri pretiosum, ac dulce hic solus extiterat.] Spectaculum cer-
tè miserum, & dolendum, sed reuera salutare, quod quæ men-
tis oculis quotidie subijcere deberemus, vt impendentis cō-
templatione mortis inanes curas, spes quæ mēdaces absconde-
remus. Rex quidem Agag alioqui potens, & robustus, ac be-
ne pinguis, ad gladij ceruici suæ imminenti conspectum ex-
pauit, atque exclamauit: [Siccine separat amara mors?] Ne-
que enim veretur mors Regum turres, neque consilia præ-
clara donec explicentur, expectat, rationes suas valde a no-
stris rationibus alienas potiùs curat. [Anni nostri sicut ara-
nea meditabuntur.] Ex ipsis visceribus telam suam de pro-
mit araneus, quam diuturno labore orditur: at cum in eam
forte inciderint scopæ, vno ictu abrupitur, quicquid lon-
go opere intextum fuerat. Quid putatis falcem mortis acu-
tam fragile fœnum secantem esse factoram? Nam de hoc fœ-
no scriptum est: [Hodie est fœnum, & cras in clibanum mit-
tetur.] De illa verò tela, quam mors incidit: [Et sicut aranea-
rum tela, fiducia eius.] Quid aliud cogitationes, cura quæ
omnes sunt, quàm in firma quidem, quanuis nimium elabo-
rata tela aranearum? Quàm multa orditur? quemadmodum
se pene euiscerat vel ille ambitione inflāmat, qui collegiū
cogitat? qui cathedram, qui ordinem senatorium, qui præsi-
diatum, qui Episcopalem mytram meditantur, qui purpurā,
qui tyaram denique Pontificiā, cuius animus non conquies-
cit, vsque dum Toleranā sedem, aut, si satis placet, etiam
Romanam sibi despondent? At in medijs curis, in ipso seruo
re crescendi mors dura, & importuna, cuncta opera dissipat,
consilia euertit, labores, industriam quæ omnem irridet. Ad o-
lescens filius vnice dilectus, quippe vnicus matri, defunctus
effereba-

efferebatur. [Dum adhuc ordire, inquit, succidit me.] Re-
 cte Seneca dixit: [In hoc omnes errore versamur, ut non pu-
 temus ad mortem nisi senes, inclinatosque iam vergere, cum
 illò infantia statim, & iuuenta, omnisque ætas ferat.] Neque
 minus bene Cicero: [Quis est tam stultus, quamvis sit adole-
 scens, cui sit exploratum se ad vesperum esse victurum?] No-
 lite igitur incertæ horæ cōmittere vitæ sempiternæ ratio-
 nes, nolite testamentum, nolite restitutionem tandiu pro-
 crastinare. Nolite confessionem salutarem vitæ totius ante
 actæ differre. Eleemosynas, cæteraque benignitatis officia
 ad incertum, & minimè profuturum tempus, cum sit iam ani-
 mæ causa finita, nolite morari. [Et quæ parasti, cuius erunt?] *Luc. 12.*
 O insaniam! ò lethalem furorem! De incertis certa facere nō
 possumus, & quasi certa sint, viuimus. Salomonem audite: *Eccles. 9.*
 [Sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aues laqueo compre-
 henduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis
 extemplò superuenerit.] Vtinam insidias vitæ tuæ paraue-
 rit mors. Dic mihi homo, an fueris assecutus. An in cōiuiio,
 epulisque lautis, an infortunato aliquo itinere? an in aestu
 Solis, an in tempestate, ac fulmine repentino? Nescit homo
 finem suum. [Quare sibi vnumquemque tempestiue cōsule-
 re, ne mors imparatum offendant, atque obruat, id demum sa-
 nissimæ mentis consilium fuerit.]

[Quam cum vidisset Dominus, misericordia motus super
 eam.] Viduæ liberis præsertim orbata naturaliter misericor-
 dia respondet, id agere decet honestissimum quemque, ut
 eiusmodi afflictas fœminas consoletur, quoad liceat. [Cor
 viduæ consolatus sum, aiebat Iob,] quod non verbis modò, *Iob 29.*
 sed re præstandum. [Iudicate pupillo, defendite viduam.] In
 Ecclesia verò etiam honorem meretur viduitas. [Viduas, in-
 quit Paulus, honora, quæ verè viduæ sunt.] Id enim neces-
 sario adianxit. [Neque immerito ait Ambrosius, viduas Apo-
 stolus irreprehensibiles ostēdit esse debere, quibus ut opus
 virtutis indicitur, ita honorificentia larga defertur, ut etiam
 ab Episcopis honorentur.] Quæ sit verè vidua, mox decla-
 rat. [Quæ autem verè vidua est, & desolata, speret in Deū,
 instet orationibus, & obsecrationibus nocte, & die.] Cum
 Deo assidue versari, imo nunquam intermittere orationem

3. Vidui-
tas sancta.

Iob 29.

Esa. 1.

1. Tim. 5.

*Ambros. lib.
de viduis.*

1. Tim. 5.

*1. Tim. 5.**Hierony. ad
Furiam de
viduitate
seruanda.*

vult eam, quæ marito libera, vni Deo vacare debet. Itaque vel domi clausam, vel in Ecclesia orantem inuenire viduam decet: non circum plateas, & vias, aut palatia frequentatam, ieiunijs, precibus, lachrymis pene confectam, non nitidam, & bene cultam, multaque garrientem. [Nam quæ in delicijs est, viuens mortua est.] Nostis eam Pauli esse sententiam: mihi succensere nemo debet, si viduas eas vitæpero, ac reprehendo, quæ viduitatem libertatis argumentum faciant, quæ totos dies circumant urbem, concurrant quæ, ac frequentant virorum maximos conuentus, quæ garriunt sine modo, atque omnes loquacitatis copia superare, decus putant, quæ elegantiores videri volunt, quàm erant nuptæ, capillo flauo per curiosam incuriam modicè interim defluente, velo fronti decorè accommodato, neque cerussæ, neque purpurisso parcentes. Sed Hieronymum præstat audire, multò hæc elegantius persequentem. [Quid faciat (inquit) in facie Christiana purpurissus, & cerussa: quorum alterum ruborem genarum, labiorumque mentitur, alterum candorem oris, & colli, ignis iuuenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicia. Quomodo flere potest pro peccatis, quæ lachrymis cutem nudat, & sulcos ducit in facie? Ornatus iste non Domini est, velamen istud Antichristi est. Aut loquendū nobis est, vt vestiti sumus, aut vestiendum, vt loquimur, quid aliud pollicemur, & aliud præstamus? Lingua personat castitatē, & totum corpus præfert impudicitiam. Quid de talibus viduis pronuntias Paule? viuens mortua est.] Non equidem mortale crimen id esse confirmo: at eas quæ talia sectantur, ita deliciosè agentes, mortuas, id est, alienas à Dei vita Apostolus prædicat, quod sine criminum labe ex deliciæ esse nō soleant, quæ libidinem vel indicant, vel certè pariunt. [Quid sibi vult (ait Hieronymus) viuens mortua est? Viuere quidē videtur ignorantibus, & non esse peccato mortua: sed Christo, quem secreta non fallunt, mortua est: anima quæ peccauerit, ipsa morietur.] Harum viduarum mores idem Hieronymus in alia describit epistola: [Videas (inquit) plerasque viduas ante quàm nuptas, infelicem cōscientiam mētita tantum veste protegere, quas nisi tumor vteri, & infantū prodi derit vagitus, erecta ceruice, & ludentibus pedibus incedūt.

*Ista**Hierony. ad
Eustochium
de custodia
virginitatis*

Istæ sunt, quæ solent dicere, omnia munda mundis: sufficit mihi conscientia mea. Cur me abstineam à cibis, quos Deus creauit ad vtendū? quæ se etiam mero ingurgitant, & quæ viderint pallentem, ac miseram, Manichæam vocāt. Hæ sunt, quæ per publicū notabiliter incedunt, & furtiuis oculorum nutibus adolescentium greges post se trahunt,] multa quæ alia, quæ in eumentas virgines, aut viduas petulantes iactat, quas esse cauendas docet. [Adolescentiores viduas, ait Paulus, deuira.] Harum te capere misericordiam nō oportet, sed fugam potius & cogitare, & inire. Quæ verò vidua re ipsa, & profelsione virtutis est, qualis Sareptana illa Eliæ, qualis Euangelica Anna, quæ ieiunijs macerat corpus, animū precibus pascit, & omne obsequium, officium, misericordia & verbo, & re iure debetur.

1. Tim. 5.

Quod si homines in viduā afflictā ita se gerere decet, quid exultimatis Deū agere? [Misericordia motus super illā.] Om-
nino cū inniſta sit Dei illa maiestas, tamen lachrymis vincitur cordis afflictī. In ipsa Dei viscera penetrāt gemitus dolētis animæ, atq; querelæ. In Ecclesiastico ita scriptū est: [Nōne lachrymæ viduæ ad maxillā descēdūt, & exclamatio eius super deducēt eas? à maxilla enim ascendunt vsq; ad calū, & Dñs exauditor delectabitur in illis.] Verè misericors Deus est, [& miserationes eius super omnia opera eius. Misericors, & misericors Dñs.] Meritò Esaias multitudinem viscerum Deo tribuit: meritò illum vix posse continere se dicit, quasi sibi ipsi vim afferat, quādiu laborē, dolorēq; nostrū nō leuat. Nihil sanē postulabat vidua hæc: At Christus tāquam exoratus lachrymis illius meliora pollicetur: dolentis gemitū cohibet, summū dolorē in singulare gaudium vertit. Illud obiter cōsiderate, ad cōspectū Hierosolymæ fleuisse Christū, ad cōspectū Naim nō fleuisse: & erat tamē maior hic flēdi ratio, cum viduam acerbissimē flentem contueretur. Nimirum erat Hierosolyma in gaudio, & lætitia tota: erat Naim in luctu, & funere. Itaque conuertit Christus, & commutat manus, & ridentibus quidem minatur: [Væ vobis, qui rideris, quia plorabitis:] flentes verò demolcēt: [Beati estis, qui nunc fletis, quia ridebitis.] Risus quidem non ster, & lusus, & tripudia Deo excitant lachrymas, tanquam

4. Commiseratio in afflictam viduam.
Eccles. 35.Psal. 110.
Esai. 63.

Luc. 6.

matet super filium insanè ridentem lugeat. Contra gemitus, & afflictio cordis Dei oculos, misericordiamque conciliat. Amat enim, nec suos obliuisci potest.

5. Per Christum reddita vita. Sequitur deinceps. [Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt, & ait: adolescens, tibi dico, surge, & resedit, qui erat mortuus, & coepit loqui, & dedit illum matri suæ.] Simile nonnulla ex parte Eliæ factum narrat historia vetus. Nam viduæ Sareptanæ vnici filij immaturum obitum, & matris orbitatem vehementer miseratus, ita cum Deo collocutus est. [Etiam ne, Domine, viduam, apud quam vtunque sustentor, afflixisti, vt tolleres filium eius?] Ingressus porrò in cubiculum, vbi iacebat puer extinctus, desuper incubuit, ter lectum, puerumque contingens, atque illis precibus vsus. [Domine De⁹ meus, reuertatur, obsecro, anima huius pueri in viscera eius. Et reuersa est anima pueri in eum, & reuixit. Tulitque Elias puerum, & dedit matri dicens: En viuut filius tuus.] Atque Eliæ factum eiusmodi fuit, vt Christi hodiernum miraculum non adumbraret solum, verum etiam exprimeret. Sed interest inter serui fidei, & potestatem Domini. Ille obsecrauit, vt reuiuisceret puer, hic imperauit. Christum non sine fletu, & lachrymis peregrisse salutis nostræ opus, plurima Prophetarum oracula ostendunt. Suscepit enim in se miseriam nostram, mortem suam morte peremit. Itaque nos amantissimè alloquitur.

3. Reg. 17. [Ego feci, ego feram, ego portabo, atque saluabo.] Nā quod in lectum defuncti pueri Elias incubuit, grande mysterium est, vt intelligamus ipsa mortis insignia, atque instrumenta vitæ contactu vitalia esse reddita. Per lignum quippe fueramus extincti: ligni contactu excitati ab inferis sumus.

*Sic apud S. Tho. in cate-
na Titus.* Quam rem ita prædicat Ambrosius, [Spem resurgendi habebat, quia ferebatur in ligno, quod et si nobis ante non proderat, tamen postea quam Christus id tetigit, proficere coepit ad vitam, vt esset indicio salutem populo per crucis patibulum refundendam.] Lignum ergo felix, crux Christi. Olim mortis terribilissimum instrumentum: nunc vitæ vnicum, ac singulare præsidium, vt qui in ligno vicerat, per lignum quoque vinceretur. Nec dissimile cantici illud: [Sub arbore mali suscitauit te, tibi violata est genitrix tua.] Ac reuera diuinæ sapientiae

Esaï. 46. [Ego feci, ego feram, ego portabo, atque saluabo.] Nā quod in lectum defuncti pueri Elias incubuit, grande mysterium est, vt intelligamus ipsa mortis insignia, atque instrumenta vitæ contactu vitalia esse reddita. Per lignum quippe fueramus extincti: ligni contactu excitati ab inferis sumus.

Ambro. lib. 5. in Lucā. Quam rem ita prædicat Ambrosius, [Spem resurgendi habebat, quia ferebatur in ligno, quod et si nobis ante non proderat, tamen postea quam Christus id tetigit, proficere coepit ad vitam, vt esset indicio salutem populo per crucis patibulum refundendam.] Lignum ergo felix, crux Christi. Olim mortis terribilissimum instrumentum: nunc vitæ vnicum, ac singulare præsidium, vt qui in ligno vicerat, per lignum quoque vinceretur. Nec dissimile cantici illud: [Sub arbore mali suscitauit te, tibi violata est genitrix tua.] Ac reuera diuinæ sapientiae

Cant. 8. [Sub arbore mali suscitauit te, tibi violata est genitrix tua.] Ac reuera diuinæ sapientiae

sapientiæ est, vt inde salutem parer, vnde erat profecta vis morbi. Attigit Christus loculum: funus nostrum suscepit, crucem subiit, destruxit mortem, vitam reddidit. Vtinam oculos aperiamus, ac Redemptorem nostrum, vitæ quæ auctorem agnoscamus. Vtinam nos ille matri afflicte restituat, ac sanctæ Ecclesiæ commendet, vt viuos accipiat, quos mortuos lamentabatur. Laudent verò, ac prædicent gentes Deum, gloriam Christi vbique annuntient, quem habemus verum Prophetam, ac magistrum singularem, parentem, vitæ æternæ auctorem vnicum, cui sit gloria, & imperium, Amen.

IN EADEM FER- RIA CONCIO SECUNDA.

Noli flere. Luc. 2.



LAVDAT diuina Scriptura eos qui flent: [Beati, inquit, qui lugent, quoniã ipsi consolabuntur.] Itẽ [beati, qui nũc fletis, quia ridebitis.] Sed flendi rationes, ac lachrymarum genera diuersa sunt. Vnũ genus est earum, quæ ex vehementi sensu peccati, & cordis compunctione manant: quales fuisse lachrymas Mariæ Magdalene constat, cum earum imbrey, & copia pedes Christi irrigarentur. Davidis quoque qui de se testatur: [Lachrymis meis stratum meũ rigabo:] atque aliàs [poculum meum cum fletu miscebam,] & alio in Psalmo. [Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia legem tuam nõ custodierunt.] Petri lachrymas in hoc genere eodem nemo dubitat fuisse. De quo tradunt historici sacri post Christum negatum egressum ex Cayphæ Pontificis atrio amarè fleuisse. Est alterum genus lachrymarum, cum ex Dei, & proximi amore offensa planguntur, quæ in Deum ab hominibus ad-

1. Lachrymarum multplex genus ex dono Dei.

Luc. 46.

Bernard. in

serm. 3. Epiphani.

triplex lachrymarum

genus ponit,

pœnitentiæ,

denotiois,

& charita-

tis.

Luc. 7.

Psal. 6.

Psal. 101.

Psal. 113.

Luc. 22.

- mittuntur. Exemplo Paulus erit, qui ob Corinthium illum incestuosum ita se deflesisse commemorat, ut extremam cladem perpeffus vehementius non posset dolere. [Ex multa tribulatione cordis per multas lachrymas scripsi vobis.]
- 2. Cor. 2.* Idem non dissimilis fuit ad Philippenses scribit. [Nunc autem & flens dico inimicos crucis Christi.] In hoc genere hi sunt, quos diuinus Propheta Ezechiel signo caelesti notatos refert. [Signa Thau super frontes virorum gementium, & dolentium mala, quae fiunt in Hierusalem.] Iam tertij generis sunt ex lachryma, quae ex misericordia, & compulsionem proficiscuntur, cum mala aliorum graua consideramus. Hoc genus in Christo maxime elucet, cum prophetans Hierosolymam soluitur in inopinatum fletum. [Videns, inquit, civitatem, fleuit super illam dicens. Quoniam si cognouisses & tu.] Itemque cum Lazarum suscitaturus aspexit Mariam flentem, & Iudaeos vni flentes, tunc & ipse Iesus [lachrymatus est:] Huc pertinent Iob sancti lachrymae illae, quas ipse commemorat: [Flebam quondam super eo, qui afflictus erat.] Huc illae Hieremiae, qui de se refert: [Diuisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filij populi mei.] Ad haec quartum genus adiungitur, cum ex peculiari, & propria Christi passionis, & mortis cogitatione pia lachryma manant. Nam & quod contulit in nos beneficij, & quod ignominiae, & cruciatus pertulit pro nobis, si attentius consideretur, non potest non multas, easdemque suauissimas lachrymas Christiano excitare, ita est a propheta sacro praedictum: [Aspicient ad me, quem confixerunt, & plangent eum planctu, quasi super unigenitum, & dolebunt, ut doleri solet in morte primogeniti; in illa die magnus erit planctus in Hierusalem, sicut planctus Adadrem in campo Maleddon.] In his erant illae lachrymae cuiusdam Christi amatrix, quam ipse percontatus est; [Mulier, quid ploras?] Iam verò aliud ab ijs omnibus genus lachrymarum diuersum est, multoque praestantissimum, cum ex ardenti Dei desiderio, & futurae beatitudinis contemplatione cor liquefcit, & in dulcissimum quendam fletum soluitur. Talem ego esse intelligo illum fletum Davidis,
- Psalm. 119.*

uidis, incolatum suum prorogatum diutius dolentis, ac lamentantis: id quod alio Psalmo dilucidè declarat, cum dicit: [Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi, Vbi est Deus tuus?] *Psalm. 41.*

Atque has omnes flendi rationes ita probare debemus, ut cum beatum arbitremur, cui harum lachrymarum genus quodcumque contigerit. Re enim vera magnum, atque præclarum Dei donum est in eiusmodi fletum animam molliori. Quod quidem pretiosum donum à filia Caleb postulatam Gregorius interpretatur, cum gemens illa, ac suspirans patri referret: [Terram arentem dedisti mihi, da mihi irriguum superius, & irriguum inferius. Duplex irriguum postulat, duplicem lachrymarum gratiam insinuans. Nam quæ ex consideratione propriæ miseræ, peccatorumque proficiuntur, ex lachrymæ ad irriguum inferius pertinet: quæ verò ex desiderio Dei, & vitæ beatæ contemplatione, aut Christi memoria manant, eas irriguo superiori Scriptura deputat. Quod quidem donum quisquis accepit, gratus, ac deuotus in agnoscendo beneficio eximio esse debet: neque sibi tribuere, aut sumere, quod liberalitate Dei concessum est. Nam qui se se vacuum sentit, & ab eo munere alienum tanquam terram arentem, & sterilem susceperit, suspirare, & gemere instar illius puellæ Axæ debet, percepturus sine dubio gratiam à Patre misericordiarum, si perseveret enixè petere. [Compunctionis genera (ait Gregorius) duo sunt: quia Deum sitiens anima, prius timore compungitur, post amore. Prius enim se se in lachrymas afficit, quia dum malorum suorum recollit, pro his perpeti æterna supplicia pertimescit. At verò cum longa mœroris anxietate fuerit formido consumpta, quædam iam de præsumptione veniæ securitas nascitur, & in amore celestium gaudiorum animus inflammatur, & qui prius flebat, ne duceretur ad supplicium, postmodum amarissimè flere incipit, quia differtur à Regno, quod bene in Scriptura in Axæ filia Caleb describitur.] & cætera. Enuntiet ergo cultor Christi dolenter ante Dei conspectum, quod Propheta sentiebat de se. [Anima mea, sicut terra sine aqua

Greg. lib. 3. dial. ca. 34. & lib. 6. regist. epistol. 23.

Ios. 15. Iudic. 1.

Greg. lib. 3. dial. ca. 34. & lib. 6. regist. epistol. 23.

Psalm. 141.

Zachar. 12. tibi.] Est enim Spiritus sancti donum non contemnendum,
Hunc locum quod ipse pollicetur: [Effundam super habitantes Hierusa-
Zacharia de lem spiritum gratiæ, & misericordiæ, siue precum,] vt alij
pijs lachry- interpretes habent: quem spiritum quid boni sequatur, ex-
mis, & fletu ponit: [& aspicient ad me, quem confixerunt. Et plangent,]
intelligit Di & reliqua. Iam verò animaduerti & illud maximè debet, q
dacus Stuni lachrymarum imber eum debeat imbrem imitari, quo cœlū
ca in Cōmē irrigat terram. Ideò enim terra sitit, atque optat pluuiam de
tarijs eius cælo, vt irrigata proferat fructus suos. Esset quippe inutilis
Propheæ: pluuia, quæ nihil ex terra produceret. Itaque officio satis-
& Marina factum non putet, neque placeat sibi, quicumque in oratio-
rius lib. 2. cō ne, ac lectione, meditatione ve sacra pias lachrymas fundit:
cordaria, & quin potius attendat, detque operam, vt ex illis lachrymis
glossa in Za opera Deo digna exoriantur, tanquam ex cælesti imbri fru-
chariam. Et ges opportuna. Opera Deo digna intelligi volo patientiā,
Hieronymus humilitatem, mansuetudinem, charitatem, misericordiam in
Oforius ibi- proximos, proprii sensus affectusque abnegationem, Chri-
dem, tamen si sti Iesu perfectam imitationem. Hæc si absint, non multi fa-
plerique & ciendæ sunt lachrymæ, quanuis vbertim fluant: quin potius
antiquorū, valde verendum, ne ad grauiorem condemnationem perue-
& recētorū niant, quemadmodum Apostolus ei terræ minatur, quæ, ac-
potius intelli cepto copioso cælitus imbri, nequaquam fruges herbamq;
gant de sero, vtilem profert, sed spinas potius & filicem, cæteraque ine-
& inutili pta. Eam enim terram pronuntiat reprobam & combustiō-
plantu im- ni proximam. In hos qui in oratione lachrymantur, extra
piorū in die orationem rident, iocantur, nugantur, Bernardus acriter in-
iudicij. uehitur, piscinas Hesebon esse dicens sine fructu: de quo ge-
Hebr. 6. nere scribit quodam loco: [Alios quoque lugentes video: sed
Bernar. ser- si de corde procederent lachrymæ illæ, non tam facilè illico
mo. 4. in ad- soluerentur in risum.]
uentu Dñi.

Atque omnia quidem lachrymarum genera, quæ sunt ha-
 2. Lachry-
 ma ex sensu
 naturalis pro
 fecta, & bo-
 na & mala
 esse possant.
 Atenus à nobis commemorata, id habent commune, vt ex
 pietate ac salutari inspiratione procedant: quare gratiæ Dei
 sine dubio ascribendæ sunt. Cæterum sunt aliæ lachrymæ
 valde ab ijs disiunctæ, quæ naturæ potius quàm gratiæ ob-
 sequuntur: quippe cum ex sensu calamitatis aut detrimenti
 alicuius proficiuntur, vt in amissione charorum, aut for-
 tunarum iactura, aut doloris alicuius magnitudine contin-
 gere

gere solet. Ita Sunamitidem flentem Scriptura narrat, & 4. Reg. 4.
 Iacobum Patriarcham ob extinctum unice charum sibi Iosephum filium, & Magdalenam ob amissum fratrem Lazarum. Quasane stetus forma nullo modo reprehendi vituperarique debet: vitio potius vertendum, si quis ita sit durus, ita ferreus, ut acerbissimos eiusmodi casus minimè sentiat & doleat: interque vitia reliqua, quæ Paulus de Philosophis refert, etiam ponit, quòd sine affectione fuerint. Hieremias quoque exprobrat, dicens: [Percussi eos, & non doluerunt.] Salomon etiam affirmat, [Vilcera impiorum crudelia.] Ea, nimirum, durities non hominem decet, sed bestiam magis refert: cum sit ab humanitate omni aliena, atque insensibilem quandam naturam declarans. Enimvero alterum extremum vitiosum æque cauendum, ut ne is sensus, metusque tristitiæ ac doloris vehementior sit, quam ratio postulat. Nam & iudicio mentisque tranquillitati vehementer nocet, & vitæ ipsi corporis aduersatur, tum verò salutem, vitamque animæ spiritualem grauius oppugnat, vires illius ac virtutis officia summo opere debilitans. Id sciens Paulus, dicebat: [Ne abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est.] Quòd si ei tristitiæ moderationem, frænumque quoddam Paulus opponit, quam ex iustissima ac sanctissima causa profectam nouerat, id est, ex commisi dolore peccati, ac separatione fidelium: quid agat in alijs causis vel naturalibus, vel fortasse vitiosis? Quare in ijs casibus, quos aduersa fortuna acerbos affert, ut in obitu liberorum, parentum, cæterorumque charorum, multò sunt fortius habena retinenda, nec permittenda dolori. Plorandum est quidem: sed moderatè plorandum, ut Christianos decet. Ita consulit Sapiens: [Fili in mortuum produc lachrymas:] statim tamen cohibet, ne nimium fiat: [A tristitia (inquit) festinat mors, & cooperit virtutem.] Platonis id præceptum est: [Profecto à nimio risu & lachrymis abstinendum, omnibusque est ab omnibus præcipiendum, ut, lætitiæ nimia tristitiæque compressa, honesto in habitu se contineant.] At tamen in eo excessu mediocritatis vitium sit, tamen multò id est minus periculolum, quam prosperæ fortunæ nimis applausus.

Rom. 1.

Hiere. 3.

Prom. 12.

2. Cor. 2.

Eccli. 38.

Plato 5. de legibus.

*Eccles.7.**Chrysos. ho-
mil.62. ad
popul. An-
tioch. Idem
hom.15. pul-
chrè illud:**[Melius est
ire ad domū
luctus, quā
ad domū cō-
uiuij,] de-
clarat de vi-
litate ex lu-
ctu.**Ioan.16.
3. Christi es-
se fientes cō-
solari.**Eccli.35.
.8.*

lus. Facile enim ex luctu in agnitionem humanæ mise-
rie veniunt homines, contemptumque vanitatis huius,
quæ nos adeo dementes insanosque reddit. Quare Salo-
mon sic sentit: [Cor stultorum, ubi latitia: cor autem
sapientium, ubi est tristitia.] Idèque. [Melius est ire in do-
mum luctus, quàm in domum conuiuij.] Cernitis quo-
tidie inter epulas, ac res nimium secundas & lætas, etiam
sapientes solere desipere atque insanire præ voluptate: con-
trà rebus aduersis & calamitosis excitari ad philosophan-
dum, etiam seruos & plebeios, insipientesque sapere: vti
Chrysostomus pulchrè in oratione quadam animaduertit.
Ergo quauis luctus dolorisque causa naturalis sit, est
non mediocris occasio virtutis, si se conferat animus ad sa-
pientiam, si in Deum referat sua, & ab illo medicinam re-
quirat. Sunt enim sine dubio beati etiam isto modo lugen-
tes, atque illa sententia comprehendit: [Beati qui lugent.]
Apostolos enim Christus alloquebatur, cum diceret. [Amē,
amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus au-
tem gaudebit.]

Quæ cum ita sint, quid est, quod hodierno die Chri-
stus viduam flere prohibet, & vnico filio viduam orbatam?
[Noli (inquit) flere.] An erat exigua flendi ratio, fi-
lius acerbò interitu raptus, quem iam afferbat ad sepul-
turam? An Deo displicent viduarum lachrymæ, noua præ-
sertim calamitate afflictarum. [Nonne lachrymæ viduæ in
maxillam descendant? ait sapiens: & Dominus exauditor
delectabitur in illis?] Delectari potius quàm offendi nar-
rat lachrymis viduæ Dominum. Ac certè ita res habet, vt
nihil nos tam oblectet, quàm charorum lachrymæ, & ge-
mitus, cum nostram opem implorant, ijsque nos leua-
men afferre possumus: quod vehementer oprant. Ma-
tres quidem puerorum lachrymulas dulcissimè abster-
gunt, cum ad eas accurrunt, seque lachrymas à quopiam aut
afflictos deplorant. Nam & se vindicatoras blandè pro-
mittunt, & manantes lachrymulas linteolo abstergunt, &
fientes exosculantur suauissimè, atque ita pacatos & con-
solatione erectos ab se dimittunt. Quo more etiam Deum
suorum lachrymis delectatum, curas eorum, afflictione fl-
que

que suscipere leuandas, libentissimè credere debemus. Quà-
obrem ea est felix ac sapiens anima, quæ dolorem suum
atque ægritudinem in Deum confert, eique se se medican-
dam totam exponit, creaturis omnibus prætermisiss, quæ
medicamen verum afferre non possunt. Id egit Anna illa
Samuelis futura mater, cum ab æmula læsa, & afflicta
in sacrum tabernaculum secessit, in oculis Dei flens lar-
giter, cuius preces ita exauditæ sunt, vt ipsa animo æquil-
limo tranquillissimoque discesserit. Id Gregorius verbis
præclaris demonstrat: [Spiritali (inquit) proposito se
se votere electi mens celestibus gaudijs poterit, si largi-
ter flere iam nouit: si fletum largitate supernæ felicitatis
saporem gustare iam didicit: atque illius internæ re-
fectionis suæ gaudio occupata, respicere terrena fastidit.]
Ergo ita laborantem, ita lugentem, ita flentem aman-
ter accipit Christus, atque ei benignissimè loquitur: [No-
li flere.] Delectatur verò Deus, non nostra quidem pœ-
na, & dolore, neque enim dolores nostros amat, sed dele-
ctatur cum humilitate & fiducia animæ ad ipsum confugien-
tis, tum verò leuamine consolationeque, quam afflicto
reddit, quæ plurimum ipsum decet. Tunc autem fletum
prohibet, cum remedium affert; ipsum enim dicere, Deo
agere est. Noli igitur, vidua, flere mortem filij, præsentem
vitæ; facillè enim qui obiit, reuiuiscet. Hæc sane ratio con-
solationis est diuinæ, vt re exhibeat, quod verbo imperat.
Prorsus diuersa ac contraria ratio consolandi mundo inest,
qui flere quidem voce nos prohibet, re ipsa pungit & la-
cerat, & ad lachrymas gemitusque percellit. Sic seueri in-
terdum Iudi, magistri aut pædagogi, simul dum miseros
verberant pueros, plorare vetant, voce prohibentes, ma-
nu magis urgentes lachrymas. At non ita Deus, [qui est fi-
delis in omnibus verbis suis, & sanctus in omnibus operi-
bus suis.] Mundi mores sunt illi. [Qui loquuntur pacem
cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.] Nos
igitur Deum imitari maximè decet, vt ille faciebat Deo
probatu Iob, cuius sunt hæc voces: [Oculu eram cæco,
& pes claudu. Benedictio perituri veniebat super me, & cor
viduæ consolatus sum.] Id officij etiam declarat amplius;

1. Reg. 1.

Greg. lib. 1.
expof. in 1.
Reg. c. 1.

Pfal. 144.

Pfal. 27.

Iob. 29.

[Si

[Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.] Hoc sanè modo præclarum est dicere flenti: [Noli flere.]

4. Quæ sit
perfecta la-
chrymarum
consolatio.

4. *Quæ sit perfecta lachrymarum consolatio.* Quod si in his vitæ præsentis miserijs, ea vox Christi, cû lachrymas fletumque consolatur suorum, ad eò dulcis, iucundaque est: [Noli flere y] quale erit illud æternæ patriæ adiutum tenenti atque audienti: Iam noli flere; cû Deus ipse suauissimè complexans è vitæ laboribus reuerentes, ad æterna gaudia inuitabit, dolorem perpetuò relegatum annuntiabit: O quæ oscula illa, ò qui complexus, ò quâta dulcedo animæ, cuius lachrymas ipsa sua manò Christus absterget!

Apoc. 21. 7. [Absterget (inquit) Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & iam non erit luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.] Cui concinit *Esaïas.* [Fugiet dolor & gemitus: lati-

Esai. 25.

Augus. lib.
20. de Cini
84. cap. 17.

Augus. lib.
20. de Civi
84. cap. 17.

præstat, sicuti Augustinus scribit. [Quis enim tam sit absurdus, qui audeat affirmare in huius mortalitatis ærumnis, quemque sanctorum nullas habentem lachrymas & dolores, cum potius quantò quisque est sanctior, & desiderij sancti plenior, tantò sit eius in orando fletus vberior? An nõ est vox civitatis sanctæ, quæ dicit? Factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, & lauabo per singulas noctes lectum meum, in lachrymis meis stratum rigabo, & gemitus meus non est absconditus à te, & dolor meus renouatus est. Aut verò non eius filij sunt, qui ingemiscunt gravati, in quo nolunt spoliari? Nõne ipsi sunt, qui primitias habentes spiritus ingemiscunt adoptionem expectantes, redemptionem corporis. Talis ipse Paulus Apostolus, cui pro fratribus erat tristitia magna & cõtinuus dolor cordi eius.] Hæc Augustinus, ostendens lachrymas perfecte non abstergi, nisi in vita illa beata. Attamẽ in hac quidẽ lachrymarum valle speciem nonnullã ali quando illius summi boni diuinitus mentes accipiunt, cum ex dolore vehementi in voluptatem mirabiliter traducuntur, & pacata summa animi ægritudine, in celestem quandam fiduciam eriguntur. Ita planè se habuit Sara illa Tobie

castissi

castissima coniux, cum virgo probro grauissimo afflicta in diurnas preces ardentesque se dedit, ubi ita inter cetera: [Post tempestatem tranquillum facis, post lachrymationem gaudium & exultationem infundis.] Ita Anna quoque, cuius paulò ante mentionem feci, quæ post preces vberioribus lachrymis effusas, sic est pacata, sic lætitia quadam diuina delibuta, vt Scriptura referat, [vultus illius non fuisse amplius in diuersa mutatos.] Quæ si vera sunt, vt sunt certè, debemus celeriter ad Christum accurrere, cum vrgemur dolore aut calamitate quacunque, atque ab eo cum vitæ præsentis remedium expectare, tum illius futuræ pacem & iucunditatem sempiternam.

FERIA VI. POST

DOMINICAM QUARTAM.

CONCIO PRIMA.

Erat quidem languens Lazarus. Ioan. 11.



DECLARAT satis hæc de Lazaro 1. Mortui
extincto, & ab inferis excitato narra-
tio Evangelica, & quanta miseria ho-
minis, & quanta sit Dei misericordia:
qua consideratione nihil utilius, nihil
esse salutaris potest. Omnium quidẽ
malorum hominis supremũ est mors: 1. Mortui
Lazari susci-
tatio, mortis
nostræ inte-
ritum per
Christũ de-
signat.

eam peccanti comminatus est Deus, ab
eaiam irretitum & oppressum vt liberaret, venit in mun-
dum. Mortem verò omnium aio malorum maximum, cor-
poralem quidem inter mala corporis, vt Aristoteles meritò
affirmat: spiritualementem autem omnium absolutè malorum in-
telligo extremum. Eius imperio, imò tyrannidi addictos,
in libertatem Christus nos reuocauit: quod Paulus gratè
commemorat: [Deo autem gratias, qui dedit nobis victo-
riam per Iesum Christum, Dominum nostrum.] Osecas verò

præclare

præclare vaticinatur: [De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos, ero mors tua, o mors, morsus tuus ero, inferne. Consolatio abscondita est ab oculis meis, quia ipse inter fratres diuidet.] Quæ prophetici oraculi verba cum

Hæc eorum habent sensum, vt Christum morte sua mortem nostrā occi-
verborū in- disse declarent, inferni autem prædam egisse, reductis inde,
telligentiā, qui erant inclusi, iustis & pijs, atque in immortalitatis glo-
 [*Consolatio* riam velut ipsius oris apprehensione vindicatis: verum eam
abscondita non esse omnium felicitatem, sed rem in occulto positam, la-
est à me, ipse tere etiam ipsos prophetas, quisnam sit resurrecturus in glo-
inter fratres riam, quis in opprobrium, neque id vlla communione san-
diuidet, guinis, nullo nexu propinquitatis posse cognosci, cum inter
accepimus fratres ea sit futura disparitas, ea diuisio, vt vnus pereat, alter
ex commen sit saluus. Quam Osee sententiam Apostolus explicat, cum
ratio manu ait: [Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabi-
scripto egre- mur.] Quauis enim Christus mortem vicerit, tamen ea con-
gij & sancti solatio nunc abscondita est ab oculis nostris, cum lateat nos,
tate insignis quis in vltima illa diuisione mortalium, vel assumatur ad
concionato- dexteram, vel reiiciatur ad læuam, quandoquidem inter con-
uis fratris Lu iunctissimos quoque fratres Christi sententia sit diuisionem
pi Capucci allatura. [Ipse inter fratres diuidet.] Si quidem [duo erunt,
ni, quem no teste ipso Domino, in agro: vnus assumetur, alter relinque-
bis commu- tur: duo in lecto, vnus assumetur, alter relinquetur.] At fuis-
nicauit idē se Christi, quod ad ipsius potentiam factumque attinet,
Lupus Vene mortem morti euertendæ omnium sufficientem, statim de-
rijs cum esse clarat. [Et adducet (inquit) ventum vrentem Dominus, de
mus. deserto ascendentem, & siccabit venas eius, & desolabit fon-

3. Cor. 15. tem eius.] Sæpe mihi mirari contigit diuinæ Scripturæ al-
 Matth. 24. titudinem, quod in hoc Osee loco profiteor. Fons enim,
 Osee 13. ex quo copiosè mors manauit & fluxit, peccatum est, si D.
 Rom. 5. Paulo credendum est asserenti, [per vnum hominem in-
 Sapient. 1. trasse peccatum in mundum, & per peccatum mortem,]

cui sapiens congruit, cum ait: [Deus mortem non fecit,
 nec lætatur in perditione viuorum: impij autem manibus
 Aug. lib. 3. & verbis accersierūt illam.] Hunc mortis fontē Christi mor-
 de peccato- te fuisse exhaustum, atque (vt propheta loquitur) desolatū,
 rum meri- nemo dubitarit, qui peccatū meminerit Christi sanguine de-
 tiscap. 11. letum, penitusque sublatum. Venas autē mortis satis constat

eaſeſſe, per quas mors inſluit & labitur: ea ſunt mala pœna-
lia ex peccato deriuata, vt ſunt morbi, ſeneſtus, dolores,
defectus, caſusque varij, quibus mortales paſſim labefa-
ſtantur. Quas mortis venas annuntiat vates Deum ſiccatu-
rum, adducto ex deſerto vento æſtuoſiſſimo Auſtro, qui
ſolet torrentes & fluuios exſiccare; vt intelligamus Chriſti
paſſione, opprobrijs cruciatibusque æſtuate, & mortem,
& mortis venas ac ductus omnes potentiffimè abſumi, cum
miſeria omnes humanæ exuenda ſint, & funditus tandem
conſumenda: [Oportet enim mortale hoc induere immor-
talitatem, & corruptibile incorruptionem.] Hanc tantam
Dei miſericordiam, tam ſingularem, tam eximiam, incre-
dibili noſtræ miſeria occurrentem, eamque modis omnibus
ſuperantem, figura quadam atque effigie pulcherrima oſtē-
dit hodierni facti deſcriptio, qua nobis Lazarus primū lan-
guens, mox extinctus ac ſepultus, & verò deploratus oſten-
ditur; Chriſtus verò mōſtratur, & amicū deſcens mortuum,
& potenti imperio ab inferis excitās, ſummo gaudio ſuorū,
extrema omnium ſpectantium admiratione & ſtupore.

1. Cor. 15.

[Erat (inquit) quidam languens, Lazarus.] Ecce hominis
miſeriam. Homo clarus & nobilis, quantum ex hiſtoria co-
gnoſci poteſt, tū locuples & copioſus, ac, ſi D. Epiph. credi-
mus, in ipſo iuuetutis flore, quippe qui annū trigefimū age-
ret; nihilominus ægrotabat morbo grauiffimo implicatus.
Nulla planè potētia, nullę opes hiſ mortis exactoribus reſi-
ſtere queūt. Quid enim aliud agūt, quā vt mortis tributū exi-
gant, morbi, acuta (inquā) febris & peſtilens, lateris dolor ſæ-
uus, apoplecticus ſubitò irruēs impetus, podagræ cruciatus
acerriſſimi, cætera deniq; vitę huius mortalis mala infinita? An
ijs, cum impetū faciunt in miſerū corpus, depellendis & ſu-
perandis idoneæ erūt vllæ opes? vllæ generis claritudo? [Ar-
gentū (ait propheta quidā) & aurū eorū non poterit liberare
eos in die iræ Domini.] Id etiam Horatius poëta cecinit hiſ
verſibus: [Nō domus & fundus, nō grīs acerruus & auri, Ægro-
to domini deduxit corpore febres; Non animo curas.] Iam
morboſeſſe nuntios mortis nolite dubitare: vltimū aliquem
eſſe horum nūtorum, quem mors ipſa ſequatur, niſi inſoni-
mus, certi eſſe debemus. Itaq; cum primū nuntiū quempiā
iſtorum

2. Etiam no-
biles ac locu-
pletes ægro-
tare & mo-
ri.Epiph. lib.
2. contr. hæ-
reſ. tomo. 2.Horat. li. 1.
epiſt. ad Lol-
lium.
Sopho. 1.

istorum aduentare senseritis, cogitate esse vltimum, mortē appropinquare, quæ tādē subeunda est, velimus, nolimus. O nos ebrios, & mēte motos, qui ne his quidem certissimis nuntijs admoneri nos patimur. O cæcos, qui palam irruentē neque cernimus mortem, neque verò oblato diuinitus remedio, vitamus. Carolus Quintus Imperator Augustus, Maximus, post tot præclara facinora, post egregios plurimosque triūphos, potentissimo imperio relicto, in monasterio Hieronymianorum, cui *Iuste* nomen est, extinctus est. Eo in loco cum essem, oculis fortē incidi in quandam inscriptionem ita habentem: [Hic cepit vltimus morbus, ex quo occubuit, Carolum Quintum Imperatorem Augustum.] Erat alio in cubiculo illa inscriptio; [Hic animam egit Carolus Quintus Imperator Augustus, vigesima prima Septembris, anno millesimo, quingentesimo, quinquagesimo octauo.] Postremò in ædícula quadam legi; [Hic depositum est corpus Caroli Quinti Imperatoris Augusti.] Itaque hic tantus Imperator & morbum, & mortem, & sepulturam vitare nō potuit. Quoties in illa porticu coenarat? quoties se exilararat? vbi eū supremus morbus offendit, quis illi diceret, ibi laqueum esse suppositum, quo implicaretur, trahereturque moriturus? Quis vnquam mortis insidias vel cognoscere, vel certē cauere potuit? Sapienter à Seneca dictum est; [Nihil tam æquē tibi profuerit ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio breuis æui, & huius incerti. Quicquid facis, respice ad mortem.] Bene prorsus id Seneca. Certē aliqua via mors habet ad nos introire. Miseriam nostram agnoscamus, vt tempestiuē ad Dei misericordiam nos recipiamus.

*Senec. libr.
20. epis. 13.*

*3. Prudens
oratio for-
rū Lazari.*

2. Para. 16.

[Miserunt sorores eius ad eum, dicentes. Domine, ecce quem amas, infirmatur.] Tametsi humana præsidia, urgente necessitate, contemnenda non sint; tamen diuinam opem implorare, ad eamque confugere, primum ac maximum studium sit. Regem Hierosolymæ Aīa Scriptura vehementer accusat, quòd ægrotās medicorum tantum operam quæsierit, diuino auxilio gratiaque neglecta. [Ægrotauit (inquit) labore pedū vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confusus est.]

Eam

Eam autem rationem hæc dux sorores in appellâdo Christo secutæ sunt, quæ & Christi dignitatē, & earum prudentiam maximè deceret. Nam & breui & idonea oratione sunt usæ. Erant eę quidē fœminę; fœminas verò vt maximè decet paucissima, ita vulgare est plurima loqui. Sapientis est dictum; [Mulier sensata & tacita, nō est immutatio eruditæ animæ.] *Eccli. 26.* Significat nempe, nihil apud sapientes æquē esse in pretio, atq; fœminæ & sensum esse copiosum, & sermonē parcum. Nō immeritò Laconismū tantopere probarunt sapiētes, quē Naziazenus definit, [multa dicere paucis, siue res plurimas paucis syllabis cōplecti.] Quare libelli isti vulgares prolixi & fusi, qui supplices passim offeruntur, cū tādium afferunt, tū contemptū Principi, qui eos diu valere faciliē iubet. Neq; suam modò personā hę prudentia singulari, verū eius etiam, quē appellabant, dignitatem cogitarunt: [Sapiēti enim pauca sunt satis.] Deo verò plus lachrymæ persuadent, quā verba. [In oratione (inquit Christus) nolite multum loqui. Scit enim Pater vester, quid opus sit vobis, antequā petatis eū.] Atq; rem ipsam, quā expetebant illæ fœminæ, cōsiderāti mihi, nihil videtur aptius, nihil plenius dici potuisse. Laborem enim indicāt, quo vt leuentur, nihil nisi ius amicitiaē exponūt. [Ecce, quē amas, infirmatur.] Id nēpe ad causam satis esse putarunt. [Amanti enim (vt Augustinus ait) sat est nūtiāse.] Ecqua enim merita possumus Deo prætexere? quæ nostrā iura allegare? quæ in eum digna obsequia cōmemorare? Quod ille nos amet, id planē est, quod & valet ad causam, & verissimē præferri potest: quā vnā ratione, quicquid sit opus, obtineri confidendū est. Huc spectās Daniēl disertē admōdū dixit: [Neq; enim in iustificationibus nostris preces prosternimus ante te, sed in miserationibus tuis multis.]

Sequitur mox; [Vt ergo audiuit, quia infirmabatur, tunc quidē mansit in eodē loco, duobus diebus.] Quæ nā amicitia ratio est hęc? Nuntii de periculoso amici morbo suscipit: nihil respōdet, quod ad rē pertinere videatur, opē efflagitatus aliud agit, dies cōterit duos, neq; periculū Lazari curās, neq; verò sororū extremā perturbationē. Atqui amorem festinare, opinio est hominū, atque ignea calcaria subijcere amanti. Nōne id etiā sacrum Canticū habet: [Lāpades eius, lam-

Gregor. Nazianz. epist. 13.

Luc. 12.

Autraet. 49. in Ioan.

Dan. 9.

4. Diuina auxilia quā nistarda videntur, oportune venire.

Cant. 8.

Psal. 106.

pades ignis, atque flamarum?] Quòd si debitas, Paulū audis: [Quis infirmatur, & ego nō infirmor? Quis scādalizatur, & ego nō vror?] An Paulū existimamus charitate prę Christo feruere? Magna sanē sapiētia est, diuini cōsiliij tēpora explorare. [Quis intelliget misericordias Dñi?] meritiò Dauid exclamat. Porro quid cogitationis, imò quid perturbationis fuisse existimemus illis foeminis, cum, redeunte nūtio, nihil aliud acciperēt respōsi, quā ex eo morbo nō esse Lazarū occubiturū; eadem mōx animā agentē atq; extinctū inter suas dexterās cōtuerentur, eū ipsū fratrē, quem minimē morturū in mandatis retulissent? Grādis re verā fidei harū periclitatio. Ingēs patientiā difficultas, cum ā respōso Christi, morbū ingrauescere cernerēt, diem vnū atq; alterū abire viderent, neq; aduentus exoptati vllū esse vestigiū. Quid animi habuisse illas pias foeminas existimatis? quid moeroris & luctus? quā anxias expectasse? quā moestas, se delusas aut cōtēptas cogitasse? Præceptorē ac medicū singulārē tantas morāstrahere, morbi vñ adeò pperare ad exitium charissimi fratris? Quānā hęc negotij gerendi ratio, Dñe Deus? tecum enim libet expostulare. Quā tātē in maxima nostra trepidatione morā tuā? Nōne incredibili patientia est opus, vt rem transigere tecū possit humana mortalitas? Quò enim acrius vrgetur necessitate homo miser, eò tu lentior, cūctantiorq; pcedis. Sed em̄ ingeniū Dñi cognoscere nos oportet, moris illius minimē decet ignaros esse: qui tēp⁹ cuiq; rei cōmodissi mū sciēs, nihil properat, nihil perturbatur: sed atē cōsilia sua omnia explicat: adest verò opportunē, neq; pūctū tēporis differt. Quare bono esse animo debemus, etiā atq; etiā morā tē expectare, nihil illi serū, nihil difficile ducere. Talē se erga amicos maximē præbet: in quibus numerare potestis Iob & Dauid, & Iosue, & Ioseph, imò Patres omnes ad vñum. Quare & Abacuch, & secundū eum Paulus admonet: [Si morā fecerit, expecta eum, quia veniēs veniet, & nō tardabit.] In hac Dei expectatione ac sustentatione, vt Scriptura appellat, sita est virtus omnis, profectusq; iustorū. Abraham post pollicitationē diuinitus factā de susceptione prolis optatā, viginti annū abiērit, vsq; dum ex Sara promissum filiū susceperit fidelissimus patriarcha. [Viriliter age, & cōfortetur cor tuum]

Psal. 126.

tuum

tuum, & sustine Dominū. Idem alio in loco. [Vniuersi, qui
sustinent te, nō confundentur.] Itaq; Lazarū Christus in-
terire sinit, quō magis ipſius & potestas & amor illustretur. *Psal. 24.*
Et quo tēpore Maria & Martha putant preces suas minimē
valuisse, eo vel maximē apud ipſum fuisse pretij, rebus indi-
cat. Sic habent diuina cōsilia, quæ videntur mortalibus sum-
mopere remota, ac seiuncta à rationibus suis; ea Deus ad ip-
sas rationes consequendas maximē cōparat, atque accōmo-
dat. Quoniam pactio Ioseph olim peruenit ad amplissimā im-
perij gloriam? Certē captiuitate, seruitute, vinculis. Quis ita
crederet? Quid Dauid? ex caulis vocatus est ad aulā Regiā.
At quo tempore, qua via cōsecutus est regnū? Exul atq; ex-
torris, longoq; tēpore inter alienos fugitans, tandē Saulis
inimici atq; hostis obstinatissimū sceptro potitus est. Ingēs
ille Clasiarius Anglicanæ expeditionis apparatus tanto la-
bore, tantis expensis comparatus, funditus periit. Quid tor,
tamq; asiduis atq; ardentibus precibus, supplicationibus, sa-
crificijs perfectū? Quis fructus diuturnæ ad omnia pene al-
taria deprecationis? An frustra ea omnia adhibita esse existi-
memus? An Deū innocentia, religionem, pietatem virorum
sibi charorum aspernatū? Hæreticam ne potiūs causam iuuiſ-
se, quā Ecclesiæ Catholicæ arbitremur? Minus ē verō, sed la-
tent mortales diuina cōsilia. Cū Christo preces, & quidē ar-
dētes à Maria & Martha pijs in primis, eiq; gratissimis fœmi-
nis adhibentur, vt visat laborantē Lazarū, openq; ferat
periclitanti, tunc sanē residet, nihil vt rem curare videatur:
cū verō extinguitur idem Lazarus, spēs q; omnis sororum
deposita iacet, tūc ad rem aggrediendam se se accingit, tunc
suis dicit: [Eamus.] [Quis cognouit sensum Domini? aut quis
cōsiliarius eius fuit?] [Latati sumus (ait propheta) pro die-
bus, quibus nos humiliasti, annis, quibus vidim⁹ mala.] Quā
Dei mirabilem prouidentia, atq; altissimam Reipublica hu-
manæ administrandæ rationē, penitus cognoscentes, quod
in nobis situm est, ne prætermittamus: preces, vota, sacrificia
conferamus, cū necessitate vrgemur: curam rei gerendæ
Deo relinquamus: tēpus haud ex nostris rationibus præscri-
bamus, bonum diuinum seruis non defuturum, cū oppor-
tunum fuerit, dubitare nullo modo debemus.

1. Diuinam
præfinitio-
nē ab homi-
nibus impe-
diri non pos-
se.

IN EADEM FE- RIA CONCIO SECUNDA.

Erat quidam languens Lazarus.

Ioan. i i.



QUONIAM, auditis Mariæ & Mar-
thæ forminarum lectissimarum manda-
tis de fratre Lazaro grauitè ægrotan-
te, Saluator parumper dissimulandum
putauit, vsque dum rei gerendæ præ-
clarissimæ tempus esset, cum primum
extinctum eum ipsum, pro cuius salu-
te curanda rogabatur, intellexit, non

quidem aliquo allato ex Bethania nuntio, sed illa sua perspi-
caci omnium rerum cognitione edoctus, maturandum sibi,
vt miseris afflictisque succurreret, summa beneuolentia con-
stituit, eoque cōsilio discipulos est allocutus his verbis: [Ea-
mus in Iudæam iterum.] Verlabatur enim tunc temporis
trans Iordanem in ea prouincia, ad quā se recepisse post mul-
tam altercationem, Iudæorum furori vt cederet, Ioannes
huius historiæ scriptor proximè cōmemorarat. Apostolos
verò Iudææ mentione deterritos, atque id consilij auersan-
tes, in viam reuocat, potestatis suæ ratione, & rerum à se ge-
rendarum certa prædefinitione, de qua non posset ne pun-
ctum quidem detrahi. Id illa subobscura dici similitudo sibi
vult. [Nonne (inquit) sunt duodecim horæ diei?] Nam Augu-
stini pia quidem est, neque contemnenda expositio, quod
diem sequantur horæ duodecim: Iesum proinde verum diem
duodecim debeant Apostoli magis sequi, quàm anteire, &
ductare. Neque reiiciendus ille sensus, qui vulgo maximè
probat hunc loco, ita vt in Prouerbiū abierit; duodecim
esse diei horas; vt rerum ac voluntatum esse vicissitudinem
intelligamus: atque vno eodemque die mutari sepe solere &
statum.

statum negotiorum, & studia hominum. At his intelligentijs vt non obtreſtamus, ita meritò illam anteponendam dicimus, quam attigimus; vt inanem atque intempeſtiuū Apoftholorum metum ea ratione compreſſerit, quòd nulla vis obſiſtere queat ipſius voluntati atque conſilio. Vt enim Sol iſte conſpicuus curſum ſuum diurnum duodecim horarum certiffima meſura còſicit, neque vis vlla eſt aut ratio, quæ de eo ſpatio ſibi præfixo vel minimum horæ quadrantem imminuere poſſit; ita exiſtimare opus eſſet, Solem iuſtitia verum, mundo diuinitus exortum, decretum ſibi curſum peragere debere, neque Iudæorum amentiam, & crudelitatem, neque vim vllam eſſe poſſe, quæ de ijs ſpatiis, id eſt, de vita apud mortales, agenda iam decretis temporibus auferre quicquam omnino queat. Huic intelligentiæ germiniffima optimè cohærent ſequentia: [Si quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius mundi videt: ſi autem ambulauerit in nocte, offendit, quia lux nō eſt in eo.] Quorum verborum ratio eſt hæc: ſi enim (inquit) is qui luce fruſtur Solis iſtius, nihil dubitat iter ſuſcipere, nihil timet cadere & laedi, propterea quòd, veſtigia vbi ponat, diei beneficio cognoscit; quod certè eſſet ſecus, ſi noctu iret, cū, obſcuritate viſum impediēte, facilè labi poſſet; quid de ipſa luce, de die ipſo, de Sole denique gradiente par eſt ſentire? An debet ſibi Sol timere, ne inſidijs & obſcuritate capiat? An deus inquit? Deſinite trepidare diſcipuli. [Dei perfectæ ſunt opera,] me oportet perficere, quæ inſtitui. Quod ſi de Dei operibus nihil poteſt homo detrahare, quomodò de ipſius autoris Dei vita detrahare quicquam poterit? Hæc quidem Chriſti ad diſcipulos trepidantes confirmandum ratio & ſententia fuit. Simul pro ſumma ſua ſapientia admonitos nos voluit, inter ſummæ difficultates Dei miniſtro conſtanter eſſe agendum, neque diffidendum quicquā Dei auxilio, tametſi hominum & malitia & crudelitas perterrefacere Chriſti militem pergat. [Notum eſt Domino opus ſuum,] ait Scriptura. [Et voluntati eius quis reſiſtet?] Qua animi fiducia & magnitudine, qua ſerui Dei fruuntur, quid poteſt eſſe beatius? Itaque videmus tres pueros Babylonicos audacter ſummo imperatori reſiſtiſſe, quòd ex-

Card. Tol.
let. & Ian-
ſen. fere hoc
modo.

Deut. 32.

Amos. 9.

Act. 15.

Rom. 9.

1. Ioan. 3.

Sap. 17.

Sap. 11.

2. Mors iustorum somnus.

Virgili⁹ 6. *Æneid.*
Ovidius.

1. Thes. 4.

Ambr. de bono mortis capit. 8.

Apoc. 14.

1. Cor. 15.

lesti auxilio freti, nullas hominum iniurias pertimescerent. Etenim Dei voluntati parentem nihil detertere, nihil vincere potest, quod Scriptura prædicat. [Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.] Nihil constantius diuinæ voluntatis fidei executore. Contrà ijs accidit, qui non in hac luce versantur, quos per tenebras peccatorum in maximas incurrere difficultates atque incommoda necesse est. [Cum enim sit timida nequitia (ait sapiens) dat testimonium condemnata.] Itaque [semper præsumit sua perturbata conscientia.] Quod alio loco idem narrat: [Persecutionem passi (inquit) ab ipsis factis suis.] Ergo sic vobis persuadete, nullam esse munimentum firmissimæ bonæ conscientie integritate.

Hæc ait, & post hæc dicit eis. [Lazarus amicus noster dormit.] Dormire Christus Lazarum dixit, vt statim Euangelista indicat, quod ad breue tempus vsu vitæ huius priuatus esset. Mortis cognatum somnum Poëta dixit. [Et consanguineus lethi sopor:] itemque alius Poëta: [Sulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?] Attamen mortis est diuinæ Scripturæ, vt iustorum mortem somni nomine denotet, quos ad vitam meliorem breui intervallo (breue enim ducit, quicquid temporis est, ad illam æternitatem) resurrecturos certò confidit. Sic Paulus: [Vt non contristemini de ijs, qui dormiunt.] Somnum quoque natura comparauit ad quietem, laborumque vacationem: quod bonum mors iustis affert. Quo argumento Ambrosius vtitur, scribens de bono mortis: [Somnium (inquit) Scriptura nuncupat mortem, sicut est illud; Lazarus amicus noster dormit: somnus autem bonus, quia quies est; sicut scriptum est. Ego dormiui, & requeiui, & surrexi.] Dulcis igitur quies mortis. [Beati enim, qui in Domino moriuntur: amodò enim dicit Spiritus, vt requiescant à laboribus suis.] Denique somno recreata membra, fortiora ac vegetiora redeunt ad actiones suas: corpora similiter Sanctorum noui cuiusdam vigoris post mortem plenè excitantur. [Seminatur in corruptione (ait Paulus) surget in incorruptione:] omni enim vitæ huius molestia deposita, fessa laboribus corpora, resecta ac recreata diuinitus nouas vires, nouum habitum, nouos

uos spiritus fament. Merito ergo Lazari amici mortem Christus appellauit somnum, impiorum mortem mortalem Gen. 3. Scriptura vocat; [Morte morieris,] inquit, quo exitum animæ ac corpori comminatur.

[Et vado, vt à somno excitem eum.] Amici planè officiū Christus pollicetur, qui amicum plus solito dormiētem excitatum eat. Quo exemplo licebit tibi, Christiane, vt, cū sodalem, vel familiarē, vel propinquū teneri diuturno sopore videris, id est incuria, negligentia, obliuione decori atque honesti: excitato dormiētem, clamore ac vociferatione commoueto: vt ad le redeat, omni ratione facito. Nāq; & peccati somnū esse, & eum significari hoc somno Lazari, scribit Hieronymus in hunc modū: [Est somnus peccati, qui ducit ad mortem: & est alia delicti dormitio, quæ morte non stringitur.] & post paulū. [Quod etsi dormierit aliquis in Christo, & negligentia somno obdormierit, debet audire, quod scriptum est: [Nūquid, qui dormit, non resurget? De istiusmodi dormientibus Lazarus erat, de quo Dominus ait: Lazarus amicus noster dormit.] Ita quidē Hieronymus philosophatur. Quare ab eo somno excitare amicos, ius amicitia postulat. [Dicite Archippo, vide ministeriū, quod accepisti à Domino, vt illud impleas.] Pauli quidem id est consiliū: & erat Archippus Ecclesiæ præpositus, quē excitari, & officij sui admoneri à suis popularibus volebat, ne Episcopi ac pcceres opportunè corripi etiā à minoribus vel indignētur, vel molle ferāt. Nā qui Episcopus cū sit, aut Rector Ecclesiæ, curiam frequentat, lites voluit, alienas opes vt augeat, sanguineorum causas agit, animæ suæ causam deserit, Ecclesiæ res minimè curat. Hic, rogo vos, nonne dormit? nonne stertit? nonne somnijs importunis agitur? Quid ille, qui, liberis atque vxore relicta, non sine pudoris vel etiā pudicitia periculo, præfecturas ineptas, atque officia nunquam futura ambit, nihilque meditatur aliud, nisi nugas meras? An hunc existimabitis vigilare, ac non potius graui sopore opprimere? Iam de ijs, qui, publicos magistratus cū gerant, tamen priuatis cupiditatibus toti vacant, compendia ad cumulandas fortunas sectantur, voluptati operam dant, alex ferunt, curas publicas non nisi grauare & obiter attingunt,

3. E somno negligentia amicos excitandos.

Hierony. in epist. ad Mimerium in 3. tomo.

Colof. 4.

quo sopore eos teneri putandum est? quantum amentiae in horum dormientium voce, gestu, totiusque vite ratione? Innumerabiles passim occurrunt hoc somno, vel etiam veterano oppressi: quos nemo excitat, nemo expergisci cogit, vel voce, vel pugno. Putant enim homines alienum id esse à ratione amicitiae, quin potius, quod Christo responderunt discipuli, illi usurpant: [Si dormit (inquiunt) saluus erit.] Mundus istos somno dulcissimo indulgentes vel voluptatum, vel opum aggregandarum felices reputat ac fortunatos: nullam confessorij conscientiae pungendae usum requirunt, nullum concionatoris in vitia declamantis officium postulant. Amici potius officium ducunt, amico somnum defendere, ut dia ac suauiter dormiat. Quod si quis est, qui pudore aut necessitate coactus, excitare dormientem inducat in animum, id, Deus bone, qua ratione, quo artificio, quam trepidè? quam molliter? ut narrat olim Scriptura fecisse cubicularios Holofernis, qui inquietudinem arte moliebantur. Vagus Eunuclus, praefectusque cubiculi quid tandem? [Plausum fecit manibus.] Plausu excitare modico putas, qui somno vinoque sepultus iacet? Næ tu conciliare magis somnum videris, quam excutere ista modulatione. Mihi credite, adulatione plena sunt omnia. Confessorij leuiter sceleratissimum quemque, si pecunia aut potentia valet, perstringunt. Ij qui consilijs vel publicis, vel priuatis adhibentur, veritatem ita exiliter, rectamque rationem attingunt, ut facile cupiditati apud Principem victoria cedat. Cur ita obscure? cur debiliter? cur trepidanter? cum respublica grauissima detrimenta sentiat, tu sententiam ita dicis, ut placere malis, quam vera dicere? Cur non aperte? cur non ingenuè, ut fidelem ministrum decet? Cur sacerdos absolutionem facile impendit, cum videat statum damnabilem non mutari? cur non dimittit ligatum conscientia atque constrictum? Essent, mihi credite, pauciores, qui tam licenter peccarent, si digna poena culpae plecterentur. Nunc quoniam omnes imperantibus placere cupimus, imperia euertifacile patimur. [Eamus & nos & moriamur cum eo.] Illud verbum, cum eo, quidam

Judith 14.

4. Defectus
aliorum fe-
rendi.

quidam ad Christum referunt, in quibus est Beda, fortem Thomæ animum in morte Christi sectanda intelligi volentes. Sunt qui non ad Christum, sed ad Lazarum potius referant, ut quemadmodum Lazarus occubuerit iam, ipsis quoque moriendum quamprimum significauerit: quod non fortis animi, sed magis inuiti ac desperati rationem habeat: quo modo Thomæ verba interpretanda putauit Chrysostomus, idque textui magis congruere videtur. Atque hinc etiam intelligi potest, quanta fuerit Christi in perferendis suorum imperfectiōibus vitijque moderatio & humanitas, quem imitari nos hac maximè in re Paulus vult: [Debemus (inquit) nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Etenim Christus non sibi placuit.] Idemque dixerat antea: [Infirmum in fide assume.] Plurimum ad Euangelicam perfectionem pertinet, aliorum minus rectas actiones æquo animo ferre, & ut ad perfectionem paulatim perducantur, benignam ac diligentem operam dare.

Beda sententiam probat Cardin. To-

Chrysostomi & Theophylacti Iansenius sequitur.

Rom. 15.

Rom. 14.

[Inuenit eum iam quatuor dies in monumento habentem.] Hic mihi considera infinitam quandam peccatoris miseriam, qui & mortuus & sepultus quatrimum, totos ut cōtabesceret, ac labe tetra dissolutus pessimè oleret, necesse erat. Neque enim à corruptione prohibuit generis claritudo, neque sanguinis decus defendit ab interitu: neque vnguenta pretiosa ac cynamabene olentia tetrum illum foetorem abigere potuerunt, neque verò iuvenile robur vilia funeris vincula manibus pedibusque iniecta excutere: in breuem ac deformem sepulturæ domunculam ampla illa ac deaurata palatia sunt commutata. Quàm præclare David? [Homo cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius.] Si exitus sui cuique cogitatio assidua esset, profectò vitæ actiones omnes moderaretur philosophica hæc commentatio mortis. Obeam rem Socrates dicebat: [Quicumque philosophiam rectè tractant, videntur latuisse ceteros homines, quòd nihil ipsi commentarentur aliud, quàm mori, & esse se mortuos.] Cui Socratis sententiæ congruit Seneca, cum scribit ad Lucilium suum: [Nihil tam tibi profuerit, quàm frequens cogitatio cui brevis,

5. Miseria hominū ex morte.

Psal. 48.

Plato in Phædone siue de Anima.

Seneca.

Herodotus lib. & huius incerti. Quicquid facis, respice ad mortem.] Vide-
 tur planè Seneca his præceptis ad veterem Herodoti histo-
 riam alluisse, qui memoriæ prodidit, solere Ægyptios in
 lautis conuiuijs adhibere simulacrum mortis, quod circum-
 gestans atque singulis conuiuijs ostentans puer identidem
 repetebat: [Huc respiciens, pota & epulare.] Nihil enim
 æquè ad temperantiam modestiamque valet, atque mortis
 altius iniecta cogitatio. Quid enim te, homo, futurū putas,
 cum semel vitæ huius & brevis & fallacis metam excesseris?
 ubi tua erunt omnia somnia, ubi curæ, ubi spes, ubi fastus,
 ubi inepta opum generisque iactatio? utinam assuesceremus
 hoc nobis diturnum futurum domiciliū aliquoties inui-
 sere, id est, sepulturam, funusque extremū meditari. Ea erat
Iob 30. mens sancti ac sapientis Iob: [Scio (inquit) quòd morti tra-
 des me, ubi constituta est domus omni viuenti.] Neminem
Eccli. 10. exceptum vult, tametsi Rex sis, atque monarcha, sub humū
 condendus es, ibi tibi constituta domus. [Hodie est Rex, &
 cras morietur. Homo verò cum interierit, hæreditabit ser-
 pentes, & bestias, & vermes.] En quò properamus omnes.
 Cætera mors diripiet, vitæ merita vel bona vel praua sola su-
 pererunt. Det Deus sapere, & dum viuimus, mori: ut cum
 mori necesse fuerit, quæ vera est, vita contingat.

IN EADEM FE- RIA CONCIO TERTIA.

*Jesus ergo ut vidit eam plorantem, & Ju-
 daeos qui venerant cum ea plorantes, infre-
 muit spiritu. & turbauit se ipsum. Et lachry-
 matus est Jesus. Ioan. 11.*

*1. In Chri-
 sto fuisse hu-
 manos affe-
 ctus.*

RARVM & mirabile spectaculum nobis propositum
 est, ut Regem gloriæ conturbatum, & fremitu ac la-
 chrymis intimi doloris sensum declarantē intueamur.
 Ac videtur res planè ab illa maiestate maximè aliena ita cō-
 moueri,

moueri, ita flere, cum à viro graui, & magnanimo, & sapiēte eiusmodi ægritudo animi propemodam muliebris longissimè abesse debeat. Sed in hac re vniuersa de commotione animi & passionibus, Philosophorum fuere placita, sententiæque diuersæ. Stoici, vt videre licet apud Ciceronem & Senecam, sapientem suum ita effingebant, vt nihil penitus neque lætis neque tristibus rebus commoueretur: Peripatetici meridioritatem his passionibus ratione inductam ac retentam probarunt, excessum aut defectum vituperarunt, quorū sententiam Christiana fides veram esse confirmat. Id argumenti egregiè tractans Diuus Augustinus in ijs libris, quos de Dei ciuitate conscripsit, Catholicum dogma constituit, non debere homines omnino vacuos esse affectibus humanis, atque ab ijs sese alienos existimare, quos Philosophi passionibus vocant: neque vitio vertendum, si quis vel dolore vel gaudio, vel ira vel timore pulsetur, dummodò se ratione contineat, frænosque ijs, tanquam equis, rationis iniiciat. Eos vero qui contrà disputant, oportere sapientem his omnibus perturbationibus vacuum esse, stultè sentire, humanam naturam lapideam aut ligneam esse debere: [Apud nos (inquit) iuxta Scripturas sacras, sanamque doctrinam ciues sanctæ ciuitatis Dei in huius vitæ peregrinatione viuentes, metuunt, cupiuntque, dolent, gaudentque. Et quia rectus est amor eorum, istas omnes affectiones rectas habent.] Producit Augustinus suæ sententiæ testes idoneos Christum & Paulum, qui non sermone solo, sed habitu ipso ac re eiusmodi affectuum ac passionum exempla in se ipsis ostendere. Tristitiam mœroremque in Christo inuenimus maximum, cum iturus ad mortem, dixit: [Tristis est anima mea.] Ac de eo Euangelista testatur, [contristatum esse super cœcitatē Phariseorum.] Letitiæ & gaudij documenta dedit, cum, redeuntibus à prædicatione Euangelica discipulis, exhilaratus gratias egit patri. Desiderij ac cupiditatis suæ ipse testis est, cum dixit, [desiderio se desiderasse cœnam vltimam facere. Ac rursus, cum ait: [Baptismo habeo baptizari, quomodò coarctor, vsque dum perficiatur?] Admiratum etiam historia Euangelica narrat, & fidem Centurionis & Chananæ cōstantiā.

Cicer. Tusc.
quest. lib. 3.
& 4.
Sene. lib. 1.
de clemētia
cap. 5.

August. lib.
14. de ciuit.
cap. 9.

Matt. 26.
Mar. 3.
Luc. 10.
Luc. 22.
Luc. 12.
Mat. 8. 15.

Iam

*Mar. 3.**Damasce-
ne de Fide cap.
23. lib. 3.**Athanas.**Isai. 63.
Psalm. 144.**2. Misericordia affe-
ctus in Chri-
sto præci-
pius. Isai. 63.
Psalm. 144.**Senec. lib.
1. de cle. ren-
tia, ca. 6. &
4.*

Iam ipsam iram, quæ minimè decere videtur sapientē, tamē à Christo opportunè adhibitam, eadem verissima historia refert. Marcus enim calumniatores atque hypocritas Phariseos circumspexisse Christū cum ira scribit. Habuit igitur Saluator noster veras animæ passiones, cum esset verus homo, sed absque peccato, moderatas, & subditas rationi, quod Ioannes Damascenus confirmat his verbis: [Ipse timor (loquitur autem de Christo) & pauor, & agonia naturalis sunt & innocuæ passiones, & nequaquam subiectæ peccato.] Et mox; [Quòd autem verè timuerit, asserit sacer Athanasius in sermone aduersus Apollinariū; propter hoc Dominus dicebat. Nunc anima mea turbata est.] Athanasij verba sunt hæc: [Nequaquam diuinitas passionem admittit, seorsum patiente corpore: neque turbationem & tristitiam ostendit, seorsum turbata & cōtristata anima: neque anxiatu & orat, seorsum mente anxiosa & orante.] Itaque de sententia Athanasij, imò fidei Catholicæ, veras Christus passiones animæ habuit: sed inter omnes affectus humanos, nullum magis suscepit, nullum vehementius expressit, quàm commiserationem & misericordiam. Pertinet ad mores maximè nobiles vereque regis afflictis compati, & aliorum dolore tangi, humanitatis est, officijque plenum. Itaque cum vidisset Christus Mariam plorantem, itemque cæteros Iudæos plorantes, & ipse plorauit: [Lachrymatu (inquit) est Iesus.]

Nam, quòd huius potissimum affectus, id est, commiserationis, plura atque clariora documēta dederit in se Christus, primum est illa ratio, quod ipsius misericordiæ opus Deo & gratissimum sit, & maximè proprium: idcirco multitudo vicerum Deo tribuitur in literis sacris, & miserationes eius cætera omnia excellere dicuntur. Deinde naturæ est bene constituta, ingenuique animi alienis calamitatibus & damnis facillimè fleētis: idque ut nobilitatem atque excelstatē quandā animi monstrat, ita durities & ferreum pectus rusticū, & barbarum, atque etiam ferarum simile ingenium declarat: quidquid Stoici Philosophi relictentur, atque in primis Seneca, asserens, [misericordiam vitium esse animorū, nimis miseræ fauentem, quam si quis à sapiente exigat, prope esse ut etiam lamentationē exigat, & in alienis funeribus gemitus.]

Sed

Sed fallitur egregiè Seneca, neque clementiam solum (ut is vult) sed etiam misericordiam, quam ægritudinem dicit , in viro sapiente esse probandam, apertè diuinæ literæ docent. Quorum autoritate instructus longè aliter philosophatur Ambrosius: [Bona (inquit) misericordia, quæ & ipsa perfectos facit, quia imitatur perfectum Patrem. Nihil tam commendat Christianam animam, quàm misericordia,] quæ (ut D. Augustinus definit) [est alienæ miseriæ in nostro corde comparsio, cui, si possumus, subuenire compellimur.] Non igitur solum opus, sed ipse etiam affectus compatiens alienæ miseriæ, Christiana sapientia commendatur. Laudis enim esse plenam eiusmodi animi teneritudinem, ut ita dicā, Iob satis docet, qui de se ita commemorat: [Ab infantia mea creuit mecum miseratio, & de vtero matris meæ egressa est mecum.] Idemque prius: [Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiabatur anima mea pauperi.] Quid Paulus, qui cūctorum in se vnum suscipiebat labores, curas, perturbationes? [Quis scandalizatur, & ego non vror? quis infirmatur, & ego non infirmor?] Hoc altius atque præclarius sexcentis miraculis Chrylostomus prædicat de Paulo, qui nos item adhortatur, [flere cum flentibus,] quod ipse refert de se ijs verbis. [Ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas.] Nihil ergo detrahit, nihil imminuit de maiestate, de gloria, de Regia aut etiam Imperatoria dignitate, humanitatis officio duci, lachrymas interdum miserando fundere, alienorum malorum sensu intimo commoueri; quin potius decet id, atque exornat potentia magnitudinem: quod genus officij atque humanitatis erga ipsos inimicos præstitum à magnis Ducibus literæ quoque prophanæ commendant: in quibus legimus Iulium Cæsarem, Pompeij Magni capite conspecto, fleuisse: Alexandrum quoque Magnum matrem atque vxorem Darij à se videti non modò inuississe & salutasse, sed etiam lachrymaribus collachrymatum. Sacra verò historia Davidis lameta & prolixum planctum in Saulis grauissimi inimici morte, longa oratione describit. Est omnino malignæ cuiusdam, ferinæque naturæ non commoueri alieno dolore, non flecti miserabili proposito spectaculo. [Viscera impiorum crudelia] Salomon

Amb. lib. 1.
offic. ca. 11.

Aug. lib. 9.
de cin. ca. 5.

Iob 30.

2. Cor. 11.

Roman. 12.

1. Cor. 7.

Plutar. in
vita Cæsaris.

Quintus Curtius, & alij.

2. Reg. 1.

Prov. 12.

mon

mon accusat. Itaque ut nihil altius de Christo Redemptore nostro cogitaremus, certè illa suavitas morum, illa humanitas, illa ad nostra mala dolenda & leuanda animi propensio, totos nos allicere ad se, atque deuincire deberet. Quis enim hanc tantam benignitatem non admiraretur atque suspiciat? Quis verò non magis amet & prosequatur? qui, quòd videret Mariam flentē, cætera turba flente, ipse lachrymas continere non potuit: ipse item fleuit, & lachrymatus est.

3. In Christo
passiones
non antea
tiffirationis
imperium.

Verum enimverò cū ceteri affectus humani, quos iā cōmemoraui, tum hic ipse cōmiserationis in Christo longè aliter, atque in nobis, existere intelligi debet. Etenim nos hæ passionibus ita percellunt, ut ijs agitados non mediocris virtutis sit nō vsquequaque iactari, & quò vis passionis impellat, effrœnes rapi. At Christus ipse sua voluntate, ipse sua ratione præibat affectum, ipse excitabat, ipse regebat imperio: eò vsque progrediebatur vel dolor vel ira, vel quidvis eiusmodi, quousque ratio statuerat ac definierat. Vniuersus autem appetitus sensitui motus rationi ac voluntati Christi promptissimè parebat. Nāque (vbi Augustinus scribit) [Dominus eas affectiones adhibuit, vbi adhibendas esse iudicauit. Ille hos motus certæ dispensationis gratia ita, cū voluit, suscepit animo humano: ut, cū voluit, factus est homo.] Itaque Scriptura, ut demonstraret Christo, dolorem non incidisse fortuito, non extrinsecus esse oblatum, sed ab ipso animi imperio profectum, verbo præclarissimo vta est: [Iesus autem turbauit se ipsum.] Ipse in se excitauit affectum, ipse, quantum oportere duxit, adhibuit, non, ut ceteri, obiecto cōmotus turbatusque est: appetitus sensituius obediuit præcipienti rationi, nō, ut apud nos, prior ipse excitatus rationem vel obscurauit, vel vlla ex parte debilitauit. Solēt in nobis, oblata occasione, præcurrere passionibus non expectato rationis imperio. Id Aristoteles egregiè assimilat latratui canum, qui positi pro custodia domus, cū primum quempiam aduentare sentiunt, statim adlatrant, siue ille externus sit, siue domesticus, vsque dum ab hero cohibentur. Quod in ira maxime accidere docet, quæ ad primum offensa sensum excitatur & fremit: ubi ratio ostenderit, non esse irascendum, omnis illa animi perturbatio conquiescit. Ceterum disciplina
fit ac-

Augus. lib.
14. de Ciu.
cap. 9.

Aristot. 7.
ethic. cap. 6.

fit accurata, ut ipsi canes mirifice obediant heris, neque ante insiliant in prædam oblatam, quam nutu herili incitetur, neque verò iam deprehensam & iugulatam sibi usurpent, sed integram ad pedes Domini representent, eamque partem solummodo attingant, quam de manu venatoris porrectam acceperint. Eam in canibus disciplinam, eam obedientiam merito miramur: docemurque vel à brutis animantibus, sensitiuum omnem in nobis affectum oportere obedire rationi. Quod ubi perfectum in homine est studio, & diligentia, tunc in eo virtutes esse heroicas, Philosophi, qui hæc tracta vere, confirmant. Sed ut ad eum locum reuertatur oratio, unde deflexit, habuit Christus tam bene compositum, tam rationi obsequentem appetitam, ut passio in illo nulla præcurreret, omnis ille motus rationis ductum omni ex parte sequeretur. Id Damascenus ut doceat, dicit Christum dissipatiuè infremuisse, & tunc esse turbatum, cum voluit. Itaque, cum flendum fuit, cum gemendum, veletiam fremendum, ipsius præcepto ac præscripto res acta est vniuersa: idque ut intelligeremus, disertis verbis Ioannes scripsit, [Iesum turbasse se ipsum.

*Damascen.
lib. 3. de fid.
cap. 23.*

*4. Quamobrem
Christus
infremuit.*

Ne quisnam ille Christi fuerit affectus, unde illa tam noua, tam inusitata commotio, exponendum explicandumque est. [Lachrymatuſ est Iesus.] Vnde illæ lachrymæ? quam ob causam? Dolebat (inquies) mortem amici, flentium sororum commiseratione commouebatur. At sciebat probè per breui à se excitandū, summum gaudiū sororū mox futurū nō ignorabat. Deinde quid erat, quod fremeret? cui nam irascebatur, qui interire Lazarum de industria fuerat? quæ erat indignationis ratio, ubi nemo cladem illam nisi dolenter ferebat? Euangelium tamen non solum frementem Christum commemorat, sed his etiam frementem, semel atque iterum indignantem narrat. Magnum profectò quippiam latensque mysterium insinuat, ubi dolentem Christum videmus, doloris causam non inuenimus; indignantem cernimus, neque culpæ quicquā, ob quam sit indignatus, apparet. Pande igitur, Spiritus diuine, nobis tuo numine, quod hic arcanū ita includi voluisti, ut ad aperiendū atque intuendū nos excitandos existimares. Igitur duo fuere in Christo affectus mirabiles, atque intimis

intimis visceribus insiti. Vnus fuit iracundiæ, atque indignationis, qua in ipsum peccatum exarsit, ex quo mors, reliquæque omnis hominis miseria profecta est. Hanc affectum prodidit fremitus semel atque iterum actus: semel cum vidisset foeminas illas, cæteramque turbam consternatam, atque lugentem: mox etiam, cum in specum iret, ubi funus Lazari erat: [Infremuit spiritu], ait. Et rursus: [Fremens in semetipso.] In hunc fremitum Christus excitatus impulsusque est recordatione peccati, atque eius fraudis, in quam hostis callidus & nequam genus humanum transuersum egit. Id Cyril-
 lus his verbis expressit: [Quando Lazarum suscitauit, turbationis & iræ signum ostendit, fremens enim spiritu ac turbatus ad monumentum ibat. Minas aduersum mortem, fremitum appellauit.] Eusebius autem Emissenus ob peccatum
 Christum ingemuisse dicit. Erat igitur ex recordatione peccati & mortis illa omnis suscepta à Christo commotio. Nihil enim ita Deum irasci & stomachari solere constat, atque malitiam dolumque, quo boni in deterius impelluntur: quod
 satis declarat ille apud prophetam quendam Dei sermo indignatione plenissimus: [Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno.] Ergo aduersus inobedientiam hominis atque ingratitude[m], aduersus diaboli fraudem & inuidiam, ita Christus infremuit. Sed huic tanto iracundiæ motui habuit nihilominus Christus affectum alterum, ut apparet prima fronte, contrarium, intimæ cuiusdā commiserationis & doloris. Quid enim iram magis, quam
 commiseratio tollit? Tamen summam commiserationem vehemens indignatio non sustulit, sed auxit potius. Id quod fieri potuerit, quæso attendite. Si pictor egregiam à se depictam effigiem, serui alicuius vel incuria vel malitia deformatam, foedatamque offendat, eadem ex re & indignatur profecto, & dolet ac miseretur. Autorem enim cogitans damni dati, vehementer stomachatur: operis verò ipsius iniuriam, detrimentumque contemplant, dolet: quod si in hominem incidat id malum, etiam commiseratur. Opus suum à se egregie laboratum, inuidia ac fraude inimici corruptum non potest artifex non dolere: atque ita dolet, ut simul operis perditum desiderio incereat, simul in autorem patratoremque mali ira exco-
 nscar.

scat. Ergo Christi indignationem atque iracundiam singularem, in autores peccati malique vniuersi vindicatricē, qui velit oculis propius adiuuere, volumen Esaia legat, vbi ea de re agens Christus, ita loquitur: [Quæsiui, & non fuit, qui adiuuaret: & saluauit mihi brachium meum, & indignatio mea auxiliata est mihi.] Atque in eodē capite, non longē ante: [Calcaui eos in ira mea, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinauit.] Vaticanum esse de passione Christi conscriptum, nemo vel mediocriter in diuinis literis versatus ignorat. In ipso igitur patiendi ac moriendi actu, Christi ducis nostri indignationē aduersus humani generis hostes cernimus, vt in se ipso tam multo fuso cruore, vindicandum dæxerit in Satanæ perfidiam atque tyrannidem. Hic erat ille fremitus Christi, hæc indignatio propter grauissimas à nefario hoste humano generi iniurias illatas.

Erat huic iræ coniunctus ille dolor, ex quo plenæ amoris lachrymæ manabant, quod hominem à se in tanta felicitate conditum, ad extremam miseriam deturbatum intuebatur. Recordabatur in paradiso voluptatis à se collocatum, quem sepulturæ carcere horribili inclusum videbat. Cui dominatum in res cæteras à se conditas ipse tribuerat, is verminibus ac foeditate omni scatebat. Imaginem suam, quam tot ac tantis ornamentis illustrarat, omnibus bonis exutam, tenebris obscuratam mortis, corruptamque cernebat. Ea nempe cogitatione penitus imbutus, illas benignus Dominus fundebat lachrymas, quas cum spectaret populus, non immeritò loquebatur: [Ecce quomodò amabat eum?] Itaque mortem Lazari lachrymis prosequutus est Christus, lachrymas sororum amicè & dolenter accipiens, piūq; esse ostendens [flere cum flentibus,] vt Ambrosius ac Chrysostomus hoc loco demonstrant. Nam (vt ait Bernardus) [Ad tumulum Lazari nec flentes arguit, neque à fletu prohibuit, insuper & fleuit ipse cum flentibus.] Id quidem certè officij in amicorum clade & exitio amici sapiētes præstant, vt inimum animi dolorem etiam lugubri vocis atque aspectus significatione testentur. David Saulem & Ionatham bello cecidisse flebat ac lamentabatur: [Quomodò ceciderunt robusti, &

5. Quales
lachrymæ
Christi.

Ambros. 2.
lib. de paen-
ten. c. 7.
Chrysost. ho-
mil. 62. in
Ioan.
Bern. serm.
26. in Cāt.
2. Reg. 1.

FF perierunt

perierunt arma bellica?] Viros inuictos atque fortissimos victos dolebat, arma olim victicia prædæ hostium misere celsisse. Hieremias verò ciues suos captos atque seruitute oppressos quibus lachrymis prosequabatur? [Filij mei (inquit) ducti sunt in captiuitatem, propterea ego plorans, & oculus meus deducens lachrymas.] Itemque illud; [Qui vescabantur voluptuose, interierunt in vijs: qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora.] Neque verò Christus tanto dolore tenebatur ob mortem corporis, quam à Lazaro excutere quamprimum statuerat: sanæ animæ nostræ interitum deplorabat, quam tenebris & carcere cœco, grauiusque vinculis obstrictam cogitabat. Ac generosa quidem læna fremit, catulos inanimis vitæ redditura: sic enim vel

Plin. lib. 8.

cap. 16. ex

Aristotele

tradit læ-

nam parere

carnes infor-

mes, & que

per duos mē-

ses moueri

nō possunt,

per sex am-

bulare.

Hinc fortē

datus est lo-

cus fabulæ,

[lænā mor-

tuū parere

factum, fre-

mitu exiſci-

rare.]

Luc. 19.

Heb. 5.

Philip. 1.

narrant, vel fabulantur historici: at Christus, vt suos ad vitam reuocet, verissimè & gemit, & clamat. Super Hierusalem fleuit, dicens: [Si cognouisses & tu.] In cruce pendens fleuit, ac se ipsum pro nobis obtulit hostiam, de quo Paulus: [Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum, qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido, & lachrymis obtulit.] Has lachrymas, hunc gemitum, hos clamores, intimo dolore tacti Christi tui, Christiane, considera, illudque mente tota retine, cui omnia, quæ sunt, condere tam facile fuerit, vt solo verbo vſas sit: ei, vt peccatum tuum solueret, diu ac vehementer dolere & gemere, necesse fuisse. O illæ cælestes lachrymæ intimi amoris certissimi testes! Quis illa dulcissima Christi viscera cognoscere posset, in quibus Paulus præclarus explorator ac cognitor nos esse omnes optabat. Ac tamen viscera quidem ista, atque animas oculis his corporeis minimè patent: at non deerit tamen mihi, o suauissime Iesu, aditus, quo ad ista tua intima penetrem. Tuis equidem oculis spectare me arbitror animum tuum in me: istæ lachrymæ viam mihi aperiant, vt per oculos, ex quibus fluunt, ad ipsum eorum sine errore peruadam. Inde enim oriuntur, inde manant dulcissimæ lachrymæ, atque igne ardentissimo charitatis liquefactum pectus manifestè declarant. Solent pharmacopœe ex herbis & floribus optimis medicinales pretiosasque aquas elicere, igne subiecto, atque artificioso vase supernè collectos vapores colli-

colliquante: ita vel rosæ, vel medici floris, vel musci liquores tum salutare, tum odoratos ægris adhiberi opportunè cernimus. Ego lachrymas Christi medicinales aquas, liquorem salutarem, ac suauissimè olentem sentio: atque ignem quidem illum, flammamque diuinæ charitatis intueor, quæ inflammatum, liquefactumque cor Christi, misericordiæ, benignitatis, patientiæ, cæterarumque virtutum suauissimo odore refertum ac fragrantem rorem asperferit: tantumque in eis lachrymis potentiæ, tantum in eo rore salutis agnosco, ut non solum ægros sanare, verum etiam mortuos ad vitam reuocare possit, eamque vitam, cui nulla vnquam mors succedat.

IN EADEM FERIA CONCIO QUARTA.

Vocemagna clamanuit, Lazare veni foras.

Ioan. 11.



VM plurima miracula Christus ediderit, in nullo tamen eum apparatus rerum, eam affectuū, verborumque significationem adhibendam putauit, quam in hodierna Lazari excitatione perspeximus. Nam cætera miracula imperio perfecit, vel etiā tactu aliquo: vix aliàs preces adhibuisse vidimus, lachrymas

1. Perfectionem resurrectionis, quæ Christus nobis promittit, Lazari resurrectione indicari.

certè nunquam. Hodierno verò die non solū orantem cernimus, verū etiā lachrymātē, quin & frementē, & validè clamantē exaudimus: quæ tanē actiones ab illa eximia dignitate longissimè abesse & discrepare videtur. Quo fit, ut tātare nouitas, tamq; inuitatus aspectus, attentionē desideriiq; excitet, cognoscendi quæ fuerit eius causa, quod institutum hodiernum Christo: nam sine magna causa patrata esse illa

*Aug. tract.
49. in Ioan.*

tanta, nullo modo credere possumus. Atque aiunt planè auctores non inepti, ea omnia, quæ commemorauimus, de industria fuisse ostentata, vt magnitudinem Christus miraculi commendaret. [Inter omnia (ait Augustinus) miracula, quæ Dominus fecit, resurrectio Lazari præcipuè prædicatur.] Magnum equidem fuisse miraculum, atque omnium, quæ Christus patrauit, illustrissimum negare non possum: quippe qui multa concurrere isthuc animaduertam. Lazari sanè personam nobilem atque conspicuam, interitum quatridentiam deploratum, conuentum populi maximum ei spectaculo adhibitum, opus ipsam omnino incredibile, diuinitatis quæ proprium, quæ sola possit mortuos ab inferis excitare. Vera quidem sunt omnia hæc, resque ipsa admirabilis. Liceat tamen mihi id dicere, quod tacitus (credo) vestrum vnusquisque consentit: tametsi opus sit magnum, tamen cum is, qui illud efficit, Deus sit, non videri eum apparatusum flendi, fremendi, clamandi, precandi tantæ maiestatem decere, vt mortuum excitaret, cui solum imperium, vel nutus etiam modicus sufficere posset. An non est is, cui dictum sit? [Subest tibi cum volueris posse.] An Petrus ipsa sua vmbra non sanauit ægrotos? Tabitham porro extinctam cum suscitauit, tametsi orant quidem Petrus, at non f leuit tamen, non infremuit, non est vociferatus. Paulus adolescentem vita orbatum complexu reuocauit. Elias verò atque Eliseus satis illi quidem ceremoniæ adhibuerint pueris suscitandis, at neuter istorum vel f leuisse legitur, vel clamitasse. Quid quod Elisei ossa solo contactu defuncti cadauer vita donarunt? Nōne planum facere voluit Deus, quàm sibi esset facile excitare mortuos, cum sola affricatione, vel etiam tactu ossium Prophetæ, qui erat illatus tumulo extinctus, è vestigio viuus sospesque surrexit? ob quam causam Scriptura prodit, mortuum Elisei corpus prophetasse. Quæ si vera sunt, & negari non possunt infallibili veritate confirmata, quæso vos, quid rei tantum est, vt Lazarum mortuum Christus excitaret viuus, imò vita ipsa? Quare sapienter ab Augustino hunc eundem locum ingrediente dictum est in hunc modum: [Multis quidem signis ac virtutibus Dominus ac Saluator noster Christus Iesus diuinitatis suæ potentiam declarauit, sed ma-

Sapient. 11.

Act. 5.

Act. 9.

Act. 29.

Act. 20.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

4. Reg. 13.

Eccli. 48.

*Aug. serm.
104. de tempore.*

ximè.

ximè in Lazari morte, ostendens se esse, de quo scriptum est: Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Jacob. Quas tamen virtutes Dominus ac Saluator noster duplici genere operatus est, & corporaliter, & spiritualiter. Cognitionerunt enim Iudæi in resurrectione Lazari manifestam filij Dei potentiam, quia morti potestate propria imperare, non est conditionis humanæ, sed diuinæ naturæ. Ita quidè Augustinus egregiè. Voluit igitur Christus demonstrare quidè potentiam suam in eo facto mirabili: at voluit, multoq; id amplius voluit potentiam eandè indicare in alio opere longè profecto altiore, atq; ampliore, sed hominibus minùs perspecto, eoque minoris etiam habito. Id opus est Resurrectio perfecta totius hominis, corporis (inquam) atque animæ ad vitam reuocatio, & vitam non eam mortalem, cui Lazarus redditus est, sed immortalem, prorsusq; beatam, qualè Christus suis sæpe promiserat. Ad hanc felicem plenamq; resurrectionem significandam, exhibita est illa Lazari, quemadmodum magni auctores tradunt, Tertullianus & Ambrosius: de hac Christus multum est hodie cum Martha collocutus: [Ego (inquit) sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuít & credit in me, non morietur in æternum.] Constat quidè Lazarum credidisse in Christum, cui erat charus: at in mortem, iam suscitatum, iterum incidisse perspicuum est. Quid ergo sibi illa voluit verba Christi? [Qui credit in me, non morietur in æternum.] Certè de vita æterna agebatur, ad quam suscitantur iusti. Eam secundam resurrectionem Ioannes in sua Apocalypsi appellat; de qua item Paulus scribit: [Qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.] Quibus verbis is sensus subest, Christum, quod Filius Dei sit, spiritu suo sancto, quo suos sanctificat, à morte in vitam æternam eos potenter suscitare. Vtramq; igitur resurrectionem tribuit Christus, vtriusq; autor est: vnius (inquam) ad gratiam ex peccato: alterius ad gloriam ex corruptione. De illa priori dicit Ioannes: [Beatus & sanctus, qui habet partem in resurrectione prima; in his secunda mors non habet locum.] Quibus verbis posteriorem designat. Itaq; hanc talè, itaq; perfectam resurrectionem hominis ad vitam diuinam æter-

Tertull. lib. de resurrectione carnis. Ambro. lib. 2. de penitent. cap. 7.

Apoc. 20. Rom. 1.

Hanc explanationem verborum Pauli habet S. Tho. quantum ad alias etiam asserat. Apoc. 20.

namque perspicue pollicetur Marthæ hodie Christus: hæc eandem repræsentat declaratque potius hodierno die Lazarus suscitatus, ea, nimirum, omnia bona, quæ Deus daturus est, continet. Eam ut compararet nobis, tam multa egit Christus, tam multa perpeſsus est. Ob eam & lachrymatur, & orat, & fremit, & vociferatur. Quod Apostolus satis declarat, cum, commemorato Christi de cruce pendentis clamore valido & lachrymis, mox adiungit: [Exauditus est pro sua reuerentia, & factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.] Videtis lachrymas, clamorẽ, preces Christi: quod omnia ista pertineant, etiam videtis, ut, nimirum, credentibus atque obtemperantibus sibi autor esset salutis æternæ.

Hebr. 5.

2. Lachryma, fremitus, preces, & clamor Christi ob salutem nostram.

Quod si mentem cogitationemque nostram huc referamus, perspicimus plane, quæ fuerit Christo causa flendi: unde ille fremitus proficisceretur, cur palam precatus sit, quid clamore vehemẽti uti necesse fuerit. Nam lachrymas fuisse Dominum, conspecto fletu Mariæ, cæterorumque adstantiũ, neque nos negamus, neque verò possumus, historia ipsa Evangelica aperte narrante. At Christũ non tam comotum esse illo externo spectaculo lachrymarũ Mariæ, quàm alio quodã dolore intimo tactum, quod cogitaret, quæ esset miser & infelix hominis status, in quem impulsus deturbatusque fuisset ex illo alto & præclaro, quẽ olim habuisset, id facile intelliget, quisquis viduæ illius ad Naim flentis memoriã repetet.

Luc. 7.

Cur enim viduæ illi acerbissimẽ funus vnicui filij flenti, Christus flere prohibuit? [Noli (inquit) flere.] Atqui doloris causas habebat iustissimas, nõ minus certẽ quàm Maria. Hęc enim fratrem, illa filiũ amiserat vnicũ. Quid ergo? Cur nõ Mariã à fletu reuocat? Cur non dicit, Noli flere? Cur non rogat saltem, quod Angeli eandem ad monumentũ plorantem rogarent: [Mulier, quid ploras?] Etenim, ut viduæ illi Naimicæ filiam mox reddendum viuũ ac sospitem quod sciret, vetabat flere: ita Mariæ fratrem deploratum se restitutuẽ è ve-

Ioan. 20.

stigio non ignorabat. [Imò verò mortem Lazari, ut Basilius ait, somnũ ducebat, à quo eum quã primũ excitaturus erat.] Quis verò amicum, ut idem dicit Basilius, confestim excitandũ deplorat. [Quid ergo flentibus & ipse collachrymatur?

Basil. in oratione de gratiarũ actione.

quid

quid dolorem aliorū suo auget? Ac re vera, quò grauioris doloris inest causa, ei qui probè nouit, in singulare gaudiū rem quàm primū debere conuerti, eò suppetit vberioris lætitiæ incitamentum. Ergo fateamur necesse est, illum Christi fletum, illas lachrymas ex alio quodam altiore fonte manasse, quòd in ea cogitatione totus esset, quàm esset miser (vt iam dixi) hominis status, quippe cū ex iuvene robusto, valido, pulchro, atque conspicuo in eas sordes, atque in eam obscuritatem abiisset Lazarus, vt ipsæ sorores eius conspectum ferre non possent, itaque dicerent, [iam fœtet.] Fœtor, scilicet, ille peccati, tantaque corruptio & turpitudō, amantissimo nostri Christo lachrymas exciuit & fletum. Nam, vt Augustinus ait, [idcirco fleuit Dominus, vt lachrymis suis mundi peccata deleret:] id, scilicet, maximè dolēbat, mortem æternam cogitabat, ab ea vt hominem, quem amabat, eriperet: flebat, vt qui viderent, meritò dicerent: [Ecce quomodo amabat eum?] [Ibi, nimirum, constituta est domus omni viuenti,] & [sepulchra eorum, domus eorum in æternum.] Iam fremitus ille magna quadam atque ardua meditantis, manifestò nobis diuini pectoris iracundiam indicat in ipsam mortis effectricem causam, peccatum, atque in impulsorem, autoremq; peccati diabolū. Nam & dolor & iracundia simul vrunt pectus amantis, cū rem sibi charam indignè fœdatam laceratamq; cernit: quo more Deus loquitur apud Prophetam Esaiam: [Heu consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.] Quibus verbis simul dolor, simul iracundia subiecta sunt. Neq; verò fleuisse atque infremuisse contentus, publicas ac præclaras preces Deo Patri fundit, inspectante populo, tanquam alter Aaron summus Pontifex, [stans inter viuos & mortuos per incensum, vt loquitur sapientiæ liber, deprecationem allegans.] Itaq; intuens in hominem miserum, flet Christus, intuens in peccatū, peccatūq; autorem diabolū, frendet atque indignatur: intuens verò in Deum, qui salutis humanæ recuperandæ ipsi potestatem de integro fecerat, gratias agit, precaturque deuotus. O quis tibi, Christe optime, amator hominum, dignā queat gratiā habere, quoad licet? quis non eximijs his argumentis magnitudinem tui amoris agnoscat? Meritò

*Aug. serm.
104. de tempore.*

*Iob 30.
Psalm. 48.*

Esai. 1.

Sap. 18.

Galat. 2. Paulus exclamabat, [Dilexit me, & tradidit semetipsum pro
1. Pet. 3. me.] Merito Petrus, [Qui est in dextera Dei deglutiens
 mortem.] In mortem nempe iracundiæ tela iaciebat, cum
 fremebat: hominem in spem meliorem vocabat, cū illi colla-
 chrymabatur. Deo se offerebat gratissimum sacrificium, cū
 pro nobis precabatur.

3. Vox Christi Atque hæc quidem omnia ipsum Resurrectionis opus
sti atque im antecedunt, quibus illa pietas, illa Christi clementia & bo-
perii ad in- nitas patefacta est abundè. Iam cum ad rem venitar ipsam,
dicium mor- non fletu, non precibus vtendum putat: clamorem potius
tuos reuocā- adhibet, imperium affert, potestate vtitur sua. [Lazare veni
tis. foras.] Id mihi explicare videtur Apostolus, cum ita distin-
 guit, [Et si crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute
2. Cor. 13. Dei, nam & nos infirmi sumus in illo, sed viuemus cum illo
 ex virtute Dei.] Itaque in Christi passione & morte inueni-
 mus lachrymas, gemitus, preces: at in resurrectione poten-
 tiam, maiestatem, imperium: quod quidem in nostra quoque
 præstabit resurrectione vniuersali ac perpetua, cuius præ-
 bet speciem quandam hodierna resurrectio Lazari, quem
Ioan. 5. vocis magnæ imperio reuocauit ex mortuis. Neque nos hæc
 tam commentamur, quàm ipse Christus declarat, cum de ijs
 disputans, ita dicit, [Venit hora, in qua omnes qui in monu-
 mentis sunt, audient vocem filij Dei: & procedent qui bona
 fecerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in
 resurrectionem iudicij.] Hoc eodem testimonio Augusti-
 nus vtitur, hanc eandem rem tractans: [Deterrita est, inquit,
 mors, audita voce tantæ virtutis. Nec mirum sane si ad vnam
 vocem Domini resurgere Lazarus potuit, quando omnes
 qui in monumentis sunt, ad vnam vocem solam resurrectu-
 ros in Euangelio ipse declarauit, dicendo: Venit hora quan-
 do omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei
 & resurgent:] atque vti Athanasius dixit, [qui Lazarū susci-
 tauit, eadem ratione in die nouissimo resuscitabit omnes,]
 nempe voce & imperio suo. Ea vox potens, is clamor scili-
 cet est, de quo Paulus Apostolus scribit, [Quoniam ipse Do-
 minus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descen-
 det de cælo.] Eandem sane tubam idem alibi commemorat,
 quam omnes mortui exauditori aliquando sunt, [Canet
 enim

enim tuba, inquit, & mortui resurgent.] Merito Hierony- *Hierony. in*
 mus terribilem illius tubæ crepitum semper insonare auri- *regula mo-*
 bus nostris debere censebat, quo ad iudicii districti actionē *nach. c. 23.*
 paratiores effemus. [Sive leges, inquit, sive dormies, sive scri-
 bes, sive vigilabis, Amos tibi buccina semper in auribus so-
 net.] Ibi quæ [nisi profundissimo peccati sopore immergi te-
 neremur, hoc tali clamore excitari deberemus.] Sepulchra
 quidem sempiternæ caliginis plena homines tenent poten-
 tissimos atque fortissimos, quos ex ipso tartaro vox iudicis
 horrenda aliquando prodire compellet. Vultisne vbi nā isti
 sepulti iaceant cognoscere? legite Ezechielem, vel audite ita
 commemorantem, [Ibi princeps Aquilonis (erat autem ser- *Ezech. 32.*
 mo de imo tartaro, quò Pharaos, vel potius Satanus nomine
 Pharaonis notatus præcepit) ergo ibi, inquit, Princeps
 Aquilonis, & vniuersi venatores pauentes, & in sua fortitu-
 dine confusi, quorum data sunt sepulchra in nouissimis la-
 cis.] Quauis abstrusi intimis terræ visceribus illi gigantes
 lateant, eo usque peruet vox illa terribilis, neque erit mo-
 les vlla quæ illi possit resistere imperio, [Veni foras.] At quā
 horrendum spectaculum? sepulta & à cognitione homi-
 num remotissima peccata in publicum dari? iuberi se ipsos,
 vt sunt, turpitudine omni foetoreq; obfisos oculis tam mul-
 ti conuentus in valle Iosaphat repræsentare. Cunctis erunt
 mortalibus tua scelera nota, o miser, qui latere te putas se-
 pulchro lapideo atque eleganti tectum. Patefiet omnis ista
 spurcitia, tenebris hætenus operta: quæ labes, quæ turpitu-
 do flagitiorum, ipsæ cogitationum abditæ sordes omnibus
 spectandæ prodibunt. Mūdo vniuerso cōtumente cogēris, qua-
 liscunq; es, prodire palam. Audies, audies terribile diuine vo-
 cis imperium, [Veni foras.] Tum conscientia cuiusque libri
 cō usq; clausi aperiētur, atq; ita perspicui erūt, vt singuli om-
 nium crimina dilucidè legant, omnes singulorum, id quidem
 Dei potētia atq; arte mirabili. De his loquitur Apocalypsis *Apoc. 20.*
 Ioannis: [Vidi mortuos magnos & pusillos stātes in cōspe-
 ctu throni, & libri aperti sunt.] Nōne venit in mētē, quæ sit
 perturbatio reo, cū iudici sistitur, & in iudicium vocatur,
 causæ exitum cogniturus? quæ illa formido? quis pavor? qui
 oris pallor? quæ totius corporis trepidatio? quæ vocis hæsitatio?

tio: quæ capitis demissio: quæ labantium poplitum titubatio: Nostis ac meministis bene, cum agitur causa religionis à Fidei iudicibus in publico frequentissimoque theatro, cūq; minister voce producta clamat: [Prodeat ille:] quo pudore agitur, quo metu concutitur, quomodo expallescit ac fudit, exanguisque totus expectat tandem, quam criminum suorū seriem sit auditurus, infinita simul multitudine civiū auscultante: postremo quid censura iudiciumque illud gravissimū de se statuat: an ignibus sit tradendus. Atque illa est vnius vrbis multitudo, ignis nō vnius horæ spatiū duraturus. Quid erit, cum Angelis hominibusque cūctis attentissimè spectantibus, tua omnia flagitia, scelera, facinora, crimina demū omnia recitabuntur? quid, cum in ignem mitteris sempiternum arsurus? O nos insanos, qui cum hæc credamus, sic vivimus, ac si essent fabulæ & nugæ: [Lazare veni foras.] Erit certè, cum cuique nostrum hæc sonet vox: nunc quales prodire in illud theatrū velimus, etiam atque etiam cogitare debemus.

4. *Resurre-*
ctio prima
per gratiam
etiam adum-
brata.

Apoc. 20.
Ioan. 5.

Quod in vltima illa, communiq; resurrectione fieri diximus, idē in altera, qua de sepultura peccati vocamur, quod Ioannes primam resurrectionē vocavit, contingere non est dubium, sed suo certè modo. De ea Christus ita pronuntiat: [Amen, amen dico vobis, quia venit hora, & nunc est, quādo mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, vivēt.] Huius resurrectionis horam dicit præsentem, quod nemo ad illam alteram vitæ resurrectionem vocandus sit, qui nō prius fuerit hac vocatus. Ex morte enim peccati ad vitam gratiæ traducitur voce Christi, quam vocem exaudire, resurgere est. Quisquis enim vocanti gratiæ paret, vitam gratiæ suscipit. Itaque iubetur homo foras exire ex sepulchro culpæ, in quo iacet mortuus & foetet, tametsi ipse foctorem suum minimè sentiat. Exit autem ex illis tenebris & pædore, vt bea-

Greg. hom.
26. in Euā-
gel.

Ambros. lib.
2. de pœnit.
cap. 7.

tus Gregorius interpretatur, per cōfessionem puram atque apertam se se Dei sacerdoti manifestum faciens. [Mortuus (inquit ille) venit foras, cum peccator nequitias suas sponte confitetur. Veniat itaque foras mortuus, id est, culpam suā confiteatur peccator.] Id ipsum Ambrosius verbis haud dissimilibus: [Veni foras, hoc est, quid iaces in tenebris cōscientiæ, & delictorum tuorum sordibus, quodam reorū carcere?

Exi

Exi foras, delictum proprium prode, vt iustificeris. Ore confessio fit ad salutem. Nam sine pœnitentia vita non reedit, sine confessione salus recuperari non potest. Christus quidē te alloquitur, Paulo crede, atque ita clamat: [Surge, qui dormis, & exurge à mortuis.] Si quis hodierno die eam Christi vocem acceperit, ne resistat, ne contemnat. [Hodie, si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.] Ad vocē Christi Lazarus recuperat animam: animæ verò vita & anima ipsa Deus est, Dei gratia est. Qui obedit huic voci, exit foras: confessionē enim vel re vel voto præstat: secus veniæ locus est nullus. At qualis exit Lazarus? ligatus manus & pedes infuitis, facies verò obuoluta erat linteo. Quid hæc? Effecta sunt propriè peccati, quod peccatoris faciē obuelat, Deo illā ignotā reddens. Operarios enim iniquitatis ipse ignorare se testatur. Pedes quidē obligātur, cū affectus peccato obstringuntur: manus, cū opera prohibentur. Eiusmodi vincula peccatoribus iniecta Scriptura docet: quare ligatis manibus ac pedibus à iudice iubentur trudi in tenebrosos carcerē, vnde nullus vnquā exitus futurus sit. Nec enim vel bene agēdi ratio erit vlla, vel bene etiā cogitandī, cū fuerit tartaro traditus miser. Cæterū viventem iam Lazarū, sed adhuc funebribus vinculis illigatū, Christus Apostolis soluendū tradit, quod ita Magni Patres Augustinus, Gregoriusq; interpretatur, vt asserāt vinere quidē hominē, qui cælesti voce pulsatus peccati tumultū deferat, Christo obediat, ad eumque veniat: sed impedimēta peccati nihilominus sacerdotū auctoritate tolli debere, quorū interest de præteritis actionib; iudicare. Neq; enim Lazarus noster aut incedere aut agere rectē quicquā potest, nisi se Apostolicæ celsuræ subijciat. Id verò, vt iā dixi, interdū re ipsa fit: interdū voto ac volūrate. Quādo cōsiteris, procedis (ait Augustinus) sed vt cōsitaris, Deus facit, magna voce clamādo: ideò, cū processisset mortuus adhuc ligatus, cōfitẽs & adhuc reus, vt soluerētur peccata eius, ministris hoc dixit Dñs: Soluite illam & sinite abire. Quid est: soluite, & sinite abire? Quæ solueritis in terra, soluta erūt & in cælo. Sic verò absolutus iam potest liberē, quo velit ingredi: rectē enim gradietur, atque ibit de virtute in virtutem, donec in conspectum Dei Sionis veniat.

Ephes. 5.

Psal. 94.

Matt. 7.

Matt. 22.

Aug. tract.

49. in Ioan.

Grego. hom.

26. in Enāg.

Psal. 83.

At hoc

5. Ange-
lorum mini-
steriū in re-
surrectione
secunda.

Matt. 24.

Apoc. 7.

Sapient. 5.

Matt. 22.

Luc. 20.

1. Ioan. 3.

A T hoc ipsam ministerium quod in priori resurrectione Apostoli & Apostolici sacerdotes præbent, in ulti-
ma Angeli præstabit. Ij tunc sepulchra aperient, lapidem ob-
struentem amolientur, ossa ipsa dissipata & cōfecta colligēt,
homines impedimentis omnibus soluent, ad tribunal iudic-
is sistent. Sic enim Christus prædixit. [Mittet Angelos
suos cum tuba & voce, & congregabunt electos eius.] Tūc
sudarium de facie deponent, vestesque illas funereas eri-
pient, & facies quidem iustorum fiet Sole fulgentior, cor-
pora immortalitatis amictu induentur. Tunc manibus inie-
cta vincula excutientur, & palmas victoriæ æternæ, ac sce-
ptræ regni perpetui accipient. Tunc pedibus hærentes com-
pedes dissoluantur, & alas Sancti Angelicas sument, qui-
bus celeres toto orbe discurrant, scintillarum instar veloci
fulgure currentium. Tunc Lazarus & mortuus & sepul-
tus, & pridem iam foetens, erit Apostolis par, immortali-
tate & libertate mirifica. Aequales enim Angelis futuros
ipsa veritas asserit filios resurrectionis. Aequales certè pul-
chritudine, decore, immortalitate, virtute, gloria. Tunc
denique velamen de oculis Lazari detrahatur, atque aper-
tè ut est in Christum Deum intuebitur, quem cum semel
aspexerit, nullum præterea bonum optabit videre, quòd in
eo cumulatifsimè bonum omne reperiat. [Cum enim
apparuerit, videbimus eum sicuti est, & simi-
les ei erimus,] beati ac felices per-
petuò, ut ipse est.

(?)

SABBA-

SABBATO POST

DOMINICAM

QVARTAM.

Ego sum lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

Ioan. 8.



INTER cetera nomina præclara, quibus se appellari & cognosci Deus vult, non tenet locum extremum lux, cum scribat Ioannes, [Hæc est annuntiatio quam audiuius ab eo, quia Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ.]

Quæ sententia communis quoque Philosophorum fuit, quorum est in libro

1. Deus ipsa lux à qua cetera lucent.

1. Ioan. 1.

1. Tim. 6.

Arist. lib. 2.

Metaph. ca.

1. [Quæ ad-

modum ves-

peritiloni

oculi se ha-

bent ad lumē

dici, ita &

intellectus

anima no-

stra ad ea

quæ manife-

stissima om-

nium sunt.]

de causis assertio Deum esse lumen purum: quod Aristotelici suo more Actum purum appellant. Est quidem lux pulchra ipsa per se, rebusque cæteris impertit pulchritudinem, ea enim dempta nihil interest inter album & atrum, inter foedum ac decorum. Itaque Deus per se est longe pulcherrimus, sed illius pulchritudinis splendorem ac maiestatem humani aspectus vires ferre non possunt. [Qui lucem inhabitat inaccessible, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest.] Apostoli Pauli testimonium hoc esse scitis: ut Solis huius fulgor oculos perstringit, neque eō quiescere fruiq; tanta luce patitur, ita mentis aciem superat illa excelsitas Dei, id quod bene Philosophus intellexit, cum sic se habere dixit intellectum nostrum ad præclarissimam entia, quemadmodum solent noctuæ & vespertiliones ad Solem. Atq; hoc primum esto de diuina luce documentum. Sequens illud est, nihil esse in rebus conditis lucis ac forme, quod non ex illo primo ac supremo fonte deriuetur. Quod ut demonstraret, se Christus lucem mundi esse dicit, ideo Sol appellatur. Dio-

Dionys. de *divin. nom.* c. 4. par. 1. *Arceopagita* sententia sic habet: [Liquida divinae boni-
tatis imago magnus iste & perlucidus semperq; lucens Sol
pro exigua boni similitudine, omnia quae haurire ipsa
possunt, illuminat, habetque lucem eminenter explicitam
expandens illam super omnem hunc visibilem mundum, su-
perque atque infra vibrans radios suos, nihilque visibile est
quod ille non penetret excellenti lucis suae magnitudine.]

Itaque ex Dionysij sententia caelestia omnia corpora, quae lu-
cent ac splendent, à Sole illustrantur, atque ab eo lumen mu-
tuantur, siue Luna sit, siue sint quos Planetas Astrologi vo-
cant, siue astra cetera firmamento affixa, omnia prorsus à
Sole quicquid habent lucis accipiunt: ita certe supernae illae
substantiae mentesque caelestes, siue Angeli, siue virtutes,
siue throni, siue quouis alio nomine nuncupentur, nihil ha-
bent sapientiae, nihil vitae, nihil essentiae, quod non à prima
sit sapientia, à prima vita & substantia communicatum. Quare
in divinis literis stellarum illi spiritus nomine significan-
tur. [Stellae dederunt lumen in custodijs suis,] ait Hieremias

Baruch 3.

Iob 38.

Et in libro Iob ipse Deus, [Cum me lauda-
rent astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.] Quod
si astra illa tam splendida lucem aliunde hauriunt, ne-
que habent ex se, quid par erit de infernis corporibus,
de elementis, de ipso aere, & aqua & terra? Quamob-
rem, agnoscat, velit, nolit, necesse est omnis natura con-
dita, si quid sapit, si quid in ea veritatis elucet, id totum
à prima ei luce manare, idcirco enim Patrem luminum
Deum Iacobus rectissime appellat: [Omne datum opti-
mum, & omne donum perfectum de sursum est descendens
à patre luminum.]

Iacobi 1.

Solus

Deus lux

para.

IA M his duobus de divina luce praeceptis datis, ter-
tium adiungendum erit, esse illam lucem usque eo puram,
ut nihil nisi lucem in ea cogitare quisquam queat. [Et tene-
brae in eo non sunt ullae,] dicebat Ioannes. Id illius lucis pro-
prium est adeo, ut nulla alia res sit, de qua affirmari id pos-
sit. Omnibus rebus creatis communione est, ut tenebrarum
aliquid ex se habeant. Praestantissimae inter omnes sunt
substantiae intellectuales vel rationales: Angeli (inquam) at-
que homines. Atque natura sua peccare possunt, multaque

pars

pars & Angelorum & hominum iam peccavit: quibus tenebris quæ potest esse maior obscuritas? Est etiam in inferioribus corruptio, in superioribus defectus & mutatio, ea saltem quam Philosophi potentialitatem appellant, nam actionum mutatio esse potest: atque ipsum esse non idem est, quod essentia illarum rerum. Quare soli altissimo Deo tribui debet, quod nullo modo mutetur, neque vero mutari possit, quod Iacobus præclare locutus est, cum dixit. [Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.] Quæ in re etiam Solis huius similitudo quædam existit. Unde quaque enim Sol lucet, neque potest in eam vlla ex parte incidere umbra: quod in alijs lucidis secus est. Creaturæ ergo omnes umbram mutabilitatis patiantur aliquam necesse est, vel in eo quod sunt, vel in eo quod operantur. Omnium vero creaturarum id maxime patitur homo, quem usque eo mutabilem Scriptura docet, ut nunquam in eodem statu permanere confirmet. Quæ cum ita sint, meritis Deo gloriosissimo laudes non neget humana natura, suspiciat ac veneretur, adoretque altissimum illud lumen diuinæ bonitatis: quod sine vlla lucet admixtione contrarij: unde quicquid boni, quicquid lucis in nobis est, mutuatum est: mala vicissim sua, ac tenebras recognoscat, penitusque perspiciat, ac si quid boni intuitus fuerit, ab eo sibi communicatum homo & sentiat & fateatur, qui dat omnibus, & dando nihil omnino minuitur. Hæc tria quæ de lucis primariæ natura differui, Christus verbo breui complexus ait, [Ego sum lux mundi:] ipse enim ex se lux est, tum alijs lucem impertit, ac nihil demum est, quod non ab illo copiam, si quam habet, lucis acceperit.

IA M vero lucis beneficio non modò res videmus atque cognoscimus, sed etiam agere opportuna possumus. Detrahe lucem de rebus humanis, quid agent homines? An incedent? an agros colent? an negotiabuntur? an belligera bunt? an scribent, legent, philosophabuntur? Illud luce sublata vnum præstabunt, egregiè ut dormiant, ac, si placet, adeo stertant. Quorsum hæc? ut intelligatis Christi aduentum in mundum, qui lux est mundi verissima, non solum ad cognitionem veritatis valere, neque

Iacobi 1.

Iob 14.

3. Christi
lucem & ad
cognitionem
& ad opera-
tionem vale
re.

*Diony. c. 5.
de Diuin.
nom.*

Sap. 17.

neque fidei soli prodesse: sed opera etiam & requirere & as-
ferre. Sol non lucet solum, sed fouet etiam ac nutrit, de quo
sic Philosophatur Dionysius: [Vnus cum sit, vniformem in-
fundendo lucem renouat, nutrit, seruat, perficit, discriminat,
coniungit, refouet, foecundat, auget, immutat, firmat, im-
plet, sustollit, viuificatque omnia, & quodlibet ex omnibus
modo sibi congruo.] Quibus verbis vult intelligi diuinam
bonitatem se omnibus communicare, atque omnia agere op-
portuna ad salutem. Quare non conspici solum amat, sed
vult etiā beneficio suo cuncta ad sibi opportuna iuuari, vult
homines bene agere, vult se sequi. Ideo cum dixisset, se esse
mundi lucem, protinus adiunxit: [Qui sequitur me, non am-
bulat in tenebris.] Nam ambulare in tenebris illi censentur,
qui non Christum, sed voluptates, vanitatesque suas sequun-
tur: quales Aegyptios olim narrat diuina historia, qui tene-
bris horribilibus premebantur, quorum infelicitissimum sta-
tum ex libro sapientiae placet repetere tantisper, vbi ita le-
gimus: [Vinculis tenebrarum & longae noctis compediti,
inclusi sub testis, fugitiui perpetuae prouidentiae iacuerunt.
Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso obli-
uionis velamento, dispersi sunt, pauentes horrendè, & cum
admiratione nimia perturbati.] Denique post nonnulla sa-
piens adjicit: [Ipsi ergo sibi erant grauiores tenebris.] Ad
hunc modum Scriptura demonstrat, quales sint tenebrae pec-
catorum, & in qua caeca nocte versentur: quo pauore, qua for-
midine perturbentur, quo pacto ipsas suas conscientias tan-
quam tortores acerbissimos perhorrescant. Quae si vera non
sunt existimanda, suum animum cogitationesque interro-
get, velim, quis istorum, qui se multis sceleribus contami-
narunt. Testetur ipse de se impurus adulter, quam caliginem
suscipiat, quas tenebras, quid Zelotypiae impetus faciat,
quid libido furoris, quid suspiciones, quid timores, quid aue-
ritiae. Avaritia qui ardet, dicat, si placet, quid cure faciant, quae
sit sollicitudo, quales somni, quam irrequieti & perturbati.
Iam aleatoris iras quis referat, mœrores, desperationes, ut
nequeat vquam consistere, semper aleam insanus cogitet,
& in ipsum suum exitium ruat, prudens vidensque pereat.
Infinitum esset singula persequi. Illud in summa perspicuum
est,

est, peccato addictos, in horrendas tenebras coniectos, ipsos sibi esse quouis carnifice & tortore grauiore. Eorum verò, qui Christum sequuntur, qui lumine illo fruuntur, quàm diuersa est ratio vitæ? quanta pacis & latitiæ copia? quod sapiens non prætermittendum putauit. Vbi enim de sceleratis illa, quæ suprà retuli, commemorauit, opportunè exposuit: [Sanctis autem tuis maxima erat lux, & quia non & ipsi eadem pasci erant, magnificabant te, & vt esset differentia, donum petebant.] Nempe bonæ conscientiæ, quæ diuinæ gratiæ luce perfruitur, admirabilis tranquillitas est, admirabile gaudium.

Quæ cum ita sint, quid nos præstare deceat tanto beneficio lucis sempiternæ affectos, cogitare diligenter necesse est. Ac primum illud sit, vt Solem hunc iustitiæ supplices adoremus, ei quæ gratias, quantas possumus, agamus, quod dignatus sit nobis oriri, atque, vt more astrologorū loquar, nostrum hoc hemisphærium cælestibus suis radijs illustrare, in nostro tandem orizonte apparere, quod erat carmen Zachariæ exultantis: [Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto, illuminare ijs, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent.] Vmbra mortis appellat timorem atque formidinem, quæ obscurat, atque quodammodò opacat vitæ latitiām. [Et metus mortis, ait Seneca, ipsa sæpe morte grauior.] Aut ergo in morte, aut certè in mortis vmbra, id est, timore & perturbatione versamur. Hastenebras vt depelleret, apparuit benignissima lux, sicut Paulus ait: [vt liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxijerant seruituti.] Post gratiā habiram tam insigni beneficio, illud est consequens, vt Solis huius diuini cursum contēplemur, illiusque vestigijs, quoad possumus, insistamus. Nam quod de Sole prædicat psalmus: [Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultauit vt gigas ad currendam viam, à summo cælo egressus eius, & occurus eius vsque ad summum eius, neque est qui se abscondat à calore eius:] Id totum multò melius & verius in vero iustitiæ Sole Christo intelligimus, quic cælo egressus redijt ad cælum: [Exiui à Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.] Giganti

Sapient. 17.

4. Quo pacto legere debeat homo erga lucem Christi.

Luc. 17.

Hierony. in vita Malchi. [Multò grauior expectata, quā illata mors est.]

Seneca.

Hebr. 2.

Psalm. 18.

Ioan. 16.

*Dionys. de
Eccl. Hier.
ca. 2. p. 3.*

1. Cor. 11.

*Cyprian. in
oratio. de ze
lo & liuore.*

Psal. 118.

Exod. 13.

Nam. 14.

*Leo serm. 2.
de Resur-
rect. Dñi.*

similem cernimus, qui tantis viribus immensum certamen, cursumque confecerit, ab huius calore nemo immunis est, quod omnes libenter vocet ad se, omnibus lucis ac salutis suae copiam faciat. Namque, ut Dionysius magnus dixit: [Diuina lux paratissima est sua munera volentibus tradere.] Ea est charitate Sol ille praeclatus in genus humanum, cuius Solis cursum Paulus affectabatur, se etiam ipse alijs sectandum offerens. [Imitatores (inquit) mei estote, sicut & ego Christi.] Summa perfectionis Christianae in Christi vera imitatione consistit. Quid autem sit sequi Christum, Cyprianus ostendit: [Sequitur (inquit) Christum, qui praeceptis eius insistit, qui per magisterij eius viam graditur, qui vestigia eius atque itinera sectatur: qui id, quod Christus, & fecit, & docuit, imitatur.] His duabus rebus tertiam adiicienda est, ut qui deflexit de via, & rectum cursum non est secutus, errorem suum agnoscat, & ad verum tramitem dirigat iter. Ita enim facere solent, qui iter faciunt, & noctis obscuritate ducti in auia & praecipitia se venisse cognoscunt. Lucis enim beneficio & errorem deprehendunt, & in viam reuocant se. Praeclare id praestabat David, qui testatur de se: [Consideravi vias meas, & conuertii pedes meos in testimonia tua.] Christi quidem verba, Christi facta omnia, radij quidam sunt lucis eximiae: ad quos considerare debemus viam nostram, utrum recta ea, tum facta nostra, tum sermones, tum ipsas cogitationes affectionesque intimas perspicere & explorare debemus. Si enim Christum sequimur, lucis consortio fruimur: si illum deserimus, in tenebras incidimus. [Qui sequitur me (ait Christus) non ambulat in tenebris.] Igneam columnam per noctem habuit populus Israeliticus ducem, nubem per diem, usque dum in terram promissam inductus est. At nos & lucem diuinam nocturnas peccati tenebras depellentem nacti sumus, & aeternum diurnum temperantem caelestem gratiam. Ad eam Christi imitationem nos adhortatur sanctus Leo: [Hoc, inquit, sentire in vobis, quod in Christo Iesu, cuius humilitas nulli est aspernanda diuitum, nulli est erubescenda nobilium. Imitamini, quod operatus est, dili-
gite

gite quod dilexit, & inuenietis in vobis Dei gratiam. Eisdē vos vestigijs, eisdem gradibus, vt cælestia apprehēdatis, terrena despiciat: Susceptio enim crucis, est interfectio cupiditatum, occisio vitiorum, declinatio vanitatis, & abdicatio omnis erroris. Hæc sanctissimus Pontifex de Christo imitando & sequendo. [Sed habebit (inquit) lumen vitæ.] Vitale lumen est hoc, quod animum mirifica iucunditate perfundit. Nam secularis scientia lumina vitæ nihil habent; neque enim animū beant illæ scientiæ, sed instant, inanemque potius reddunt. At Christi lux & cognitio intimos animi sinus suavissimo gaudio implet, vitamque præbet felicem ac beatam. De hoc lumine Petrus loquitur: [Qui vos vocauit in admirabile lumen suum.] Hoc David prædicat: [In lumine tuo videbimus lumen:] ad quod contuendum cum fuerimus admissi, quod ultra desiderare possimus, nihil erit.

1. Pet. 2.

Psal. 35.

IN DOMINICA

DE PASSIONE, CON-

CIO PRIMA.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Ioan. 8.



TSI omni tempore, præsertim sacrae 1. Compen-
quadragesimæ, Ecclesia passionem Chri-
sti recolit atque meditatur, tamen ex hoc dium passio-
die, velut ad rem ipsam propius accedēs, nis Christi,
tota est in ea cogitatione ac mente inten- summus cru-
tissima, vt acerbissimum illum vitæ inno- ciatum, si m-
centissimæ exitum ponat ob oculos, & ma ignomi-
nia.

quæ potest omni ratione suorum ad hæc tam salutaria remedia consideranda, animum studiumque inflamat. Itaque Dominicâ de Passione hodiernam diem appellari voluit, ex quo deinceps lætū illud semper cātari solitū: [Gloria Patri,] & cætera, ad maiorem excitandā tristitiam, auferendum de Missæ introitu celsit. Euāgeliū verò proponit ac recitat, in

quo totius Christi passionis summa quædam & compendium continetur. Nam & verba plena opprobrij ac contumeliæ ab aduersarijs in Christum iactata accipimus, & verò ipsas nefarias dexteris lapidibus in eum iaciendis armatas. Cruciatu & ignominia agere in Christum hostes sceleratissimi pergunt, in quibus duabus rebus Domini nostri passio vniuersa consistit. Id enim illorum perditorum consilium fuit, [Contumelia & tormento interrogemus eum, ut sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius.] Ad hæc capita duo, indignitatem (inquam) atque dolorē, omnia, quæ Christus perpeffus est, referuntur: in qua vtraque re nihil potest grauius, nihil acerbius cogitari. Dolorem enim cruciatuque pertulit summū, quod ex persona ipsius Scriptura testatur: [Videte, si est dolor similis, sicut dolor meus.] Itemque illud. [Dinumerauerunt sibi ossa mea,] quo nihil potest crudelius dici: & illud, [Defecit in doloribus vita mea, & anni mei in gemitibus.] Iam probra & contumelias tantas à vilissimis ac sordidissimis hominibus accepit, ut nullæ maiores animo excogitari queāt. Itaque cōpulsus est dicere: [Ego autē sum vermis, & nō homo, opprobriū hominū, & abiectio plebis.] Et aliās: [Factus sum, tanquā vas perditū:] quippe quod passim cōculcatur, & reijcitur in cloacā aut stercorariū, vbi nihil pensi habetur. Et Hieremiæ vox est de Christo: [Saturabitur opprobrijs.] Esaias despectū ac nouissimū virorū appellat. Quam verò sit graue viro ingenuo & honesto, indignè accipi, cōuitijs, ignominiaque affici, declarat satis facta multorū, qui mortē iniuriæ anteponendā putarūt, in quibus

Sapien. 2. quo totius Christi passionis summa quædam & compendium continetur. Nam & verba plena opprobrij ac contumeliæ ab aduersarijs in Christum iactata accipimus, & verò ipsas nefarias dexteris lapidibus in eum iaciendis armatas. Cruciatu & ignominia agere in Christum hostes sceleratissimi pergunt, in quibus duabus rebus Domini nostri passio vniuersa consistit. Id enim illorum perditorum consilium fuit, [Contumelia & tormento interrogemus eum, ut sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius.] Ad hæc capita duo, indignitatem (inquam) atque dolorē, omnia, quæ Christus perpeffus est, referuntur: in qua vtraque re nihil potest grauius, nihil acerbius cogitari. Dolorem enim cruciatuque pertulit summū, quod ex persona ipsius Scriptura testatur: [Videte, si est dolor similis, sicut dolor meus.] Itemque illud. [Dinumerauerunt sibi ossa mea,] quo nihil potest crudelius dici: & illud, [Defecit in doloribus vita mea, & anni mei in gemitibus.] Iam probra & contumelias tantas à vilissimis ac sordidissimis hominibus accepit, ut nullæ maiores animo excogitari queāt. Itaque cōpulsus est dicere: [Ego autē sum vermis, & nō homo, opprobriū hominū, & abiectio plebis.] Et aliās: [Factus sum, tanquā vas perditū:] quippe quod passim cōculcatur, & reijcitur in cloacā aut stercorariū, vbi nihil pensi habetur. Et Hieremiæ vox est de Christo: [Saturabitur opprobrijs.] Esaias despectū ac nouissimū virorū appellat. Quam verò sit graue viro ingenuo & honesto, indignè accipi, cōuitijs, ignominiaque affici, declarat satis facta multorū, qui mortē iniuriæ anteponendā putarūt, in quibus

Thren. 1. Saul occidi maluit, quā in manus Philistæorū viuus venire.

Psal. 21. Cato Uticensis pugionis ictū Cæsaris conspectui prætulit.

Psal. 30. Ex his duobus veluti transuersis lignis Crux Christi est fabricata: ex cruciatu (inquam) atque ignominia. Vtriusque, ut

Psal. 2. dixi, delibatio quædā hodierna Euangelica narratione proponitur, cū dæmoniacū & Samaritanū, id est, hæreticū eū à bello Africa Iudæis appellatū cernimus, tum neci lapidibus appetitum.

Thren. 3. Causas verò istius tam immanis furoris si cognoscere cupitis, inuenietis mirabilem vitæ innocentiam & sanctitatē: & māsuetū doctrinæ ac sapientiæ robur inconcussū: veritatis dicendū

Esai. 53. do Christi. Stadium indefessum, quibus rebus nihil potuit vtilius, nihil sanandis

sanandis eorum morbis salutaris afferre. His beneficijs quā gratiam retulerint homines prauissimi, videtis. Narrat historia sacra Dauidem, cum animaduertet Saulem sibi insidias tendere, necemque moliri, Ionathæ, quo amico familiariter utebatur, de ipsius patre querentem dixisse: [Quid feci? quæ est iniquitas mea, & quod peccatum meum in patre tuum, quia quærit animam meam?] In Psalmis verò sæpe decantat indignè atque iniquè beneficia sua fuisse maleficijs & iniurijs compensata. [Posuerunt (ait) mihi mala pro bonis, & odium pro dilectione mea.] Item aliàs. [Retribuebāt mala pro bonis. Et pro eo, ut me diligerent, detrahebant mihi.] Quæ quanuis omnia cæteraque similia Dauidem perpeffum esse non negemus, tamen in Dauidē potissimum Christum esse expressum, nemo vel tenuiter diuinarum literarum peritus ignorat. Ea ergo Christi iustissima querela summa equitate, incredibili beneuolentiæ studio ipsis hodie inimicis exponitur; [Quid feci? quæ est iniquitas mea?] aiebat David. Christus autem: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] Quod si ingratisissimus Saul cytharæcedum suum, vexationem saui dæmonis dulcissimo sono cytharæ sedantem, lancetā transfigere conatus est; quid de furore istōrum dicendū est? nonne simillimus est, qui cum sermones Christi verissimos atque utilissimos vitijs eorum curandis acciperent; iniuriā, contumeliā, eadem denique funestissimā moliti sunt. Iam verò cuius mansuetudinis, cuius modestiæ, cuius suauitatis est, cum aduersarijs suis talibus summum Deum disceptare velle, ipsosque iudices causæ suæ adhibere, quos habet infestissimos hostes? [Quis ex vobis (inquit) arguet me de peccato?] Rem non vulgarem, neque mediocrem se commemorare Iob arbitrabatur, cum ita referret: [Sicō-

1. Reg. 20.

Psal. 108.

Psal. 34.

1. Reg. 19.

Iob. 31.

Cum ergo charam haberet salutem hominum, remedia

3. Vita san-

Gg 3

que

Firas, ac do que afferret præstantia & copiosa, quid causa sit, quærir,
etrinæ veri quod oblato beneficio uti nolint? [Quis ex vobis arguet me
tas in mini- de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mi-
stro diuini his? Vitæ innocentiam, doctrinæ probitatem demonstrat:
verbi. quæ duo meritò conciliant animos auditorum, ut fidem di-
 ctis habeant. Verbi Dei ministros utrumque præstare oportet.
 Primùm enim honestos se, atque omni virtute præditos
 proponere debent, qui alios docere parant. Namque, ut
 Augustinus verissimè dixit; [ut obedienter audiat, quan-
 tacunque granditate dictionis habet maius pondus vita di-
 centis.] Alioqui auditores facile dicturos cōfirmat; [Quod
 mihi præcipis, cur ipse non facis? Ita fit, ut eum non obe-
 dienter audiant, qui se ipse non audit, & Dei verbum, quod
 eis prædicatur, simul cum ipso prædicatore contemnant.]
 Neque dissimilis Augustino Hieronymus: [Vide (inquit)
 ne confandant opera tua sermones tuos, ne tacitus in Ec-
 clesia auditor dicat; cur ista quæ dicis, ipse non facis?] Etiam
 apud Gentiles probitas in oratore requirebatur, qui sic de-
 finiebatur; [Vir bonus, & dicendi peritus.] Paulus ve-
 rò Dei ministros ab omni crimine alienos vult. [Sic mi-
 nistrent (inquit) nullum crimen habentes.] Sacerdotem
 quidem omni macula & turpitudine vacare lex præcipie-
 bat, ne luscus, ne gibbus, ne claudus, neque quavis alia ra-
 tione deformis esset. Iudices legi Scriptura iubet, in pri-
 mis Dei timore præditos. [Prouide tibi viros timentes
 Deum.] Apostolus etiam externis probatos vult. [Opor-
 tet, inquit, testimonium habere bonum ab ijs, qui foris
 sunt.] Ea enim debet esse puritas, ea vitæ innocentia, ut
 ipsis inimicis conspicua sit. Nam qui secus agunt ac docent,
 factis verba evertunt, quod de Pharisæis Christus dicit: [Di-
 cunt enim, & non faciunt:] [Ipsi non intratis, & volen-
 tes non finitis intrare.] Quamobrem Sobnam improbum
 templi Præpositum acriter propheticus sermo obiurgat, ac
 demum exaurationem minatur, translata præfectura in
 alium religiosiorem præfectum: [Expellam te de statione
 tua, ne sacerdotio fungaris mihi.] Deinde morum in-
 tegritati etiam fides officij adiungenda est, ut is, qui bo-
 nus in se est, bene quoque suo fungatur munere. Est mu-

nus proprium prædicatoris veritatem dicere, in eo fides eius, constantiaque requiritur. Ezechielem ad hunc modum instituit Deus: [Fili hominis speculatorem dedit te domui Israel, & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.] Iudicis mandata præco denuntiat, siue illa ad pacem, siue ad poenam exitiumque pertineant. Egregie Christus & vitæ sanctitatem, & veritatis doctrinam præbuit. Erat in Pontificis summi pectore inscriptum; [doctrina, siue (ut alij habent) manifestatio & veritas.] Pulcherrimè ea de re philosophatur Cyrillus: [Superhumeralè (inquit) prius quàm rationale, quia prius opera haberi debent; postea sapientia quaerenda. Deinde manifestatio post rationale, quia non ante alios docere, quàm nos instructi esse, debeamus. Imponit autem super rationali manifestationem & veritatem: non enim sufficit Pontifici habere sapiëntiam, nisi possit etiam populo manifestare quæ nouit.] Hæc Cyrillus. Itaque sapientiæ & sanctitatis insigne palam gestare Pontifex iubebatur, quod in nostro vero Pontifice Christo quale fuerit, Petrus ipse vicarius ostendit; [Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.]

Leuit. 8.
Cyrill. li. 6.
in Leuitico.

1. Petr. 2.

[Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.] Ut malum infidelitatis suæ cognoscerent, benignè admoniti sunt, perinde quasi medicus diu curans ægrotum ac nihilominus deterius se habere videns, pro officio suo admoneat. Ego quidem cum arte, tum diligentia, quicquid tibi utile futurum fuit, ostendi; tu verò ideò nihil de morbo remittis, quin potiùs peius in dies habes, quòd, neglectis præceptis meis, tuæ solummodò cupiditati obsequeris. Tu igitur salutem non amas tuam, quam ego tantopere curo. Sic propheta deplorat: [Curauimus Babylonem, non est sanata, derelinquamus eam.] Idemque non dissimiliter: [Frustra conflauit conflator: malitiæ eorum non sunt consumptæ. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit illos.] Ea tam benigna, tam salutaris admonitio Saluatoris, si quid illi saperet, & de se sollicitos, & medico suo atque architecto salutis gratos reddere certè debuisset. Quid agunt? quàm gratiam referunt? [Nonne (inquiunt) bene dicimus nos, quòd Samaritanus es tu, & dæmonium habes?] Quàm impiè? quàm impudenter? Samaritanum

4. Quanta fuerit impietas & impudentia in Christum.

Hiere. 51.

Hiere. 6.

scire debetis pro illo sæculo & gente, idem fuisse Iudæis, at-
Orig. to. 26. que nobis hæreticum, ut Origenes scitè scribit, quòd erant
in Ioan. Samaritani verbo cultores Dei, re legem Moylis infinitis
 modis violabant, & altare contra altare ponebant. Denique
 si quis modò Lutheranium aut Arianum quempiam appel-
 laret, is qualem iniuriam Catholico faceret? Quid si esset, nò
 solum Catholicus, sed doctòr eximius? Quid si etiam mag-
 nus Ecclesiæ antistes? Quid illud alterum convitium, Dei
 filium dæmoniàcū ac Satana plenum prædicantium? Qua-
 le est id, quæso, cogitate, imò verò non meis verbis, sed
Heb. 12. Apostolicis potiùs vos alloquar: [Recogitate eum, qui
 talem sustinuit à peccatoribus contradictionem aduersus
 semetipsum.] Si quis, quod plerisque vestrum sentire ne-
 cesse est, honoris cura vel mediocriter tangitur, perspiciet
 profectò, quid sit existimationis suæ verbo contumelioso
 periculum facere. Si enim, quòd tibi ille non assurrexit, aut
 caput non detexit, ita grauitè fers, qui feres, si te verbis ple-
 beijs patricium, aut senatorem compellaret? quid si etià con-
 tumeliàm addat? Quòd si tu homo vulgaris & nihili (quid
 enim es cum filio Dei comparatus?) si tu (inquam) tam ini-
 quo fers animo probrum, contumelià, maledictum; quid par-
 est sentire ipsum Regem gloriæ à sordidissimis Iudæis, hære-
 ticum, diabolicumq; appellatum? Et audit ista tamen, & fert,
 & tacet, atque dissimulat, & de sua beneuolètia ac studio be-
 nefaciendi remittit nihil. Omnino si ad hanc incredibile mæ-
 suetudinem non obstupescimus, stupidi ac plusquam lapidei
 sumus. Vultus graue libentiùs, pariat vir honestus ac nobi-
 lis, quàm indignam auditu contumeliàm. In ipsum verò cali-
 decus & lumen, tot & talia iactata sunt, quæ neq; numero ne-
 que magnitudine iniuriæ facilè cõprehendi queant: [Impro-
Psal. 68. peria improperantium tibi ceciderunt super me.] [Tota die
Psal. 139. constituebant prælia: acuerunt linguā suam, sicut serpētes.]
 Nullius aspidis, nullius viperæ aut scorpionis lingua morsusque
 tantū veneni effundit, quātum linguæ illæ Iudæorum pesti-
 lentes in Christum iaculatae sunt. Neque solum tacet & fert
 grauiissimas iniurias, verum etià volētes se vlcisci, suos cohi-
 bet: Angelos (inquā) caelestesq; potētias non tam sibi vindi-
 ctam cõparare, quàm illorū maledicorū salutē curare iubet.

Admi-

Admirabilis extitit Davidis tolerātia & lenitas, quod Semei
feruum in se conuitiantē impudentissimē, non modō æquo
animo tulerit, verū duces quoque suos compescuerit, nefa-
rij serui impudentiam vlcisci pperantes. Ob id, cæteraq; si-
milis canebat ipse David: [Memēto, Domine, David, & om-
nis mansuetudinis eius.] Verū quid hæc ad filium David, qui
tot laceratus iniurijs, etiam docere, ac monere, ac benefa-
cere pergit inimicis? Adhuc enim ad vitam æternam inuitat
impios & perfidos, adhuc sermonis sui salutaris ac diuini
copiam facit: adhuc vel inuitis repetit: [Si quis sermonem
meum seruauerit, mortē non videbit in æternū.] Denique
quem verbis profligare quauis atrocibus & pestiferis non
potuerāt, saxis euertere atque obruere molītor: pro vetere
suo more non solū ore venefico, verū etiam nefaria manu
certantes, vt scitē ab Augustino dictum sit: [Similes ad simi-
les esse conuersos, lapides, scilicet, ad lapides.]

Recogitate igitur (repetam enim Apostoli pium ac saluta-
re præceptū) [Recogitate (inquā) eum, qui talem sustinuit
à peccatoribus cōtradictionem, aduersus semetipsum.] Hoc
quidem semper cogitādū est Christiano, quod pro eo passus
est Christus: sed nūc accuratius, atque studiosius in id cogi-
tationis pigē incubendum, cū proprio ac statō tempore res
illa gestā in vniuersa Ecclesia celebratur. Sancti Leonis sen-
tentia hæc, ac verba sunt: [Summū hoc, & potentissimū di-
uinæ misericordiæ sacramentum, semper quidē in cordibus
nostris cum tota sui dignitate retinendum est, sed nūc viuā-
ciorem animi sensum, & puriorem exigit mentis intuitum,
quando nobis non solum recursi temporis, sed etiam textu
Euangelicæ lectionis omne opus nostræ salutis ingeritur.]
Hæc leo propter excitandam atq; acuendā Christi passio-
nis recordationem. Hoc tempore Ecclesia nouo ritu vtitur,
& crucis insignia palam ostentat, carmenq; illud plenum do-
loris cuiusdam iucondi insonat. [Vexilla Regis prodeunt:
Fulget Crucis mysteriū.] Solent enim Duces, cū in conspe-
ctum hostium progrediuntur, & conflictum ipsum iam medi-
tantur, sub signis educere militem, vt specimen quoddā pu-
gna edant, atq; ipsa representatione certaminis, militū ani-
mos & robur accēdant. Quo instituto Sacta Ecclesia vexilla

Aug. tract.

in Ioan. 43.

5. Exhorta

tio ad recolē

dam, & imi

tandā Chri

sti passionē.

Heb. 12.

Leo serm.

5. de passio.

Domini.

*Heb. 13.**Bar. 1. 18.**1. 18.*

Regis profert, signa crucis explicat, ad pugnam suos inflamat, atque ex castris in aciem vocat. Qua in acie magnus ac precipuus Christi signifer Paulus comilitones suos appellat, & festinato gradu prodire in praelium maturat. Nonne vocem eius audimus conelamantis? [Exeamus ad eum extra castra, impropertim Christi portantes.] Ex hoc quidem die nefas Christiano est mollioriter desidere, ac non Christi Ducis vestigiis non solum cogitatione & studio sequi, verum etiam omni opera & vitæ ratione, quantum fas erit, consequi. Ieiunia producenda sunt, orationi prolixius vacandum, corpus cilicio asperiore & flagris durioribus accipiendum, offensa, si quæ supersunt, benignius condonanda, egenis & miseris largiores elemosynæ danda, lacrymis & gemitibus riberius incumbendum. Denique quicquid ad cruciatum carnis, quicquid pertinet ad spiritus pietatem, religiosius ac diligentius prestandum hoc tempore est. Idem est Christi crucem portare, id sequi Christum, id patienti compati & assimilari, in quo vita decusque Christiani omne consistit. Magnum illud Leonem, cuius paulo ante memini, ea de re vos alloquentem, si placet, paulisper audite: ita enim quandam de passione Domini concionem perorat: [Nos ergo, dilectissimi, quibus Dominus noster Iesus Christus crucifixus non scandalum, neque stultitia, sed Dei virtus, Dei que sapientia est, nos (inquam) pro quibus verus & immaculatus agnus immolatus est Christus, amplectamur salutaris Paschæ mirabile Sacramentum, & ad eius imaginem, qui deformitati nostræ conformis factus est, reformemur. Exigamur ad eum, qui pulverem abiectionis nostræ corpus fecit gloriæ suæ: &, ut resurrectionis eius mereamur esse consortes, humilitati & patientiæ ipsius per omnia congruamus. Magni nominis militiam, magnæ professionis suscepimus disciplinam. Sectatores Christi discedere à regia non licet via, sed dignum est temporalibus non occupari ad æternam tendentes.]

IN

IN EADEM DO-

MINICA DE PAS-

SIONE CONCIO

SECUNDA.

Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?
Ioan. 8.



CHRISTVS perfectū Doctōris munus in se præstans, & discipulos suos non præceptis solum, sed factis præclaris, quales Euangelicæ doctrinæ magistros esse oporteret, informans, vitam simul ac doctrinam suam omnibus exploratam esse voluit: atque ex vtraque parte in tanta apud omnes homines luce versatus est, vt in festos sibi Iudæos, ipsosq; obtrẽtatores suos, iudices appellaret, vt si quid in eo esset vituperatione dignum, sua sententia cõstituerent. [Quis ex vobis (inquit) arguet me de peccato? Si veritatẽ dico vobis, quare non creditis mihi?] Cuius interrogationis hæc est ratio. Orationi dicentis duabus ex causis non paret auditor. Aut enim dicentem contemnit, quod indignus sit, qui præcipiat, & doceat, quod mores à sermone discrepent; aut certè falsa monentem audiendam non putat. Quod si & dignitas vitæ auctoritatem, & doctrinæ veritas fidem conciliat, superest, vt in auditoris culpa sit, optimis præceptis minimè obsequi. Quod planè Christus conclusit, cum demonstrata & vitæ innocentia, & doctrinæ veritate, tanquam rei caput indicans, adiungit: [Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo nõ estis.] Hæc Domini præclarissimam dialecticam vt probè teneamus, illud primū confide-

i. Pastōrū,
ministrorū -
que Eccle-
sia vitæ esse
irreprehēsi-
bilem oportere.

Gregor. lib.
1. in Ezéch.
hom. 3.

consideremus, Doctore esse oportere eum, quem aduersarius arguere ac vituperare non possit. Moribus ergo honestissimis, vitæq; integra sit. Nam, ut rectè Gregorius dixit. [Cuius vita despicitur, restat ut prædicatio contènatur.] Putet ergo se auditorum iudicio addictum, ilq; sit, qui tutò quærere queat; [Quis ex vobis arguet me de peccato?] Peccati quidem expertem omni ex parte, solū nouimus fuisse Christum, & priuilegio præcipuo ipsius sanctissimam matrem, quam Dei altissima electio & gratia cū actualis tū originalis peccati fecit immuniem. Cæteri, quauis sancti, atque ipsi quoque Apostoli Christi, generali illa lege tenentur, quā ij ipsi tradidere: [In multis offendimus omnes. Itemq; [Si dixerimus, quia peccatum nō habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.] Quapropter omnes orare iubetur; [Dimitte nobis debita nostra.] At tamen si peccata leuiora nemo vitet, tamen graniora, & quæ propriè criminosa censentur, effugere multi possunt, in quibus ijerant, quos alloquitur Paulus, [Et confirmabit vos sine crimine vlq; in finem.] Atque hoc ipsum nō adeò vulgare est, sed rarum atq; pretiosum, ob idq; sapiens. [Beatus (inquit) qui non est stimulat in tristitia delicti.]

Iacob. 3.
1. Ioan. 2.

Matt. 6.

2. Cor. 1.

Ecclesi. 14.

1. Tim. 3.

ibidem.

Tit. 2.

Leu. 21.

Enimuero sine peccato si penitus homines esse non possunt, at certè Prædicatores & Magistri Ecclesiæ sine peccato eo esse debent, quod possint arguere atque obijcere homines. Ea enim vitæ integritate atque innocentia conspicuos esse decet diuini verbi ministros, & sacramentorum eius dispensatores, ut palam rogare ac dicere queant: [Quis ex vobis arguet me de peccato?] Apostoli præceptum est, [Sic ministret nullū crimen habentes.] Et rursus, [Oportet Episcopum irreprehensibilem esse.] Idem etiam: [Verbū sanū & irreprehensibile, ut is, qui ex aduerso est, vereatur, nihil habens mali dicere de nobis.] Eam ob rem ministros tēpli lex omni macula ac deformitate carere iubebat. Neque ego nego, ministrum Ecclesiæ esse posse, qui sit in crimen aliquando lapsus, aut etiam aliquando labatur, est enim imbecillitatis humanæ cadere, ac quauis enitendum sit semper in iustitia, & sanctitate coram Deo versari, tamen id difficile est pro infinitis rerum humanarum periculis: sed

sed illud omnino præstandum, vt lapsus ministrorum Ecclesiæ si quando contingat, non is sit, qui Ecclesiastico ordini dedecus, ipsis ignominia pariat: Si minus quam necesse est, castus, at non sit prorsus incautus; si ambiciosus, sed non impudens: [Est enim, teste Bernardo, quædam sobria & quodammodo oculata ambitio, moliens saltem cautè, et si nõ castè.] *Bern. epist. 126.*
Denique infamia & turpitudine fugienda est, scandalum omne vitandum. Est enim intolerabile malum si Dei minister, si magistratus, si iudex ita se gerit improbè & stultè, vt ab ijs quos regere ac corrigere debet, in eum vitia retorqueatur, quæ in alijs ipse reprehendat. Iudices palam peccantes publicè in crucem tolli Moyses præcepit, vt eorum supplicio terreret cæteros, qui pessimo exemplo erant in culpam incitati. Samuel verò iudicium suarum rerum omnium, atque factorum populo permisit. [Conuersatus (inquit) coram vobis ab adolescentia mea vsque ad hanc diem, ecce præsto sum. Loquimini de me coram Domino, & coram Christo eius, vtrum bouem cuiusquã tulerim, aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliqui, si de manu cuiusquam munus accepi.] *Act. 20.* Quid Paulus? [Vos scitis (inquit) à prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tẽpus fuerim seruiens Domino cū omni humilitate, & lachrymis,] & post nonnulla. [Argentum & aurum aut vestem nullius concupiui.] Itaq; talis esse vita pastoris debet, vt omnibus virtutis forma sit, vt liberè quærere ex suis possit: [Quis ex vobis arguet me de peccato?]

Neque verò vita innocēs sufficit, nisi etiam doctrina idonea suppetat, id erat alterum caput. [Si veritatẽ dico vobis, quare non creditis mihi?] [Oportet enim Episcopum esse Doctorem,] Paulus ait, verbum autem, quasi verbum Dei, verum, salutare, irreprehensibile. Nunc verò non tam veritati lingua seruit quam voluptati, quam aures audientium captant. Videmus illud impletum, [Ad fabulas conuertentur, quærentes sibi magistros prurientes auribus.] Prophetas falsos quærunt homines, qui mēdacijs suis eorum vitia foueāt. Poëticum genus dicēdi in sacris concionibus amant: Satyrā quandam probant, quæ alios acutè & vassè mordeat: plus Philosophorum quam prophetarum dictis delectantur: comœdum

*Num. 25.**1. Reg. 12.**Act. 20.**2. Non placere hominibus vera dicentes.**1. Tim. 3.**2. Tim. 4.*

*Amos 3.**2. Paral. 18.**Esaï. 30.**Prou. 18.**Terentius.**Gal. 4.**3. Improbos
auerfari ver-
bum Dei.*

mœdum in prædicatore quærunt, scenam in pulpito Ecclesiastico meditantur, si quis recta moneat, vana prætereant, auersantur. Et quod Amos dicebat. [Perfekte loquentem abominati sunt.] Michæam Achab Rex odit, neque potest ferre verâ dicentem: Sedechiâ impudentissimo assentatori se totum credit. In hos vaticinatur Esaïas. [Filij, nolentes audire legem Dei, qui dicunt videntibus, nolire videre, & aspicientibus, nolite aspicere nobis ea, quæ recta sunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.] Tales hoc tempore prædicatores, tales confessarios, tales consiliarios homines quærunt, præsertim Principes atque Præpositi; vera dicentibus aures animamque penitus occludunt. Quid igitur, Domine Iesu, ex istis rogas, cur tibi fidem non habeant, cur non credant vera dicenti? Cur adeo quæris? Propterea sanè quòd veritatem dicis, tibi non credunt, te auersantur, te ferre non possunt. [Non enim recipit stultus (ait commodè Salomon) verba prudentiæ, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde eius.] Nisi libidini te accommodes, ac cupiditati obtemperes auditorum, non probabitur oratio tua, quâuis idonea, atque ex ratione perfecta sit. [Obsequium, scitis, amicos, veritas odium parit,] quod Paulus, non comicus solus, dixit. [Ergo inimicus factus sum vobis, verum dicens.] Ea vel maximè causa est, cur Christi sermo minùs probetur, quòd totus non adulatione, sed veritate nitatur.

[Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.] Hęc superiorū conclusio est. Cum enim neq; in personæ indignitate, neq; in orationis absurditate dissentienti rationem habeat vilâ, sequitur vt ex auditorū vitio tota ea offensio sit. Nam qui ex Deo est, verba Dei libenter audit. Illud vnicuique iucundū est audire & loqui, in quo maximè studiū cogitationemq; defixit. Militi commemoratio bellorum placet, negotiatori quæstus, literato scientiæ, nauiculatori nauigationum sermo iucundus est. Itaque cælestis patriæ cādidatū putate, quem libenter de cælestibus audire cognoveritis. Est enim non mediocri indicium mentis in Deum propensæ, diuinâ assidue ac iucundè tractare. Id valde studium Scriptura probat, & laudat, [Concupiscentia Sapien-

tiæ,

rix, ait Sapiens, deducit ad regnum.] David similiter de se:
 [Super aurum & topazium dilexi eloquium Dei.] Non est
 leue diuinæ prædestinationis argumentum, animus Dei ver-
 bi audiendi audis. Id sibi voluisse sanctissimos Patres inter-
 pretor, Augustinum & Gregorium, cum eum esse ex Deo,
 hoc est, electum ac prædestinatum sentent, qui verba Dei
 libenter audit. Mariam, de qua Dñs septem dæmonia eiecit,
 rat, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, tamen diligebat Chri-
 stus & cohonestabat, quòd in audiendo verbo Dei sedulam
 studiosamque cognouerat. Incidistis fortassis in quempiam
 sacras conciones fugientem atque auerlantem: qui de ijs quæ
 ad salutem animæ spectant, secum à quoquam agi moleste
 ferat, cui homines pij ac deuoti, resque piæ ac religiosæ fasti-
 dio sint, istum ego facile pronuntio non modò perditum, ve-
 rum etiam desperatum, cuius salutis perexigua spes esse
 queat. Quid enim Christus in eos præcepit, qui Euangelicos
 predicatorès aspernarentur? [Si non receperint vos, neque
 audierint sermones vestros, dico vobis, terræ Sodomorum
 & Gomorrhæorum remissus erit in die iudicii.]
 Verùm hoc loco consistendum parumper est, & sedulo
 agendum, quid sibi velit illud: [Qui ex Deo est, verba Dei
 audit.] Multi enim audiunt, qui ex Deo non sunt. An audire
 non solum ad externum verborum sonum pertinet, auribus
 his corporis acceptum, sed ad internum potius mentis assen-
 sum & comprehensionem? At sunt non pauci, qui credunt &
 assentiuntur, neque tamen protinus salui sunt. Nonne eos
 Christus semini in terrâ sterilem & petrosam iaculo compara-
 uit, qui cum audierint verbum, eum gaudio suscipiunt illud?
 Et [hi (inquit) temporales sunt, quia ad tempus credunt, & in
 tempore tentationis recedunt.] Quid ergo? [Beati qui audiunt
 verbum Dei, & custodiunt illud.] Hoc modo Gregorius in-
 terpretatur eum esse ex Deo, qui verba Dei audit. [Hi profe-
 cto verba Dei non audiunt, qui ea exercere opere contem-
 nunt,] neque enim audiunt, vt decet Dei verbū audire. Nam ita
 iudicare, vt negligas vel etiam contempnas, non est sane audire
 verbum Dei. Quare Paulus vehementer probabat Thessalo-
 nicensiu fidei ac pietatis ardorem, quòd cum ab ipso audis-
 sent Euangelium, illud vt diuinum nuntium acceperint.

Sap. 6.
 Psal. 118.

Aug. tract.
 42. in Ioan.
 Gregorius
 homil. 18. in
 Euangel.

Luc. 10.

Matth. 23.
 Luc. 11.

4. In eos qui
 non sincere
 aut prædi-
 cat aut au-
 diunt ver-
 bum Dei.
 Matt. 13.
 Luc. 8.
 Luc. 11.

Greg. hom.
 18. in Enan-
 gel.

1. Thess. 2.

[Cum audissetis (inquit) à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non vt verbum hominum, sed sicut est verè, verbum Dei.] Hic admonendi sunt necessariò ipsi verbi ministri, vt, si velint saluti audientium consulere, illud ea gravitate, ac sanctitate tractèt, qua decet. Est enim indignissima res & nullo modo ferenda, quòd Dei ministri non pietati ac religioni inserviant, sed vanitati, sed cupiditati, sed inimicæ cui dam leuitati. Paulus in istos inuehitur acriùs, neque iniuria. [Non sumus (inquit) sicut plurimi, adulterantes verbū Dei, sed ex synceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur.] Animaduertite, quo pondere orationis vtatur. [Sicut ex Deo, corā Deo in Christo loquimur.] Quid hoc? nempe non solū Dei verba proferre, quod est loqui in Christo, sed ita proferre, vt à Deo accepta sint, & Deo etiam inspiciente tradantur, quod fieri non potest, nisi ad id tradantur, & ea ratione tradantur, in quod opus, & qua ratione diuinitus instituta sunt. Eos, qui secus agunt, adulterari censet verbum Dei. Quid sit verò adulterari verbum Dei, Gregorius eleganter exponit: [Adulter (inquit) in coitu carnali nō prolem sed voluptatem quærit. Et peruersus quisque & vanæ gloriæ seruicis, rectè adulterari verbū Dei dicitur, quia per sacram eloquium, non Deo filios gignere, sed suam sciētiam desiderat ostentare. Quem enim libido gloriæ adloquendum trahit, voluptati magis, quàm generationi operam impendit.] Habet Græcus codex pro verbo, adulterantes, verbum, quod dilucidius alij interpretatur, Cauponantes: similitudine ducta ab ijs, qui vinum diluūt, vt pecuniam venditione augeant, quibus sunt similes concionatores, qui verbi Diuini puritatem humanis doctrinis infirmant, vt quæ suū sit, id est, fauorem hominum sibi comparent. Quod Apostolus adulterium vocat, hoc Hieremias Propheta furtum appellat. In falsos Prophetas inuectus, ait Deus: [Qui furantur verba mea vnusquisque à proximo suo.] Cur ad eò furii arguuntur, qui Dei verba pronuntiant isto modo? Certè quòd ad id vsurpent, atque in id expendant, quod Deo cordi minime est. Neque enim ille sua verba vanitati, & leuitati, & voluptati præposteræ seruire vult. [Nunquid non verba mea sunt, quasi ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petras?]

Gregor. lib.

16. mor. ca.

18. & lib.

22. ca. 17.

Theoph. &

Ioan. Gag-

nei in Pau-

lum, καπη-

vores expo-

nunt, cau-

pōnantes.

mod. græ-

nan. 1. m. 2.

189

a. 189. 1.

petras? Jam mihi attēdite, quæso: vt enim & adulter, & fur in Scriptura sacra censetur is minister, qui verbum Dei non tractat, vt debet: ita planē forti atque adulterij damnandus est is auditor, qui verbum Dei non ad salutem animæ, non ad diuinæ legis obsequium, sed ad voluptatem quandā sceni cam, aut curiositatem ineptam illud auscultat. Eum morbū Paulus pruritum aurium nominat. Hos vanos & irreligiosos auditores Propheta Ezechiel vituperat, cū verba Dei au-
 dire dicit, perinde quasi musico aliquo concentu aures mul-
 cere parent. [Audiunt, ait, Deus, sermones tuos, & nō faciūt eos, quia in canticum oris sui vertunt illos: & auaritiā se-
 quitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum, quod suauī dulciq̃ue sonō canitur, & audiunt verba tua, & non fa-
 ciunt ea.] Huius generis auditores permulti hoc tempore existunt, qui se nequaquam debent existimare ex Deo esse, quōd verba Dei audiant. Non enim vt verba Dei, sed vt hu-
 manæ eloquentiæ voces accipiunt. Debent potius audire syncere, piē, obediēter, si dignos se auditores præstare ve-
 lint. Denique ita inhærere Dei verbo, ita inde pendere to-
 tos, vt diuelli minimē aliō patiantur, id demum eorum est auditorum, qui ex Deo sunt propriē, qualis ille erat, qui ro-
 gatus, an vellet abire, quōd alij discesserant, conquerentes durum esse sermonem, contrā ipse respondit: [Domine, quo
 ibimus, verba vitæ æternæ habes?] Qui hoc animo, hac ala-
 critate, hoc studio Dei verba haurit, cum ex Deo esse, & ad Deum pertinere Christi verissimo testimonio confirma-
 mus. Vtinam ita nos audire contingat, vt quæ audierim-
 us, etiam operemur. [Non enim auditores tan-
 tū iustificabuntur apud Deum, sed factores.] Tunc demum perfectē audimus,
 cū ita audimus, vt obe-
 diamus.

2. Tim. 4.

Ezech. 33.

Ioan. 6.

Rom. 2.

Hh I N

IN EADEM DOMINICA, CONCIOS
TERTIA.*Qui ex Deo est, verba Dei audit. Ioan. 3.*

1. *Quales
auditores
verbi Dei
Christus p-
bet: & de tri-
plici genere
auditorum.
Psal. 118.
Sapient. 16.
Eccli. 15.*



OLENNE est in diuinis literis verbum Dei cibo assimilari. Dauid quidem omnimelle & fauo dulciora sibi sentiebat eloquia Dei: Sapiens autem ita pronuntiat: [Non natiuitatis fructus pascunt homines, sed tuus, Domine, sermo.] Aliàs etiam de iusto à sapientia pasto: [Cibauit illum pane vi-

ta.] Res est perspicua, neque pluribus testimonijs eget. Iam, quomodo cibo sustentetur salus, omnes nostis, quomodo instaurentur vires, quo pacto reficiatur vniuersum corpus illo vno alimento, quod ore capitis, etiam si homines non essetis, nosse possetis. Itaque verbum Dei audito accipitur, id enim os habet animus, traiecit verò in mentis veluti ventrem spirituale alimentum. Cum autem agrotant homines, agrè ferè ac difficulter salubres cibos capiunt. Est tamen discrimen non exiguum. Quidam nullo modo ferre possunt, sed simul atque vel odorem cepere, tanto fastidio respuant, vt mori se malle affirmant, quàm quicquam gustare. Sunt qui non ita moleste ferant, si vescantur, verum, stomacho languente, id quod edunt, coquere nequeunt: itaque reiiciunt ac vomunt. Alijs, quantum agrotis, non deest & appetitis ad sumendum cibum, & stomachi calor ad continendum ac concoquendum. His tribus generibus componite eorum auditorum vniuersam multitudinem, qui ad sacras conciones conveniunt. Nam qui vsque aded à studio verbi Dei remoti sunt & auersi, vt nullo concionis genere delectentur, neque acre neque lenè placeat, sed tormentum existiment, si cogantur horam au-
dire

dire concionantem, hos ægrotis illis, qui ciborum quicquid est respuunt, similes putate, de quibus verissimè pronuntiare potestis, quod de illis alteris medici solent, eos salutis esse desperata, cum remedia necessaria omnino recusent. De his Psalmus egregiè; [Omniem escam abominata est anima eorum: appropinquauerunt vsque ad portas mortis.] Quid enim ei restat, qui ad cibum omnem nauseat, omnem respuit, nisi vt mortis limina subeat, qui vitæ præsidia odit ac reijcit? De ijs Christus exclamat; [Cui similem æstimabo generationem istam? Cantauimus vobis, & non saltastis, lamentauimus vobis, & non planxistis.] Neque lætis alliciantur, neque tristibus dolent, neque minis terrentur, neque præmijs inuitantur, omnia faciliè contemnunt: quid ijs agas, nisi vt funus parari iubeas? ij non sunt ex Deo, non sunt filij salutis & regni, abibunt in locum suum, qui verbum Dei repellunt, & indignos se tanto munere præbent. De his Beatus Anselmus pronuntiat, multos esse nunc, qui nolunt sustinere doctrinam salutarem, & veritatem quæ in Ecclesia prædicatur, fastidire, fabulas autem histrionû perlibenter audire.

Psal. 106.

Matt. 11.

Ansel. in 2.

Timot. 4.

Alterum genus est eorum, qui verbum Dei non illibenter audiunt, tanquã à cibo non abhorreant; sed illud faciliè obliuiscuntur atque deponunt, perinde quasi stomacho concoquere non possint; de quibus Christus dixit esse quosdam, [qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.] Hi quanquam audiunt Dei quidem verba, non tamè ex Deo esse censendi sunt, quod Iacobus Apostolus ostendit, congruente similitudine ab ijs petita, qui vultum quidem suum ad speculum inspiciunt, sed vultus maculas non detegunt. Testimonium Apostoli recitabo, quod est præclarum: [Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi, & nõ factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo, cõsiderauit enim se & abiit, & statim oblitus est, qualis fuerit. Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis ac permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus sed factor operis, hic beatus in facto suo erit.] Quem Iacobus auditorè obliuiosum appellat, cum nequaquã Christus

Matt. 13.

Iacob. 1.

Aug. lib. 6^o
fess. c. 14.

ex Deo esse dicat. Est tamen in hoc genere spei nonnihil, neque sunt prorsus proiecti, ut illi primi: sæpe enim verbum Dei, quod ad voluptatem quaeritur, in utilitatem fructumque vberiore conuertitur, quod de se Augustinus in audiendo Ambrosio testificatur: [Veniebant (inquit) in animum meum simul cum verbis, quæ diligebam, res etiam, quas negligebam, neque enim ea dirimere poteram. Et dum cor aperirem ad excipiendum, quàm dilertè diceret, pariter intrabat, & quàm verè diceret.] Itaque auditores verbi Dei curiosi, quanvis humano studio ducantur, utilitatis nonnihil plerunque referunt.

Hebr. 2.

Act. 13.

Matt. 21.

Matt. 4.

Act. 2.

Coloss. 3.

Nunc de ijs dicendum, qui non solum libenter accipiunt, sed diligenter etiam verba Dei mente conseruant, tanquam optimo pasti alimento, quod calore idoneo concoctum in corporis membra distribuunt. Qui quanvis vitæ huius tentationibus varijsque concupiscentijs, veluti morbo laborèt, tamen bonitate nutrimentorum salutem assequuntur, & quicquid humoris noxij vi perdunt, cibi ac medicamenti beneficio recuperant, usque dum ad firmissimam valetudinem euadunt, qua morbi vi omnino superata, cibo & iucundissimè & sanissimè vtuntur. Non potest, mea quidem sententia, magis accommodatè & appositè exponi eorum status, quos hic Dominus ex Deo esse dicit, ac proinde Dei verba audire. Ita enim audiunt, ut maneat, quod audierunt. Id Paulus hortatur & monet: [Propterea abundantius oportet obseruare nos ea, quæ audiuius, ne fortè perfluamus.] Hoc pacto eos audisse Paulum Lucas refert, qui erant præordinati ad vitam, qui, relicta prisca sua superstitione, veritatis Evangelicæ viam ingressi sunt. Hoc pacto etiam meretrices & Publicani Ioannem primum pœnitentiam, deinde Christum prædicantem audierunt. Hoc pacto discipuli, qui, relictis omnibus, sequuti sunt Dominum. Iam qui Dei verbo sanati firmam animi valetudinem compararunt, eodem Dei verbo eam conseruant & promouent, cuius perspicuum indicium est, quod eo & iucundè & frequenter vtantur. Sic erant primi Christiani, Spiritu sancto accepto perseverantes in doctrina Apostolorum. Sic Colossenses Paulus hortatur, [Verbum Dei abundanter habetis in vobis.]

vobis.] His enim panibus abundare familiares seruosque Patris sui, qui apud illum erant, dolenter commemorabat filius ille perditus, cum se vel filiquis vix saturari apud alienos animaduerneret. Quæ cum ita sint, inspicere se penitus unusquisque debet, quo in genere sit, quæve ratione verbum Dei vel accipiat iucundè atque fructuosè, vel periculo se respuat atque auerfeter.

Luc. 15.

E A salutarì reprehensione cum Christus id ageret, ut Pharisei superbi, & contumaces se se tempestivè agnoscerent, remediumque à medico peterent morbo inueterato, illi contra in ipsam salutis suæ curatorem importunè insaniant, & impudentissimis maledictis laceßendum putant: [Nonne (inquiunt) bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?] O præclaram cum Christo agendi rationem. Stultorum, est, cum ratione ac veritate se destitutos vident, ad conuitia contumeliasque conuertit. Nos verò, fratres, qui meritò istis improbis ac stultis Christi calumniatoribus irascimur atque indignamur, cogitemus tantisper, si placet, an ad nos etiam æquissimæ huius iracundiæ causa pertineat. Opportunè prorsus Gregorius hinc loquitur: [Quam multi sunt (ait ille) hodie, qui Iudæorum duritiam detestantur, quia prædicationem Domini audire noluerunt, & tamen quales illos arguunt fuisse ad fidem, tales ipsi sunt ad operationem. Præcepta Domini audiunt, miracula cognoscunt, sed converti à suis prauitatibus renuunt. Ecce vocat, & redire nolumus; ecce sustinet, & eius patientiam dissimulamus.] Quin etiam sumus certè ingrati, & contumeliosi in Christum, qui beneficia eius tam præclara, tantis sceleribus compensamus, pro gratia iniuriam manifestò referimus. Nonne clamat Apostolus? [Quantum putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, & spiritui gratiæ, in quo sanctificatus est, contumeliam fecerit?] Vide quid dicat, Christum conculcari, eius sanguinem pollui, eius spiritui contumeliam fieri ab eo, qui semel accepta gratia Evangelica in pristina peccata relabitur. At quis est nostrum, qui vestem illam candidam innocentie baptismò indutam non macularit, non ruperit, non

2. Homines iniuriosi in Christum.

Greg. hom. 18. in Euag.

Heb. 10.

exuerit? O nos sempiterna poena dignissimos, qui Christum vera monentem, salutaria tuadentem, ad vtilia vocantem repudiamus, auersamus, explodimus, nouis etiam peccatis atque iniurijs insectamur! Rursus: [Sibi crucifigentes & ostentui habentes Filium Dei.] Nostis esse Apostoli eiusdē verba. Ludibrio nos habere Christi maiestatem censet, cum gratiæ acceptæ ingrati sumus, eam vili lucello aut voluptatula commutantes. Olim Ioseph cupidus videndi fratres & salutandi, ac paternis muneribus exhilarandi veniebat, acceptus verò est, qua gratia? quo honore? [En (inquiūt) somniator venit: venite occidamus eum, & videbimus, quid illi prosint somnia sua.] Non solum verbis dehonestant, sed manus etiam cruentas in eum parant. Id hodie ab impijs ingratisque Iudæis factum cernitis, vt Christum eos amantem ac salutariter admonentem non modò conuitio turpissimè laferint, verum saxis quoque conficere moliti sint.

3. *Christi
mirabilis le
nitas.*

Quid ad tantam iniuriam Saluator retulerit, scire vultis? [Ego dæmonium nō habeo: sed honorifico Patrem meū, & vos inhonorastis me.] O inauditam lenitatem! O moderationem animi ipsis Angelis admirādam! Certè mitissimus agnus in carnifices suos nihil asperius, nihil durius obloquitur. Quo loco beatus pater Gregorius bene admonet superbiam nostram, confundi; [Quæ, si exagitata (inquit) vel leniter fuerit, acriores iniurias reddit, quàm acceperit: facit mala, quæ potest, minatur & quæ facere non potest. Ecce iniuriam suscipiens Dominus non irascitur, non contumeliosa verba respondet.] Eam agni purissimi atque dulcissimi mansuetudinem discant sanè, qui de illius grēge esse cupiunt, vt, cum se viderint à canibus ferociter accipi atq; morderi, non ipsi vicissim mordeant, sed lenissimè ferant, neq; perturbatione ducantur, vt mores suos deserant, alienos induant, neque de agnis lupi canes vè fiant: [Ne respondeas stulto, iuxta stultitiam suam, ne ei similis efficiaris.] Illud etiam attendas velim, gloriosioris esse victoriæ maledicta benedicendo superare. [Neq; maledictum pro maledicto] ait Apostolus, & [noli vinci à malo, sed vince in bono malum] Poterat quidem Christus verissimè referre suis conuiatori-
bus,

Pron. 26.

Rom. 12.

eos potius esse dæmone plenos, & filios diaboli, & Satanæ
 seruos, quorum patres, Deo relicto, diabolum adorarint: po-
 terat, quod aliàs dixit, nunc etiam dicere: [Vos ex patre
 diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere.] Non di-
 xit, ne lacepsitus iniuria videretur, docens, nimirum, nos,
 tunc maximè à probro abstinendum, cùm in nos probra
 iactantur. Id Gregorius commodè adnotauit his verbis: [Accepta iniuria, etiam quod verum erat, dicere veritas no-
 luit (scilicet eos potius dæmonium habere) ne prouocatus
 contumeliam reddidisse videretur. Ex qua re quid nobis in-
 nuitur, nisi quādo à proximis ex falsitate contumelias accipi-
 mus, eorum etiam vera mala taceamus, ne ministerium iustæ
 correptionis in arma vertamus furoris?] Hoc, nimirum, Da-
 uidis consilium fuit: [Dixi, custodiam vias meas, vt non de-
 linquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cùm con-
 sisteret peccator aduersum me, obmutui & humiliatus sum,
 & filii à bonis.] Quod sanè in Christo hodie videte. Cùm
 enim esset dæmoniacus appellatus, poterat profectò dice-
 re, se filium Dei, & Deum esse, quem omnes dæmones per-
 timescunt, ad cuius vel auditum nomen contremiscunt. Ni-
 hil tamen voluit de se referre magnificum, simplicissimo re-
 sponso contentus fuit: [Ego dæmonium non habeo:] indi-
 gnissimos ac nefarios parricidas æquissima responsione di-
 gnatus. O quæ illa humilitas Christi, o quæ inuicta lenitas, o
 quæ suauitas Dei, Apostolos suos aliquando in eos, qui illū
 fuerant aspernati, atque hospitio excluderant, acrius cōmo-
 tos, & ignem supernè in consceleratos imprecantes, mirabi-
 li suauitate cohibuit: [Nescitis (inquit) cuius spiritus estis. Fi-
 lius hominis non venit perdere, sed liberare.]

Ioh. 5.

Greg. hom.
18. in Euan-
gel.

Psal. 38.

Luc. 9.

[Ego autem non quero gloriam meam:] quod mox am-
 pliùs confirmat: [Si ego glorifico me ipsum, gloria mea ni-
 hil est.] Magna prorsus mirabilisquæ sententia, hoc ipso quo
 quispiam gloriam querit, gloriæ veritate carere. [Gloria sa-
 nè, vt definit Tullius, est consentiens laus bonorum, incorru-
 pta vox bene indicantium de eccellente virtute.] Eam natu-
 rà mortales omnes expetunt, atque ij vehemētius, qui gradu
 sunt altiore præditi. Perfectam quidem gloriā homines eam
 cogitant, quam autor idem ex tribus his constare censet:

4. Gloriam
amātes pro-
priā, gloria
excidere.Tull. Tusc.
quæst. li. 3.
Tull. Offic.
lib. 2.

[Si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratione quadam honore dignos putat.] In cupiditate eius gloriæ Pharisei, cæterique primates Iudeorum toti inflammati, veræ virtutis officia parum admodum curabant, de existimatione & laude vehementer laborabant. Quorum morbo inueterato Christus persæpe non verbis modò, sed rebus ipsis remedia copiosa attulit, iam eorū vanitatem carpens: [Omnia opera sua faciunt (inquit) vt videantur ab hominibus:] & [Gloriam, quæ ab hominibus est, quæritis, gloriam, quæ ex Deo est, non quæritis.] Iam se ipsum documento præbens, qui gloriam suam non quæreret: iam etiam ratione premens, quòd gloria eo ipso quòd quæritur, amittatur: in quo verò minus captatur, amplius comparatur. [Si ego glorifico me ipsam, gloria mea nihil est.] Præclare Cicero dixit, [Gloriam, etsi nihil in se habeat, cur expetatur, tamen virtutem tanquam vmbra sequi:] quod alijs verbis Seneca dixit: [Gloria virtutis vmbra est, etiam inuitos comitabitur.] Scitum nempe est illud, [vmbra sequentes fugere, fugientes sequi.] Quo iambo nihil est verius: ita certè virtutis vmbra gloriam sectantes se fugere, fugientes asseclari. Nā ipsi homines, qui gloriæ cupidissimi sunt, tamen nolunt haberi gloriæ cupidi, quòd id sit non solum inglorium, sed etiā turpe. Acutè simul ac verè Bernardus scribit: [Quò gloria plus affectatur, eò minus apprehenditur, vbi deprehenditur affectari. Quid denique tam inglorium, quàm gloriæ cupidum deprehendi?] Id hac sententia Saluatoris confirmat, qui in eadem epistola post nonnulla, pulchrè exclaimat: [O stulti filij Adam, qui contemnentes pacem, & gloriam appetentes, & pacem perdunt & gloriam.] Est quæ illud mirabile ipsis etiam mundi sapientibus, qui toti in gloria quærenda versabantur, tamen esse vilius, quærere gloriā non oportere. Scribit idem, quem paulò ante cōmemorauimus, Tullius: [Gloriæ cupiditatem esse cauendam, quòd eripiat animi libertatem.] Seneca item: [Gloriam, vanum, & volatile quiddam esse, aurāque mobilius.]

Nos verò, si stabilem gloriam ac solidam consequi volumus, Deo placere studeamus: hominum iudicia contemnamus, non quòd malè de nobis sentiendi causas offeramus, sed quòd

Matt. 23.

Ioan. 5.

Ioan. 8.

Tull. Tusc.

quæst. li. 1.

Senec. lib.

11. epist. 80.

Bernard. epi-

stola 126.

Tull. offic.

lib. 1.

Seneca lib.

22. epistola

125.

quodd cum rectè & ordine, quæ decet, gesserimus, quid illi pro bent, quid impro bent, parum admodum curare debeamus. Ea erat Prophetæ mens asserentis: [Et diem hominis non desideravi, tu scis:] id est, laudem & fauorem humanum nihili feci. Is animus erat Apostoli: [Mihi p̄ minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die.] Qui rerum suarum actionumque omnium fines in Dei voluntate exequenda ponit, is gloriam solidam, quæ ex Deo manat, consequetur, gloria quoque hominum, quò minus concupierit, eò plus afficietur.

[Abraham exultauit vt videret diem meum.] Præcipuū Sanctorum gaudium semper fuit, quò Deum sibi amicum esse senserunt. Neque potuit amicitia maior significatio ostendi, quàm quòd ipsemet Deus hominum vsu ac consuetudine ita sit delectatus, vt naturæ nexu astrinxerit sempiterno beneuolentiam suam, homo ipse factus, vt homo in Deum euaderet. Ita quidem vates canebat: [Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo.] Quod de se Habacuch testificatus est, id de omnibus Paulus affirmat: [Iuxta fidem (inquit) defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes & salutantes.] Itaque vniuersa eorum gloria, vniuersum gaudium, opes cunctæ, vnus Christus erat: neque gloriam solùm, sed etiā contumeliam Christi rebus omnibus præferebant, quem admodum de Moyse idem scribit: [Maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi.] Hanc veterem Patrum tam ardentem in Christum fidem Petrus præclare exposuit, cum scripsit: [De qua salute exquisierunt, atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiritus Christi, prænuntians eas, quæ in Christo sunt, passionēs, & posteriores glorias: quibus reuelatum est, quia non sibi metipsis, vobis autem ministrabant ea,] & cætera. Fuit ergo excellentissima Patriarchæ Abrahamæ fides de Christo, fuit incredibilis lætitia atque voluptas, quòd ex suo semine futurus esset is, qui cælo ac terra imperaret, atque omnium salutem mortalium mundo allaturus esset. Id quoties Spiritu instructus aspexit, exiliiuit præ gau

Hiere. 11.

1. Cor. 4.

5. Gaudiū
Patrū Chri
stus.

Habac. 3.

Hebr. 11.

Hebr. 11.

1. Pet. 1.

Die Christi dio, totus extrapositus summum cælum vertice se contin-
eius aduen- gere, ac superare senex optimus existimabat. Quam fidem
tum in car- nos imitari debemus, & inæstimabiles diuitias in Christo no-
ne accipiunt bis propofitas atque communicatas immenso studio, pieta-
Aug. tract. te, animi ardore prosequi. Sumus enim re vera beati, si bo-
43. in Ioan. num nostrum quale est, cogitamus, si, quid sit nobis Chri-
& Irinaus stus, agnoscimus.
lib. 4. c. 15.

FERIA SECUNDA

POST DOMINICAM

DE PASSIONE.

*Miserunt Principes & Pharisei ministros,
 ut apprehenderent Iesum. Ioan. 7.*

*1. Invidia
 machinatio
 nes virtute
 superanda.*



NIMADVERTI facile potest ex hoc facto Phariseorum, quàm sit contumax invidia, quàm inquietum & implacabile malum. Vincula in Salvatore parant qui veritatis viribus astricti tenebantur, nec cedere tamen veritati in animum inducebant. Nouum nequam est inuidorum maleuolorumque

facinus, capiti insidias comparare, vincula meditari ei quem oderis, cuius excellens virtus ferri prae suo splendore non possit: Iosephum à fratribus invidia laborantibus ligatum. Danieli vincula iniecta, eius gratiam apud Regem, mirificamque sapientiam non ferentibus Satrapis Persarum. Davidem à Saule Rege comprehendi iussu, gloriæ eius invidia accenso: atque id genus non pauca documenta Scriptura diuina suppeditat. At illud æquè in hodierno facto planum sit, quàm exiguae sint vires inuidiæ, quàm eius tela infirma, nihil vt liceat nocere sapienti. Christum comprehensum missi sunt à Phariseis satellites: ij potiùs diuini eloquij vin-
 culis

Gen. 37.

Dan. 4.

1. Reg. 19.

culis sunt comprehensi: qui ierant carnifices, ij prædicatores egregij Christi reuertuntur. Simile sanè Davidi accidisse legimus. Nam qui ad eum ligandum missi à Saule fuerant, eos prophetico spiritu tactos, cùm eò peruenissent, repentinè in Dei laudes & Davidis gloriam animum conuertisse, historia sacra narrat. [Sapientiam enim non vincit malitia,] cùm sit [omnium potentissima sapientia.] [Nō est consilium, nō est sapientia contra Dominum.] Rectè quæ ab eodem est autore dictum, [frustra iaci rete ante oculos volucrum.] Pedicam atque laqueum simul atq; intuetur, facile auolat. Rectè etiā illud adiungit: [Ipsi quoque contra sanguinem suū insidiantur, & moluntur fraudes contra animas suas.] Seipsum certè lædit, qui virtuti & sapientiæ bellum indicit.

1. Reg. 19.
Sap. 7. 10.
Prov. 21.
Prov. 1.

Iam tertium etiam documentum sumere hinc licet; quæ maxime ratione inuidia vincenda sit: quibus artibus diuina bonitas iniquorum malitiam superet. [Vince (inquit) in bono malum.] [Et luci quidem, secedit nox, sapientiam verò non vincit malitia.] Quos Christus mortis ministros acceperat, quos satellites furoris impij, quos vinculorum sibi iniiciendorum machinatores, eos à se dimittit, sapientiæ ipsius amore & gloria captos, cælestis virtutis laudatores, vitæ à se cognitæ studijs ipsos suos dominos impertientes. [Nunquā sic locutus est homo,] pleni admiratione referebant. Iesu Christi eximius imitator Paulus apud Agrippam & Faustum causam capitis dicens, magis salatis iudicum suorum quàm sui capitis memor, exolui ipse vinculis non admodum curat, vt illi credant in Christū, acerrimè instat. Apud Felicem itidem præsidem, non tam libertatis suæ causam agit, quàm de iudicio & iustitia & castitate disputat, vt Felicem æternæ infelicitati eripiat. Nobilissimum genus pugnæ, gloriosissima laus victoriæ, bono malitiam oppugnare ac vincere. Elisæum Prophetam Syri ligaturi venerant, eos Propheta conuiuio excipit, saluos quæ dimittit. Ea est ratio vitæ Euangelicæ, quam Christus Iesus verbis docuit, re præstitit: quam Apostoli, quam Martyres, quam viri omnes perfecti secuti sunt.

Rom. 12.
Sapient. 7.

Act. 26.

Act. 24.

4. Reg. 6.

Occasionem
boni non ne-
gligendam.

[Adhuc modicum tempus vobiscum sum, quæretis me & non inuenietis.] Exiguum tempus vitæ fore sibi prædicat, vt furo-

vt furorem temperarent, atque in præsentia parcerent, non enim diuturnam moram futuram. Quin conuersis studiis dolendum ipsis potius esse, quòd breui eo carituri essent, quàm postea etiam si maximè optarent, minime essent reperturi. Opportunitatem negotijs gerendis oblatam negligere ad prætermittere nullo modo oportet. Erit tempus cum velimus, neque possimus tamen, qui quo tempore possumus, nequaquam volumus. Christus se omnibus offert, neminem reijcit: at non ita erit semper. [Videte ergo ne recusetis loquentem,] sic admonet Paulus. Breue quidem est tempus quodcumque ad æternitatem. Tantisper modò laborandum, vt aliquando liceat quiescere & lætari in perpetuum. Id qui penitus considerat, nullos recusat vitæ huius labores ad illam sempiternam felicitatem consequendam. [Quod enim momentaneum est & leue tribulationis nostræ, æternū gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem nō videntur, æterna.] Nostis cuius ea verba sint, qui oblitus præteritorum, & præsentia negligens, in illa futura intuens se se acrius indies incitabat ad cursum. Si incendio deflagrante opulenta aliqua domo, præconis voce publicum fieret, vt quæcumque quis rapuisset atque è flammis eruisset, eorum possessione frueretur, dicite per Deum, qui arculam plenam auro & margaritis sciret, quam posset breui impendio præripere, num cunctaretur? num nonnullam fumi molestiam, num nonnullum tecti ignis periculum spe certa tantarum opum adire graueretur? nonne celeri cursu & conatu diuturnam fortunarum possessionem libenter quæreret? nonne breui eo labore periculoque perfunctus, diligentis ac constantis fructum amplissimum gloriose ostentaret? Quid is, qui segnitie inertiaque cohibitus, se tantis opibus priuatum cerneret? quo dolore, qua inuidia vreretur? Querite ergo nunc, quando tempus est. Erit, cum queri non possit, erit cum quesitum non inueniatur. [Queretis me, inquit, & non inuenietis.] Testes sint impij ipsi, quorum querelam & gemitus sapientis liber exponit. [Pœnitentiam, inquit, intra semetipsos agentes, & præ angustia spiritus gementes: Ergo errauimus.]

uimus.] Sera quidem pœnitentia, sera erroris deprehensio. Esau vero propter exiguam cupiditatem esca primogenitura iura perdidit, quæ postea lachrymās dolensque vehementer, recuperare non potuit. [Et ubi ego sum, vos non potestis venire,] illud significat, tui copiam Christum in presentia facere, cum salui esse possent, si vellent. Mox cum abierrit, rationem certè futuram valde dissimilem. Neque enim, sicut ipse potuit ad eos descendere, sic eos ad ipsum posse ascendere. Ex quo fit, vt gratiam differre non debeamus. Neque potemus, cum oblatam negligimus, mox concupitam facile assecuturos, quæ est periculosa prorsus boni gerendi percraftinatio. Quare monemur à Paulo, vt etiã atq; etiã peripiciamus, [ne quis desit gratiæ Dei.] Namque, vt Basilii confirmat: [Accidit plerumque, vt omissa ex negligentia idonea occasione, in qua rogationem fieri oportuisset, animaduertamus postea, nos alieno tempore & incassum rogare.]

[In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me & bibat.] Naturale est desiderium, naturalis propensio in suum cuique bonum: quam sitim hic Saluator appellat. Nemo est mortaliū, qui non sitiāt: omnes expetunt felicitatem suam. Quidam verò pecuniam sitiunt, quod, ea epota, se bene habituros putent: falluntur autem maximè. Non enim pecunia satiat, sed excitat & accendit magis sitim, sic scriptū est. [Auarus non implebitur pecunia.] Salomoni Aristoteles consentit, amorem nummi asserens infinitum. Canit bene Boetius: [Quauis fluente diues auri gurgite, Non expleturas cogat avarus opes: Nec cura mordax deserit super sitem, defunctumque leues non comitatur opes.] Sitiunt alij voluptatē: sed turpis & obscœna voluptas nullo modo sitim extinguit aut sedat, sed tanquam cœno animum opplet, & magis sitiire cogit. Salomonem audi satis experientia edoctum: [Inueni amariorē morte mulierem.] Itemque alibi: [Ignis & vulua nunquam dicit, sufficit.] Iam qui honores & gloriā mūdi sitiunt, habēt sitis suæ remedia difficilia & molestia, quæque duplo plus sitis accendant, quā extinguant. Nihil enim aliud imperia & dignitates afferunt præter molestiam & vanitatem,

Heb. 12.

Heb. 12.
Basil. in Regulis breuioribus respōs.
261.

3. Solū Deū
explere hominis desideria.

Eccles. 5.
Arist. lib. 1. Politic. cap. 6. omnes in infinitū augent, qui pecunijs student. Boet. de cōsol. Philoso. libr. 3. met. 3.
Eccles. 7.
Prou. 30.

Ecclesi. 3.

nitatem, quod idem ille Salomon sentit, [Vidi, inquit, in omnibus vanitatem & afflictionem spiritus, & nihil permanere sub Sole.] Exemplis ea possent illustrari omnia & plurimis, & insignibus. Verum necesse non est in re aperta morari: plenz sunt & sacre, & prophane historiae. Quia igitur eas omnes aquas diuitiarum, honorum, voluptatum & turbidas & oppidò falsas mundus habet, opus erit alias quære aquas, puras & veras quæ refrigerent, quæ recreent, quæ sitim illam boni tam vehementem expleant. Harum hodie aquarum Christus copiam facit, hodie ubi eas inueniuntur, ostendit, atque præ amore mortalium, quos periculose pascim errare cernit, contenta voce clamat. [Si quis sitit, veniat ad me.] Ecce tibi aqua perennis ac suauissimæ fontem vberimum. [Fons enim sapientiæ verbum Dei in excelsis.]

*Eccli. 1.**Ioan. 4.*

Is ipse est qui Samaritanæ mulieri aquam viuam obtulit, de qua qui biberit non sitiet in æternum. De hoc fonte potant, & iucundè & copiosè, qui vitam vitalem viuunt, vt Esaias vaticinatus est: [Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.] Tanta est diuini poculi dulcedo, vt quò magis bibitur, magis expetatur: ea porro salubritas, vt plus epota plus sanet, neque verò desiderium ipsum molestiam affert, neque sitis angorem, quo sanè modo mirabili, qui bibunt, magis sitiunt, & qui magis sitiunt, bibunt etiam

Eccli. 24.

magis, semper enim dulcis, semper est noua. Atqui tam pretiosum potum carius constare sibi homines (credo) arbitrentur. Nihil minus ipse qui habet, vltro offert, sponte sua inuitat, idque pro significando animi propensissimo studio, clamore vociferansque denuntiat: [Stabat Iesus, & clamabat, si quis sitit, veniat ad me, & bibat.] Qui merces vanales offerunt, solent præconis voce clamare, rem enim agunt suam. At in nostram multò amplius rem cupidè fertur salutis humanæ auctor, & architectus: [Veniat (inquit) & bibat.] Non pluris est tanta res, ire & bibere iubemur.

Esai. 55.

Sic Esaias cecinit: [Omnes sitientes venite ad aquas, properate, emite absque commutatione vinum & lac. Quare appenditis argentum, & non in panibus, laborem & non in saturitate?] Neque illud mysterio vacat, quòd in die magno nouissimo festiuitatis clamasse hæc Saluator refertur: Erat

enim

enim id festum, quod in Leuitico & Deuteronomio in decimo mensem incidit, quod ad expiandum populum, ac tabernaculum ipsum erat institutum. Itaque quo die finitur & clauditur expiationis nostræ opus, cum iam à peccati sordibus liberi sumus, tunc maxime idonei sumus, qui ad diuina fluenta lætitiæ & voluptatis haurienda vocemur. Vtinam digni tanto munere simus.

[Flumina de ventre eius fluent aqua viua:] Mirabile certè donum, quodque cogitationem omnem nostram longè superet. Non enim satis Deo fuit, fontem aquæ illius perennis atque dulcissimæ nobis communicare, vt biberemus ipsi ad verum, sed facultatem etiam dedit, vt alios iidem potare possemus: neque alienum esse fontem voluit, vnde esset aqua petenda, sed propriam & natiaui, qui domi intus oritur & fluat: neque id modicè & exiliter, sed eo redundantiæ modo, vt fluminis instar manet & float. [Flumina (inquit) de ventre eius fluent aqua viua.] Flumen magnum & præclarum Spiritum sanctum accipiunt Patres, de quo illud Basilii dictum esse demonstrat: [Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei.] Talis est nempe Spiritus Iesu, quem quicumque suscipit, fluminis in se nunquam desituri copiam sentiat, necesse est. Neque enim diuinæ charitatis modus est, aut limès ullus, omni tempore diligit, qui verè diligit. Neque in proximos parcè & malignè deriuatur, sed copiose & largè. Ad omnes enim operari bonū iubemur: quòd si reminus præstare licet, at votis certè semper necesse est. Quoniam verò pertineat hic fluuius, quò cursus eius pertingat, docuit nos idem auctor salutis nostræ Iesus: [Fiet (inquit) in eo fons aquæ viuæ salientis in vitam æternam.] Itaque quoniam Spiritus Christi viuus & efficax est, non sinit pectus, cui illabitur, otiosum esse, semper fluit diuino munere, semper ad bene merèdū excitat. [Charitas enim Christi iriget,] teste Paulo. Sūt autē fructus spiritus, veluti huius fontis riuuli perēnes, aut etiā flumina. [Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, fides, modestia, continentia, castitas,] quæ Apostolus enumerat. His consentit Gregorius, cuius verba sūt, [Flumina fluent aqua viua de ventre eius: riuuli ergo sūt fluminis, dona

Leuit. 23.
Deut. 16.

4. Spiritus
sanctus fons
perennis.

Basil. in ho-
mil. in Psal.

45.

Galat. 6.

Ioan. 4.

2. Cor. 4.

Greg. 15. mo
rah. c. 15.

Spiritus

Spiritus sancti, riuulus est fluminis charitas, riuulus est fluminis fides, riuulus est fluminis spes.] Ita quidem Gregorius. Et certè, quantum ad spiritum Dei attinet, eius est tanta potentia, tanta maiestas, vt hi riuui, vel flumina potius, nunquam exarelescant, nunquam deficient, sed semper fluant, & manent vsque dum in ipsum mare influant atque perueniāt, id est, in vitam illam quò tendimus, felicem & sempiternam.

FERIA TERTIA

POST DOMINICAM

PASSIONIS.

Ambulabat Iesus in Galileam: non enim volebat in Iudeam ambulare, quia quarebāt eum Iudæi interficere. Ioan. 7.

1. Nō esse
ignari mor-
tem interdū
fugere.

Apoc. 11.



AGNVM suæ lenitatis documentum dedit Iesus Christus Dominus noster, qui homines sui perdendi cupidos deuītare potius voluit quàm vlcisci, fugiebat enim perinde quasi infirmus & viribus destitutus eo sibi modo præsidium vitæ quærendum existimaret. Atqui is est, qui penes se mortis & inferni clauēs tenet, vt Scriptura testatur: neque tamen in homicidas, quæ potest seueritate, animaduertit, sed instar agni mitissimi se se carnificum saorum permittit arbitrio. Sed cum mori iam destinaret, quid est quòd mortem tantopere fugitat? cur latere & celari suos aduersarios vult? An non ea fuga speciem habet formidinis & infirmitatis cuiusdam, quæ Deum minime deceat? Docere nimirum semper nos Christus amat, atque ipsa sua fuga & latibulo, quid in vera fortitudine spectetur, præclare ostendit. Neque enim timidi semper est mortem fugere, neque fortis nunquam non in eam se dare. Haud
falso

falsò à Philosopho dictum est, fortitudinem mediam versari inter timiditatem, atque temeritatem, inter audaciam & metum. Est quidem fortis animi suo tempore & loco, mortem potius oppetere, quàm fugam cum dedecore inire, quemadmodum inclutus ille dux Machabæus suis fugam suadētibus aliquando dixit: [Absit (inquit) istā rem facere, ut fugiamus ab eis: & si appropiauit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, & nō inferamus crimē gloriæ nostræ.] Iudicabat sanè ad Dei gloriam pertinere, ut hostibus obuiam iret: atque adeò vel vincendum, vel fortiter occumbendum esse. Itaque gloriosam mortem vitæ dedecori anteposuit. In qua animi magnitudine atq; constantia omnis bellica laus versatur, quā vel sacri vel pphani auctores, magnorū virorum passim celebrant. Ea fortitudinis laus à Salvatore nostro minimè abfuit, quin potiùs omnes omnium temporum viros mortis oppetendæ constantia & ardore longè lateque superauit. Quippe in Gethsemani horto ipse se obtulit persecutoribus suis, ipse obuiā prodijt militi armato, defendi se à suis vetuit: auxilia etiam atque consortia patiendi respuit omnia: solum crudelitati nefariorum latronū se permisit. Quæ fuit illa constantia? qui ardor patiendi infinita pro nobis? Apud Esaiam de se ipse refert: [Posui faciem meā ut petram durissimam.] Et illud: [Oblatus est, quia ipse voluit.] Imò verò nihil tam in votis habuit, nihil æquè ardēter optauit, atq; mortem mortisq; cruciatū, & ignominia incredibilem? [Ego baptismo habeo baptizari, & quomodò coarctor, vsque dum perficiatur?] Nonne vox eius hæc est? Attamen fugit interdū & latet, dum definita hora moratur, eoq; facto doctos nos voluit, oportere occasiones vitare mortis, vitamque conseruare, quoad Dei voluntate licet, neq; id imbecillis esse & abiecti animi, sed prudentis & fortis, quippe cū vitæ nostræ non simus ipsi domini & auctores, sed eā precario datam atque depositam domino suo cōseruatam velle debeamus. Etenim facto docere voluit, uti Augustinus ait, [interdum declinandas esse persecutiones, neque in media pericula temerè irrumpendum.] Magnus quidem Athanasius opus edidit de fuga, quo docet Christiani esse, vitam tueri fuga, cū licet, quo illud præceptum allegat Saluatoris:

Aristot. lib. 3. Ethic. ca. 6. [Manifestum est mediā audaciæ timiditatisque dispositionem fortitudinē esse. 1. Mac. 9.

Ioan. 18.

Esai. 50.
Esai. 53.

Luc. 12.

Augu. tract. 28. in Ioā.
Athanasius in apolog. de fuga sua.

toris. [Si vos persequuntur in vna ciuitate, fugite in aliam.] In eo opere inter alia sic scribit. [Hoc genus formæ institutionis hominibus perfectionem conciliat. Nam quod Deus iniunxerit, faciendum est, idcirco & ipsum Verbum propter nos homo factum, voluit, quemadmodum & nos, cum quæreretur, & cum persecutionem pateretur, fugere, & insidias declinare; cum autem tempus à se definitum ipse sibi adduxisset, in quo pati volebat, vtrò se ipsum pro omnibus obtulit.] Paulum eodem modo in sporta inclusum ac per murum demissum effugisse manus inimicorum sci-
mus, ipsum illum fortissimum Machabæum, qui honestè cadere, quàm turpiter fugere maluit, tamen aliquando fugæ sibi, suisque consuluisse Scriptura refert. Habeat enim omnia tempus suum. Cum de voluntate Dei constat, esse moriendum, fortiter obijciendum pectus est telis: cum non liquet, seruandum est in tuto commissum pignus à Deo, vt autem de voluntate Dei constet, ipse etiam atque etiam vt significare velit, exorandus est, quod Petri voce traditum tenemus: [Fidei (inquit) creatori commendant animas suas.]

2. Quid festo
tabernaculo
rum signifi-
cetur.
Leuit. 23.

[Erat autem in proximo dies festus Iudæorum Scenope-
gia.] De hoc festo lex copiose agit in Leuitico, iubens obser-
uari mense septimo, qui est apud nos September, post colle-
ctam segetem, per totos octo dies habitatione traducta ad ta-
bernacula atque tentoria: quæ res significabat tempus illud
peregrinationis diurnæ, cum per annos quadraginta po-
pulus Israël per loca deserta & multa tendens ad promissam
terram, nulla domo, nullo firmo habitaculo vsus est. Gestab-
bant verò ad lætitiæ significationem manibus frondes & ra-
mos palmarum, salicum, ceteraque arborum virentiū, qui-
bus Deo Domino laudes canebant, qui se in felicissimam
humum, finita tam longa peregrinatione, perduxerat. Quæ
eò pertinent omnia, quemadmodum Angelicus Doctor
demonstrat, vt insinuent nobis illa beatæ vitæ gaudia,
cum, frugum spiritualium messe absoluta, iusti ac Sancti
per samam voluptatem recordabuntur veterem peregrina-
tionem. [Pauperis & tuguri congestum cespitem culmen;]
Quàm præteritam inopiam cum præsentī, & æterna felici-
tate.

tate conferentes, laudes iucundissimas Deo canent: palmas interim ac victorias certaminum suorum commemorantes, & Regē gloriæ, mortis, & peccati victorem celebrantes. Nō est exigua lætitiæ pars in præsentī fortuna ac rebus secundis præteritos labores, & calamitates reminisci; quod Poëta eleganter monuit. [Hæc olim forsan meminisse iuuabit, Durate, & vosmet rebus seruate secundis.] Id etiā Psalmus diuini vatis ostendit. [Latati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala.] Hoc veteris legis institutum quodammodò sequitur Sancta Christi Ecclesia, cum omnium Sanctorum totis diebus octo solemnia festa celebrat: vbi præteritorum laborum, & longi difficilissimæ itineris memoriam cum cælestis patriæ perpetua felicitate coniungit, beatos eos prædicans ex sententia Christi, qui pauperes, qui mites fuerunt, qui esurierunt, qui passi denique tam multa sunt. Nos igitur, qui adhuc peregrinamur, necdum peruenimus, meminisse debemus, exteros nos esse, & futurā inquirere ciuitatem: quemadmodum Paulus præcipit documento priscorum Patrum proposito. [Confitentes (inquit) quia peregrini & hospites sunt super terrā. Qui autem hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem.] Quod si nos hic vt peregrinos atque hospites gesserimus, nihil terrenis rebus affecti, neque quicquam aliud, quā vsum necessariorū ad iter nostrum vendicantes, erimus sine dubio aliquando felices, æternæ ciuitatis iure donati. Atque id est verè ac perfectè celebrare spirituale festum tabernaculorum, vt certè Petrus faciebat, qui velocem sibi denuntiabat fore de positionē tabernaculi sui: vt faciebat & Paulus, similiter asserēs: [Quādiu sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati: habitationem, quæ de cælo est, superindui cupientes.] Dixērunt ad eum fratres eius. [Transi hinc.] Non fuit sanè mediocris labor Christo, ineptam de se suorū opinionem ferre: exiguam admodū fidem sibi maximè sanguine & necessitudine coniunctorum cernere: qui, quod vitæ illius exordia tenuia progressusque humiles cognouerant, vix dignam aliquā de eo existimationem inducere poterant. Dauidi quippiam non dissimile accidit, quem fratres contēne-

Virgilius.
Psal. 89.

Heb. 11.

2. Pet. 1.

2. Cor. 5.

3. Humane
gloriæ homi-
nes cupidi.

1. Reg. 17.

Gen. 37.

Gen. 37.

Matt. 16.

Persus.

Matt. 23.

Augu. 5. de
civit. ca. 12.
epist. 99. et
52.

bant, & ad gregem reuerti iubebant, inutilem omnino rei bellicæ existimantes, qui erat tamen bello præcipuam operam atque opem allaturus, quiq; Goliath gigante superato victoriam Israël deiecto erat redditurus. Quid Iosephus Patriarcha? cui insultarunt fratres, & somnia vana exprobrantes, etiam in mancipiū Madianitis mercatoribus vendiderunt: qui tamen contemptus somniator, princeps, ac dominus, eorumq; seruator euasit. Omnino caro & sanguis mysteria cælestia non assequitur: neque de Iesu digna prædicat aut cogitat; id Patris æterni donum est, quod ipse Petro dixit: [Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus cælestis.] Quo exēplo discimus non admodum ferre iniquē, si nostri nos minoris faciant, quā externi, si à domesticis & contubernalibus humilius accipiamur, qui ab alienis magnificē extollimur & prædicamur; id enim vñtatum fuit sanctis viris, quod de Bernardo, de Francisco, de Catherina Senensi, de alijs compluribus historiæ prodiderunt: quod denique in ipso Sanctorum omnium sanctissimo capite Iesu apertē intuemur & cernimus. Carnales namque homines vix altiora principia cogitant, quā carnis sibi cognitæ, quæ pro vsu & consuetudine humana faciliē contemnunt & aspernantur. Cui præclaræ sapientiæ dignum profectō consilium adijciūt. [Nemo quippe (inquiunt) in occulto quid facit, & quærit ipse in palam esse.] Egregia sanē sententia, propria certē filiorum sæculi huius, qui nihil aliud sapiunt, nihil cogitant, nisi gloriam & laudem hominum, ex quo sensu quidam scitē vanitatem hāc ridēs. [Scire (ait) tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter.] Nondum isti præceptores discipulos se obliuati erant eorum, qui [Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus.] Atque attendite animum, fratres, hæc sententia est, hic intus sensus mundi sapientium, non imperitorum modō, & ignorantium, sed sapientium (inquā) atque in omni arte excellentium, siue ij Philosophi vocitentur, siue quouis nomine magnifico censeantur. Eam fuisse mentem Romanorum Augustinus eleganter demonstrat, vt gloriæ & laudis cupiditate omnia agerent, omnia perferrent. Salustium profert ita censentem. Itaque concludit: [Ista ergo laudis

audi-

auditas, & cupido gloriæ multa illa miranda fecit, laudabilia, scilicet, atque gloriosa secundum existimationem hominum. Et ad calcem capitis ponit. [Causa honoris, laudis, & gloriæ patriæ consulebant, in qua ipsam gloriā requirebant, pro isto vno vitio, id est, amore laudis, pecuniæ cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes.] Quod de Romanis ducibus asserit, id de Græcis Philolophis certissimum aliàs docuit, non veras habuisse virtutes, sed laudis amore omnia vitiasse. Seneca, & Plutarchus, & Cicero, & Aristoteles, & Plato, & ipse Socrates gloriæ seruebant, humanas laudes ubique cogitabant. Ipsum vitæ dispendium ea gloriola temperabant, eam immortalitatem reputabant, si in ore & laude hominum, quàm possent diutissimè, versarentur. Cætera, quæ de virtute prædicant, mihi credite, præter sonum & speciem solidi nihil habent; somnia apud illos mera, nugæ denique sunt. Sola Christiana disciplina gloriæ falsa verum contemptum docet, cuius autor & Princeps atque institutor Christus fuit, cum præceptis & copiosis & præclaris, tum verò factis illustrissimis atque admirandis: cuius discipulus egregius sic se comparabat, vt diceret: [Mihi pro minimo est, vt à vobis iudicer, aut ab humano die.] Itæque: [Non quærentes ab hominibus laudem, neque à vobis, neque ab alijs.] Animaduertite interim, fratres hos Christi in eum non credere, pro eo Euangelistam asserere, quòd secundum carnem de illo sentirent, & humanam existimationem, & gloriā ei desiderarent.

[Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrū semper est paratum.] Quæ verba illud sibi volunt, gloriæ Christi tempus non esse, vsque dum, Patris æterni præcepto impleto, per mortis crucisque suppliciū hominum genus redimeret, ac morte deuicta immortalis gloriosusque resurgeret. Hoc enim ipse exposuit, cum dixit. [Oportebat pati Christum, & ita intrare in gloriā suam.] Cæterum gloriæ hominum quærendæ semper adesse tempus asseruit, propterea quòd vanitas hominum nullam prætermittat occasionem, ex qua non gloriolam humanamq; laudem aucupetur. Hac vanitate plena sunt omnia. Iesus tamen eo consilio non ducitur, neque sibi persuaderi patitur ab humanæ glo-

1. Cor. 4.
1. Thes. 2.

4. Inanis gloria
vitanda.

Ita exponit
Augustin.

tractat. 28.

Nec multū

dissentit Cy

ril. lib. 4. ca.

33. alij ali-

ter intelli-

gunt.

ria sectatoribus, ut hominū laudes quærat. Itaque nō ascendit ad diem festū, aut palam aut præproperè: sed ascendit omnino & seriū, & clanculum. Non enim laudes & plausus hominum affectabat, sed ad utilitatem & fructum suam præsentiam exhibendam existimabat. Id sibi vult: [Non ascēdam,] cum tamen postea ascendisse narretur, neque aut mendax, aut inconstans fuit. Illi enim tāquam ad ludos proficiscerentur, festinabant, opportuniorem locum meditantes & celebriorem: Christus, ut qui rumusculos non captaret, sed salutem hominum quæreret, tardius & secretius se confert, cum operam nauandam, non comparandam gloriæ, commodū putat. Christum igitur in depellenda laudis cupiditate imitemur.

*Præclare
hoc Cardina-
lis Toletus.*

*Aug. lib. 5.
de Civitat.
cap. 14.*

Præclare Augustinus ea de re: [Tantò quisque est Deo similior, quantò ab hac immunditia mundior. Quæ in hac vita et si non funditus eradicatur ex corde, quia etiam bene proficientes animos tentare non cessat, saltem cupiditas gloriæ superetur dilectione iustitiæ.] Sapienter omnino. Quis enim poterit sensum hominum penitus exuere? quis gloriæ cupiditatē restringere? omnino diuina gratia opus est, magno & potenti auxilio, neque philosophicæ literæ, neque villæ humanæ orationes persuadent. Precibus agendum est assiduīs & ardentibus, ut eam pestem Deus ab animo nostro depellat, cuius vel exiguam labem aut umbram potius idem ille Augustinus ita in se dolebat, ut lachrymis abstergendam vberimis existimaret. [Quotidiana (inquit) fornax nostra lingua humana: tentamur, Domine, & sine cessatione tentamur. Tu nosti de hac re ad te gemitū cordis mei, & flumina oculorū meorū.] Si hæc August. tā humilis, ut humilior nemo, tam sapiens, ut sapiētior nemo, quid nos sentire par est, & ineptissimos & superbissimos homines? O infelices nos. Agamus, fratres, & diligēter agamus, ne hæc pestis animo dominetur, atq; opera nostra cūcta pervadat. Cogitemus seriò, quā fallā & inanis ea gloria sit: quā sæpe iniusta, negata dignis, indignis attributa: quā parum animū expleat, ut semper inanem relinquat, magis magisque avidum faciat. Quot & quanta pericula excitet, quot pugnas & contentiones afferat. Quām sit inquietum & perturbatione anxium cor, cui ea cupiditas dominatur. Denique, quām citò exarescat,

quām

quàm breui obsoleta nihil aliud relinquat, quàm conscientiz iniquæ cruciatum. [Sed stultorum in finitus est numerus.] Faxit Deus, vt rebus ipsis edocti, aliquando tandem sapiamus, atque animi studia & vota non falsæ huic & inani gloriæ, sed æternæ illi, & veræ, & solidæ reseruemus.

FERIA QVARTATA POST DOMINICAM PASSIONIS, CONCIO PRIMA.

Facta sunt Encania in Hierosolymis.

Ioan. 10.



POSTEA quàm Iudæ Machabæi virtute & fratrum eius vrbs Hierosolyma recepta est, templumque restitutum religioni diuinæ, quod erat Græcorum scelere & sacrilegio contaminatum, cū summa lætitia sacrificia prisca instaurata sunt, ac repurgatis cūctis illius colluniis flagitiosissimæ sordibus, idem Ma-

chabæus instituit, vt quotannis festi dies ageretur, quo tempore illud tam singulare à Deo optimo maximo beneficiū accepissent. Id memoriæ proditum in vtroque libro Machabæorum tenemus, cuius Iosephus quoque meminit, quod ad suam ætatem daret. Itaque instaurationis siue renouationis is dies festus nomē tulit, quod in eo renouatum esset templum, renouatæ diuinæ religiones. Eius rei nunc mentio in Evangelio fit, cū Encania nominantur, quæ græca vox renouationem significat. Neque prætereundum silentio puto, quod ea sacra narrat historia: quæ inter faustas lætæque acclamations ob templam recuperatū etiā religiosos & sanctæ fœderis plenos gemitus commemorat fidelium virorum, præterita mala silentium, futura metuentium:

Renouatio templi in terni quæ sit.

1. Mach. 4. Ioseph. lib. 12. antiquit. cap. 11.

Sic Beda & Alcuin. sentiunt, tamen si Chrysost. & Theoph. & Euthym. aliud opinentur, quorum sententiæ refellitur bene Card. To-

ler. in c. 10. Ioan. anno- lat. 15.

2. Mac. 10. [Rogabant (inquit) Deum prostrati in terram, ne amplius talibus malis inciderent: sed et si quando peccassent, mitius ab ipso corriperentur, & non barbaris & blasphemis hominibus traderentur.] Quæ verba cõrecitauerim, vt cognoscatis quanta & quãu acerba vindicta sit peccatorum nostrorum. Quot Ecclesias passim videmus in plerisque provincijs, hæreticis traditas, sacra abolita, pias ceremonias ludibrio habitas, loca sancta summis flagitijs commaculata? Et certe timendum est, ne, increbescens peccatis, quæ restare videntur illæsa atque integra, pari vindicta, hominum nefariorum scelerum ac furori permittantur. [Assur virga furoris mei,] ait Deus. Virga furoris Dei Turca, virga furoris Lutherus, Caluinus, cæteræque pestes tales. Videtis Angliam, videtis maxima ex parte Belgium, & Galliam, Germaniam fere vniuersam immani calamitate oppressam. Certe Provincie conuicinæ, quæ similibus peccatis Dei iram lacerant, similem tempestatem formidare meritò possunt. Sed illud interim cogitemus renouationis templi festum diem, internæ renouationis nostræ nos admonere, id quod Theophylactus hoc loco sapienter animadaertit. [Sumus enim, teste Paulo, & ipsi Dei templum,] à quo hostili furore pulsus est Deus, ipsius beneficio tandem reuocatur de integro pristinus cultus & splendor, cuius beneficii diuini memoriam colere gratam debemus, quemadmodum David præcipit. [Confitemini memoriæ sanctificationis eius.] Instauratur verò Dei templum spirituale contritione, confessione, communione corporis Christi: impleturque illud vaticinium: [In cubilibus, in quibus prius dracones habitabant, orietur viror calami, & iunci.] Et illud eiusdem Esaiæ. [Non adijciat ultra, vt pertranseat per te, incircuncisus, & in mundus.] Sed, vt paulo ante dicebam, in hac læticia etiam timendum, & exultandum Deo cum tremore, ne rursus in manus sauisimorum hostium tradamur, & fiant extrema deteriora prioribus, vt est à Salvatore prædictum. Itaque semper clamare debemus & Deum precari: [Ne tradas bestijs, animas confidentes tibi.]
1. Cor. 6. [Et ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis.]
- Esai. 10. [His verbis illa præeunt.]
- Esai. 52. [Et hyemis erat,] Nam is festus dies
- Psalm. 96. [in ex-
- Luc. 11. [in ex-
- Psalm. 73. [in ex-
2. Christi [in ex-
- moderationem [in ex-
- tuenda cor- [in ex-
- pore. [in ex-

in extremos prope dies nostri Nouembris incidebat, quem
 mensẽ Casleu Hebræi vocabant. Atque eius festi mentio- 2. Mac. 1.
 nem faciunt Hierosolymitani in epistola ad Ægyptios, cū
 dicunt; [Facturi igitur quinta & vigesima die mensis Casleu
 purificationem templi.] Eo tempore frigus ingruere non
 mediocre ferè solet. Ea de causa Dominus deambulabat in Ad frigus
pellen-
dum
Chr. sum
deambulas-
se censet To-
letus.
 ampla illa porticu, vt commotione frigus tātisper pelleret.
 Ex qua re documentum bene morale capere possumus, quā
 sibi parum Christus indulserit, qui asperæ hyemis iniurias
 simplici & naturali exercitatione defenderit, nullas pel-
 les pretiolas adhibuerit corpori, non larem bene calen-
 tem coluerit. Decet, nimirum, Dei seruos exiguo esse con-
 tentos, ad temporis molestias corpus durare, neque mol-
 lier desiderare. Sic sic agebat Paulus: [In frigore, & nudi-
 tate.] Frigori adiungit nuditatem, qui cū aliquando 2. Cor. 2.
Act. 28.
 post atrocem tempestatem media hyeme seminudus in-
 lictus esset expositus, sarmentorum strue pyram excita-
 uit, vt algori suo sociorumque consuleret. Audiant hæc,
 & pudore afficiantur, qui ad cuiusvis frigoris impatientiam
 sacras aedes adire recusant, domi delicati resident, qui ves-
 tes quauis temporis vicissitudine mutant, neque vestes
 modò, sed habitacula, & cubicula, & domos ipsas: hic
 hyemales, alibi æstiuas sibi extruunt. Quorum deli-
 cias immoderatas punit iratus Deus, ad summam sæpe
 egestatem eiusmodi opulentos & industrios deliciarum
 architectos redigens, vt apud prophetam quendam mi-
 natur; [Percutiam domum hyemalem cum domo æsti- Amos. 3.
 ua: & peribunt domus eburneæ, & dissipabuntur aedes
 multe.] Alterum quoque morale documentum accipite.
 Ambulauit Dominum in templo cū commemor-
 asset facer Euangelista, statim subdidit, [in porticu Salo-
 monis.] Ne in ea parte templi Christum inambulasse pu-
 tares, quæ erat orationi dicata. Neque enim domum ora-
 tionis, solum dedecet fieri negotiationis domum, sed ne
 inambulationis, quidem. Etenim Christus ipse [non sine-
 bat vasa transferri per templum,] vt Marcus scribit. Qua- Id notat Cor-
nel. Iansen.
Mar. 11.
 re qui in templo deambulant, sacro loco abutuntur, mul-
 tōque id peius fit, cū sacra aguntur, vel concio habetur

ad populum. Quod minus plerique considerantes, religioni Christianæ non mediocriter detrimentum afferunt.

3. *Phariseorum fraudes & versutia in Christū.* [Quo usq; animam nostrā tollis? si tu es Christus, dic nobis palam.] Erant quidem Pharisei ancipites de Iesu, an esset Messias. Ac multis planè argumētis ut esse existimarēt, permouebantur: sed malitia & inuidia plus valebat, ut contrā cēserent. [Excæcavit enim eos malitia ipsorum.] Quare, quæ modò rogant, non vero discendi studio rogant, sed calumniæ di magis animo sciscitantur. Nihil est in vero cognoscendo recta intentione prius: nihil ad errandam dolo certius. Itaque Deum qui adeunt animo simplici & puro, facile inveniunt, qui fucato & ficto, non Deum quidem, sed se ipsos pessimè fallunt. Quamobrem præclare sapiens admonet;

Sap. 2. [Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum: quoniam inuenitur ab ijs, qui nō tentāt eum: apparet autem ijs, qui fidem habent in eum.] Cæcum illum non ita pridem vobis propositū recordamini, qui cū syncre & candidè Christum rogasset: [Quis est, Domine, filius Dei, ut credam in eum?] expeditū & planum accepit respōsum: [Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est.] Animi candorem factō confestim probavit: [Et procidens (inquit) adoravit eum.] Illam etiā alteram mulierem Samaritanam huic cæco adiungite, cui asserenti; [Scio, quia Messias venit,] cū retulisset Dominus. [Ego sum, qui loquor tecū,] nulla interposita mora hydriam reliquit, ad suos festinans abiit, ut cognitum Messiam prædicaret. Nathanael quoq; in quo dolo non erat, simul atq; Christi orationem audiuit, altioris suæ scientiæ indicem exclamavit; [Rabbi tu es Rex Israel.] Animos ergo puros & simplices veritas libetè illustrat: malignos & fallaces latet & fugit. Tales fuerunt Pharisei, tam sæpe versati cum Christo, toties disputantes, toties inquirentes, & nunquam ad veritatis lucem peruenientes, de quibus est illustrissimum Esaïæ vaticinium, ut Hieronymus ceteriq; ferè interpretantur, quod nō grauabor recitare, tametsi longiusculū.

Sap. 1. [In die illa erit Dominus exercitū corona gloriæ, & ferrum exultationis residuo populi sui, & spiritus iudicii sedenti super iudicium, & reuerentibus de bello ad portā.] Reliquias Israelis dicit, quæ iuxta D. Paulum secundum

Ioan. 9.

Ioan. 4.

Ioan. 1.

Esaï. 28.

ele-

electionē factæ sunt saluæ, in Christi gloria exultasse, & iudicij veritatē didicisse, & robur in Christi perfugio inuenisse. Sequitur de Phariseis & cæteris; [Verū hi quoq; præ vino nescierūt, & præ ebrietate errauerūt. Sacerdos & propheta nescierūt præ ebrietate, absorpti sunt à vino, errauerūt in ebrietate, nescierant videntem, ignorauerūt iudiciū. Omnes enim mensæ repletæ sunt vomitu, sordiumque ita vt non esset vltra locus.] Non puto de eisdem personis hæc & superiora connecti, cum sint inter se contraria: sed de eodem populo Iudeorum, qui erat populus Dei, in quo Pharisei & plerique Iudæi, qui sacerdotum & doctorum titulos præferebant, ignorauerunt Christum, turpiter lapsi sunt, propter ebrietatem superbiam, auaritiæ, inuidiæ, malitiæ, quibus sordibus omnia sua officia contaminabant, quemadmodum est eis à Salvatore sapissime obiectum. Cum ergo hos Christus offenderet doctrinæ suæ minimè idoneos, sequitur propheta diuinè; [Quem docebit scientiam? & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte, auallos ab vberibus.] Vult sanè Christum doctrinæ suæ idoneos auditores iudicasse homines simplices, ac puerilis vel etiam infantilis candoris & simplicitatis, vt ipse etiam dixit, [Non introituros in regnum cælorum, nisi efficerentur pueri paruuli:] itaque humiles, & simplices & puros discipulos amat. Cur ita tandem? Reddit statim rationem, cur superbos & importunos Phariseos repulerit. [Quia manda, remanda, expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi.] Significat his vocibus repetitis finitum studium discendi & obtemperandi Phariseorum, qui toties ipsum rogarent, toties interrogarent, toties se paratos illius præceptis parere pollicerentur, neque quicquam tamen perficerent. Quibus Christos vicem, quam meruerant sua malitia, rependet, & obscure atque ambigue loquetur, vt nihil intelligant. Id exponit, cum dicit; [In loquela enim labij, & lingua altera loquetur ad populū istum,] quod testimonium Apostolus vsurpauit. Causam vero, ob quā Christus doctrinā suā illis tradiderit opertā & obscuram, explicat, q̄ nollent ea vti ad agendam, [A mandatis enim tuis intellexi,] ait Dauid: & [intellectus bonus omni-

Mat. 18.

1. Cor. 14.

Psal. 118.

bus

Psal. 110. bus facientibus illum .] Isti verò nihil minùs parabant. Id significant illa; [Cui dixit, Hæc requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium, & noluerunt audire.] En iustitiam & misericordiam contemptam à Pharisæis, qui dicere & non facere in pretio habebant. Iam apertius se indicat sermo propheticus, [Et erit eis verbum Dei. Manda, remanda, expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi: vt vadant & cadant retrorsum & conterantur & illaqueentur & capiantur.] Declarat eodem modo Dominum fraudes & dolos illorum repulisse, vt toties docens, toties prædicans, toties differens, vacuos scientiæ dimitteret, non quòd vera non diceret, sed ita diceret, vt malitia eorum merebatur audire. Vnde in laqueum, quò caperentur, & in lapidem, quò contererentur, factus sit eis sermo Dei: quod etiam David vaticinatus est: [Fiat eis mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & scandalum.] Denique apertissimè, quid dicat, & de quibus dicat, Esaias ostendit illa conclusione; [Propter hoc audite verbum Domini viri illatores, qui dominamini super populum meum, qui est in Hierusalem.] Non potuit expressius describi Pharisæorum malitia & versutia, & fastus & arrogantia. Illatores & dominatores populi Hierosolymitani Pharisæos fuisse is nesciet, qui Euangelia non legesset. Cætera, quæ sequuntur, quanuis ad Christi & Pharisæorum tempora pertineant, relinquenda sunt tamen, quòd ea, quæ recitauimus, etiam a quo longiora arbitremur. Sed operæpretium duximus cum ad alias innumeras occasiones Euangelicæ narrationis, tum verò ad hodiernam Christi & Pharisæorù disceptationē præclarissimā Esaiæ prophetiam commemorasse, ac breuiter explicuisse.

4. Per Christi In qua profectò admirandam spiritus prophetici celsitudinē
 sū nō stare, quinuīs cognoscat, atque vel ex ea ipsa Euangelicæ veritatis
 quo minùs firmitatem Christianæ fidei gratuletur.

eū agnoscamus. [Loquor vobis & nō creditis]. Deus quidem lucis suæ radios quoquo versus porrigere nō desistit, homines in culpa

Dionys. de sunt, quo minùs illuminentur. Egregè eā rē demonstrat magnus Dionysius his verbis: [Dicimus igitur esse diuina beatitudinis bonitatem, cui cum semper adsint per eadem &

Eccles. hierarch. ca. 2. eodem
 p. 3.

eodē modo suā lucis benefici radij, eos in omnia spiritualia lumina affatim explicātē. Siue itaq; motu proprio ab intelligibili lumine spiritualis naturae libertate arbitrij donata discedat, & infinitas sibi naturaliter vires, quibus illuminari valeat, amore nequitiae claudens luci, excidat gratia, cū praesens illa nequaquam discedat, sed caecutienti suffulgeat, aduersantique vi suae benignitatis occurrat.] & cetera. Ac mox haec: [Diuina tamen (vt diximus) lux spiritualibus semper oculis benignissimè patet, licetque haurire praesentem ac paratissimam semper sua munera diuina dignatione volētib; tradere.] Hæc magnus Dionysius, simul diuinæ gratiæ largitatem commendans, simul liberi arbitrij docens libertatem, ex qua malitiæ omnis origo existit. Quod in Phariseis istis manifestò cernimus. Nō enim fuisse in causa Christum, quò minus Iudæi crederent, satis demonstrat, cū & verbis egerit, & factis præclarissimis, quicquid ad salutem eorum pertineret: verum illi neque verba neque facta pēsabant, qui essent ambitione & cupiditate impediti. Ita aliās Dominus declarauit. [Quomodo (inquit) vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem quæritis, & gloriam, quæ à Deo est, non quæritis?] Hæc tota perniciēs eorum, hinc fidei, vt Augustinus animaduertit, omnis offensio. Quare si quis saluus esse velit, Dei oculos cogitet, hominum opiniones minimè curet. [Neque in maleuolam animā introibit sapientia.] Rectè Paulus; [Si hominibus placerem, Christi seruus non essem.] Deum in mente habeto, qui conscientiae latebras sacerdoti aperis, qui, quid debeas facere, quid omittere, discere cupis. Mores compone, vitam castam, cor syncerum adhibe: ne, si fictus accesseris, elidaris, & iuxta immunditiam tuam immundus tibi Propheta respōdeat. Quod si hodie audierimus Dominum nobis loquētem, ne obduremus corda nostra, ne aures mētis occludamus, vt olim in exacerbatione deserti. Neque enim impunē abibit, cui dictum sit; [Loquor vobis, & non creditis.] Certè Deus multis rebus nos conuenit, atque alloquitur, vt praesentia contemnamus, futuris instemus, caduca & vana relinquamus, æterna & mansura secutemur. Vt inam & credamus, & pareamus, vt digni Dei doctrina efficiamur.

Ioan. 5.

Sapient. 1.

Gal. 1.)

IN EADEM FER-
RIA, CONCIO
SECUNDA.*Oues meæ vocem meam audiunt. Ioan. 10.*1. Operum
testimoniū
præferendū.

V M, seiscitantibus Iudæis & quæren-
tibus, an se Dominus Messiam aperte
profiteretur, respondisset satis se ea de
re esse locutum, & qui esset, factis de-
monstrasse, obstare tamen eorum du-
ritiem & cōtumaciam, quò minus tam
præclaris testimonijs crederent; vtrā-
que rem iam confirmat, & opera se fa-
cere idonea, vt cognoscatur quis sit, & illos nihilominus in
sua perfidia sponte perseuerare. [Opera (inquit) quæ facio in
nomine Patris mei, hæc testimoniū perhibent de me.] Erāt
quidem plurima & admirabilia, & illustrissima quæ patra-
bat, qualia genus hominum nunquam viderat, ac ne audierat
quidem, eadem sic patrabat, vt in nomine Patris sui facta cō-
staret, id est, ea sanctitate, ea potentia, eo veritatis testimo-
nio & argumento, quæ nisi filium Dei gerere erat impossibi-
le, cū Deus mendacio & nequitiz autor adiutor ve esse nō
possit. Merito proinde ex ijs operibus testimonium peten-
dum, quod esset idoneum, atque omni ex parte sufficiens, as-
serebat. De his ipse aliàs dixit, [Ego testimonium habeo ma-
ius Ioanne. Opera, quæ dedit mihi Pater, vt faciam, illa testi-
monium perhibent de me.] Ad vitæ Christianæ instructio-
nem plurimum valet hæc sententia, vt cuiusque hominis te-
stimonium quiuis ex factis petat. Sunt enim ea testimonia
certa, & minimè fallacia. Atque habet hoc natura rerum om-
niū, vt ex ijs quæ efficit, vnumquodq; cognoscatur: siquidē
ignis sit, vrāt oportet, si passer, volabit certē. Pyrus feret py-
ra, nō pruna, prunus contrā pruna, non ficus, olea non dabit
vvas, sed vitis. Nos verò opera cū habeamus infidelium,

tamen

tamen Christianos nos esse gloriamur: & qui belluino more
vuiamus, homines haberi volumus. Aristoteles sanè dixit id,
quod est, Cytharædum fieri cytharizando, & fabricando fa-
brum. At nos pœnitentes sine pœnitentiæ operibus esse vo-
lumus, casti sine corporis castigatione, sancti cum licètia las-
ciuè agendi. In tales Bernardus inuehitur: [Sunt (inquit) qui
pauperes esse volunt, eo tamen pacto, vt nihil illis desit, &
sic diligunt paupertatem, vt nullam inopiam patiantur. Sūt
& alij mites, sed quandiu nihil dicitur, vel agitur, nisi nō eo-
rum arbitrio; patebit autem, quàm longè sint à vera mansue-
tudine, si leuis oriatur occasio. Alij contra alios tam impu-
denter, quàm inaniter æstuant zelo iustitiæ, se ipsos tam insi-
pientes, quàm inutiliter palpanť.] Multa in hanc senten-
tiam Diuus Bernardus eleganter persequitur, docens nō esse
verbis, aut ostentatione nitèdum, si absint opera. Sic enim di-
uinus sermo denuntiat; [Dicite iusto, quoniam bene, quo-
niam fructum adinventionum suarum comedit. Væ impio
in malum: retributio enim manuum eius fiet ei.] Ex manuum
suarum quisque labore recipiet, bonus bene, improbus im-
probè. [Nolite errare, ait Paulus: quæ seminauerit homo,
hæc & metet.] Quare non magni faciendi sunt pulchri com-
positique sermones, vota etiam ampla & præclara non ad-
modum valent: facta, mihi credite, facta (inquam) attendite,
quorum est fidele testimonium. [Opera, quæ ego facio, ipsa
testimonium perhibent de me.] Ita Christus eū filium pro-
bavit ex duobus, qui tametsi iubenti patri ire in vineam, mi-
nùs ciuiler respondit, tamen paruit atque iuit, eum con-
trà repudiavit, qui se iturum cōfestim pollicitus est, nec iuit
tamen. Non speciosis Deus verbis capitur, sed factis, licèt
agrestibus ampliùs delectatur. Rem gerite, quam Deus iu-
bet, si minùs libenter, at non malignè: sequerur animus fa-
ctum, quod cum vi cæpistis, cum voluptate finietis. Quæ
sunt initio asperiora vel ieiunio, vel vigilia, vel largitione,
eadem vsu fiant iocunda. Ergo opera semper inspicite, quæ
in nomine Patris facienda curate, id est, vt Dei gloriam, non
vestram, semper quærat.

[Oues meæ vocē meam audiunt (dixerat) sed vos non cre-
ditis, quia non estis ex ouibus meis.] Nō erāt illi planè oves,
quæ

Aristot. 9.
Metaph.

Bernard. ser-
mon. 3. de
Adm. Dom.

Esai. 3.

Gal. 6.

Matt. 21.

2. Officia pa-
storis in o-
ues.

quæ pastoris vocem audirent: erant potius fera sylvestres; erant lupi vespertini, canes rabidi, & vulpes erant. At oves veræ pastoris operam, curamq; percipiunt. Has Christus vocat, agnoscit, ducit, pascit, & servat. Quinq; ea beneficia sunt, quæ paucis verbis cõplexus est, de quo Esaias mirificè: [Sicut pastor gregem suam pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit: scetas ipse portabit.] Quæ de Christo esse prædicta confirmant Eusebius Casariensis, & Cyrillus Alexandrinus. Ac David quidem glorians narrabat, quemadmodum vrsus & leoni resisteret, atque agnum è medijs faucibus eriperet, ac gregi restitueret. In pastore David pastorem magnum Christum adumbratum facillè omnes cognoscitis, quod Prosper Aquitanicus eleganter explicat: [David pastor ovium (ait ille) et nostrum signaret pastorem. Et noster manu fortis de ore leonis diaboli, & Petrum negantem, & latronem eripuit consistentem.] Videte igitur, quæ sint egregij pastoris officia. Primum Christus vocat oves; deinde vocatas allicit & mulcet: deinde ducit in pascua, mox pascuis ipsis immittit; quæ quidem in præsentī fidei & charitatis sunt pascua, erunt postea vitæ æternæ copiosissima. Atq; inter hæc omnia ita oves defendit & servat, ut lupum, feramq; omnem procul arceat, neque detrimenti quicquam pati sinat. Adeo enim sibi charas habet, ut dicat; [Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.] Hæc si omnia explicanda essent pro dignitate, oratio nobis longissima euaderet: illud modo admonebo, cum pastor gregem ducit, incessum suum necessario gregis passibus accommodare debere, ut non sit celerior, quam oviculæ consequi queant. Id Christus præstitit mirificè, cum gigantis cursum, infantium pene reptantium gressibus attemperavit. Idcirco genus vitæ commune atque vñtatum complexus est, quod ipse testatur; [Venit filius hominis manducans, & bibens.] Neque enim voluit asperitatem præferre, quam Ioannes Baptista prætulera, non manducans, nec bibens, ut inuitaret certè suavitatem ac facilitatem suam peccatores, ad quem propterea Publicani etiam ac meretrices confluebant, neque eos auersabatur benignissimus Dominus. Meministis olim Iacob causatum filiorum tenacitatem, & gregum infirmitatem, venatoris Esau con-

fortia

Esai. 40.

Euseb. li. 3.
de demõstr.

Euang. c. 1.

Cyrill. contra
Iulian.
lib. 3.

1. Reg. 17.

Prosper. de
diuin. præ-
dict. p. 2. ca.

25.

Zach. 2.

Matt. 11.

fortia detrectasse: [Si enim (inquit) plus eos fecero laborare, Gen. 32.
quàm possunt, vno die morientur omnes.] Id igitur curæ
sit pastori, vt vitæ exemplo ouibus præeat, sed tali & tam
omnibus accommodato, vt sequi omnes possint. Non equi-
dem nego, maiora illum, & celsiora debere moliri, quæ pa-
storem deceant, quæque superiora sint cæteris: verum id si-
bi, & Deo: quærat ad ea secretum: vacet silentio, & castiga-
tioni corporis diuturnæ, orans rapiatur in cælum, si potest,
vbi angeli testes sint: at palam & publicè exhibeat se vnum
ex illis quos regit, humanitate, facilitate, iucunditate. Ponat
sibi ante oculos Paulum, ita se se gerentem, ac proinde dicen-
tem: [Siue mente excedimus, Deo: siue sobrij fumus, vobis.

2. Cor. 6.

Quid bonus pastor ouibus præstet, audistis, quid oues
fideles agant, cognoscite: [Oves meæ (inquit) vocem meam
audiunt, & sequuntur me.] Duo dixit oues præstare, fidem
& operam: id enim est audire vocem Christi, & Christum se-
qui. Vtrumque expressit Paulus, cùm dixit: [In Christo Ie-
su, neque circūcisio aliquid est, neque præputium, sed fides,
quæ per dilectionem operatur.] Atque ipse Christus: [Qui
audit sermones meos, & seruat eos, comparabitur viro ædi-
ficanti domum suam supra petram.] [Fides enim (ait Iaco-
bus) si non habeat opera, mortua est in semetipsa.] Nemo
igitur sibi plaudet de nomine Christiano, nisi nomen offi-
cij implcat, & fidē actibus probet. Quæ verò oues eas duas
res exhibent, quid consequantur pastorem suum sequentes,
potestis hinc etiam intelligere: adiungit enim: [Ego vitam
do eis, & non peribunt in æternum: & non rapiet eas quis-
quam de manu mea.] Ergo inueniunt duo præcipua, mali se-
curitatem cum summi boni abundantia. Libertatem ac secu-
ritatem harum ouium Christum sequentium, vna quædam
ex ipsis de se ostendit: ita enim Sanctus Hieremias dixit: [Et
ideo non sum turbatus, te pastorem sequens.] Cui alius Pro-
pheta congruit de ijs pascuis affirmans: [Non erit ibi leo,
nec mala bestia, & non nocēbunt in vniuerso monte sancto
meo.] Causam tantæ securitatis Christus ostendit, cùm di-
xit: [Non rapiet eas quisquam de manu mea.] nam [dextera
sua sancta, (vt ait Scriptura) teget suos.] Idcirco summam
sibi esse fiduciam David significabat, cùm se in grege opti-
mo sele-

3. Quid oues præstet, quid accipiant.

Galat. 5.

Matth. 7.

Iacobi 2.

Hiere. 17.

- mo selectarum ouium considerans, à tali pastore custodiri, ne erraret aut raperetur, animaduverteret. Itaque ad ipsum pastorem conuersus, cantabat: [Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.] Quauis enim innumera feras, exque truculentæ exitium mihi minentur, tamè in tuto me positum lator, omni timore abiecto, quòd te pastorem non solum virga ad me regendum, sed etiam baculo ad defendendam armatum considero. Nulla enim vis est, nulla totius tartarei exercitus potentia, quam extimescat ouicula diuini pastoris præsidio munita. Ea est ab omni malo & pernicie securitas. Quæ nam verò pascua? quæ abundantia bonorum? [Et ego (inquit) vitam æternam do eis.] Describit Ioannes horum pascuorum lætitiæ & vbertatem, ac gregis illius fortunati felicitatem. [Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos Sol, aut vllus æstus; sed agnus, qui in medio est, reget illos, & deducet illos ad vitæ fontes aquarum.] Quis prata illa cælestia possit cogitatione consequi? illam amœnitatem? illam vbertatem? illam perpetui veris lætitiæ? Quale illud erit gaudium dulcissimo pastoris optimi conspectu frui? illum sibi amicam semper cernere? mirabili sociorum omnium concordia delectari? innocentia, mansuetudine, benignitate, ciuium charitate inuiolabili, nullum esse malitiæ, inuidiæ, obrectationi, timori, reliquum locum? [Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini,] aiebat sanctus Dauid. Ac verè, si quis est, cui in mentem venerit illius beatæ patriæ, non poterit non vehementi tantorum bonorum desiderio rapi.
- August. lib. 12. Confess. cap. 16.* Augustinum hæc meditantem tantisper audite: [Intrem in cubile meum, & cantem tibi amatoria, gemens inenarrabiles gemitus in peregrinatione mea, & recordans Hierusalem extento in eam sursum corde, Hierusalem patriam meam, Hierusalem matrem meam:] & reliqua, quæ cælesti natio insuper ardore inflammatus adiungit.
- 4. Prædestinatio insuperabilis, neque libertati tamè arbitrij repugnans.* At illud non bene habet, quòd Christus neminem rapere posse confirmat oues sibi creditas de manu sua. Atqui scimus plerasque oues Christi, grege deserto, in carnificis manum peruenisse. Nonne Dauid de se fatetur? [Erraui, sicut ouis, quæ periit.] An Esaias nõ generatim etiam confirmat; [Omnes

nes nos quasi oues errauimus: vnusquisque in viam suam *Esai. 53.*
declinauit. Ipse Christus se duodecim legisse professus est,
vnum tamen ex eis diabolum esse factum. Septem diaconos *Ioan. 6.*
Apostoli primos nominauere: Nicolaus ex ijs in lupum atq; *Act. 6.*
carnificem, grege deserto, conuersus est. Quid ergo sibi illa
volunt, aut qua veritate nituntur? [Et nemo rapiet eas de ma-
nu mea.] Duobus sanè modis cōmodè intelligi potest, atq;
explicari ea sententia Domini. Primùm non qualescunq;
oues Christi, sed prædestinatos æterna atq; immutabili vo-
luntate cogitare possumus. De ijs enim dicit: [Alias oues ha-
beo, quæ non sunt ex hoc ouili.] Erant enim oues prædesti-
natione diuina, quæ luporum magis, quoad præsens tempus,
more versabantur. Hac ratione Paulus scribit ad Ephesios;
[Elegit nos in ipso ante mundi constitutione, vt essemus san-
cti & immaculati in cōspectu eius in charitate. Qui prædesti-
nauit nos in adoptione filiorū, per Iesum Christū in ipsum
secundū propositum voluntatis suæ.] Neque enim, quoniam
sancti eramus & immaculati, elegit nos Deus, si Diuo Paulo
fides habēda est, sed cū nihil inter nos ceterosq; interes-
set, secundū propositum voluntatis suæ in laudē gloriæ gra-
tiæ suæ elegit nos, vt essemus ipsius gratia sancti atq; imma-
culati in charitate. Quare nihil meritum, nihil boni vltus
in nobis cogitandum est, quod diuina electio considerarit,
vt quos voluit eligeret: sed ex eodem luto fecit vasa in ho-
norem quæ voluit, luto ipso relicto alijs, vt quod per se ha-
bet, vasis contumeliæ esset idoneum. Hoc qui intelligit,
de meritis non extollitur, neq; desperat tamen de gratia,
sciens esse scriptum vtrumq; diuinitus à Paulo. Cū enim
Hymenæum & Philetum ex veritate excidisse, atq; in hæ-
resim lapsos commemorasset, adiunxit: [Sed firmum fun-
damentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognouit
Dominus, qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis,
qui nominat nomen Domini.] Atq; è vestigio Apostolus
simile affert vasorum, quod paulò ante exposui. [In mag-
na (inquit D. Paulus) domo non solū sunt vasa aurea & ar-
gentea, sed & lignea & fictilia, & quædam quidem in hono-
rem, quædā autem in contumeliā.] Si quis ergo se emun-
dauit ab istis, erit vas in honorem, sanctificatum & vtile

*Hanc senten-
tiam habet
Augustinus,
tract. 43.
quam probat
Card.
Tolet. anor.
16. in c. 10.
Ioannis, &
Iansen. cap.
93. contra d.
Euangel.
Ioan. 10.
Ephes. 1.*

2 Timor. 2.

Domino, ad omne opus bonum paratum.] Duas res dixit Paulus, attendite. Nam electionem ac prædestinationem docuit esse immutabilem, atque ex Dei gratia & consilio procedentem. Id significant illa verba, [Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc, Cognouit Dominus qui sunt eius.] At libertatem arbitrij quæ erat altera res ex duabus, continuo adiungendam putauit, ne quis falso sentiret, salutem aut exitum non dari meritis hominum. Proinde dixit. Et discedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini. Itemque post pauca: Si quis emundauerit se ab istis, erit vas in honorem, ubi cernis certe esse vas in honorem, id fieri diligentia & industria liberi arbitrij. Nemo ergo putet prædestinationem obesse libero arbitrio, nemo liberi arbitrij vsum etiam præcognitum putet prædestinationi causam, aut subsidium, aut adiumentum afferre. Quomodo vero tanta liberi arbitrij potestas ad salutem aut mortem, nihil derogat aut detrahat de firmitate & omnimodo gratuita electione Dei, si non satis intelligentia assequimur, fide agamus. Intuitum patriæ reseruemus in rebus planè obscuris & captum mentis humanæ prorsus superantibus. Quæ præcepta sunt nobis illa potius cogitemus iuxta sapientis consilium, certa ratione aliquando perspecturi, nihilo magis gratiæ immobilitatem cum arbitrij libertate, quàm essentia illius diuinæ vnitatem cum vera & reali trium personarum distinctione pugnare. Hæc enim non ideo docemur, vt modo apertè intelligenda putemus, sed vt credentes salui simus, visuri certè aliquando in ipso Deo incommutabilem fidei nostræ veritatem.

4. Vim gratiæ ex se, omnibus tentationibus potentiorē. Hæc sententiā habet Ezechy. & Chrysost. homil. 60. quā Tollet. annotat. 17. non improbat.

Quod si ea Christi verba, [Non rapiet eas quisquam de manu mea,] nō ad æternam electionem & prædestinationē velimus, sed ad præsentem diuinæ gratiæ vim & efficacitatem referre, stabit nihilominus atque consistet veritas Evangelica. Si enim oues præstent, quod per Dei gratiam valent, vt vocem pastoris audiant, vt vestigia eius sequantur, nihil erit quod perhorrescant, nulla vis tanta, nullæ copię, quæ eis nocere queant, atque eas de manu pastoris inuitas rapere. Nulli tyranni, nullæ tentationes, nullæ persecutiones, non ipsi dæmones vniuersi superare possunt animum Christi praesidio.

præsidio bene munitum. Quæ sanè est prorsus illa eadem
 Pauli sententia, sic de Christi charitate gloriantis: [Quis
 nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an
 fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? Et
 mox: [In his omnibus superamus propter eum, qui dilexit
 nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque
 Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instan-
 tia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque
 profundum, neque creatura alia poterit nos separare à chari-
 tate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.] Tanta
 est diuinæ charitatis & gratiæ vis. Quòd si quis vincitur, &
 à Christi grege seducitur, sponte is malo suo assensus est, per
 Dei gratiam non stetit, cui si adhærere voluisset, superior
 omnibus inimicorum viribus fuisset. Vnde autem hæc tanta
 virtus & munimen, declarat Dominus: [Pater meus quod
 dedit mihi, maius omnibus est, & nemo potest rapere de ma-
 nu Patris. Ego & Pater vnum sumus.] Docet manum suam,
 & Patris esse eandem, id est, potentiam & facultatem, qua
 omnia moderatur, vt vult, quam accepit à Patre Christus,
 non imminutam, neque vlla ex parte inferiorem, quàm ha-
 beat ipse Pater, cum sit vna, eademque vtriusque facultas, &
 potestas, sicut vna, eademque natura atque substantia. Hoc
 enim declarat, cum dicit: [Ego & Pater vnum sumus.] Ne-
 que enim Pater sibi quicquam detraxit, vt daret Filio, ne-
 que diuisit potentiam atque substantiam: sed totam commu-
 nicauit & dedit. Itaque est vna & eadem vtriusque: ac pro-
 inde æquè Deus est Filius, atque ipse Pater. Quod planè in-
 tellexere Iudæi Christum de se prædicare, propterea quòd
 vim verborum illorum: [Ego & Pater vnum sumus:] eam ef-
 fe, idque declarare, perspicuè ratiocinatio instituta demon-
 strabat. Quo loco pudere sanè debet Arianos hæreticos, vt
 præclare Hilarius exclamat, qui in literis Euangelicis probè
 intelligendis à Iudæis superentur. Nos verò amplissimam
 Christi Iesu maiestatem cognoscentes ac venerantes, eius
 gratiæ gratias agamus, precemurque, vt illa sua pasto-
 rali cura & diligentia hæc ouiculas in
 perpetuum conseruet &
 regat.

FERIA QVINTA

POST DOMINICAM

PASSIONIS, CON-

CIO PRIMA.

Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Luc. 7.

1. Gratia
vritur natu-
ra propen-
sionibus.



AB ET consuetudo diuinæ sapientiæ, vt natu-
ralibus bonis ad gratiæ superiora munera impar-
tienda vtatur, atque vt ipsas propensiones natu-
ræ insitas diuinis institutis accomodet. Non

enim natura gratia cōtraria est, neque eam euertit, vt Theo-
logi summi rectè docēt, cum ab eodem vtraque autore pro-
ficiscatur, & veniat: quin potius illam hæc ornat & perficit.
Itaque in vocatione hominum ad instituta cælestia, quod
est præstantissimum quoddam munus gratiæ, videmus Deū
ingenio se se illorum maximè accomodare. Paulum, qui
ingenio & doctrina accuratiùs excultus erat, altiore sapien-
tiæ dono illustratum, atque ad munus Euangelicæ prædica-
tionis egregiè euectum, sacræ literæ demonstrant, quemad-
modum animaduertit prudenter magnus Papa Gregorius.
Moysem eadem literæ perhibent, omni doctrina & scien-
tia Aegyptiorum imbutum: quare legum diuinarum popu-
lo promulgandarum, atque omni administrandæ atque in-
stituendæ Reipublicæ officio idoneum summus legislator
& rerum omnium Conditor iudicauit. [Paulus Apostolus

Gregor. lib.

5. in c. 13.

1. Regum.

(ait Gregorius) ideo fortasse per doctrinam alijs Apostolis
excellit, quia futurus in cælestibus terrena prius studiosius
didicit. Item Moyse, vt capere vel exprimere diuina pos-
set, in omni Aegyptiorum scientia rudem animum infor-
mauit. Erant Petrus & Andreas piscatores, piscibus de ma-
ri extrahendis ætatem consumpserant: hos Christus cum
sibi discipulos adiungere pararet, non nomen, non artem
piscandi

piscandi contempsit, sed mutato genere piscium, meliorem proventum capturamque feliciter pollicitus est. Pastor enim cuius Davidem pastorem hominum fecit, ut ipse de se confitetur: [De post fortantes (inquit) accepit eum pascere Jacob populum suum.] Hoc planè instituto ac consuetudine sua hodierno die vsus est Christus, qui formidat amori hominum diu ac vehementer deditam, in Dei ardentissimum amorem traduxit, effecitque, ut quæ turpiter amando peccatrix insignis extiterat, eadem diuino inflammata amore, in fastigium perfectæ cuiusdam sanctitatis euaderet. Hoc enim testimonium ab ipso Deo est consecuta beata illa, & omnibus mortalibus suspicienda & colenda fœmina: [Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.] Nos quoque, si sapimus, cum cælestem vitam meditamur atque instituimus, eam maximè rationem, atque id genus potissimum probabimus, & sequemur, quod ita Deo placet, ut naturali nostræ affectioni & propensione nō magnopere repugnet. Sunt enim, quibus vita remota, atque ab omni negotio libera magis congruat. Alij ad tractandos homines, & proximorum salutem sancto ministerio quærendam, aptiores sunt. Literarum studia quibusdam cordi sunt, quosdam magis capit & tenet externorum charitatis operum vsus atque exercitatio. Hic cælibatui bonus est, naturâ temperata, illi coniugium commodius, qui plus corporis ardore commoveatur, quàm ut comprimere queat. Quæ certè est Apostoli Pauli præceptio: [Vnusquisque proprium donum habet ex Deo: alius sic, & alius quidem sic.] Quam instituendi alios rationem tenere plurimum debent, qui sunt magistri præfæctique morum, ne cuiquam vim afferant, sed naturæ ductum optimis consilijs iuuent, & si qua in parte defleat, emendent. Si enim equorum franos permutas, regere eos commodè non possis. Id lex vetus diuina habet: [Non induetur vir veste fœminea, neque mulier veste virili.] Quod quidem tametsi præceptum politicum est, habet etiam occultioris ac reconditæ eruditionis amplius, ut unicuique is vsus sit, qui maximè illius naturæ sit accommodatus. Qua in re grauitèr peccant pæsepe patresfamilias, cum filias contra ingenium

Matth. 4.
Psal. 77.

1. Cor. 7.

Deut. 22.

& vota virginitatis ſtatim ſuſcipere cogunt, aut filios Eccleſiaſticis munijs addicunt: errant etiam maximè Principes, qui officia pro libidine aſſignant, non ſatis, vt par eſt, naturę facultatiſque ratione perſpecta.

2. *Charitas omnium donorũ excellentiſſimum.* Quanvis autem, ſicut in cælo manſiones multę ſunt, ſic etiam vię multę ac diuerſę eò ducant, tamen charitatis via ſine vlla dubitatione cæteris præſtat, Apoſtolo teſte: qui cum varia dona Spiritus ſancti commemorafſet, adiunxit: [Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.] Quam demonſtrationem continuò facit, oſtendens ſine charitate cætera nihil prodeſſe, & charitate omnia contineri. Rectè

Ioan. 14.

1. Cor. 12.

1. Cor. 13.

Gregor. Nazianz. orat.

de modeſtia,

in diſp. ſeru.

Aug. tract.

5. in Cano-

nicã 1. Ioã.

1. Ioan. 4.

Nazianzenus nihil charitate eſſe ditius: rectè Auguſtinus ſine charitate nihil haberi, nihil agi, eam ſolam diſcernere inter filios Dei, & filios diaboli. At quanquam vię æternę citra charitatem nemo eſſe particeps poſſit, quòd Deus charitas ſit, & qui charitatis expers ſit, eũ oporteat à Deo eſſe alienum: tamen nõ eſt omnium proprię ac peculiariter emi-
nere, atque excellere charitate. Cui enim velut proprio mu-
nere, & prærogatiua charitas attribuitur, cum ſanctitatis ac
perfectionis faſtigium tenere neceſſe eſt, quales eſſe Apo-
ſtolos Eccleſia cenſet, quos prædicat electos à Deo in chari-
tate. Apoſtoliſ verò qui Mariam Magdalenam mulierem
proſus Apoſtolicam adnumerarit, minime errabit, quippe
quę teſtimonium ipſius Chriſti præferat: [Dilexit multũ.]
Scribit Dionyſius Areopagita in cæleſti hierarchia princi-
patum tenere Seraphinos, quorum & nomen, & officium
nihil ſit aliud, quàm totos diuino illo igne ſuccendi, & ardē.
re inflammatos eximio amore Conditoris: quos beatiffimos
ſpiritus eam ob rem proximos Deo, atque in ipſis veluti
valuis eius collocatos vult. [Primis (inquit) illis ſubſtantijs,
quę poſt autorem ſuum Deum locatę, ac veluti in ipſis val-
uis poſitę, omnem inuiſibilem, viſibilemque virtutem con-
ditata longè tranſcendunt.] Apoſtolos in terra, Seraphinos
in cælo imitata eſt Magdalena tam ardenti Chriſti amore
inflammata, vt ipſos Apoſtolos aliqua ex parte ſuperare vi-
deatur. Nam quem illi deſeruere, hæc neque viuum, neque
mortuum deſerendum ſibi putauit: à quo auelli nulla obtre-
ſtatione vel alienorum, vel ſuorum ſe paſſa eſt: quem mor-
tuum

*Dionyſ. de
cæleſti Hie-
rarch. c. 7.*

tuum etiam, atque acerbissimi supplicij turpitudine deformatum, tamen Angelorum pulcherrimorum iucundissimo conspectui anteposuit. Itaque iure carmen illud vindicare sibi posse videtur: [Fortis, vt mors, dilectio: dura, sicut infernus, æmulatio: lampades eius lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem: nec flamina obruent illam.] Neque Apostoli Pauli verba si vsurpet, immodica ea gloria videri debeat: [Certa sum, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque instatia, neque futura, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu.] Etenim neque mortem, & quidem crudelissimam atque teterrimam crucis, neque vitæ conseruandæ studiū, neque Angelorū cōspectum, neque præsentium malorum tempestatem, neque futurorū spem ac voluptatē, neque aliud quicquā ex ijs, quæ viros etiam constantes deterrent, eius foeminæ ardentem in Christū amorem retardasse, nedum vicisse ac superasse, res ipsæ abundè probant, quas Euangelicis literis cōsignatas, ab ea foemina gestas tenemus. Illud enim cælesti oraculo de se prædicatum encomium sibi perpetuò retinendū, cōfirmandum, atque illustrandum arbitrata est: [Dilexit multum.]

Cant. 8.

Rom. 8.

Atque huius excellentissimæ charitatis vt lumen & decus amplius emineat & luceat, suis veluti partibus demonstranda mihi, atque explicanda videtur ea amoris magnitudo. Fortasse non erit solū iucunda oratio, sed salutaris etiam, quæ animos in diuinæ charitatis splendore rapiat, atque inflāmet. Vultis igitur huius amatricis vim cognoscere? Videte primū, quibus telis petita sit, quæ bella pertulerit, dum à Christo eā se iungere atque dimouere homines conantur: quibus inuicta celsit nunquā. Charitatis quidē laudē eā primā Paulus ponit, q̄ patiēs sit. Nunc quas persecutiones passa sit foemina, cōsiderate. Phariseus obmurmurat, Martha soror obtrectatur, ipsi discipuli fremunt, atque indignantur. Magdalena nihilominus dulcissimo Christi amori secura vacat: nihil superbo Simonis fastu & supercilio cōmouetur: nihil Marthæ charissimæ sororis gemitu & querelis retardatur: nihil Apostolorum ira & sermonibus de studio & obsequio liberalissimo remittit. Atqui nostis omnes, quā sint

3. Charitas Magdalene in Christū ardentissima.

1. Cor. 13.
Luc. 7.
Luc. 10.
Ioan. 12.
Matth. 26.

acerbæ, & ad tolerandū difficiles obrectationes sapientum, amicorum, necessariorū: his tamen nihil mouetur hæc femina. Quid est in causa? Nempe [charitas patiens est.] Nihil etiam pro se respondet accusantibus, nihil criminantibus satisfaciendum pro se putat. Quid ita? [Charitas nō irritatur.] Amat & tacet, obsequium amoris præstat, aduersantium tela non curat. Deinde constantiā in amando cōsiderate. Apostoli ipsi, cū Saluator est cōprehensus ac ligatus, fugerunt: hæc etiā in cruce pendenti interrita affuit: sepultus est piorū officio Christus: peracto eo officio cæteri abierunt, hanc remāsisse in regione sepulchri moerentē, atque suspēsam hæ-

Matth. 27.

fisse, Matthæus scribit. Sanctę mulieres summo mane ad monumentū, quo erat illatus Christus, contenderunt: nō inuenisse se Dñm discipulis renuntiarunt: illi accurrere, vt rem explorarent: cōfestim rediere domū. Hæc perstitit, cæteris abscedentibus, semel atque iterū, ac tertio quærrens charū sibi magistrum, & nullū quærendi & exploradi finē faciens.

Ioan. 20.

Nimirū [charitas omnia sustinet.] Ad hæc illud animaduertite ardentissimi amoris verissimum argumētum, q̄ quoties ferē contigit occurrere Dño, & congregi, habuit lanē congregio verborū admodū parum, lachrymarū certē plurimum. Est enim minimē verbosus verus amor, maxime verò actuosus. Apud Phariseum quidem hodierno die ne verbum

Ioan. 11.

quidem ex ore peccatricis sonat. In Lazari excitatione quā brevis sermo? [Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.] Quæ verò lachrymarum copia, quis imber, tum apud Phariseum, tum hic in Bethania, vt Iudæi plorare compulsi sint, atque ipse Dñs non illachrymari nō potuerit, illo fletu tanto fœminæ conspecto? Iam post resurrectionē verba paucissima Angelis retulit, Dño ipsi, quem hortulanū credebat, per pauca: flendi verò tantus ardor, vt rogare cogeret, cur ita fleret? O præclaram orandi artem! ò facultatem ad quiduis diuinitus impetrandum idoneam, pauca dicere, flere multum! Idq̄, fœminis præsertim magnū profectō ornamētum affert. Postremò, si vim amoris huius penitus intelligere velitis, quæ & quanta pro Christo reliquerit, cōsiderate: quibus verbis Christi vnus obsequium anteposuerit: [Si dederit (ait in sacro carmine Salomō) homo vniuersam sub-

Cant. 8.

stantiam

stantiam suā pro dilectione, quasi nihil despiciet eā.] Bene id quidē. At hæc & sua omnia, & se se, & quod omnium maximum, famam existimationemq; suam propter Dñi amorem abiecit, atque contempsit. In prima enim conuersione non illecebras modò & saltum, ornatumq; illum mulieribus in primis charum, nobilibus præsertim atque elegantibus, sibi ipsa detraxit, sed decus, & gloriā, & dignitatē omnem ad pedes Christi deposuit, seq; ludibrio & fastidio superbi Pharisæi in medio consuiuo irridendā & lacerandā libenter dedit. Quidē cum silentio à Martha sorore de aduētū Saluatoris certior facta est? An nō cōfestim, nulla salutatione reddita primarijs hominibus, qui frequentes aderant, ad pedes Christi aduolauit, eosq; pedes orinon hominū omnium modò, sed etiam Angelorū semper prætulit? Etenim, cū extinctū lugeret monumēto incubās, neque Apostolos secuta est in urbē reuertētes, neque Angelos se amicē & suauiter appellātes in pretio habuit, tota ea in cura & cogitatione defixa, vt Iesum saltē mortuū inueniret. Quo ex animi vulnere tota facia, vt præclarissimē Origēnes differit, nihil aliud dicere, nihil cogitare poterat, nisi Iesum: nihil alijs etiam aliud in mētem venire putabat, quā, ne nominatō quidem Iesu, ita loquebatur: [Si tu sustulisti eū, dicito mihi, & ego eum tollam.] Quē eum? Certē mentem pro verbis sufficere opinabatur, neque esse aliū posse, de quo ageretur, nisi suū Iesum. Ardenter enim amantium est, vt, quæ volunt, cæteros intelligere putent, etiam si minùs ipsi significant. [Dilexit multum.]

Ioan. 11.

Ioan. 20.

Orig. in hō-
mil. de Re-
surr. Dñi.

Ioan. 20.

4. Privile-
gia Magda-
lene præcla-
rissima.
Prov. 8.

Luc. 10.

Marc. 14.

Huic Magdalene tam insigni amori, atque eximie in Christum charitati, præmia profectò digna respondent: siquidē sapientiæ incarnatæ vera vox est: [Ego diligentes me diligo.] Primum enim, quod sui ipsa oblita nihil calumniatoribus suis respondit, Christus semper eius causam suscepit, præclaro ubique patroni munere functus est, criminatores eius arguens ac refellens. Ita hodierno die Phariseum tumētem, atque peccatricē auersantem cōfutat, lōgē præferendā ipsi, quā tantopere fastidiebat, demonstrans. Ita Marthæ querimonias repressit, nō desidiosam & torpentem, sed prudētī cōsilio meliora sibiq; gratiora secutam defendēs. Ita Iudæ furenti, cæterisq; Apostolis grauiter ferentibus vnguētī pre-

tiosissimi

- Matt. 26.** riosissimi iacturam, respondit Iesus, non esse id facinus vituperandum, sed magna cum laude eius foemina toto orbe predicandum, quod morituro officium idoneum præstitit. Denique huius se foeminae perpetuò Christus nō modò defensorẽ præbuit, sed etiã laudatorẽ atque prædicatorẽ. Quale autem, & quantũ sit Dei ore laudari, vos cogitate. Iam huic ante omnes Apostolos, præ cæteris sanctis mulieribus, primæ Christus Iesus, vbi à mortuis resurrexit, se se videndum obtulit: hanc ante omnes dulcissimè salutauit, proprio compellans nomine: [Maria.] Quid tum illa beata sensit? quid animi fuit? quid gaudij cognito, quem sic amabat, Iesu? [Anima mea liquefacta est,] vt sp̃s locutus est, dicere eam putate in sacro carmine. Cur Mariæ Magdalene primus Iesu resurgentis aspectus datus, & prima congressio? Quòd illam præ cæteris amare se, Dominus nouerat. Ecclesię autoritati credere possumus, sic interpretantis: [Prima meretur gaudia, quæ plus ardebat cæteris.] Iam verò dignitate præditam amplissima cogitate, cum à Christo Apostolorũ ipsorum Apostola hæc designata est. Vniuerso mudo Apostoli Christi resurrectionẽ annũtiarunt: id enim summam Euāgelij Paulus esse docuit, ob id in omnẽ terrã exiisse sonum Apostolorũ: at Apostolis ipsis qui Christũ resurrexisse doceret, hæc deleta est, huic mandatũ: [Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascẽdo ad Patrem meũ, & Patrem vestrũ: Deũ meũ, & Deũ vestrũ.] Quod munus diligenter obijt sanẽ. [Venit (inquit) Maria Magdalena annuntians discipulis, quia vidi Dominũ, & hæc dixit mihi.] Cui q̃ minũs fidem habuissent testificantĩ discipuli, à Christo reprehensi, vituperatiq̃ue sunt. Atque, vt finem faciã dicendi, eius quæ multũ dilexit, nobilissimum præmium fuit, altissimæ cuiusdã contemplationis singulare atque incredibile priuilegium. Dulcissimæ cõtemplationis fructũ capiens ad pedes Dñi assidebat, ibi mēte illud voluebat, re præstabat: [Sub vmbra illius, quẽ desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis gutturimeo.] In ea cælesti voluptate capiendã cõmendata est huius & prudentia, & felicitas. [Maria optimã partem elegit, quæ nō auferetur ab ea.] Ei dulcedini assuefacta à corpore Iesu etiam mortui diuelli non poterat: Aquilæ cuiusdam instar regiæ, quæ vt Scriptura habet,

habet: [Vbi fuerit corpus, illuc protinus aduolat.] Atque huius tantæ suauitatis fructus contemplationis ad summum perductus est, cum iam excitato ab inferis Domino, iam illius Euangelio longe lateque prædicato, in remotissimam atque editissimam rupem Malsiliensis regionis ipsa concessit, vbi reliquum ætatis totos triginta annos non humanam vitam, sed prorsus Angelicam egit, in cælos septies quotidie sub lata, ineffabili Iesu amore suspensa, voluptate ac felicitate fruens illa diuina, quam neque eloqui neque verò cogitatione assequi quisquam potest. Cuius spectaculi magnitudinem mihi delineare quodammodo videtur Spiritus sanctus in volumine Iob, ita loquens: [Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suum? In petris manet atque in præruptis silicibus commoratur, atque in inaccessis rupibus, inde contemplatur escam, & de longè oculi eius prospiciunt, pulli eius lambunt sanguinem, & vbicumque fuerit cadaver, statim adest.] An non aquilam nominemus, quæ volauit altissimè? an nō nidū huius aquilæ in præruptis silicibus atq; in inaccessis rupibus cernimus? Certè Malsiliæ hodie rupes ea extare dicitur testis tanti miraculi. Quid de contēplatione escæ? an fuit vlla esca, fuit vllus huicibus, quo viueret, præter Christum? In eo tota erat, illic hærebat, oculis atque animo auelli inde non poterat, quam longè positam escam perspiciebat, quandiu ad dexteram patris sedentem iacens ipsa in corpore mortali cogitabat. Interim recordabatur & frequenter, & dulciter fusi quondam sanguinis, atque vniuersæ illius passionis memoria iucundissima pascebatur. Illuc aduolabat animo, illic versabatur dies, & noctes. Pullos enim huius aquilæ dulces ac teneras eius recordationes ac cogitationes de Christo non inepte accipio, cuius sanguinem ita suauiter cogitabat. Cogitabat, vt lambere merito dicatur, eius memoriæ ita tota erat affixa, vt rectè sit dictum, vbicumque fuerit illud cadaver, confestim eam conuolasse. Quæ quoniā de magnitudine amoris huius sanctissimæ sceminæ, deq; eximia felicitate, quam etiā inter mortales agēs, cōsecuta est, pro nostra facultate satis, pro votis parū, pro eius diuinis meritis angustè admodū dicta sunt, dicendi finē faciamus, & quod orationi deest, precibus pijs

agamus,

agamus, vt ad peccatores nos peccatrix ipsa aliquando respiciat, & presentem sibi Iesum nobis propitiam reddat, vt optatissimo cōspectu frui, meritis & intercessione eius, quę multum dilexit, nobis qualibuscunque dilectoribus detur.

IN EADEM FE-

RRIA, CONCIO

SECUNDA.

Rogabat Iesum quidā Phariseus. Luc. 7.

1. Dei clemētiā in peccatores conuersos ostēdit in hac peccatrice. 1. Tim. 1.



AVLVVS Apostolus scribens ad Timotheum, se ipsum demonstrat documentum peccatoribus datum, vt magnitudinem diuinę clementię cognoscant, atque ad salutem suam quęrendam informentur. Verba Apostolica recitare placet, quę sunt obseruatione dignissima: [Fidelis sermo, & omni ac-

ceptione dignus, quoniam Dominus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum ego primus sum, sed ideō misericordiam consecutus sum, vt in me primo ostenderet Iesus Christus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui credituri sunt illi in vitam æternam.] Exhortari voluit peccatores exemplo suo, ne diffidant, cum sit tanta misericordia Deus, quin potius ex acerbissimo hoste Ecclesię fortissimum ducem factum confidentes, intelligant nullam scelerum vel copiam vel magnitudinem obstare, quò minùs de magnis peccatoribus magnos Sanctos diuina bonitas facere possit. Sicut enim viris Paulū proposuit documentum, ita scēminis sapientia Dei Mariam Magdalenam proponendam existimauit. Nam fuisse hanc mulierem, quā Lucas peccatricem nominat, illam ipsam Mariā, de qua Marcus & Lucas septem eiecta dæmonia narrant, quam Ioannes sororem Marthę & Lazari dicit, tametsi quidam

Marc. 16.

Luc. 8.

Ioan. 11.

quidam olim Patres fecus senserint, nos cum Ecclesiæ prope vniuersæ cōsensu teneamus, dubitandū nullo modo putemus. Ergo Maria Magdalena commodè nobis hodie vsurpare posse videtur verba Paulina, seq; primā inter peccatrices confiteri, atque idē tantū gratiæ cōsecutā, vt posteritas vniuersa tam illustri pœnitentiæ exemplo informetur. Apparet enim atq; elucet satis in hodierno Christi factō, quod sermo Esaia propheticus olim habet: [Hæc dicit Dominus Deus sanctus Israel; Cū reuersus ingemueris, saluus eris, & scies, vbi fueris, quia confidebas super vanis.] Quo testimonio antiqui Patres, Græci præsertim, sæpenumero vtuntur, tametsi Hebraica, & iuxta eam communis editio aliter habeat. Sed illam Septuaginta interpretum habere legitimam suam auctoritatem, viri docti faciliè intelligunt, siquidem per trecentos & amplius annos Ecclesiam canonica interpretatione caruisse, non potest, salua eius auctoritate, concedi: sed de hac re aliàs. Quod attinet ad negotium, quod suscepimus, si quis Esaia fidem non habet, quod cū primum peccator reuersus ab iniquitate ingemuerit pœnitentia digna, saluus sit, conspecta hodie muliere peccatrice, dubitare non poterit, quæ non modò flagitiorum suorū veniam est consecuta lachrymis ac pio dolore, verū etiam ad magnum subito culmen sanctitatis euecta. Fuit enim ingentis operis laus, quæ Deo vni est propria, tantopere mutare mentem hominis, idque breui, vt ex obscuro atque impudico amore, in coelestem diuinūque amorem, pene nullo interuallo interiecto, converteretur. Id se Deus posse facere pollicetur, vt cor, quod velit, vertat & transferat. [Auferam (inquit) à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneū.] Haeres quo pacto euenerit, diligenter attendite.

Esa. 30.

Iuxta 70.

De canonica auctoritate Septuaginta interpretum legēdus est liber noster primus de Christo reuelato, cap. 18.

Ezech. 36.

3. Cor. corruptū peccatoris esse in delicijs Deo.

Petrus Chrysologus serm. 93.

[Rogabat Iesum quidam Phariseus, vt manducaret cum illo. Et ingressus domū Pharisei discubuit.] Nō est aspernatus Dominus epulas Pharisei; quanquā enim satis nouerat, eius & perexiguā fidem, & magnā arrogantiam, tamen parabat optimus conuiua melius illi conuiuiū, quod vel superbiam hominis deponeret, vel fidem etiam conciliaret sibi. Namq; vt elegāter sanctus Petrus Chrysologus dicit, [Pharisei domum Christus intrauit, non accepturus Iudaicos cibos, sed diui-

diuinam misericordiam largiturus: neque accubuit pocula saporata melle, floribus odorata sumpturus, sed pœnitentis lachrymas ex ipsis oculorum fontibus potaturus. Deus delinquentium gemitus esurit, sicut lachrymas peccatorum.] Pulchrè hæc, vt dixi, Chrysologus. Etenim inter omnes epulas nulla diuino palato iucundior & dulcior corde peccatoris, compunctionis cultro cæso, & charitatis igne decocto. Euangelica parabola docuit quàm id sibi festiuium ac lætum esset, qui nonaginta ouibus relictis, vnius perditæ studio ducitur, quæ inuenta festos ludos cum amicis agitat. Id quæ eo perducit, vt afferat plus sibi afferre lætitiæ peccatorem vnũ recuperatum, quàm nonaginta nouè iustos qui in fide stant. Equidem suauissimum Deo epulum existimo cor cõtritum, quod quæ nunquàm ille fastidiat ac respuat. Neque ea mea sententia est, sed Davidis ita asserentis. [Cor contritum & humiliatum Deus non despicias.] Id ipse poscit & flagitat, [Fili mi præbe mihi cor tuum.] Si placet igitur, fratres, id genus edulij conuiuiæ Christo appositum cernere, si spectare iuuat cor aliquod diuino gustui quàm optimè accommodatum, atque conditum, oculos conuertite in Lucam, digito vobis eam rem indicantè: [Ecce inquit, mulier quæ erat in ciuitate peccatrix.] In medias epulas venit, lachrymas suas cõuiuio adhibuit, neque se fastidio fore putauit, quæ iam quo Christus delectaretur cibo, diuinitus erat edocta. [Pœnitentiæ, ait idem ille Chrysologus, ponit mensam, sercula compunctionis apponit, panem doloris infert, potum lachrymis temperat in mensura.] De re adeo vili, imo vero adeo putri & foetida, quale cor peccatricis erat, instituitur Christo obsonium. Quis hoc ferret? Mulier & quidè peccatrix, id quæ in ciuitate, quod ego (quicquid subtilius alij interpretentur) publicam & famosam peccatricem accipio, atque Chrysologo assentior dicenti, [iam non solum peccatrix, sed ipsius ciuitatis facta fuerat ipsa peccatũ:] mulier (inquã) famosa peccatrix Christo pro delicijs in cibum offertur. Neque offensum eum iri tam tetro conuiuium verebimur? Phariseus certè ad primum aspectum statim commotus est, & sane stomachans conuiuium suum tanquam rusticum & crassi palati hominem est aspernatus, quod vel tactum ipsum

Matt. 18.

Luc. 15.

Psal. 50.

Pron. 23.

Chrysolog.

serm. 93.

Chrysolog.

serm. 93.

sum consecratur mulieris ferret, neq; eas sordes procul repelleret.

Humani, nimirum, stomachi id est familiare vitium, ut sordes suas facile deuoret, alienas ferre non possit. Sic planè Petrus Apostolus commouebatur, neq; a quo animo ferre poterat, cum esurienti ostensa sunt multiplicia genera quadrupedum, reptilium, canum (inquam) & colubrorum, & laceratorum, cæterorumq; sordidorum: cui, quanuis respicienti & nauscenti, diuinitus imperatum est; [Surge, Petre, occide & manduca.] Cumq; is referret: [Absit à me, Domine, quia commune & immundum nunquam manducaui:] Secundo est ei dictum: [Quod Deus sanctificauit, tu commune ne dixeris.] Docet nos Scriptura peccatorem per se quidem esse immundum, & omni tetro atq; obsceno cane vel angue turpiorem, sed diuinitus tactum, & cælesti quadam arte confectum, non esse ineptum cibum, vel potius omnibus illecebris & condimentis ei, qui Dei habeat gustum, suauius ac dulcius sapere. Coquorum certè id arte fit, ut aper, qui truci aspectus sit, & si crudus apponatur, ferri non possit: tamen decoctus igne, & condimentis idoneis affectus, optimum atque etiam regium cibum præbeat. Spiritus sancti propria est ars humanum, cor alioquin cruentum, & turpe, & tetrum ita condire, eo modo parare, ut Deo ipsi in delicijs sit. Eum cibum quamlibenter caperet, quam cupidè expeteret Christus, declarauit, cum alias epulas ieiuno offerentibus suis dixit; [Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.] Quis verò is cibus fuerit, nosse si cupitis, spectate patienter, mulierem Samaritanam pellicato turpi implicitam Christi animum ab alio cibo capiendo ad se auertisse. Quo sanè documento vehementer nostram auidiam refutatur, nostræ deliciæ arguuntur, cum homines viles aut feminas, multis præsertim flagitijs contaminatas auersamur: elegantes ac nitidos auditores poenitentemq; expetimus. Quin potius si diuinitus tactas animas viderimus, si desiderio salutis pulsatas, ne cum phariseo repellamus & repudiemus: sed cum Christo recipiamus libèter, atq; amplectamur. Etenim Dei dexteræ difficile nihil est: atq; in locis ubi prius habitabant dracones, oriri potest viror calami & iunci, iuxta propheticum dictum. Fieri sanè potest, [ut li

Act. 10.

Ioan. 4.

banus transeat in Carmelum, Carmelus autem in saltum reputetur, quod hodie accidisse videmus. Quę enim erat peccatrix, iustitiam adeptā est: qui verò iustus existimatione suā, is iniustitię damnatus est. Quā id ratione cūenerit, dicā.

3. Cogni-
tio Iesu, ini-
tiū salutis.

[Vt cognouit (inquit) quod Iesus accubuisset in domo Pharisei, attulit alabastrum vnguenti.] Initium iustificationis fides est: prima salutis exordia ex veri cognitione ducuntur. Huic foeminę salutare fuit cognouisse, ubi nā esset Iesus: inde illum quærendi, & promerendi initiū sumptū. Rectē Elaias dixit; [Vbi reuersus ingemueris, saluus eris, & scies ubi fueris.] Salutis prima spes, agnoscere morbum, medicū desiderare. Peccatrix sanē hęc ubi esset, cœpit considerare, in quibus sordibus, in qua labe, in quo exitio versaretur: tū tantis malis remedium afferre posse solum Iesum, qui esset Salvator vnicus peccatorū. Hinc & dolor, sensusq; intus maiorum, in quibus erat; hinc ardens desiderium medici, hinc lachrymę illę largiter manantes. Vt cognouit, aperuit oculos, se ipsam intuita est, lachrymas copiosas fudit. Petrū negantem Iesus respexit, aspectu Christi, Petri oculi percussi, apertiq; sunt, & in fletū protinus prorupere. Bene hoc Ambrosius prædicat, sic scribens: [Bonę lachrymę, quę lavant culpam. Deniq; quos Iesus respicit, plorant delictum. Negavit primò Petrus, & non fleuit, quia non respexerat Dominus. Negavit secundò, non fleuit, quia adhuc nō respexerat Dñs. Negavit & tertio, respexit Iesus, & ille amarissimē fleuit. Respice, Domine Iesu, vt sciamus nostrū deslere peccatum, lauare delictū.] Ita quidē Ambrosius. Attamē Hierosolymam cū aspiceret Dñs, flebat, dicebatq;: [Si cognouisses & tu.] Eleres quidē, si te ipsa videres: quod facio, faceres, si cognosceres, quā de te ipse cognosco. Nā quā alia, fratres, causa sit, q̄ cū malis tot vrgeamur, nihil flemus, nihil dolemus, nisi, quod malorū maximū est, q̄ mala nostra nescimus? non consideramus, non attendimus, non animadvertimus? Inde risus, & ioci, & nugę, cū lachrymę & lamēta abū dare deberent. Inde vniuersa perniciēs, nihil eo morbo periculosius, qui ipsum, qui patitur, latet. Ita deliramus, & ludicris tenemur, cū remedia seuerā quęrere deberemus. An non id Elaias vaticinatur præclarē? [Cythara (inquit) & lyra, &

Esai. 30.
iuxta 70.

Ambro. lib.
10. in Lucā

Lnc. 19.

Esai. 5.

tym-

tympanū, & tibia, & vinū in cōiuijs vestris, & opus Dñi nō respicitis, nec opera manūū eius cōsideratis. Propterea capti uos ductus est populus meus, quia nō habuit scientiā, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit infernus animā suā, & aperuit os suum absq; vllō termino.] Videtis, quò progrediatur obliuio Dei & sui? quā impleat sinus omnes tartari multitudo dānatorū cōsiderationis inopia. Meritò Bernardus bonorū omnium matrē cōsiderationem prædicat: [Et primū quidē (inquit) ipsum fontem suū, id est, mentē, de qua oritur, purificat cōsideratio: deinde regit affectus, dirigit adūs, corrigit excessus, cōponit mores, vitā honestat, & ordinat. Postremò diuinā pariter & humanā rerū scientiā cōfert.] Multa adjicit Bernardus alia, ea q; præclara: sed hæc sufficiunt, vt & bonis agendis, & malis corrigēdis magnopere pdesse cōsiderationē intelligamus. Quāobrem Apostolus magnopere nobis optat, & præcatur illuminatos oculos cordis, [vt sciamus, quæ sit spes vocationis nostræ.] Qui enim fieri pōt, dic mihi, homo, vt si scelerū tuorū molē cōsideres, si immania supplicia, quæ te manēt, animaduertas, si in sola poenitentia opportunū tibi remediū sitū cogites, vt nō confestim ex graui somno experrectus, saluus esse cupias? si Iesum vocantē & remedia offerentē videas, num fieri potest, vt tuā salutē negligas? vt nō accurras, & beneficio oblato potiarius? Quid igitur expectas peccator? En vocat, en præstolatur? en dīcū bit, ad Pharisæi mēsam te conuiuiam inuitās. [Expectat Dñs vt misereatur vestri, idē exaltabitur parcēs vobis,] ait Propheta. Quid igitur moramur? quid non festinamus, & currimus, vt hodierno die salutē tātōpere desiderādā cōsequamur?

Bernardus
lib. 1. de cō-
sideratio. ad
Eugenium.

Ephes. 1.

Esa. 30.

Magdalena sanē nihil est morata, confestim ad reinedia querenda conuolauit: id verò qua sapientia? quā admirabili cōsilio egit? Primum ornamenta omnia, cultemq; illum elegantem sibi detraxit, deinde pompam & comitatum despexit, deinde veteris corruptelæ instrumēta tanquā captiua spolia Christo detulit. Sic olim David gladiū Goliæ, sic Iudith conopæum Holofernis templo suspendit. Pretiosi vnguenti pyxidem, quibus illecebris antea delectabatur, pedibus Dñi vngendis adhibet: capillos illos, quibus tot mileros amantes irretierat, in linteum vertit siccādis Iesu pedibus,

4. Officia
peccatricis
egregia in
pedes Christi.

1. Reg. 21.
Indub 16.

molliendisq; aptum? Quibus oculis incendia libidinū in ple-
rosq; mortales iniecerat, ex iisdem oculis imbres lachry-
marum copiosos demittit, qui & notas antiquæ labis deter-
gant, & flammās excitatas restinguant. Os illud, cuius dul-
cedine atq; eloquio, mentes hominum plurimorum, vt Cir-
ce altera, ceperat: in osculandis Christi vestigijs totum hæ-
ret, & cor ipsum illic perpetuò affigit. O singularem amoris
vim! O foeminam omnibus viris fortiozem! Infinita sunt im-
pedimenta, quæ vicit, quæ disiecit, quæ rupit. Foemina, &
nobilis foemina, & locuples, tamen sola, in alienas edes, hora
importuna, in conuiuium non inuitata vadit: in medias epu-
las lachrymas affert, pro musica lætum & gemitus conuiuio
tribuit. Nec se irrideri, neq; se contemni curat. [Discite, quo
dolore ardet, quæ flere inter epulas non erubescit;] dixit
Gregorius, sed ante Gregorium Chrysologus facundia mi-
rabili sic declamat: [Phariseus ad manducandum vocat Chri-
stum: quid ibi quærit mulier non vocata? claustra domus nō
præsumpit extraneus, conuiuij secretum non præsumit nō
inuitatus intrare, cibos paratos, relaxandis mentibus post la-
bores perturbare non audet arbiter: luxuriosus: & quid est,
quòd hæc mulier ignota, imò malè nota, onusta luctibus, ple-
na lachrymis, clamorosa planctu, nescio ianitore, nullo cōscio,
ipso ignorante pastore, domus aditus percurrit omnes, tran-
sit totas ministeriorum cateruas, ipsum conuiuij peruolat ad
secretum, & facit domum lætitiæ domum lamentationis &
planctus?] Hactenus Chrysologus. Nihil igitur pudor hu-
manus, nihil existimationis suæ iactura remoratur, vna salu-
tis suæ cura ac cogitatione tenetur. Vt enim ceruus telis pe-
titus & saucius, in fontes aquæ properat, inuia omnia præ-
teruolans, per rupes & carecta, & spinosa viam sibi aperiens:
sic hæc nihil ob stare sibi putauit, quò minus cursum ad Chri-
stum, qua posset summa celeritate, cōtēderet. Aiebat enim:
[Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarū, ita desi-
derat anima mea ad te, Deus.] Quæ simul atq; optatis Chri-
sti vestigijs potita est, incredibile dictū est, quā vim lachry-
marum profuderit: quo animi, atq; oris, ardore plantas illas
sacras exoscularetur, quo studio, qua pietate premeret, ac te-
neret. Inter hæc ipsa officia charitatis identidem ex veteri
carmine.

Gregor. ho-
mil. 33. in
Euangel.
Chrysolog.
serm. 93.

Psal. 41.

carmine repetens: [Inueni, quem desiderauit anima mea, tenui eum, nec dimittam.] Ita pia foemina Christi vestigijs semper inhaesit: auelli inde animo nunquam potuit: corpore, cum licuit, etiam frequentauit. Nimirum, ij pedes sunt, qui salutis nostrae viam confecere: ij sunt, qui quæ rêdis perditis nobis per montes, & deserta, & aspera defatigati fessique sunt: ij pedes sunt, quos clauis cruci affixere pro nobis: ij pedes sunt, ex quibus sanguis abluendis nostris maculis multus effusus est: ij pedes sunt, quorum terra vniuersa scabellum est: ij denique pedes sunt, qui stant in monte Oliuarum ad indicandum orbem terrarum. Ex ijs salutem petere atque expectare debemus: & quoniam [qui appropinquant pedibus Domini, eos de doctrina eius accipere] Moyses asserit, nos & doctrinam, & misericordiam, & gratiam libetè oblatam capiamus, atque (vt ait Paulus) [opportune ad thronum gratiae accedamus, vt misericordiam inueniamus.]

Cant. 3.

Zach. 14.

Deut. 32.

Heb. 5.

FERIA SEXTA

POST DOMINICAM

PASSIONIS, CONCIO PRIMA.

Collegerunt Pontifices, & Pharisei conciliū.

Ioan. 11.



QM N E S vel mediocriter cōstitutæ reuerſa, quod ſpublicæ, omnes digni eo nomine Principes, habent certa concilia ſua, quibus ni principa- adhibere ſolent homines prudentes & tus ſtudium gnaros rerum, quò melius grauiæ & ma- antepone- gna, quæ incidunt, negotia expediri vbi Pſalmo queât. Atque pro diuerſitate rerum & ſecundus pro cauſarum, ſolent etiam diuerſa concilia prio ſenſu & collegia conſtitui, ijs maximè attributis ſenatoribus, qui exponitur.

1. Iudæorū
concilia per

uerſa, quod

Dei religio

ni principa-

tus ſtudium

anteponerēt.

vbi Pſalmo

ſecundus pro

prio ſenſu

videntur in quoque genere periti maximè. Regia sanè Hispaniæ curia alium senatum habet rebus civilibus ex iure administrandis deputatum, alium rei bellicæ, alium rei nummariæ: regionibus Indicis non eundem, qui res Italicas administraret, neque militares ordines is regit senatus, qui Fidel causas propriè tractat. Et hæc ipsa Romana curia varias Cardinalium congregationes ex præscripto sanctissimorum Pontificum tenet, quæ alijs atque alijs nominibus censentur, de Ritibus sacris, de Regularibus, de Inquisitione, de indice librorum, de reformatione, cæterisque, quæ percurrere non est necesse. Quæ planè ratio gerendi rempublicam multis distinctisque concilijs, est magnæ sapientiæ & felicitatis: [Ibi enim cetera salus (si Salomoni credimus) ubi multa consilia.] Si enim in privata re præcipit Scriptura, [nihil sine consilio esse faciendum,] quid de publica re sentiendum erit, in qua lobi plurimum habet periculi? Itaque [Multitudo sapientum, sanitas est orbis terrarum,] Scriptura diuina teste. Romanum populum sibi vniuersum orbem subdidisse, atque imperio cæteras nationes omnes habuisse suo obsequentes, vel supremæ felicitatis, vel etiam inuictæ virtutis fuit. At cui rei acceptam referat tantam magnitudinem Scriptura sacra, animaduerti profectò dignum est, quæ in libris Machabæorum de Romanorum potentia & sapientia agens illud confirmat. [Consilio suo & patientia possederunt omnem locum.] Quis hic non miretur, neque armorum, neque militum, neque ducum vel vim vel fortitudinem, vel audaciam cōmemorari, quæ fuere certè omnia præclara, omnia maxima? At ijs missis, consilio potius atque prudentiæ, quæ sine patientia esse non potest, totam eam rerum gestarū vel magnitudinem vel felicitatem attribuit. Magnopere igitur ad Rempublicam rectè moderandam interest, concilia agitari, atque in hæc coire viros sapientiæ vniq; præstātes. Quæ cum ita sint, tamen in hodierno concilio cum homines coe-rint summæ prudētis, pietate & religione maximè insignes, autoritate & gradu omnium, qui Hierosolymis versabatur, præstantissimi: (fuere enim Pontifices dignitate summa, fuere Pharisei religionis opinione singulari, fuere Scribæ legis peritia omnium excellentissimi) cum homines ergo omni-

his rebus amplissimi in concilium coierint, quod est veritatis lumen, salutis munimentum, quid est, quod tam turpiter, tam perniciosè lapsi sunt, ut facinus omnium, quæ vnuquam audita sunt, pessimum, atque immanissimum suis sententijs decreuerint, ut necandam sceleratissimè cōstituerint ipsam vitæ omnium autorem? Ita enim eos arguit Petrus: [Aurorē vitæ interfecistis.] Quam fuisse tam absurdi erroris causam arbitremur? Nempe non eo animo in concilium ibant, quo maximè oportebat: neque id agebant, quod ipsorū propriè, & maximè intererat. Sacræ res, religio, cultus Dei ad eorum curam & studium maximè pertinebant, qui erant Sacerdotes, Pontifices, religiosi, legis Doctores. At ij nihil minùs curarunt, quàm religionem, & Dei cultum, gradus & dignitatis suæ conseruandæ studio tenebantur. Rem suam priuatā, non publicam populi salutem procurabant.

Act. 3.

Atque olim quidem, cū ab Herode Rege Principes sacerdotum & scribæ conuocati sunt, ut de Christi natalibus quid sentirent, exponerent veritatem, & mente sunt affecti, & voce denuntiauerunt, tametsi factio minùs eidem sunt obsecuti. [Congregans (ait Matthæus) omnes principes sacerdotum, & scribas populi sciscitabatur ab eis, vbi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei, [in Bethlehem Iudæ, sic enim scriptum est.] Bene planè censuerunt. Cur tunc bene, hodie non bene, inuò pessimè & sceleratissimè. Tunc, nimirum, veritatis investigandæ causa, & animo conuenerant. Itaque inuenere, & renuntiauerunt, quod res erat. At non eo animo hodie conueniunt, ut verum quærant, non id agunt, ut salutis suæ consulant, nihil cordi est scire, an Iesus Messias verus sit, atque ut præceptis ipsius verissimis populus pareat, denunciare. Quæ quidem omnia in diuinis literis facillè inuenirent, si vel mediocriter quærerent. Neque enim minùs id Scriptura perspicuè docet, quàm illud de Bethlehem, & orta Christi vaticinium. An non ipsi faterentur, quod negare nullo modo poterant? [Hic homo multa signa facit.] An non apertè in Esaia legerant, quæ esset Messias signa editurus, eaque, non alia, quàm qua oculis cernebant suis? [Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures sardorum patebunt, tunc taliet, sicut ceruus, claudus,

Matt. 2.

Ang. tract.

49. Chry. o.

hom. 63.

Esaï. 35.

*Athanas. de
Incar. verb.
Irenæus lib.
4. c. 66. Eu-
seb. li. de de-
mōst. Enāg.
lib. 9. c. 13.*

& aperta erit lingua mutorum.] Quæ quidē signa de Messie adventu esse prædicta, manifestò demonstrant ea, quæ antecedunt: [Deus ipse veniet, & saluabit nos,] quæadmodū grauissimi Patres Athanasius, Irenæus, Eusebius egregiè tradūt. Mitto cætera, quæ sunt innumera vaticinia, quæ Christum illis temporibus promittebant, illis iudicijs & notis certissimis declarabant. Quid fuit igitur rei, quòd tam grauiter Conciliū Sacerdotale sit lapsum? Ea, scilicet, vna erradi causa fuit, quòd in causa religionis, rationem imperij & status potissimam, sibi habendā esse duxerunt: Dei cultum & obsequium commodis suis posthabuerūt. Nam id fuisse conciliū status, quod vulgo dicitur, liquidò intelliges, cum ex ijs, quæ proposita sunt, tum ex conclusione rei totius. Proponunt quidē illi: [Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?] quòd rēdant, animaduerte. [Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.] Totius negotij cardo hic est, vt amplitudinem dignitatis & potentiz suæ conseruent, vt ne excidant gradu, ne Reipublicæ Iudaicæ imperium amittant. Hoc tempore vulgare est & tritum, quæ de reipublicæ imperio agitantur, ea ad concilium status pertinere. Iam enim & vox ea, & plurima de re disputatio in vulgus ita manauit, vt nullum sit (in Italia præsertim) genus hominum tam humile, & abiectum, quod non de rationibus status passim differat: ipsi sutores, sellularij, sartores, lanij vltro citroque status consilia versant. Senatores Romanos putes: Patres conscriptos dicas. Atqui hoc, quod tanto pere mundus extollit, diuinæ literæ propria nota, superbiam vitæ compellant.

1. Ioan. 2.

Dicet aliquis: Nonne imperia conseruanda sunt? An Principum non interest Reipublicæ optimum statum, & flouentissimum optare, & consilijs idoneis, atque omni ratione, vt quàm maximè valeat, eniti? Dico ita esse, sic egisse Dauidem, sic alios sapientissimos Reges, & Religiosissimos dico. At primas dare statui & imperio, inferiores partes religioni, & Dei legi seruare, id scilicet exitium, ea pernicies certa omnium consiliorum humanorum, omnium Rerum publicarum. In eo vitio versata est hodie Iudaica Respublica, quo vno labefactata atque euerfa funditus.

ditus est. Collegerūt Pontifices & Pharisei conciliū aduersus Iesum, sic habent codices Ecclesiastici. Illud tamē verbū, *Aduersus Iesum*, non habet Ioānes Euangelista: sed habet rem ipsam. Nihil enim aliud disputatū est, quā quo pacto possent Iesu ceptis obistere, ne Pharisaicus honos & autoritas pessum iret. Diuinū Dauidis de hodierno conuentu audite vaticinium: [Assiterūt Reges terræ, & principes cōuenerūt in vnū, aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.] An aliud esse hoc putatis, quā quod modō dicebam ex Euangelica lectione? [Collegerunt Pontifices & Pharisei cōciliū:] ij enim Principes erant illi populo, ij Reges patrij, nullos alios habebat illa gens, nisi externos. Aduersus Iesum conuenerunt. Id esse aduersus Dominum, & aduersus Christum, non solum sententia, sed verbis etiam expressum est. Diuum Hilariū audite hunc versiculum explicantem: [Qui autem impio (inquit) irreligiosoque concilio multis conuenientibus aduersus Dominum tractabant, hi Principes conuenerūt in vnum, frequenter, scilicet, in domū Caiphæ, omnium sacerdotum principibus congregatis.] Quæ fuit causa conuētus? quō illa omnis molitio tendebat? Protinus exponit; [Dirumpamus vincula eorū, & proijciamus à nobis iugum ipsorū.] Deo & Christo subdi volebant, sic Augustinus ex horū per sona. [Demus operam, vt non nos alliget, neque imponatur nobis Christiana religio.] Vinculis scilicet constringeantur fortissimis, vt Christi regno parerent. Prophetarū oraculis plurimis, atque perspicuis, signis ac miraculis ingentibus, vitæ & doctrinæ rationibus validissimis. His (inquam) tanquam vinculis sic tenebantur constricti, vt ipsimet fateretur, & disputarent inter se. [Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?] Non dicunt illum patrare mendacia, non imposturam facere, non præstigias afferre, sed signa facere multa. Vera ac plurima signa fatentur. Recusant nihilominus subiectionem. [Dirumpamus (aiūt) vincula eorum.] Per vim, per nefas irrumperere, & euadere volunt. [Omnes credent in eum:] Id, videlicet, dolent, eam remoderunt & detestantur. [Proijciamus (inquiunt) à nobis iugum ipsorum.] Iugum sanè suauē, fidei legem sunt auersati.

Psal. 2.

Hilar. in
Psal. 2.

Psal. 2.

August. in
Psal. 2.

Psal. 2.

Psal. 2.

Quā eius cōsiliij rationē afferūt? [Venient Romani, & tol-
lent locū nostrum, & gentē.] Est ratio propria status, quā tā-
topere suspicit, & veneratur mūdus. Quid eā sententiæ defi-
nitionem sequatur, attendite: [Qui habitat in cælis, irridebit
eos, & Dominus subsannabit eos.] Fefellit eos magnopere
opinio: in caput eorum consilium, quod salutare putabant,
versum est, Deo ita eorum consilia irridente, & in contrariū
vertente. Fidem Christi repudiare, ne perderent Iudaici
populi principatum: ab ipsis Romanis, quos cauebant, debel-
lati, enersi, dissipatique sunt, neque vrbs vestigium, neque
gentis reliquiæ in ea vrbe relictæ: & quod est omnibus mo-
dis admirandum, Romani ipsi, quorum impetum & gladium
vitare cupiebant, in Christum credentes, quem Iudæi inter-
fecerunt, potentiam atque imperium in orbem vniuersum
propagauerunt. Neque tantum consecuti sunt insigni-
bus imperij amplissimis, fascibus, atque aquilis, quantum
crucis Christianæ auspicijs compararunt: neque Cæsarem
gladio Romana maiestas eō peruasit, quod piscatoris Pe-
tri clauibus perducta est. Quis hic non admiretur diuinor-
um consiliorum altitudinem? Quis eas cælestis sapientiæ
opes, vicissitudines imperiorum pro suo nutu afferentis
altius considerans, non simul & delectetur mirificè, & ob-
nixè obstupefcit? Dei iram vindicem in illum populum
inde excitatam statim Propheta persequitur: [Tunc lo-
quetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos.]
Christi regnum, quod Iudæi stulti & ingrati non recepe-
runt, diuinitus stabilitum dicit, idque non vsurpatum te-
merè à Christo, sed iure optimo capessitum, quod esset ve-
rus ac natiuus filius Dei, ipso Patre Deo attestante. Et
quia Iudæi detrectarunt Regem diuinitus constitutum, fi-
nes regni & imperij longissimè prorogatos docet in gen-
tes omnes, in vniuersi orbis vltimos fines. Fore autem
Christi potentiam tantam, vt feriat, quos volet, & instar
valorum fistillum comminuat, quod tum de Iudæis inuitissi-
mè Regnum Christi agnoscere coactis, tum de cæteris natio-
nibus, si quando resistent regis cælestis imperio, a què di-
ctum accipite. Ita enim dixit; [Ego autem constitutus sum
Rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans

Psal. 2.

præ-

præceptum eius.] Erat enim ita Rex Israelis Christus, ut magistri & præceptoris magis officio fungeretur, ut doceret Dei regnum & legem. [Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te.] Naturalem se Dei filium attestatur, non obsoletis natalibus, sed illustribus & certis. Nam etsi cum versum complures de Christi resurrectione declarent, quibus fauet plurimum Paulus in actis Apostolorum, tamen pertinere etiam ad divinam æternamque generationem, meritò interpretamur Patris Augustini sententiam secuti. Hunc ergo Regem Israel non recepit, ob id regnum suum ad gentes transferendum duxit: [Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.] In Iudæos autem quæ sit facta animaduersio, declarat: [Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos.] Hoc Dominus in parabola exposuit: [Super quem ceciderit lapis, conteret eum.] Ita factum est. Miser ille populus comminutus & undique dissipatus est, quod hodie ipsi oculis cernitis, & Esaias pulchrè olim prædixerat; [Pro eo quòd reprobastis verbum hoc, & sperastis in calumnia,] & cætera. Post pauca adiungit; [Quoniam subito dum non speratur, veniet contritio eius, & comminuetur sicut conteritur lagena figuli contritione perualida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.] Terribile exemplum iræ Dei: magna & admirabilis eruditio Principum: qui debent ex hoc facto sibi ipsis documentum capere summo opere & necessario & salutare. Id opportunè admonet propheta: [Et nunc Reges intelligite: erudimini, qui iudicatis orbem:] Servite Domino in timore.]

Intelligent sanè Reges & Principes, iudices & magistratus erudiantur, non esse consilium contra Dei consilium, nulla vnquam illis consilia processura, Deo timore postposito. Caveant, ne idolam principatus adorent, & Dei legi anteponant. Ne arcam testamenti altissimi, quod Philistæi fecere, simulachro Dagonis inferiorem collocent. Neque enim Deus Dagonem sibi anteire vllaratione patietur, quin potius Dagon ipse corruet, & caput illidet in terram: arcate-

August. in

Psal. 2.

Psal. 2.

Mat. 21.

Esai. 30.

Sic exponit

Iansen. af-

fertque testis

monia ex

Esai. & ex

Apocalypsi.

Psal. 2.

1. Reg. 5.

August. lib.
17. de Civi.
c. 20. Cy-
prian. 1. ad-
uers. Iu-
dæos.
cap. 14.
Sap. 2.

Sap. 2.

Sap. 2.

ca testamēti manebit erecta. Tenetis bene, quid mihi velim, sic se res habet : rationes principatus & imperij homines Deilegi anteponunt, at imperio disiecto lex Dei prævaleat necesse est. Hoc idem hodiernum Iudæorum consilium atque factum ex alia Scriptura cognoscite, quam iure Augustinus & Cyprianus apertissimam dicunt esse de Christo prophetiam. Sic enim in libro sapiētix impij Iudæi inter se colloquuntur: [Circumseniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & impropereat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ. Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. Factus est nobis in translationem cogitationum nostrarum. Grauis est nobis, etiam ad videndum, quoniam dissimilis est alijs vita illius.] Num hac prophetia sapientix apertius Matthæus & Marcus, & Lucas & Ioannes de Iudæorū in Christum consilio infidijque loquuntur? Ac videre finē, quod omnis illorum tendat oratio: [Morte turpissima condemnemus eum.] Morte crucis, nihilque crudelius, neque terribius, & terribilius inuenire potuerunt. [Hæc cogitauerunt & errauerunt: excæcavit enim eos malitia ipsorum.] Ea est prophetæ conclusio. Manifestò excæcatos dicit, quod & sanctitatem vitæ, & magnitudinem miraculorum Christi confitentur, & verò sua vitia & turpitudines meritò ab eo vituperatas agnoscent: at mortem & exitium meditantur, tanquā, eo sublato, liberum sibi futurum sit peccare, quod libeat. Quā in re fecellit eos vehementer opinio, quod propheta subdit his verbis: [Et nescierunt sacramenta Dei.] Arcana (inquit) Dei consilia penitus ignorarunt; ea, scilicet, via comparari sibi extremam cladem atque perniciem, Christo summū decus & gloriam, quā ij eum abolere, se in tuto ponere existimarunt. Itaque tam admirando Dei consilio meritò excitandos Principes ac Reipublicæ ministros David putabat, [Et nunc Reges intelligite; & erudimini, qui iudicatis terram.]

(.?.?)

IN EADEM FE- RIA, CONCIO SE- CVNDA.

*Collegerunt Pontifices & Pharisei conciliū
aduersus Iesum. Ioan. 11.*



S A I A S Propheta Phariseorum & Scribarum insidias & calumnias in Christum Deum nostrum contemplans, ita de ijs locutus est, vt pene narrare historiam, non scribere prophetiam videri possit. Nam de cæcitate, & malitia, & nequitia istorum ita quodam loco scribit:

*1. Quam sit
infecta legi
dei cupido
gloria, &
principatus.
Esa. 29.*

[Ecce ego addam, vt admirationem faciam populo huic miraculo grandi, & stupendo: peribit enim sapientia à sapiētibus eius, & intellectus prudentium eius abscondetur.] Et adiungit ad hæc. [Væ qui profundi estis corde, vt à Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, & dicunt: Quis videt nos, & quis nouit nos?] Hæc de consilijs Phariseorum vbi proposuit, quem exitum habuerint, post pauca docet, Apostolorum, scilicet, gloriam, & confusionem Phariseorum: [Et addent mites in Domino lætitiā, & pauperes homines in sancto Israël exultabunt: Quoniam defecit, qui præualebat, consummatus est illudor, & succisi sunt omnes, qui vigilabant super iniquitatem, qui peccare faciebant homines in verbo (hoc de peruersa Phariseorum doctrina etiam Christus redarguit) & arguentem in porta supplantabant, & declinauerunt frustra à iusto.] Nostis satis, quàm fuerint illulores Pharisei hypocritæ, quo pacto Christum apertè eorum vitia redarguentem calumniari soliti sint, denique quantum ab eo declinare & cauere laborarint, sed frustra, cum potentiores experti sint post crucem & necē acerbissimam, Eisdem istos post nonnulla compellat: [Væ filij, desertores (dicit Dominus) vt faceretis consilium, & nō

Esa. 29.

Esa. 29.

ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, ut adderetis peccatum super peccatum.] Insana Phariseorum consilia atque impia Spiritus sanctus coarguit, de quibus supra in eodem libro Esaia iam dixerat: [Quoniam miscuit vobis Dominus spiritum soporis, claudet oculos vestros, prophetas & principes vestros, qui vident visiones, operiet.] Hæc atque id genus complura, quæ in eo propheta leguntur, diuini spiritus aperta testimonia sunt, quæ admiratione afferunt maximam, fide verò Christianam plurimum confirmant, & cum ad alia Euangelica facta valent, tum ad hoc hominū consiliū plenam infantiæ & malitiæ, accommodatur maxime. Et quoniā diuinus Psalter erudiri nos iubet isto facto, atque istorū calamitate & exitio commoueri, opera pretium erit, quid inde fructus capere debeamus, animaduertere. Ac primū illud sit, quoniam hi ad necē Christo machinandā impulsī sunt eo respectu, ne potestate & cōpendijs exciderent suis, si Christi doctrina dominaretur: cogitemus, quā sit validum principatus, imperij, status deniq; cōseruandi telum, quod timorē Dei, & legis sanctæ obedientiam tantopere percellat. Fere enim cōsciētix & cupiditatis certamē periculosum vel etiā exitiale est. Hic animæ hostis maximus est, qui propriè dicitur mundus: mundū intelligite opiūonē & gloriā hominū: cuius leges legibus Dei sunt vehementer infestæ. Neq; charitatis solū vires debilitat, atq; extinguit sapissime, verū etiā ipsi fidei bellū periculosissimū facit. Filium Dei audite, suis obrectatoribus Phariseis apertē obijcientem: [Quomodō vos potestis credere, qui gloriā ab invicem queritis?] Christo credere recubāt, ne gloriā hominū perderent: aut si credebant, cōfiteri reformidabant, sicut Euangelista testatur: [Ex principibus multi crediderūt in eū, sed propter Phariseos nō cōfitebātur, ut ex synagoga nō eijcerētur. Dillexerūt enim magis gloriā hominū, quā gloriā Dei.] Si historias consulitis, reperietis non paucos, neque verò mediocri ingenio & gradu homines in schismata & hæreses fuisse prolapsos, quōd rationes status secuti sint, id est, ut honori, existimationi, fortunisque prospicerent.

[1. Timot. 6. [Radix (ait Paulus) omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes circa fidem naufragauerunt.] Nam

Esa. 29.

Psal. 2.

Ioan. 5.

Ioan. 12.

1. Timot. 6.

quæ

quæ alia ratio fuit Tertulliano deficiendi à fide catho-
lica, si Hieronymo credimus? Quid aliud Montanum? *Hierony. de*
Quid Nouatum in hæresim impulit, si Epiphanio, & *scriptoribus*
Augustino? Quid illam pestem orbis terrarum Arium? *Ecclesiasti-*
Quid denique, vt recentiora loquamur, ipsam ex tar-
taro furiam excitauit Lutherum? Quid (inquam) nisi
petitio dignitatum, præsulatum, dominandi in popu-
los cupiditas? Id certe prædixit magnus Apostolus: [Et *Aff. 20.*
ex vobis ipsis (inquit) exurgent viri loquentes peruer-
sa, vt abducant discipulos post se.] Iam Mahometis im-
probissimi ac turpissimi hominis, vel belluæ potius, præ-
clarum illud Alcoranum maiores orbis partes occupauit,
latiusque patet, quàm Christi Euangelium. Cur tandem id?
quod præsentem vitæ statum futuro Dei regno homines
anteponant. Quod si ipsa fides & veritatis persuasio
tantum accipit detrimenti, cum de honore, fortunisque cer-
tatur, quid passuram charitatem putatis? quid morum ho-
nestatem, atque innocentiam? Horribilis, mihi credite, ac
pertimescenda ea tentatio etiam viris perfectis, atque eni-
xè poscendum à Deo, & clamandum: [Ne nos inducas in *Mat. 6.*
tentationem.] Ea, nimirum, tentatio Saulem de rege bo-
no tyrannum fecit pessimum; ea Dauidem virum Deo pro-
batum, & charum homicidam reddidit, vt adulteriam te-
geret homicidio. Ea laudatissimum principem Ezechiam
in fraudem impulit, cum apud Regem Babylonium, eus-
que oratores diuitias iactaret suas. Hodierno denique die
hæc vna gloriæ imperijque cupiditas Iesum caput nostrum
& lumen neci acerbissimæ atque turpissimæ addidit, quod
superborum hominum auaritiæ, ambitionique resisteret.
Quare se vnusquisque vestrum, fratres, interroget, quanti fa-
ciat Iesum, quanto in pretio Dei legem habeat: an mundi va-
na cupiditas & ambitio plus virium & roboris apud animū
eius, cum in certamen venerit res, quàm religio, Dei que ti-
mor, habitura sit.

Iam ex eodem hoc facto Phariseorum aliud docu- *2. Inuidiam*
mentum non minùs salutare percipite. Quo enim tempore *torquere cla-*
hi principes sacerdotum & Pharisei nuntium de inaudito il *rudine bo-*
lo, gloriosissimosq; Christi facinore acceperat, q; Lazarum *norum.*
quatri-

quatrIduo iam mortuum ab inferis excitasset, continuo concilium conuocauerunt, ea de re agendum sibi arbitrati. Quid eo tempore, tali nuntio verissimo allato & cognito, deliberandum fuisset? quid eo ex conuentu meritò expectari debuit, nisi vt communi publicoque decreto statueretur, in Christum esse credendum, cuius tam manifesta miracula cererentur? Quid porro prodijt decreti? quæ deliberatio facta? vt Christus omnino pereat. Quid causæ prætexunt homines docti & religiosi? ipsos audite. [Quid facimus (inquiunt) quia hic homo multa signa facit?] Nihil se ab eo læsos memorant, nihil fraudis sibi ab eo allatum; signa multa & admirabilia patrare fatentur; eam vnâ necis eius rationem parant.

Gregor. lib.

18. mor. ca.

19.

Pulchram Gregorius affert commetationem illius versiculi apud Iob: [Terra, de qua prius oriebatur panis, in loco suo igne subuersa est.] [Terra (inquit) quæ prius panem habuit, post igne subuersa est: quia synagoga, quæ mandata Dei per legem protulit, nascentem Ecclesiam persequens, inuidiæ se igne consumpsit. An non æmulationis suæ facibus ardebat, cum Redemptoris nostri signa conspiciens, per quosdâ suos diceret: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Videbant, vnde conuerti debuerant, atque exinde peruersiores fiebant. Querebant extinguere, quem cernebant mortuos viuificare.] Hæc Gregorius. Hic quis non animaduertat, quæ sint vires inuidiæ, quod ingenium, & mores. Saul in Dauidem exardescit odio, in eius pernicië & clade fortunas suas & salutem sitam putat. Quid causæ est? Ipsum Regis filium Ionatham audi patri obijcientem; [Opera eius bonati-

1. Reg. 19.

bi sunt valde. Quare ergo peccas in sanguine innoxio?] Nâ, quid egerit David, omnes scitis. Populum Israeliticum, ipsumque Saulem ex superbi Philistæi iniuria & opprobrio vindicauit, hostes toties fregit & superauit, & gloriosa spolia reportauit ad suos. Regem à Dæmone seuo vexatum sæpe cythara ac modulatione suauissima liberauit. An ob hæc moliri ei & machinari necem, Saul ingratisime, debes? Omnino sic putat, sic sibi iam dudum persuasit. Ob hæc & comprehendi, vinciri que iubet, & militem armatum mittit, & in præsentem telum contorquet, & ipsi filio, quod innocentem defendat, vehementissimè irascitur. O tartareas inuidiæ

1. Reg. 19.

faces!

facescō furiam omni Erynni & Megara s̄niorem! Quid in vos offensa admisit Iesus? quid fraudis molitus est, dicite mihi, quāto, Pharisei? Vnde ista tanta perendi eius rabies & furor? An quōd agrōtos curauit? an quōd regnum calorum vobis pr̄dicauit? an quōd vos ipsos frequenter, ac benignē salutis vestr̄e admonuerit? Respondent sanē, quōd liber Sapientie habet: [Grauis est nobis, etiam ad videndum, quoniam nugaces aestimati sumus ab illo.] Dolos eorum, & machinamenta tenebat, vera semper inuitis loquebatur. Ea inuidiā, ea odij immortalis ratio fuit. [Odio iniquo oderunt me.] Heu quantum malorum veritatis odium inuehit. Samsonem narrat diuina historia oculis captum in pistrinum datum, mox ludibrio inter chorēas saltare iussu, atque ita de fortissimo viro scēnam ridiculam hostibus exhibitam. Is est habitus inuidiā, eā perturbatā mentis actiones. Excacat primū animum, rationis oculis detractis, pistrino seruire cogit mentem, rationes causasque excogitare pro vitio adigit, ad id demum insanie nugarumque perducit, vt opprobrio & risui sit hostibus, amicis dolori maximo, & lachrymis immortalibus.

Verum enimvero quā sit turpis illorum error, qui mūdi leges Dei legibus anteponunt, quā miserum, votisque contrarium omnes cupiditatis suā & gloriā sectatores exitum fortiantur, mirifice hodierno Phariseorum & Pontificum decreto docemur. Nihil enim certius, quā eam ipsam gloriam, quā maximē quærunt, suis ipsorum consilijs perditum iri. Sapienter admodum Pater Gregorius ea de re ita differit, exponens illud Iob: [Qui comprehendit sapientes in astutia eorum, & consilia prauorum dissipat:] [Sape (inquit) nonnulli humana sapientia inflati, dum desiderijs suis diuina contraire iudicia conspiciunt, astutis eis resistere machinationibus conantur: sed inde voluntatem Dei peragūt, vnde hanc immutare contendunt, atque omnipotentis Dei consilio dum resistere nituntur, obsequuntur.] Quam sententiam vbi multis pr̄clarisque exemplis ex Scriptura petitis Gregorius illustrat, ad hodiernum factum venit, itaque adiungit: [Certē, cum ad Redemptoris nostri miracula credentium turba conflueret, cum sacerdotes populi inuidiā

Sap. 2.

Psal. 24.
Iudic. 16.

3. Cōsilia
in contrariū
cedere, cum
Dei lex cō-
modo no-
stro, hono-
rique postpo-
nitur.

Greg. 6. mo
ral. cap. 11.
12. 13.

facibus accensi, mundum post eum ire cernerent, vt proclamarent dicentes: Videtis, quia nihil proficimus, ecce mundus totus post eum abit: vt ab illo vim tantæ concursionis abscinderent, finire eius potentiam morte conati sunt, dicentes: Expedit vt vnus homo moriatur, & non tota gens pereat. Sed Redemptoris mors ad coniunctionem sui corporis, id est Ecclesiæ, valuit, non ad separationem. Et enim, fratres, quænam ratio fuit consilij istorum. [Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.] Nempe Christum ea opinione iam esse iudicarunt, eo autoritatis & gratiæ crescere, vt facile gentem vniuersam in suas partes attrahere posset: quam rem Romani, qui neminem dominari patiebantur, toleraturos minimè fore: itaque tanquam rebellantes Iudæos excidio vltimo accipiendos. Iosephus quidem Iudæus historicus Ananum refert huius Anani filium, qui erat focer Cai-phæ Pontificis, bellum intulisse Ioanni, atque Eleazaro tyrannis, qui principatum Hierosolymorum inuaserant: quem Ananum à Simone tyranno interfectum narrat, quòd is contenderet Iudæos Romanis debere parère, neque principatum cuiusque pati. In eo igitur Concilio Pontificum & Phariseorum quàm multa peccata? quàm multa falsa? quàm multa stultitiæ & amentitiæ plena? Primum, ne regnum ineaderet atque arriperet sibi Iesus, verebantur. Quàm id stultè? Atqui viderant vel audierant certè populo regnum offerre meditantifugisse, & latitasse. Quale verò erat, regni suspicionem ei impingere, qui perpetuò paupertatis amorem, diuitiarum ac dominatus contemptum & verbis prædicabat, & factis ostendebat amplissimis: qui regnum cælorum perpetuò inclamabat, nihil terrenum & humanum redolebat? Deinde quid habuit consilij Christum interficere, ne à Romanis debellarentur? imò verò ob id maximè sunt à Romanis debellati, euerfi, excisi: id quod longè ante Daniel Propheta prædixerat: [Occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est, & ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.] Profectò historia Iosephi Iudæi non apertius rem gestam narrat, quàm

Danielis

*Iosephus de
bello Iudai-
co lib. 5.*

Ioan. 6.

Dan. 12.

Danielis Prophetia prædixit. Regna & imperia everti certissimum est, quod Dei leges violentur, leges porro mundi præferantur. Non enim falsò dictum: [In manu Dei potestas hominum, & regnum à gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & varios dolos.] Neque frustra cuidam potentissimo regi renuntiatum est, breui regnum eversum iri, [vt cognoscant viuentes, quoniam dominatur excelsus in regno hominum, & cuicumque voluerit, dat illud.] Itaque qui Principes protuendo vel augendo imperio leges Dei violandas existimauerunt, eos potissimum potentia & regno exutos gravissimas amentia suæ poenas dedisse comperietis. Nam irreligiosos & temerarios diuinarum religionum contemptores, imperio excidisse mementote. Etenim Saulem quid perdidit, nisi quod sacerdotis munus, regia potentia fretus, contra fas usurpauit? Ozia non dissimilis causa fuit, qui thuribulum eripere de manu sacerdotum ausus, lepra foedissima contumè punitus est, vt palatio etiam excluderetur, qui templo præesse tentauerat. Pompeio Magno, ex quo prophannum templo sancto intulit pedem, victoriarum felicitatisque finis fuit, quod externi historici etiam indicant. Antiochus Epiphanes confessus est se acerbissima ac miserrima lue confectum, quod templo Hierosolymorum impias ac sceleratas manus attulisset. Contrà, eos fortunatos, & omni prosperitate, etiam humana, auctos cernimus, qui in Dei cultum se obsequentes & pios præbuerunt. Cyrum illum primum Persici imperij autorem ex eo cognouisse se diuinitus sublatum & secundatum, ipsius epistola apud Esdram perspicuam facit. Alexandro Macedoni quàm fuerit ad Asiæ imperium capessendum adiutrix religio, qua Dei sacerdotè & templum suppliciter veneratus est, Iosephus copiose describit. Iulium Cæsarem satis fauisse constat templo Hierosolymitano, sacrificijsq; illic pro Romano imperio Romana lege offerri còsuetis, quemadmodum idem historicus literis prodidit. Itaque illius Imperatoris potentiâ, illius Reipublicæ maiestatem creuisse inde, non dubium est, Deo humana pro suo arbitrati moderante. Cùm primum illa sacrificia sublata sunt, bellis ciuilibus Roma concussa atque

Eccli. 10.

Eccli. 10.

Dan. 4.

1. Reg. 13.

2. Para. 16.

Iulius Florinus Trogi
abbrenia-
tor.

1. Mach. 9.

2. Mach. 6.

1. Esdra. 1.

Ioseph. lib.

11. Iudaic.

antiquit.

afflicta est. Nam Marcus Tullius in oratione pro L. Flacco refert, aurum Iudæorum nomine quotannis ex Italia & ex omnibus Romanorum prouincijs Hierosolymam exportari solitum; idq; religionis gratia fieri, satis in eadem oratione declarat. Tametsi ipse defendat Flaccum eo nomine accusatum, quod ex Asia exportari id aurū vetuerit. Ex quo perspicuum est fuisse Romanis in summo honore templum religionemque diuinam, cū Hierosolyma Deo vero seruiret. Iam Reges pios & Christianos commemorare infinitū est. Constantinum Magnum respicite, Theodosium senioremem recordamini, Carolum Magnum in mentem reuocate. Quæ horū pietas? quæ religio? quod diuini numinis & legis propagandæ studium? quis horum victorias narret? quis felicitatem non admiretur? Nempe verum est illud Dei elogium, [Quicumque me honorificabit, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.] Quæ cū ita sint, rectissimi me monet Sapiens hoc modo, [Aufer impietatem de vultu Regis, & firmabitur iustitia thronus eius.] Nihil stultius, nihil amentia plenius, quā imperium augere bello Deo inimico. Diuinæ cuiusdam artis est eò impellere peccatorem fraudis & damni mali, quod maximè cupit vitare peccando. Ut adulterium suum celaret, interficiendum Vriam David curauit: id verò est assecutus, vt eo homicidio adulterium maxime publicum fieret. Ita enim minatus est Dominus, [Tu fecisti absconditè: ego autem faciam in oculis Solis huius.] Denique Sapientiæ sententia est [per ea quemque puniri, per quæ peccat.] Quapropter illud amplectamur atque imis visceribus reponamus, quod sanctissima ac sapientissima matrona Susanna decretum sibi sequendum constituit, vt Dei timorem quibuscunque hominū rationibus anteponamus. Cū enim premeretur vehementer, hinc peruersorum iudicum calumnia; inde conscientia suæ testimonio, elegit homines potius inimicos habere, quā Deum. [Angustie mihi sunt vndique, dicebat illa beata: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, quā peccare in conspectu Domini.] Quis sit rei eius exitus consecutus, omnes memoria tenetis. Nam quæ mortem peccato prætulit,

1. Reg. 2.

Prou. 25.

2. Reg. 1.2.
Sap. 11.

Dan. 13.

prætulit, & seruata est diuinitus, & plurima gloria cumu-
lata, hostibus illius falsitatis conuictis, ac debito supplicio ma-
ctatis. Cuius beatæ sceminae institutum quisquis sequi deli-
berat, vt Dei legem quibuscunque contrarijs rationibus an-
teponendâ sibi semper exiltimet, is similè sine dubio exitû,
Deo semper pietati & innocentia fauente, reperiturus est.

IN EADEM FE- RIA, CONCIO TERTIA.

*Collegerunt Pontifices, & Pharisei conciliū
aduersus Iesum. Ioan. 11.*



Vangelica Christi vox est: [Vbicunque fuerint congregati duo vel tres in nomine meo, ibi sum in medio eorum.] Nihil salubrius, nihil felicius ijs conuentibus, qui autore Iesu coguntur: quibus id curę est, vt diuinę res, vt oportet, gerantur. In his concilijs Spiritus Christi adest, &

præst: [Salus autem, vbi multa consilia.] At quæ aduersus Iesum, nõ pro Iesu, cõparatur cõcilia, ea scelerũ & audacię plena extremâ Reipublicę perniciē afferre necesse est. Atque, quò dignitate & ordine superior quisq; est, cõgrauiora & periculosiora, si à Dei lege descinit, consilia agit. Ita Põtiffices sacrorũ Præsides, Phariseos religionis conseruator-
res turpissimè lapsos videmus, ac cæteris omnibus furoris & sceleris magnitudine anteire. Tales fuere, qui de tribu Levi & Simeonis potissimũ, hodie cõgregati sunt, in quos vetus est vaticiniũ dictũ à Patriarcha Iacob: [Simeon & Levi vasa iniquitatis bellantia: in cõsiliũ eorũ nõ intret anima mea, & in cœtu eorũ non sit gloria mea.] Has enim duas tribus præ cæteris necem Christi machinatas Tertullianus & Ambrosius scribunt. Itaque adiungit sanctus Patriarcha: [Quia in

1. Sacerdo-
tes præcipue
conspirasse
in Iesum.
Matth. 8.

Prov. 11.

Gen. 49.
Tertul. cõtr.
Marcion.
Ambr. de be-
nedict. Pa-
triar. c. 3.

Psal. 68.

furor suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum. Quo loco habet alius interpres; [subneruauerunt taurum.] Eum ego intelligo, de quo Psalmus: [Placebit Deo super vitulum nouellum cornua producet, & ungulas.] Quid in hos paricidas imprecetur, attendite; [Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura.] An vestra consilia pro Iesu, an potius contra Iesum suscipiantur, videte. Nihil vobis boni procedet, si Iesum habueritis inimicum.

2. Inuidia
cecatos
Pharisæos.

Horatius.
Chrysolog.
serm. 172.

[Quid facimus, quia hic homo multa signa facit:] Inuidia & furoris disputatio est, torquetur inuidia gloria & laude aliena: alterius bonum suum malum reputat. [Inuidia Siculi non inuenire tyranni maius tormentum:] Id Poeta in Satyra. Pulchre Chrysologus declamat in hunc modum: [Suos semper amplius inuidia consumit: inuidia suorum carnifex semper extitit: extendit sensus, torquet animos, disrumpit mentes, corda corrumpit. Et quid plura? Hanc qui receperit, sua sustinet sine fine supplicia, quia in se semper diligit suum habitare tormentum. Quis malorum finis, ubi alterius bonum poena est, ubi cruciatus est aliena felicitas? Malum multiplex: quot sunt prosperitates hominum, tot sunt tormenta inuidorum. Cum alijs vitijs animus configere poterit Christianus: inuidiam quisquis, antequam sentiat, non fugerit, non euadit.] Hæc ille: In sacra scriptura Iob; [Parvulum occidit inuidia.] Verè enim miseri & abiecti animi est aliorum gloria disrumpi. Sed quò progrediatur hic sensus inuidia, in fratribus sancti Iosephi cogitate, qui ad se venientem, & munuscula paterna afferentem vita mulctandum primum, deinde seruituti demum addicendum putarunt, quòd patri præ omnibus charus esset, quòd diuina oracula somnio inuoluta fratribus proderet. Saul enim

Iob. 5.

Gen. 37.

1. Reg. 20.

grauis inuidia, quàm dæmone vexatum intelligere facile potestis, ex eo quòd David cythara & carmine Dæmonem pelleret, inuidiam lenire non posset, quin in ipsum beneficium Psalterium lanceam furiosus Rex iaceret. [Quid facimus?] tandem queritis, o Pontifices, Cur ita? [Quia hic homo multa signa facit.] Dicite per Deum, vera an falsa? Cæci visum non verum putatis? Lazari vitam non comprobatis? signa quidem fatentur vera, eaquæ multa. Atqui oportebat potius gratulari, & de accipiendo Messia regno

cogi-

cogitare. Cessauit antiqua querela: [Signa nostra non vidimus: iam non est Propheta.] Imò verò est maximus Propheta: signa sunt tanta & talia, vt neque plura, neque maiora optare possitis. Sed, nimirum, ea cæcitate nihil est desperatius, quæ vltro oculos claudit. Auertat Deus hanc pestem ab animis nostris. Nihil vtile, nihil commodum adhiberi animo possit, qui bono torquetur: sunt morbi ad eò pestilētes, vt ipsa medicamenta in venena conuertant.

[Vnus autem ex eis, Cayphas nomine, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit nobis, vt vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit, sed cū esset Pontifex anni illius, prophetauit.] Hic primū admirabilem diuinæ sapientiæ rationem nemo satis celebrare possit, quòd ea lingua Cayphæ ad eximiam prophetiam edendā vsa sit, quam linguam Cayphas ipse ad summum sacrilegiū & blasphemiam commouebat. Manus illæ furentium tortorum & carnificū impiorum, quæ scelus omnium maximum in Christo interficiendo perficiebāt, administræ fuere summi sacrificij, quod Deo super omnia, quæ vnquam oblata sunt, cordi fuit. Pulchrè enim eas manus sanctus Leo dixit Redemptori esse famulatas. [Admisit (inquit) in se impias furentium manus, quæ, dum proprio incūbunt sceleri, famulatae sunt Redemptori.] Nihil igitur est, quod diuinæ prouidentię amplitudinem fugiat, nihil, quod Dei sapientiæ ad altissimos suos fines non seruiat: vt [diligētibus Deum omnia (vt dixit Apostolus) cooperentur in bonum.] Malo Deus bene vititur, neque eius sapientiam vincere potest cuiusquam malitia. Est alterum in eodem facto præclarum documentū, quòd prophetiam Cayphæ pontificatui assignat Ioannes, vt intelligamus planè personæ peruersitatem non obesse officij dignitati. Id Chrysostomus notat his verbis: [Vides, quāta sit Pōtificalis potestatis virtus. Cū enim Pōtifex esset, licet indignus, prophetauit, nesciens tamē, quid diceret.] Augustinus similiter: [Hic docemur etiam homines malos prophetiæ spiritu futura prædicere, quod tamen Scriptura diuino tribuit sacramento, quia Pontifex fuit, id est, summus sacerdos.] Itaq; non meritum, sed locum hominis oportet attendas,

Psal. 73.

3. De malo bene vti: neque personam respicere, sed officium Pontificis.

Leo serm. de pass. Dñi.

Rom. 8.

Chrysost. hom. 64. Aug. tract. 49.

1. Petr. 2.

Galat. 2.

das, vt dicto audiens sis. Dominis etiam discipulis obediendum Petrus præcipit: Paulus in Apostolis se non cogitasse scribit, quales aliquando fuerint, sed quo munere fungerentur, id mente agitalle. Deum enim personam hominum non respicere. David Saulem Regem impium atque sceleratum colebat atque observabat, quod, licet nequam, Rex tamen esset: neque in animum vnquam induxit in eum, qui esset vnus à Domino, manus sibi iniiciendas. Itaque, si sit improbus tuus præfectus, tamen parere debes atque obsequi: nihil de obediētia tua detrahit eius improbitas: sibi erit malus, si malè visat, tibi, si malè non præcipit, malus non erit. Christi sententiam mementote: [Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei: omnia ergo, quæ dixerint vobis, seruate & facite: secundum opera eorum nolite facere.] Fit verò bonorum causa, vt mali quoque antistites & præpositi propheterent. Neque tam personæ rationem habet Deus, quàm officij ac dignitatis: quò fit, vt persæpe melius videat, quid factio opus sit malus prætor, quàm ciuis bonus. Dictum est à Salomone præclare: [Diuinitas in labijs Regis: & in iudicio non erabit os eius.] Quod si de folio Regni, de cathedra Moysis ita diuinæ literæ sentiendum docent: quid de ipsa cathedra sanctissima Petri, imò verò Christi, existimare debemus? An qui Caiphæ, quòd esset Pontifex, tametsi sceleratissimus ac nefarius, in publico concilio vaticinium certissimum inspirauit, is deerit vicario Christi in rebus ad fidem salutemque Ecclesiæ vniuersæ spectantibus? Abcant, abcant non solum impij, verum etiam stulti hæretici, cum præclaris dogmatibus suis de Papatu abrogando: qui Ecclesiam Christi Synagogam Satanæ vocant: temeritatis atque impotentis tumuæ apud imperitam & miseram plebeculam gloriam quarerent: nos diuinis oraculis instructi cum Hieronymo, cum Athanasio, cum Chrysostomo, cum Augustino, cum Bernardo, cum cætera sanctorum Patrum corona, Pontificatus Petri privilegia agnoscamus, prophetiæ spiritum illi in perpetuum datum, id est, certò de huiusmodi auctoritatem inconcussam & suspiciamus, & veneremur, & verò, inuitissimis hæreticis, prædicemus.

Pron. 16.

4. Ex Christi morte salus omniū.

[Expediit (inquit) vt vnus moriatur homo pro populo, & non

& non tota gens pereat.] Huc tota Scripturæ veteris series pertinet: oportuisse Christum pati, ut populum captiuum peccato, suo sanguine liberaret. Id Elaias: [Si poluerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur:]& [Omnes nos quasi oves errauimus, & posuit Dominus iniquitatem omnium nostrum super eum.] Quid Zacharias? [Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos.] Quid Hieremias? [Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam,] nimirum, ex persona Christi. Longum esset ire per singula. Certè hoc illud animal est, quod, iuxta legem, omnia super se maledicta portabat, si Cyrillo fidem habemus. Hic Ionas ille, quem oportuit in mare deiici, ut tempestate iactari ceteri desinerent. Hic Ioseph venditus & captiuus, quò fratribus & familiaribus vniversæ contra impendentem calamitatem, & famem alimenta constituerentur. Omnes, quicunque salui & liberi sunt, in Iesum intuentur, vnicum salutis autorem. Nimiùm ingratus est, nimiùm durus, qui tanto beneficio non pervincitur, non obligatur, non totus denique tenetur obstrictus. Paulum hæc commemorantem mihi videte: [Charitas Christi vrget nos, & stimantes hoc, quia si vnus pro omnibus mortuus est: ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus, ut, qui viuunt, iam non sibi viuunt, sed ei, qui pro ipso mortuus est.] Talem de Christi morte & charitate sententiam vtinam, sicut fide tenemus omnes Christiani, ita actibus dignis prosequamur.

[Iesus ergo iam non in palam ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem iuxta desertum.] En quò perduxerint homines Deum, impij & scelerati Seruatorem suum, ut occultare se cogeretur, ut relinquere frequentiam vrbium, & latebras solitudinis quærere. [Facta est (inquit) mihi hereditas mea, quasi leo, dedit contra me vocem, ideo ego odiui eam.] Quid autem in illo deserto ageret Iesus, non est obsecrum. Sciebat appropinquare, imo verò instare sibi diè passionis, quid aduersarij molirentur, nouerat: quid Pater æternus constituisset, peruidebat. Itaque meditabatur futuram pugnam, parabat se ad agonem, certus mori, & certate pro nobis. Ibi Patrè pro nobis deprecabatur, pro ipsis hostibus

*Hier. 18.**Esa. 53.
iuxta 70.*

suis vota faciebat. Audire mihi videor orantem, atque ita loquentem: [Attende Domine ad me, & audi vocem aduersariorum meorum. Nunquid redditur pro bono malum, quia foderunt foueam animam meam? Recordare, quod steterim in conspectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & auerterem indignationem tuam ab eis.] Talia quidem apud clementissimum Patrem Iesus de nobis queritur, talem pro nobis animam ardoremque patiendi gerit. Nos vero, nisi extrema amentia desperati sumus, Redemptoris nostri passionem pijs animis ac mentibus suscipiamus, tantisper à tumultu & perturbatione rerum humanarum animum seuocemus, meditemurque attentius, quis ille sit, [qui pro nobis dolet,] ut Esaias monet, quot & quanta ex nostra causa perferat: quo animo, quo nostræ salutis desiderio cuncta libenter opprobria, durissimaque cruciamenta lubeat. Ita fiet, ut non simus eius omnino misericordia indigni, atque ut aliqua ex parte consortium passionis adepti, vitæ quoque immortalis simus participes.

SABBATO POST

DOMINICAM

PASSIONIS.

Cogitauerunt Principes sacerdotum, ut & Lazarum interficerent. Ioan. 12.

1. *Cecitas
& pertinacia
Iudeorum
aduersus
Christum.*



Ncredibile est, in quod profundum malitia humana se det, ut ipsam diaboli malitiam vel æquare, vel proximè ætari videatur. Non fuit satis sæuissimis Christi hostibus Phariseis, & Scribis, calumniari doctrinam, criminari vitam, miraculis quoque obrectari, eaque Satanæ tribuere: quin etiā, cum signorum euidentissima gloria apud se premerentur, ut magnitudinem negare, multitudinemque non possent, tamen sententijs

tijs omnium damnant: neque hic consistunt, sed Lazarum virum nobilem, nihil peccantem, eo nomine solum necandum sibi cōstituant, quòd vivat, quòd ipsa veritate vitæ ætæque potentiam eius, qui se à mortuis excitavit, ostendat. Complures enim eo tam certo testimonio adduci videbant, ut crederent in Iesum. Itaque de medio tollendum censent. Felicem planè dixerim Lazarum, qui comes iam Christi sit, eodem inimicorum Christi suffragio neci adiudicatus. Sed videte immensam istorum sicariorum stultitiam, quam bene Augustinus animadvertit: [Si enim Lazarus verè erat ex mortuo vivus à Christo redditus, num cum vitam Lazaro eriperent, potentiam quoque Christo detrahebant, ut non posset iterum ad vitam reuocare extinctum?] At auertat à nobis Deus, ne in cordis cæcitatem duritiàmque tradamur. [Impius (ait Scriptura) cum in profundum peccatorum venerit, contemnit.] Cum enim in quippiam sibi omnino eundem mens humana constituit, quidquid obuium, quicquid contrarium offendit, nihili facit, dum ad destinatam libidinē veniat. Saulē nostis toties Davidi insidiantem, nec monitis optimis filij, neque ipsius benefactis, neque ipsa, quam perpetiebatur, diuturna molestia, ab impio instituto reuocatum, cumque Dei responsa non haberet, Pythonem & diabolum, quem ipse sustulerat, adiisse.

Aug. tract.
50. in Ioan.

Prov. 18.

2. Primarios viros
valde prodesse
cate-
ris in reli-
gione.
Galat. 2.

[Multi (inquit) propter illū (Lazarū intelligite) abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum.] Valde equidem optandum esse video, ut nobiles, ac primarij viri Iesu obsequantur, & seruiant, quòd sine dubio permultos suo exemplo alios ad Iesum adducant. Talis quidem fuit Saulus insignis dudum Ecclesiæ persecutor: idem iam magnus defensor & dux eorum, qui inuocant nomen Iesu. [Eram, ait ipse de se, ignotus facie Ecclesijs Iudææ: tantum auditum habebant de me, quia qui persequabatur nos, nunc euangelizat fidem, quam aliquando expugnabat. Et in me clarificabant Deum.] Vultis huic alterum simile exemplum? Respicite Aurelium Augustinum, qui, cum Manichæorum dux strenuus esset, victus ab Ambrosio, imò à Christo, is euasit in fide catholica tuenda & propaganda, ut Manichæi omnes hæretici oppugnatorem falsarum sectarum acriorem experti sint neminem.

neminē. Itaque & Paulo illi Iudei, & huic Augustino hæretici invidias innumerabiles moliri, exitumq; machinati sunt, quod aduersus Lazarum Pharisei designarunt. Ferre nullo pacto Satanas potest primarios suos milites, vel etiā duces egregios ad Christi militiam transfugere, & bellum contrā inferre, cum præsertim magnas secum familias ducere ad castra Dei minimē ignoret. Cuius furorem, atque insana consilia Dei sapientia irridet. [Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania?]

Psal. 2.

3. *Ex oppu-
gnatione ini-
quorū, iusto-
rum laudes
clariiores.*

Veruntamen ad acriorem Pharisaicæ inuidiæ dolorem incitandum, quo tēpore hi de interficiendo Lazaro cogitāt, imminuendæ gloriæ Christi gratia, eodē tempore Christus amplū sibi ingressum in urbem, vel potius triūphum ornatissimū parat, quō res gesta illustrior fiat. Itaq; cū ciues Hierosolymitani eius aduentū cognouissent, obuiam veniēti prodeundum sibi putarunt, omni lætitiæ & gratulationis significatione adhibita, omnibus gloriæ ornāmētis, faustisq; acclamationibus regis maiestātē testificati: quorum ea præcipuē mens fuit, vt tam insigne facinus Lazari ab inferis excitati debitis laudibus prosequerentur. Sic enim Ioannes narrat: [Testimonium perhibebat turba, quæ erat cum eo, quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis. Propterea & obuiam venit ei turba, quia audierūt eum fecisse hoc signum.] Hæc Ioannes. Quauis igitur Pharisei angantur, & se discrucient, atque omnes in partes vertant, vt Christi gloriam obscurent, velint, nolint, clariorem visuri sunt & illustriorem: vt inuidia rumpi cogantur, & dicant inter se. [Videtis, quia nihil proficimus: Ecce mundus totus post eū abit.] Itaque, fratres, causam nos Dei agamus fideliter, nostrā ei curæ esse ne dubitemus, quicquid obtrahēt, & obganniant aduersarij, virtutes veras obscurare nō possunt, magis etiam insectando, & contrā nitendo illustant. Hanc viam tenere Patres, Ioseph, David, Daniel, ceterique integritate vitæ atque innocentia cōspicui, quos inuidia inimicorum ita exercuit, vt redderet sine dubio clariiores. David sanē itale cōparabat, vt diceret. [Volūtariē sacrificabo tibi, quia fuisti adiutor meus, ppter nomē tuum, quia bonū est, & super inimicos meos despexit oculus meus.] Idē etiā in hunc

Psal. 53.

hunc diem intuens, quo Christus triumphat inuitis ac multū dolentibus Phariseis. [Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet.]

Psal. 111.

Cur autem asello vectus est Dominus, idque eo potissimum die, quo glorians & triumphans in urbem celeberrimā subit? Nā qui pedibus iter facere solitus erat, & breue spatiū cōficere habebat, quid opus fuit nouo genere incessus vti? Quod si equitandum erat, cur non honestior aliqua species quæsitā? Ipsa res planē mysterium demonstrat & parturit: neque tam commoditatis suæ, quā nostræ institutionis rationem habuisse summum magistrum, monet. Primum igitur ad contemptum gloriæ mundanæ videtur mihi Christus asellum delegisse ad triumphum, non curru, non equo vehi voluisse, vt quā sibi parum cordi esset totus ille apparatus, & acclamatio, & occurfus, ostenderet. Id vile iumentum & quidem precariō acceptum commodē probat. Placeat enim Diui Chrysostomi sententia ita dicentis: [Nō propter mysterium solum super asinam, sed & mensuram nobis sapientiæ tribuens, demonstrat, quod non super equos ferri necesse est, sed sufficit asino vti, & eo, quod necessitatis est, esse contentum.] Itaque moderationis & gloriæ contemptus Christus eo factō documentum dedit. Sapientissimum virum Dauidem Scriptura commemorat, cū honorificē esset exceptus à Rege Achis in palatium, amentis speciem & actus induisse, quod mallet ludibrio vitam tueri suam, quā gloria inuidiosa in discrimen incurrere. Non est mediocris sapientiæ mundi gloriam contemnere, atque eam ob rem se optare contemni: quod de sancto Moyse laudat Apostolus: [Maiores diuitias (inquit) æstimans improprium Christi thesauro Aegyptiorum.] Præterea mansuetudinem in asino Christus probauit, quod sanē animal, inter homines vile, parumque vtile habetur rebus magnis gerendis: attamen spiritalibus & antiquis Patribus non vulgari vsui fuit. Eo & Abraham vectus est, & Abigail, & Iudices Israel plerique viri præstantes. Aliter enim Deus, aliter homines de rebus iudicant. Homines equo gaudent & volitant, de Deo autem Dauid canit: [Non in equo, neque in tibijs viri benelacitum est ei:] [Semper enim mansuetorum & humilium tibi

4. Tribus
ex causis
Christum
asello vsurum.

Chrysost. ho
mil. 64. in
Matth.

1. Reg. 21.

Hebr. 11.

Psal. 146.

- Iudith* 9. tibi placuit deprecatio,] aiebat sancta Iudith. Quare neque iumento vehi, neque iumentum etiam similitudine designari Christus recusavit, cum super iumentum suum Samaritanus vulneratum illum imposuisse dictus est, quod de ipso Christo interpretatur Ambrosius. [Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus,] non bellicum equitatum, sed rusticum magis probat, ut se pacem, non bellum meditari omnes intelligant. Tertiū iam præceptum illud est, quod nos docuit, quales ipsi maxime idonei gestando simus. Namque anima velut vectura quadam Deus utitur. [Portate (ait Apostolus) Spiritum sanctum.] Quis sanè eques lenis & placidus non amat ferociam, non importunos assultus equi, magis sedem eius probat animalis, quod sedatè & æqualiter incedit, quod [non equitem dorso, non frænum depulit ore.] Vultis ne alitem ferendo oneri facilem, virgæ patientem, non calcitrantē, non ferocientem cernere? Audite, quæ suos ratione cælestis præceptor informet: [Si te percusserit in vna maxilla, præbe ei & alteram: si te angariaverit mille passus, vade cum eo & alia duo.] Hos mores mundus non probat, imò verò contemnit, & irridet; at Dei sapientia amat & probat. Patientiam, mansuetudinem, modestiam, humilitatem Deus charam habet: ei libenter insidet animæ, quæ his moribus instructa est.

IN DIE PALMARVM.

1. Ecclesiā hodie coniungere res valde inter se discrepantes, lætitiā palmarum cum mærore passionis.



VAE res inter se maxime dissident, eas hodie no die Ecclesiæ sacrosanctæ consuetudo coniungit & copulat. Vno enim atque eodem die, festum & lætum ritum palmarum celebrat, & funestæ mortis ac passionis Christi historiam

secun-

secundum Matthæum recitat: Christi Dei nostri triumphū & gloriam cum ignominia crucis atque acerbitate componit. Exrissimam hodie processionem solenni ramorum & reliqui festiui apparatus ceremonia vehementer insignem, Missa cum summa quadam moestitiæ significatione sequitur, pulla veste, cæterisque luctus insignibus, post faustas victoriæ acclamationes, post Osanna illud iucundissimum, statim tristissimas voces audimus, atque impios illos populi furentis clamores: [Crucifige, crucifige:] quos ipsum cælum perhorrescere, & vix ferre posse videtur. Ecquid causæ esse arbitramini, ut res summo opere discrepantes vno tempore inducantur? Nonne à Sapiente sapienter est dictum? [Musica in luctu, importuna narratio.] Nam plebem eandem, ac vile vulgus intra sex totos dies Christo victoriam ac triumphum cecinisse, & idem Christum ad crudelissimum crucis teterrimumque supplicium depolcuisse, & quem Dominica die gloriosissimum Regem prædicarunt, eundem cum latronibus Feria sexta ad necem eduxisse, mirandum adeò non est, cum vulgi leuitate possit leuius esse nihil. At populi Christiani tantam dignitatem & gravitatem hæc tam diuersa vix horæ intervallo agere, Ecclesiæ quæ sapientiam palmarum solennem benedictionem cum lugubri passionis cantu coniungere, mirari profectò quicuis iure optimo possit. Vestes intra breue tempus mutari, cantica in luctum verti, palmarum lætitiæ lachrymis & gemitibus concedere, paucarum horarum spatio, aut insipientiæ leuitas est, aut exquisitæ alicuius arcana quæ sapientiæ magna significatio. Et quoniam illud cadere in Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, nullo modo potest, demus operam, ut quid hic lateat rationis, quoad licet, exploremus. Nam, ut Bernardus scitè dixit: [Processio plausum habet, passio planctum:] atque huius quidem coniunctionis affert is causas duas: vnā, ut seculares intelligant lætitiā vitæ huius tristē habere exitum: alterā, ut spirituales cognoscant ad gaudia vitæ æternæ per passionem esse perueniendum. Quibus sanè rationibus ita assentimur, ut mysticā quandam aliam potiore esse iudicemus. Etenim quauis passionis

Ecclesi. 22.

Bernard. sermo. 1. in die palmarum.

fionis Christi & mortis per se ipsa quidem commemoratio lugubris & acerba videatur, tamen Domino nostro, eiusque Ecclesiæ cœlestis consilij conscia ad lætitiā potiùs, & gloriā, & triumphum pertinere videtur. Id quò meliùs intelligatur, pauca quædam, quæso, cognoscite.

2. Ideo palmarū festū præire, quod passio Christi victoriam fuerit & triumphus.
Ioan. 10.
Esaï. 53.
Hier. 12.

Luc. 12.

Heb. 10.

Cant. 3.

Principiò nulla Christus vi, nulla externa violentia coactus est pati & mori: sed summa voluntate, atque penitus sponte sua eò est inductus, neque temerè aut casu, sed còsilio ac deliberatione certa, mortē, & genus id mortis subiit. Cuius rei testimonium idem dixit. [Nemo tollit animam meā à me: sed ego pono eam.] Cui astipulatur Esaias ita dicens. [Oblatus est, quia ipse voluit.] Hieremias item: [Dedi dilectam animam meam.] Huic certissimo documento adiūgite alterum: Nullum fuisse temporis punctum, quo nō haberet Christus animo ac mente præsens & mortis genus, & horā ipsam morti subeundæ decretam, eamque cogitationē (quo erat erga Patrem amore, atque ad salutem hominum studio propenso) iucundam, & gaudio plenam Christo fuisse, cuius lætitiæ & voluptatis significationem non mediocrem licet animaduertere in illis eius verbis: [Ego baptismo habeo baptizari: & quomodò coarctor, usq; dum perficiatur?] Paulus quoque confirmat eū, ex quo primū in visceribus matris Mariæ homo est factus, protinus se obtulisse Patri, mortēque ferendam libenter suscepisse pro nobis. Verba sunt Pauli hæc; ideò [ingrediens mundum (id est, vt Anselmus bene exposuit, quo primū tempore homo esse cæpit) dicit; hostiam & pro peccato noluisse, corpus autem aptasti mihi: hoc locaustumata & pro peccato non postulasti, nec placuerūt tibi, Tunc dixi: Ecce venio.] Quod quid est aliud, nisi pròptum se & libentem sacrificio crucis offerre? Itaque in sacro cantico cum de spinea corona, qua transpunctus est crudelissimè, sponsa loqueretur, & afflictum eius caput nobis exponeret videndum, tamen ita agit, vt de re antiquissima sibi ac plena iucunditatis dicere videatur: [Videte (inquit) Regē Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua, in die desponsationis eius, & lætitiæ.] Ex eo igitur, quantum mihi videtur, nobilis hic, cælestique sponsus Ecclesiæ coronam illam ignominiosam, & sentibus acerbam tanquam

sertum

festum aliquod ex rosis floribusque adornatum, præ amore patiendi considerabat. Iam verò quanquam in omni tempore passionis suæ diem sibi festum latumque existimauit, tamen Christus nunquam eius lætitiæ clariora & expressiora indicia præbuit, quàm ipso iam mortis tempore instante. Quapropter Marcus eum narrat, cum extremum Hierosolymam iter ingressus est, tanto ardore & celeritate præuectum, ut viæ comites longo intervallo antecederet, idque discipulos & animaduertisse, & esse miratos. [Et ipse (inquit) præcedebat eos in viâ, illi verò stupebant.] Iam in ipsa vltima cæna, quam cum suis egit, quam significationem dederit animi sui ardorisque illius incredibilis, quo mortem prosequeretur salutis nostræ necessariam, credo vos omnes meminisse. Nam cui illa amantissima excidere verba de animo possint? [Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.] Cuius rei non ignarus Ioannes, eam ipsius horam appellare solet: [Sciens (inquit) Iesus, quia venit hora eius.] Nostis verò eum diem alicuius proprium dici consuevisse, atque horam, in qua votis quispiam potiat. Erat in Christo tantus erga homines amor, erat paternæ gloriæ cupiditas tanta, ut eo tempore, atque ea hora, qua & homines esset redempturus, & Patris æterni gloriam recuperaturus, nihil esse posset ei gratius, nihil charius, nihil in honore potius. Quæ cum ita sint, fratres, mirabili ac diuino consilio sancta Ecclesia passionis Christi Domini commemorandæ ac celebrandæ initium esse voluit, & exordium quoddam, festum triumphalemque sacrarum palmarum apparatus, atque omnem illam lætissimam pompam, quam vidistis: ut Christianus homo cognoscat, alique consideret, tanti fuisse apud optimum Dominum serui salutem, ut in ea comparanda non solum sanguini non pepercerit & vitæ suæ, verum etiam in lucro id, & honore, & voluptate posuerit. Quam Christi charitatem in se quisquis attentius considerat, non potest se non ingratisimum iudicare, si tanti beneficii immemor sit.

Nunc videte, quàm sit in prisca lege præclare hæc victoria crucis, atque hic triumphus Christi pro nobis occisi signifi-

Marc. 10.

Luc. 22.

Ioan. 13.

3. Sacrificium suum Christo pal-
mis & festo
apparatu
significari
placuisse.

nificatus. Extat legis antiquæ decretum in hæc verba: [Decima die mēsis huius tollat vnusquisq; agnum per familias, & domos suas.] Decima quarta luna mēsis primi, id est Martij, agnum immolari solitum, vt Phase, id est pascha celebraretur, omnes vos nosse credo. Dies, omnino quatuor, antequā immolaretur agnus, iubebatur legi, & separari à grege, & domum agi: itaque eo die ibat vnusquisque ad pascha, & futurā victimam festis clamoribus, & ramis, atq; omni significatione lætitiæ domum deportabat. Erat enim is agnus monumētum antiquæ libertatis iucundum, quam, Ægypto relicta, & Pharaone oppresso, Israelitæ consecuti fuerant ex durissima seruitute. Hic quis non animaduertat, quod Paulus admonet, vmbra fuisse legem futurorum bonorum? Fuit enim, si qua alia, illa tristissima prophetia hæc agni paschalis ad Christi passionem & mortem dilucidè & expressè delineandam. Nam decima quarta luna Christum pro nobis traditum, & comprehensum, & opprobria, necemque perpeſsum, ac sanguine suo illo immaculato genus humanum ex diaboli seruitute & tyrannide liberasse, nemo Christianus ignorat. Hoc igitur ipso die, qui propriè quatuor antecedit dies (vt etiā adnotarunt viri sapientes, præcipuè Chrysostomus) hoc, inquam, die, qui semper diebus quatuor antecedit, & tunc necessariò incidit in lunam decimam, quæ fuit dies hebdomadæ prima, quam nos Dominicam appellamus, hoc (inquam) die agnus immaculatus, qui tollit peccata mundi, in urbem Hierosolymā ingreditur, breui post immolandus: sanguine suo liberaturus homines, & captos redempturus, & in libertatem filiorum Dei reuocaturus. Quæ quidem est maxima Christi gloria, triumphus sempiterna memoria dignus. Eam ob causam excipi hodie voluit cum tanta illa pompa, cum lætis vociferationibus, cum effusa lætitiæ celeberrima significatione. Quæ considerans omnia sapienter Ecclesia, passionē Christi lætissima processione, dulci modulatione, palmarū insignibus excipiendam duxit, cum regnum Christi ex eius sanguine & passione quæsitū, stabilitū, confirmatūq; cognoscat: ita enim prædictum est, Christi imperiū & principatum fore super humeros eius; quod nihil est aliud, vt Patres con-

Heb. 10.

Chrysost.
hom. 64. in
Ioan.

consentiunt, quàm per crucem & passionē Christū in homi-
nibus regnaturum. Quare, instante iam die mortis & crucis, *Esai. 9.*
Spiritus sancti impultu plebs illa Hierosolymitana veniēti *Illud Esai.*
Regi suo obuiam prodijt, vocibus faustis & factis præclaris, *Factus est*
regnum Christi mirabile, diuinitus datum canens: Huc enim principa-
spectant illa; [Hosanna filio David: benedictus, qui venit in tus eius su
nomine Domini, Rex Israel.] Quem passionis Dominica: per hume-
gloriosissimum fructum considerans sancta Ecclesia, læta & rum eius.
festiua voluit esse huius magnæ hebdomadæ exordia, atque *de cruce*
in precibus sensum suum, atque hanc diuinam lætitiā ita ali- *Christi di-*
quando testatur: [Ad beneficia recolenda, quibus nos instau- *stium docet:*
rare dignatus es, tribue venire gaudentes.] Neque ab eo my- *Leo, serm.*
sterio significando abhorret, quod sacer Euangelista Domi- *8. de pass.*
num in Betphage venisse narrat, atque inde apparatus & *Dom. Am-*
pompa futuro triumpho adornare cepisse. Erat enim Beet- *bros. lib. 4.*
phage, vt tradit Hieronymus, oppidulum sacerdotū, in quo *de fid. ca. 1.*
victimæ paschales continebantur, atque inde solenni ritu ad *Iustin. in 2.*
sacrificiū Hierosolymā agebantur. Fuisse autē in more con- *Apolo. Ter*
stat nō solum Hebræis, de quibus iā dixi, sed etiā cæteris na- *tull. 3. con-*
tionibus, vt victimæ coronarentur, & lato carmine, & Re- *tra Marcio*
gijs insignibus sacrificio subijcerētur, autor idoneus Plini⁹, *nem. Cypr.*
cuius hæc verba sunt: [Coronas Deorū honori sacrificantes *lib. 2. c. 21.*
sumpsere, victimis simul coronatis.] Id si quis dubitat, ex *aduersus Iu-*
actis Apostolicis argumētūumat, vbi Lucas refert Lycæ- *deos.*
nios Paulo & Barnabæ, tanquā dijs, sacrificare conatos, ac il- *Plinius lib.*
lud adiūgit: [Sacerdos quoque Iouis, qui erat ante ciuitatē, *16. c. 14.*
tauros & coronas ante ianuas afferēs, cū populis volebat sa- *Aff. 14.*
crificare.] Ac quia Regum insigne erat diadema, hoc est, vit-
ta quædam fronti circumdata, etiā id hostiæ vittarum insig-
ne adhibebatur, quod Poëta in Sinone insinuat, iurante per
vittas, quas hostia gesserit. Quæ omnia cōpertinēt, vt Chri-
stum intelligamus, cū ad sacrificium crucis sese accinge-
ret, & ob id certus patiendi Hierosolymam peteret, voluisse
regia pompa excipi, regnumque sempiternum palmarū in-
signibus denuntiari.

Palmarū ramos prætulisse ciues Hierosolymitanos in ho- *4. Palmas*
dierno triumpho audistis; neque ignoratis sanē vsum om- *Christi imi-*
nium das. *tatione no-*
b. esse gestā

- nium gentium, siue Hebræi, siue Græci, siue etiam Romani fuerint, palmam semper existimasse insignie victoriæ. Neque ea consuetudo ratione vacat, cum historici & naturæ scriptores tradant, id esse palmæ mirabile ingenium, ut quod cæteras arbores incuruat & deprimat, palmam erigat potius, & producat pondus impositum. Neque enim cedit, neque flectitur onere, sed se ipsam magis confirmat, atque attollit, quod præclarissimum est victoriæ genus. Plinius quidem sic tradit: [Palma arbor inuvalida, in diuersum enim curuatur. At populus contrà omnia inferiora panditur: palma in contrarium fornicatur:] hoc est, fornicis instar attollitur, & resupinatur. Xenophō quoque illustris Historicus ac Philosophus Cyrū illū magnū Persici imperij auctore, cum Babylonem obsideret, turres in ipso flumine Euphratis, palmis suppositis, instruxisse, atque eo artificio urbem potentissimā expugnasse, literis commendauit. Eo igitur instituto ad significandam Christi Iesu gloriosissimam de peccato & morte victoriā, diuinum numē populo Hierosolymitano hunc maximè palmarum apparatus inspirauit. Verè enim Christi regnum, & gloria persecutionibus & afflictionibus creuit: ac super dorsum eius fabricasse peccatores Scriptura dicit. Quæ verò fuerint machinæ illæ tot cruciatuum, tot conuictorum, sputorum, colaphorum, verberum, spinarū, clauorū, atque omne genus iniuriarū, quis vnquam dicere, vel etiam cogitare satis possit? Verū nihil tanto pondere malorum nostrorum flexus, nihil depressus, nihil superatus est, quin altior & gloriosior surgeret, & caput supra cælos omnes attolleret. [In eo (inquit) quod passus est, potens est & ijs, qui tentantur, auxiliari.] Item Petrus; [Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, iustitiæ viuamus: cuius liuore sanati estis.] Ecce crucis præclaram victoriā, in quam ipse ascendit, ut fructum illius deciperet, sic enim habet diuinū carmen: [Dixi, ascēdam in palmā, ut colligā fructus eius.] Huius palma fructus scire cupitis? eundem Petrum audite; [Per resurrectionem Iesu Christi, qui est in dextera Dei deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hære-

hæredes efficeremur] Puto vobis pulcherrimos videri glorioſiſſimæ palmæ illius fructus. Neque immerito palmarum ramis exceptus eſt Rex, qui victoria ſempiterna hoſtibus proſtigatis, in libertatem caeleſtemque patriam genus humanum aſſeruit. Illud ſuper eſſe video, vt nos quoque palmas portemus, & manibus ipſis, non ſolum vocibus, victorẽ Regem victores ipſi proſequamur. [Nõ enim coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.] In feſto quidem tabernaculorũ palmas prætere de Iudaicus populus iubebatur; nos verò feſtũ eum diem celebrabimus palmis adornati, qui mendo ac propria carne deuictis, in ciuitatem caeleſtẽ, peregrinatione omni exacta, nos feliciter aſſignauerit. Tales enim in illa curia vidiffe ſe Ioannes caeleſtes ciues commemorat: [Et palmæ (inquit) in manibus eorum.] Erit quidem id, ſi Chriſtum imitati fuerimus, ſi gnauiter, ſi fortiter vitijs, & concupiſcentijs obſtiterimus: erit id, ſi tentationes varias ac perſecutiones hominum generoſè tulerimus, vt poſſimus iure dicere; [Non ſolum autem, ſed & gloriamur in tribulationibus.] [Gaudet enim patientia duris,] vt dicebat Cato. Sic enim ſe res habet; eos animos Deus ſempiterna ſapientia ſua maioribus laboribus cumulat, quos videt ijs in cõmodis alius aſſurgere, quod ad diuinam iuſtitiam pertinere magnus Dionyſius Areopagita rectè interpretatur: [Magis (inquit) eſt diuinæ iuſtiæ proprium, nequaquam emollire atque eneruare optimorum quorumque maſculum ſenſum largitione carnalium, & illos in præclaro inflexibiliq; ſtatu ſolidare.] Paulũ vobis proponite, cuius ſunt verba; [Peto, ne deficiatis in tribulationibus meis, quæ eſt gloria veſtra.] Gloriam non ſolum ſuã, ſed etiam ſuorum cenſuit, pro Chriſto acerbiffima quæque perpeti. Quapropter, fratres, nobis palmarũ ramos ex Eccleſiæ inſtituto hodie ſumamus, & Chriſti paſſionem iam iã inſtantiem, non ſolum pijs meditationibus, ſed etiam factis clarioribus, atque illuſtri ipſius crucis geſtatione, id eſt, maioribus carnis afflictionibus, omniq; macerandi corporis ſtudio proſequamur. Ita fiet, vt Chriſti triumphum pro dignitate celebremus.

1. Tim. 2.

Exod. 23.

Apo. 7.

Rom. 5.

Cato apud

Lucanum.

Dionys. ca.

8. de diuin.

nomibus.

Ephes. 3.

IN EADEM DO-

MINICA, CONCIO

SECUNDA.

Cum appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Bethphage, ad montem Oliueti, tunc misit duos discipulos suos. Matt. 21.

1. Quid iumentum significet alligatum: quid Christum portans.



QUONIAM facta Saluatoris nostri plena fuisse significationis spiritualis & doctrinæ celestis, nemo pius ignorat: tunc verò ea, quæ ab usu & consuetudine mortaliū longè distant, facile est alicuius occultioris mysterij insinuandi causa adhibita interpretari: quale in primis est illud, quod hodierno die à Christi

gestum accepimus, qui iumentum ad iter perbreue sibi quæ fuit, solitus pedibus plurimum viæ facere, quiq; alias occultè & clam ingrediebatur in urbem celeberrimam, omnemque popularem gloriam à se alienabat, nunc de industria maxima frequentia hominum, extraordinario & vestium & ramorum apparatu, inusitato carminum applausu excipi voluit. Quoniam verò actus Dei hominis, præter arcanam diuinæ sapientiæ notionem, moralem etiam continent eruditionem, de ea non nihil in præsentia dicendum censui, ut quid iumentum illud vile, cui insedit; quid vestes strætæ, quid rami cæsi significant, ceteraque, si qua sunt, cognoscatis. Atque illud primum occurrit hominem, cuius gratia hæc à Deo geritur, iumentum, nisi designatur salutem suam, & voce & usu declarari, quemadmodum Origenes & Chrysostomus hoc loco philosophantur. Nam fuisse animal, quo vectus est Christus, ante præsepalligatum constat, ex quo solum Apostolica diligentia, gloriosæ sarcinæ dorsum præbuit. Iam

Orig. tract. 14. in Matth. Chryso. homil. 67. in Matth.

qualis

qualis peccator sit, quàm constrictus præsepi suo, in quò
 vel libido, vel cupiditas, vel vanitas inest, ne ipse quidem
 ignorare potest, si se intueatur. Funibus peccatorum suorum cõ- *Prov. 5.*
 stringi vnuquẽque Scriptura testatur. Neq; sui perfectum do-
 minatum peccator habet, neque vni soli domino paret, sed,
 quod de illo iumento Betphage perhibetur, expositus est
 omnibus, cõmune multorum animal est, atq; in via stabulatur.
 Peccatis quippe adduntur peccata, neque repugnat insipiens
 homo, vbi semel innexus est culpa, alijs atque alijs vitijs ser-
 uire, quod ppheta declarat verbis illis: [Diuisisti pedes tuos *Ezech. 16.*
 omni trāsuenti,] sub scorti vilis figurà quelibet libidine ad-
 mittentis, animi multis & varijs sceleribus oppressi mores
 significans. Talem quidem ducit vitam peccator, quandiu
 diaboli captivus, eius imperio pareat. [Ne quãdo (ait Aposto- *2. Tim. 2. 2.*
 lus) det illis Deus poenitentiam, & resipiscant à diaboli la-
 queis, à quo captivi tenentur.] Quapropter Chrysostomus
 bene eam peccati alligationem sic explicat: [Ligata erat asina, *Chrysost. hom. 67. in*
 id est, diaboli erroris vinculo impedita, vt nō haberet liber-
 tatẽ eundi quò vellet; nã antequàm peccemus, liberum ha-
 bemus arbitrium sequi voluntatem diaboli, an non. Quod si
 semel peccantes obligauerimus nos operibus eius, iã nostra
 virtute evadere non possumus: sed sicut navis, fracto guber-
 naculo, illuc ducitur, vbi tẽpestas voluerit: sic & homo, diui-
 nę gratiæ auxilio perditò per peccatũ, non, quod vult, agit,
 sed quod diabolus vult.] Prorsus bene, prorsus ex ratione
 Catholicę doctrinę, quę peccato liberum hominis arbitriũ
 docet servituti miserrimę subijci, vt Concilia contra Pela-
 gium passim admonent. Non quòd peccatores libero priuen-
 tur arbitrio, aut titulus sit sine re, vt impius Lutherus dixit:
 sed quòd ita in malũ inclinatũ maneat, vt sine gratia Dei nō
 possit, vt opus est ad salutẽ, operari. Verũ cum Christus *Bernard. ferm. 1. in*
 iumentum sic peccato alligatum soluit, atque ad se adductũ, *die Palma-*
 equitando dignatur suum facere, quale illud iumentum esse *rum.*
 putatis? quàm nobile? quàm ornatum? quàm diuinis
 quoque laudibus celebratum? Bernardus quidem ita pro-
 nuñtiat: [Iumentum, cui insidet Christus, nonne vos *Serm. de Sã*
 astis, iuxta præceptum Apostoli, glorificantes, & portantes *cto Benedi-*

- Deum in corporibus vestris? Idemq; in alio sermone; [Fratres mei pium Christi iumentum, qui cum propheta dicere potestis: ut iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. Vos quibus infidet Christus, quoniam anima iusti sedes est sapientiæ.] Hæc Bernardus. Maghæ felicitatis est à Deo regi, præstantis gloriæ Deum portare: hoc humilitati & mansuetudini iumentum propositum primum est. Bene proinde Divus Augustinus admonet: [Noli erubescere Dei esse iumentum; Christum portabis, non errabis: ambulas per viam, sedet super te. Sedeat super nos Dominus, & quò vult, nos dirigat: iumentum ipsius simus, ad Hierusalem eamus: ipso insidente, nò opprimimur, sed elevamur: ipso ducente, non errabimus.] [Neque enim in equo feroce Deo bene placitum est, neque in tibijs viri (vt Psalmus habet) sed super humilem, & quietum, & Dei sermones extimescentem Spiritus Dei requiescit.] Ergo Apostolum nos adhortantem audiamus. [Sicut exhibuistis membra vestra servire iniustitiæ ad iniquitatem, ita nunc exhibete servire iustitiæ in sanctificationem.] Atque hic actus, hæc ratio propria spiritualis ac mystici iumentum est, quod quamquam per se vile est, & abiectum, tamen Christo nunc obsequens præ omnibus alijs gloriam tanti triumphi participat.
2. Duos discipulos mitti ad solvendum, & adducendum iumentum, ministrum verbi, & ministrum sacramenti.
- At. 18.
- At quò ex infelici & sordido stabulò ad Christi vesturam seruiat, opus fuit Apostolos mitti à Christo, eosque duos, tum ab ijs solui, tum verò Apostolicis vestibus instrui, & præparari, vt Christus denique infideret. Quid hæc vobis videatur significare? Nonne venit in mentem munus esse Apostolicum, homines peccatis solvere? Facile renovare in animum potestis Domini verbum: [Quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.] Duos verò cum missos esse putamus: num a scello soluendo vnus non erat satis? Erat planè satis superque vnus: sed duos oportuit mitti, vt ad conuersionem peccatoris ministeria duo esse necessaria cognosceremus: prædicationis, nimirum, & sacramenti (sive baptisumus, siue poenitentia sit) ministros habere debet, qui saluus esse desiderat. Paulus quidem ea mini-

ministeria ita enumerabat, vt se diceret à Deo missam non baptizare, sed Euangelizare. Sed quannis ministeria eaduer
 1. Cor. 1.
 fac seinncta sint, ministros tamen decet inter se summope-
 re consentire, neque alterum ab altero discrepare. Si enim is,
 qui Euangelizat & concionatur, ei, qui pœnitentiam admi-
 nistrat, atque hic illi bene consentiat, opus Domini alacriter
 fit, & plurimi peccatis solvuntur homines, ad Deumq; addu-
 cûtur, sin male inter vtrosq; cõueniat, atque alter diuersam
 viam teneat, altero neglecto, si quos terret vnus cõcionibus,
 alter facilitate absoluendi metu liberat, nulli vsui erit labor
 assumptus. Testatur id Scriptura, cû dicit: [Vnus ædificans, Eccl. 4.
 & alter destruens, quid pficit eis, nisi labor?] Danda igitur
 opera est, vt ministri Christi inter se summopere cõsentiâr,
 atque ad salutē hominum perditorum vna atque eadem men-
 te conspirent. Ea est sanè populi Christiani calamitas maxi-
 ma, cû prædicatores inter se dissident, cû confessorij, &
 sacerdotes instituto & opinionibus discrepant, cû alij alios
 vel lacesant, vel infestantur, neque communem operā salu-
 ti animarum paribus votis impendunt. De Timotheo qui-
 dem Paulus sic scribit: [Opus Dei operatur, sicut & ego.] De 2. Cor. 12.
 Tito non dissimilia. [Nonne eodem spiritu ambulauimus?
 nonne iisdem vestigijs?] Itaque vbi fuerit hæc ministrorum
 Christi perfecta consensio, peccatorem, tamen si nulle vincu-
 lis sit impeditus, tamen absoluendum & liberandum, Chri-
 stoq; adducendum nemo dubitet. Attamen solci a seclum
 præsepi, cui erat alligatus, non satis Apostolis fuit: præterea
 vestibis suis operiendum, ornādumq; censuerunt, quo se-
 denti Christo & mollior esset, & oratio incessus. Vestes
 ipsa opera & actus Scripturæ interpretari solēne est, sic Ioā-
 nes: [Beatus, qui vigilat, & qui custodit vestimenta sua, ne
 nudus ambulet, & videant turpitudinem eius.] Esai. 59.
 que: [Neque operientur operibus suis: opera eorum opera
 iutilia.] Ergo Apostolicis indui & adornari vestibis, is me-
 ritò, vt Hieronymus etiā insinuat, existimāndus est, qui Apo-
 stolorum facta imitatur, qui mores institutumq; eorum le-
 quitur, qui orationi assidue instat, qui sacramenta frequētat,
 qui pietatem colit, & egenis libenter subuenit, qui corporis

voluptates respuit, qui Christo denique quàm simillimus effici conatur. Hoc cultu instructum, his ornamentis illustrè libenter Christus admittit, & familiari obsequio adhibet, vt simul, iisdemque palsibus gradiantur, quod Paulus admonuit: [Portate Deum in corpore vestro.]

1. Cor. 6.

3. Christi
introitū ex-
cipi vestib-
sibi detra-
ctis, eleemo-
lynæ studiū
significare.

Iam de iis, qui venientem Dominum excepere, dicamus. Tria quidem genera videmus Christi ingressum atq; triūphū celebrantiū. Vnū eorum, qui honoris causa vestimentis suis viam sternebant, & adornabant. Alterum ramos cadentium de arboribus, quibus viam item instruebant & illustrabant. Tertium genus erat canentium, & Regis introitū laudibus prosequentium. Quorum omnium cum sint varix interpretationes Patrum pulchræ atque probabiles, tamen ea mihi nunc præsertim placet, quæ tria diuinorum obsequiorū genera distinguit. Nā eleemosynæ & misericordiæ actus, ij mihi significare videntur, qui vestes exuentes, Christi viā cooperiebant. Neque est dubium, quin magnum ij officium, & Christo in primis gratum faciant, qui re sua, & spolijs sibi detractis, venientē ad se excipiunt: quibus aliquando dicturus est Rex: [Nudus eram, & cooperuistis me.] Tale fuit sanctæ illius viduæ Dorcadis studium, quam Petrus excitauit ab inferis, lachrymis & dolore commotus priorum virorum ac foeminarū, qui eū flentes circumstetere, indumentis offēsis, quæ ipsis benignissima faciebat Dorcas. Hoc genus Saluatoris accipiendi præcursor Ioannes populum docebat, qui se testatur eò præmissum, vt vias Domino venienti pararet atq; muniret. Sic enim scribit Lucas. [Et interrogabant eum turbæ dicentes. Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet duas escas, similiter faciat.] Ioannem Baptistam, nimirum, hæc tempora, atque hi mores desiderant, qui pilis i ple camelorum, duroque amictus cilicio, luxuriam & delicias vestium elegantium ac pretiosarum passim à plebeijs quoque vsurpari minimè ferret, acriter supervacaneū, & inutile cultū coargueret: qui vatis minas caneret ijs, qui induuntur veste pretiosa atq; peregrina. Quis enim ferre pōt pauperes plurimos frigore & fame eneotos in vijs & plateis occurrere, cum

Matt. 25.
Act. 9.

Luc. 3.

Sophon. 1.

cū plerique parietes suos serica veste, atque auro intexta vestiant? Ita ne? Hominibus Christi sanguine redemptis crassa vilisque desit lacerna, equi alijs atque alijs phaleris sumptuosius superbiant? Domum tuam, Christiane, multo ac præclaro peristromate exornes? templum Christi viuum vili saltem ac redundantī veste tegendum non cures? Ergo, fratres, venienti ad nos Regi occurramus, & quod facere solēt Principes viri, vt familiam suam noua veste adornatam comitari se iubeant in Regio introitu, nos quoque libetē sequamur, familiam potius Christi, id est, pauperes, quorum est regnū celorum, veste, & quibus poterimus modis iuuantēs, obuios feramus, gratissimam sine dubio pōpam, ac Dei oculis præclarum spectaculum oblaturi.

Nunc alterum genus persequamur eorum, qui arbores cædunt, ramosq; adhibent ad ornandum Dei triumphum, quorum mihi similes ij apparent, qui corporis sui membra mortificant, ac de voluptate & dulcedine vitæ partem plurimā amputant, eaq; ornamenta offerunt Christo, quæ sibi detrahunt, trunci ipsi, & mutili, verū eō aptiores regno Dei. Scitis Christi esse præceptum, de oculo eruendo, de manu & pede truncando, & Apostolus concinit, dicēs: [Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram.] Olim quidem Abimelech ducē impigrū ramū cæcidisse, atq; humeris inpositū gestasse, id exempli ceteros sequi imperasse, historia sacra prodit: eo facto indicare volens, proprio labore, Christi q; ducis crucē portantem vestigijs milites fideles ad victoriam properare, cōtendereq; oportere. Nā re vera pulcherrimē viam Christi exornant ramorum talium insignia, quæ martyres offerunt, & martyrum sectatores, qui corpus suū castigant. [Habet enim (vt ait Hieronymus) castitas seruata martyrium suum.] Hoc proinde tempore, cū passionis Dominicæ acerbitas solenni ritu Ecclesiæ vnīuersæ cōmune moratur, magnopere decet fideles voluptati reluctari, dolori libenter indulgere, corpus castigare verberibus, ceteroque instrumento alperitatis, tanquam bene acuta securi, ramos quauis florētes & viuidos, decutere, & ad terrā sterne-
re. Est delectabile & iucundum spectaculum ramorum pro
Christi

4. Ramos
cadere de ar-
boribus, qui
membra sua
pro Christo
mortificant.

Matt. 18.
Gal. 5.

Indic. 9.

Hiero. in vi-
ta Malchi.

Christi honore, & forum, id est, macerati corporis, & afflicti spolia virtutis sacramentum, de congressionibus, de epulis, de somno, de ornatu, & cultu aliquid, imò permultum detrahendum est ei, qui passionem Christi ritè celebrare velit. Vt enim Leo Pontifex ait, [qui Sacramentum suæ reparationis intelligit, carnis se vitij debet exuere, & omnes sordes abijcere peccatorum.]

Leo sermo.
12. de Quadages.

5. Christi laudes canere eos qui orationi, contemplationi; vacant.

Esaï. 51.
Zachar. 8.

Venio nunc ad tertium genus, voce & cantu Christum celebrantium. Hos esse puto, qui precibus vacant, orationi, diuinæque contemplationi se totos dedant. Qui laudibus assiduis Agnum Dei honorant & celebrant: [Erit vox laudis in medio tui Hierusalem.] Esaïæ vaticinium est, cui simile illud Zachariæ: [Et plateæ Hierusalem complebuntur infantibus, & puellis ludentibus in plateis eius.] Non opinor ignorare vos cælestem Hierusalem, atque hanc pulcherrimam Christi Ecclesiam: in qua cernere est præclarissimos ludos ab infantibus, & puellis in Christi gloriam agi, ubi tot sunt collegia, tot sodalitia virginum, & regularem vitam ac sanctitatem profitentium adolescentulorum. Horum est pretiosa laus: horum dulcissimum carmen

Apoc. 5. 14.

Bernard. lib. 1. de Consider. ad Eugen. Papa.

Regis nostri aures mulcet. [Et cantabant (inquit Scriptura) canticum novum.] Quantus Dei sit cultus in considerationibus & meditationibus pijs, egregiè Bernardus docet his verbis: [Quid sit pietas, quæris? vacare considerationi. Dicam me forsitan in hoc dissentire ab illo, qui pietatem definiuit cultum Dei: Non est ita. Quid enim tam pertinens ad cultum Dei, quam quod ipse hortatur in Psalmo? Vacate & videte, quoniam ego sum Deus, quod sanè in partibus considerationis præcipuum est.] Hæc Bernardus. Ergo date vos orationi, quietis & silentij loca opportuna petite, meditationibus diuinis animum exercete: laudes Dei ore atque corde psallite, victori Christo non præna, sed alleluia diuinum canite. His populis vos miscete, qui voce contenta clamitant: [Hosanna filio David: benedictus qui venit in nomine Domini.] Exaltate eum, quantum potestis, quia [cùm consummauerit homo, tunc incipit,] ut habet Scriptura. Triumphatorè Gedeonem sic condecorabant

Eccli. 1.
Judic. 8.

bant vociferantes milites, [Deo & Gedeoni.] Nos verò non Deo & Gedeoni, sed Deo, & Christo Regi canemus, cuius ductu vicimus diabolum, cuius numine euasimus mortem, & læua post mortem supplicia tartari. Quanta sit lætitia Christi gloriam canentium, nemo intelligit, nisi in eadem chora sit. Illud ad extremum cogitare, cateruam in Christi triumphum æquè antecedentiam, atque sequentiam in illius laudibus conuenire, omnes eundem regem prædicare, vni omnes deferre imperium: nimirum Christi fide, & sanguine redemptos se confitentur, non minus ij, qui olim antecesserunt Christi in terram aduentum, quam qui nunc eodem agmine illum sunt consecuti, quemadmodum sancti Patres hoc loco præclare animaduertunt. Nos si ab hoc communi gaudio, & triumpho populi fidelis exclusos nos nolumus, voces iungamus, actus sociemus, Christo venienti læti occurramus, euntem in caelestem Hierusalem isdem vestigijs prosequamur: erit tuta & certa societas gloriæ, si fuerit pugnandi non dissimilis ardor. [Si enim iustinebimus, & conregnabimus,] vt magnus dixit Apostolus. 2. Tim. 2.

F E R I A S E- C V N D A M A I O R I S H E B D O M A D Æ.

Ante sex dies Pascha venit Iesus Bethaniam.
Ioan. 12.



ONS VET VDO Ecclesiæ tener, hanc 1. *Cena*
vocare magnam hebdomadam, non quòd *Christū pas-*
plures in ea dies numerentur, neque longio- *sionem pro-*
ribus intervallis præ alijs proferantur: sed *pinquā de-*
ea potius ratione, quòd plura ac maiora ne- *ciarasse.*
gotia

Plato de legib. lib. 7.

Esai. 40.
Psal. 37.

gotia intrâ huius hebdomadæ spatia geri debeant. Quamobrem vigilare etiam atque etiâ oportet Christianû, & parcissimo somno contentum animum rebus magnis considerandis atque agendis, quàm possit diutissimè, intendere: ita fiet, vt maiores dies studio & pietate fiant, quàm natura cœli circuitu descripserit, ex quo magnam meritò piorum mēs habebit hebdomadam. Scita quidem est Socratis sententia de somno, cuius ea verba Plato refert: [Somnus multus nec corporibus, nec animis, nec rebus gerendis natura conducit. Nemo quidem, cum dormit, alicuius pretij est, non magis, quàm si non viseret. Quare quicumque vivere, & sapere cupit maximè, quàm longissimo tempore vigilet, sola salutis commoditate seruata.] Socratis sententiam diuinus sermo probat, quandoquidem dormire ac mori pro eodem ferre diuina Scriptura vlurpat. Quæ ratio maiores nostros impulit, vt quo tempore Christi Iesu Dei nostri extremos maximosque actus refert & celebrat, longiores vigilias, Ecclesiastica officia copiosiora, productioraque populo Christiano indixerit. Numerantur verò quodam peculiari mysterio dies, qui antecedût solemnissimum ac celeberrimum diem Paschæ, idque cum alijs Euangelistis, tum Ioanni curæ est, qui & cœnam supremam & maximè diuinâ, pridie Paschæ commemorat, & aliam quandam cœnam ante sex dies Bethanix factam refert: vt cœnitasse Christus videri possit, tãquam festum exoptatumque diu iam consecutus diem. Verum cœna illa extrema cum Apostolis acta, est eò magnificentior, mysterijsque vberior, quò passioni mortiq; propinquior. Hæc hodierna amicis data, Lazaro & Marthæ, & Mariæ, tanquam illius alterius prænuntia, in qua etiam sepultura mentionem, vnguento adhibito sibi, inferre voluit. Quæ ex re intelligi potest, quàm fuerit totus semper in cogitatione ac desiderio patiendi pro nobis, moriendi que defixus, vt præclare ab Esaia sit dictum: [Opus eius coram eo.] Itemq; à Dauide: [Ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper.] Quem suum dolorè, quia medicamentum nostri morbi lethalis sciebat futurum, ea erga nos charitate voluit, vt iucundissimum atque optatissimum haberet.

ret. Tātā beneuolentiā, tamque incredibili studio vt Apostoli vicem referrent, pro Christo pati in magna sua felicitate ponebant, nihil illis vt esset lætius & iucundius, quam verbera, contumeliasque perferre eo nomine, quod Christi essent discipuli: [Ibant (inquit Scriptura) Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro Christo contumeliam pati.] Id quod erat expertus Petrus, alios quoque commonefaciendos duxit: [Nemo patiatut vt fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor, si autē vt Christianus, non tristetur, lætetur potius, & glorificet Deum in isto nomine.] Ergo eò cœna hodierna pertinuit, vt passionem mortemque iam propinquantem gaudio, & conuiuio excipiendam pro suo in nos amore Christus significaret.

In ea cœna factum Mariæ Magdalenzæ narratur, quod vnguento pretioso pedes Dñi vnxit, & capillis suis extersit. Caput cōmemorant Marcus & Matthæus: itaque vtrique parti adhibitū id vnguentum, quod Augustinus sentit, existimare debemus; id enim, pbabilius longe est, quā, quod quibusdam placuit, diuersos fuisse actus, neq; conuiuium idem, quod Origenes, Chrysostomusque sentere. Pisticum autem vnguentum Ioannes dicit fuisse, quod quauis sancti Patres nonnulli ex Græco verbo deriuent, & ad fidei laudes accommodent, sine qua impossibile est placere Deo; tamen illud est promptius credere, idcirco fidele vnguentum dixisse, q̃ esset purum atq; syncerum, non artificio adulteratum, vt sepe fit in eiusmodi raris, pretiosisq; liquoribus. Ac propterea pretiosum esse censuit, quod esset pisticū, id est, syncerū & naturale. Qua in re occurrit mihi digna consideratione sententia, Christum non bene vngi adulterinis fucatisq; vnguentis, placere illi pura & sincera, eaq; esse pretiosa, ac proinde odore facili obuia quæque perfundere. Plerique actus nostri, etsi religiosi esse videntur, puri tamen non sunt: pietatem rebus alijs inficimus ac debilitamus, cōmodis (inquam) aut gloria, ac opinione hominum. Vix aliquid Deo offerimus, quod nō externo aliquo & alieno respectu maculetur. Porro lex maculosa animalia Deo offerri vetabat. Paulus quidem se bonū Christi odorem profitebatur, q̃ idem esset

Aff. 5.

1. Pet. 4.

2. Purū Christi gloriæ studium, mirificè redolere. Aug. sententiam, quod fuerit eadem cœna & vinctio, defendunt egregie Cardin. Tollet. annotat. 2. in 12. Ioā. & Iansen. c. 109. cōcord. Euang.

Leuit. 22.

semper,

2. Cor. 2.

semper neque variaretur occasionebus temporum. [Christi bonus odor sumus, alijs odor vitæ in vitam: alijs odor mortis in mortem. Et ad hæc quis tam idoneus?] Merito id rarum, ac proinde pretiosum censet, ita Deum purè colere, ut nulla hominum opinione mutetur: sed æquè facere, siue id boni, siue mali consulant homines. [Quis (inquit) ad hæc idoneus?] Re vera quod piscium est vnguentum, pretiosum est. In auro discite, quantum de pretio & valore imminuat alterius metallici commixtio. [Non sumus (idem Paulus aiebat) adulterantes verbum Dei, sicut plurimi: sed ex sinceritate coram Deo in Christo loquimur.] Immensa est eiusmodi perfecti, purique vnguenti fragrantia. Nihil perinde homines admirantur, atque ab omni humano respectu liberum prædicatoris, pastorisque animum, cum Dei gloriam, & animarum salutem querere animadvertit. Nihil neque compendij, neque laudis humanæ cogitantem, eiusmodi hominem in cælum tollunt. Tales esse decet, qui Christo impendere obsequium parant.

3. In avaritiam Iudæ proditoris.

Ambros. li. 3. de Spirit. sanct. c. 18.

Pieratem sanctæ forinix in Christum, qui probare maxime debuissent, vituperantur. Iudas discipulus, scilicet, indignè tulit, quod pretiosa res Christo esset impensa, pauperum studium & misericordiam prætexens, quorum nihil illi nefario curæ erat: sed in occasionem furandi intento dolebat spem lucri eludi. Itaque tumens ira, & fraudis suæ scelere commotus erupit in illam vocem: [Quare hoc vnguentum non vāniji trecentis denarijs, & datum est egenis?] Pulchrè hic Divus Ambrosius hominis nequam insaniam inlectat: [Rectè (inquit) ò Iuda proditor, vnguentum passionis eius trecentis denarijs aestimas, & passionem eius triginta denarijs vendis, dies in aestimatione, vilis in scelere.] Quid avaritia perficiat, cogitate: pluri vnguentum Iudas, quàm Dominum aestimavit. Doleat Christo impendi obsequium trecentis denarijs, quem, scilicet, usque eò habuit vilem, ut triginta denarios pluri faceret. Decorum pretium sui merito irridet Dominus apud Zachariam. Quàm porro vilitatæ & certum homines vitia sua virtutem nomine tegere, prævas libidi-

libidines prætextu meliorum velle dissimulare? Beneficentiam in pauperes præ se ferebat, qui erat totus in rapina & dolo. Parietem perfodere Ezechiel Prophetam iudetur, cumque foris appareret albus & nitidus, repertus intus est infinitis ffordibus flagitijsque refertus. Paulus probari volebat operarios, vtrumne veri essent & Evangelium solum quærerent, an potius lucro & quæstui inhiarent suo. [Eiusmodi enim, ait, sunt operarij subdoli, & per dulces benedictiones seducunt corda innocentium, neque Domino nostro Iesu Christo seruiunt, sed suo ventri.] Atque aliàs idem. [Vt in quo gloriantur, inueniantur sicut & nos.] Magna certè probatio Evangelici ministri, fidele iustumque examen Apostolicæ functionis, si omnis lucri & emolumentum proprij ratio absit. Multi pauperum curam, & piorum causas suscipere solent, magis ut sibi consulant, quàm ut eorum res adiuvent. Simul illud considerate, ex parvis initijs in vitio incrementa fieri maxima. Cernite Iudam, vnde quò tandem processerit. [Erat (inquit) fur, loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.] Non erat grandis pecunia, tenue certè marsupium Christi, cui reclinandi capitis locus deerat, qui paupertatem & prædicabat verbis, & factis colebat. Attamen necessaria vitæ suæ suorumque sustentandæ non respuebat, vivebat eleemosynis, fideles foemina, viri nonnulli pij subsidij aliquid suppeditabant. Rei suæ familiari præfecerat Iudam, marsupium penes illum esse iusserat. Cur adeo? nonne furacem sciebat? an occasionem furti facienti cupido & rapaci dandam existimabat? Equidem ita sentio, tametsi Patres rationes alias commodè reddant, voluisse potissimum demonstrare, quàm oporteret Prælatos & præfides Ecclesiæ rem suam familiarem contemnere, neque magnopere angi debere, si quid detrimenti fortunæ capiant, dummodo res Evangelica crescat proficiatque. Neque Iudæ occasionem furti Dominus dabat, sed benevolentiam ostendebat suam, ut ipsa benignitate Christi admonitus, bene erga ipsum animatus esset. Sic enim, ut habet Scriptura, illum appellat: [Tu autem dux meus & notus meus:] ducem præfectumque rerum suarum vocans, amicitia ar-

Ezech. 9.

2. Cor. 11.

Rom. 16.

gumenta, non fraudis se præbuisse demonstrat. Attamen
ut dicebam, ex parvis furtis, frequentibus tamen, ad in-
finitum scelus Christi vendendi progressus est ille infe-
lix. Quem subdacta pecuniola de acervo delectabat, pau-
latim ita inescatus est dulcedine nummi, ut triginta argen-
teorum nummorum Christi Dei nostri sanguinem licita-
ret. An non exclamare libeat illud Poeta? [Quid non mor-
talia pectora cogis auri sacra fames?] vel potius illud no-
stri sapientis, [Avaro nihil est scelestius.] Igitur miserrimum exitum sceleratissimi proditoris intuentes, expau-
scamus, fratres, ad tales fraudis etiam in exiguo faciendæ
mores. Serpit paulatim id venenum, & totum animum &
viscera intima occupat. [Et qui modica spernit, paula-
tim decidet.]

Virgilius.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 19.

4. Pios de-
fendi à Chri-
sto neq; mu-
nificentiā
in sacris esse
vituperan-
dam.

Psal. 71.

Esaï. 11.

Esaï. 29.

Atque in acerbum Iudæ conuitium, lenem Christi pro
pitiæ defensionem videre. Pauperes non defuturos
dixit, quibus semper benefacerent, si tanto eorum studio
tenerentur, se parum iam apud illos acturum, ex quo non
oporteret esse graue, si quid impensum esset in ipsum, cum
præsertim sepulturæ honorem nemini inuidere fas sit. Of-
ficiū porro sceminæ probari debere, quæ morituro impen-
deret, quod mortuo an posset, si quā maxime cuperet, igno-
raret. Admirabilis fuit Iesu Christi lenitas: singularis in de-
fendendis infirmioribus diligentia, cum à potentioribus pre-
merentur. De eo prædictum erat illud eloquium, [Humi-
liabit calumniatorem.] Et illud Esaïæ, [Arguet pro man-
fuetis terræ.] Eiusdemque Esaïæ vaticinium est, [Addent
mites in Domino lætitiā, & pauperes homines in sancto
Israel exultabunt: quoniam defecit, qui præualebat, con-
summatum est illud, & succisi sunt omnes qui vigilabant su-
per iniquitatem.] Verè vigilare mihi Iudas super iniqui-
tatem videtur, qui ad omnem quæstus & avaritiæ occasio-
nem sic erat intentus, ut speciem sanctitatis præferret, quò
posset securius rapere. Neque prætereundum est illud, non
esse improbandos ac vituperandos, qui diuini cultus studio,
& religionis amplificandæ, templa magnifica extruunt, pre-
tiosam supellestilem Ecclesiæ donant, amplas monasterio-
rū ædes fabricantur, quod nonnulli immeritò reprehendūt,
pauperes

pauperes potius alendos & vestiendos dicentes. Nam pauperum quidem cura & beneficentia sancta est & commendanda semper, sed ea minime impedit, quo minus in Christi obsequium, & religionis Christianæ splendorem expendi possint à copiosis & locupletibus, quæ sint perpetua quædam pietatis monumenta, & ad Dei maiestatem impensius venerandam animos intuentium excitent, & mysterijs diuinis peragendis augusta sint. Is magni Davidis sensus fuit, ea mens sapientissimi Salomonis vel in parandis opibus templo opportunis, vel in extruendo edificio omnium quæ vnquam fuisse in toto terrarum orbe, lōgè augustissimum. A qua sententia non abhorre Christianam disciplinam,

quicquid impij hæretici obgannant, ostendunt manifestò sanctissimorum Pontificum & pijsi-

morum Principū magnificentissima ope-

ra. Non enim nimium esse po-

test, quod Deo tribuitur.

Oo 2

ADMO-

ADMONITIO

AD LECTOREM.



EQVIRE'S fortasse, Lector, in hac vltima & maxima hebdomada Quadragesimæ conciones de Passione Domini, quæ in Dominica quidem Palmarum legitur secundum Matthæum; Feria verò tertia secundum Marcum: Quar-

ta secundum Lucam: denique Feria sexta in Parasceue secundum Ioannem. Nos autem nullam tibi de Christi Passione concionem damus: causam, scilicet, ob aliam nullam, quàm quòd eius argumenti concionem nullam vnquam scripsimus. Etsi enim per maiorem hebdomadam de Christi funestissima cæde, de summis doloribus, de contumelijs & pròbris tantæ Maiestatis incredibilibus, sæpenumero ad populum verba fecimus, atque earum concionum fructum, si vnquam aliàs, maximum cepimus: tamen illud fate-mur ingenuè, nos ea de re ne versum quidem scribere vnquam in animum inducere potuisse. Etenim simplici, & pia historię commemoratione, adhibito cùm verborum conuenientium modo, tum affectu animi minimè ficto & fucato, amplius ad compunctionem ac deuotionem auditores excitari sumus semper experti: quæ earum est concionum, nisi fallor, vtilitas præcipua. Quam auditorum deuotionem accurata doctrinæ alicuius, aut moralis considerationis tractatio (etsi est ipsa per se perutilis) potius retardat atque debilitat. Affectum autem ad mouendum idoneum excitari, atque accendi magis meditatione religiosa,

quàm lectione accurata, quivis velexigui vsus Ora-
tor deprehendet. Conciones igitur de Passione Do-
mini, quæ doctrinam moralem continent, inuenies
apud Patres plurimas, apud recentiores non paucas.
Conciones verò, quæ deuotioni ac pietati excitandæ
inseruiant, meliùs meditationibus pijs, & inflammato
orationis studio consequere. Possunt autem iuuare
maximopere affectum, dictionemque exornare pro-
pheticæ voces, quæ de Christi passionibus admirabi-
les, & ad dolorem acuendum & plurimæ, & nobilissi-
mæ existunt: quæ in singula Passionis mysteria aptissi-
mè conueniunt. Ex tamen non sunt tanquam docen-
di causa ex professo tractandæ, sed ad affectum com-
mouendum, & orationem illustrandam obiter per-
stringendæ. Quem sanè ad vsum satisfactum sibi Le-
ctor abundè, credo, putabit, si nostrū *de Christo reuelata*
octauum librum consuluerit: in quo libro per capita
quingenta quatuor, singula Passionis & mortis
Christi mysteria Prophetis oraculis iuxta proba-
tam sanctorum Patrum intelligentiam adhibitis, vel
indicanur, vel etiam illustrantur. Inde tibi, si ita
è re tua fore iudicabis, ad plurimas concio-
nes materiam suffecturam compara-
to. Vale, & reliqua nostra ope-
ra ad Dei gloriam, quod
facis, vtere.

FERIA

FERIA QUINTA

IN COENA DOMINI,

CONCIO PRIMA.

*Ante diem festum Pasche, sciens Iesus, quia
venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo
ad Patrem, cum dilexisset suos qui erant in
mundo, in finem dilexit eos. Ioan. 13.*



SCRIPTURÆ veteris historias Eua-
gelici temporis prænuntias fuisse, ac my-
steria Christi indicasse, autor est Apo-
stolus Paulus. Quæ res, cum aliàs sape,
tum hodierno facto satis perspicui po-
test, quo, ad amoris vim & magnitudi-
nem declarandam in Ecclesiam, synago-
gæ peractis ritibus, nouo atque admira-
bili coniugio Christus excepit suos. Id in Patriarcha Iacob
egregiè delineatur, vel potius expressum cernere licet, qui
in Rachelem tanto exarsit amore, ut cum septem annos ser-
uisset, quò nuptijs eius potiretur, omnem laborem suum præ-
mij cogitatione contemneret. [Videbantur illi (ait Scriptu-
ra) dies pauci præ amoris magnitudine.] Verum, cū Rache-
lis nuptias haberet in votis, prius tamen Liæ maioris soror-
is, quam minimè adamabat, oportuit illum coniugio satisfa-
cere, mox Rachelis charissimæ concupitos amplexus ade-
ptus est. Patriarchæ amantis ita se res habuit: Christi verò
veri parentis nostri, quonam modo? Profectò similitudo. Et-
enim in Iacob Christum, in Lia synagogam, in Rachel Ec-
clesiam figuratà pulchrè Ambrosius demonstrat his verbis:
[Ipse autem est, qui præfigurabatur in Iacob Dñs Iesus spō-
sus duorum coniugiorū, hoc est, quidem legis & gratiæ: qui
virginem Rachel ante dilexit, & prædestinatam sibi in con-

1. Christi
synagoga
primū, dein
de Ecclesiæ
celebrasse cō-
minium.
1. Cor. 10.

Gen. 29.

Ambros. de
Iacob. & vi-
ta beata. li-
bro 2. c. 5.

ingium pio amore affectauit. Sed quoniam aliatanquam lex
 subintrauit, & oculis infirmior obrepfit tanquã synagoga,
 quæ mentis cæcitate Christum videre nõ potuit, superabun-
 dauit gratia sanctæ Rachel, quæ supra primum illud est ex-
 petita coniugiũ, quæ Ecclesiæ principatum futurũ iam tunc
 nominis sui interpretatione signabat.] Præclare sane Am-
 brosius, & lepidè Christum duorum coniugiorum sponsum
 appellauit. Nã & Ecclesiam ætate iuniorem, forma pulcher-
 rimã ardentissimè amauit, pro eaque potiunda magnos labo-
 res suscepit, non annos septem, aut quatuordecim, vt Iacob:
 sed omnino triginta tres seruiens. At antequã Ecclesiã dilectã
 sempiterno sibi foedere, diuinoq; cõugio iungeret, synago-
 gæ & seniori, & deformi ex lege satisfaciendũ fuit. Inque
 animaduertere potestis hodierno die vtrique coniugi velu-
 ti sua iura reddentem: ac primum quidem Synagoga mensæ
 accumbentem Christũ spectate, cibus illius pastur, læticiis
 agrestibus, agno asfo, cæteraq; omni ceremonia rite perfun-
 ctũ: deinde nouam fidelium Ecclesiã nouo conuiuio, diuinisq;
 epulis exhilarantem videte, sponsæ suæ æterni foedere se te
 præbentem aspiciate. Oportuit planè ex diuinæ sapientiæ
 præscripto, [prius quod animale est, vt Paulus loquitur, an-
 tecedere, tum, quod est spirituale, sequi:] Seniori, tametsi
 odiosæ, iuxta Deuteronomij legis antiquæ iussa, legitimus
 honor est habitus, priorque locus datus at iuniori, eidemq;
 adamatæ, ampliora sunt munera collata: [vt exhiberet ipse
 sibi (ait Paulus) gloriosam Ecclesiam, non habentem macu-
 lam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi.] Quàm verò in votis
 haberet summis hunc suum sponsilitium diem, abundè opri-
 mus Dominus testificatus est vtrbis his: [Ego baptismo ha-
 beo baptizari, & quomodo coarctor, vsq; dum perficiatur:]
 tum denique, cum charissimos discipulos mensæ accumben-
 tes lætus aspexit, ita locutus est: [Desiderio desideravi hoc
 Pascha manducare vobiscũ, antequam patiar.] Ob eam rem
 horam suam vocitat, hanc, scilicet, passionis extremã. [Sciēs
 (ait) quia venit hora eius.] Ea nempe vis erat, & magnitudo
 amoris in suos, vt proijs perpeti acerbissima quæque sum-
 mopere optabile, ac iucundum ei videretur. Quod cum ita
 haberet, vigilæ officium exoluit, vt festum diē celebraret:
 legem

legem impleuit, vt gratiam induceret; figuram exhibuit, vt veritatem teneret; Lix lippientis deformisque voluntatem expleuit, vt ad Rachelis formosa dulces nuptias perueniret. Bene beatus scriptor exorsus est: [Ante diem festum Paschæ.] Vesperum prius commemorat Paschæ, ipsum verissimum & gloriosissimum Pascha iam iam descripturus. Nonne alto & diuino spiritu in hac intueri Propheta Esaias vobis viderur, cum de Christo pronuntiat? [vt faciat opus suum, alienum est opus eius ab eo.] Patitur indigna pro nobis, vt se disuissima donet. Lactucas acerbæ, & carnes igne tosta. orat, vt se verum agnum, cælesteque epulum conuiuiis suis præbeat. Phasæ vocabant veteres festum hodiernum. Phasæ vero ipsa Scriptura sacra transitum interpretatur, cui mirifice congruit Euangelista, verissimum Phasæ festum Christum agere declarans, qui sciret optime, adesse iam tempus, vt ex hoc mundo transiret ad Patrem: [Sciens (inquit) quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad Patrem.]

Esai. 28.

[Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.] Insculpta pectori nomina filiorum Israel summus sacerdos gestabat, cum erat in Sancta Sanctorum introiturus; quem Christi summi nostri, verissimi que Pontificis studium ardens in suos, animumque in eorum cogitatione, curaque defixum declarare, facile intelligi potest: sed quos semper amore prolecutus est, eos vehementius in exitu vitæ amauit: tunc, scilicet, cum iam ingrediebatur in Sancta Sanctorum, quemadmodum Apostolus explicat illis verbis: [Non enim in manufacta Sancta introiuit Iesus, exemplaria verorum, sed in ipsum cælum.] [In finem dilexit suos.] Quæ fuerit charitatis Christi magnitudo, quod amor ille progressus sit, quæ gradu tenuerit ardor is animi, nemo est, qui cogitando assequi queat, nedum dicendo explicare. Mēsuram eius amoris Paulus sapientissimè definiuit verbo vno: [Scire (inquit) supereminentem scientiæ charitatem Christi.] Hoc perinde est, quasi id sciri de ea possit, sciri à nemine posse. Omnium mihi amorum vires & opes excogitate, inferiores longè hoc Christi amore omnino perpicicis. Amasti nos, Christe Deus: amasti sanè impensè. Dic, oro te, quos, aut quomodo amaueris. [Cum dilexisset suos.]

2. *Ardens
Christi amor in suos.*
Exod. 28.

Hebr. 9.

Ephes. 3.

Quos suos, dicitur Euangelista? suos ne discipulos? suos seruos? si parum id est, addito, suos amicos; vel si maius, suos fratres, denique suos filios. Nam hoc perfectissimi amoris genus est. Nihil planè horum Euangelista: sed absolute suos dixit; eo verbo omnes amorum necessitudines & copias completi volens; siue enim seruos, siue discipulos, siue fratres, aut amicos, aut etiam filios appellaret, magnitudinem illius amoris non definiret. Itacum suos amasse dixit, omnibus modis, & rationibus ei charos fuisse declarauit. Nullum enim verbum totam illam vim implere charitatis potuit. O summe hominum amator, o dulcissime Christe Iesu, quæde tantisper nobis, quo pacto amaueris tuos. Amauit & seruos, non auro aut argento emptos, sed pretioso sanguine, quos redemit: vt amicos, quibus omnia sua voluit esse communia: vt fratres, quibus eundem Patrem caelestem, & suum & ipsorum dixit: denique amauit vt filios, materno etiam, qui dulcior & tenerior est, amore complexus. Sic enim ipse per Esaiam compellat: [Audite me domus Iacob, qui portamini à meo utero, qui gestamini à mea vulua, ego feci, ego feram, ego portabo, atque saluabo.] Quòd si his omnibus amandi generibus, ardentius aliquid reperitur, si sponsi in sponsam putatur amor esse vehementior, neque eo quoque nomine dilectionem suam Christus vacare est passus, qui vulneratum se, & saucium amore & tororis & sponse in Cantico proficitur, simul sororem sponsamque coniungens, quod non habent humanæ res, vt nullo posse ostendat vocabulo satis exprimi magnitudinem amoris sui. Merito aliquando exclamat Bernardus in hac intuens: [O suauitatem, o gratiam! o amoris vim! Summus omnium, factus est omnium. Quis hoc fecit? Amor dignitatis nescius, dignatione diues, affectu potens, suasu efficax. Quid violentius? triumphat de Deo amor.] Tantam diuinæ charitatis Christi ebrietatem qui non ingrato animo considerant, nihil habent potius, quàm vt par pari referre cupiant (et si id est impossibile) &, quod possunt, præstent, vt se totos

2. Cor. 11. Christi esse profiteatur. Paulus quidè ita de se statuebat; [Si quis cõfideat se Christi esse, ego magis.] Itaq; rationibus omnibus se Christo obnoxios agnoscetes, vt serui obsequuntur,

Esai. 46.

Cantic. 9.

Bern. serm.

64. in Câr.

2. Cor. 11.

ut amici diligunt, ut fratres amant, ut filij colunt, ut sponsa castissimo nexu constringuntur. Nihil est enim ad illud incendium, quo flagrant charitatis Christi beatæ mētes, quod non leue, longēque inferius sit: qua si, vel tenui ex parte, flamma corripī cōperimus, dō nos felices & cælestibus ciuibus comparandos!

Eximie suæ charitatis Christus in discipulos duo præclara documenta dedit in hac nouissima cœna: vnū fuit, idq; præcipuum, quòd corpore suo & sanguine, inaudito & stupendo conuiuij genere, paup: de qua re aliàs dicemus. Alterum singularis modestiæ, & submissionis incredibilis, quo se præcella illa Maiestas ad abluendos pedes hominum vulgariū abiecit: videlicet, humilitatis sanctæ præstantiam homines non intelligunt, sine qua salus esse nemini potest: cuius ex fraude vniuersum genus mortaliū pessum iuit. Itaque, quia Deo esse homo subiectus noluit, Deus ipse subijci homini voluit, ut vel eo modo disceret subdi Deo. Humilitas virtus est maxima, ac summopere necessaria: sed in Deū cadere humilitas nequit: quemadmodum sapientissimi Patres confirmant, Augustinus & Thomas. Non enim superius quippiam Deo esse potest, ne cogitari quidem: subijci autem, quod humilitatis est proprium officium, superiore recognoscere est. Igitur, cum legē & præceptis humilitatem Deus hominē abundē docuisset, neque id, quod opus erat, consecutus esset, humana vanitate & superbia semper contumaciter obstitente, putauit salutis nostræ amator, exemplo suo perficiendum, quod præcepto non satis erat perfectum. Quare, ut diuina persona humilitatis actus suscipere in se posset, naturam sibi humanam copulandam dedit, in qua inferior haberet superiorem Deum, eiq; se te omnibus modis subijceret, ac sine diuinæ naturæ iniuriā demitteret. Hęc ego non dicerem, nisi diceret Paulus, qui, cum nos ad humilitatis Christianæ altissimam demissionē impensē cohortaretur, ea verba subiicit: Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo lesusq; cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se & qualem Deo, sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu induentus vt homo: humiliavit semetipsum, factus obediens.

3. Eximia
Christi hu-
militas.

Aug. serm.
182. de tem-
pore.

Tho. 2. 2. q.
161. art. 1.
ad quartū.
Bernar. ser-
mo. de Ascē-
sione Domi-
ni idem do-
cet.

Philip. 2.

obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis.] Servilẽ formam aspiciatis, servili officio vacantem Dominum gloriæ videtis: veste honoratiore nudatum, linteo accinctum, pelvim sinistra tenentem, dextra aquam fundentem, genibus procumbentem, divinos vultus, totumque corpus inflectentem, pedes vulgares & sordidos contrectantem, omnia vilissimi mancipij munia diligentissimè obeuntem. Itaque Patri Deo se se Christus admiranda humilitate subiecit, ex quo primum, quia esse homo cæpit, id facere licuit: atque id canit Psalmus egregiè: [In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatẽ tuam; Deus meus volui; & legem tuam in medio cordis mei: holocausta & pro peccato non tibi placuerunt: corpus autem adaptasti mihi;] siue (vt alij codices habent nõ malè) [Autem aures perforasti mihi,] quod servitutis perpetuæ & voluntariæ indicium legitimũ fuit. Quæ quidem ingredienti in mundam Christo, id est, cum primum esse homo cæpit, verba certa ratione Paulus accommodat. Editus in mundum statim in vile præsepe se dedit, superbi hominis cathedram pro illa cælesti maiestate placanda eo pacto commutans. Iam cum Patrem oraret, & precaretur, in terram procumbens, humillimè iacebat, in Divinam Patris Maiestatem tanta semper reuerentia & submissione, vt in Propheta scriptum legamus: [A facie nominis mei pauebat.] Id quod sub nomine Leui de Christo summo veroque sacerdote esse dictum, Cyprianus & Augustinus idonei auctores sunt: denique in mortem vsque crucis, abiectionissimo, scilicet, ignominiosissimoque supplicij genere, obediẽtem se, & subditum Patris præcepto præbuit.

Neque fuit ea solum Christi humilitatis ratio (tametsi ea tanta est, vt mens mortalium non capiat,) sed processit tamen ultra, & se etiam homini, propter Deũ Deus subiecit: erat quippe subditus Mariæ & Ioseph, vt Lucas refert; neque verò hominibus solum, sed hominibus se etiam impijs & sceleratis submitit: qui parentibus, hominibus quidẽ iustis & pijs paruit, idẽ Cayphæ, & Pilato, & militi nefario, tortoriqu; crudelissimo obedinit: [Tradebat enim se iniuste iudicanti,] & potestatem in se supernè datã

Iudici

simi
ad illud
Psalm. 39.

Heb. 10.

Mal. 2.

Cyprian. 2.
lib. aduers.
Iud. c. 5.

August. lib.
18. de ciuitate
cap. 35.

Luc. 2.

1. Petr. 2.

Iudici nequam recognoscebat. Neque pedes solummodò Petri, & cæterorum bonorum discipulorum lauandos sibi, *Ioan. 19.* sed Iudæ etiam proditoris sceleratissimi sumpsit. Eos pedes abluir, quos nouit optimè scædatos vendendi magittri commutationibus: ea vestigia tergit, & mulcet, quæ proditor haberet expedita, tradendo hostibus Domino: ante eum procubuerat genibus, qui, erecta ceruice, & corde obdurato, necem ipsius atrocem machinabatur. Quis hic amentiarum non tribuat, non esse tali spectaculo amentem? Quis non cælestes ciues compellet, & quibus ista oculis spectent, percontetur? Exclamare profectò libet: [Obstupescite cæli, & desolamini portæ eius vehementer.] [Consideraui opera tua, & expani.] Ipsas mihi videor videre mentes cælestes ad tam incredibilem Dei humilitatem & mansuetudinem obstupefactas, & tanto spectaculo attonitas Conditoris sui pedes lauantis parricidæ vix se tenentes, quin ministerium seruile deprecentur. At ille præceptor optimus, non verbis, sed re summo opere necessariam disciplinam Christianæ familiæ commendandam existimauit. [Exemplum (inquit) dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.] Sapiënter Aurelius Augustinus summam Euangelicæ doctrinæ humilitate definiuit: eamque in Christiana vita asseruit esse primam virtutem, eam esse secundam, eam tertiam, eam denique tenere partes omnes. [Neque aliam (inquit) tibi ad capeendam veritatem, viam munias, quàm quæ munita est à Deo: ea est autem prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas, & quoties interrogares, hoc dicerem.] Neque dissimilis magni est Leonis sententiæ, cuius sunt etiam verba: [Tota Christianæ sapientiæ disciplina, non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis & gloriæ, sed in vera & voluntaria humilitate consistit, quam Dominus Iesus Christus ab vtero matris vsque ad supplicium crucis pro omni fortitudine, & elegit & docuit:] quam humilitatem Christus propriè docuit, eamque à se discere homines voluit, [quia mitis sum (ait) & humilis corde,] non verbis, non specie, non simulata forma, sed corde verissimo humilis Christus documentum factis admirandis, quàm esset sibi chara humilitas, dedit. Multa quidem docendo, & discendo,

*Hier. 2.**Abac. 3.**August. in
epist. 56. ad
Dioscorum.**Leo serm. 7.
de Epiphan.
Matt. 11.*

rendo, & cohortando humilitatis studium sæpenumero cõ-
 mendarat: sed cùm videret superbos hominum animos pa-
 rum libentes aures dictis accommodare, facto incredibili
 docere perrexit. Euenire sic solet, ac vobis id accidisse for-
 tassis meministis: vt herus seruum nactus rudiorẽ, cùm
 tergere sibi calceos iubet, neque opera eius opportuna vti-
 tur, postquàm multa monendo & increpando, se nihil profi-
 cere sentit apud imperitum & crassum hominem, tandem
 strigilem de manu serui rapit, & perfricare & tergere ipse
 aggressus, factis verba addit: sic, sic, heus, tu fatue, agere de-
 bes: id est eiusmodi, vt vno suo facto plus seruum erudiat
 atque acuat, quàm sexcentis verbis. Hera quoque si de malè
 verrentis ancillulæ manibus scopas tollat, & verrendo ipsa
 pauimentum doceat, quod vsui sit: quis dubitat, ipso pudore
 promptiorem, & exemplo doctiorem seruam ad officium
 reddituram? Ita mihi planè videtur Deus hominem imperi-
 tum & stolidum superbia vanissima, docere voluisse humi-
 litatem, vt saluberrimam disciplinam, summèque necessa-
 riam, si præceptis plurimis atque optimis commendatam
 non satis accepisset, certè exemplo ac documento singulari
 spectatam assequeretur. Est enim verissimè à Seneca di-
 ctum: [Homines amplius oculis, quàm auribus credere, lō-
 gumque iter esse per præcepta, breue & efficax per exem-
 pla.] Quare præclarissimo Christi facto conspecto, facile
 discere homo potest humilitatis præstantissimum bo-
 num. Atque is, qui Deo similis esse percipit, habet
 profectò, quemadmodum Deo esse quàm si-
 nullimus possit, neque id illi fraudi
 sit, sed emolumento mirifico,
 gloriæq; maximæ.

(?)

N

IN EADEM FE- RIA, CONCIO SECUNDA.

Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Ioan. 13.



Amicitia maximus usus est, sua communicare atq; impertiri amico. Id quod charioribus in rebus ac secretioribus fit, indicium est syncerioris, & coniunctioris benevolentia. Quae fuerit Christi in homines charitas, declarat illa singularis communicatio sui ipsius. Neque enim satis habuit sua dare, nisi se ipsum etiam dedisset. Ergo hominis naturam sibi induit, indutam vero, &

1. Lotione pedum signi-
ficatam esse
accuratam
preparationem ad Eu-
charistia su-
mendam.

Diuinitati coniunctam nouo & nunquam audito consilio homini impertiuit, idq; tam suauiter, tamque familiariter, ut ei bene esse quotidianum vellet. Panem quippe & vinum, quae sunt vitae humanae elementa vltimatissima, suis muneribus adhibuit. Ionatham Regis Saulis natu maximum filium, narrat sacra historia, cum Dauidis pastoris Bethlehemitici vehementiore amore perculsus esset, nudasse se regis vestibus atque ornamentis, eaque induisse Dauidem. Verba Scripturae recito: [Conglutinata est anima Ionathae animae Dauid, & dilexit eum Ionathas quasi animam suam. Nam expoliavit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua usque ad gladium, & arcum, & usque ad balteum.] Hoc mihi officium hodie praestitisse Christus videtur suis, quos sibi charos vnicum habebat; qui non solum se vestibus, omniq; cultu spoliavit, ac seruii habitu seruilem operam liberalissime praebuit pedibus ablucendis suorum, verum conuiuio dignatus est tanto, quo felices illi spiritus ad omnem aeternitatem maius optare non possunt. Neque tunicam, ut Ionathas, aut gladium amicis praebuit, sed ipsam

1. Reg. 18.

carnem

*Ambro. lib.
3. de sa-
cram. c. 1.*

*Cardinal.
Tolet. in
Ioan. c. 13.
in commet.
& annotat.
13.*

*Cornel. lan-
sen. in con-
cord. c. 130.
Cyprian. in
serm. de
ablutione pe-
dum.*

*Aug. tract.
56. in Ioan.
Bernard.*

*Serm. de cœ-
na Domini.*

*1. Cor. 11.
Luc. 7.*

1. Cor. 11.

carne suam, ipsum verissimum sanguinem, ut pascerentur & iucundissime epularentur. Etenim totum illud officium lauandi pedes eo maximè pertinuit, ut insinuat Ambrosius, ut maiorem sanctificationem impertiret, qua, videlicet, discipulos accipiendo corporis sui & sanguinis mysterio præpararet, nosque instrueret Eucharistiæ sumendæ mundos & benelotos venire oportere. Ecclesiæ ob eam rem consuetudinem Ambrosius laudat, quæ baptizatorum pedes Pontificis manu lauabat, ut puriores ad mensam Domini accederent, ut erat antiquus mos. Id consilium suum satis Christus exposuit, cum reluctanti Petro dixit; [Si non lauero te, non habebis partem mecum.] Quam sententiam viri in primis eruditi & pii sic interpretantur, ut se Dominus corporis sui & sanguinis communionem Petro daturum negauerit, nisi pedes sibi ablui prius assentiretur.

Qua ex re intelligere debemus ad sacramenta diuina Eucharistiæ participanda opus esse noua exquisitaque munditie, quam lotio illa pedum significabat, quemadmodum sancti Patres, Cyprianus, Ambrosius, Augustinus, atque Bernardus tradidere. Neque id esse potest obscurum, cum Paulus ita de eare præcipiat: [Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat.] Nam qui Simonem Pharisæum pridè coarguerat, quòd cum se inuitasset ad epulas, pedibus tamè abluendis aquam non suppeditasset, is nunc conuiuas suos non ante mensæ accumbere patitur, quàm pedes eorum abluat. Itaque quisquis es, qui ad altare Christi accedere paras, primùm tibi pedes lauandos esse memineris: affectiones, cogitationesque ad purum expiandas, puluerem terrenorum actuum penitus abstergendum. Nihil inquinatum incurrit in illam sapientiam carne indutam. Nemo huc Iudas proditor, falsusque discipulus accedat, qui sibi iudicium manducet & bibat, corpus Domini conscelerato pectore accipiens. Neque graues & lethiferas solum noxas purgatas curet, qui huic mētæ assidet, verùm maculas etiam leuiiores, & quotidianas lauet, ne per negligentiam detrimentum capiat, sitque de numero eorum, de quibus, quòd se non integre & seuerè iudicarent, Paulus pronuntiat: [Ideo inter vos multi imbecilles, & dormiunt multi.] Quod certè de ijs, qui sacrilegè & sceleratè

ratè

ratè communicant, non esse dictum, videntur declarare frequentia: [Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.] Quare qui immaturo obitu rapiebantur propter negligentiam dignæ præparationis, non sunt ij fortassis existimandi peccasse mortaliter, quos à damnatione Apostolus liberat. Heu me, quot sacerdotes quotidie Missas celebramus, quos oportebat tam frequenti Deifici panis usu in Angelicam puritatem, & Seraphicum ardorem iam pridem euasisse: & tamen quotidie nos debiliores, quotidie dissolutiores ac deteriores experimur? Quid causæ putamus esse? Equidem ita sentio, totum id damnum ex inepta ad sacramentum præparatione manare. Neque enim pedes spirituales lauamus, ut decet: neque nos probamus, & iudicamus, ut iubet Apostolus; neque diiudicamus panem illum religiosa mentis puritate à cætero pane. Audite, audite Dominum per Malachiam graviter eade re ex-
 postulantem: [Ad vos, o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis, in quo despeximus nomen tuum? offertis super altare meum panem pollutum, & dicitis. In quo polluimus te? In eo quod dicitis; Mensa Domini despecta est.] Quo loco Hieronymus ita habet: [Polluimus panem, id est, corpus Christi, quando indigni accedimus ad altare, & sordidi mūdum sanguinem bibimus.] Itaq; pollutum panē, & mēsam despectā queritur Dominus, non q̄ in panē illū cælestē labes aliqua cadere possit, aut quod mensa tantis opibus plena vilescat: sed quod sacerdotes qui impuras manus adhibent, & os contaminatum, corpus Christi polluere, & contaminare videantur: & qui altari vtuntur per multam negligentiam, perinde quasi vulgari mēsa vterentur, altare despiciāt atque contempnant. Cuius temeritatis & flagitij, quā sit durum læuumq; supplicium, utinam non serò discamus. Ergo quanta sit cura præparandus sacræ mensæ conuiua, Christus accuratissima ablutione pedum dilucidè docet, qui cœna facta, id est, præparata surgit, & ponit vestimēta, linteos se præcingit, aquam mittit in peluim, pedes discipulorum lauare adoritur: tanto eo apparatu, id, videlicet, agens, ut conuiuas cælesti conuiuiō idoneos adhiberet.

At Petrus minùs, quid sibi Christus vellet, intelligens,

Ansel. eum locum exponit de ijs, qui incōsideratè & negligenter diuina sacramenta percipiunt.

Malac. 1. Hiero. in 1. cap. Malac.

Cœnā factā id est, paratā interpretatur Iansen. c. 130. Inceptionem Card. Tolet. an- not. 7.

2. Dei maiestatem expanse scit, qui res- piciat, ritatem.

resistit, obnititur, reluctatur, atq; ex attonito, ac pene sui impote animo illa vox prodit: [Domine, tu mihi lauas pedes?] Optatis fortasse nonnulli, pia aliqua atque idonea meditatione instrui, dū ad sacrā synaxim acceditis. Placet ergo, vt breuem atque optimā vobis proferā: Christum vobis adesse cogitate, atque eiloquimini: [Domine, tu mihi?] Tu (inquā) mihi? Tu ille tantus, mihi tam abiecto & misero inseruis? Te in cibū præbes? Quis? cui? Vt enim, qui, prærupto tramite mōtis, vadens, oculos in pfundum immensum vertit, subito horrore concutitur, atque eo aspectu inde tremefactus reuocat oculos: sic certē Petrus tantæ celsitudinis aspectum perhorrescens ante se demissæ, dum Christum ad suos pedes prostratum considerat, obstupescens exclamat, ac propemodū mentis impos vociferatur: [Domine, tu mihi lauas pedes?] Hac mente & cogitatione qui sub specie panis immensam Dei maiestatem se submittere videt, vt hominē pascat, exclamare meritō potest. [Dñe tu mihi?] Tu ille, cui tot millia millium Angelorum seruiunt, cui mundus vniuersus pareret, cuius natu sunt res omnes conditæ, & constāt, ad quem sublimes cælorum potestates tremefactæ intuentur: mihi, homini infimo, piscatori vili, peccatori horribili, lauas pedes? pedes (inquam) sordidos hominis excalceati & rusticani? Tu in cibum te mihi apponis? Panem Angelorum, iumentis vilissimi pabulum fieri iubes? in præsepi pro fœno Deum collocas? Qui fieri potest, vt ista feramus? Quis verò ad hæc, si sanus sit, non insaniat? Prophetæ Osee, vel Dei potius, sententia est: [Declinaui ad eum, vt vesceretur.] Quanta inclinatio summæ Maiestatis, vt homini comparato iumentis se se in cibum præberet? Hic à Centurione, quis non præripiat illud? [Domine, non sum dignus, vt intres sub testum meum.] Vel à Petro illud? [Exi à me, Domine, quia homo peccator ego sum.] Hic cum Elisabeth: [Vnde hoc mihi, vt veniat Dominus dominantium ad me?] Hic Dauid occurrat, cui paori fuit arca testamenti, vt eam in suam domum inducere ausus non sit. Hic Elias vultum operiat, neque trāseuntem coram Dei Maiestātē oculis ferre queat. Dici nō potest, quæ sit sanctarū mentiū admiratio, quæ trepidatio, cū summam illam Dei Maiestātē homini se se demittent-

Osee 11.

Matt. 3.

Luc. 5.

Luc. 1.

2. Reg. 6.

3. Reg. 19.

mittentem, atque accommodantem ad vsus valde familiares animaduertunt.

Enimuerò quanquam religio & humilitas Deo grata est, tamen vincere debet obedientia: neque Petrus diu reniti finitur, qui potius cogitare habet, ea Domini ministeria non tribui meritis, sed necessitatibus benignè provideri, sequè tanto laborare morbo, vt tam exquisita medicina opus sit, neque aliter miseriam tantam nisi tanta misericordia subleuari posse. Itaque humilitas illa quæ recusare videbatur officia Dei, alia humilitate potiore superada est, qua se homo cognoscat non posse nisi his Dei officijs sanari: quòd sit humana imbecillitas tanta, vt nisi pane Diuino recreari reficiq̃ue non possit. Deo ad omnia indigemus: sine Deo neque agere, neque esse possumus: Deus sordes nostras purgare, Deus animum præparare, Deus de summè indignis summo bono dignos facere debet. Pedes ergo præbeamus Deo abluendos, vestigia mentis, quauis sordida & lutulenta, Dei manibus purganda promamus, vsurpemusq̃ue magis illud Psalmi: [Ampliùs laua me.] Meminerimus à quodam propheta dictum, [Dominum esse, qui abluat sordes filiarum Sion.] Itemq̃ue ab alio Propheta: [Sedebit confians & emundans filios Leui.] Euenit porrò, vt consideratione miserix suæ, atque egestatis & necessitatis extremæ, simul Dei benignitate, & misericordia animaduersa, in alterum velut extremum humanus animus se conuertat: ac similiter, vt Petrus, dicat. [Domine, non tantum pedes, sed & manus, & caput.] Nam qui indignitatem propriam cognoscens, ad sacramentum viuificum accedere trepidabat, mox summa sua necessitate, & singulari Dei liberalitate animaduersa, consilium mutat, & eò propendet, vt frequentissimè accedat, illudq̃ue concinat: [Quotidie communicare debeo, qui quotidie pecco. Debeo semper accipere sanguinè Domini, vt semper mihi peccata dimittantur. Qui semper pecco, semper debeo habere medicinā.] Sic quidem Ambrosius. Attamen diuinæ sapiētix est, in omnibus modū ponere, mensuramq̃ue præscribere. Qui Petro renitenti dixerat: [Nisi lauero te, non habebis partem mecum:] Idem Petrum plus nimio currentem sistit ac moderatur, & manus ac

3. *Extrema vitanda, mendacitas tenenda in vsu Eucharistix.*

*Psal. 50.
Esa. 4.
Mal. 3.*

*Amb. li. 4.
de sacramēt.
cap. 6.*

caput non postulato offerenti refert. [Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lauet.] Neque cunctandum, Petre, neque præcurrêdû. Dudû pedes postulatus, repugnabas, ac te subducebas; modò manus & caput nō postulatus ingeris. Seque re me potiùs, Petre, neque subsistas; neque verò præ eas. Extrema vitanda: media tenêda. Lex habet, [neque ad sinistrâ, neque ad dexteram declinâdum:] sed regia via præceptorû Dei incedendû. Quidam semel in anno, vix q; cōmunicât: quidam communicare omnibus diebus volût. Quidam Missas breuissimas faciunt, atque ita cursim, ut ludicra quædam agere videantur, quorum est vehementer vituperanda turpitudine, qui Dei Maiestatem vilem habent, & mysteria tremenda contemptui ac risui propemodum exponût: Contrâ, alij adeò sunt morosi, adeò ad singula herent, ut plebem fidelem fastidio molestiaque afficiant, & ipsa Ecclesiastica officia odiola reddant. Sunt, qui cōfessiones rarò & perfunctoriè faciant: nonnullis tantus est minutissima quæque persequendi in confessione mos, ut culices omnes aucupari velle videantur. Meminerint illud dictum: [Nisi lauerò te, non habebis partem mecum:] Isti non obliuiscantur, dictum: [Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lauet.] Neque pedes subtrahendi sunt diuino lauacro; neque ingerendæ manus & caput: [Medium tenuere beati.] [Quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt.] Docere Christus Petrum voluit obedientiam, ut præclarè Basilius tradit, omni deuotioni & religioni esse anteponendam. Obedientia enim fidelis est diuinæ voluntatis in omnibus administra, ac sola citra periculum, ut Ioannes Damascenus dixit præclarè, neque tarditatis neque temeritatis vitium subit: quæ victoriam, teste Scriptura, semper re-

*Basil. in oration. de peccato & limo-
ral. reg. 17. cap. 2. & in
regulis bre-
uior. c. 233.* portat, euentus felicissimos, Deo, cui paret, autore, cōsequitur. Si qua verò res est, in qua obedientiæ vis maximè ver-
*Ioann. Da-
masc. in bi-
stor. Iosa-
phat & Bar-
laam.* se ingerere nemo debet, nisi qui vocatur, ut Aarò: is quoque qui ea frequentat, se ipsam probare debet iudicio sacerdotû, ut est à Patribus definitû, quibus qui contumacia animi parere noluerit, lapidibus obruatur necesse est ex legis præcepto. Qui paret & obsequitur pane arcto quidem, sed diuinitus dato pastus, Regem in decore suo videbit, ut Esaias loquitur.

Prou. 21.

Deut. 17.

Ej. 30 33.

loquitur: gustam quoque suauitatis diuinæ, & ipse apud se *Psal. 144.*
percipiet, & alij, iuxta Plalmi vaticinium, præ abundantia
eructabit.

IN EADEM FE-

R I A, CONCIO

T E R T I A.

*Ante diem festum Pascha sciens Iesus, quia
venit hora eius. Ioan. 13.*



ON immeritò Dominus diei huius
diuturno ac vehementi desiderio se
iam pridem teneri, discipulis confir-
mauit, qui probè sciret, quanta diui-
norum facinorum huic diei gloria re-
teruaretur. Neque ignoraret maxi-
mas suas opes communicandas suis,
tum rerum futurarum arcana consilia

*1. Quæ sit ra-
tio noni te-
stamenti à
Christo con-
diti.*

aperienda, tum denique testamentum novum, idemque sem-
piternum sibi esse condendum, quod illius morte sanctissi-
ma consecraretur. Olim venerandus Patriarcha Iacob,
cùm obitum sibi instare sentiret, duodecim filios suos, eod-
emque populi Israëlitiçi capita & fontes, conuocandos ad
se exiitumauit, quò singulis proprias benedictiones imper-
tirit, ac longè pòst euentura prædiceret: [Congregamini
(aiebat bonus senex) vt annuntiem vobis, quæ ventura sunt
vobis in diebus nouissimis. Congregamini, & audite filij Ia-
cob, audite Israël patrem vestrum.] Adiungit etiam Scriptu-
ra: [Benedixit singulis benedictionibus proprijs, finitisque
mandatis, quibus filios instruebat, collegit pedes suos super
lectulum, & obiit, appositusque est ad populum suum.] Te-
stamentum quidem maiorum, atque supremam parentum

Gen. 49.

voluntatem, posteri boni, fidelesque hæredes, plurimi ducunt, & rem omnium sanctissimam, neque vlllo vnquam tempore violandam arbitrantur. Hodierno igitur die Saluator noster testamentum conficit, duodecim lectissimis viris, sibi que charissimis filiis astantibus, quibus copiosa ac præclara dona communicat, quæ sint rerum futura euenta prædicit, quæ ipse velit, mandata diligenter exponit. Attentos sanè nos esse, & intimis sensibus optimi parentis nostri mandata oportet accipere, neque testamentum, quoad æternam vocamur hæreditatem, fas est negligenter auscultare.

De testamēto, & cursa Scriptura Atque ij quidem, qui de testamentorum natura, & legibus agitant, tres nobis tradunt requiri res, vt valeat testamentum. Primùm institui hæredem bonorum oportet; ubi hæres non est, testamenti esse ratio nulla potest. Quæ tñ vocetur, autem sint bona, qui hæredes à Christo dicti, Paulus egre accuratè in gl'ie disserit, ita scribens: [Et ideò noui testamenti Mediator est, vt, morte intercedente, in redemptionem earum præuocationem, quæ erant sub priore testamento, reprobationem accipiant, qui vocati sunt æternæ hæreditatis.] Itaque quicunque ad fidem & gratiam Evangelicam vocantur, hæredes instituuntur: hæreditatem verò capessere habent æternam, incorruptam, conseruatam in calis, vt Petrus etiam dicit. Optare se idem Paulus, & precibus ardentè à Deo impetrare dicebat, vt qui vocati ad hæc tanta bona fuissent, etiã atque etiam cogitarent, quæ eos magnitudo gloriæ maneret: & vt verbis ipsius loquar, quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis in sanctis. Regnum æternum hæreditas iustorum est. Altera lex est, vt hæres mandata, siue onera testamenti suscipiat, quæ testator imponit, alioqui hæreditatem non est aditurus, in quam ijs conditionibus vocatus est. Sermo enim nobis est de libera hæredis institutione, cum testatori integrum est sua bona relinquere, cui placet. Quare qui æternam regni coelestis hæreditatem cernere cupit, debet is cogitare, seruanda sibi esse mandata summi parentis Christi, quibus obseruatis, hæreditas adiri potest, secus agenti ius nullum ad eam restat.

Est autem vniuersa lex, summaque omnium, vt nos mutuo amemus. Hoc Christi mandatum, hæc tota diuina legis amplitudo. Itaque Scripturæ sanctæ consuetudo est, sapissimum testamentum, pactum, fœdus inter nos & Deum commemorare, repetere, inculcare, vt intelligamus atque sedulo cogitemus, ita nobis à Deo æterna illa bona esse promissa, vt Dei præceptis obtemperemus; neque hæreditatem caelestem obtineri posse, nisi leges eas expleuerimus, cum quibus legibus instituti sumus hæredes. Atque ex parte Dei promissio fortietur effectum minimè dubium, si ex parte hominis diuinis præceptis debita obedientia præstetur. Affirmat Hieronymus in Hebraico vocem eam, quæ testamentum Græcè, Latineque habetur, pactum potius significare, vt cōuentionem quandam vtriusque partis intelligamus; id est, hinc Dei; inde hominis; illius, vt beet, huius, vt pareat. Ecce quid pactum, quid fœdus habeat, quid testamentum sibi velit, quod toties Scriptura commemorat. Conuenit, nimirum, inter Deum & hominem, vt hic seruet mandata Dei, ille regnum tribuat æternum. [Mandata verò Christi Ioannes affirmat non esse grauiora:] [Et hoc mandatū illius, vt diligamus alterutrum.] Quæ cum ita sint, non malè vulgò hodiernum Euangelium mandatū vocitatur, quod in cœna nouissima Christus amoris mutui præceptum potissimum sanxerit, atque eò summam totius suæ doctrinæ, instituti que contulerit.

Est demum tertia lex testamenti, quod validum fiat atque efficax, vt vltimam voluntatem atque immutabilem teneat, quod, nisi morte sequente testatoris, fieri nequit, cum liceat viventi mutare quicquid placuerit. Quamobrem Christus hodiernum testamentum suum sanguine dedicauit, ac stabiluit; atque ad mortem alacer iuit, vt pacta conuenta rata, firma, perpetuaque manerent. Mirificè Paulus ea de re philosophatur in hæc verba: [Vbi testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris, testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioqui nondum valet, dum viuit is, qui testatus est. Vnde nec primum quidē sine sanguine dedicatum est.] Refert verò Apostolus factum Moyse, qui aspergi iussit sanguine tabernaculum, & instrumenta, & librum ipsum, vt firmitatem quandam pactorum significaret,

*Hierony. in
Epist. ad Gal.
lat. lib. 2. in
cap. 3. & in
quæst. super
Gen. tom. 3.*

1. Ioan. 5.

1. Ioan. 3.

Heb. 9.

Titus Livius
lib. 1. ab ur
be condita.
Virgilius.
Æni. 8.

quod apud præfatos in more fuisse, monumenta vetera indicat, maximeq; Livij præclarissima historia, atq; illud Poëtæ. [Et cæla iungebant fœdera porca.] Vnde nomen ipsum fœderis tractum ac derivatum Grammatici volūt. Itaque Christus in hodierna cœna, cum sanguinis sui poculum discipulis propinaret, adiunxit. [Hic est calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti.] Novum dixit, quod novam hereditatem afferret, id est, celestem novam, quod novam mandata, novumque cultum induceret, sublatis, scilicet, ceremonijs vetustæ Synagoga, fidei & charitatis instituta novum, quod homines innotaret, & secundum Deum vitam tribueret. Aeternum autem, quod hereditatem æternam præberet, tum immobilem, & nullo unquam tempore defuturam voluntatem testatoris contineret: sub qua voluntate vitam morte mutavit, ut vita mortem sempiterna finiret. [Deus autem pacis (verba sunt Pauli, si forte nescitis) qui eduxit de mortuis Pastorem magnam omnium in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, faciens in vobis, quod placeat coram se, per Iesum Christum, cui est gloria in sæcula sæculorum, Amen.] Ad hoc testamentum Christi sponsi sui dulcissimi, excitandum, nos hodie convocat pia mater Ecclesia, ut accuratè discamus, & quid honorū nobis legaverit, & quæ mandata posteritati sua tenenda tradiderit: atque ita tantæ hereditatis desiderio inflammati, optimi parentis iussa alacriter capessamus, nosque ipsos invicem amemus, ut ille nos & præceptis, & factis ministris instituit.

2. Sepulchrum Christi
magnificè
presentari,
et soli ab
Ecclesia.

lam vero mortis dulcissimi sponsi, Regisq; sui clarissimæ, qua morte nobilissimum, æternumque testamentum eius stabilatum est, memoriam pia mater Ecclesia quanquam omnino tempore recolat, tamen insigni ritu, & cultu peculiari hoc eodem die celebrat & condecorat. Nona enim, & reliquo tempore inusitata ceremonia, abfoluta Missa, & cœna Domini commemorata, corpus illius venerandum in locum sepositum defert, ubique reponit, vique in Parascueen, quodam sepultura Christi imaginem Christiano populo representans. Eam mortui ac sepulti Domini significationem & monumentum mirabili religione plebs fidelium, ut videtis, frequen-

frequentat; summo studio exornat, luminibus creberrimis, pretiosissima veste, signis exquisitis, omni denique apparatu cohonestat: vt hic quoque verissimum Esaiæ vaticinium appareat: [Erit sepulchrū eius gloriosum;] siue (quod Sepulchra habent, & eodem recidit) [erit sepultura eius honoris.] Quam de Christo prophetiam, ac de gloria sepulturae eius, fide Chrysostomus, ad infideles refellendos, fidelesque confirmandos, tractat. Nam qui morte ignominiosissima cruci affixus vitam finierat, eum diuina sapientia illustri sepulchro inferri voluit, quod & nouū, & opulenti hominis erat; tam multis aromatibus pretiosisque conditum corpus accepit, & Romani militis custodia, signoque Præsidis obsignatum, amplissimam gloriam, tamamque singularem obtineret, necesse fuit. Fuit probe sepulchrum eius gloriosum, iā illo quoque tempore, quo inimici summis opprobrijs aternaque ignominia nomen eius obsecurandum sibi sunt arbitrati. Gloria verò illa sepulchri eius tunc finita non est, sed perpetuo populi Christiani cultu viget, atque elucet, annuos præfertim honores monumēto Christi pasci, & sepulchro tribuētis, & grato ac fidei testimonio ostēdētis adhuc verū esse illud; [Erit sepulchrū eius gloriosum.] Itaque, quemadmodū Principū solet exequiæ celebrari, atque annua memoria in laudari, quod illustrius sit nomē clarissimorū virorū, ac de ciuibz suis optimē meritorū: sic Ecclesiæ Christianæ vltus pius & sapiens veteri instituto maiorū habet, vt quotannis per hoc dies Christi Iesu Regis nostri clarissimi, optimique parētis velut exequiæ quædā summa ac summa nostra significatio, summi gloriæ illius splendore peragatur. Extat illud in primis Zachariæ eade re vaticiniū, quod recitabo eo libentius, quod longius & vberius est. [Effendā super domū David, & super habitatores Hierusalē spiritū gratiæ, & precū: & alpiciet ad me, quē cōtixerūt, & plāgēt eū plāctū quasi super vngentum, & dolebunt super eum, vt doleri solet in morte pueri nati. In illa die magnus erit planctus in Hierusalem, tum an sicut planctus Adadremion in campo Mageddon. Et plāget terrā familiæ, & familiæ seorsum: familiæ domus Dauid, seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ domus Na que explāthā seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiæ domus Na que explā-

Esai. 11.

Chrysost.

hom. 37. in

Matt. & de

monst. quod

Christus sit

Deus.

Zacha. 12.

Prophetiam

hanc Zacha

ria plerique

tum recēto

rum, tum an

tiquorū, in-

telligunt at-

que explā-

nant de plan-

Leui. etu impiorū

in die iudi- Levi seorsum, & mulieres eorū seorsum: familiae Semei seor-
 ci iuxta il- lum, & mulieres eorum seorsum. Omnes familiae reliquæ, fa-
 lud Apoca- milia, & familiae seorsum, & mulieres eorum seorsum.] Ha-
 lypsi 1. [Vi- ctenus Zachariæ, vaticiniū, quod de celebranda Christi mor-
 debit eū om- te & passione, ut in Ecclesia Christi fit, prædictum dubitare
 nis oculus, non possumus, cum in illo populo Hierosolymitano tale
 & qui cum quippiam factitatum nulla historia tradat. Domum autem
 pupugerunt; David, & Hierusalem intelligi Christi Ecclesiam, perspicuū
 & plangent est. Huic ergo domui David, & huic Hierusalem, se imperti-
 se super eū- turum Deus promittit spiritum gratiæ, & precum, siue
 omnes tribus misericordiæ, ut grato animo & pio recolant passionē Chri-
 terra.] Ita sti, & illum cruci affixum a se, id est, peccatis suis, non tam
 August. in recordentur, quā veluti præsentem aspiciant pro summo
 Ioan. tract. animi dolore: atque pro se mortuum lachrymis, & luctu acer-
 21. Theophy- 21. Theophy-
 lact. in cap. lact. in cap.
 19. Ioan. Rupertus in Zachariam. Hieronymus, etsi non satis apertè loquitur, huc in-
 clinat: item alij Patres, quos citat noster Ribera in Zachariam; cum quo eodem mo-
 do sentiunt Cardinalis Toletus, & Iansenius. Cæterum expositionem nostram de
 lachrymis & fletu piorum ob recordationem Christi passionis, quemadmodum
 Ecclesiæ vsus habet, probant Didacus Stunica Augustinianus, & Hieronymus
 Osorius Lusitanus peculiari commentario in Zachariam; & Marinarius Car-
 melitanus lib. 2. de Concord. Prophetarum, in passione Christi eum plan-
 ctum interpretatur, & S. Thomas in Ioann. 19. lect. 5. utramque exposi-
 tionem ponit, de planctu in die iudicii, & de conuersione ad Christum, & aspectu
 per fidem. Esse autem, quam sequimur, non alienam, sed idoneam expositionem,
 probat ipse contextus prophetiæ, quæ vix aut nullo modo potest integrè ad diem iu-
 dicii referri: at de fletu piorum & vsu Ecclesiæ optimè quadrat. Probat etiam sensus
 & vsus ecclesiæ, quæ in officio passionis eam prophetiam adhibet. Probat denique
 similitudo planctus Iosæ, quam Zacharias refert. [Erit (inquit) sicut planctus A da-
 diemmon.] Fuit enim Iosæ mors typus Christi mortis. Neque aliter illa verba co-
 hærent: [Effundam super domum David spiritum gratiæ & precum, siue mise-
 ricordia: & aspicient ad me, quem confixerunt, & plangent.] Neque illa
 etiam coherent. [In illa die erit fons patens.] Quæ ad diem iudicii
 pertinere nullo modo possunt. Cum nostra autem inter-
 pretatione & antecedentia, & consequentia,
 & tota series prophetiæ optimè
 congruit.

bo prosequantur: quod solent meditationes piorum satis declarare, dum singulari dolore vulnerum Christi, & opprobriorum, & tanti sanguinis fusi afficiuntur. Planctum verò non solum priuatum, sed publicum, & statum, & solennem Ecclesie futurum memorat, similem ei, quem Scriptura refert exhibitum in feriis Iosiae optimi Regis, atque charissimi. Quod verò familias virorum seorsum, mulierum seorsum eum luctum ac fanebrem pompam acturas dicit, significat magnam populi Christiani religionem & pietatem, quae viros à consortio foeminarum dimoueat, non tam fortassis corporum intervallo, quam castis pudicisque moribus: aut etiam sacrarum virginum à coenobijs monachorum habitationem designat seiunctam. Vbi hi ordines Christo famulantur spiritu quidem eodem, sed diuersis prorsus habitaculis & domicilijs. Nam, quod figillatim nominat familias David, & Nathan, & Levi, & Semei, ex Hieronymo intelligere possumus Regiam, & Prophetalem, & sacerdotalem, & Magistralem (vt ita dicam) ordines esse descriptos; quorum illa veluti capita memorantur: vt intelligi facile possit, à celebranda Christi passione nullum gradum, nullum ordinem abesse debere, quin potius, quod sublimior sit, eò impensius pietatis suae obsequium praestare debere. Iosiae autem mentio commodissime in hac prophetia fit, quod typus ille fuerit, & imago quaedam graphice depicta mortis, atque passionis Christi Redemptoris nostri. Sic enim habet sacra historia, Iosiam Phase, id est, festum paschale praecipua religione celebrasse, vt superiori tempore nullum simile fuerit; & statim interfecti Iosiae narratio texitur. In quo Christum manifestò adumbravit, qui, peracta coena sanctissima, vbi edendi corporis sui copiam fecit, ad passionem & mortem illico perrexit. Instaurato autem templo, dicit obuiam prodijisse Regi Nachao Aegypti bellum inferenti aduersus Assyrium, quem vt liberaret Iosias, se ipsum opposuit, nihil in eum machinante Nachao. Nam aduersus quidem Christum nihil habebat causae diabolus, verum, vt in nos armatum & saeuientem auerteret, eum in se Christus excepit, ac pro nobis vulneratus, ac mortuus est. [Perrexit (ait Scriptura) vt dimicaret in campo Mageddon] cuius meminit Zacharias, cum de Christi morte

2. Para. 35.

2. Para. 35.

morte

4. Reg. 23. morte vaticinatur. Denique de exequijs, quò nostra tendit oratio, ita scriptum legimus: [Mortuusque est Iosias in Hierusalem, & sepultus in Mausoleo Patrum suorum: & vinierunt Iuda & Hierusalem luxerunt eum. Hieremias maximè: cuius omnes cantores, atque cantatrices, vsque in præsentem diem lamentationes super Iosiam replicant, & quasi lex obtinuit in Israel. Ecce scriptum fertur in lamentationibus.] Historiæ factum non negamus, at prophetiæ spiritum iure vendicamus, qui Ecclesiæ annuam cõsuetudinem cernimus, Christi fenebre officium persoluentis, in quo lamentationes maximè Hieremiæ recitatur, cãtoresq; sacri, sacraq; cãtantes in domicilijs suis suauitate mirabili populũ fidelẽ ad pietatẽ, deuotionẽque, & pias lachrymas excitant. Hũc autẽ plãtũ Septuaginta interpretes mali granati liquoribus exprimunt, cum pro illis verbis, [Sicut planctus Adadremmò, in cãpo Mageddo:] illa substituũt, [sicut planctus mali granati, cũ succiditur.] In qua re sanguineũ quendã rorẽ, qualis ex malo punico inciso fluit, cogitare admonemur, vt Christi sanguinẽ pro nobis incisi ac vulnerati, lachrymarum imbre prosequẽdũ intelligamus. Ita enim & diuini testamenti participes erimus, & grati animi in Christum parentem ac redemptorem nostrum studium & memoriam testificabimur.

IN EADEM FE-

FERIA, CONCIO

Q V A R T A.

Sciens Iesus quia venit hora eius, vt trãseat ex hoc mundo ad Patrem. Ioan. 13.

1. Scientia futurorũ in Christo, & cur homines letare Deus voluerit mortis horã.



ysteria hodiernæ solennitatis aliàs me exposuisse meminì, nunc præcepta nonnulla moralia magis prosequi placet. Habet enim vtrumque vtilitatem suam, cui Diuini verbi amplitudo materiam abundẽ suppeditat.

rat. Scisse Dominum horam mortis oppetendæ Euangelista
 dicit. Id quæ ratione velit intelligi, nobis erit explicandum.
 Neque enim ita Christus mortem sibi instare cognouit, vt so-
 lent ij, qui ex signis atque effectis, eius rei certiores fiunt,
 quod malis æquæ ac bonis commune est. Agag quidem ad
 strictum gladium intuens, mortis acerbicatem questus est: 1. Reg. 15.
 Saul verò belli imminētis sollicitudine & angore oppressus,
 perniciem sibi paratam vehementer expauit. Neque verò pe-
 culiari aliqua tunc facta diuinitus reuelatione Christo hora
 mortis innotuit, quod non mediocri privilegio quibusdam
 iustis datum est, in quibus Ioseph Patriarcha, & huius pater
 Iacob, tum Aaron, & Moyses certi sibi exitum iam instare,
 præclara vaticinia de rebus magnis edidere. Est verò per-
 quam insigne beneficium sic diuinitus admoneri, quò liceat
 commodè res suas agere, & se integro sensu & valetu-
 dine firma ad vltimum certamen illud munire & parare, ex
 quo vel victoria æterna, vel interitus irreparabilis pendeat.
 At Iesus longè aliter horam suam ipse præsciebat; quippe
 cum esset ipsemet mensura horarum omnium, & veluti Sol
 ipse, qui suo eas cursu & progressione definiret. Quamobrè Ioan. 11.
 dixerat profectò duodecim inesse diei horas, illud significa-
 re volens, neminem posse de præfinito sibi tempore vel mi-
 nimam punctum detrahère, neque vrgeri & perfici vi cu-
 iuspiam Solem, vt citiùs in occasum eat, quàm suum cursum
 integrè absoluerit. Sed quæret aliquis, idque meritò, quid
 causæ existat, quòd cæteros homines, etiam pios & iustos, la-
 teat hora mortis, Christo vni perspecta semper fuerit. Nam Mat. 25.
 de reliquis omnibus ille pronuntiat: [Vigilate, quia nescitis
 diem, neque horam.] Porro de se longè secus: [Nemo tollit
 animam meam à me; sed ego pono eam, vt iterum sumā eā.]
 Magna hic opus est consideratione, vt intelligamus planè Ioan. 10.
 scientiæ mensuram pro subiecti capacitate tribui oportere.
 Etenim si angustum subiectum sit, scientiæ magnitudo affe-
 ret potius perniciem, quæ eadem amplum & bene capacem
 animum mirificè illustrat, atque adiuuat. Homini Deus in-
 terdixit esuligni scientiæ: Dei imperio resistere diabolus
 persuasit. Itaque veritatem fructum edit, & magno suo malo
 sciuit, quod vtiliter ante nesciebat. Bene igitur monet Apo-
 stolus.

Rom. 12. stulus, [non plus sapere, quàm sapere oportet, sed sapere ad sobrietatem:] commodè sobrietatis verbo vsus, quod vini instar scientia moderata proffit, immoderata noceat plurimum. Dixit aliquando Augustinus, & rectè dixit, [meliorè esse fidelis ignorantia, quàm temerariam scientiam.] Dixit *August. de verbis Apost. ser.* Gregorius Theologus, [malle se in ignorantia tuto latere, 22. *Nazian.* quàm scientia periculosa committere.] Dixit deniq; *Hilar. in Matt. can.* Hilarius, [vtilem esse diei extremi mortalibus ignorantiam.] Ita 26. sanè res se habet, vt sæpe ignorare præstet, quæ scita perturbationem sint paritura. Aegrotanti grauius si molestia laboraretq; quibus valetudo recuperanda est, statim exponeretur, fortassis abijceret animum, nec ferre se posse confideret. Quare paulatim spe futura quietis præsentè molestia deuorat, neq; mole futurorū omniū malorū obruitur, atq; ita per uadit ad exitū optatæ valetudinis. Eadè profectiōnū, nauigationum, bellorum, ac fere negotiorū humanorū ratio est.

Maximū verò sine controuersia negotiū est mori, cuius tempus incertum esse oportuit mortalibus, propterea quòd vix quisquā futurus esset, qui vitam honestè & castè institueret: totam potiùs libidini & vitio darent homines, qui eam si bi rationem sequendam esse existimarent; vnam sibi ad salutem æternam parandam sufficere horam, eam post tot annos affuturam, interea genio indulgendum, neque voluptati repugnandum. Etenim, fratres, si modò, cum incerta est hora suprema, adeò negligenter & dissolutè viuimus, quid futurū fuisse putamus, si diuturna vita certa foret? Quare nos Saluator commonefacit: [Vigilate, quia nescitis diē, neque horā,] non solum diē nobis certū negans, sed etiam ipsius, qua viuimus, horæ interuallū. De impijs dixit Paulus; [Cum dixerint, pax & securitas, tunc repētinus eis veniet interitus, & non effugient, sicut dolor in vtero habenti.] Ac prægnas quidē mensem saltem partus cognoscit: nos verò neque mensem neq; annū scire possumus obitus nostri. Fuit præterea sapiētia diuinæ consiliū, ne dū horā mortis appropinquare definitè cerneremus, vtilia atq; opportuna humanæ vitæ officia pleraq; perturbarentur, quæ sine dubio anxij & panidi impēdētis mortis expectatione, minimè, qua decet diligētia & studio, obiremus. Vult autē Deus ea à nobis fieri benignè & alacriter, & curā sanè ac circūspēctionem actibus nostris inesse

Mat. 25.

1. Thes. 5.

inesse cupit, angore ac desperationē dominari nullo modo. Saulē Regē diuinæ literæ tradunt, simul atq; de impendēte morte audiuit in crastinū, pauore repētino perculsum corruisse in terrā, ibiq; diu ex porrectū iacuisse: adeo telū mortis obiectū animo durum est. At Saluatori nostro Iesu omnia, quæ futura erāt, præsentia semper habebātur, eaq; charitatis amplitudine erat, ea sapiētiæ maiestate, vt nihil actus eius vel impediret, vel retardaret quotidiana horribilis mortis præsentia, neq; perturbationis quidquā afferret, neq; secus aliquid agere cogeret, quā illius sapiētia & volūtas instituisset. Sublimis omnino est theoria hæc, atq; ad magnitudinē, excelſitatēq; beatissimę illius animę cogitādā, capū aperit latē patētē: in qua anima cernere est res mirabiles & inter se plurimū disſitas, ac propemodū repugnātes: immēsum (inquā) gaudiū ex perspicua verbi, cui erat cōiūcta, æternæq; essentiæ visione, simul summū atq; incredibilē quendā dolorē ex peccatorū, mortis, crucisq; cogitatione manātē, neq; alterutra hæc adeo inter se aduersa sibi mutuò impedimēto erant. Itaq; cū in monte Thabor visum est gaudiij habenas laxare, vultu & toto corporis habitu splēdorē plusquā Solis exhibuit: cū eidē in valle Getsemani placuit doloris potiū habenas soluere, ita totus expalluit, ita angore imo oppressus est, vt sudore sanguinolēto immēsum mœroris pondus declararet. Etenim auriga nullus est adeo præstās & acer, qui equos huc atq; illuc citatos impellat, vel renocet pro suo arbitratu, quò nō citiūs & meliūs animus ille diuinus Christi affectiones suas, quocūq; opus esset, infleſceret. Beatarū mētīū, & Dei cōspectu fruētīū est, nulla sciētiæ occasione ab instituto desſectere, neq; meritorū & sanctitatis suæ cognitione, quāuis eximia illa sit, tolli superbia, inferiores ve vllā ex parte despiciere: quod sanē in ijs, qui vitā mortālē degunt, secus habet, quibus Dei prouidētia cælata vult sua merita, ne si se altiores videāt, pluris se habeāt, cæterosq; contemnant: id quod inopia sapientiæ & charitatis accidere necesse est. Ergo pro status cælestis ratione Christo Domino nota erant omnia, neque operam, neque studium, vel digna agendi, vel patiendi indigna, aliqua ex parte retardabant. Rectē prorsus is dixit, qui dixit, [omnes sapientiæ & scientiæ Dei thesauros in Christo fuisse repositos.]

1. Reg. 28.

Colos. 2.

[Sciens.]

2. *Horam mor-
tis præmedi-
tanda.*

[Sciens, quia venit hora eius.] De scientia satis puto esse dictum. Horam cur suam dixerit, consideremus. Habet vltus & mos hominum, illam appellare diem suam, aut horā, quæ pro votis cuique ad felicitatē contingit. Nam vel triumphi, vel magistratus incundi, vel sacerdotij exercendi, vel nuptiarum, vel inaugurationis diem, meritō suum vocat, quisquis ea, vel voluptate, vel gloria potitur. Quod si Christiana ratione philosophandum est, nullus iustis dies magis suus, quā vltimus, nulla hora perinde sua videri debet, atque illa quæ finis laborum est, requietis perpetuæ initium. Itaque eam horam semper & cogitare pij debent, & verō desiderare: neque exiguum totius vitæ bene atque integrè antea præmium est, illam vnam horam habere amicam. Præstat id religio Christiana: philosophia inanis non præstat, tamen si se præstare gloriatur. Senecam audit: [Egregia (inquit) res est, mortem cōdiscere: semper discendum est, quod, an sciamus, experiri non possumus. Meditare mortē. Qui hoc dicit, meditari libertatem iubet, qui mori didicit, seruire dedidicit.] Gloriosius hæc Seneca, quā potentiū, sed re vera habet id sapiens meditatio mortis, vt facilius & commodius ille vltimus actus peragatur. Nam qui ne tunc quidem, cū omnia abeunt, miserūque relinquunt amatorem suum, se potest morti accommodare, is planè declarat se vitæ dulcedine captum, ac quodammodò ebrium. Vt Syllanus ille olim lacte profusè potatus, prius in mortem incidit, quā appropinquantem animaduertit. Obitus quidem repentinos & immaturos passim videmus, cū neque expiandi animi, aut confessionis faciendæ locus sit. Id esse genus celestis vindictæ, haudquaquam ignorare debetis, in eos maximè homines irato numine, qui respiscendi occasiones benignè sibi oblatas respuunt, & aspernantur. Salomonis sententia est: [Qui corripientem se dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus.] Quā miserum illud inopinatum spectaculum, triste, & lamentabile accidet, cū se repente in tartarū imum præcipientes dari cernent, cū globos illos flammarum cruciatibus suis sempiternis paratos infelices accipere, fauosque tortores vndique instare conspicient? Quare horam potius illam tempestiuè considerate, atque à Deo contē-
dite

*Senec. li. 3.
epist. 26.*

Iudic. 4.

Prou. 29.

дите precibus, quod David precabatur: [Illumina, Domine, *Psal. 12.*
oculos meos, ne quando obdormiam in morte.] Ac rursum:
[Notum fac mihi, Domine, finem meum, & numerum dierum *Psal. 89.*
meorum, ut sciam quid desit mihi.] Transitus est ex hoc mū-
do, atque ex hac vita in alteram. Ne in lubrico labamur, ca-
uendum: ne in horribile barathrum præcipites eamus, per-
timescendum. At Christo hora erat summi gaudij & volū-
ptatis, quod ex mundo esset transiturus ad Patrem: quem
iusti & pii imitantur, quibus mundus minimè est cordi, atq;
eum proinde relinquere, & migrare cupiunt ad superiores, exi-
lium patria commutare se arbitantes.

[Cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dile- 3. *Quo pe-*
xit eos.] Certa explorandæ amicitiae ratio est exitus: fide- *sto proban-*
ter amat, qui ad exitum vsque amat. Quàm sit fallus & frau- *da amicitia*
dulentus mundi istius amor, in exitu sanè vita facilè cognos- *vera.*
cetis, cum sua omnia ille vobis eripiet: si qui verò amici ad-
esse videntur morituro, magis rem suam agunt, hæreditatis,
si quid obire datur, quàm valetudinis adiuuandæ cura est.
Denique solus abibis homo in sepulchrum, terræ mole op-
pressus, ne obuersari quidem ante oculos amicorum permit-
teris. Egregia verò mundi fallacissimi amicitia. Scitè mun-
di amorem Bernardus taxat his verbis: [Mundus, quod suū *Bern. episto-*
est, diligit: sed quousque? Non enim selum, non semper, ut *la 107. ad*
pote, qui non semper erit: sed nec diu quidem. Nam breues *Thom.*
dies hominis sunt. Mundus quidem cum suis concupiscen-
tibus transiit, sed te prius emittit, quàm ipse pertransit.] At
Christus, qui semper amicus, in fine maximè amicus, fidelis
planè amicus suorum. [Omni tempore diligit (ait Scriptu- *Eccli. 6.*
ra) qui amicus est: sed est amicus socius mentis, & amicus se- *Eccli. 6.*
cundum tempus suum.] Talis est amicitia mundi. Quare ad- *Iosæ 1.*
monet idem autor: [Si possides amicum, in tentatione possi-
de illum.] Deus sanè suis nunquam deest, in summis pericu-
lis, singulari providentia & benignitate vititur. Ipse dixit:
[Non te deseram, neque derelinquam.] Christus verò idèò
suos in finem diligere potuit, què eos non amaret, nisi sua boni-
tate ductus. Nam si illorum maximè in se officia & merita *Hebr. 1:2*
cogitaret, profectò, cum se deserì ab ijs videret, amare desi-
neret. In fine quippe omnes deseruere Dominum, omnes

sibi fuga consulendum existimarunt. An eo factio tam indigno quicquam de vi amoris sui Christus remisit? Omnino nihil, sed, [cùm dilexisset suos, in finem vsque dilexit.] Quam obrem? Amabat germano amore & sincero, nō quaestuario, aut mercenario: sic amant, nimirum, matres infantes suos, quos tametsi experiuntur molestos, reluctantes, sordibus passim affluentes, nihil his offendentur, dulcedine amoris omnes cæteras iniurias superât. Scriptura quidem huius nos esse documentum memores vult: [Nūquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen nunquam obliuiscar tui. Ecce in manibus descripsi te.] Nouum sanè genus monumenti, nō in tabula aut ligno figuram exprimere amici, sed in ipsis insculptam gestare manibus. O vim cœlestis beneuolentia! O fidele testimonium sincerissimi amoris, atque in nostram salutem propensū! Quam nos ardentem amasti, Christe? quæ & quanta tulisti, vt amicis de te minimè bene meritis subuenires? [Dilexit me (aiebat Paulus) & tradidit semetipsum pro me.] Heu nos ingratos, qui vicem amanti nullam rependimus. Da, Christe, amare te vsque ad finem, da finire vitam pro te, tunc erit verissima vita, mori pro vita.

Esaï. 49.

Gal. 2.

4. Christi al-
tissima hu-
militas imi-
tanda.

Chrys. ho-
m. 69. in
Ioan.

Euseb. Cæ-
sar. Eccle-
siast. hist. li.
4. c. 15.

[Cùm diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Iscariotes.] Quorsum hic mētio Iudæ proditoris? quid opus est diabolū commemorare scelerati discipuli cor possidentem? Aut quid hæc cū lotione pedum, quā Ioannes narrare parat, habet negotij? Alto, nimirum, spiritu (vt Chrysostomus animaduertit) hac inducitur Iudæ nefarium consilium, ac mirabili ratione coherent hæc inter se adeò discrepantia: Christum eo tēpore ad discipulorū pedes lauandos se accingere, in quibus erat Iudas ipse, quo tempore idem sceleratissimus Iudas necem Domini meditabatur, ac iam iam aggrediendam sibi cogitabat. Eodem tempore Christus pedibus Iudæ abluendis, detergendis, mulcendis manus sacratissimas admonebat, quo tempore illos ipsos pedes Iudas expediebat sanguini optimi præceptoris impiè effundendo. Polycarpū virum Apostolicum historiæ commendant, & laudibus tollunt, quod apparitores carnificesque suos, quos ad se comprehendendum venisse cognouerant, epulis liber-
raliter

raliter excipiendos existimarit. Elifæum sacra Scriptura refert, iussisse in vrbe Samaria pasci benignè Syros milites, quos sui capiendi ac ligandi causa iniuriolè ab Rege Damasci missos non ignorabat. Sunt quidem hæc præclara facta, laudæque digna, virorum sanctitate, sapientiaque præstatum.

4. Reg. 6.

At quid vel hæc, vel quæcunque vnquam temporum extiterunt beneficentiæ & lenitatis aduersus inimicos, comparari possunt cū vno hoc æterni Regis erga ingratisimum seruum infinitæ charitatis atque incredibilis mansuetudinis documento? Quis ille tam felix, optime atque amantiſſime Iesu, qui te veste nudatū talari cōspiceret, seruili habitu, vulgari opera accinctū ad opus? quā diligentem? quā officij cupidum? quā industrium? linteo succinctum? peluim hinc tenentem, inde de aqualiculo aquam probè fundentem? [Regem in decore suo videbunt,] dixerat olim Esaias. Equidem

Esai. 30.

ita opinor Angelis summisque cæli Principibus tam iucundum, tam mirabile id spectaculum accidisse, vt libenter cælestem suam curiam cum illa hospitali aula cōmutarint. Neque verò isthæc humilia & abiecta cū aggredereris, tui eras oblitus, neque sempiternæ tuæ Maiestatis immemor: neque, quo patre esses natus, ignorabas, Deus ex Deo, ex omnipotente natus omnipotens. Opportunè non te degenerasse cogitatione, sacer Euangelista demonstrat: [Sciens quia à Deo exiuit, & ad Deū vadit.] Atque ex tam celso apice, more aquilæ generosæ, ad imam prædam se se demisit, vt homines ad se raperet, pedibus illorum se se applicuit, vt ex humo diuinis manibus captos, eueheret in cælū. Elegāter id Augustinus demōstrat his verbis: [Cū ergo illi Pater omnia dedisset in manus, ille discipulorū nō manus, sed pedes lauit: & cū se sciret à Deo exiisse, & pergere ad Deū, nō Dei Dñi, sed hominis serui impleuit officiū. Hoc quoq; ad maximum cumulū humilitatis accessit, q̄ etiā illi nō dedignatus est pedes lauare, cuius manus iā præuidebat in scelere.] Hæc Augustinus. Neque verò æternū Patrem Deū, Filij vnici tanta demissio vlla ex parte offendit, sed exhilarauit potius atque oblectauit, cū videret seruū parū obloquentē, & modestū Filij modestia & demissione erudiri: diuinū honorem de ipsius humilitate recuperari, atque in integrum sanè restitui. Vi-

Id notat August. tract.

55.

Aug. tract.

55.

- distis fortassis aliquando Patri seni Principem filium dignitate gloriaque præstantem, tamen, capite detecto, vel strigilem, vel ampullam, vel viliora etiam ministrantem, idque eo liberalius, quod forte seruum animaduertit pigrius, & cunctantius ad ista accurrentem. Quæ certè modestia ac pietas non exigua gratiam, laudemque conciliat clarissimis iuuenibus, nedum de honore quidquam detrahit. Merito Pater ille cælestis exclamarat, hunc esse sibi filium vnice dilectum, in quo sibi ipse perplacuisse. Quamobrem non indignum, opinor, erit, si seruus, isque, vilissimus humilitatis studium capessat, cum videt Regem gloriæ tanto se seruitutis obsequio deprimentem. Dauid quidem purpuram, vestemque Regiæ sese exuerat, vulgari habitu seminudus arcam testamenti anteibat, vt expedite & alacriter saltans perinde quasi choræa mimico more agitaret. Id Micholi, scilicet, superbæ fœminæ, regiæ coniugi de fenestra spectanti vehementer displicuit, quæ in Regem, tanquam in scurram quendam sordidum inuecta, debacchata est: sed bonus & sapiens Rex fœminæ lenitatis iniuriam pro nihilo ducens, in instituto gloriosius perstat, ac magna asseueratione pronuntiat: [Viuit Dominus, quia ludam, & vilior fiam.] Flocci non habet stultæ gentis opiniones de se Christus, dum Deo Patri obsequatur, dum homines ad studia veræ pietatis, atque humilitatis excitentur. Quare discamus, quæso vos fratres, humilitatē, ac tanti præceptoris exemplo eruditi, nihil altius, nihil putemus Christiana humilitate sublimius. [Tanta quippe est (autore Augustino) humanæ humilitatis vtilitas, vt eam suo commendaret exemplo etiam diuina sublimitas, quia homo superbus in æternum periret, nisi eum Deus humilis inueniret.] Quæ verò diuinis obsequijs impenduntur officia, ea promptè, alacriter, perficite quæ præstamus, quippe qui cernamus Christum tam accuratè tamque copiosè, quæ abluendis pedibus suorum sunt opportuna, exequentem. Eo enim modo docuisse censeat Chrysostomus, omni studio oportere nos talia facere. Imprecatio est diuinæ iræ in eos, qui frigide atque imminutè religiosa munera obeunt: [Maledictus homo, qui opus Dei facit fraudulenter.] [Exemplum (ait Christus) dedi vobis, vt & vos ita faciatis.]

[Et cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere lin-
teo, quo erat præcinctus.] Aspiciat modò redemptionis
nostræ opus mirificè adumbratum: hodierno die, quod po-
stidie gerendum erat, pulchrè significatum. Christum ser-
uile cinctorium se induisse Fulgentius eleganter dixit, qui se
metipsum exinaniuit, formâ serui accipiens, in similitudinē
hominū factus, & habitu inuentus vt homo.] Hoc planè lin-
teum humanitatis nostræ purum ipse suscepit: quod, dum
maculas nostras tergit, atque eluit, totum commaculatum,
sordidatumque reddi, necesse fuit. Ea est enim tergendira-
tio, vt linteum pedes, quos tergit, mundos reddat: ipsum in
se pedum maculas ebibat, atque contrahat. Sic sanè commu-
tata sunt humana diuinis, nouo consilio, inaudito exemplo,
quod Apostolus altè meditatus in ea verba prorumpit: [Eū,
qui peccatum non nouit, pro nobis peccatum fecit, vt nos
efficeremur iustitia Dei in ipso.] Nam, qui hodierno die
aquam mittit in peluim ad eluendas sordes discipulorum,
crastino die profundet ex intimis venis sanguinē, quo pec-
cata nostra diluat: ac dum in se suscipit culpas hominum, tam
ipse maculatus & lutulentus apparet, vt Propheta Esaias
instar lepræ effectum, nulla specie fulgentem, prisco decore
exutum declaret: [Lauit, scilicet, nos à peccatis nostris in
sanguine suo:] quo puri sanctique effecti, oculis diuinæ Ma-
iestatis idonei, dignique reddamur. Opportunè ergo beatus
Augustinus acclamat: [Quid mirum, si surrexit à cœna, &
posuit vestimenta sua, qui cū in forma Dei esset, semetip-
sum exinaniuit? Et quid mirum, si præcinxit se linteo, qui
formam serui accipiens, habitu inuentus est, vt homo? Quid
mirum, si misit aquam in peluim, vnde lauaret pedes discipu-
lorum, qui in terram sanguinem fudit, quo immunditiam di-
lueret peccatorum?] Idem etiam post pauca: [Crucifigen-
dus sanè, suis spoliatus est vestimētis: & mortuus in-
uolutus est linteo, & tota illius passio, no-
stra purgatio est.] Ipsi gloria in
secula, Amen.

5. *Lotione
pedum redē-
ptionem no-
strā esse desi-
gnatam.*
*Alcuin. in
caten. S. Tho-
ma.*
*Fulgentius
serm. de Sā-
cto Stepha-
no ad initia.*
Philip. 2.
2. Cor. 5.

Esai. 53.

Apoc. 1.

*Aug. tract.
55. in Ioan.*

DOMINICA RESURRE- CTIONIS DO- MINI.

*De comedente exiuit cibus, & de forti egressa
est dulcedo. Iudic. 14.*



NARRAT historia sacra Samsonem virum fortissimū, cum adamatam virginem matrimonio sibi cōiungere pararet, nuptiasq; iucundissimas festinē celebrare vellet, nouę nuptę cognatis ænigma proposuisse illud: [De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo,] ea lege vt victi victori

1. Christi
leonem sa-
uissimum,
id est, mortē
vicisse.
Iudic. 14.

non paucarum vestium pretium penderent. Id ænigma cum iuuenes solacere per se non possent, à subornata Samsonis cōiuge impetrarent, vt solutionē à viro eliceret. Itaque edocti responderunt: [Quid dulcius melle? Quid fortius leone?] Atq; ij quidem iuuenes quæstionis à se solutę, Samsonē ipso concedente, pretium retulere: sed res ipsa significata alterius rei occultioris significatio erat, quam à vero Samsonē Christo triumphatore, hodie Ecclesia charissima eius sponsa, sibi demonstratam, atq; detectā suis libenter cōmunicat. Nā sicut Augustinus loquitur: [De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo,] quid sibi aliud vult, nisi resurgētem à mortuis? De edente vtique, id est, de morte, quæ cūcta deuorat atque consumit, exiuit cibus ille, qui dixit: [Ego sum panis viuis.] Quid enim ita terribile, vt mors? tetra præsertim & crudelis, qualis est crucis? Quis ita leo aspectu suo feroce & truculento homines perterret, vt mors iam imminens,

Aug. serm.
de tempore
107. qui est
in Domini-
ca de passio-
ne.

*Arist. lib. 3.
Ethic. c. 7.*

quanuis audaces, formidine afficit? [Omnium terribillimum maximè terribilem esse mortem,] verè Aristoteles pronuntiauit. Quid enim in leone horribile, nisi vicia ipsa mortis imago? Mortuum leonem quis metuit? nempe mortuus mortem asferre non potest. Leonis ergo, vt sic dicam, leo verus est ipsa mors. Quòd si accedat ad hunc mortis pavorem, genus ipsum mortis horribile, ignominia & cruciatu sauum, nonne leonem atrocissimum rectè dicas? Nam mortem ipsam, vt ignominia opprobriūque effugerent, non paucitum Græci, tum Romani, tum verò etiam Barbari sibi cōsciuerunt. Vulgares quoque homines, quòd cruciamenta maiora redimant, manus in se suas sæpe armant. At mortem simul summo dolore, simul maxima ignominia armatam, quis vltquam gentium non perhorrescat? Durum sanè moriendi genus,

Iudic. 14.

supplicium crucis. [Cum venisset, ait historia sacra de Samson loquens, ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sauius & rugiens.] In eam ferā, cum se incidisse Christus (Samson noster diuinus) animaduertit, atque aggreidentis rugitū sensit, sanè commotus est bestiae immanis aspectu, contremuit, sudauit, expalluit. Quo horrore percellus, orabat: [Si fieri potest, transeat à me calix iste.] Vultis leonis illius truculentiam peruidere? ipsum commemorantem audite: [Aperuerunt super me os suum, sicut leo sapiens, & rugiens. Sicut aqua, effusus sum: & dispersa sunt omnia ossa mea. Factū est cor meum, tāquam cera liquefens in medio vētris mei.]

Matt. 26.

Psal. 21.

Potestne vehementior formidinis pavorisque vis intelligi, quàm quæ & ossa omnia dissoluat ac dissipet, & cor ipsum roboris omnis domicilium, instar ceræ diffuere cogat? Clamabat proinde Rex noster: [Salua me ex ore leonis,] cum mortem atrocissimam instare cerneret. Idem in Hieremia loquitur. [Facta est mihi hæreditas mea, quasi leo in sylua.] At Samsonis fortissimi inuictum robur, quanquam leonis istius aspectum minacem terribilemque perspexit, tamen certamen minimè detrectauit, sed obuius obuium incurrit, apprehendit, pugnavit, vicit, occidit.

Psal. 21.

Hier. 12.

Atque illud mirabile supra modū, nullo telo, nullo ferro vsum, manibus tantum discerpisse leonem. Sic enim habent verba Scripturæ: [Irruit in eum Spiritus Domini, & dilaceravit

rauit

rauit leonem, quasi hoc dum in frustra discerperet, nihil omnino habens in manu.] Quid sibi hoc velit, ex ipso nostro Redemptore cognoscite, qui ore Eliaë talia de te loquitur: [Circumspexi, & nō erat auxiliator: quæ fui, & nō fuit, qui adiuuaret: & saluauit mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.] Præclara fortitudinis laus, amplissima inuicti roboris gloria: dextera sua fregisse ferream inimicum: brachio subegisse solo infinitas phalanges hostium saeuissimorum. Hoc illud est, quod Paulus canit: [Qui destruxit quidem mortem, illuminauit autem vitam.] Hoc quod concinit Petrus: [Qui est in dextera Dei deglutiens mortem.] Itaque voracem mortem ipse deuorat, leonem omnia vastantem, nulli parcentem mortalium, deuastatum à se ostendit. [Deglutiens (inquit) mortem.] Quam præclare neque secus quam olim cominatus erat: [Ero mors tua, o mors.] Neque verò voracem bestiam extinguere contentus, etiam in cibum vertit, & nouo argumēto, quæ vorabat, voranda ijs ipsis traditur mors. [De comedēte exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo.] Quis enim sperare posset, futurum esse aliquando, vt mors fieret homini dulcis: vt vltro appeteretur? vt summis esset in votis? Quis de istius feræ ore, & faucibus suauissimum fauū expectaret? Atque videmus iam innumeros martyrum cuneos, nihil ita expetentiū, atque necem pro Christo illatam: nihil æquē dulce, iucundumque cuiquam vt vnquam acciderit, atque hi iuvenes & virgines se mortis pro Deo suo obitæ gloria delectantur. Iā illud inualuit: [Mori lucrum:] iam illud vsurpant libetè plurimi: [Cupio dissolui, & esse cum Christo.]

Sed, vt ad institutam historiam redeamus, Samson quidē, dilacerato leone, abiit. Paucis post diebus eādem viareuertens, videndi leonis desiderio, quem interfecerat, ductus, ex uicinis victoriæ suæ pulcherrimas reperit. In ipsis faucibus leonis distractis & laceris, suauissimi mellis fauū offendit, quem & ipse sumpsit, & suis communicauit. Hæc diuinæ sapientiæ arcana consilia quis nō admiretur? Feræ truculentissimæ, atque omnia vorantis fauces & rictus formidolosos in aluearia dulcissimi mellis concessisse: Resurrectionis gloriam, & spolia immortalitatis, tanquam fortissimæ pugnæ

Esai. 63.

2. Tim. 1.

1. Pet. 3.

Osai 13.

Phil. 1.

2. Mel ex ore leonis, resurrectio gloriosa ex morte.

præmia Christum tulisse de morte ipsa tam atroci, tam horribili, aperte hæc omnia significant. Erat tan e difficile id credere: Apostoli sæpe moniti post crucem & mortē Christum resurrecturum, tamen non sibi persuadebant fore: cum esset factū, resistebant; testibus vera narrantibus nō assentiebantur. Sed Dñs laboris sui atque certaminis præmiū probē nōnerat, & dilacerata bestia cibum pretiosissimū requisivit. Passionis ignominiosa & crudelis fractus dulcissimus extitit Resurrectio, quā & ipse Christus potitus est, & ceteris impartivit. Sic enim apud Esaiam Deus de Christo loquitur: [Pro eo quod laboravit anima eius, videbit & saturabitur: in scientia sua iustificabit ipse iustus servus meus multos.] Saturatum dicit de labore suo, propter eā quod [oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriam suam.] Quanquam non ipse solus laboris sui præmio frui voluit, sed alijs communicavit: solus quidem depugnavit cum leone, sed non solus fauum inde sublatum edit, verū cum suis communicandum putavit: [Iustificabit, (inquit ipse) iustus servus meus multos.] Itaque ipso die Resurrectionis, cum primū Apostolis simul apparuit, fauum poposcit, quem & ipse edit, & edendum discipulis distribuit. Lucas ita scribit. [Illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis, & cum manducasset coram eis, sumens reliquias, dedit eis.] Mystice in fauo mellis resurrectionem Christi significatam Beda testatur: [Piscis assus (inquit) quem Christus comedit, significat Christum passum, qui capi voluit laqueo mortis nostræ, & quasi tribulatione assatus est, tēpore passionis suæ, sed favus mellis nobis extitit in Resurrectione. In fauo quidem mellis utraq; naturā exprimere voluit personæ suæ. Fausus quippe mellis in cera est: mel verō in cera, est Divinitas in humanitate.] Mel etiā divinitatē intelligi Gregorius attestatur. 15. Moral. cap. 9. Primū igitur ipse comedit faum, quia iuxta Paulū: [Primitiæ dormientium, Christus.] Deinde reliquis faum eūdem 1. Cor. 15. communicat, siquidem eo teste: [Per vnum hominem iusti constituentur multi:] & [sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabūtur.] Ipsum nos Christū inuitatē audite, sic enim loquitur divina sapiētia. [Videte, quia non soli mihi laboravi.] Quā suavis est & dulcis ille favus vitæ

Esai. 53.

Luc. 24.

Beda super
Luc.Gregor. lib.
15. Moral.
cap. 9.

1. Cor. 15.

Rom. 5.

1. Cor. 15.

Eccli. 24.

vitæ æternæ, quo iusti fruuntur. [Hæreditas mea (inquit) super mel & fauū.] O præclara & laculenta hæreditas! O deliciae incredibiles! Deo semper frui amico & iucundo, ipsa, quæ Deus est felix, felicitate sine fine potiri, mel illud purissimū sine vlla acerbitate peccati, detracta omni atque procul pulsa miseria, quis non desideret? quis non summo ardore anhilet, atque suspiret? [Quia mel comedit omnis homo, qui relictus fuerit in medio terræ,] ait Propheta Esaias. Utinam in his reliquijs, quas memorat, nos quoque simus, atque inter electos, qui sunt certè pauci, de manu Christi mel accipiamus, gloriæ illius fauū participemus, dulcedinem resurrectionis, vitæ quæ æternæ degustemus.

Cæterum, vt coronemur, certare primū legitimè oportet, atque exēplo suo erudiri nos Christus vult, de comedente cibū debere capere, & de forti dulcedinē quærere. Nā quid aliud sit, quā leo quidā sauius & ferox, labor, difficultas, periculū, quo terremur, ne viā ceptā Dei præceptorū teneamus, vitiosam cōsuetudinē amputare, voluptati allicienti resistere, libidinē incitatā frænare, corpus asperitate castigare, animū ad res arduas, minimèq; iucundas impellere, illecebras omnes carnis detrudere, denique secū ipsum, & cū suis naturalibus hominē propensionibus dimicare, quid aliud censeas, quā cū atrocissimo leone pugnare? Etenim quot putatis vel ipso aspectu pœnitētæ, vitæq; austerioris perterritos retro conuerti, durū & anceps certamē defugere? [Dicit piger: leo est in via, & leuina in itineribus.] Sic Sapiēs retardari homines ignauos docet à capiēda sapientiæ institutione. Verū, o tu fortissime Samson, nihil trepida, nihil reformida: aggredere, aggredere feram, quāvis terribilē, nō tuis viribus fretus, sed Dei auxilio rē gerito: erit, erit certissimus & maximus Dens adiutor, insilient in te spiritū senties, & quē leonē acerrimū cogitabas, hoedū inter manus tenerimū experieris: dilacerabis sauiā feram, ex lacera & victa dulcissimos virtutis fructus auferes. Dixit quidam: [Audaces fortuna iuuat.] Nos Christianè dicamus: [In Deo meo transgrediar murū:] dicamus: [Omnia possum in eo, qui me confortat.] Tales Deus amat, gnauos & strenuos milites: formidolosos & cunctabundos aspernatur. [Timidis (ait Scriptura) & incredulis

Eccli. 24.

Esai. 7.

3. Exēplo Christi, Christiano ex labore & pugna expectandi fructus suauissimi.

Prov. 26.

Psal. 17.

Phil. 4.

Apo. 21.

pars

Rom. 5.
Gal. 6.

Apoc. 2.

pars illorū in stagno ardente igne, & sulphure.] Porro, quā sit dulcis post bellū pax, post certamen aere victoria, non opus est commemorare. Inter feros ridus leonis, fauus oblatus est victori Samsoni. Quid hoc? nōne illud? [Non solum autē, sed & gloriamur in tribulationibus.] An potius illud? [Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.] Egregie sapit labor pro Deo susceptus. Nullus suauior est fauus mortificatione carnis pro Christo, mundi huius contemptu. Qui non experitur, non assentit, expertus faciliē veram probat. Vt enim nihil terribilius mūdi opinione & gloria, ita cum superatur & vincitur, nihil dulcius mundi contemptu. Promissa Christi certa tenemus; [Vincētī dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.] Lignum vitę pugnando, & resistendo cōparatur, quod fructus habet dulcissimos atque mirabiles. Eos iusti in hac vita degustant, in illa verō beata & æterna copiosissimē capiunt. Consolationis quidē diuinę delibant Sācti inter suos labores sensum quendam admirabilem, verēque celestem, percepturi tandem in patria immortalitatis, vitę quę æternę fructus & dulcissimos, & vberrimos.

FERIA SECUN-

DA POST PASCHA,

CONCIO PRIMA.

Tu salus peregrinus es in Hierusalem, & hac ignoras? Luc. 24.

i. Diuinitus aliquando moueri linguas hominum, ut ea vera enūcient, quę non assequuntur.
Ioan. 11.



SOLET Diuina sapientia interdum linguas hominum, atque ora excitare, ut ea enuntient, quę vera esse ipsi nesciunt, quęque eorum captu & sensu maiora sunt. Sic enim Cayphas humani generis redemptionem, quam neque cupiebat, neque verō nouerat, morte Christi parādā vaticinatus est, quod Euāgelista declarat illis verbis: [Expedi vobis, ut vnus homo moriatur pro populo,

populo, & non tota gens pereat: hoc autem à semetipso non dixit: sed, cum esset Pontifex anni illius, prophetauit.] Eos senes, qui aduersus Susannam sanctam ac pudicam foeminam falsum testimonium dixerant, cum sub certis arboribus, quas nominarant, concubuisse affirmassent, Daniel Spiritu Dei plenus, rectè mentitos esse dixit, quòd cum falsam culpam impingerent foemina, veram in seipso poenam pronuntiauisent: [Rectè (inquit vtrique) mentitus es in caput tuum:] ex nominata arbore supplicij ipsius omen captans. Nam, quod præclare Augustinus in opere de Genesi scripsit, naminis iussa sit, vt mentes hominum eas aliquando imagines ac signa rerum accipiant, & voluant, quæ minimè assequuntur, quorsum spectent, quidve significant: idque accidisse constat, tum Pharaoni Regi Ægyptio, tum Nabuchodonosori Babylonico: quorum vterque diuinitus oblata somnia cōcepit, neque, quid ea somnia portenderent, aliqua ex parte intelligere potuit, vsque dum Iosephi ille, hic Danielis interpretatione res sibi obscurè indicatas assecutus est. Quæ res eò à me commemorata nunc est, vt intelligatis planè persimile quippiam hodierno die duobus istis discipulis contigisse, quorum Evangelica lectione profectiorem in castellum Emaus audistis. His enim ita apparuit Dominus, vt tamen non innotesceret, coram positum tenebant, neque agnoscebant: in eum intuebantur, neque, quis esset, perspiciebant. [Oculi (ait) eorum tenebantur, ne eum agnoscerent.] De illo ipso colloquebantur, tanquam de alio valde diuerso sermo esset. Sic olim cum Iosepho Ægypti moderatore fratres ipsius de eodem differebāt, multaque eius commemorabant, quæ ad eum, apud quæ verba faciebant, pertinere nulla ratione existimabant. Orationem Patris senis repetebant, auditorem nacti libentissimū: [Vos scitis, quòd duos genuerit mihi vxor mea, egressus est vnus, & dixistis: Bestia deuorauit eum, & huc vsque nō comperet.] Fabulam sanè narrabant ei, qui multò, quàm ipsi, melius cuncta tenebat. Tandem ipse se prodidit, & quis esset, aperuit: [Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Ægyptum, non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.] Factum quidem illorum fuit in fratrem prauū, sed consilium

Dan. 13.

Aug. li. 12.
de Genes. ad
literā, c. 9.Gen. 41.
Dan. 2.

Gen. 44.

Gen. 45.

consilium Dei optimum: ij venditum à se amouere ac relega-
re cupierunt: at Dei prouidentia ipsis iniquissimis parrici-
dis remedium ex iniuria comparauit. Nonne illi factò simil-
linum est hoc, quod narratione dulcissima Euangelista de-
scribit? Christus cū suis hodie multa colloquitur, multa illi
referūt, de eo ipso cōmentantur abundē, in scij penitus atq;
ignari ipsum adesse, de quo tanta dicerent. Atque ij quidem
spem de Christo præclarā abieciisse se ostendunt: Christus
cōtrā, ea quæ illis desperationē afferrent, debere potius cer-
tissima fiduciæ argumēta, demonstrat. Denique, ne lōgius va-
ger, id sermoni istorū cōtingit, quod oculis ipsis: vt enim vide-
bant, neque agnoscebāt, sic verū quod loquebātur, minimē
intelligebant. Peregrinū existimabant, atque inter peregrini-
nos maximū omnium rerum ignarū: [Tu solus (inquiunt) pere-
grinus es in Hierusalem, & non cognouisti ea, quæ facta sunt
in illa his diebus?] Rem profectō verissimam pronuntia-
bant, quam minimē assequebantur, mysterium penitus in-
scij atque ignari admirabile confirmabāt. [Etenim vt venera-
bilis Beda scitē dixit: [Re vera peregrinus erat eis, à quorū
naturæ fragilitate, percepta iam Resurrectionis gloria, lon-
gè distabat, & à quorum fide, vtpote Resurrectionis eius
nescia, manebat extraneus.] Itaque, fratres, solus Christus
verē inter omnes homines peregrinus: solus ipse ignorabat
ea, quæ ad supplicium & mortem pertinebant. Id quoniam
exponere & explicare aptē, singularem afferre voluptatem
potest, fructumque amplissimum, diuini numinis imploran-
dum est nobis auxilium, vt pro dignitate dicere liceat.

Beda super
Luc.

2. Christi
maximè pe-
regrinum in
passione sua
Esai. 28.

Principiò, vt ab autoritate idonea testimoniū petamus,
Esaiæ eximij Prophetæ vobis verba recitabo, qui cū de
vindicta seuerē sumenda ab irato Deo sermo esset, ita locu-
tus est: [Sicut enim in monte diuisionum, stabit Dominus,
sicut in valle, quæ est in Gabaon, irascetur: vt faciat opus
suum, alienum opus eius: vt operetur opus suum, peregrini-
num est opus eius ab eo.] Quæ oratio obscurior eam habet
sententiam, Deum prælio conflicturum acri, atque hostium
magnam stragem daturum, qualis illa extitit memorabilis,
quam David edidit quondam in valle Pharasim, Philistæo-
rū multis millibus internecione deletis: qualis præterea eius
prælij

2. Reg. 5.

prælii fuit, quod commisit Iosue dux inclytus in monte Gabaon, cum obstupescendo, & nullis seculis audito miraculo Sol stetit, donec in Chanaanæ Reges victoris furor ad satietatem grassatus est. Verum hanc tantam Dei severitatem atque iracundiam, in propriam Deo clementiâ & lenitatem esse cessuram. Etenim misereri, & parcere, & benefacere, nationum propriumq; est diuinæ naturæ: alienū atque extrinsecus accersitū, punire & plectere: quippe cum pœna, quam Deus infligit, ex culpa proficiscatur, quā Deus minimè aut facit, aut vult. Itaque pœna utitur, ad culpam euertendam: ferit, ut sanet, irascitur, ut misereatur. Nempe id sibi illa volunt, [ut faciat opus suū, alienū est opus eius.] Quod tam magnum præclarumque facinus prophetiæ oraculo celebratū Christus Dominus noster in passione sua sanè edidit, in qua hostes suos acerrimè ultus est. Quo pacto, fortasse queritis, cum ibi pœnas ipse potius dedisse, quàm de alio suscepisse videatur. Imò verò peccatum seuerissimè puniuit, & persecutus est in ipsa sua carne mortali. Quod si id vobis minùs aridet, audite eundem Prophetam, vel potius Christū Prophetæ ore dicentem: [Ego, qui loquor iustitiam, & propugnator sum ad saluandum. Quare ergo rubrū est indumentū tuum, & vestimenta tua, sicut calcantium in torculari? Torcular calcaui solus, & de gentibus non est vir mecum, calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea.] Denique concludit orationē suam in illis verbis: [Et saluauit mihi brachium meum, & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi.] Hic aperte videre potestis iracundiam misericordiæ inseruisse, ac rem vindictam de peccatis sumptam ad ipsa peccata delenda, veniamq; peccatoribus impetrandā fuisse accommodatam. Alienū sanè, ac peregrinū, omninoq; inauditum facinus, culpæ hominis Deū luere pœnas: mori Filiū Dei innocentē, ut viuat filius hominis peccator, & noxius. Nonne cōgruit illud? [ut faciat opus suū, alienum opus eius: ut operetur opus suū, peregrinū opus eius ab eo.] Quid enim ita à Deo alienum, quid ita peregrinum, ut pati contumelias, & crucem, ut vita priuari ipsam vitam? Fuit profectò res ea vsque adeò ab omni hominum opinione & sensu remota, ut Aposto-

los eam

Iosue 10.

Esa. 63.

- los eam prædicâtes Genuiles quidem omnes, sapientes præsertim, vehementer irriderent, ac velut stultissimam fabulâ longè exploderent. Iudæi verò, legis quæ sacra periti ita grauiter stomacharentur tanquam in impios & blasphemos, vt summis etiam auribus ferre non possent. Testis est Paulus.
- 1. Cor. 1.** [Nos prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidè scandalum, gentibus autem stultitiam.] Sed quid Iudæorum scandalum, gentiumue irrisiōem aduersus crucem commemoro? Illi ipsi Apostolica de re toties à Christo edocti & præmoniti, tamen vbi oculis in crucis supplicium inciderūt, ita commoti, perturbatiq̃ sunt, vt fidem fiduciamq̃ peno omnem exuerint, quæ erga præceptorem longo collectâ tempore gerebant. Istos duos hodiernos discipulos intuemini: quid sentirent, ex ipsis cognoscite: [Nos sperabamus, quòd ipse esset redempturus Israel.] Eius rei præscijs Dominus, aliquando dixerat: [Beatus, qui non fuerit scandalizatus in me.] Itemq̃ue alio loco. [Hoc vos scandalizat? quid erit, cum videritis filium hominis ascendentē, vbi erat prius?] Qui mysterio panis permouebantur, longè eos amplius crucis mysterio conturbandos declarauit. Nihil enim opinione hominum ita abhorre potuit à Maiestate Dei, vt crux: nihil bonitatem, sapientiamq̃ue Dei magis decuit, quàm salutem hominum his expensis diuinis procurare, [vt faciat opus suum, alienū est opus eius ab eo.] Ex Medicorum artē exemplum pete. Euenit, vt sanguine quis fluat periculose, vel naribus, vel ore, tanta copia, vt exanimetur: iubet medicus venam brachij incidi, id imperitus stultum iudicat, quod sit veluti flammæ incendium incendio velle restinguere. At artis gnarus remedium opportunum censet, fluxum sanguinis atque impetum illum alio derinando ac descedendo retardare, & sistere. Sanare partem laesam & malè affectā dolore eius, quæ integra est & sana, medicinæ præcepta habet. Talia quidem consilia cælestis sapientiæ sint. Videmus Iosephum Patriarcham venditum à fratribus, captiuum & carcere inclusum, atque durissima seruitute oppressum, non solum libertatis, sed imperij quoque gloriam consecutum, ijs modis, atque his rationibus longè diuersis ad eum exitum peruenisse, quem diuino somnio admonitus olim cecinerat suis,

suis, qui dum impedire conantur, inuiti & ignati Dei consilium stabiliunt, atque constituunt. Psalmus id cantat egre-

Psal. 80.

gie. [Testimonium (inquit) in Ioseph posuit illud, linguam, quam nō nouerat, audiuit, diuertit ab oneribus dorsum eius; manus eius in cophino seruiuerunt.] Atque in alio psalmo: [In

Psal. 104.

seruum uenundatus est Ioseph, humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransiit animam eius.] Hæc rā aduersa quō profecerunt, cernite; [Eloquium Domini inflammavit eum, misit Rex, & soluit eum; princeps populorū & dimisit eum. Constituit dominum domus suæ, & principem omnis possessionis suæ.] Christum tanē hæc omnia (ut Augustinus & Prosper scribunt) manifestō indicant, cuius manus serviles operas præstiterunt, dorsum onera dura subiit, quia alienigena & peregrinus reputatus est, & à suis quoque ignoratus atque contemptus, tanquam aduena, atque externæ gentis homo inciviliter, imō crudeliter, atque in-

August. in

Psal. 104.

in fine. Prof

per. de diuin.

prædict.

humanē acceptus, alienos à se animos eorum, quibus maximē studebat, offendit; id quod ipse flebiliter conqueritur, nonnulquam dicens; [Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filijs matris meæ.] Repulsum, tanquam

Psal. 68.

externum, & malè tractatum à suis ipsis fratribus, dolenter commemorat; imō verō non ut peregrinum externumque acceptum, sed tanquam hostem capitalem omnibus iniurijs oppugnatum. Nam externum & aduenam lare accipere lex

Dent. 10.

Luc. 4.

iubet, & benignè tractare te verò, o Christe Rex amantissimè atque optime, ciues ingrati urbe exegerunt, præcipitem dare moliti sunt; hospitio demum durissimæ atque acerbissimæ crucis accepere. O tu verè solus peregrinus in Hierusalem hac nostra terrena, sopra omnes, qui unquam fuerunt, peregrinos inhumanè crudeliterque tractatus.

[Tu solus peregrinus es?] Solum fuisse Christū verè peregrinum in terrena hac Hierosolyma, velim attentè considerare. Nam quid aliud peregrini & aduenæ notio habet, nisi hominem alia in regione natum, diuersa in gente educatum, atque nutritū? Romæ quidē Romanus peregrinus haud est, sed est Hispanus aut Germanus, aut Belga. Atqui omnes homines propriè terrigenæ sunt, ex hac terra originem natalesque ducunt: solus vnus homo Christus externus est, è

3. Solus
Christus peregrinus in
terra natalibus, sermo-
ne, vestitu.

celo huc venit, in celo longè natalium claritudinem ducit:
 [Primus homo de terra terrenus (Paulinam esse sententiam
 scitis) secundus homo de celo cælestis.] Itaque in terrenam
 urbem appullus, vt ignotus aduena exceptus est vilissimo
 hospitio, atq; diuersorij parte infima, & abiectissima in stabu-
 lo & præsepi collocatus. Quam iniuriâ Hieremias pius pro-
 pheta deplorat & queritur; [Expectatio Israel, Saluator eius
 in tempore tribulationis, quare vt colonus futurus est in ter-
 ra?] Colonum esse nostis eum, qui ex aliaregione, & gen-
 temigrarit habitandi gratia: vnde colonix Romana fre-
 quentata. Talis Christus professò fuit, qui ad nos extrin-
 secus venit. Solus igitur Christus peregrinus. Præte-
 rea sermone & modo quodam loquendi diuerso à vulgari
 solent maximè aduena denotari: aut enim peregrina vtun-
 tur lingua, aut vsitatam ita vendicant, vt sono & for-
 ma peregrinum sapiant. Petrum ancilla ostiaria Pon-
 tificis Cayphæ Galilæum locutione deprehendit, quan-
 uis se ipse calarat, itemque cæteri Hierosolymitano ser-
 mone affoecti: [Nam & loquela tua manifestum te facit,
 & verè Galilæus es.] Itaque peregrinum nostrum Christum
 ex ipso sermone facile erat non terrenum, sed cælestem
 penitus cognoscere: semper enim in cælesti sermone ver-
 sabatur: si quando res humanæ & terrenæ inciderent,
 ita temperabantur, vt gustum cælestem retinerent. Id
 quidem Baptista Ioannes excellenter animaduertit: [Qui
 de terra est (inquit) de terra est, & de terra loquitur: qui de
 cælo venit, super omnes est.] Quare ex ipsa vi & ratione
 dicendi, hodierni discipuli maximè, quis ille esset peregrini-
 nus, comprobarunt. Itaque, cum euauisset ex oculis, inter
 se dicebant; [Nonne cor nostrum ardens erat in nobis,
 dum loqueretur nobis in via, & aperiret Scripturas?] Equi-
 dem existimo, si quis cælestem eâ locutionem vel tenui-
 ter hauferit, probaturum, quàm sint diuini incendij & flam-
 marum beatarum plena Christi colloquia. Iam verò etiam
 habitu ipso, & vestitus genere quàm fuerit peregrinus apud
 homines Christus, licebit perspicere. Varietate enim indu-
 mentorum, & genere distingui & inter nosci nationes solât.
 Alio Hispani, alio Germani, alio Galli, alio Barbari aut
 Arabes.

Arabes.

Arabes genere vestimenti vtuntur. Quòd si opetibus suis vestiri quemque verè Scriptura tradit, quale omnium terrigenarum indumentum sit, terrenum, scilicet, ex opere terreno, nequaquam in dubio est. [Non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum: omnes inutiles facti sunt.] Tales profectò homines sumus, eo habitu inutili vtimur vanitatis, sordiumque pleno. Quid peregrinus noster? longè alio genere vestis, & ornamenti conspicuus est, pelles omnino illas Adami ignorat, puro vellere tegitur agnus immaculatus. [Qui peccatum non fecit, neque dolus inuentus in eo est.] Atque operiuntur cæteri quidem homines mortali indumento, quod citò obsoleseat, carne corruptibili, quæ celeriter cõputrescat & foeteat: at Christus carnẽ quidem passibilem gestat, saccumque illum nostrum concidendum morti offert, verum corruptionis iniuria vacantem: [Non enim dedit sanctum suum videre corruptionẽ.] Itaque [solus inter mortuos liber] Christus, vt Scriptura testatur. David planè corruptionem fensit, & Abraham, & cæteri iusti: solus Christus inter mortuos liber, solus peregrinus in Hierusalem, qui mortem ita suscepit, vt vinceret, fieretque mortis verissima mors. Postremò, si peregrinum hunc egregiè cognoscere, atque vnde sit, qualis, quis ve, intelligere vultis, cum hodie maxime intuemini, cum se se ipse prodere, atque ostẽtare statuit, non iam dissimulato vel habitu, vel sermone, sed patrijs, gentilitijsque palam ornamentis, atque imperatorijs insignibus vtitur. Hoc enim ipso die cælestis regionis habitum circumfert, immortalitatis & gloriæ splendorem longè latèque micantem spectantibus offert. Veteri & panno so abiecto indumento, quo se inter homines dissimularat, regiam iam purpuram gestat, amictum Principe dignum præfert. Itaque exultat & dicit; [Concidisti saccum meum, & circundedisti me lætitia.] [Christus resurgens ex mortuis non moritur, mors illi ultra non dominabitur.] Noui & pretiosi, cælestisque operis vestem considerate: quæ nunquam atteritur, aut inueterascit, est verò pulcherrima atque elegantissima specie ipsa, & forma, tum ita subtilis & levis, vt minime fatiget aut premat. Opinor telam, vestemque, cui cæ omnia, quæ dixi, insint, pretiosam atque exoptabilem cuius

Esai. 59.

Apoc. 16.

Psal. 52.

1. Petr. 2.

Psal. 15.

Act. 2.

Psal. 80.

Psal. 29.

Rom. 6.

- videri debere. Tales autem dotes esse corporis glorificati, Theologi summo consensu tradunt: est enim corpus immortale, impassibile, pulcherrimum, splendidissimum instar Solis, agile, & subtile, par propemodum Angelis. Ea ornamenta describit, cum de Resurrectione disserit Paulus. Id genus vestis & ornamenti primus hodiernus dies inuexit in mundum: eius Christus auctor & Princeps fuit, qui merito nobis solus peregrinus in Hierusalem apparere potest. Non easane vestis est peregrina, in quam Sophonias propheta Deum animaduertere prædicat, sed est potius ea, quam Ioannes cernit in Apocalypsi, qua proceres illos beatos Dei throno astantes indutos refert. Nam ob id se Dominus spectandum præbet splendido & diuino habitu, ut nos accendat & inflammet similis ornamenti desiderio: Paulo ita exhortante: [Saluatorem expectamus ex cælo, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.] Qua confirmatissima spe quid beatius? quid potest esse felicius? Eam prætextam, & lati clauis præclarissimam togam pro hoc vili & abiectissimo sacco reddi, atque ita fulgere inter ciues illos beatos, non solum senatorijs, sed etiam imperatorijs insignibus, quis est adeo ineptus & barbarus, ut non vehementer exoptet, &, fideatur, ardentissime properet? Qualis ille concursus videndi? quodnam spectaculum admirandum triumpho cælesti fruentium? quæ laurea illa? qui currus triumphalis? quæ pompa? qui incessus? quæ conclamatio, & congratulatio ciuium æternorum? Iam, quæ commutatio rerum? quæ vicissitudo? ex summa ærumna & laboribus, ex miserrima seruitute, repente ad regnum tam magnum, tam singulare transferri? Videte modò Iosephum illum ex carcere & vinculis, capillo tonso, veste mutata, omnibus ornamentis decoratum Pharaon sisti, Regni vniuersi potestatem, cum summo imperio atque incredibili gloria, referre.
4. Oportere. Verum enim uerò, fratres, si nostri peregrini vestē & gloriam cælesti in patria accipere cupimus, oportet nos diligenter operam dare, ut in regione primum terrena positi habitum moreſque illius optimi peregrini imitemur, quem admodum

modum nos Petrus Apostolus præclare instituit: [Obsecro vos tãquã aduenas & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militât aduersus animã.] Certè, qui peregrinantur, non admodum curant negotia, vel seria vel ludicra, quæ in his regionibus geruntur, per quas iter faciunt; illud requirunt potiùs, vt necessaria viæ suppetant; ijs cõteti, maturare viam plaris habent, quàm festos ludos municipij, aut vrbis alienæ agitare. Sic ad cælestem patriam festinare oportet veros sæculi huius peregrinos, nec se sinere studijs & cõtentionibus sæcularibus implicari: tantum necessaria vitæ capere ciues cælestes decet. [Habentes (inquit) alimenta, & quibus tegamur, ijs cõteti simus.] Quid enim ad celerè perfectionem refert, vtrum depictis auratisq; cubilibus excipiamur, an rudi & crasso opere materiatis? Nox vna vtcunq; trãfigi potest: iter potiùs maturadum, & opportunè in urbẽ vt appellere contingat, optandum. Quam mentem & cogitationem antiquorum Patrum vehementer laudat Apostolus: [Confitentes (inquit) quia peregrini & aduenæ sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant, se patriam inquirere, nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem.] Igitur si patriam illã cælestẽ pro eo, ac par est, æstimamus, omnibus modis huic alienæ regioni, id est, mudo peregrinos & aduenas nos præbeamus, sermone, habitu, actibus: [Nolite conformari (ait Paulus) huic sæculo;] & aliàs; [Quæ sursum sunt, sapite, nõ quæ super terram, quæ sursum sunt, quærite, vbi Christus est.] Illic fratrè charissimũ atque amantissimũ Iosephũ regnare scientes, nõ, qualia meritis nostris sunt digna, expectemus; sed quæ illius immensam bonitatẽ, lenitatẽque decet, & quẽ alienũ non minùs animo, quàm patria arbi trahamur, hunc & natura fratrem, & voluntate parentem reperiemus, omni studio, & opera, & cura in fratrũ peregrinatum salutem, dignitatem, latitiãque perpetuam incubentẽ. Se enim extolli putat & augeri, cum fratres suos peregrinos, despectos, cõtemptosq; omni copia bonorum cumulat. Tũc sanè loquẽtur, & dicet; [Et non cognouisti eam?] Mortem enĩ, quã subiit, ita cõsumpsit, vt, quid mors sit, meritò ignorasse videatur. Crucẽ, & clauos, & lanceam, & probra illa, & sæua atq; ignominiosa supplicia, Christus obliuisci ac nescire

Petr. 2.

Heb. 12.

Heb. 11.

Rom. 12.
Col. 3.

Zach. 3.

Esai. 65.

rectè putandus est, qui prae amore erga homines summo, & fructus adepti dulcedine, illa, non cruciatus & dedecoris instrumenta, sed argumenta gloriæ præclarissima deputat. Crucem ducit pro sceptro, vepres pro diademate, cruciamēta delicias arbitratur, opprobria summā gloriā existimat. Insignia sunt regnanti perpetui triumphī, quæ videbantur esse instrumenta supplicij. Sic, nimirum, à Zacharia propheta est dictum; [Ego cælabo sculpturam eius.] Non ita fulget cælaturū admirabili opere argentum aut aurum, ut petra illa gloriosa passionis suæ cælaturis diuinis. [Et non cognouisti ea?] Neque dissimilis erit mens & cogitatio sanctorum cū Christo regnantium, qui in veteres afflictiones suas intuentes, minimè dolores, poenāsque cognoscent, sed delicias & gloriā potius suānam arbitrabuntur: [Non ascendent (inquit) in memoriā priora.] Ignorare ac nescire illa penitus videbuntur, quæ mundus putauit opprobria & supplicia, cum versa viderint omnia in æternæ suæ felicitatis argumenta.

IN EADEM FER- RIA, CONCIO SECVNDA.

Duo ex discipulis Iesu ibant ipsa die in castellum. Luca 24.

1. In eos, qui passionis & poenitentiae memoriā citò abijciunt.



Eriucūda est hodiernæ Euangelicæ lectionis narratio, neque iucunda solū, & auditu suavis, verū etiam ad mores instruendos perutilis: quam proinde commentari, breuiterque opportuna quædam perstringere, operæ pretium duco. Duos Lucas discipulos narrat ipso Dominico Resurrectionis die Hierosolymis in municipium Emmaus profectos, multum de re-

derebus gestis Iesu sermonem inter se duxisse. [Et ipsi(añt) loquebantur ad invicem de his omnibus, quæ acciderant.] Erat collocutio quidem tum iucunda, tum utilis, quæ, nimirum, ratio fuit congressus felicissimi cum Iesu, atque eius faustissimæ agnitionis. Mihi verò intuenti in nostra tempora & mores paucissimi esse videntur horum imitatores. Simul enim, atque Paschales festi dies illuxerunt, obliuioni ferè traduntur superioris temporis res, ac studia propemodùm omnia pœnitentiæ, deuotionis, verbi Dei audiendi extinguuntur. Quam citò, Deus bonè? vt libeat illud occinere; [Obliti sunt operum eius, citò fecerunt.] Nam acerbitates omnes Christi patientis obliti, se plerique statim cōserūt totos ad epulas, ad theatra, ad lasciuia, ad ludum. Perdoluit quidem Moyse, quòd populus Israeliticus se per dies quadraginta diuinis rebus immorantem non sustinisset, sed, fabricato simulachro aureo, ad veterè se idololatriam cōuertisset. Nos verò ne quadraginta quidē horas nos tenemus in pietate & religione; confestim ad pristinas voluptates, nugæq; relabimur. Quā pauci in instituto bene viuendi perseverant? quā celeriter lachrymæ illæ piæ exarescunt? [Misericordia tua Ephraim, sicut ros manè pertransiens.] Quām sit exiguus fructus pluuiæ per breuē post longissimā siccitatē, recordari potestis, cui persimile propheta facit huiusmodi vestiū, religionis, & vitæ purioris studium, quod, vix proxima hebdomade finita, refrigescit & aboletur. Quantò ij melius, & rectius, qui præteritam Christi passionem animo retinent, & cogitatione versant, atque assiduè tractant, vt vitam suam ad eam normam dirigant, quemadmodū Petrus cohortatur, ita scribens: [Christo igitur in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini, quia qui passus est in carne, desijt à peccatis, vt iam non desiderijs hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne, viuat temporis.] Opportunè nos admonet sanctissimus Leo hoc tempore, qui cum prolixiora ieiunia, preces frequentiores, & eleemosynas largiores quadragesimæ collaudasset, adiungit: [Sed hæc lucra perseveranti sunt seruanda custodia, ne in desidiam resoluta labore, quod donauit Dei gratia, diaboli furetur inuidia. Cum igitur quadraginta dierum obseruantia hoc

Psal. 105.

Exod. 32.

Ose. 6.

1. Petr. 4.

*Leo serm. 1.
de Resurre.
Domini.*

voluerimus operari, vt aliquid sentiremus crucis in tempore Dominicæ passionis, adnitendum nobis est, vt & reuerſionis Chriſti inueniamur eſſe conſortes.] Rectè prout acpiè beatus Leo. Nam ij certè, qui, finita iam quadra-geſima, pietatis & pœnitentiæ ſtudium omne deponunt, ſimiles mihi videntur pueris, qui calceos nouos ſimul atque induuntur, læti mirantur, atque alijs oſtentant, eoſdem breui poſt tempore luto & cœno immergere pro nihilo habent.

2. Chriſtad
eſſe de ſe lo-
quẽtibus: ſu-
ſtinere infir-
mos, & ſe il-
lis accommo-
dare.

Beda ſuper
Lucam.
Sap. 6.

Pſal. 90.

Act. 17.

Tob. 12.

[Et factũ eſt, dũ fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis, oculi autem illorũ tenebantur, ne eum agnoſceret.] Libèter ſe Dominus ingerit de ſe colloquẽtib⁹, atq; vt Beda dixit, [implet, quod ſe factũ rũ promiſerat; Vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.] Quin etiam ſtudioſos ſui ſapientiæ diuina antecedit. [Alſidentem (inquit Scriptura) foribus ſuis inueniet ſapientiã.] [Præoccupat enim eos, qui ſe concupiſcunt, quoniam dignoſ ſe ipſa circuit quærens, & in vijs oſtendit ſe illis hilariter, & in omni prouidentia occurrat illis.] Sic planè euenit his duobus, qui de Chriſto iucundè & amanter inter ſe conferebant. Quare ſermones bonos & ſalutares, mihi credite, frequentate, reperiẽtis, quem non putatis, Deũ adeſſe in cõgreſſionib⁹, colloctionib⁹q; eiꝰſmodi, cum præſertim in aliquo dolore & afflictione verſamini. [Cum ipſo (ait ille) ſum in tribulatione.] Sed admirabile diũ eſt, præſentem minimè agnoſci. [Oculi (ait) illorum tenebantur, ne eum agnoſcerent.] [Deus quidem non longè eſt ab vnoquoque noſtrum: in ipſo enim viuimus, mouemur, & ſumus;] ſed beneficentia & amore cum nobis maximè adeſt, ſit ſapenũmero pro tenuitate noſtra, vt minimè cognoſcamus. Raphaelẽ Angelũ tam multa agentẽ, tam inſigniter de ipſis benemerentẽ, Tobias vterq; neſcierunt; neque, quis eſſet, tã longo tempore ſunt aſſectati, vſque dum ſe ipſe, quis eſſet, aperuit. Eſt tanè duplex beneficium, ignaro benefacere; & cum benefeceris, quis ſis, declarare. Quanta enim quotidie beneficia accipimus, ignorantes diuinitus nobis ea eſſe prouiſa? Neque illud prætereundum eſt, Chriſtum ſe ſe mirificè hominum ingenio accom-

accommodare, vt Gregorius hoc loco docet, & eorum imbecillitati consulere. Istos enim diu sustinuit alienè & abiectè de se opinantes, paulatim instruendos & docendos putauit. Id nos imitari debemus, vt Paulus etiam admonet. [Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorū sustinere, & nō nobis placere: etenim Christus non sibi placuit.] Qui alijs prodesse vult, eorum se debet rationibus accommodare, sua exuere, alterius potiùs curas, cogitationesque suscipere. Factam se esse infirmum erga infirmos Apostolus dicit. *Elisæus* 1. Cor. 8. narrat Scriptura se se pueri exanimati corpusculo admen- 4. Reg. 4. sum esse, atque ita renocasse ad vitā. Iam illud consideratione dignum est, istis Christum visum esse peregrinum, qui erant ipsi peregrini, & longè remoti à veritate. Ferè fit, vt ex se ipso quis ceteros æstimet, & qualis est ipse, tales censeat. Vt enim hi, qui oculis vitrum viride aut rubrum admovent, omnia esse viridia aut rubra sentiunt, quæ intuentur; ita studia affectionesque animi similes de alijs opiniones pariunt. Simplex vir & candidus fere de omnibus bene sentit, maliciosus & fallax in deterius interpretatur auaris & cupidis omnia ad quæstum instrui ab alijs putantur; vani & arrogantes vanitati omnia tribuunt. Sed illorum ineptam de se opinionem Christus, vt par pari referret, habitu & specie aliena & peregrina castigandam putauit. Cum enim fide essent tenui & imbecilla, cognitionem sui etiam exiguam impertijt, usque dum fide inflammata, & corroborata veritati cognoscendæ facti essent idonei. Qua ex re animaduerti potest, quod Augustinus sapienter docet, [fidem perducere ad speciem, atque fidei esse præmium intellectum.] Quare dono contemplationis adipiscendo nihil præstantius fide sincera, & humilitate; superbis contrā, etiam quæ sunt clarissima luce per fusa, obscuratur, qui præsentia veritatis tam indignè abutuntur, vt peregrinari maximè videantur ab ipsa veritate. Id sapientibus mundi euenit, qui existimantes se esse sapientes, stulti facti sunt, & obscuratum est insipiens cor eorum; quem admodum ex Paulo meministis.

[Et ait ad illos; qui sunt hi sermones, quos confertis ad invicem ambulantes, & estis tristes?] Doceri vult bonus Magister, vt discipuli ignorantiam prodant, atque ita discant, vt

Rr

vulnus.

Grego. hom. 23. in Enag.

Rom. 15.

1. Cor. 8.

4. Reg. 4.

Aug. in Enchiridion.

cap. 5.

Rom. 1.

3. Christum

interrogare,

qua vult docere.

- Theophy. in* vulous aperiant, quemadmodum Theophylactus dixit, at-
Lucam. que ita curentur. Et quanquam sciebat ille omnia abunde sa-
Eccli. 11. tis, tamen, antequam vituperet, interrogat, iuxta sapientis di-
 ctum, nos eo pacto docens paulatim & pedetentim ad alios
71. 1807 coarguendos irrepere debere, ac non protinus omnē effun-
Prou. 29. dere spiritū, quod stultum esse Salomō dixit. Illi verò quid
 ad tam beneuolam & civilem interrogationem respondent?
 [Vnus (inquit) cui nomen Cleophas, dixit ei. Tu solus pere-
 grinus es in Hierusalē, & non cognouisti ea, quæ facta sunt in
 illa his diebus?] Merito interrogantes res notissimas admi-
 rantur, ac veluti reprehendunt. Nam quæ omnes creaturæ,
 tum caelestes, tum terrenæ, & à sensu alienæ, sensisse se testa-
 tæ sunt, ea ignorare homo sine magna vituperatione non po-
 test. Etenim Sol obscuratus locū morienti Domino suū im-
 pendit: petra ipsæ discissæ & attritæ dolorem testificatæ
 sunt: sepulchra homines olim vita functos reddentia, viuen-
 tes officijq; immemores coarguendos, vituperandosq; decla-
 rarūt. Muta elemēta vocibus flebilibus sanus Dñi sunt pro-
 secuta. Homo verò, cuius maximè interest, nihil tantis Chri-
 sti Dei sui cruciatibus commouetur? nihil ad se pertinere eas
 tam magnas res ipsa ignoratione demonstrat? Rectè irasci
 mihi videntur, & succensere discipuli, tatarum rerum insciū,
 & tanquam aliena ducentem hominem. Nam irascitur Deus
 atque dolenter queritur: [Cognouit bos possessorem suum,
 & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cogno-
 uit.] Atqui Dominus dissimulare pergit, & se vult ignoran-
 tem gerere, & discendi audum, vt eliciat ex discipulis cor-
 dis latentes cogitationes, atque ita curet agrotos, & erudiat
 imperitos: quæ sanè ars est diuina salati hominum vacaturo
 pernecessaria. [Factus sum (Paulus aiebat) infirmis infirmus,
 ijs qui sine lege erant, tanquam sine lege essem: omnibus om-
 nia factus sum, vt omnes facerem saluos.] [Non quidem id
 mentientis actū, vt rectè Augustinus dixit, sed compatien-
 tis affectu.] Itaque adiungit Euangelista. [Quibus ille dixit,
 Quæ?] [Et dixerunt; De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta,
 potens in opere & sermone coram Deo & omni populo.]
 Vera quidem narrabant, sed se nondum perfecte illumina-
 tos,

ros, neque de Christi Deitate, vt par erat, sentire, palam demonstrabant. Prophetam enim confitebantur, sed Dominum prophetarum minimè intelligebant: Messiam se existimasse, sed Deum haud credidisse prodebant. Propterea eos obiurgat Augustinus, dicens: [O discipuli, propheta erat Christus, Dominus prophetarum? Iudici præconis nomen imponunt: ad alienigenarum verba deuenerant.] Cæterum prophetam existimantes, rectè prophetæ partes exposuerunt: quem potentem & verbo, & opere describere, idque coram Deo, & omni populo. Talem quidē instituit Apostolus Ecclesiæ Magistrum & Præsidentem, scribens ad Timotheum & Titum. Talem summi Doctores tradidere, Gregorius Nazianzenus in suo Apologetico, & Gregorius Romanus in Pastoralis suo. Et ad hæc quis tam idoneus? Potentem verbi oportet esse prophetam, Ecclesiasticumque Doctorem, vt exhortetur in exhortando, vt doceat in doctrina, vt eos etiam, qui contradicunt, refellat. Qualem fuisse Paulum, qualem Apollinem Acta Apostolica narrat. Minimè verò eos prophetas verbi potentes existimare par est, qui, iuxta Hieremiam, [furantur verba vnusquisque à proximo suo,] qui florem atque ornatum magis sectantur, quam vim & robur diuinorum eloquiorum, qui que fabulas & humana commenta demulcēdis auditoribus ingerūt. Neque verbo cōtentum esse oportet Dei prophetam, sed opere præstare, quæ docet, vt Christus iubet, & docet Paulus: neque aut Deo soli, aut hominibus placere studendum, sed Dei quidem gloria semper quærēda: nihilominus prouidentia etiam sunt bona, non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. [Nam & ab ijs, qui foris sunt, testimonium] requirit Paulus Episcopo eligendo. Præclare Augustinus suis dicere solebat: [Vita mea mihi est necessaria, fama mea vobis est necessaria.]

[Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel.] [O discipuli, sperabatis? ergo iam nō speratis?] Augustinus argumentatur. Spem nempe sibi defecisse ostendunt, & ignominia crucis & pondere oppressam corruisse, quasi verè non esset toties, tamque manifestò denuntiātum à veteribus prophetis, sanguine & morte Christi populū Israeliticū redimen-

Aug. serm.
144. de tem
pore.

Hiere. 23.

2. Cor. 8.

1. Tim. 3.

Aug. de bo
no viduita
tis, cap. 22.

[Nobis ne
cessaria est
vita nostra,
alijs fama
nostra.]

Esai. 53. redimendum, atque saluandum. Vbi enim illud Esaiæ? [Si
 posuerit pro peccato animā suam, videbit semen longæuū,
 & volūtas Domini in manu eius dirigetur.] Vbi illud Zacha-
 riah. 3. [Ecce ego cælabo sculpturā eius: & in die vno aufere-
 tur iniquitas terræ.] Vbi illud Danielis? [Post hæc occidetur
 Christus.] Vbi illud Patriarchæ? [Ad prædam, fili mi, ascen-
 disti, & accubuisti, vt leo, quis suscitabit eum?] Vbi Zacha-
 riah quoque illud? [Tu autem in sanguine testamenti tui emi-
 sisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua.] Vbi Hiere-
 mia illud? [Saturabitur opprobrijs.] Vbi David illud? [Fo-
 derunt manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt omnia
 ossa mea.] Atque eiusdem? [Concidisti saccum meum, & cir-
 cundedisti me lætitia.] Denique tota penè Scriptura diuina
 passiōes Christi prædicit, & posteriores glorias, quemad-
 modum Petrus Apostolorum Princeps exposuit. Nobis ve-
 rò id sæpe vsu venit, quod his discipulis accidisse cernimus.
 Ea enim persæpe nos frangunt, quæ magis confirmare debe-
 rent, afflictiones, contradictiones, molestiæ, difficultates,
 cum in via Dei se se offerunt, nequaquam oportet de via de-
 flectere, aut nos incepti itineris pœnitere: talem quippe ef-
 se Dei viā Scriptura sancta declarat, atque, vt ille, qui in de-
 scriptione nauigationis syrtes & scopulos habet notatos, ijs
 visis minimè terretur, sed confirmatur potius, certus veram
 se rationem nauigandi tenere; sic nos, quibus denūtiatæ sunt
 tot procellæ, & difficultates, nequaquam, cum ex ad-
 sunt, abijcere animū decet, sed Christi vestigijs in-
 sistere, & institutum iter alacrius capeffere:
 [Per multas enim tribulationes oportet nos intrare in regnum
 celorum.]

IN EADEM FE- RIA, CONCIO TERTIA.

Duo ex discipulis ibant ipsa die in Castellū.

Luc. 24.



ESVRRECTIONIS gloriam 1. *Cur domi-
prius fœminis innotuit, quàm viris, nus apparuit*
Evangolica historia satis declarat, cum *fœminis an-
apertè Marcus affirmet Mariæ primū te quā viris.*
apparuisse Dominum, quod Ioannes,
quemadmodum euenit, diligenter re-
fert; & cæteris mulieribus redeuntibus
à monumento Christum se obtulisse

videndum, Matthæus scribit. Lucas quoque has Apostolis
denuntiassè ex testimonio quoque Angelico, Dominum vi-
uere, neque ijs habitam esse fidem, sed, instar anilium nuga-
rum, earum testificationem fuisse repulsam. Quid causâ es-
se putatis, cur mulieres priores eius mysterij participes esse
etæ diuinitus sint? Nihil enim diuina sapientia alienum ab or-
dine agit, id verò præposterum valde videtur, vt in tanta re
fœminæ sint antepositæ viris. Mihi quidē tres causæ occur-
runt. Prima, quòd in instauranda salute humani generis vo-
luerit Deus modum & rationem tenere, qua morbus exitia-
lis irrepfit: vt fœmina initium salutis faciat, quæ fuit totius
exitij origo; Eua enim primū seducta à serpente fuit. Quæ
ratio placuit Augustino, cuius verba sunt: [Corrupto animo
fœminæ, ingressus est morbus, integro corpore fœminæ,
processit salus. Per fœminam deceptos, per fœminam na-
tus homo homines, mortalis mortales, morte mortuos li-
berauit.] Itaque vult Augustinus idcirco fœminæ matri Dei
primæ inspiratam esse, & denuntiata Saluatoris incarna-
tionē: cuius proinde Resurrectio, in qua stat summa salutis,

Matt. 28.

Luc. 24.

August. de

doctrina

Christ. li. 1.

cap. 14.

fœmini-

Chrysolog. serm. 74. foeminis omnium primum illuxit. Eam rationem D. Chrysologus paucis perstringit: [Ut mulier (inquit) fieret resurrectionis nuntia, quæ internuntia, & lapsus extiterat, & rui-

Amb. in Lucam li. vlti. prope finem. ne:] Sed Divus Ambrosius pluribus ad hunc modum. [Sicut in principio mulier autor culpæ viro fuit, vir executor erroris, ita nunc, quæ mortem prior gustauerat, resurrectionem prior vidit, culpæ ordine remedio prior. Per os mulieris mors ante processerat, per os mulieris vita reparatur.] Am-

Aug. serm. 144. de tempore. brosi non solum sensum, sed verba penè habet Augustinus: [Hoc est, quod egit Dominus Iesus Christus, ut prius illud sexus foemineus nuntiaret. Quia ergo per sexum foemineum cecidit homo, per sexum foemineum reparatus est homo:

quia virgo peperit Christum, foemina resurrexisse nuntiabat: per foeminam mors, per foeminam vita.] Huic rationi mystica, quæ hi sancti Patres cõcorditer afferunt, etiã duæ aliæ, ut mihi videntur historicae adiungendæ sunt. Altera igitur est ratio, quod habeat iustitia atque æquitas, ut qui laboris & operæ est particeps, sit etiam præmij, fructusque adepti confors. Apostolos autem fugisse omnes, constat: pias foeminas patienti Christo assistisse, ac sedulum sepulturæ officium impendisse: quæ pietas, & ardens in Magistrum studium iure suo depoposcit, eas communicatæ resurrectionis gloria cæteris anteponi. Hanc sententiam etiam Cyprianus habet his verbis: [Illæ itaque primæ viderunt, quæ & ardentius dilexerunt, & deuotius quæsierunt.] Postremo est sapientiæ illius diuinæ, attingere finem fortiter, dispo-

Cypria. ser. de Resurre. Sap. 8. nere verò media suauiter. Itaque ad Apostolorum fidem recuperandam, quæ erat valde collapsa, difficilisque reparatu, adhibita est primum mulierum denuntiatio, quare est faciliior & celerior fides, ut earatione disponderentur atque mollescerent corda obdurata, quemadmodum ad inflammandam ligna, materiamque duriorē, prius paleas & stipulas inflamamus: quæ, citò igne correpto, in crassiorē materiam vim suam ducunt. Id vetus habet, nimirum, prophetia Esaiæ, iuxta Septuaginta interpretum auctoritatem, non solum cæteris veteribus Patribus probatam, sed ab ipso etiã Hieronymo confirmatam, quanquam editio nostra atque ipsa Hebraica longè aliter habet, sed (ut dixi) iuxta illam in-

terpre-

terpretationem est insignis de hac re prophetia in hac verba: [Mulieres à spectaculo venientes docete eam: non enim est populus habens intelligentiam.] Spectaculum cum Angelorum, tum Domini ipsius, Patres accipiunt. Quarum mulierum testimonio, quod minus credulos se Apostoli praeberint, à Domino increpitos & reprehensos, Marcus sanè commemorat. Hoc igitur hodierno quoque sermone Lucas à duobus discipulis Christo, quem peregrinum putabant, narratum tradit; atque sunt sanè verba non praetereunda Evangelistae, quae sic se habent.

[S E D & mulieres quaedam ex nostris terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius, venerunt dicentes, se etiam visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt, sicut mulieres dixerunt, ipsum autem non inuenerunt.] Libet philosophari tantisper de mulierum ingenio & natura. Territos isti se dicunt à mulieribus, quos edoctos potius, & confirmatos oportuit, sed mulierum narrationem, fabulam crediderunt: [Visa sunt (inquit hic idem Evangelista) Apostolis tanquam deliramenta,] qui se desipere non intelligebant, mulieres delirare existimabant. Atque est quidè vituperandum, facile foeminae se praeberè, fidemque pro libidine illius habere. Is fuit, scilicet, error Adami, id Sybarae exitium, ea Holocaustis pernicies, is Labani dolus: qui foemineis omnes illecebris, & fraude capti, non esse facile foeminae credendum, facilitate sua docuerunt. Sapientis est dictum. [Omnis malitia, nequitia mulieris. Brevis omnis malitia, super malitiam mulieris.] Salomoni experto, & re, plusquam vellet, edocto meritò credendum. Attamen in vitio est extremum alterum, omnes foeminas eodem pede metièntiam, nihilque ijs existimantium vquam esse credendum. Nam discipulos mulieribus de se narrantibus non credidisse, Christus etiam atque etiam coarguit. Rerum igitur momèta pèlanda sunt, neque statim, aut sexu, aut natione, aut gente, aut conditione ferenda sententia, neque cuncta vel probanda, vel improbanda ex prima facie personae. Sunt foeminae sanè leues & lubricae: sunt etiam foeminae sanctae, & graues. Vnde dignoscas,

Esai. 27.

Hieron. lib.
18. in Esai.
Cyprian. in
expof. symb.
Marc. 16.

2. Quibus
credendū
foe-
minis.

Genes. 3.
Iudic. 4.
Iudith. 11.
Gen. 31.
Eccli. 25.

Marc. 16.

dignoscas, fortasse requiris. In has ipsas intueri, quæ, cum vera narrarent, & tamen tanquam fatuæ & deliræ repellentur, nihil sunt tamen commotæ, nihil de pristina fide, & charitate, obedientiaque remiserunt. Id sanè sanctitatis & gravitatis documentum est præcipuum. Non ita Iezabel hostis acerrima Eliaz: sed furere & insanire, & omnia cælumque terramque miscere, si vel minimum de sententia illius relinqueretur. Silentio & patientia mulieris virtus probatur: impetu & furore proditor superbia, leuitasque muliebris. Apostolus sanè vult esse [prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, non verbosas, non otiosas, non curiosas.] Tales ne apud vos sint, facta considerate. Interim foeminas pias ut Christo devotas fuisse constat, ita Apostolis in veritate nuncianda fideles, in expectanda illorum sententia & ferenda conditione modestas, atque obsequentes.

3. *Correctio
benivola
Christi: &
crucis gesta-
tio, necessa-
ria.*
Matt. 5.

Gal. 3.

*Hier. 10.
Psal. 140.*

[Et ipse dixit ad illos: O stulti, & tardi ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt propheta?] Aspera atque iniuriola videri queat reprehensio, atque ei præcepto contraria: [Qui dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehennæ ignis.] Verum alia longè est patris aut magistri animadversio, non ex odio aut iracundia profecta, sed ex vera benevolentia, & studio docendi: alia est acerba lacerati animi vituperatio, quæ habet probum atque iniuriam, mereturque Dei offensam. Non iniuriola vox fuit Pauli discipulos increpantis: [O insensati Galatæ.] Medicus sanè, ac chirurgus ferit, & cruciat, & vulnerat, atque id in officio ponitur, quòd ad salutem omnis dolor ille pertineat. At inimicus, si feriat & faciat, non officium, sed iniuriam facit, quòd lædendi animo facit. Itaque ex finibus maximè pendendi sunt actus. Est verò grande beneficium corripere malè se se gerentes, quod diminuit: cum offertur, magnificandum est, quemadmodum propheta polcebat. [Corripe me, Domine, verum tamen in misericordia.] David quoque: [Corripiet me iustus in misericordia.] Christi certè ea reprehensio quàm attulerit severitatis & benevolentia, indicant facta & verba discipulorum illius inflammata singulari studio. Itaque sequitur. [Nonne oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam?] Nos quoque

quoque, si vera fateri volumus, in eadem sumus stultitia, quæ illi. Neque enim pati volumus, ut regnemus, vix quæ intelligimus, crucem monstrare iter ad gloriam, eamque, cum considerare & amplecti vehementer deberemus, reformidamus potius, & perhorrescimus, atque auersamur & fugimus. Quam id præclare nos admonet Petrus? [Nolite peregrinari in feruore, qui ad tentationem vobis fit, quasi noui aliquid vobis contingat: sed communicantes Christi passionibus, gaude-
te.] Non est planè nouum ingredienti Dei viam, graues molestias & pericula occurrere, neque debent eam ob rem de via deflectere, id est enim, quod dixit peregrinari propter feruorem tentationis, hoc est, propter acrem aliquam concertationem & difficultatem. Cum recrudescit vulnus medicamento mordacitate, queritur & gemit ægrotus, neque sibi valetudinem procedere arbitratur: at medicus ridet, atque optimè sperat, ac tunc maximè potionis suæ vim, utilitatemque cognoscit, cum grandes stomacho ægroti ciet angustias. Cælum violentia pulsatur & panditur: per crucem Christus intrauit in gloriam: tu te putas per delicias & otium introiturum? [Quos præsciuit (Paulus ait) conformes fieri imagini filij eius.] Olim sacrificiū sale mordace omne aspergendum lex præcipiebat, mel à sacrificio omnino remouebat. [Nec quicquam (inquit) fermenti ac mellis in sacrificio Domini adhibebitur.] Felix ille, qui labores suos pro Christo regno & delicijs Principum anteponit. [Et incipiens à Moyle, & omnibus Prophetis interpretabatur illis de omnibus Scripturis, quæ de ipso erāt.] [Finis legis Christus,] ite
ste Paulo: huc omnia referenda sunt veteris instrumenti: Christus clauis diuinæ Scripturæ est, quam ipse, cui vult, communicat. Patientiam autem, simul ac spem omnes Scripturas continere & docere, idem Paulus asseruit.

1. Petr. 4.

Roman. 8.

Leuit. 2.

Rom. 10.

Rom. 15.

4. Christo
vis afferenda,
ut maneat apud
nos.

[Et appropinquauerunt castello, quod ibant, & ipse se finxit longius ire: & coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscū, quoniam aduersa speras, & inclinata est iam dies.] Erat quidē voluntas Christi satis propensa ad beneficium conferendū: attamen dissimulabat, & aliud se tendere significabat, ut vim adhiberent volenti. Exigit enim ordo diuinæ sapientiæ, ut præclara dona non sine magno conatu impetrentur. Quare
Sic qui

Gen. 32.

Gen. 32.

Exod. 32.

Matt. 11.

Psalm. 101.

Psalm. 108.

Hier. 15.

5. Tria per-

seueratiam

volunt, do-

ctrina, resus-

sacramento-

rum, oratio.

qui facile cedunt, neque obnituntur fortiter, nihil magni cōsequuntur vnquam: violentos & persenerātes agonotheas Deus amat, similes luctatoris Iacobi, cui nihil de vi remittēti, & contentione aduersus Deum, Angelus summa cum laude retulit: [Si contra Deum fortis fuisti, quāto magis contra homines praualebis?] Talem esse oportet serui Dei affectum, & vim, cū in altari sacrificat, vel cū intrā pectus, viuificum sacramentum condit. [Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.] Moyses fortissimē manus Dei velut cōstrictas ac colligatas tenebat, pietatis nempe magnitudine, charitatisq; vi, cum quo Deus ita certabat, vt diceret: [Dimitte me, vt irascar populo huic.] [Regnū (ait Christus) calorum vim patitur, & violenti rapiūt illud.] O vim illā gloriosā, quæ Deo affertur non inuito, quæ vincit violentem. Nos frigidi & remissi vix quicquam boni obtinemus, propterea quod, qua in re tanta opus est, vim minimē adhibemus. Ergo Christum sistere gradum cogamus, dicamusq; vehementer: [Mane nobiscum, quoniam aduersperascit.] Omni quidem in tempore optandum Christū tenere: at nūquam æquē, atque cū vitæ cursus declinat ad vespertum, finiturque lax ista iucunda. Vmbræ cadenti similis vita mortaliū. [Dies mei (ait bat David) sicut umbra, declinauerūt:] & [ego, sicut umbra, cū declinat, ablatas sum.] Itaque qui ad Occalum sibi vergentem diem cernunt, eos maximē decet, Christum manere apud se cogere: cogitur verò precibus assiduis & seruētibz, cogitur eleemosynis largis, cogitur officijs charitatis frequentibus. Neque verò quisquā lōgū sibi diē polliceatur, tametsi meridiano se Sole frui puret: sit enim sæpenumero, vt Sol multo citius, quā patarāt, occūbat, atque vt illud Hieremix periculose experiātur: [Occidit eis Sol, cū adhuc esset dies.] [Et factum est, cū recumberet cū illis, accepit panē, & benedixit, & fregit, & porrigebat illis: & aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum.] Quām sunt Dei cōsilia sapientia, & æquitate plena? Cū de Christo piē loquerentur discipuli, Christum colloquentem & diuinas Scripturas explicātem nacti sunt: cū re & factis Christo obsequuntur, hospitio & mensa excipientes, non verbis iam, sed re ipsa se ipsum declarantem Christum agnouerūt. Quare, cui est cordi multum

multū in Dei cognitione & amore proficere, studeat operibus dignis Deū attrahere, atque inuitare: siquidē sapiētia illa diligentes se diligit. [Neque verbo diligamus, oportet, vt ait Ioānes, sed opere & veritate.] Tria verō sunt, quæ conseruāt animæ sanctitatem, quæ hoc loco expressa videmus. Oratio nis studiū, doctrina, vsus sacramentorum. In oratione homo cum Deo loquitur, doctrina Deum homini loquentē habet. Id vtrumq; hi discipuli præclare nos docēt, qui cor sibi incallescere diuinis sermonibus animaduertūt. [Nonne (inquiūt) cor nostrum ardens erat in nobis?] Est enim [omnis sermo Dei ignitus.] Quamobrem frequētate sacras cōciones, libros euoluite pios, doctrinam Spiritus haurite: sanctis prætereā vos exercete meditationibus, precibus assidue vacate: sentietis sine dubio ignitū eloquium Dei, quod tam sibi charū, & iucundū beatus Rex experiebatur. Iam sacramentorum cælestium vsum hęc Christi mēsa significat, cum panē accipit, eū benedicit, eū frangit, & porrigit. Neque est valde improbabilis eorū sentētia, qui istos Christi corpore cōmunicatos sentiūt: sed, siue id ita sit, siue nō sit, significatū dubitare non possumus. Id Augustinus insinuat his verbis: [Dominus præsentauit se ipsum in fractione panis: discite vbi Dominū quærat, discite, vbi habeatis, discite, vbi agnoscatis, quando manducatis. Norunt enim fideles aliquid, quod melius intelligunt in ista lectione.] Idem in alio sermone sic: [Magnum sacramentum, quod cognouimus, audite. Ambulabat cum illis: suscipitur hospitio, panem frangit, & cognoscitur. Et nos nō dicamus, quia Christū nō cognouimus, nouimus, si credimus. Habebant illi Christum in conuiuio, nos intus in animo. Agnoscit, qui fidelis est, qui autem catechumenus est, ignorat.] Quod sanē propter vsum Eucharistiæ fidelibus concessum, catechumenis negatum, videtur dicere. Ergo qui piē, qui deuotē, vt hi discipuli Christi, panem cælestē accipiunt, sentiunt, quā sit Diuini panis eximia virtus, Christum agnoscunt mirabili modo, oculos sibi aperiri, vehementer lætantur. Illa tria, quæ dixi, quæso, animaduertite initio nascentis Ecclesię plurimi vsus fuisse, atque ea ratione quadā peculiari Lucas commemoranda putauit in Actibus Apostolorum: [Erant (inquit) persēuerātes in doctrina Apostolorū,

1. Ioan. 3.

Pron. 30.

Psal. 118.

Aug. serm. 140.

Aug. serm. 144. de tempore.

Act. 2.

& communicatione fractionis panis, & orationibus: 3 In ijs religioſe & conſtanter perfeuerate, quicunque diuino ſpiritu Chriſtum induiſtis, qui, peccatorum vetuſtate ſœda abiecta, Reſurrectionis nouitate donati eſtis: perfeuerate (inquam) neque vos patiamini vlla ratione ad priſtinas ſordes reuocari: ſic ea, vt par eſt, præſtetis, polliceor vobis perpetuæ Reſurrectionis iucundiſſimam lucem, qua fruẽtes, Chriſti gloriæ conſortes in perpetuum ſitis.

FERIA TERTIA

POST PASCHA.

*Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum,
& dicit eis: Pax vobis: Ego ſum, Nolite
timere. Luc. 24.*

1. Inſtitia
medium.



1. Cor. 15.

VT VR & beatitudinis ſtatû, quem expectamus, in ſe Chriſtus, poſtquàm à mortuis reſurrexit, oſtendit, qui fructus primos beatæ illius regionis hominibus obtulit deguſtandos, glorioſam & immortalẽ vitã ducẽs. Quam rem Paulus Apoſtolus magni facit, primitias Reſurrectionis Chriſtũ appellans, vt intelligamus eam gloriã non ipſi ſoli uſurpatam, ſed ſuis omnibus communicatam velle. Itaq; id egit, ſæpius apparendo, vt ſtatum & genus vitæ illius beatæ experientia ipſa probaret, & demonſtraret hominibus, in ea præſertim apparitione, quæ fuit omniũ præcipua, quã narrat hodierna lectio Euangelica, cùm primũ Apoſtoliſ ſimul ſe ſe videntum præbuit. In qua tria, quæ ad mores maximè pertinent, inſinuantur. Primũ, quòd ſe medium poſuerit: deinde, q̃ pacem precatus ſit. Demum, quòd diſcipulorum timorem diſpulerit, atque in admirabile gaudium verterit. Quæ quidem

dē tria, si rectē considerentur, ea ipsa sunt, quibus Paulus Dei regnū definit, sic scribens: [Regnū Dei nō est esca, & potus; sed iustitia, & pax, & gaudiū in Spiritu sancto.] Primū enim iustitia naturā suā consistit in medio, in neutram partem vlla ratione declinans. Nam etsi est commune virtutibus, mediū tenere, tamē ceteræ virtutes morales, vt summi Philosophi Theologi quē sapiēter animaduertunt, in mediū ratione præfixum, iustitia sola in medium rei ipsius intendit. Ac legalis quidē, generalis quē iustitia, quæ virtutes omnes cōplectitur, in eo est, vt neq; addat, neq; imminuat de lege Dei, sed, quod ille iubet, fideliter exequatur. Itaque is erit iustus cēsendus, qui ad normā diuinæ volūtatī dirigit omnes actiones suas, nihil neq; huc, neque illuc, inde deflectens: quēadmodū diuinis legibus sæpenumero cōtinetur. [Nō declinabitis, neque ad dexterā, neque ad sinistrā.] Quocirca de Christo fidelissimi iuris diuini obseruatore præclare vaticinatus est Esaias: [Erit iustitia cingulū lumborū eius.] Vt enim cingulo vestē fluentē stringimus, & corpori adaptamus, ne vel desit necessaria, vel laxetur superflua, id quē vt assequamur, mediū corporis premimus: ita planē iustitia appetitiones, actiones quē moderatur tāta æquitate, vt neque à veritate & ratione deficiant, neque verō eandē superent. Atque hoc præcipuū munus eorū esse oportet, qui dominantur, & præsumunt alijs, quos maximē decet bene cinctos cōstrictos quē Dei lege tanquā cingulo verissimo incedere. [Neque enim probandum est, quod vulgare Socrates cenſet, id esse iustū, quod ei, qui præfidet, vtile.] At euenit non rarō, vt quēadmodū zona marsupio bene ærato propendeat in alteram partem, sic iudicia largitione inclinentur, tanquā pondere ipso victa. Quod si peccatū omne iniquitas quædā est, vt testificatur Ioānes, liquet certē nō posse esse quēpiam iustū, nisi Christū habeat in medio cordis, vnde cetera omnia regantur. Id igitur Dñs demonstrauit in medio discipulorū stans, non esse homines rectē, neque alios cū alijs, neque ipsos eosdem secū, nisi medius steterit Christus, [qui est pax nostra, & fecit vtraque vnū, medium parietem maceriz, vt loquitur Paulus, euertens.] Neque verō potuit status vitæ beatæ melius significari, in quo omnes eodē bono perfruentur, neque erit priuatam

Rom. 14.

Aristote. 2.

Ethic. ca. 6.

S. Tho. 2. 2.

q. 58. ar. 10.

Dent. 2. 16.

Pro. 4.

Esai. 11.

Plato dia-

log. 1. de Re

pub. vel de

insto.

1. Ioan. 3.

Ephes. 2.

2. In vita

beata Deū

in medio exi-

stere.

cuiquam, sed commune omnibus bonū. Nemo illi Dei cō-
 spectu carebit, nemo alium impediet, quod minus tāto bono,
 quantū velit & possit, perfruatur: neq; maioribus minores
 inuidebūt, neq; ab illis cōtrā despiciētur hi. Mediū quippe
 omnibus se præbebit, quātū cuiq; capere facultas sit, tātum
 gloriæ & Diuinitatis impertiēs. Ezechiel ea de re pulchrè lo-
 quitur ijs verbis. [Et suscitabo super oues meas pastore vnū,
 qui pascat eas, seruu meum Dauid: ipse pascet eas, & ipse erit
 eis in pastorem. Ego autem Dominus ero eis in Deum; &
 seruus meus Dauid Princeps in medio eorum.] Quām bene
 pastor gregē medius pascit, atq; omni ex parte circūspicit?
 quām præclarè Princeps in medio populi omnibus splendore
 suum, & decus impertit? [Princeps pacis Christus, in medio
 (inquit) eorum.] Neminem in illo regno à Principis chari-
 tate esse alienum, omnibus claritatem Principis esse commu-
 nem: id enim eximie charitatis est, quæ Deum forma ser-
 uili indutum, atque hominem factum homini seruire cōēgit,
 atq; ob eam rem medium ei locum attribuit, quemadmodū
 ipse exposuit: [Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui
 ministrat.] Omnium se in medio reposuit, vt omnibus me-
 lius inferuaret. Erat antiqui moris mensas & lectos circū cir-
 ca sternere, atq; in medio interuallo is aderat, qui circumfidē-
 tium posset vsibus inferuire. Quod sanè officium, quæ est in
 suos beneuolentia, in patria etiam cælesti præstare pergit, si
 fides eius dictis habenda est. [Amē, dico vobis, q̄ præcinget
 se, & trāsiciens ministrabit illis.] Eundē morē tenuit quondam
 arca testamenti, quæ in medio castrorum semper tendebat,
 quō melius & facilius omnibus sui copiā faceret, nō obscurè
 eare designans æternorū ciuiū domicilia fortunatissima, qui-
 bus excelsa illa Maiestas omnibus Beatis gloriam summā im-
 pertit: atq; Ecclesiā primitiuorum Christus sibi tanquā coro-
 nam speciosissimā circundat, cuius ipse sit caput, vnde in cæ-
 teras partes virtus, decus, felicitasq; quātacūq; sit, manat:
 Atque iustitiæ formā iam explicuimus, ex qua pax sequi-
 tur, quæ erat res secunda de tribus. Nam simul ac discipulorū
 in medio constitit, eos ita salutauit: [Pax vobis.] Ex iniquita-
 te & iniustitia, nimirum, proficiscitur bellum, & tumultus
 omnis internus: contrā, ex iustitia, atque legis Dei obediē-
 tia

tia nascitur pax atque tranquillitas. An non id perspicuè renuntiat Elaias? [Vtinam attendisses mandata mea, facta fuisset, sicut flumē, pax tua, & iustitia tua, sicut gurgites maris.] Neque est vera iustitia, nisi quæ in Dei mandatis obseruādis versatur. Pacis verò magnitudinem fluminis similitudine ostendit, quod quanto altius, copiosiusque est, tantò lenius fluere videtur. Eam pacem degustamus quidē aliqua ex parte in hac peregrinatione, qui ex Apostolo audim⁹: [Pax Dei custodiat corda vestra, & intelligentias vestras:] quā pacem quærere iubemur: [Pacem sectamini:] attamen perfectè obtinere, nō huius est conditionis, illius perfecta pax propria est ciuitatis, de qua est dictū: [Posuit pacē fines tuos.] Nā requirit pax plena atque integra partiū omnium & inter se, & cū suo in primis toto, absolutā quandā, stabilemque concordia. Primum, vt spiritus hominis sit cum Spiritu Dei omni ratione cōformis, neq; vlla ex parte dissideat aut discrepet: deinde corpus ipsum humanum spiritui se regēti vndeque consentiat: mox res omnes externas oportet humano tum spiritui, tum corpori respondere pro votis, neque molestia aut acerbitate quicquā vel minimum exhibere. Eatam expressa & depicta pax, omnibus numeris absoluta, neq; reperitur apud mortales, neque est alius, qui superis eā donet, nisi Christus Iesus, qui factus est nobis à Deo iustificatio & redemptio: ipse enim, eodē Paulo teste est pax nostra: cuius & causam, & effecta, quæ diximus, discere ex Elaiā copiosè licet: [Erit (inquit) opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentiū, & securitas vsq; in sempiternū. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.] Ergo eā pacem solus Christus impertit, qui per sanguinē crucis suæ pacificauit, vt Paulus loquitur, siue quæ in cælis, siue quæ in terris.] Quā salutatione pacis à Christo Apostoli præditi, eādē alijs, ad quos vel scribūt, vel verba faciūt, deprecātur gratiā & pacē Christi, à gratia Dei pacē verā oriri declarātes. Hāc suspirare pacē sanctos Patres videmus in carne mortali positos, q̄ sit militia, & tentatio vita hominis: hac pace frui beatos scimus, quibus nihil est, quod pro votis non sit, cū [sit in omnibus omnia Deus.] Quæ cū ita sint, perspicuū est ex gloriōsa Chrī presentia

Esai. 48.

Phil. 4.

Hebr. 12.

Psal. 147. 1

Ephes. 2.

Esai. 32.

Coloss. 1.

4. Gaudiū
beatorum ē
conspēctū
Christi.

tertium illud existere, gaudium (inquam) quoddam summum, singulare, purissimum, nullius doloris timorisve partem ferens. Nam id erat propositum tertio loco, ex iustitia pacem: gaudium, & voluptatem ex pace proficisci. Itaque ubi stans in medio pacem impertijt Dñs, continuò adiunxit: [Ego sum, nolite timere.] [Delestatibatur (ait Propheta) in multitudine pacis: & pacis non erit finis.] Et Dauid: [Torrente voluptatis tue potabis eos, inebriabuntur ab ubertate domus Dei.] Atque in alio loco [Satiabor, cum apparuerit gloria tua.] Rectè se Christus adesse professus est, quò metum, angoremque omnem excluderet. Quid enim nocere poterit ei, cui adest Deus? Iob quidem confidebat abundè: [Pone me iuxta te, & cuiusvis manus pugnet contra me.] [Si enim Deus pro nobis, quis contra nos?] Quàm felix illa vox & fausta? [Ego sum.] Bene sanctus Chrysologus còmentatur. [Pax vobis, Ego sum, nolite timere. [Ego sum crucifixus ille, mortuus, sepultus. Ego sum per me Deus, per vos homo. Ego sum non spiritus in figura carnis, sed ipsa veritas in carne. Ego sum, ego ex mortuis sum vivus. Ego ex inferis sum supernus. Ego sum, quæ mors fugit, inferna tremuerunt: tartarus confessus est, cùm pauescit. Nolite timere: Petre, quod negaveris, quod fugeris tu Ioannes, quod deseruisti omnes: nolite timere. Ego sum, qui vos per gratiã vocavi, elegi per veniam, pietate sustinui, charitate portavi, & modò vos sola bonitate suscipio.] Hec quidem ille Chrysologus. Nos verò, quale, quatumq; sit futurum gaudium celestibus ex ea Christi appellatione dulcissima, còsideremus potiùs, quàm dicamus. Atque præstantissimum quidem bonorum omnium, quibus fruuntur beatæ mentes, illud est, quod Dei præsentia utuntur aperta & manifesta, quibus ipse re ipsa multò potiùs, quàm verbo dicit: [Ego sum.] En illud bonum, quod est, quo & ego beatus sum, & vos esse potestis. Illud quidem: [Ego sum,] perterritis inimicos, atque abiecit, cùm vim meditarentur, & ferorem nefarium. Illud ipsum, [Ego sum,] recreat atque còfirmat amicos, atque ut belligerates & rebelles Deo prosternit evertitque: sic modestos & pacificos còsolatur atque erigit. [Ego sum,] terret & cruciat hostes sempiternis supplicijs: [Ego sum,] oblectat & beat filios Dei. [Ego ostendā tibi omne bonum,] dicebat sanè Deus

Psal. 36.

Esaï. 9.

Psal. 35.

Psal. 16.

Iob 17.

Rom. 8.

Chrysolog.
serm. 81.

Ioan. 18.

Deus Moyſi, ipſius videndi ardentifſimo deſiderio flagrāti. Exod. 33.
In illud omnes Beati intuetur, atque illud [Ego ſum] ex ore
Dei haurientes facie ad faciē, quid illud ſit bonum, perpetuo
ſtudio cōtemplātur. Inde omne gaudium, inde infinita que-
dam voluptas, inde perfeſta & ſempiterna felicitas.

IN EADEM FE- RIA, CONCIO SECUNDA.

*Stetit Ieſus in medio diſcipulorum, & dixit
eis: Pax vobis. Luc. 24.*



VMANI ſenſus ea non facile ad-
mittūt, quibus minimè alluevere. Ita-
que cū rediuiui corporis facultas
inuſitata ſemper fuerit, neque oculis
mortaliū ea ſpecies oblata, vt illi aie-
bāt, qui neminem ab inferis reuerſum
cognitum vnquam confirmabant, nō
mirum eſt, ſi ad primum reſurgentis

1. Nouitas
& magnitu-
dorei, veri-
tatis dubios
fecit Apo-
ſtolos.
Sapien. 2.

Chriſti conſpectum familiares eius obſtupefaſti, ſuis ipſi
oculis fidem nō ſatis haberent. Ita enim Euangelista narrat,
cū Chriſtus medium ſe eorum oſtēdiſſet, eosque benignè
ſalutaſſet, tamen Chriſtum eſſe, quem tandiu olim norant, &
modò præſentem intuerentur, perſuadere ſibi non potuiſ-
ſe. [Conturbati verò & conterriti (inquit) exiſtimabant ſe
ſpiritum videre.] Fuit enim tanta vis eius tam inopinati ac
repentè oblari ſpectaculi, atque animum vſque eò rapuit,
vt velut à ſe alienatus, iudicium de rebus præſentibus ſynce-
rum & integrū ferre nō poſſet. Sic Petro euenit, cū ab Ange-
lo ſolutus catenis, ac carcere eductus, vtrū res ea vera eſſet,
nō intelligeret: [Exiſtimabat (inquit) ſe viſum videre, & ne-
ſciebat, quia verum eſt, quod ſiebat per Angelum.] Tādē
ea mentis caligine diſpalla, ſynccero iudicio vſus eſt, remque,

Act. 12.

vt erat,

vt erat, cognouit: Itaque pronuntiavit: [Nunc scio verè, quia misit Dñs Angelum suū, & liberavit me de manu Herodis.] Accidit sæpe contrà, vt ea sit cogitandi & imaginandi vis, vt, quæ vera nō sunt, vera putet, atque imagines rerū sibi oblatas, tanquā res ipsas prosequatur: id quod actionibus quibusdam palam interdū demonstrat, vt cum manus extendit, quod aliquid capiat, aut ore affatur absentem. Ita enim imbuat & absorbet mentem vehementior cōtemplatio rei obiectæ, vt modū, quo res ipsa constet, nō satis dispiciat & cōprehēdat: imò verò eò crescere vehementiæ magnitudo potest, vt modum quoq; suū, in quo animus versatur, ignoret, quod Paulo Apostolo sine dubitatione contigisse fatendū, in rapto illo mirabili, cum cōfiteatur ipse de se: [siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit.] Quò minùs mirādum est, qd Apostoli hæserint, de Chrī vera resurrectione cūctati, iijq; venia dāda ob amorē, atque eius spēctaculi magnitudinem.

2. Cor. 12.

2. *Christū multis modis probasse veritatem Resurrectionis sue.*

Itaque blādē eos & comiter Christus appellans, se totum dispiciendū, tractandūq; obtulit: [Videte (ait) manus, & pedes meos.] Fides resurrectionis tanti erat, vt omnes in se probationes, omnia experimenta Dñs libenter acceperit, vsque dum certissima fide eundē resurrexisse tenerent, quē viderant mortuū, cruciq; affixum. Tria verò constat de se præbuisse documenta Christū ab omni fūco & fraude alienissima. Primū fuit oculorum, quibus se conspiciendū cominus, & diu, & omni ex parte concessit. Alterū fuit manuum, quo in rebus humanis certius nihil existimari solet: itaque nō solum videndū se præbuit, sed vltro etiam palpendū, tractandūq; ingressit: Palpate (ait) & contrectate hoc corpus, has carnes. Tactū Philolophi disputant sensuum esse certissimum, qd vitæ coniunctior, atque animo non solum rerum formas sensibiles, vt cæteri sensus, sed res ipsas attingat. Tertium genus in his actionibus fuit, quas & multas, & diuturnas, & perspicuas exhibuit, quasque esse humanas, & veras dubitaret nemo, loquendo, ingrediendo, vescendo. In ijs enim cum sensus omnes veritati suffragarentur, ratio quoque minime aliud, quàm res habebat, existimare sinebat. Ad hæc alia quoque firmamēta maiora adhibenda putauit duo. Vnum, quod ipse eos toties antea præmonuisset, eaque omnia,

nia,

nia, quæ acciderant, perspicuè prædixisset. Alterum, quod in Diuinis literis tot & tanta, tamque manifesta oracula reperirentur de ijs passionibus, & morte, & Resurrectione. Esse autem maiorem prophetiæ fidem, quàm oculorū, Petrus confirmat: ubi postquàm se ipsum transfigurato Christo adfuisse, & Diuinam vocem auribus accepisse, testatur, nihilominus adiūgit: [Et habemus firmiorem prophetici sermonem, cui benefactis attendentes.] Verum ea omnia, quæ Christus ad fidem Resurrectionis suæ contulit, et si erant plurima & maxima, tamen, quod ijs est omnibus antepondū, adhibuit & præstitit, internum lumē animo infundens. [Et aperuit eis sensum, ut intelligerent Scripturas.] Oculos, nimirum, internos aperuit, & caelestem lucem impertijt, quod diuina oracula certo cognoscerent. Hic Augustinus acclamat: [Veni ergo, Dñe, fac clauēs, aperi, ut intelligamus. De Scripturis admones, & adhuc non intelligūt, clauis sunt corda: aperi, & intra. Fecit: Tunc aperuit illis sensum. Aperi, Domine.] Sic quidem Augustinus. Me verò etiam iuuat nunc exclamare: [Testimonia tua, Deus, credibilia facta sunt nimis.] Quot enim, quantæ, quàmque manifestæ fidei nostræ approbationes? Qualia resurrectionis documenta data discipulis? dignissima professorum testimonia fidei, quæ quæ cogitationem desideriumque omne cognoscendi expleant, & satient, ut dicere meritò liceat: [Et anima mea cognoscebat nimis.] Quanta porro est consolatio fidelium, imò gloria atque felicitas, cogitantium se fidem habere Deo fidelissimo, optimo, atque verissimo?

[Adhuc illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio.] Geminam fuisse constat discipulorum hæsitacionem ex duplici valde diuerso fonte manantem. Prior fuit formidō, & timor quidā insuauis, quod culpas suas ac magistri desertionem recordarētur: sic enim initio ferè euenit, ut vix Dei bonitati fidat recēs vocati & cōuersi, memoria suorū scelerū repressi & retardati. Mox successit formidini gaudiū, ex dulcedine & benignitate Christi exortū, quod, cū magnitudinē doni caelestis Apostoli cōsiderarent, præ admiratione vix sibi ipsi credebāt: quippe qui incredibili se se felicitate dignos minimè existimarēt. Quod genus affectus vellemētis & admirandi Oseas Propheta insinuat, cū dicit: [Et pauebunt ad bonū

2. Pet. 1.

Luc. 24.

Aug. serm.
4. de Resur-
rect. in fin.
10. tom.

Psal. 92.

Psal. 138.

3. Affectus
Apostolorū
in Christū.

Osea 3.

cuius

eius in nouissimo dierum.] Nam velut ebriz animæ sancto-
rū præ magnitudine voluptatis & gaudij exclamare cogun-
tur: [Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Dñe?] Tum
illud: [Omnia ossa mea dicent: Dñe, quis similis tibi?] Necnō
illud congruit: [Tunc mirabitur, & dilatabitur cor tuum.]
Quem affectū mihi Lucas videtur illo verbo indicare: [Ad-
huc illis non credentibus, & mirantibus præ gaudio.] Quòd
si diuinæ dulcedinis guttula vna sic animum afficit, sic rapit,
sic tollit ad cælum: quid, quæso, faciet pelagus illud infinitæ
suauitatis? quid torrens voluptatis? quonam rapiet mentem,
in quam totus influxerit?

4. *Pisce as-
so passionē,
fano mellis
Resurrectio-
nem Christi
significatā.*

[Habetis hic aliquid, quod manducetur?] Postulatio ci-
bi, atque vsus quanquam præcipuè adhibitus est propter
Resurrectionis veritatem confirmandam: tamen illud etiam
providit Dñs, vt ipsa familiaritate & beneuolētia intellige-
rent, tamen si statum mutasset vitæ, nequaquam voluntatem
esse mutatam. Quin potius nunquā ita se iucundū, affabilēq;
præstitit suis, atque iam immortalī & glorificatæ carne. Ne-
que enim in eorū numero est, qui ob prosperitatem amicos
obliuiscuntur, quemadmodū plerique homines faciūt, nosq;
ipsi aduersus eundē Christū illius pincernæ Pharaonis mo-
do, qui, succedētibz prosperis, est oblitus interpretis sui Io-
seph. Christus verò nos tunc maximè allicit ac demulcet, cū
nostra opera minimè indiget. [At illi obtulerunt ei partē pi-
scis asii, & fanu mellis.] Mysteriū hic subesse, quiuis facilē in-
telligat. Id enim discipuli dederunt Christo, quod Christū
repræsentabat, quanquā nō satis, quid agerent, tunc cogno-
scerent. An piscē assum nō rectē Christū accipimus p nobis
crucifixū, vitā priuatū, vt ex ipso nos vitā suscitētemus? An
ignem possumus vehementiorem cogitare illo immenso in-
cendio dolorū, iniuriarum, acerbis, quibus est totus per-
uasus, propemodūque exustus? [Ossa (inquit) mea, sicut cre-
miū, aruerunt.] Beda quidem sic esse philosophandum sen-
tit. [Quòd si piscis illius, quem Tobias iunior iussu Angeli
peremit, vna particula cordis prunis imposita, ipso suo ni-
dore ad extricandum omne genus dæmonum valuit: non-
ne id longē melius præstabit, & citius cordis illius Christi
inflammatio, quam excitat, tum ipsius ardens charitas, tum
piarum

Gen. 40.

Psal. 101.

Beda in Lu-
cam.

Tob. 6.

piarum nostrarum meditationum accensum studium? Nam in meditatione sibi ignem excitari solere, David testatur. *Psal. 38.*

Quod enim esse genus demonum potest adeò truculentum & pertinax, quod non superetur memoria & consideratione Christi crucifixi, tanquam odore quodam potentissimo, virtutisque plenissimo? Quæ tentationes? qui morbi nõ cedent, quæneis sæui & immanes, eiusmodi medicamēto? Neque piscem totū vorare necesse est, neque verò fieri potest:

partem depromunt discipuli, atque offerunt, nec enim mysteria omnia crucis cōplecti, & cōprehēdere humanæ mētis est: ceterū pars illa, quæ datur, idonea est pascendo cōiuiæ,

quā etiam liceat alijs cōmunicare. Age, Christiane, quod vides Christum fecisse, fac tu: primū ille sumpsit, deinde reliquias dedit discipulis. Pascat sanè se ipsum primū famulus Christi, tum familiam Christi eodem alat cibo: quæ ipse antea diuturna meditatione & consideratione degustauerit,

porrigat amicis: sufficiunt (mihi credite) omnibus. Sed cum pisce asso fauū mellis iungendū esse memineritis. Pulchrè enim se habent obsonia isthæc, sibi quæ cōsentiant. Passioni Dominicæ gloria Resurrectionis, & dulcedo succedit: [Si enim complantati fuerimus similitudini mortis Christi (ait magnus Apostolus) simul & resurrectionis erimus.] Primū

Rom, 6.

igitur piscis aspi, deinde faui epulæ adhibendæ. Humana Christi & passibilia primum locum conuiuij teneant: inde ad diuina gradus optimè fit. Nam diuinæ dulcedinis magnitudinem fauo & melle notari in Scriptura, manifestum est:

[Mel inuenisti, comede, quātum tibi sufficit, ne satiatas euomas illud.] Nam, sicut [qui mel multū comedit, non est ei bonū, ita qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria.] Nostis eas Salomonis esse sententias. Valet verò Diuini mellis gustus ad aciem oculorum instaurandam. Melle gustato, illuminatos fuisse oculos Ionathæ Scriptura testatur. Idem vltus Apostolis fuit, quorum est apertus intellectus,

Prou. 25.

Prou. 25.

ut mysteria Scripturarum clausa cognoscerent. Simul enim atque comederunt de ijs reliquijs, quas dedit Christus, Apostolis sensum fuisse ad apertum à Christo commemorat.

1. Reg. 14.

Itaque ait: [Aperuit illis sensum, ut intelligerēt Scripturas.] Nam ut literas in codice optimè scriptas, qui legēdi est

*5. Sensus
Scripturæ
datus Eccle
sia.*

imperitus,

imperitus, tamen si videat, nihil intelligit, usque dum, quid sibi illa signa velint, addiscat: sic sacra Scriptura frustra quicquid leget, aut audiet, neque intelliget quicquam, nisi significationis inditæ notitia imbuatur. Præclare hoc ab Esaia Propheta notatū, atque explicatū est, libri clausi similitudine cū legendi imperitia collata. Aequè enim ignarus est rerū, & is qui codicem clausum tenet, & qui in aperto vim notarū ignorat. Verba Prophetę sic habent: [Erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati, quę cū dederint scienti literas, dicent: lege istū, & respōdebit: nō possum, signatus est enim. Et dabunt librū nescienti literas, dicetur quę ei: lege, & respōdebit, nescio literas.] Ergo quicquid laicus euoluat Prophetas, nihil intelligit. Adhuc enim [velamē positū est super cor eorū, quod in Christo euacuatur,] vt Paulus sapiētissimē dixit. Duplīciter enim Christus velū legis remouet. Vno modo quidē se ipsum declarans scopū legis, in quē omnia scripta referātur: [Finis enim legis Christus.] Altero modo mētes hominū illustrans, vt diuina luce perfusa mysteria in Scriptura latētia perspicere valeant. Id enim egit, cū sensum Apostolorū aperuit. Quod eximiū, nimirū, donū nō ijs solum pręstitit, sed per eos successoribus posterisq; eorū, atque Ecclesię catholicę cōmunicauit. Itaque veritatis Catholicę tenēdę ea vna est ratio, si verbū Dei eo sensu, atque intelligētia teneamus, quā probat, tenet quę Ecclesia Christi, cuius in ea re iudiciū errare aut labi est impossibile, siquidem verbū Dei deficere labefactari quę nullo pacto potest. Neque enim literis, aut sono verborū Dei verbū cōtinetur, sed sentētia potius, & notitia firmissima veritatis. Quapropter magna est fidelū laxitātia, singularis, minimē quę fallax securitas, quā in Ecclesię sacrosanctę, Romanę, & Catholicę iudicio cōquiescūt, eiusq; sentētiā, spiritū quę intrepidi sequuntur, cui est diuinitus perpetua promissa, atque insuperabilis firmitudo veritatis. Itaque vniuersi Euāgelij velut summā & compendium celestis præceptor colligēs, aureis illis verbis perpetua memoria dignis suos alloquitur: [Quoniā sic scriptū est, & sic oportebat Christū pati, & resurgere à mortuis tertia die: & prædicari in nomine eius pœnitentiā, & remissionē peccatorū in omnes gentes.] Hęc Dominus, quibus fere symboli Aposto-

lici,

lici, fideique nostra regula cōtinetur, quemadmodū Aug. *Aug. serm.*
stinus in quodā sermone pronuntiat. Etenim, quod in veteri *4. de Resur-*
testamento promissum est, id in nouo completum demon- *rect. in fin.*
stratur, Christum verum Dei Filium, hominem propter ho- *tom. 10.*
mines factum, acerbam mortem crucis perpeſsum, resurre-
xisse à mortuis ad immortalē & beatam vitam, quam com-
municat in se credentibus per diuinitus instituta sacramēta,
Ecclesiam ex omnibus gentibus condens, promulgata om-
nibus venia peccatorum, per Spiritus sancti gratiam, & Ec-
clesiæ sanctæ obedientiam. Est enim Ecclesia domus Dei vi-
ui, in qua tuto, & luculenter habitant omni ex regione mun-
di collecti fideles, vna fide, iisdem sacramentis, eadem soci-
tatis Christianæ charitate, atque vna etiam, eademque spe
bonorum & terrorum, quibus iam beatæ animæ Christi be-
neficio perpetuò, feliciterque fruuntur.

DOMINICA

IN OCTAUA

PASCHÆ.

*Cum esset serò die illa vna Sabbatorum, & so-
res essent clausæ. Ioan. 21.*



VM perſape Christus, poſtquam eſt *1. Resurre*
excitatus è mortuis, diſcipulis ſui co- *ctionē Chri*
piam fecerit, illud in primis egit, vt ſe *ſti eſſe fidei*
& eundem eſſe demonſtraret, quem *noſtræ ca-*
pridem nouerāt: & alio tamē vitæ gene- *put.*
re vtentem longè excellentiore proba-
ret: qua veritate Chriſtiāne fidei ſum-
ma cōtinetur. Etenim [fidē Paulus deſi- *Heb. 11.*

nit, ſperandarū ſubſtantiā rerum, argumentū non apparen-
tiū: intelligi volens fidē cōprehendi & cōtineri bona illa di-
uina & æterna, quæ ſperamus, atque eius vi & virtute nobis
perſuaderi certa eſſe, quæ neque vſu neque ratione nobis cō-
ſtar. Itaq; fides primū eſt fundamentū, vt Deū inquiramus,
eique

- ei que placeamus. Nam, quæ sint bona nobis à Deo expectanda, Fides in Christo resurgente declarat. Quapropter fidem vniuersam Apostolus ad hoc Resurrectionis Christi caput reducit illis verbis: [Si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris.] Idem quoque dilucide alio in loco confirmat. [Si autem Christus non resurrexit, inanis (inquit) est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides nostra.] Nec multo post: [Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.] Ea verò est ratio Paulinæ sententiæ, quod peccatorum veniam per mortem Christi Deus concedat, vitam autem animæ & gratiam suam donet per resurrectionem Christi; quod aliàs apertius dixit, [Christum traditum propter peccata nostra; resurrexisse verò propter iustificationem nostram.] Quare vita vniuersa iustificationis & gratiæ, Christi morte & resurrectione innitur, ex quo efficitur, vt neque sit remissio peccatorum, neque iustificationis gratia vlla, si Christus minimè resurrexit, quemadmodum Paulus sapienter argumentatur. Neque erit præterea vita beata, neque gloria resurrectionis iustis expectanda: idcirco sic colligit: [Ergo & mortui qui dormiunt in Christo, perierunt.] Nam si Christus non resurrexit, ne martyres quidem & Sancti, qui propter Christum extincti sunt, resurgent, neque vllum tantorum suorum laborum fructum adipiscuntur, quo nihil potest absurdius dici. [Nam si in hac vita tantum (inquit) sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus.] Nulla est enim gens & natio hominum, quæ in tot & tantis laboribus, ærumnisque versetur, quantis iactari, affligi que videmus gentem Christianam, eosque maxime, qui moribus Christiano dignis ceteros antecellunt. Eundem Paulum profero, Apostolicæ vitæ labores & afflictiones explicantem: [Vsq; in hanc horam, & esuriimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cedimur, blasphemamur, & obsecramus, persecutionem patimur, & sustinemus: facti sumus omnium peripsema vsque adhuc.] Quasi quisquiliæ & sordes se habitos, & à mundo toto abiectos & execratos, Apostoli martyresque sentiebant. [Sed hæc est victoria, quæ vincit mundum, Fides nostra,] quæ alteram

teram vitam promittit meliorem, sempiternis bonis affluentem, quā iusti consequuntur imitatione Christi, è cuius proinde & morte, & resurrectione spes nostra omnis, salusque dependet. Eam ob causam Patres omnium maximam Paschalē solennitatem censent: quam proinde solennitatum solennitatem, & celebratum celebritatem appellandam Gregorius Nazianzenus confirmat.

Grego. Nazian. oratione 2. in Sact.

Pascha.

2. Certa & copiosa veræ Resurrectionis Christi documenta.

Ad hanc resurrectionis fidem stabiliendam duo Christus egit, & præstitit accuratè. Vnum, ut idem corpus ostenderet resurrexisse, quod morte ceciderat. Alterum, ut genus vitæ novum, immortale, atque omni ex parte beatum se iam vivere demonstraret. Ita fides Christiana apertè confitetur eum illum hominem reuixisse, perpetuòque vivere, qui fuerat crucifixus, & mortuus, & sepultus: idem corpus isdem ossibus, & carne, & sanguine præditum; eandem denique substantiam humanæ naturæ, quæ fuerat perempta, vitæ perpetua, immortalique frui. Quamobrem se se hodie Christus repræsentat visibilem ac palpabilem, dicens: [Ego sum, videte manus meas & pedes. Et ostendit eis manus, & latus.] Argumenta verò præbuit, ut Lucas in Actis loquitur, multa de se. Primùm se videndum, & spectandum vndique dedit: deinde actiones humanas propriasque attulit, palam & loquens, & edens, & potans cum suis. Iam & tactum ipsum omnium certissimum testem provocavit ad se cognoscendum, ut corpore corpus contrectantes, nō esse spectrū, aut simulachrum inane cogitarent. [Palpate (inquit) & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.] Quibus experimentis abundè edocui Apostoli, Resurrectionis Christi veritatem summa constantia prædicarunt. Petrus quidem in quadam oratione sic loquitur: [Hūc Deus suscitavit à mortuis tertia die, & dedit eum manifestū fieri, non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducamus & bibimus cum illo, postquam resurrexit à mortuis.] Ioannes verò in epistola ita scribit: [Quod fuit ab initio, quod audimus, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ.] Atque ad eam fidem fortius cōstitutoendā, permisit præterea diuina bonitas vnum ex Apostolis Thomam cūstari & ha-

Act. 1.

Luc. 24.

Act. 10.

1. Ioan. 1.

rere, nec condiscipulis rem, ut erat, confirmantibus credere: ut non solum oculis ipse suis doceretur, verum etiam digito in manu fixuras, manu in lateris vulnus illata, certissimum fieret eius manifestissima veritatis. Quibus omnibus longum quadraginta dierum spatium adiunctum est, ut saepe & vario experimento probarent nihil esse doli & artis, sed sincero apertoque iudicio eandem se redituum cernere conlitterent, quem per annos complures mortalem, passibilemque tractarant.

3. Firmissima spes resurrectionis nostra ex Christi resurrectione.
1. Cor. 15.
Iob 19.

Quæ quidem omnia eò pertinent, ut spes Resurrectionis nostræ, quæ ex Christi resurrectione pendet, firmissima sit, de qua re sic philosophatur eximius Apostolus: [Nunc autem Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium: quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.] Quapropter beatissimas Iob in medijs ærumnis suis, & calamitatibus maximis, ea te spe confirmabat, & tantò ante in resurrectionis spem inductus, exultabat: [Scio (inquit) quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum

Greg. li. 14.
moral. c. 31.
& 32. narrat suam cum Eutychio disputationem:

Hierony. in Apolog. 1.
& 2. adversus Rufinum.
Epiphani. in epist. contra errores Ios.
Hierosolym.
traducta à Hieronymo.

Saluatorem meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.] [Ego ipse (inquit) visurus sum, & non alius:] idè, nimirum, Christus resurrexit: idem proinde Iob resurrecturus est, & non alius pro eo. Tu, tu ipse, Christiane, istis ostibas, ista carne, quam geris, præditus, astabis Christi tribunal rationem redditurus eorum, quæ probè, improbè vecisti. Atque hanc fidem Catholicam defendit Gregorius, Eutychij errorem refellens, qui spiritualem quædam, minimè quæ palpabilem, carnisque & sanguinis expertem in resurrectione substantiam hominis disputabat. Quem etiam errorem Beatus Hieronymus copiose confutat, adversus Rufinum, & quosdam alios Origenistas, atque Hieronymo senior Epiphanius in Ioannè Hierosolymitanum inestus, multa præclare disserit. Erit itaque, erit sine dubio idem corpus, caro eadem, membra, ossa, ceteraque humana substantiæ omnia eadem. Quòd si nostri ingenij, tenuitas & infirmitas,

tas, quod pro usu & consuetudine pleraque iudicat, quia inu-
sitatum id est, resistit & respuit, neq; facile admittit ex pul-
uere ante mille annos dissecto & dissipato, illas carnes, atque
illa ossa posse reuocari, cedat certè diuinæ autoritati, poten-
tiæ Maiestatemque Conditoris suo sensui anteponat, audiat
interim Paulum ea de re bellissimè differentem, sic enim scri-
bit: [Sed dicit aliquis: Quomodò resurgunt mortui? Quali
autem corpore veniunt?] Cui quæstioni occurrir. [Inspiciens
tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur. Et
quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nu-
dum granum, ut putà, tritici aut alicuius cæterorum. Deus
autem dat illi corpus, sicut vult, & unicuique seminum pro-
prium corpus.] Præclara sanè, & Paulo digna responsio. Ex-
enim caput difficultatis in eo versatur, quod mortuos resur-
rexisse vidimus nunquam. Atqui, si quod quotidie cernimus
in seminibus, nunquam vel vidissemus, vel ab alijs, qui vide-
runt, accepissemus, profectò non facile assensuri fuissetemus,
ex grano puro spicam, aut etiam stirpem, vel arborem ori-
turam. Quis enim tantum naturæ decus comparari puta-
ret semente iacta, & dissoluta, & corrupta in ima humo?
Quare qui è grano mortuo & putri potest producere spi-
cam pulchram, viuendam, ornatam; poterit is planè è mortuo
corpore corpus excitare vita, sensuque, atque omnibus suis
partibus præditum. Quicquid igitur eueniat defuncto cor-
pori, in quoscunque cineres dissipetur, repositum est sine
dubio in thesauro diuinæ & potentie & sapientie, quæ de-
positum fidelissimè custodiet, & reddet. Neque enim veren-
dum est, ut sapientissimè censebat sacra Augustini parens Mo-
nica, ne in die iudicii rationes diuinæ sapientie commuten-
tur, & Deus pro alio aliam restituat. Neque diuina poten-
tia deficiet, neque diuina item sapientia fallitur, neque ve-
rò diuina bonitas faller. In quo firmissimo robore fidei
stat immobilis spes Christiana & beata, quæ sibi id certè pro-
mittit futurum, quod in capite suo Christo iam expletum
contuetur.

Nunc ad alterum ex duobus, quæ proposui, venio. Et si
enim mirabile est eundem resurgere hominem, qui interie-
rit, multò est tamen admirabilius ea gloria præditum resur-

1. Cor. 15.

Aug. lib. 9.

Confess. ca.

11. refert

verba Mo-

nica matris:

[Neque ti-

medum est,

ne Deo nō

agnoscat

in fine sæ-

culi, unde

me resusci-

tet.]

4. Qualis fu-

tura sit glo-

ria resurre-

ctionis.

gere, quæ non tam humanam naturam, quàm diuinam decere videatur; quippe cum vitam viuat immortalem, doloris omnis & pafsionis expertem, plenam iucunditatis, Angelis ipsis parem. Id, scilicet, Christus multis modis demonstrauit in se. [Resurgens enim ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra nõ dominabitur.] Quoniã Christus ad longè aliud genus vitæ ex morte redijt, opus esse duxit tam multis argumentis nouæ vitæ rationem exponere. Primus enim æternæ vitæ in se gloriam dedicauit, nequaquam ita resurgens, vt Lazarus, & Iairi filia, cæteri quæ, qui iterum interituri ad vitam redierant. Quod sanè non solum in eo tẽpore mundes probabat, sed iam olim in filio Sareptanæ viduæ, & illo altero Sunamitidis sacrarum literarum autoritate tenebat. Ergo, quia viuendi genus erat nouum, & hactenus inauditũ, prorsus oportuit documenta edere & certissima, & plurima. Etenim admirabile dictu est, corpus mortale, caducum, molestiss, iniurijs quæ tot obnoxium, in eum statum commutari, vt neque violari, neque affligi vlla ratione possit, sit quæ ita agile, ita subtile, omni quæ ex parte conspicuum, atque pulcherrimum, vt cum naturam retineat, substantiam quæ corpoream, tamen qualitates, virtutes quæ habeat potius Angelicas ac Diuinas. Eam glorificatorum corporum gloriam Cyprianus describit his verbis: [Partiri nobis Dominus suæ abundantiam voluit claritatis, vt post resurrectionem corpus nõ aggrauet animam, sed sit caro sine mole & pondere agilis & mobilis, nullis clausa obstaculis, visu & auditu penetrans omnia & attingens: quocunque voluerit, sine impedimento discurrens. Inerit resuscitatis corporibus nulli vanitati subiecta libertas, & quæ cogi non possit ad aliquid, in nullo laborans, iam à spe educta, re ipsa persequens, nulla expectatione suspensa, & in pace quietissima confirmata, omnis quæ expers formidinis, in spiritualibus delicijs ingis illa permansio resforebit. Quàm mirabilis est scientia tua, Deus? confirmata est super nos, nec possumus ad eam attingere.] Hæc Cyprianus. Quem igitur non afficit ac rapit desiderium tantæ gloriæ? Itaque sacri Euangelistæ, quò rem admirandam nobis abundè commendarent, plenam iucunditatis narrationem instituerunt, accuratè nouæ vitæ notas quasdam tradentes. [Cum

Rom. 6.

3. Reg. 17.

4. Reg. 4.

Cypria. ser.
de Resurre-
ctione.

fores

fores essent iam clausæ, ait Ioannes, Christum ad suos introiisse. Quo ex facto glorificati corporis potentiam, subtilitatemque mirabilem intelligi vult. Lucas in via apparuisse scribit duobus discipulis, in diuersorio eundem subitò ex oculis euauisse eorum, vt discamus inde, quæ sit agilitate præditum corpus illud, ponderi, & legi corruptibilium corporum minimè subditum. Simul atque se ipsum aperiebat, quis esset, scribunt Euangelistæ immenso gaudio perfusos discipulos, & mulieres pias eiusdem suauitatis vi intima imbutas, quòd ineffabilem pulchritudinem illius corporis conspicerent. Animæ enim gloriam non videbant, nedum Diuinitatis. Vincebat splendore Solem, suauitate paradysum, dulcedine fauos omnes. Quod enim Assuero per adulationem dixit Esther, id Ecclesia verè, & ex animo regi suo Christo decantat: *Esther. 15.*
[Valde mirabilis es, Domine, & facies tua plena est gratiarum.]

Atque has excellentias, & decora vitæ immortalis haudquaquam Christus sibi soli suscepit, sed quòd esset suis eandem gloriam communicaturus, in se primùm conspici voluit, quòd & ardentius & confidentius ad tantam felicitatem homines aspirarent. Vt enim nudum & putrefactum frumenti granum exurgit in culmum virore, folijs & spica pulcherrima perornatum: ita corpus ex longa tæbe in formosissimum decus, firmissimumque transibit. *Esai. 26.*
quidem sic varicinatur: [Viuent mortui, interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate, qui habitatis in pulvere: quia ros lucis rostruus.] Rorem luculentum pollicetur emortuis, quo velut germen pulcherrimum pullulent. Quo sanè simili Paulus quoque vtitur, cum de Resurrectione disputat, additque præclarà: [Seminatur in corruptione, surget in incorruptione; seminatur in ignobilitate, surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale, surget spirituale.] Omnino quatuor numerat corporis glorificati prærogatiuas. Primum, ex corruptibili & mortali immortale & incorruptibile euadet, quod *Esai. 25.*
[Præcipitabit mortem in sempiternum.] Deinde pro ista sordiditate & sordibus hu-

Matt. 13.

manæ naturæ, veniet forma pulcherrima, & splendida, atque undique collucens. Id, nimirum, est: [Surget in gloria, quod seminatur in ignobilitate.] Cui consentit promissio Domini: [Tunc iusti fulgebunt, sicut Sol in regno Patris eorum.] Tertia est, virtus, & robur, atque potentia: cum corpus agile & vividum, & validum succedat corpori gravi, ærumoso, imbecilli; id enim sibi vult: [Seminatur in infirmitate, surget in virtute.] Corporum glorificationum agilitatem, atque vigorem Scriptura scintillarum exemplo declarat: [Sicut scintillæ (inquit) in arundinetis discurrent.] Postremò, quod Paulus dixit: [Surget corpus spirituale,] subtilitatem illam incredibilem declarat, vimque eximiam penetrandi quæcunque corpora, quam Christus è sepulchro surgens, lapide immenso obfirmato, & fores clausas percuadens ad suos, manifestam fecit. Tota denique ratio vitæ illius potius diuina, quam humana fuerit, cum Salvatoris sententiam audierimus de vita beata: [In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt æquales Angelis Dei filij resurrectionis:] Vsq̃ue eò naturam nostram, quam sibi assumpsit & univit Filius Dei, levare & tollere voluit: usque eò spem nostram erigere, vt pares Angelis simus, vt confortes Filij vnigeniti, hæreditatem immarcescibilem ac sempiternam consecuturi, si eam fidem & spem actibus charitatis dignis stabil-

Matt. 22.

Luc. 20.

lem, & certam fecerimus.

IN

IN EADEM DO-

MINICA, CONCIO

SECUNDA.

Cum esset serò die illa una Sabbathorum, & fores essent clausæ. Joan. 20.



V M Beatus Patriarcha Iacob audis. et filium sibi charissimum viuere Ioseph, atque in vniuersa Ægypto dominari, quem iam pridem extinctum deplo-
rarat, eo nuntio accepto, statim, ut ait Scriptura, reuixit spiritus eius, ac diuturno mœrore in singulare gaudiū
verso, dicebat lenex ad se se: [Sufficit

1. Gaudium
Apostolici
chori ex con-
spectu Chri-
stis resurgen-
tis.
Gen. 45.

mihi, si Ioseph filius meus viuit, vadam & videbo eum, antequàm moriar.] Quòd si vitam insperatam filij ea latti-
tia accepit is pater, cui erant superstites vndecim liberi; quid par est existimare fuisse voluptatis & gaudij, cum Apostolorum Chorus, atque ipsa in primis Dei genitrix, (quod nefas est dubitare) non nuntio aliquo allato, sed ipsa præsentia Domini ac Redemptoris, eum viuere & regnare conspexit, quem per summum scelus nece crudelissima con-
sumptum viderat? Omnino magna vis est eius lætitiæ, quæ ex inopinato bono, magno præsertim, proficiscitur. Id sibi ad felicitatem Iacob putauit sufficere, seq; abundè fortuna-
rum habuit, quòd esset os illud Ioseph sibi incundissimum aliquando intuiturus. Ex sunt diuinæ providentiæ vices, ut dolori incredibili singulare gaudium succedat, quod tantò dulcius est, & vberius, quantò erat rebus aduersis minùs speratum. Solent matres infantulos tâtisper deserere, & me-
tu alicuius spectri interdum affligi permittere: quos cū ciu-
lantes & perturbatos vident, repenti pdeutes obuijs vnus accipiunt, & lachrymulis deterfis ad vbera alacres festinosq;

admittunt. Id Deus sæpe agit nobiscū; & Christus egit egregiè, cum primū resurrexit ex mortuis. Etenim, vt ait Esaias: [Quomodò, si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini, videbitis & gaudebit cor vestram.] Itemque illa: [Lætamini cum Hierusalem, & exultate in eo omnes, qui diligitis eam: gaudete cum ea gaudio, omnes qui lugetis super eam.] Quæ mihi verba in chorum Apostolorum congruere videntur, cum præsentia amantissimi Magistri recreati, ex summo mœrore in gaudiū incredibile commutati sunt.

2. *Occasio- nes mali fugiende, & interioribus vacandum.* Verūm, vt res gesta est, attendamus, atque aliquid nobis vtilitatis inde capiamus. Metu Iudæ oram clausi & abditæ erant discipuli. Nam, vt Petrus Chrysologus ait: [Magnitudo terroris & facinoris tanto turbine discipulorum domū simul & corda conclaſerat, & ita totū luminis abdicarat ingressum, vt magis magisque mœrore sensibus occupatis, cæcanoctis augetetur offusio. Nullæ noctis tenebræ caligini mœroris & formidinis comparantur.] Meritò proinde serò aduenisse Iesus refertur. Venit tamen vel serò, atq; hos formidine & lactu plenos Dominus inuisit, & consolatur: quos tamen sibi multum fidentes, ac fortia de se pollicentes ante passionē abire iussit, neq; comites voluit certaminis, quod instabat. Quid hoc, fratres, quæso vos? Displicet Deo, nimium, nimia sui fiducia, ac propriæ infirmitatis ignorātia. Cōtrā, is valde placet, qui se se agnoscit, qui sibi diffidit, qui vires imbecilles considerans, se in tutum recipit, neque occasiones & pericula imperitus accersit. Mihi credite, fratres, virtutis conseruanda & tuenda verissima ratio est, vitiorum illecebras atque insidias deuigare. Dauidem nostis occasione lapsū, Samsonem occasione perditū, Petrum occasione superatū: quibus hominibus nemo se vel sanctiorem, vel fortiorem, vel sapientio rem planè profiteatur. Est sua cuique tentatio: alius libidine capitur, alius cupiditate nummorum, alia additus est alius; alium furor & iracundia præcipitat. Ergo se quiuis agnoscat, & peccandi occasiones fugiat, sibi que dictum reputet: [Recedite de medio Babylonis.] Et illud. [Exite de medio eorum, ne vos pariter inuoluat ruina eorū. Est enim verum illud

Hiere. 50.

Num. 16.

illud sapientis dictum : [Qui tetigerit picem , inquina-
 bilitur.] Illud præterea considerate, magnopere silentium *Eccli. 13.*
 quieteq; conducere ad diuinas visitationes accipiendas: sibi
 ipsis vacantes, & à perturbatione rerum seculariū semotos
 libenter Deus inuisit, & alloquitur, quemadmodum per
 Oseam dixit: [Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad *Osea. 2.*
 cor eius.] Moyses quidem, atque Elias in solitudine Deum
 videre. Daniele afflicto atque oppressum in cauea leo-
 num cibo recreat: Nabal conuiuio regio latum & exultan-
 tem, cædi potius addicit.

Neque verò prætereūdum, discipulos simul positos Chri- *3. Magnus*
 sti cōspectu fuisse exhilaratos: Thomam, qui ab alijs secede- *fructus ex so-*
 rat, tanto beneficio priuatum. Valde enim Deo est cha- *cietate San-*
 ra societas bonorum, ipsis mirum in modum utilis est: *ctorum.*
 [Quàm bonum (inquit) & quàm iucundum, habitare fratres *Psal. 132.*
 in vnum? Sicut vnguentum in capite, quod descendit in bar-
 bam. Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, &
 vitam vsque in seculum.] Vnguentum, videlicet, illud sacer-
 dotale ex vertice in omnes partes diffuebat; atq; ex alia de-
 riuabatur in aliam. Sic se habet res Christiana ac religio-
 sa. Non communicat Christus Spiritus sui suauitatem
 partibus semotis ac disunctis, sed per alias alijs diffun-
 dit, vt merito meliorum & propinquiorum Deo, ij quoque
 afficiantur bono, qui sunt inferioris gradus. Rorem quo-
 que Sion & Hermon Psalmus commemorat, alio si-
 mili rem eandem declarans. Vt enim ex montis ver-
 tice aquæ fluunt vsque ad radices imas, & lateribus im-
 butis etiam extrema rigantur; sic Sanctorum societati
 ex summo fastigio Christi dona & charismata præben-
 tur, alios alijs imbuentibus, quod scitè Paulus scribit
 ad Ephesios: [Veritatem autem facientes, in charitate *Ephes. 4.*
 crescamus, in illo per omnia, qui est caput Christus:
 ex quo totum corpus compactum & connexum per om-
 nem iuncturam subministrationis, secundum operationem
 in mensuram vniuscuiusque membri, augmentum corporis
 facit in ædificationem sui in charitate.] Nihil igitur
 mirum, si Thomas secedens à fratribus parerna visita-
 tione caruerit, atque inciderit in graue infidelitatis discri-

men. Vt enim ea navis, quæ classem deserit, ac seorsum navigat, piraticis incurſibus exposita est, sic ij, qui suorum confortia non ſervant, infidijs dæmonum plurimis & gravissimis se ipsos obijciunt. Ne ergo, vt rectè admonet Paulus, [deseramus collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam.]

Heb. 10.

4. *Vulnera Christi reli-
cta ad fidē,
spem & cha-
ritatem no-
bis acuedū,
tum ad Dei
gloriam per
petuū testan-
dam.*

Iam de signis vulnerum Christi pauca dicamus: [Osten-
dit eis (inquit) manus & latus;] Thomæ quoque duriori ac
difficiliori: [Infer digitum tuum huc, & vide manus meas,
& affer manum tuam, & mitte in latus meum.] Quam ob
causam putatis Dominum vulnerum cicatrices in suo cor-
pore conſervasse? Nam quæ iniuriæ acceptæ erant mo-
numenta, magis abolenda & delenda videri poterant. Pri-
mum ad fidei testimonium vulnera pro nobis suscepta con-
servata voluit, vt eundem omnes esse Christum agnos-
cant, qui sit pro hominibus dura illa & horribilia per-
pessus; Thomam quidem appellat & monet: [Noli esse
incredulus, sed fidelis.] Ijs autem qui despexerunt, ac
contemperunt olim benignum & lenem, ostendet se eis-
dem illis signis terribilem, ac formidandum, vt Ioannes
in Apocalypſi scribit: [Videbit eum omnis oculus, &
qui eum pupugerunt.] Servum quidem stigmatibus no-
tare moris est, ne diffugiat ignotus: at Dominus stigmata
sua, & iniustas notas libens præ se fert, nec à servis, quos
redemit sanguine suo, ignorari se patitur. Neque solum
fidei, sed spei etiam nutriendæ, illa præclara signa in pu-
blico manent, vnde à peccatoribus conspiciantur, eorum-
que fiduciam veniæ impetrandæ accendant, pro quorum sa-
lute suscepta sunt. Celebrat David inter cæteras diuinæ pro-
videntiæ laudes, quod petram Deus aperuerit herinaceis:
[Petra (inquit) refugium herinaceis.] Huc enim (vt ait Hiero-
nymus) accurrunt peccatorum sentibus prægrauati. Itaque
tuendis & conſervandis miseris aditus ille patet; neque, dum
resipiscendi tempus est, occludi patitur summæ clementiæ
fores, [qui omnes vult saluos fieri, & pro omnibus mortuus
est.] Præterea charitatis argumenta ad charitatem inflam-
dam valent plurimum. Iustos & electos dici non potest, quā
vehementer afficiant, quo ardore rapiant signa illa diuini

Psal. 103:
Hieron. in
epist. ad De-
metriadem.

erga

erga se amoris: qua voluptate in ijs versentur, quo desiderio in ea penetrent. Hosce columbæ sibi charissimæ nomine appellat, atque inuitat dulcissimus amator in sacro carmine: [Veni (ait) columba mea, in foraminibus petrae, in cauerna maceriae.] Pulchrè petrae foramina, vt Gregorius interpreta-
 tur, manuum ac pedum vulnera nominat, lateris autem gran-
 de vulnus, cauernam maceriae appellat. [Per foramina autem
 petrae, vulnera manuum & pedum Christi in cruce penden-
 tis libenter intellexerim: cauernam verò maceriae, vulnus
 lateris, quod lancea factum est, eodem sensu dixerim,] ait
 Gregorius. Nam qui inimicitias interfecit in semetipso,
 iuxta Paulum, & medium parietem maceriae dissoluit,
 in maceria aditum longè patentem reliquit. Neque verò
 eorum vulnerum fructus hic consistit, atque hominum
 solum vsibus patet: sed latius manat in ipsius summi pa-
 rentis Dei gloriam amplissimam. Delectatur sanè & glo-
 riatur diuina illa Maiestas opere à se perfecto omnium
 maximo & clarissimo, redemptione hominum pretio vni-
 geniti Filij facta. Huius operis expressa monumenta non
 potest non cum summa iucunditate intueri. Atque, vt
 solent duces & principes facinorum suorum imagines
 pingere, aut sculpere ad memoriam sempiternam; sic
 Deus optimi ac maximi sui facti decus opere immortal-
 i voluit esse testatum. Etenim huius se operis autorem, at-
 que architectum æternus Pater gloriatur apud Zachariam
 prophetam his verbis; [Ecce lapis, quem dedi coram Iesu,
 super lapidem vnum septem oculi sunt. Ecce ego calabo
 sculpturam eius (ait Dominus exercituum) & auferam ini-
 quitatem terræ in die vna.] Quem locum sic explicat
 Hieronymus: [Illum lapidem clavis crucis & lancea mili-
 tis faciam vulnerari, & in illius passione auferam iniqui-
 tatem terræ in die vna, de qua scriptum est; Hæc est dies,
 quam fecit Dominus, exultemus, & lætemur in ea.] Quid
 igitur mirum, si Thomas, perspectis summæ Maiestatis in-
 signibus, atque attrectatis tantæ potentia armis, cesserit è
 vestigio, diuinitatem senserit, omnipotentiam conditoris
 confessus sit, atq; in eam denique vocè admirabundus erupe-
 rit: [Dominus meus, & Deus meus.] Nos quoque, si casto,
 si syn-

Cant. 2.

Gregor. sup-
per cant. 6.
2.

Ephes. 2.

Zach. 3.

Hieron. lib.
1. in Zacha.

si sincero, si fideli animo accedimus, si fide pura conspiciamus, si charitate integra cōtrectamus, percepturi procul dubio sumus novum cælestium vulnerum gaudium, novam voluptatem, qua perfasi, despectis terrenarum rerum spectaculis, diuina contemplatione perfruamur.

IN EADEM DO-

MINICA, CON-

CIO TERTIA.

Insufflauit, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Ioan. 20.

1. Externam
ceremoniam
suffladi mag-
na causa esse
adhibuit a
Christo.



VAM fuerit insigne, mysterijque plenum hoc tam inusitatum Christi factum, credo equidem nihil esse opus me dicere, cum, tacentibus omnibus, res ipsa satis loquatur, quippe non solere homines sapientes actus insuetos edere, nullo præsertim humane vitæ usu futuros, nisi occul-

tioris negotij significandi gratia. Quod si de actionibus hominum sapientium ita indicamus, quid de ipsa sapientia sentire debemus? Etenim reperimus nonnullos Christi actus, quos si remota significatione capiamus, simus facile otiosos & superuacaneos existimaturi. Quid enim, cum Phariseis mulierem in adulterio deprehensam, digito in terra scriberet? Quid illud? in ficulnea, ficus eo tempore quarritare, quo negabat natura? Iam ne illa quidem ex usu esse videriqueant, spueri in humum, lutum inde conficere cæci oculis oblinendis? Atque inter hæc omnia maxi-

mè alie-

Ioan. 8.

Mar. 11.

Ioan. 9.

me alienum videatur, quod modò narrantem Euangelistam
 audiuius: insufflare in discipulos, quæ res neq; vsitata est,
 neque vsu aliquo, si mysterij significatione remoueas. Ergo
 quoniam Dei actiones vanæ esse non possunt, cogitationem
 nostram diuinitus pulsari intelligamus eiusmodi nouitate,
 vt attentius consideremus, quid istis externis notis intelligi
 à nobis velit. Nam is fuit mos sæpe propheticus, ad exci-
 tãdos animos mëtēsque populares adhibere aliqua inusitata,
 & admirabilia, & quæ in se nulla ratione consisterent. Eze-
 chiel quidem ex Dei præscripto virgas duas assumit, in vna
 inscribit, *Iudas*, in altera *Ioseph*: mox inuicem iungit, & ne-
 cit, quo facto percontandi desiderium spectatori bus mo-
 uet: [Cum autem dixerint ad te filij populi tui, loquentes:
 Nonne indicas nobis, quid in his tibi velis?] Aliàs etiam idẽ
 Ezechiel sibi præceptum narrat; [Et tu fili hominis, inge-
 misce coram eis in cõrritione lumborum, & in amaritudini-
 bus ingemisce coram eis. Cumq; dixerint; Quare tu gemis?
 Dices pro auditu, quia venit, & tabescet omnis caro,] & cæ-
 tera, quæ longum est dicere, & minimè necessarium. Ad eũ
 ergo modum Christus externa illa ceremonia vtendum du-
 xit, insufflans in discipulos mysterij alicuius, nimirum, occul-
 ti significandi gratia. Qua ex re cùm consolationem maxi-
 mam fideles capiunt, quòd Ecclesiam ceremonijs vti sacris
 exemplo Christi vident, tũ perduelles hæretici pudore af-
 ficiuntur singulari, dignissimi certè ipsi risu & ignominia,
 dum Ecclesiæ catholicæ ceremonias irrident atque exhibilāt,
 tanquam nugas quasdam otiosas & superuacaneas. Ecclesia
 sanè exorcismis, & exufflationibus, & genuflexionibus, &
 sale, alijsque permultis ex veteri instituto in baptismo vti-
 tur, & alijs in rebus sacris alias vulgò ceremonias & ritus ad-
 hiber, quibus magna vis disciplinæ Ecclesiasticæ, magnum di-
 uinæ sapientiæ lumen continetur. At hæretici insani, qui nõ
 intelligunt, irrident atque contemnunt, qui mihi videntur
 persimiles rusticis aut pueris, qui palatij, aulaeque Regiæ mo-
 res & obseruantias non magni habent, q̃ nihil præter exter-
 nã illã speciẽ cogitent; curiã verò periti, quoniam Regij ho-
 noris significationem contineri illiẽ intelligant, de institu-
 to aulico vel minimum præterire, nefas ducūt. Denique suf-
 flauit

Ezech. 37.

Ezech. 21.

hauit Christus, adlongens; [Accipite Spiritum sanctum,] uti ex facto & verbis, quid ageretur, Apostoli docerentur.

2. *Quid signi-*
ficari status
Christi. Au-
gust. lib. 4.
de Trinit. c.
20.
Idem docet
10. Genes.
ad literā, ca.
5. & 13. de
civit. c. 24.
Cyrill. lib.
12. in Ioan.
cap. 56.

Quid igitur eo facto significare voluit? quoniam pertinet ille status? Augustinus quidem præclare, disputans ea de re in ijs libris, quos de Trinitate conscripsit, ita loquitur: [Neque enim status ille corporeus substantia Spiritus sancti fuit, sed demonstratio non tantum à Patre, sed & à Filio procedere Spiritum sanctum.] Alias etiam docet eo statu Spiritum sanctum esse significatum, quod ex persona filij Dei Spiritus sancti persona procedat, quemadmodum statum illam ex Christi ore procedere cernerent. Quæ fuit præterea sententia Cyrilli Alexandrini, atque huiusce Evangelici loci explanatio: [Vnde nobis (inquit) firmiter credendum est, non esse alienum à filio Spiritum sanctum. Nam cum ei consubstantialis sit, ex Patre per ipsum procedit.] Procedere autem Spiritum sanctum ex Patre per Filium, nihil est aliud, quam ex Patre Filioque procedere, quicquid Marcus Ephesus in Concilio Florentino secus interpretetur. Id testimonium ed libentiùs recito, quod Græci impudentius contra suos maiores ex Filio Spiritum procedere negant. Nos verò in Ecclesiæ Romanæ summa autoritate conquiescimus, cuius fuit perpetua immutabilisque doctrina, Spiritum sanctum æquè ex Patre, Filioque procedere, ut ex vno eodemque principio, quemadmodum, fluium illum cristallinum & pellucidum Ioannis describit Apocalypsis ex vno fonte, atque eadem Dei & Agni sede manare. In symbolo solenni ita cantat Ecclesia; [Qui ex Patre, Filioque procedit:] quod in illo, eodemque Concilio Florentino, Græcis vnà & Latinis consentientibus, memoria propemodum Patrū nostrorum denno confirmatum tenemus. Etenim propterea nobis diuinæ literæ tradiderunt Spiritum sanctum non solum à Patre, verum etiam à Filio mitti, ut ex Filio quoque procedentem cognosceremus. De Spiritu sancto Christum dicere audimus; [Quem Pater mittet in nomine meo:] De eodem rursus eundem; [Quem ego mittam vobis à Patre.] Qua forma verborum illud sine cunctatione intelligi voluit, ab utroque mitti Spiritum sanctum, quod ab utroque procedat. Hæc igitur prima est, atque præcipua diuinæ infu-

flationis

14.

15.

stationis ratio. Iam alteram accipite non ineptam, cuius sunt
 autores Cyrillus & Athanasius. Eo enim facto Christus
 se se eundem esse gratiæ autorem declarauit, atque naturæ,
 ab eodem qui formauerat hominem, esse item reformatum
 olim peccato corruptum. Cum enim crearet hominē, recor-
 dari facile potestis diuinis traditum literis, Deum efflas-
 se in eum, ut viueret; [Inspirauit, inquit, in hominem spiri-
 culum vitæ, & factus est Adam in animam viventem.]
 Itaque ex flatu illo diuino, limo vitalem vim, animamque
 inditam constat. Nunc quando de recuperatione hominis
 perditæ agitur, eodem more & modo flatum suum, id est, Spi-
 ritum sanctum Christus dat, ut anima hominis viuat, quæ
 longè meliorem vitam ducit ex Spiritu Dei quàm corpus
 ex anima ipsa. De qua re Paulum diuinè philosophan-
 tem audite: [Sicut scriptum est, ait ille; Factus est pri-
 mus Adam in animam viventem: nouissimus Adam in
 spiritum viuificantem.] Quid? quòd autores nobiles Basi-
 lius & Ambrosius, eadem illa inspiratione prima, quam
 liber Geneseos narrat, simul naturam volent, simul naturæ
 gratiam diuinitus datam? Quò magis consentaneum habèn-
 dum est nunc ab autore summo atque opifice sapientissimo,
 flatu esse gratiam restitutam, quæ fuerat flatu primùm data.
 Atque, ut initio super aquas Spiritum Dei ferri Scriptura
 tradit, eas nempe fouendo, quò piscibus aibusque generan-
 dis essent idoneæ; sic nunc eundem Dei Spiritum in Aposto-
 los incumbentem legimus, ex quibus tanquam ex aquis spi-
 ritualibus, diuina virtute præditis, Ecclesiæ omnis posteritas
 fœcunditate mirabili propagata est.

Iam illud ex me quæret fortasse aliquis, qui hoc cohæ-
 reat, dedisse hodie Christum Apostolis Spiritum sanctum,
 quòd Ioannes asserit, eum illo, quòd Lucas eum hic, tom in
 Actis diffusè scribit, iustos esse Apostolos expectare Spi-
 ritum sancti aduētū, quæ esset Christus missurus, eum ascēdisset
 in celū. Quā plane scitu dignam quæstionem Hedibia olim
 matrona & pia & erudita inter nonnullas alias Hieronymo
 summo Scripturæ diuinæ interpreti opposuit. Igitur ita hæc
 inter se diuersa conciliat vir ille diuinus, ut Spiritus sancti
 affirmet varia esse dona & charismata, atque ex ijs ali-

Cyrril. lib.
 12. in Ioan.
 c. 56.
 Athanas. in
 quæst. ad
 Antioch. 64.
 Gen. 2.

1. Cor. 15.

Basil. lib. de
 Spir. sancto,
 cap. 16.
 Ambros. in
 Psal. 118.
 serm. 20.
 Gen. 1.

3. Diuerso
 modo datum
 Spiritu san-
 ctum Aposto-
 lis in die Re-
 surrectionis
 atque in die
 Pentecostes.
 Hieron. ad
 Hedibiam,
 quid quæst. 2.

quid impertitum esse suis Christum hodierno die, aliquid in diem Pentecostes maximum reservatum. Ita utroque modo & tempore Apostolos accepisse Spiritum sanctum. Nam remittendi peccata donum præstantissimum hodie communitatum est: linguarum porro donum, & miracula perpetrâdi in die Pentecostes datum. Tunc enim potissimum Rectores Ecclesiæ, & prædicatores orbis terrarum instituti sunt. Huc accedit, quod Spiritus sancti ipsa quoque gratia sanctificâs, & charitas, quæ diffunditur in cordibus nostris, habet numeros suos, habet gradus, ut crescere augeri que possit. Ac diuersis sacramentis gratia datur plus minusve copiosa, pro summi auctoris voluntate & institutione. Eiusdem etiam gratiæ status est non semper idem, perinde atque hominis ætas, quæ à puero in iuuenem, ac virum euadit. Nam & scientiæ facultatisque eiusdem diuersos esse videmus gradus, alium bachelorem, alium Doctorem nominari. Sic in baptismo quidē gratiæ regenerationis datur: in sacramento cōfirmationis eadem cum quodam robore augetur: in pœnitentia amissa recuperatur, in Eucharistia eadē alitur, & nutritur, & crescit. Quamquam enim Spiritus sancti substantia simplex atque indiuisa est, tamen effectus illius, operationesque sunt variæ atque multiplices: ob eamque rem simul Spiritus sanctus in diuinis literis traditur & vnicus, & multiplex. Quæ cum ita sint, nequaquam nos accepta gratia teneri oporteret, quin vberiore semper exoptaremus, atque infinitam Dei magnificentiam pulsare, & dicere: [Emitte Spiritum tuum:] & Sap. 7. [Spiritu principali confirma me.]

[Quorum remisericis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt.] Spiritus sancti munus est proprium remissio & venia peccatorum, quæ, nisi Deo iuhabitante animam per gratiam suam, fieri nequit. Pulchre Euāgelicam sententiam sanctus Chrysologus exponit his verbis: [Dedit potestatem remittendi peccata, qui insufflatione sua infudit ipsum cordibus eorum, & largitos est remissorē.] Et mox; [Vbi sunt, qui per homines hominibus remitti peccata non posse præscribunt? Remittit Petrus peccata, & tot cum gaudio suscipit pœnitentes, atque omnibus sacerdotibus hanc à Deo concessam amplectitur potestatem, qui post

Psalm. 103.

Psalm. 50.

4. Potestas
absoluedi
sacerdotibus
cullata.
Chrysolog.
serm. 84.

post negationem, nisi poenitentiam repetisset. Apostolatus gloriam & vitam pariter perdidisset.] Bene propterea Pater, atque antiquæ & perpetuæ Patrum sententiæ consequenter, de potestate remittendi peccata in poenitentia sacerdotibus à Christo data, Christi verba intellexit. Quare Concilij Tridentini Oecumenici sententia est, his verbis, atque hoc facto à Christo Domino institutum esse sacramentum poenitentiae, in quo sacerdotes pro diuinitus sibi data potestate, fideles suas agnoscentes confitentesque culpas absolunt, & Dei amicitiae restitunt: [Si quis dixerit (aiunt Patres) verba illa Saluatoris: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi, & retinendi peccata in sacramento poenitentiae, sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit, anathema sit.] Itaque habet antiquissima consuetudo Ecclesiae ab Apostolis usque deriuata, ut Episcopus, cum presbyteros ordinat, idem carmen recitet, atque ea verba pronuntiet, quæ Christus Apostolis locutus est: [Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittentur eis.] Qua quidem ratione à Cyrillo præstantissimo autore explicata sunt illa verba, quanquam ea tum ipse, tum Hieronymus ad remissionem peccatorum, quæ fit per baptismum, extendat. At iuxta Ecclesie Catholice consensum dubia esse non potest summa condonandi peccata ministris potestas concessa à Christo, qua certè caruisse constat legis Mosaicæ sacerdotes. Itaque nunc in Ecclesia Christi sacerdotes verè peccata remittere, verè gratiam iustificantem conferre, sine cunctatione fatendum est, ex quo verissimo dogmate illud Theologi sapienter & certò definiunt, huius sacramenti poenitentiae vi & virtute primam gratiam conferri, atque adeò ex attrito hominem fieri contritum. Quæ cum sint Theologico more dicta, eam habent sententiam, ita absolui poenitentes à sacerdote, cum id legitime præstat, ut vi & virtute absolutionis illius ex peccati statu ad gratiae statum redeant, atque fieri posse, & re ipsa fieri sæpenumero, ut is qui in tartarum tradendus esset, si ita de-

*Conc. Trid.
Sess. 14. c.
10. & can.
3.*

*Cyrril. lib.
17. in Ioan.
cap. 56.
Hierony. ad
Hedib. q. 9.*

cederet è vita, qualis ad pedes sacerdotis accedit, tamen absolutione percepta sit migraturus in cælum. Quæ res cum iucundissima est cogitatu, tum dignissima Dei & magnitudine & misericordia, quæ infirmis & imbecillibus sic opitulari voluit, vt quod deest imperfectæ dispositioni eorum, vi & facultate sacramenti diuinitus instituti suppleatur. Quæ si vera sunt, vt sunt certè verissima, facile intelligere homines possunt, quantus sit fructus in frequentando poenitentia sacramento: quàm illud quoque prudens consilium, eum qui mortali crimine se lapsum nouerit, non differre confessionem, neque dispositioni suæ dolorique interno prorsus fidere, sed remedio potentissimo ac tutissimo salutem sibi æternam stabilire.

5. *Quinam
absolui de-
beant à pec-
catis.*

Greg. homil.
26. in Enäg.

I AM illud videte, quod perspicuum hoc loco est, & à Gregorio magno meritò magnopere commendatur, non posse sacerdotes pro libidine sua peccata vel retinere, vel soluere, sed prudenti iudicio adhibito: cum aliquando retinere, aliquando soluere debeant ex Evangelicæ legis præscripto. Quare opus est audiant primùm crimina, de quibus iudicare debent. Neque verò illi audire possunt, nisi qui perpetravit, confiteatur. Itaque sit liquidò, vt omnia peccata, quæ gratiam abolere possunt, debeat poenitens integrè confiteri, quod facere omnino nequit, nisi apud se cogitet atque examinet, quæ perpetrarit. Ergo integram confessionem afferte, examen & inquisitionem diligentem. Caute, fratres, ne, modo illius scelerati Acan, furtum sacrilegum admittatis, si quid de ciuitate anathemati atque igni dicata subtrahitis ac cælati. Nostis, opinor, quàm fuerit exiguum illud furtum vniuerso populo perniciosum, & quem admodum vnius noxa de multorum manibus victoria erepta, atque in fugam & exitium res Israelitica conuersa fuerit. Ananiam & Sapphiram etiam recordamini, quibus partem quandam carlantibus, [non esse eos mentirosos hominibus, sed Deo,] Petrus terribili sententia denuntiavit. Nam qui sic confitentur crimina, vt aliquid lethale scienter prætereant, eos satius multò foret, confessionem minimè attingere, quippe cum nouo sacrilegio cætera crimina

crimina cumulent. Neque illud negligenter considerare-
mus; [Quorum remiseritis peccata,] esse dictum, vt
omnia peccata remitti posse intelligamus, non tamen om-
nium, sed eorum videlicet, qui dignos se venia præbent.
Quinam is sunt? Planè qui cum vero dolore veniant præ-
teritorum, & vero quoque proposito in posterum non
peccandi. Nam qui vitam emendare vitiosam nolunt, qui
occasionès labendi certas amputare recusant, qui malè
parta restituere detrectant, eorum peccata nullo modo
remitti possunt. Cor vestrum interrogare, an doleat se
peccasse. Bene Cyprianus confessionem eorum probat, si-
ue exomologesim, vt ille loquitur, qui simpliciter & dolen-
ter confitentur. Dauid planè de se, [Dixi, confitebor ad-
uersum me iniquitatem meam: & tu remisisti impietatem
peccati mei.] Sunt enim, qui confitentur quidem, sed non
aduersum se, id est ita peccata exponunt, magis vt excusare
videantur, quàm accusare, similes primo Adamo, qui quod
malè admiserat, malè etiam excusauit. Sunt qui Saulcm
imitantur, qui à Dei sacerdote reprehensus non tanti offen-
sam Dei habuit, quanti honorem atque existimationè suam.
Qui ergo medicinam querunt, vulnera integrè exponant:
[Quod enim ignorat, vt rectè Hieronymus dixit, medicina
non curat.]

Nunc quoniam, quod ad præcipuam intelligentiæ ratio-
nem pertinet, satis opinor à me esse dictum, idem Christi fa-
ctū modo morali tantisper, si placet, tractemus, atque ex ijs
verbis aliquid vsus in vitā deriuemus. Insufflasse Christū au-
dimus, ac dixisse: [Accipite Spiritum sanctum.] Nusquam,
quod equidè sciā, leguntur Apostoli dedisse Spiritum sanctū
insufflando, sed manus potius imponendo: quod ita interpre-
tor factū, quod nequaquā ex ipsis, sicut ex Christo, Spiritus
sancti persona procedat, neque Spiritū sanctū illi vt autores
& præcipui datores communicarent, sed potius vt ministri,
& instrumenta quædam summi autoris atque opificis Dei,
quàm rationem impositione manuum declarari, non abfur-
dè intelligi potest, quòd sit manus primarium quoddam in-
strumētū, atque (vt Philosophi aiunt) organū organorū. Sed
quauis res ita se habeat quoad potestatem auctoritatemque

Cypria. ser.
5. de lapsis.
Psal. 37.
Gen. 3.
1. Reg. 15.

Hieron. in
Ecclesiastè,
c. 10. Inde
sumpsit Con-
cil. Trident.
eam senten-
tiam, quam
ponit sess.
14. cap. 5.
6. Spiritum
sanctum in-
sufflare suo
modo eos,
qui dignè
Deo loquū-
tur.

dandi Spiritum sanctum, ut Christi solius sit, flando illum tribuere, tamen alia ratione & via, quæ ad exemplum & ædificationem, & doctrinam pertinet, licet profectò dicere non solum Apostolos, verum etiam cæteros fideles dare posse flatu suo & inspiratione Spiritum sanctum: hoc est, & verbis, & actibus Deo dignis eos, quibuscum versantur, diuini Spiritus gustu quodam & tintura imbuere. Credo equidem ab ea sententia Paulum minimè abhorrere, cum ita præcipit: [Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.] Gratiam audientibus dari vult sanè Paulus sermone bono, & ad ædificationem composito, propterea quòd eo pacto ad Dei cultum & obsequium homines incitantur. Quod genus flatus & Spiritus mittendi inagnopere in Principibus viris, Præsulibus, maioribus natu, patribus familias, cæterisque desideratur, quicumque alijs præsent. Atque is flatus salutaris ex intimo pectoris halitu ducitur. Ut enim, qui pretiosis, & suauibus pastus est, suauiter etiam olet, iucundumque anhelitum reddit: qui crassa & putida contrà stomacho ingessit alimenta, ructum is necesse est promat grauem & putidum: ita planè pro varia ratione cogitationum & affectionum internarum proclique est sermones vel bonos & salutare, vel prauos & noxios ere fundere. De perfecta Sanctorum felicitate canit David: [Memoriam abundantia suauitatis tuæ eructabunt:] quippe cum ex diurna meditatione, & lectione, & contemplatione rerum diuinarum, dum imò animi stomacho concoquantur, halitus quidam promatur, atque effluat plenus diuini amoris, & deliciarum cælestium, quibus mirificè homines & delectantur, & afficiuntur. Neque abhorret illud ab his: [Os meum aperui, & attraxi spiritum.] In oratione quidem diuinum hunc Spiritum allicimus, & accipimus: eundem in pia conuersatione spiritum reddimus, quod ad magnum Dei donum pertinere nemo dubitet. Sic enim Apostoli, accepto Spiritu sancto, loquebantur magalia Dei: sic illa mystica, & sancta animalia apud Ezechielem igne cælesti inflammata ardentes scintillas emittebant,

Ephes. 4.

Psal. 144.

Psal. 118.

Act. 2.

Ezech. 1.

rebant. Namque vt Saluator admonuit: [Ex ab ūdantia cordis os loquitur.]

At ij, qui viscera gerunt corrupta, halitu suo proximum quemque viciāt & lādunt, & quemadmodum Dipsas aut scorpio, aut basiliscus, teste Plinio, cæteraque venenata animātia, flatu ipso inficiunt & exurunt, exitiūq; afferūt. Pestilentium hominum anhelitus acceptus pestem celeriter affert, quod obseruant & cauent ij maximè, qui eo malo infectis medicantur, ne, dum alijs salutem comparant, ipsi sibi potius vltimam perniciem accersant. Horum similem sermonem prauissimorum hominum Paulus docet, cū ait: [Sermo eorum serpit, vt cancer:] vitiosa consuetudo & collocutio sensum viciat, atque illum pessimum halitum suum incautis offundit. Atque inter cætera, superbiorum maximè lues animos inuadit simplices, neque est vlla pestis aut exitialis superbia, aut putidior & grauior. Ecclesiastici sententia est: [Sicut eructant præcordia foeculentium, sic cor superbiorum.] Nihil enim perinde intolerabile, atque foetor quidam hominis sua vbique iactantis, cæteros contemnentis, se se passim prædicantis, omnia sui, nimium amorem, laudemque redolentis. Verum enimverò facillimè hauritur flagitiosa terpisque consuetudo, lasciuia colloquia citissimè deprauant homines. Quare hæc quoque pestis magnopere vitanda est, ac longissimè arcenda. [Corruptunt mores bonos colloquia mala,] dixit Epimenides, probauitque Paulus. Iacobus Apostolus à lingua vniuersam naturæ humanæ machinam peruerti docet. [Lingua (inquit) constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehenna.] Ignem tartareum euomil lingua censet, quo cæterū corpus omne inflammetur & pereat. Quapropter qui colloquendo, appellando, alliciendo malis artibus miseros adolescentes libidinis furialibus flammis accendunt, eos Satanæ ipsius filios germanos nullo modo dubitatote, de quo tartareo dracone scriptum legimus: [Halitus eius prunas ardere facit, & de ore eius flamma egreditur.] Quanta atrocitas bestię illius? quæ tam exitialis potentia, quæ anhelitu solo prunas Stygias

Matt. 12.

7. Flatū venenatum improborum cauendum.

Plini. li. 29. cap. 4.

2. Tim. 2.

Ecclesi. 11.

1. Cor. 15. Iacob. 3.

Iob 41.

Iob 26.

Psal. 32.

excitat, incendium ore quoquo versus immanissimè vomit. At filij lucis contra, Deum imitantur, qui Spiritu oris sui calos adornat, & virtute corroborat. [Spiritus eius (inquit) ornauit calos:] Et rursus: [Et spiritu oris eius omnis virtus eorum.] Quam rem hodie Christus singulari sapientia sua, atque eximia potentia præstitit, vt calos illos præclaros (Apostolos inquam) orbi terrarum lucem ac splendorem daturus, Spiritu suo diuina virtute stabiliret, & confirmaret, tum flatu oris gloriosi noua luce illustraret, atque ornamentis maximis decoraret.

F I N I S.

SALMANTICÆ,

Apud Ioannem & Andreã Renaut fratres.

M. D. C X V I.

excitat, ut quodammodo per se ipso vellet humanissime com-
 mit. At illi lecti sunt. Quod cum audiret, qui Spiritu orbi-
 lui calot. & quia & rationis susceptor. (Sungitur) (le-
 quis) oratoris. 2. Et cum audiret, qui Spiritu orbi-
 virtute repleti. 3. Et cum audiret, qui Spiritu orbi-
 trahit, ut ex se ipso, etiam per alios, et caros illi, pra-
 elant. 4. Et cum audiret, qui Spiritu orbi-
 randa sunt. 5. Quia sua divina virtute quod dicit, de-
 monstraret, tam fidei omni gloriose non
 luce illustraret, atque ornamentis
 maximis decoraret.

F I N I S

SALMANTICA

Apud Joannem & Andream Reiner fratres.

M. D. C. X. V. I.

INDEX RERVM

QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Litera, D. Dominicam, F. Feriam, C. Concionem, P. Partem indicat.

A



Bsoluendi potestas sacerdotibus data. Dominica in octaua paschæ, Cōcione 3. p. 4.

Absolui à peccatis qui debeant, ibidem, par. 5.

Accommodare nos imbecillibus debemus, ibidem.

Actiones Christi insuetæ mysterio non vacarunt, D. in octau. Pasc. C. 3. p. 1.

Adulterij crimen graue. Sabb. post D. 3. p. 1.

Affectus humani in Christo, vide Verbum Christus.

Affectus humanos qui homini denegant, reprehenduntur, Fer. 6. post, D. 4. C. 3. par. 1.

Afflictionis opera propter Deum assumpta Spiritus sanctus in gaudium conuertit, F. 4. Ciner. C. 3.

Par. 5.

Agnus Christi figura, D. Palmarū. C. 1. p. 3.

Ambitionis artes, F. 4. post Dom. 2. C. 1. p. 4.

Ambitioni omnia prona videntur. eadem, F. C. 2. p. 4.

Amici est dolorem de amicorum clidibus lachrymis significare, Fer. 6. post D. 4. C. 3. p. 5.

Amicus bonus, F. 5. post Cin. C. 1.

par. 1.

Amicus fidelis Christus, F. 5. in Cœna Domini, C. 4. p. 3.

Amicitia mundi qualis, ibidem.

Amicitia vera quo pacto probanda, ibidem.

Amor est festinus, F. 6. post Do. 4. C. 1. par. 4.

Amor Christi in suos, F. 5. in Cæn. Domini, C. 1. p. 2.

Angelus Sathanæ transfiguratur se in Angelū lucis, D. 1. C. 3. par. 3.

Angeli mali permittuntur à Deo nocere hominibus ad vindictā, F. 5. post D. 3. p. 3.

Apostolorum diuersi in Christum affectus, F. 3. post Pasc. C. 2. p. 3.

Apostoli Spiritum sanctum non insufflatione, sed manuum impositione dabant, D. in oct. Pasc. c. 3. par. 6.

Aquæ natura, Fer. 6. post D. 3. C. 3. par. 3.

Aqua res humanas significat, F. 2. post Dom. in Pass. p. 1.

Aqua nisi à Deo mota non sanctificat, F. 6. post D. 1. C. 1. p. 1.

Arcana Dei paucis communicanda, D. 2. C. 4. par. 2.

Arma ijs, qui illis vti nesciunt oneri potius sunt, quàm præsidio, F. 4. Cin. C. 3. p. 1.

Armorum spiritualiū vsus docuit

X x nos

nos Christus. F. 4. Cin. C. 3. p. 1.
 Armorum vsum qui duces milites
 suos docuerint. D. 1. C. 2. p. 2.
 Arma quibus Christus cum diabo-
 lo pugnavit. D. 1. C. 2. p. 3.
 Arma quibus cum diaboło pugnan-
 dum nobis sit. ibidem.
 Asellu soloru duobus discipulis cur
 iusserit Christus. D. Palm. C. 2.
 part. 2.
 Asello cur Christus vsum sit, Sabb.
 post D. Palm. p. 4.
 Asellus discipulorum vestibus stratus
 quid significet. D. Palm. C. 2.
 part. 2.
 Avaritia. F. 2. post. D. 4. C. 1. p. 1. no-
 cet fortunis ipsis. D. 4. C. 2. p. 4.
 absit a ministro Evangelij. Fer. 2.
 maior. hebdom. C. 1. p. 3.
 Audirur a Deo, qui Deum vocante
 audit. F. 6. post. D. 1. C. 2. p. 6.
 Auditores verbi Dei quales. D. 4.
 C. 1. p. 4. D. Pass. C. 3. p. 1. sunt in
 triplici differentia. ibidem.
 Audiendi verbi Dei cupiditas prae-
 destinationis indicium. D. Pass.
 C. 2. p. 3.
 Aues mansuetae sunt gregales. D. 3.
 C. 3. p. 2.
 Auxilium divinum semper opportu-
 num. F. 6. post. D. 4. C. 1. p. 4. la-
 borantibus praesto est. D. Resurr.
 part. 3.

B.

Beatitudo caelestis. D. 2. p. 2.
 Beatitudinem nostram in se
 ostendit Christus. F. 3. post
 Pasc. C. 1. p. 1.
 Beatis est societas & communicatio
 D. 2. C. 2. p. 3.
 Bellator fortis est diabolus. D. 1. C.
 1. part. 1.
 Bellum perpetuum gerimus in hac

vita. D. 2. C. 2. p. 2.
 Beneficia Dei quo modo expectan-
 da. F. 6. post. D. 1. C. 2. p. 1.
 Boni malis permixti sunt in hac vi-
 ta. F. 2. post. D. 1. C. 2. p. 1.
 Bona Deus ex malis disponit. Sabb.
 D. 2. C. 1. p. 3.
 C.

Calamitates quatuor modis
 eveniunt. F. 4. D. 4. C. 2.
 part. 2.
 Calix quadruplex. F. 4. D. 2. C. 2.
 part. 3.
 Cantare. vide. V. laudes Dei.
 Cenfores alioru. F. 6. D. 2. C. 3. p. 3.
 Ceturionis humilitas laudatur. F. 5.
 post. cin. p. 3. de indigno dignum
 fecit. ibidem part. 4.
 Ceturionis fides. ibidem.
 Ceremoniae externae non contem-
 nendae. F. 4. D. 3. C. 1. p. 2. sunt
 consolationi fidelibus. D. in oct.
 Pasc. C. 3. p. 1.
 Cerui serpentibus vescuntur. F. 6.
 post. cin. C. 2. p. 1.
 Charitas. F. 2. D. 1. p. 2. D. in oct.
 Pasc. C. 2. p. 3. est donum omniu
 excellentissimum. F. 5. D. Pass.
 C. 1. part. 2.
 Charitas Dei magis elucet in pecca-
 toribus conciliandis. Sabb. D. 2.
 C. 1. part. 1.
 Christus male acceptus a suis. F. 6.
 D. 2. C. 2. p. 1. in Iosepho adumbra-
 tus. ibidem. Suorum defensor. F. 4.
 D. 3. C. 2. p. 1. Pretium nostrum
 salutis. F. 4. D. 2. C. 2. p. 5. est ve-
 nator. F. 6. D. 3. C. 2. p. 1. Alienos
 a fide ad gratiam vocat. ibidem
 p. 3. absoluit a peccatis & quomo-
 do. Sabb. D. 3. p. 7. Solatur fientes.
 F. 5. D. 4. C. 1. p. 1. infremuit La-
 zarum suscitaturus. F. 6. D. 4. C.

3. p. 4. est Sol. Sabb. D. 4. par. 4.
Benignus prius, deinde seuerus
fuit in Iudeos. D. in. Pass. C. 1. p.
5. Fuit gaudium Patrum antiquo
rum. ibidem C. 3. p. 5. Exceptus
fuit honorifice Hierosolymis, &
quare. Sabb. D. Pass. part. 3. vltro
mortuus est. D. Palm. C. 1. p. 2.
Habuit semper præsens genus
mortis, & horam. ibidem. Regia
pompa exceptus fuit Hierosoly-
mis. ibid. p. 3. Ante Passionē his
cœnauit. F. 2. maior. heb. C. 1. p.
1. Prius Synagogæ, deinde eccle-
siæ nupsit. F. 5. in cœn. Dñi. p. 1. in
vltima cœna prius Synagogæ, de-
inde ecclesiæ conuiuium celebra-
uit. ibi dem, Leonem sœuissimum
idest mortē superauit. D. Resurr.
p. 1. A discipulis in via Emaus vi-
debatur, sed non agnoscebatur.
F. 2. Pass. C. 1. p. 1. Primitiæ Resur-
rectionis. F. 3. Pass. C. 1. p. 1. Mā-
ducauit post Resurrectionem &
quare. ibidem. C. 2. p. 4. Est lux.
F. 4. D. 4. C. 1. part. 1. Fouet quos
mundus expellit. F. 4. D. 4. C. 3.
part. 3.
Christi cum Diabolo certamē D. 1.
C. 1. p. 1. Triūphus de Dæmone.
F. 3. D. 1. p. 1. Mansuetudo. D. 3.
C. 3. p. 1. Humilitas imitāda. F. 4.
D. 2. C. 2. p. 5. Clemētia. Sabb. D.
3. p. 1. Lenitas. D. in. Pass. C. 3. p.
3. Moderatio in corpore tuendo.
F. 4. D. Pass. C. 1. p. 2.
Christi necem. tribus Simeon & Le-
ui præ cæteris sunt machinata. F.
6. D. Pass. C. 3. p. 1.
Christum quatenus cognouerint Iu-
dei. F. 6. D. 2. C. 3. p. 2.
In Christo passionēs non antecerte-
runt rationis imperium. F. 6. D.
4. C. 3. p. 3.

Cibus quomodo maculet conscien-
tiam. F. 4. D. 3. C. 2. p. 3.
Cinis capiti iniectus valet ad om-
nes animi morbos curādos. ibidē.
Clamor Christi ex desiderio nostrę
salutis. F. 3. D. 4. p. 6.
Cognitio Iesu initium salutis. Fer. 5.
D. Pass. C. 2. p. 1.
Cognitio propria hominem illumi-
nat. F. 4. D. 4. C. 1. p. 2.
Cognitio Peccatorum. F. 5. D. Pass.
C. 2. part. 3.
Colloquentibus de Christo adest ip-
se Christus. F. 2. Pass. C. 2. p. 2.
Communicātes crebro cur sape sint
deteriores. F. 5. in cœn. Dñi. C. 2.
part. 1.
Concionator non gloriæ, sed audito-
rū vtilitati studeat. F. 2. D. 3. p. 1.
Concionatores. F. 4. D. 1. C. 1. p. 2.
Confessiones ne cursim audiantur.
D. 3. C. 1. p. 5.
Coniugari à contemplationis dulce-
dine non excluduntur. D. 2. C. 4.
p. 3. in Episcopos & præsbyteros
olim assumebantur. F. 5. D. 3. p. 1.
Cōscientiæ stimulantis vis. Sabb. D.
3. part. 6.
Consideratio in rebus diuinis sit vi-
uida. F. 6. D. 3. C. 2. p. 3.
Consiliū sapientiū. F. 6. D. Pass. C.
1. part. 1.
Consilium Iudæorum peruersum
ibidem.
In Consilio de Christi nece cur erra-
uerint Iudæi. ibidem.
Consilium non est contra Deum.
ibidem.
Consilia in contrarium cedunt cum
Dei lex honori nostro postponi-
tur. ibidem. C. 2. p. 3.
Consolatio diuina duplex. D. 2. C.
3. p. 1.
Constantia in oratione. F. 5. D. 1.

I N D E X

part. 8.
 Conuentibus, qui authore Iesu con-
 gregantur, adest Deus. F. 6. D.
 Pals. C. 3. p. 1.
 Conuerſi hominem, & Deum con-
 uerti vicissim, quid sit. F. 4. Cin.
 C. 4. p. 1.
 Conuerſi ad Deum, quid. ibidem,
 p. 3.
 Conuerſio gratiæ, & liberi arbitrij
 est, ibidem p. 2.
 Habet duas partes. p. 4. non differē-
 da. p. 5.
 Ad conuerſionem inuitat nos Deus,
 ibid. p. 1.
 Conuiuium sacramentale. D. 4. C.
 1. p. 5.
 Conuiuium caeleste figuratur ibid.
 C. 4. p. 7.
 Cor peccatoris compunctum est
 Christi cibis. F. 5. D. Pals. C. 2.
 p. 2.
 Cordis duritia in Iudæis. F. 4. D. 1.
 C. 2. p. 2.
 Corporis glorificati virtutes. D. in
 oct. Pals. C. 1. p. 5. Pulchritudo.
 D. 2. C. 2. p. 4.
 Corona ex certamine. D. Resurr.
 part. 3.
 Correctionis finis. F. 3. D. 3. p. 1.
 Opportunitas. p. 5.
 In Correctione famæ fratris consu-
 lendum. ibid. p. 6.
 Corruptio Christi qualis. F. 2. Pals.
 C. 3. p. 3.
 Corripere male agentem, magnum
 est beneficium. ibidem.
 Crescunt Deo oblata, aliter colloca-
 ta pereunt. D. 4. C. 4. p. 6.
 Crux triplex. D. 2. C. 3. p. 1.
 Portatur à iustis ibidem. Cælum
 aperit. F. 2. Pals. C. 3. p. 3.
 Crucis supplicium dirū est. D. Re-
 sur. p. 2.

Crux Christi, ignominia & dolore
 constat. F. 4. D. 2. C. 1. p. 1.
 Cultus internus externo declaratur
 & augetur. F. 4. D. 3. C. 1. p. 3.
 Cultus diuini contemptus. F. 2. D.
 4. part. 2.
 In cultum Dei non sunt vituperā-
 da magnifica opera Principum.
 F. 2. maio. heb. d. C. 1. p. 4.
 Curiositas. F. 4. D. 1. C. 1. p. 2.
 Currit facilē in via Dñi is, cui fauor
 diuinus aspirat. Sabb. post Cin.
 part. 3.

Damnatorū non miserentur
 beati. F. 5. D. 2. C. 2. p. 4.
 Defectus aliorum ferendi.
 F. 6. D. 4. C. 2. p. 4.
 Deferendus ad præsidē quando sit
 frater. F. 3. D. 3. p. 8.
 Detractor. F. 3. D. 3. p. 7.
 Deus peccare non potest. D. 1. C.
 2. part. 1. Post iram benignitatis
 memor. F. 3. D. 1. p. 5.
 Dat, quæ poscit. F. 6. D. 3. C. 2. p. 2.
 Quasi coactus punit, vltro ignoscit.
 Sabb. D. 3. p. 1. Est lux à qua cæ-
 tera lucent. Sabb. D. 4. p. 1. non
 personā, sed officium in Caypha
 respexit. F. 6. D. Pals. C. 3. p. 3.
 Est defensor iustorum. F. 2. maior.
 heb. d. p. 4. In vita beata in medio
 existit. F. 3. Pals. C. 1. p. 2.
 Dimittit offensas, verb. Dimittit.
 Solus est lux pura. Sabb. D. 4. p. 2.
 Dei cognitio & amor summas ha-
 bet delitias. D. 2. C. 3. p. 3. Notitia
 bene agēdo paratur. F. 3. D. 4. p. 3.
 Dei benignitas. F. 6. D. 3. C. 2. p. 3.
 Maiestatem expanseſcit, qui eius
 pietatē cōsiderat. F. 4. in cōn. Dñi.
 C. 2. part. 2.
 Deū nobis præsentē cur sæpe non
 cognoscimus. F. 2. Pals. C. 2. p. 2.
 Diabo.

R E R U M.

- Diabolus certò Christum non cognoscebat. d. 1. con. 3. p. 2. & con. 5. p. 4.
- Christum non delicatis cibis tentavit, ibidem. Etiam reiectus tentare non desinit. ibidem, p. 3.
- Christum quare in monte assumpsit, d. 1. con. 4. p. 1.
- Quomodo assumpserit Christum in montem, ibidem.
- Invidia & superbia lapsus est. ibid. p. 3. horrenda & feda suggerit. ibidem.
- Peccatores olim palam arripiebat. d. 3. c. 1. p. 2.
- Imparatas animas repetit. d. 3. con. 3. p. 5.
- Diaboli potentia, astutia, & malitia. d. 1. c. 3. p. 1.
- Superbia & impudentia, d. 1. con. 4. p. 3.
- Dominatus. d. 3. c. 1. p. 1.
- Diabolus Christus mirabiliter illussit. d. 1. con. 4. 2.
- Dies Christi quis, d. pass. c. 3. p. 5.
- Dimittit nobis Deus offensas, ut nos fratribus dimittamus. Fer. 6. post cin. c. 2. p. 4.
- Discipulos quid dubios in credenda Christi resurrectione effecerit. F. 3. Pasc. c. 2. p. 1.
- Diuitis & Lazari Historia an sit parabola. F. 5. d. 2. c. 1. p. 2.
- Diuites luxui vacantes, nihilq; pauperibus dantes. F. 5. d. 2. c. 1. p. 4.
- Diuites etiam ægrotare & mori. F. 6. d. 4. c. 1. p. 1.
- Diuitiarum abusus damnatur à Christo. F. 5. d. 2. c. 1. p. 2.
- Docere & non facere perniciosum est. F. 3. d. 2. p. 3. Cur qui male viuunt, nò male etià doceant. ibid.
- Doctores praua exempla non imitanda. F. 3. d. 2. p. 3.
- Doctrinam suam cur obscure Christus Phariseis tradiderit. F. 4. d. Pasion. c. 1. p. 3.
- Doctrinæ utilitas. F. 2. Pasc. c. 3. p. 5.
- Dæmonum sicut vitiorum varia genera. d. 3. c. 1. p. 2.
- Dæmonio muto tenetur, qui confessionem non bene facit. d. 3. con. 1. p. 2.
- Item qui sua peccata celat. ibid. con. 2. p. 1.
- Item qui aliorum scelera, cum debet, non reprehendit. ibidem.
- Dæmones ad nostrā perniciem inter se consentiunt. d. 3. c. 3. p. 2.
- Dæmones hominibus subiecit Christus. d. 3. c. 3. p. 3.
- Eos ex alijs expellere debemus. ibidem.
- Dominorum mores famuli imitantur. F. 5. d. 2. c. 1. p. 5.
- Dominium per peccatum M. non amittitur. F. 3. d. 2. p. 1.
- Dominica tentationis præcipue colitur ab Ecclesia. d. 1. c. 2. p. 1.
- In Dominica Palmarum cur lætitia cum mœrore coniugatur. d. Pal. c. 1. p. 1.
- Domus Dei primum purganda. F. 3. d. 1. p. 2.
- Domū Dei qui violent. ibid. p. 4.
- Dona præclara magno conatu sunt impetranda. F. 2. Pasc. c. 3. p. 4.
- Dux cæcus quis. F. 4. d. 3. c. 2. p. 5.

Ecclésiæ auctoritas magni ducenda. F. 3. d. 3. p. 9.

Ecclesiæ obediētes honorificat Deus. ibidem.

Eleemosyna, F. 5. d. 2. c. 1. p. 3.

Faciēda ex præcepto. F. 2. d. 1. p. 2.

Etiā de exiguo largienda. F. 2. d. 3. p. 5. Facienda maxime prælati d. 4. c. 2. p. 2.

I N D E X

Non minuit, sed auget opes, *ibid.*

P. 3.

Eleemosynæ actus adumbrabant
qui Christo viam vestibibus ope-
riebant, D. Palm. C. 2. p. 3.

Encenia quid, F. 4. D. Pass. c. 1. p. 1.

Eucharistia, Fer. 4. D. 1. C. 2. P. 4.

Christi in homines amorem de-
clarat, F. 5. in cœna Domini. c. 2.
p. 1. sumenda cum præparatione
necessaria, *ibid.* in eius vſu extre-
ma vitanda. p. 3.

Excitandus est amicus ex negligen-
tiæ somno, F. 6. D. 4. C. 2. P. 3.

Exequias Christi quotannis cele-
brat ecclesia, *ibid.* C. 3. p. 2.

Exorcismi contra Dæmones, Fer. 5.
D. 3. p. 3.

Externi pluris nos faciunt quàm no-
stri, Fer. 3. D. Pass. p. 3.

F.

Faciem Deus nō auertit ab eo,
qui suam ad ipsum conuer-
tit, F. 4. Cin. C. 4. p. 1.

Faciem tergum ve conuertere quid
sit, *ibid.*

Fatigari Deum pro nobis quantum
beneficium, F. 6. D. 3. C. 1. p. 3.

Febri quid significet, F. 5. Dom. 3.
P. 2.

Febri Christum imperare quid sit,
ibid. p. 3.

Fidei nostræ opera Dei responder, F. 2. D. 3. p. 3.

Filiorum cura & educatio, Fer. 4.
D. 2. C. 1. p. 3.

Finis nostrarum actionū sit Deus,
Fer. 4. Cin. c. 3. p. 2.

Flatus Christi Spiritum sanctū si-
gnificat, D. in oct. Pasc. c. 3. p. 2.

Flatus Christi, eundem esse naturæ
& gratiæ auctore denotat, *ibid.*

Flatus venenatus impiorū cauēdus,
D. in oct. Pasc. C. 3. P. 7.

Fœdera apud priscos sanguinis effu-
sione firmabantur, F. 5. in Cœn.
Domini. C. 3. p. 1.

Fœminæ sint tacitæ, F. 6. D. 4. C. 1.
P. 3. quales sint, F. 2. Pasc. C. 3.
P. 1.

Fœminis prius apparuit Christus,
Fer. 2. Pasc. C. 3. par. 1. non facile
credendum, *ibid.* cum illis caute
agendum Dei ministro, Feria 6.
D. 3. C. 4. P. 1. eas insectari sordid-
um est, honorare ciuile, Fer. 4.
D. 2. c. 2. p. 1.

Fœminæ, quibus Christus appa-
ruit, laudantur, F. 2. Pasc. con. 3.
par. 1.

Fugere interdum mortem non est
ignauū, F. 3. D. Pass. p. 1.

Fugere in aliam ciuitatem quando
oporteat, F. 6. D. 3. c. 1. p. 1.

Fulgor mundi ex cœcat, lutū Chri-
sti illuminat, F. 4. D. 4. C. 2. p. 3.

G.

Galli gallinacei pugna mira-
bile spectaculum, Fer. 6.
post Cin. C. 1. P. 1.

Gaudium ex testimonio bonæ con-
scientiæ, F. 4. Cin. c. 3. p. 5.

Gaudium post tristitiam, D. 2. C. 4.
Par. 1.

Gaudium Beatorum ē conspectu
Christi, F. 3. Pasc. c. 1. p. 4.

Gaudium Apostolorum ex cōspe-
ctu Christi resurgentis, Dom. in
oct. Pasc. C. 2. P. 1.

Generis claritas imitanda, F. 4. D. 1.
C. 1. p. 3.

Gloria in sua quisque patria delecta-
tur, Fer. 2. D. 3. p. 1.

Gloriæ cupiditas, *ibid.* & F. 3. Do.
Pass.

Pass. p. 3. Quam sit infesta legi
 Dei, F. 6. D. Pass. C. 2. p. 1.
 Gloriam mundi transulit Christus
 ad ecclesiam, D. 3. C. 3. p. 4.
 Gloriam propriam amas gloria ex-
 cidit, Dom. in Pass. C. 3. p. 4.
 Gloria Deo tribuenda non nobis,
 F. 3. D. 4. par. 2. in obseruatione
 legis, nō in cognitione ponenda,
 ibid. P. 4. sequitur virtutem tan-
 quam vmbra, D. Pass. C. 3. par. 4.
 Quæ sit vera, ibid. inanis vitæda.
 F. 3. D. Pass. p. 4.
 Gratia vis, F. 6. D. 3. C. 3. Par. 3. &
 Fer. 4. D. Pass. c. 2. p. 5.
 Gratia vtitur naturæ propensionib-
 us, F. 5. D. Pass. C. 1. P. 1.
 Gratia & liberum arbitrium, vide
 V. conuersio.

H.

HA Eredes nos Christus suo
 testamento effecit, F. 5.
 in Cœn. Dñi. C. 3. P. 1.
 Hæretici ad suos errores confirman-
 dos Scriptura abutuntur, Do. 1.
 C. 3. p. 5. obedientiam Prælato-
 rum tollunt, F. 4. D. 3. C. 1. P. 4.
 Similes sunt Samaritanis, Fer. 6.
 D. 3. C. 2. P. 3. cum Catholicis de
 vera ecclesia contendunt, ibid.
 C. 4. par. 3. Ecclesiæ ceremonias
 damnant, par. 5.
 Hebdomada sancta cur magna vo-
 ceretur, Fer. 2. maio. hebd. Con. 1.
 par. 1.
 Homo quis vere dicatur, F. 6. D. 1.
 C. 2. par. 5.
 Honoris cura in generosis, Dom. 1.
 C. 2. par. 1. Honoris veri species
 quæ, ibidem.
 Horas diei duodecim esse quid si-
 gnificet, Fer. 6. Dom. 4. Con. 2.
 par. 1.

Horam Passionis cur sua Christus
 appellet, F. 5. in cœn. Dñi. Con. 1.
 p. 1. & C. 4. p. 2. Quomodo eam
 Christus sciuit, ibid. C. 4. p. 1.
 Horâ mortis cur Deus homines la-
 tere voluerit, F. 5. in Cœn. Dñi.
 C. 4. p. 1. de illa admoneri à Deo
 magnum beneficium, ibid.
 Hora mortis præmeditata, ibi. p. 2.
 Humani sermones valde alliciunt,
 F. 6. D. 3. C. 2. p. 2.
 Humilia loca Diabolo placent,
 D. 3. C. 3. p. 5.
 Humiliare nos debemus initio ora-
 tionis, F. 5. post Cin. par. 4.
 Humilis suos defectus intuetur,
 ibid. p. 3.
 Humilitas, F. 4. D. 2. C. 2. p. 2. Prin-
 cipium est nostræ salutis, Fer. 4.
 Cin. C. 1. p. 2. Curat quos super-
 bia perculit, ibid. Deo chara est,
 Fer. 5. post Cin. p. 4. Debet esse
 in Principibus erga Dei mini-
 stros, F. 2. D. 3. par. 6. quem gra-
 dum habeat, F. 5. in Cœn. Domi-
 ni, C. 1. p. 3. Fuit eximia in Chri-
 sto, ibid. exemplo Christi com-
 mendatur, ibid.
 Humilitas Christi imitanda. Vide
 Verbum Christus.
 Humilitas Centurionis vide Verbū
 Centurio, Hypocrita, Fer. 5. Cin.
 C. 3. par. 3.

I.

IAcob Christi figura, Feria. 5. in
 Cœn. Domini, C. 1. p. 1.
 Ieiunium tanquam hospes gra-
 tissimus excipi debet, F. 4. Cin.
 C. 2. par. 1.
 Cui tristitiam afferre debeat, ibid.
 Ne facile pœnitentibus à confessa-
 rijs soluantur, ibid.

Et animæ & corpori vtile est. P. 2.
ieiunium Christianorum diuersum sit à ieiunio aliarum gētiū, ibid. P. 5. Rectam habeat intentionem, ibid. C. 3. P. 1. Habeat pro fine Deum, P. 2. Externum sine interno nihil valet, ibidem. C. 4. P. 4.

Antiquis quale. D. 1. C. 5. P. 2. Ieiunium sine labore multi volunt. ibid.

Ieiunium Christi nostros morbos curauit, ibid. P. 1.

Ieiunium Proximi charitas comitur, Fer. 6. post Cin. C. 1. P. 1.

In ieiunio latitia, deuotio, & munditia cordis. Fer. 4. Cin. C. 3. P. 5.

Ieiunare quot modis soleant homines. ibid. P. 4. Quid sit ieiunare propter Deum. ibid.

Ieiunat ad suam vtilitatem, quia ad Dei gloriam ieiunat. ibid. P. 6.

Qui ieiunat vt hominibus placeat, quam cupit gloriā non assequitur. ibid.

Ieiunia gentium maiora, ac meliora quā nostra. D. 1. C. 5. P. 2.

Impenitentes, Fer. 4. D. 1. C. 2. P. 3.

Incarnatio significata in luto ex Christi salua & terra. F. 4. D. 4. C. 1. P. 3.

Incommoda peccatorum ex cōmodis. D. 4. C. 3. P. 3.

Infernus. F. 5. D. 2. C. 2. P. 3. & 4.

Ingratitudo hominis in Christum. F. 2. D. 3. P. 3. & D. Pass. C. 1. P. 2.

Ingrati & iniuriosi in Christū. D. Pass. C. 3. P. 2.

Inimicos diligere difficile est. F. 6. post Cin. C. 1. P. 1. Odio habendos nonnulli hæretici senserunt. ibid. P. 2. Diligens ab omnibus

laudatur, & honoratur. P. 3. suā rē potius quā inimici agit. C. 2. P. 6.

Inimicorū dilectio omni lege præcepta est. F. 6. post Cin. C. 1. P. 2. naturalibus rationibus suadet. P. 3.

Inimicorum iniuriæ tanquā phræneticorū deliramenta ferendæ. ibid. maledicta ad salutem nobis vertit Deus, si patientes sumus. C. 2. P. 5. Fastia excusare nostris que meritis minora sentire debemus. ibid.

Inimico parcere honorificum. F. 6. post Cin. C. 2. P. 3. Ex inimiciis multæ vtilitates. ibid. P. 1.

Iniuriā qui alteri facit plus sibi nocet. F. 6. post Cin. C. 1. P. 3. Oblivisci non est vilis animi, sed sublimis. ibid. C. 2. P. 3.

Innocētia Christi. D. Pass. C. 1. P. 2.

Inopes & miseri iuuādi. D. 4. C. 4. P. 3.

Insatiabilitas cordis humani. Fer. 6. D. 3. C. 3. P. 1.

Intelligētia Dei p mādatorū obseruatiā cōparatur. D. 4. C. 4. P. 2.

Intētio recta. F. 4. Cin. C. 3. P. 1.

Intercessio piorum. F. 5. D. 1. P. 7.

Internus habitus mentis à Christo præcipue quæritur. Fer. 4. D. 3. C. 1. P. 1.

Interrogat Deus quæ docere vult. F. 2. Pass. C. 2. P. 3.

Inuidia. F. 2. D. Pass. P. 1. & Fer. 6. D. Pass. C. 2. P. 2.

Inuidiæ machinationes virtus superat. F. 2. D. Pass. P. 1.

Inuidia Pharisei obsecrati sunt. F. 6. D. Pass. C. 3. P. 2.

Ioseph humiliatio & exaltatio figura Passionis & Resurrectionis Christi. F. 2. Pass. C. 1. P. 2.

Iudæ avaritia. F. 2. maio. heb. C. 1.

P. 3. Iudæorum auersio à cæteris gentibus ægrè ferebatur à gentilibus. F. 5. post Cin. p. 3. Impietas & impudentia in Christum, Dom. Pasc. C. 1. p. 4. Cæcitas & pertinacia in Christum, Sabb. D. Pasc. p. 1. Pertinacia redarguitur. F. 6. D. 3. C. 4. p. 5.

In iudicio misericordiæ opera examinâda, F. 2. D. 1. C. 1. p. 1. exacta & minutissima faciêda discussio, ibid. Iudices iudicandi. ibidem. Iudicabit Christus inter bonos & malos, C. 2. p. 3.

Iudicij descriptio. F. 2. Dom. 1. C. 2. part. 4.

Iudicia largitione corrumpuntur, F. 3. Pasc. C. 1. p. 1.

Iusticia cum misericordia in Deo, Sabb. D. 3. p. 1.

Iustitia quare dicatur Cingulum, ibidem.

Iustitiæ medium, ibidem.

Iustificatû interdu homines desperatâ salutis, F. 6. D. 1. C. 2. part. 3.

Iustificatur nemo sine consensu proprio, ibid.

Iusti malorû impugnationibus clariores, Sabb. Dom. Pasc. p. 3.

Iumentum alligatum quid significet, D. Palm. C. 2. p. 1. Portans Christum quid denotet, ibidem.

L.

L Abori succedit requies, D. 2. C. 4. p. 1.

Laborandum exemplo Christi, F. 6. D. 3. C. 1. p. 4.

Lachrymæ ex sensu naturali, & bonæ, & malæ esse possunt, F. 5. D. 4. C. 2. p. 2.

Lachrymarum multiplex genus ex dono Dei, ibid. p. 1.

Lachrymas Deus beatis abstergit, ibid. p. 4.

Lachrymæ Christi quales, F. 6. D. 4. C. 3. p. 5. In resurrectione Lazari quid significant, C. 4. p. 2.

Lauare faciê, & caput vngete quid significet apud Hebræos, F. 4. Cin. C. 2. p. 5.

Laudes Dei qui decantêt, D. Palm. C. 2. p. 5.

Lauare faciêm ieiunantem quid sit, ibidem.

Lazari paupertas & patientia, F. 5. D. 2. C. 2. p. 5.

Lectum nostrû, id est peccata Christus supra se tulit, F. 6. D. 1. C. 2. part. 8.

Legis obseruatio. Vide. V. gloria.

Lya Sinagogæ figura, F. 5. in cæn. Domini, C. 1. p. 1.

Liberalitas Dei, D. 4. C. 2. p. 1.

Libertatem homini Deus non tollit, Sabb. D. 2. C. 1. p. 2.

Liberum arbitrium, F. 6. D. 3. C. 2. p. 3. Vide etiam. V. conuersio.

Linguam hominum mouet Deus, vt maiora quàm intelligant, loquantur, F. 2. Pasc. C. 1. p. 1.

Lingua, D. in oct. Pasc. C. 3. p. 7.

Lotio pedum præparatione ad Eucharistiam significat, F. 5. in cæn. Domini, C. 2. p. 1. redemptione nostram adumbrat. C. 4. p. 5.

Lutû ex Christi salua. vide. V. Incarnatio. & V. Fulgor.

Lux Christus. Vide V. Christus.

Lux est Deus. Vide. V. Deus.

Lux Christi ad cognitione & operationem valet. Sab. D. 4. p. 3.

Lucem Deus cæcis præbet, F. 4. D. 4. C. 1. p. 1. erga lucem Christi quomodo se gerere debeat ho-

Xx 5 mo.

homo, Sabb. D. 4. p. 4.
Luxuriosa vita, Sabb. Dom. 2. C. 1.
part. 5.

M.

Maceria vineæ quid significet, F. 6. Dom. 2. C. 1. p. 2.

Magdalena diuinæ clementiæ signum, F. 6. D. Pass. C. 1. p. 1. An in eadem cœna vnixerit Christo caput, & pedes, F. 2. maio. hebdom. C. 1. p. 2.

Magdalene charitas in Christum. F. 5. D. Pass. C. 1. p. 3. priuilegia, p. 4. Officia in pedes Christi, D. 2. p. 4.

Magister peritus quærendus est in via spirituali, Sab. post Cin. p. 5. Maiores sæpe à minoribus in viæ te superantur, F. 3. D. 1. p. 6.

Male parta male dilabuntur, F. 2. D. 4. p. 5.

Malitiæ Iudeorum iuste impoenitentia vsque ad mortem cõtigat, F. 2. D. 2. p. 5.

Malitiosi omnia in deterius interpretantur, D. 3. C. 2. p. 3.

Malis Deus bene vtitur, F. 6. Dom. Pass. C. 3. p. 3.

Mandatum cur dicatur Euangeliũ cœnæ Domini, F. 5. in cœn. Domini. C. 3. p. 1.

Mandata hominum quæ sint obseruanda, F. 4. D. 3. C. 1. p. 4.

Mansuetudo magis quàm animositas probatur, F. 6. D. 3. C. 1. p. 1.

Mansuetudo Christi, D. Pass. C. 1. p. 2. & C. 3. p. 3.

Matrimonium cælibatui præfertur, F. 5. Dom. 3. p. 1. illius sanctitas, ibidem.

Mel ex ore Leonis Resurrectio Christo ex morte Dom. Resur-

rectio. part. 2.

Memoriam passionis Christi & penitentiae citò abijciunt homines, F. 2. Pasch. C. 2. p. 1.

Mendaces redarguere quâdo oporteat, D. 3. C. 3. p. 1.

Ministri prauitas non tollit dignitatem ministerij, F. 3. D. 2. p. 1.

Ministri Dei sæpe in bono discrepant, D. 3. C. 3. p. 2. Degât vitam irreprehensibilem, D. Pass. C. 2. part. 1.

Miracula Christi non fuere tanto apparatu, quâto Resurrectio Lazari, F. 6. D. 4. C. 4. p. 1.

Miseriæ hominis post peccatum, F. 4. Cin. C. 1. p. 1. Ex morte, F. 6. D. 4. C. 2. p. 4.

Misericordiæ opera, F. 2. D. 1. p. 3. affectus in Christo præcipuus, F. 6. D. 4. C. 3. p. 2.

Misereri aliorum calamitatibus est ingenui animi, F. 6. D. 4. C. 3. part. 2.

Mitius cum peccatoribus agendum, F. 3. D. 3. C. 4. p. 2.

Mons quid significet, D. 2. C. 2. part. 2.

Morbus mortis nuntius, F. 6. D. 4. C. 1. p. 2.

Mortificatio. Vide V. Ramus.

Mors est durissimus diuinæ sententiæ in hominem executor, F. 4. Cin. C. 1. p. 1. Nemini parceret, ibidem. Bona quomodo paratur, F. 2. D. 2. p. 3. Non est expectanda ad bene agendum, F. 4. D. 4. C. 2. p. 3. Omnium malorum maximum, Fer. 6. Dom. 4. C. 1. part. 1. iustorum somnus, C. 2. p. 2. Est terribilis vt leo, D. Resur. p. 1.

Mors à Christo deuicta, F. 5. D. 4. C. 1. p. 1. & F. 6. Dom. 4. C. 1.

Mors

R E R V M.

Mors Christi salutis nobis fuit, F. 6. Dom. Pasch. C. 3. p. 4. Mortis se ultro obtulit Christus, Fer. 3. Pasch. p. 1.
 Mori bene dispositum quanti refert, F. 2. D. 2. p. 2.
 Muscæ qui sint appellandi, D. 3. C. 2. p. 4.
 Mutatur homo à Deo, ita ut alius esse videatur, F. 4. Dom. 4. C. 3. part. 2.

N.

Natatoria Siloe significat sacramenta, F. 4. D. 4. C. 1. p. 5.
 Natura adiumentum est ad virtutem, F. 4. D. 4. C. 3. p. 3.
 Negligentia reprehenditur, F. 6. D. 1. C. 1. p. 4.
 Negligentiæ somnus. Vide. V. Excitantus.
 Nocet sibi qui alteri nocet, F. 3. D. 3. p. 2. & 3.
 Nouitas & magnitudo rei dubitationem parit, F. 3. Pasch. Conc. 2. part. 1.
 Nox mortem significat, F. 4. D. 4. C. 2. p. 3.
 O.
 Obediendum etiam discipulis, F. 6. D. Pasch. C. 3. p. 3. Malis prælatis, F. 3. D. 2. p. 2.
 Occasione utendum, F. 6. D. 1. C. 2. p. 6.
 Occasio boni non negligenda, F. 2. D. Pasch. p. 2. Mali fugienda, D. in oct. Pasch. C. 2. p. 2.
 Officia diuina cur longiora in hebdomade sancta, F. 2. maior. hebdom. C. 1. p. 1.
 Operum testimoniū, F. 4. D. Pasch. C. 2. p. 1.
 De opinionibus hominum non cu-

randum, D. 3. C. 2. p. 4.
 Oratio, D. 2. C. 3. p. 3. Est pugna spiritualis, F. 5. D. 1. p. 1. Sit perseverans, ibidem. Dei misericordiae, potius quam orantis meritis nititur, p. 2. sit feruens, p. 4. Tempus locumque quietum requirit, D. 2. C. 1. p. 2. iuuat ad sanctitatem, F. 2. Pasch. C. 3. p. 5.
 Orationis initium ex cognitione propriae necessitatis, F. 5. D. 1. p. 3. Vsu transformatur anima in Deum Dom. 2. Conc. 1. p. 1. Comites qui, Dom. 2. C. 1. p. 4. Fructus, ibidem.
 In oratione perseverantia diuinam consolationem tendere recipit, Sabb. post. Cin. p. 4. Constantia. Vide V. Constantia.
 Oranti interna quies querenda, D. 2. C. 1. p. 3.
 Ordo placet Deo, Dom. 4. Cœci. 1. part. 4.
 Oves quid præstet, F. 4. D. Pasch. C. 2. p. 3. Oves Christi quibus bonis fruantur, ibidem.

P.

Poenitentia habet gaudium & dolorem, F. 4. Cin. 2. C. 2. p. 3. Sit propter Deum, C. 3. p. 3.
 Poenitentiam agere potest homo, Angelus non item: & cur, F. 2. D. 2. p. 1. Post mortem non possumus agere, ibid.
 Palma insigne victoriae, D. Palm. C. 1. p. 4. Crucis victoriam significat, ibid. Crucis quos fructus tulerit, ibid.
 Palmarum solemnitas cur celebrationem passionis precedat, ibid. p. 2. & 3.

Palmas

I N D E X

- Palmas quomodo gestare debeamus, ibid. p. 4.**
Pan's triplex postulatur in oratione Dominica. D. 4. C. 1. p. 1.
Pan's est verbum Dei. ibid. p. 2.
Pasio Christi ad duo capita ignominiam & dolorem refertur, D. Pals. C. 1. p. imitanda. p. 5.
Pasionis suæ diem festum existimavit Christus, D. Palm. C. 1. p. 2.
Fructum cum alijs communicavit, D. Resurrect. p. 2.
Pasionem Christi omnes creature cognouerunt, F. 2. Pasc. Conc. 2. part. 3.
Ad passionem suam se Christus in solitudine parauit, F. 6. D. Pals. C. 3. p. 5.
Pastorum vita sit irreprehensibilis D. Pals. C. 2. p. 1. Officia in oues, F. 4. D. Pals. C. 2. p. 2.
Patiendum hilariter pro Christo, F. 2. maior. hebdom. C. 1. p. 1.
Patientiæ remus, Sabb. post Cin. part. 3.
Paupertas quæ laudabilis, F. 5. D. 2. C. 2. p. 1.
Paupertas & patientia Lazari, F. 5. D. 2. C. 2. p. 1.
Pauperes Christianæ reipublicæ ornamentum, F. 5. D. 2. C. 1. p. 4.
Pax à Christo, F. 3. Pasc. C. 1. p. 3.
Peccatoris pudori parcendum, Sabb. D. 3. p. 2.
Peccatores non exaudiri à Deo an verum sit, F. 4. D. 4. C. 3. p. 3.
Peccat in Deum qui in fratrem peccat, F. 3. D. 3. p. 3.
Peccatum causa aegritudinis corporalis, F. 6. D. 1. C. 2. p. 8. Affert mi serias multas, Sabb. D. 2. p. 6. Nul lum est ante corpus, F. 4. D. 4. C. 2. p. 1.
Peccata omnia simul dimittantur, D. 3. C. 1. p. 6. Quæ impœnitentiam afferant, F. 2. D. 2. p. 4.
Peccati onus, F. 6. D. 1. C. 2. p. 7. Recordatio salutaris, F. 4. D. 4. C. 1. part. 4.
Peregrinus Christus in sua Palsione F. 2. Pasc. C. 1. p. 2. & 3.
Peregrinamur in hac vita, F. 3. D. Pals. p. 2. & F. 2. Pasc. C. 1. p. 4.
Pessimi omnium sunt qui aliquando fuerunt boni, Dom. 3. Conc. 3. p. 5.
Petrus post suam vocationem coniugio non est usus, F. 5. D. 3. p. 1.
Pharisæi quales, F. 3. D. 2. p. 1. F. 4. D. 3. C. 1. p. 1. Eorum fraudes in Christum, F. 4. Dom. Pals. C. 1. part. 3.
Pietas in parentes, F. 4. D. 3. C. 2. part. 2.
Piscina sacramentorum figura, F. 6. D. 1. p. 1.
Piscinæ præstant nostra sacramenta, ibid. p. 4.
Piscis assus quid significet, D. Resurr. p. 2. F. 3. Pasc. C. 2. p. 4. A Tobia captus Christi figura, ibidem, cum fauo coniunctus, ibid.
Porcorum cibus peccatoribus charus, Sabb. D. 2. p. 7.
Porticus Piscinæ quinque sensus significant, F. 6. D. 1. C. 2. p. 1.
Præcipit multa Deus, quæ hominû iudicio contraria videntur, F. 4. D. 4. C. 3. p. 1.
Prædicator, D. Pals. C. 2. p. 4. à Deo accipiat quæ alijs distribuât, D. 4. C. 1. p. 4. ne discrepet à Confessario, D. Palm. C. 2. p. 2.
Prædium Ioseph, F. 6. D. 3. Cœc. 1. part. 2.
Prædestinatio insuperabilis, F. 4. D. Pals. C. 2. p. 4. Libertati non repugnat, ibid.

Præfe-

R E R V M.

Præfctis cura, nō dominatus datur
à Deo, Fer. 6. Dom. 1. Conci. 1.
part. 5.

Præfinitio Dei impediri nō potest
ab hominibus, Fer. 6. Dom. 4. C.
2. p. 1.

Præmia piorum, F. 5. Dom. 2. C. 2.
part. 2.

Præfentia Dei improuisa cōfolatio
est in aduersis, Sabb. post Cin.
part. 4.

Primarij viri multum suis exemplis
profunt cæteris, Sab. Dom. Pasch.
part. 2.

Principatus & iudicia mutantur, F.
6. D. 2. C. 1. p. 1.

Probat suos Deus absentia & labo-
re, Sabb. post Cin. p. 1.

Professione & dignitati status non
fidendum, F. 5. Cin. p. 5.

Propheta in patria cur contēnatur,
F. 2. D. 3. p. 4.

Prophete partes, F. 2. Pasch. Conc. 2.
part. 4.

Prophetiæ vis, F. 6. Dom. 3. Conci.
4. p. 2.

Prouidentia Dei, Dom. 4. Conc. 3.
part. 1.

Proximi salus omnibus commenda-
ta, F. 3. D. 3. p. 4.

Pueri natura, Sabb. D. 2. C. 1. p. 1.
F. 2. D. 3. p. 4.

Ad pugnam spiritualem nos instru-
xit Christus, Dom. 1. Conci. 1.
part. 4.

Puluis cur à Sacerdote nostro capi-
ti iniiciatur, F. 4. Cin. C. 1. p. 3.

Puluis est homo in hac vita, &
post mortem; ibid. p. 1.

Pulueris nostri commemoratione
conciliatur nobis Deus, ibidem,
part. 4.

Runire peregrinum opus à Deo, F.
2. Pasch. C. 1. p. 2.

Puritas operum, F. 2. maior. hebdo.
C. 1. p. 2.

Q

Querendus Christus cum
inueniri potest, F. 2. D.
2. part. 5.

Quadragesimæ ieiunia maiora cur
sint, F. 4. Cin. C. 1. p. 5.

Qualis quis est, tales cæteros iudi-
cat, F. 2. C. 2. p. 2.

Quiescere Dei quale sit, D. 4. C. 4.
part. 1.

Quietem Apostolorum qualem vo-
luit esse Christus, ibidem.

R

Rachel Ecclesiæ typus, F. 5. in
cæn. Domini, Conci. 1.
part. 1.

Ramos de arboribus cædit, qui cor-
pus suum mortificat, D. Palm. C.
2. p. 4.

Redire ad se quid sit, Sabb. D. 2. C.
1. p. 8.

Regnū Christi quale, F. 6. D. Pasch.
C. 1.

Regnum Iudæi amiserunt, dum
male seruare voluere, F. 6. D. 2.
C. 3. part. 4.

Regnorum mutatio, ibid. p. 5.

Regnandi cupiditas potens est, D.
1. C. 4. p. 5.

Resolutio hominis in puluere fuit
pena superbiæ, F. 4. Cin. C. 1. p.
1.

Eadem fuit medicina pecca-
ti, part. 2. Quomodo ea utendū,
part. 3.

Resurrectio Christi passionis fru-
ctus, D. Resurre. p. 2.

Multis mo-
dis probata, F. 3. Pasch. C. 2. p. 2.

Fidei nostræ caput, Dom. in ost.
Pasch.

- Pasch. C. 1. p. 1. Spes nostræ Resurrectionis, p. 3.
 Resurrectionis Christi argumenta, Dom. in oct. Pasch. Concion. 1. part. 2.
 Resurrectio nostra aliter erit in bonis, quam in malis, F. 6. D. 4. C. 1. p. 1. Lazari resurrectione indicatur, F. 6. Dom. 4. Conci. 4. p. 1. Perfectior erit resurrectione Lazari, ibid. in vera & propria carne, D. in oct. Pasch. Conci. 1. part. 3. Cum qua gloria corporis, part. 4.
 Resurrectio per gratiam, Fer. 6. D. 4. C. 4. p. 4.
 In Resurrectione vltima Angeli ministerium exhibebunt, ibidē, part. 5.
 Resurrexit idem Christus, qui mortuus fuerat, D. in oct. Pasch. C. 1. p. 2.
 Romana maiestas altius Petri Clauibus, quam Cæsarum gladio perducta est, F. 6. D. Pasch. C. 1. p. 1.
 Ruinæ nostræ causa abest à Deo, Sabb. Dom. 2. part. 4.
 S.
Sacerdos Angelus appellatur, F. 6. D. 1. C. 1. p. 1.
 Sacerdotum vitia, F. 2. D. 4. part. 3.
 Sacramenta. Vide V. Natatoria & V. Piscina.
 Sacramentis omnia peccata remitti, F. 6. D. 1. C. 1. p. 2.
 Sacramentorum fructus recipitur à disposito, F. 6. Dom. 1. C. 1. p. 3. Vis ex Christi sanguine, par. 5. Vfus sanctitatem animæ conferre, Fer. 2. Pasch. Concion. 3. par. 5.
 Salus cuiusuis animæ chara est Deo, F. 6. Dom. 3. C. 2. part. 1.
 Salus à Deo recepta operum studio demonstranda, Fer. 5. Dom. 3. part. 4.
 Samaritanis cur infensi Iudæi, F. 6. D. 3. C. 2. p. 3. Veritas, Iudæis spiritus desuit, C. 4. p. 4.
 Sampsonis hystoria de Leone occiso, Christo accommodatur, D. Resurr. C. 1. per totam.
 Sancti appellantur in Scriptura seniores, F. 5. post Cin. p. 1.
 Sâctitas est perfecta cordis munditia, F. 5. post Cin. C. 3. p. 2. Tribus rebus cõseruatur, F. 2. Pasch. 3. p. 5.
 Sapientia, F. 3. D. 4. p. 1.
 Satietas cordis in solo Deo, F. 2. D. Pasch. p. 3.
 Scandalum, F. 4. Dom. 3. Conci. 2. p. 4.
 Scripsit Christus in terra, & quare, Sabb. D. 3. p. 4.
 Scripturæ sensus datus Ecclesiæ, F. Pasch. C. 2. p. 5.
 Senatus diuersos habent Principes pro rerum diuersitate, Fer. 6. D. Pasch. C. 1. p. 1.
 Sententia malorum in seipsos, F. 6. D. 2. C. 3. p. 5.
 Sepulturam Christi magnifice representat & colit Ecclesia, F. 5. in cœn. Domini, C. 3. p. 2.
 Sepulchrū Christi gloriosum, ibidem.
 Sequitur Christum vulgaris turba, rari Principes, F. 5. Dom. 4. C. 1. part. 2.
 Seruiens Deo rebus necessarijs non destituitur, D. 4. C. 3. p. 2.
 Seruitus ex peccato, Dom. 3. Conci. 1. p. 1.
 Seruus fidelis charus Domino, F. 5. post

post Cin. part. 2. *Seruorum cura, ibidem.*
Seruorum ingenium, Fer. 2. Dom.
4. p. 1.
Serui quos Dominus misit ad exi-
gendos fructus vineæ sunt Pro-
phetae. Item concionatores, F. 6.
D. 2. C. 2. p. 1.
Seueritas Dei in sceleratos, F. 6. D.
2. C. 2. p. 3.
Signa Christi Pharisei non agnos-
cunt, F. 4. D. 1. C. 1. p. 1.
Signum quomodo non sit datum,
excepto Ionæ signo, ibidem, C.
2. part. 1. Ionæ quale sit, ibidem,
p. 2.
Silet Deus ad nostram vtilitatem,
F. 5. D. 1. p. 6.
Siliqua quid sit, Sabb. D. 2. Con. 1.
p. 7.
Similitudo Dei, F. 6. post Cin. C. 3.
p. 1. & 3.
Simplices sunt idonei Christi audi-
tores, Fer. 4. Dom. Pals. Conc. 1.
p. 3.
Sitis proprii boni, Fer. 2. D. Palsio.
p. 3.
Societas bonorum vtilis. D. in oct.
Pasch. C. 1. p. 3.
Sol Christus. Vide. V. Christus.
Somnus qualis esse debeat, F. 2. ma-
ior. heb. C. 1. p. 1.
Sorores Lazari cur breuem episto-
lam miserint ad Christum, F. 6.
D. 4. C. 1. p. 3.
Spes in Deo magis quam in homi-
num remedijs collocanda, Fer. 6.
4. C. 1. p. 3.
Spiritus actiones proprijs corporū
vocalibus exprimi solent, F. 4.
Cin. C. 4. p. 1.
Spiritus sanctus fons perennis, F. 2.
D. Pals. p. 4. Procedit a filio, D.
in oct. Pasch. Conci. 3. p. 2. Ali-

ter datus est Apostolis in die Re-
surrectionis, ac in die Petecostes
p. 3. Quomodo sit vnicus, &
multiplex, ibid.
Spiritum sanctum dare possunt om-
nes fideles, D. in oct. Pasch. C. 3.
p. 3.
Suffragia sanctorum querenda, F. 5.
post. Cin. p. 1.
Superbia, F. 4. Dom. 2. Concio. 2.
p. 2.
Superbus quomodo tradendus, Sabb.
D. 3. p. 5.
Supplicia Deus in remedium vertit
F. 4. Cin. C. 1. p. 2.
Suscitatio Lazari nostræ mortis in-
teritum designat, F. 6. D. 4. C. 1.
p. 1.
Simonia, F. 3. Dom. 1. p. 3. F. 2. D.
4. part. 3. & 4.

T.

T *Abernaculorū festum quid*
significet, F. 3. Dom. Pals.
p. 1.
Templi interni renouatio quæ sit,
F. 4. D. Pals. C. 1. p. 1.
Temporalium rerum auditas, F. 6.
D. 1. Conci. 1. p. 5. Et Conci. 2.
p. 2.
Tenendus est Christus maximè ad
finem vitæ, Fer. 2. Pasch. Con. 3.
p. 4.
Tentari à demone cur Christus vo-
luerit, Dom. 1. Conci. 1. part. 2.
Gravius fuit Christo quam mors,
p. 1.
Tentatus Christus à demone hono-
ris sui periculū fieri passus est,
D. 1. C. 2. p. 1.
Tentandi occasiones diabolus cap-
tat, D. 1. C. 3. p. 2. Christum cur
tentaucrit, ibid. C. 1. p. 2.

- Tentare** diabolo quomodo vacet tanta tormenta sustinenti, D. 1. C. 5. p. 3.
- Tentationis** utilitas Dom. 1. Conc. 1. part. 3. Victoria in Dei verbo, part. 5.
- Testamentum** Christus in vltima cœna confecit, F. 5. in cœn. Domini, C. 3. p. 1.
- Testamentum** Christi cur nouum, ibidem.
- Testamentum**, vt valeat, tria debet habere, ibidem.
- Thomas** cur de Resurrectione dubitauerit, Dom. in oët. Pasch. C. 2. p. 2.
- Torcular** quid significet, F. 6. D. 2. C. 1. p. 3.
- Tormenta** impiorum, F. 5. D. 2. C. 2. p. 2.
- Transfiguratio** Christi in quadragesima cur proponatur, Dom. 2. C. 1. part. 1. Gustus fuit gloriæ, C. 2. p. 1.
- Transfiguratio** diuersa in Deum & diabolum, Dom. 2. Concio. 4. part. 4.
- In transfiguratione** cur Passionis mœtio facta sit, ibid.
- Tribulationibus** fiducia confirmanda, F. 2. Pasch. C. 2. p. 5.
- Tristitiæ**, quam ex pœnitentia suscipimus, contraria non est spiritalis lætitiæ, F. 4. Cin. C. 2. p. 3.
- Turris** charitatem significat, F. 6. D. 2. C. 1. p. 4.
- V.**
- V**Acandû internis, D. in oët. Pasch. C. 2. p. 2.
- Valerudo** ægra si patientia desit, ad sanctitatem non facit, F. 5. D. 2. C. 1. p. 1.
- Varietas** prosperi & aduersi ordinaria, Sabb. post Cin. p. 3.
- Vera** dicentes hominibus non placent, D. Pals. C. 2. p. 2.
- Verbum** Dei improbi auersantur, D. Pals. C. 2. p. 3.
- Verbum** Christi omnibus imperitendum, F. 6. Dom. 3. Conc. 1. part. 1.
- Verbi** Dei ministri vitæ sanctitatem & doctrinæ veritatem habeant, D. Pals. C. 1. p. 7.
- Vexari** animam à dæmone quid sit, F. 5. D. 1. part. 5.
- Victoria** læta post tentationem, D. 1. C. 5. p. 5.
- Videt** Deus suorum afflictiones. Sabb. post Cin. p. 2. Quæ à nobis aguntur, ibid. Omnia. Dom. 4. Conc. 4. p. 4.
- Visio** diuinæ essentiæ, Dom. 2. C. 2. p. 5.
- Vidua** consolanda, F. 5. Dom. 4. C. 1. part. 4. Quæ vera, ibidem.
- Viduarum** miseretur Deus, ibidem, part. 5.
- Vinea** quid significet, F. 6. D. 2. C. 1. p. 2.
- Vindex** peccatorum est Deus, F. 6. D. 2. C. 3. p. 1.
- Vindictam** de inimicis relinquere sibi vult Deus, F. 6. post Cin. Con. 1. part. 3.
- Virtutes** Theologales in tribus discipulis figurantur, Dom. 2. C. 1. part. 4.
- Visitationes** Dei interdum ab imperitis reputantur illusiones, Sabb. post Cin. p. 4.
- Vita** altera superest, vbi malis male, bonis bene erit, F. 2. D. 1. Con. 2. part. 2.
- Vitæ** & mortis occursum, F. 5. D. 4. Conc. 1. p. 1.

R E R V M.

Vitam nobis dedit Christus, F. 5. D.
 4. Conc. 1. Part. 6.
 Vlciscendæ iniuriæ naturalis cupiditas. F. 6. post Cin. Conc. 1. p. 1.
 Vlcisci se qui recusat, inglorius est apud homines. ibid.
 Vlciscens se, & actor & iudex idem est, quod ab omni ratione & iure alienum est. ibid. P. 3.
 Vlcisci se non licet Christiano, potest tamen apud iudicem causam de malo sibi illato tractare. ibid. Conc. 2. P. 2.
 Vltorem sibi Deum parat, qui se ipsum non vlciscitur. ibid.
 Umbra mortis quid. Sab. D. 4. p. 4.
 Vnguentum Magdalenæ cur pistillum appellatur. F. 2. maio. hebd. Conc. 1. p. 2.
 Vngit caput, id est Christum, qui eius passionem meditatur. F. 4. Ciner. Conc. 2. p. 5.
 Vngere caput, vide V. lauare.

Voluptas spiritalis suauissima est. D. 2. Conc. 3. p. 3. Pura & perennis. F. 6. D. 3. Conc. 3. p. 2. Terrena labore comparatur. F. 6. Do. 3. Conc. 3. p. 4. Cælestis vltro à Deo offertur. ibid.
 Vox Christi mortuos ad iudicium vocantis. F. 6. D. 4. Conc. 4. p. 3.
 Vtilitates ex inimicis. vide V. inimici.
 Vulgus Iudæorum ineptum. Fer. 3. Dom. 4. p. 5.
 Vulnere cur in Christi corpore post Resurrectionem D. in oct. Pasch. Conc. 2. p. 4.

Z

Zachæus diuersa via ac Centurio ad Christum peruenit. F. 5. post Cin. D. 4.
 Zelo Dei comedi quid sit. F. 2. Dominica 4. part. 5.

F I N I S.

Y Y

INDEX LOCORVM

SACRÆ SCRIPTURÆ QVI

in hoc opere, vel tractantur, vel aliqua
ex parte explicantur.

Aduerte Lector numerum paginarum à pagina 199. vsque ad paginam 305. errore fuisse iteratum in iplo opere; itaque ordine consecutiuo esse emendandum, & tanquam emendatum citari in hoc indice, ne fallaris.

¶ EX GENESI.

- Cap. 2. **I**NSPIRAUIT in hominem spiraculum vite, & factus est Adam in animam viuentem. pagina 681.
- 3 Quacunque hora comederis, morte morieris. 144.
- 3 Puluis es, & in puluerem reuerteris. Tractatur fuse. pag. 1. & 2. & 3. & 4.
- 3 Ecce Adam quasi vnus ex nobis. 200.
- 9 Maledictus Chanaan seruus seruorum erit fratribus suis. 130.
- 11 Celebremus nomen nostrum. 271.
- 18 Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis. & cinis. 24.
- 32 Si contra Dominum fortis fuisti, quanto magis contra homines preualebis? 129.
- 34 Nunciate patri meo vniuersam gloriam meam. 271.
- 37 Veni mittam te ad fratres tuos. Fratres meos quero. 231.
- Venite occidamus eum, & videamus quid somnia profint illi. 232.
- 41 Pro tantum regni solio te precedam. 367.
- 48 Dedit tibi partem vnā extra fratres tuos, quam tulisti de manu Amorrhæi in arcu meo. 314. fuse.
- 49 Simeon & Levi fratres, vasa iniquitatis bellantia. In consiliū eorum non veniat anima mea, & in ceteris illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio eorum quia dura, vide. ibid. & 315. & 359.

¶ Ex Exodo.

- Cap. 24. Quid clam as ad me? pag. 133.
- 32 Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere. 300.

Index locorum

34 Et ignorabat quod cornuta esset facies eius ex consortio sermonis Domini. 152.

¶ Ex Leuitico

Cap. 2. Nec quiequam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio Domini. pag. 651.

5 Nisi indicauerit, portabit iniquitatem suam. 285.

8 Doctrina siue manifestatio, & veritas. 481.

19 Nec coram caeco offendiculum ponas. 301.

19 Sancti eritis, quoniam ego Dominus Deus vester sanctus sum. pag. 49.

19 Argue eum, ne habeas super illo peccatum. 280.

26 Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam, sed & ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contra vos aduersus incedam, & percutiam vos septies propter peccata vestra. 26.

¶ Ex Numeris.

Ca. 16. Nos enim, qui sumus, neque contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum. 287.

¶ Ex Deuteronomio.

22 Non induetur vir veste feminea, neque mulier veste virili. 229.

28 Aduena qui versatur in terra tecum, ascendet super te, eritque sublimior tu autem descendes: erisq; inferior, ipse foenerabit tibi, & tu non foenerabis ei, ipse erit in caput, & tu in caudam. 225.

32 In dextera eius ignea lex, & qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. 353.

¶ Ex libro Iudicum.

8 Surge, & interfice eos. pag. 266.

9 Quod me facientem videritis, id facite. 264.

14 De comedente exiuit cibus, & de forti exiuit dulcedo. Quid dulcius melle? Quid fortius Leone? 625. & 626.

¶ Ex libro 1. Regum.

Cap. 2. Qui honorificauerit me, glorificabo eum, qui autem contempnit me, erunt ignobiles. pag. 286.

Erat autem peccatum puerorum grande, quia retrabebant homines a sacrificio Dei. 392.

10 Mutaberis in virum alt erum. 417.

13 Necessitate compulsus feci, honorare me coram populo. 276.

Porro

Sacra Scriptura.

- 15 Porro triumphator in Israel non parceret, nec pœnitentia flectetur.
pag. 109.
- 17 Pascebat servus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel vrsus,
& tollebat arietem de medio gregis, & prosequabatur eos, & percu-
tiebam. & tollebam, eruebamq; de ore eorum. 134
- 18 Conglutinata est anima Ionathæ animæ David, & dilexit eum Io-
nathas quasi animam suam, nam expoliavit se Ionathas tunica qua
erat indutus. 601
- 20 Quid feci quæ est iniquitas mea & quod peccatum meum in patrẽ
tuum quia querit animam meam? 479
- 25 Cum constituerit te Dominus ducem super Israel, nõ erit tibi in sin-
gulum quod ipse te vltius fueris. 35
- Erat Nabal ebrius nimis, & non indicavit ei Abigail verbum pusil-
lum, diluculo autem, cum digessisset vinum, ei indicavit verba hæc.
pag. 281.
- Et mortuum est cor eius intrinsecus, & factum est quasi lapis. 211.
& 184.
- 31 Euagina gladium tuum, & percutite me, ne forte veniant incircun-
cisi isti, & interficiant me, illudentes mihi. 67

¶ Ex libro 2. Regum.

- Cap. 1. Et præcepit David vt docerent filios Iuda arcum, sicut scriptum est
in libro iustorum. 15
- Quomodo ceciderunt robusti, & perierunt arma bellica. 459
- 12 Deus etiam transulit peccatum tuum, non morieris. 276
- 15 Et manẽ consurgens Absalon stabat iuxta introitum portæ in via,
& omnem virum qui habebat negotium, vocabat Absalon ad se, &
& cum accederet ad eum homo, & salutaret illum, extendebat ad eũ
manum suam, & extendens osculabatur. 197
- 23 David sedens in Cathedra, quasi vermiculus ligni tenevrimus. pa-
gina 42.
- 24 Dic Angelo percutienti, vt cesset. 210

¶ De libro 3. Regum.

- Ca. 13. Quicunque volebat, implebat manum suam, & fiebat sacerdos ex-
cellorum. 111. & 392
- Veruntamen primum mihi facito ex ipsa farinula subcinericium panẽ
parvulum, & adfer ad me; tibi autem, & filio tuo facies postea.
- 17 Etiam ne Domine viduam apud quam vicinque sustentor, affli-

Index locorum

- xiſſi vt tolleretur filium eius? Domine, Deus meus, reuertatur (obse-
cro) anima huius pueri in viscera eius. 430
- 27 Inuenit seruus tuus cor suum, vt oraret te. 156

¶ Ex libro 4. Regum.

- Ca. 17. Et cum Dominum colerent, dijs quoque suis seruiebant, &c. fuerunt
quidem gentes ista timentes Dominum, sed nihilominus & idolis
suis seruientes. 322
- 25 Cum ergo vertisset se, & abiret indignans, accesserunt ad eum serui:
Pater eius rem grandem dixisset tibi Propheta, facere debueras, quan-
to magis, quia nunc dixit tibi: Lauare, & mundaberis. 281

¶ Ex 2. libro Paralipomenon.

- Ca. 16. Egrotauit labore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua
qua fuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. pa-
gina 442.
- 35 Perrexit vt dimicaret in campo Mageddon. 613

¶ Ex libro Tobie.

- Cap. 4. Fiducia magna erit elemosyna facientibus illam, elemosyna à mor-
te, & à peccato liberat, & non patietur ire in tenebras. 183
- Si exiguum tibi fuerit, etiam de exiguo impetiri stude. 274
- 8 Filij quippe sanctorum sumus. 121

¶ Ex libro Esther.

- Ca. 15. Valde mirabilis es, Domine, & facies tua plena est gratiarum. pa-
gina 71.

¶ Ex libro Iudith.

- Cap. 9. Dominus Deus Patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defen-
sionem alienigenarum qui violatores extiterunt in coinquinatione
sua, & denudauerunt femur virginis, &c. qui zelauerunt zelum tuum,
subueni quaeso. 315

¶ Ex libro Iob.

- Cap. 2. Adhuc permanes in simplicitate tua: benedic Deo, & morere. pa-
gina 68.

Clamo

Sacra Scriptura.

- 3 Clamo ad te, & non exaudis me. 134
- 8 Hodie est sœnum, & cras in clibanum mittitur. 426
- 9 Nam si peccaueris, quid ei nocebis? 53
- Si abierit, non intelligam, & si venerit, non cognoscam.
- 10 Memento (quaso) quidd sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me. 6
- 16 Operui in cinere carnem meam. 4
- 19 Scio, quodd Redemptor meus uiuit, & in nonissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum Saluatorem meum: quem uisurus sum ipse, & oculi mei conspecturi sunt; reposita est hæc spes mea in sinu meo. pagina 668.
- 25 Homo putredo, & filius hominis uermis. 2
- 26 Columnæ cali contremiscunt, & pauent ad nutum eius: & quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri? pagina 107.
- 26 Obstetricante manu eius, eductus est coluber tortuosus. pagina 335.
- 26 Spiritus eius ornanit celos. 688
- 27 Hæc est hæreditas uolentorum, quam ab omnipotente suscipient: si comportauerit quasi terram argentum, & sicut lutum præparauerit uesimenta: præparabit quidem, sed insus uestietur illis. pagina 364.
- 28 Trahitur sapientia de occultis. 273
- 29 Quando splendebat lucerna eius supra caput meum, & Deus erat in secreto tabernaculi mei, quando petra fundebat mihi riuos olei, & lanabam butyro pedes meos. 56
- 30 Scio, quodd morti trades me, ubi constituta est domus omni uincenti pag. 452.
- Ab infantia creuit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum. 455
- 31 Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & exultavi quodd inuenisset eum malum. 212.
- 31 Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea: si negavi, quod volebant pauperibus: & oculos uiduæ spectare feci. pagina. 212.
- 31 Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celauit in sinu meo iniquitatem meam. 260

Index locorum

- 37 *Vini Domini qui abstulit iudicium meum à me; quia dum super-
est halitus in me donec deficiam, non recedam ab innocentia mea: in-
sificationem quam cepi tenere, non deferam.* 56
- 38 *Cum melaudarent astra matutina, & inbilerent omnes filij Dei.*
pag. 472.
- 39 *Nunquid ad praeceptum tuum elenabitur aquila? & in arduis po-
net nidum suum, in petris manet atque in proruptis silicibus commo-
ratur.* 535
- 40 *Nunquid illudes ei quasi ani, aut ligabis eum ancillistuis.* pag. 61.
& 85.
- 40 *Ecce spes eius frustrabitur eum, & videntibus cunctis precipitabi-
tur.* 75
- 40 *An extrahere poteris Leniathā hamo & fune ligabis linguam eius?*
pagina 94.
- 40 *Virtus eius in lumbis eius, & fortitudo eius in umbilico ventris
eius.* 253
- 40 *In secreto calami dormit, in locis humentibus.* 268
- 41 *Halitus eius prunas ardere facit, & de ore eius flamma egreditur.*
pag. 687.
- 41 *Corpus illius quasi senta fusilia & compacta. squamis se prementib-
us una uni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit, per eas
una alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.* 265
- Non est potestas quæ comparetur ei super terram, qui factus est ut nul-
lum timeret, omne sublime videt: ipse est rex super vniuersos filios su-
perbiæ.* 59. & 60

¶ Ex Psalterio.

- Psal. 2. Astiterunt reges terræ & principes conuenerunt in vnum aduer-
sus Dominum, & aduersus Christum eius.* 547
- Totus fere psalmus secundus explicatur.* ibid. & pag. 549
- 7 *Domine Deus meus in te speravi, saluum me fac ex omnibus perse-
quentibus me, & libera me, ne quando rapiat ut lea, animam meam
dum non est qui redimat.* 134
- Conuertetur dolor eius in caput eius.* 346
- 12 *Illumina Domine oculos meos, ne quando obdormiam in morte.* pa-
gina 619.
- 15 *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* 637
- Usque ad noctem increpauerunt me renes mei.* 59
- De

Sacra Scriptura.

- 16 De vultu tuo iudicium meum prodeat, oculi tui videant equitatem. 38
- 21 Ego autem sum vermis, & non homo: opprobrium hominum & abiectio plebis. 478
- Foderunt manus meas, & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea. 217. & 478.
- 22 Virga tua & baculus tuus ipsa me consolata sunt. 524
- 23 Quis ascendet in montem Domini aut quis stabit in loco sancto eius? pag. 161.
- 24 Vniuersaria Domini misericordia & veritas. 3
- Respice in me, & miserere mei. 147
- 26 Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. 445
- 27 Iniquitates meae sicut onus graue granatae sunt super me. 149
- 29 Ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius. 134
- Concidisti sacrum meum, & circumdedisti me latitia. 637
- 30 Ego dixi in excessu meo, proiectus sum a facie oculorum tuorum. pagina 29.
- 30 Quam magna multitudo dulcedinis tuae? 95. & 173
- 31 Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea dum clamarem tota die. pagina 254.
- 32 Et spiritu oris eius omnis virtus eorum. 688
- 33 Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. 117
- 35 Apud te est fons vitae. 167
- 36 Noli emulari in malignantibus, diffuse. 207
- Iunior fui etenim senni & non vidi iustum derelictum. 362
- 37 Ego in flagella paratus sum, & dolor meus, &c. 584
- 39 Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. 70
- 41 Et fluctus tui super me transferant. 126
- Situit anima mea ad Deum fontem vitæ, quando veniam ante faciem tuam? 316
- Apud me oratio Deo vitæ meae. 157
- 43 Oblinisceris inopia nostra, & tribulationis nostræ: adhæsit in terra venter noster. 134
- 44 Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua. 264
- Sagitta tua acuta, populi sub te cadent in corda inimicorum regis, ibid. & 297. & 423.

Index locorum

Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & contempniet rex de-	
corem tuum.	131
Omnis gloria filiae regis a bintus.	166
48 Vocauerunt nomina sua in terris suis.	271
Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est, &c. pa-	
gina 178.	
49 Si esuriero, non dicam tibi, meus enim est orbis.	95
Existimasti inique quod ero tui similis, arguam te & statuam contra fa-	
ciem tuam.	347
50 Et peccatum meum contra me est semper.	149
51 Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? tota die iniu-	
stitiam cogitauit lingua tua, sicut nonacula fecisti dolum. pagi-	
na 284.	
52 Confringet ossa eorum qui hominibus placent.	17
54 Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.	73
57 Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum infringet	
Dominus.	40
Supercecidit ignis, & non viderunt Solem.	413
Latabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sangui-	
ne peccatoris.	221
58 Si vero non fuerint saturati, & murmurabunt.	217
61 Nonne Deo subiecta erit anima mea?	81
67 Principes Zabulon, & principes Nephtalim.	271
68 Fiat eis mensa eorum coram ipsis in laqueum.	518
68 Placebit Deo super vitulum nouellum cornua producentem, & vn-	
gulas.	560
68 Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.	pagi-
na 57.	
68 Quae non rapui tunc exolvebam.	89
70 Nec coninebit in ira sua misericordias suas.	134
71 Indicabit pauperes populi saluos faciet filios pauperum.	296
72 Existimabam vt cognoscerem hoc labor est ante me donec intrem	
in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eorum. pagi-	
na 104.	
Quam bonus Israel Deus ijs qui recti sunt corde: mei autem pene mori	
sunt pedes. pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pa-	
tem peccatorum videns.	206. & 207
73 Tu confregisti capita draconis; dedisti enim escam populis Aethio-	
pum.	

Sacra Scriptura.

pum.	85
Superbia eorum qui te oderunt Domine ascendit semper.	pagi- na 86.
74 Calix in manu Domini, bibent omnes peccatores terræ.	201
75 Reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi.	354
76 In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua non cognoscuntur.	372. & 57
77 Tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni: misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & iram & tribulationem immisiones per Angelos malos.	116. & 309
79 Vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam, & singularis aper depastus est eam.	226
80 Exaudiui te in abscondito tempestatis.	132
Testimonium in Ioseph posuit illud, linguam quam non nouerat audiuit, dinertit ab oneribus dorsum eius, manus eius in cophino seruierunt.	635
Solus inter mortuos liber.	637
83 Beatus vir cuius est auxilium ab te.	173
Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum?	164. & 66
87 Omnes fluctus tuos induxisti super me.	126
89 Latati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala.	509
Anni nostri sicut aranea meditabuntur.	426
Quis nouit Domine potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare?	107
96 Confitemini memoriæ sanctificationis eius.	514
100 Misericordiam & iudicium cantabo tibi.	3
101 Ossa mea sicut cremum aruerunt, quia oblitus sum comedere panem meum.	350
102 Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.	50
Quomodo miseretur pater filiorum misertus est Dominus timentibus se, quoniam ipse cognouit signum nostrum, recordatus est quoniam pulvis sumus.	6
103 Qui respicit terram, & facit eam tremere, qui tangit montes, & fumigant.	235
103 Draco iste quem formasti ad illudendum eis.	85
Petræ refugium herinacæ.	676.
	In ser-

Index locorum

104	In seruum vendatus est Ioseph, humiliauerunt in compedibus pedes eius. ferrum pertransiit animam eius.	635
	Et vocaui famem super terram, vide ad longum.	309
105	Immolaerunt filios suos & filias suas demonijs.	196
106	Omnem escam abominata est anima eorum. appropinquaerunt usque ad portas mortis.	351. & 493
	Omnis sapientia eorum denodata est, clamaerunt ad Dominum in tribulatione sua.	132
108	Fecit procellam in auram & siluerunt fluctus eius & letati sunt quia siluerunt, & deduxit eos in portum voluntatis eorum.	pagina 55.
108	Posuerunt mihi mala pro bonis & odium pro dilectione mea.	pagina 479.
118	Meditabor in iustificationibus tuis quia in ipsis viuificasti me.	pagina 75. & 90.
118	Auerte oculos meos ne videant vanitatem.	88
	Præueni in maturitate & clamaui.	133
	Conspice timore tuo carnes meas.	193
	Tabescere me fecit zelus meus, fusa tractatur.	395
118	Consideraui vias meas & conuersti pedes meos in testimonia.	pagina 476.
	Os meum aperui & attraxi spiritum.	680
131	Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestra non confundentur.	113
140	Ad excusandas excusationes in peccatis.	260
143	Benedictus Deus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.	14. & 73. & 90
144	Voluntatem timentium se faciet.	30
	Memoriam abundantie suauitatis tue eructabunt.	686
145	Dominus illuminat cæcos.	402
146	Non in equo neque in tibijs viri beneplacitum erit ei.	567
148	Spiritus procellarum quæ faciunt verbum eius.	310

Ex libro Prouerbiorum.

Cap. 1.	Deglutiamus eum, sicut infernus viuentem.	104
1	Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur, & moluntur fraudes contra animas suas.	501
1	Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam & non fuit qui aspice	

Sacra Scriptura.

- aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas
neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo. 145. & 148.
- 2 Qui latantur cum male fecerint. 139. & 184.
- 3 Honora Dominum de tua substantia, & implebuntur frumento hor-
rea tua, & vino torcularia redundabunt. 179.
- 5 Nouissima autem illius amara sicut absinthium. 171.
- 9 Noli arguere derisorem, ne oderit te. 280.
- 9 Aquæ furtivæ dulciores. 369.
- 12 Viscera impiorum crudelia. 212. & 435.
- 13 Vult & non vult piger. 147.
- 14 Cor, quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudia eius non misce-
bitur extraneus. 10.
- 14 Extrema gaudij luctus occupat. 328.
- 15 Oculi quidem Domini omni loco contemplantur bonos & ma-
los. 246.
- 16 Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugna-
tore urbium. 42.
- 16 Diminatio in labijs regis: in indicio non errabit os eius. 190. & 562.
- 18 Peccator enim cum in profundum malorum venerit, contemnit. pa-
gina 247.
- 19 Fœneratur Deo qui miseretur pauperis. 322.
- 20 Suavis est homini panis mendacij, & postea implebitur os eius cal-
culo. 369.
- 22 Melius est nomen bonum quam divitiæ multæ. 282.
- 23 Ingreditur blandus, & mordebit ut coluber, & quasi regulus vene-
na diffundet. 171.
- 23 Ne intuearis vinum quando flarescit, & cum splenduerit in vitro
color eius. 202.
- 25 Melinuenisti, comede quantum tibi sufficit, ne satius evomas il-
lud. 663.
- 26 Verba irrisoris quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris,
qui tamen si fuerit deprehensus, dicit, ludens scio. 285.
- 26 Dixit piger, leo est in via, & leona in numeribus. 629.
- 27 Animæ enim esurienti etiam amara dulcicia esse videntur. pa-
gina 78.
- 27 Vidisti hominem sibi sapientem videri, magis illo spem habebit in-
sapientis. 115.
- 28 Qui abscondit scelera sua, non dirigitur. 257.

Index locorum

- 29 Puer qui dimittitur voluntati suae confundet matrem suam. 244.
 30 Oculum qui subsannat patrem & qui despicit partum matris suae
 effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filii aquilae.
 pag. 298.
 30 Stultissimus sum virorum. 398.
 33 Cibaria, & virga & onus asino, panis & disciplina & opus ser-
 no. 390.

¶ Ex libro Canticorum.

- Cap. 1. Trahe me post te in odorem vnguentorum curremus. 424.
 2 Sub umbra illius, quem desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis
 gutturi meo. 534.
 2 Veni columba mea in foraminibus petrae, in caverna maceria 677.
 3 Inueni quem desiderat anima mea, tenui eum, neque dimittā. 543.
 3 Videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater
 sua in die desponsationis eius & letitiae. 570.
 5 Oculi eius sicut columbae super riuulos aquarum, quae lacte sunt lo-
 ta, & resident iuxta fluentia plenissima. 65.
 7 Dixi: ascendam in palmam & colligam fructus eius. 574.
 8 Pone me signaculum supra cor tuum, vt signaculum supra brachium
 tuum. 15.
 8 Sub arbore mali suscitauit te, ibi violata est genitrix tua. 430.
 8 Lampades eius lampades ignis atque flammarum. 443.
 8 Fortis vt mors dilectio, dura sicut infernus amulatio, aquae multae
 non potuerunt extinguere charitatem. 531.

¶ Ex libro Sapientiae.

- Cap. 2. Quod infirmum est, inutile inuenitur. 34.
 2 Excecauit enim eos malitia ipsorum. 184.
 2 Contumelia & tormento interrogemus eum, morte turpissima con-
 demnemus eum. 194. & 232.
 2 Si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. 222.
 2 Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius
 operibus nostris, & improprie nobis praecepta legis, promittit se scie-
 tiam Dei habere & Filium Dei se nominat. 232. & 550.
 2 Fruamur bonis quae sunt, & vtamur creatura tanquam in inuenture
 celeriter, vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non pra-
 tereat nos flos temporis. 247.
 2 Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam nugaces estimati
 sumus ab illo. 555.

Venient

Sacra Scriptura.

- 4 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & eraduent illos ex adverso iniquitates ipsorum. 239.
- 5 Ecce quomodo corruptati sunt inter filios Dei. 106.
- 5 Sicut scintilla in arundinetis discurrent. 165.
- 5 In paucis vexati, in multis bene disponentur. 218.
- 5 Prudentes turbabuntur timore horribili & mirabuntur in subitatione insepulta salutis dicentes intra se penitentiam agentes & præ angustia spiritus gementes, hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum nos insensati, &c. 221. & 502.
- 6 Iudicium durissimum ijs, qui præsumunt, fiet. 96.
- 6 Audite ergo reges & intelligite discite iudices finium terra, quoniam data est a Domino potestas nobis, & varius ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur, quoniam cum essetis ministri regni eius, non rectè iudicastis. 229.
- 7 Sapientia lucis comparata invenitur prior, illi enim succedit nox; sapientiam autem non vincit malitia. 50.
- 8 Proposui hanc adducere mihi ad conviuandum sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit alloquutio cogitationis & tedium me. Intrans in domum meam conquiescam cum illa, non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius. 172.
- 10 Incredibilis anima memoria stans figmentum salis. 25.
- 10 Sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit discretas. 260.
- 12 Iudicat enim cum tranquillitate. 113.
- 14 In magno vinientes inscitia bello tot & tam magna mala pacem appellant. 63.
- 16 Neque herba neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo qui sanat omnia. 137.
- 16 Non natiuitatis fructus pascit homines, sed tuus Domine sermo. pag. 492.
- 17 Vinculis tenebrarum & longa noctis compediti, inclusi sub telluris fugitivi. 474.
- 18 Sanctis tuis maxima erat lux. 475.

¶ Ex libro Ecclesiastici.

- Cap. 1. Fons enim sapientia Verbum Dei in excelsis. pag. 333.
- 2 Inveni in omnibus vanitatem & afflictionem spiritus & nihil permanere sub Sole. 328.
- Sustine.

Index locorum.

2	Sustine sustentationes Dei.	56.
2	Risum reputavi in errore, gaudio dixi, quid frustra deciperis.	151.
3	Cor durum male habebit in nouissimo.	101. & 183.
5	Et si enim multe sunt opes, multi sunt, qui comedunt eas.	213.
5	Altissimus est patiens redditor.	236.
6	Amicus fidelis protectio fortis, qui autem inuenit illum, inuenit thesaurum.	27.
7	Ne impiè agas multum, & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.	184.
7	Inueni amariorem morte malierem.	202.
7	Noli esse iustus multum, neque plus sapias, quam necesse est: ne forte obstupescas.	246.
7	Cor stultorum ubi letitia, cor autem sapientum ubi est tristitia.	p42. 436.
9	Sunt iusti atque sapientes, & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo an odio, aut amore dignus sit, sed omnino in futurum seruantur incerta, eo quod vniuersa æque veniant iusto, & impio, bono & malo, &c.	103.
9	Vinum noui amicus nouus, veterascet, & cum suauitate bibes illud.	227.
9	Sunt iusti atque sapientes, quorum opera in manu Domini.	387.
10	Musce morientes perdunt suauitatem vnguenti.	262.
11	Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.	180.
11	Prius quam interroges, non vituperes quenquam, & cum interrogaueris, corripe iuste.	198.
12	Cuncta, quæ faciunt, adducit Deus in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum sit.	96.
14	In pecunia eius alius luxuriabitur.	394.
15	Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.	230.
15	Reliquit illum in manu consilij sui.	ibidem.
15	Cibabit illum pane vitæ & intellectus.	350. & 492.
17	Vnicuique mandauit Deus de proximo suo.	28.
24	Accedite ad me, qui concupiscitis me & à generationibus meis adimplemini: Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel, & fauor. Memoria mea in generatione seculorum qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitiunt.	172. & 331.
		Hereditas

Sacra Scriptura.

24	Hereditas mea super mel, & fauum.	629
26	In filia non auertente se firma custodiam, & ne mireris, si te neglexerit.	334
26	Mulier sensata, & tacita non est immutatio crudite animæ.	443
28	Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & seruus peccata illius seruabit. Homo homini reſeruat iram, & à Deo querit medelam, ipſe dum caro ſit reſeruat iram, & propitiationem petit à Deo. Latè tractatur.	43
30	Lacta ſilium, & pauentem te faciet, lude cum eo, & contriſtabit te. Non des illi poteſtatem in iuuentute.	244
33	Si eſt tibi ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua, quaſi fratrem, ſic eum tracta.	28
33	Ne dederis alij poſſeſſionem tuam; melius enim eſt, vt filij tui rogent te, quam reſpicere ad manus illorum.	244
34	Qui ieiunat in peccatis ſuis, & iterum eadem facit, quid proficit humiliando ſe?	13
35	Qui enim conſeruat legem, multiplicat orationem.	159
35	Lachrymæ viduæ ad maxillas descendant, & exclamatio eius ſuper deducentem eas.	429
38	A triſtitia feſtinat mors, & cooperit virtutem.	435
41	Bonæ vitæ numerus dierum, bonum autem nomē permanebit in æternum.	282
41	Hoc indicium à Domino omni carni.	8
	¶ Ex Iſaia.	
Cap. 1.	Filios enutriti & exaltati, ipſi autem ſpreuerunt me.	276
	Regionem veſtram coram vobis alteri deuorant.	273
	Hec conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.	pagina. 465
3	Dominus venit ad indicandum cum ſenioribus populi ſui.	27
3	Vos enim depaſti eſtis vineā meā, rapina pauperū in domo veſtra.	112
3	Et effeminati dominabuntur eis.	148
8	Corruet & eſuriet & cum eſurierit iraſcetur & maledicet regi ſuo & Deo ſuo & ſuſpiciet ſuſum & ad terram intuebitur, & ecce tribulatio & tenebræ diſſolutio & anguſtia & caligo, &c.	93
8	Pro eo quod abiectio populus iſte aquas Siloe quæ vadūt cum ſilentio.	pagina. 406
9	Delectabitur in multitudine pacis, & pacis non erit ſinis.	658
10	Aſſur virga furoris mei.	514
	22 Non	

Index locorum

- 11 Non secundum oculorum visionem iudicabit, nec secundum auditum aurium audiet, sed iudicabit in equitate, & arguet pro mansuetis terræ. 288. & 296
- 11 Erit sepulchrum eius gloriosum, erit sepultura eius honor. 611
- 11 Erit iustitia cingulum lumborum eius. 655
- 12 Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. 141. & 406
- 14 Ero similis altissimo. Vide multa de hac re. 47
- 14 Et pascentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requiescent, & interficiam infame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam. 388
- 16 Vinum in torculari non calcabit, qui calcare consueverat, vocem calcantium abstuli. 227
- 16 Emitte agnum Domine, Dominatorem terræ ad montem filie Sion de petra deserti. 136
- 19 Concurrunt quidem Egypti adversus Egyptios. 266
- 22 Et vocavit Dominus in die illa ad sletum, & ad planctum, ad caluitum, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium & letitia occidere vitulos, & angulare arietes, & comedere carnes, & bibere vinum: comedamus & bibamus, cras enim moriemur. 11
- 22 Et reuelata est in auribus meis vox domini exercituum, si dimittetur iniquitas hæc vobis, donec moriamini, dicit Dominus. 11
- 25 Absorget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, fugiet dolor & gemitus. 218
- 25 Quia factus est fortitudo pauperis, fortitudo egeni in tribulatione sua, spes à turbine, &c. 296
- 25 Precipitabit mortem in sempiternum. 671
- 26 Vivent mortui, interfecti mei resurgent, expergiscimini, & laudate qui habitatis in pulvere, qui a vos lucis, vos tuus. 671
- 27 Mulieres à spectaculo venientes docete eam, non enim est populus habens intelligentiam. 649
- 28 In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi sui, & spiritus iudicii sedenti super iudicium, & revertentibus de bello ad portam. 516
- 28 Respicite laßum, hæc est mea requies, & hoc meum refugium. 101
- 28 Qui ablactati estis à lacte, qui annulsi ab uberibus, tribulationem super tribulationem spectate, & spem super spem. 175
- 28 Expecta, reexpecta, manda, remanda, modicum ibi, modicum ibi. 148
- 29 Ecce

Sacra Scriptura.

- 29 Ecce ego addam, & admirationem faciam populo huic miraculo grā-
di & stupendo: peribit enim sapientia à sapientibus, & c. Vt qui
profundi estis corde, vt à Domino abscondatis consilium, & c. defecit
qui praualebat, consummatus est illisor, & c. Multa eiusdem ca-
pitis. 551
- 29 Et addent mites in Domino letitiam, & pauperes homines in sancto
Israel exultabunt. 588
- 30 Hæc dicit Dominus Deus, sanctus Israel: cum reuerſus ingemueris,
ſaluus eris, & ſcies vbi fueris, quia conſidebas ſuper vanis. 587
- 30 Et comminuetur ſicut conteritur lagenâ ſiguli cōtritione perualidâ, &
non inuenietur deſegmentis eius reſta, in qua porietur igniculus de
incendio, aut hauriatur parum aquæ de fœnea. 235
- 30 Populus enim ad iracundiam pronocans eſt, & filij mendaces, filij no-
lentes audire legem Dei, qui dicunt vidētibz, nolite videre, & aſpi-
cientibus, nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt: loquimini nobis
placencia, videte nobis errores. 260
- 30 Expectat Dominus, vt miſereatur veſtri, & exaltabit, & c. 113
- 33 Quis ex vobis poterit habitare cum igne deuorante? 108. & 223
- 34 Et occurrent Dæmonia, onocentaurus, & pilofus: clamanit alter ad
alterum. 265
- 35 Fugiet dolor & gemitus, quæ prima abierunt, & non eſurient, neque
ſitient, nec cadet ſuper illos Sol aut æſtus vllus. 161
- 35 Dicite puſſanimis, confortamini, & nolite timere: ecce Deus veſter
vltionē adducet retributionis, Deus ipſe venit, & ſaluabit nos. 115
- 35 Tunc aperientur oculi cæcorum.
- 35 Incubilibz, in quibz dracones prius habitabant, orietur viror calami
& iunci. 514
- 38 Dum adhuc ordiret, ſuccidit me. 427
- 40 Quis conſiliarius eius fuit, & oſtendit illi cū quo injit conſilium. 318
- 40 Sicut paſtor gregem ſuam paſcet, in brachio ſuo congregabit agnos, &
in ſinu ſuo lenabit, ſetas ipſe portabit. 522
- 42 Gloriam meam alteri non dabo. 15
- 45 Sicut ouis non aperuit os ſuum. 105
- 46 Ego dixi, in vanū laboraui, ſine cauſa & vanē fortitudinem meam
conſumpſi. 205
- 46 Audite me domus Iacob, quī portamina à me vtro, qui geſtamina à me
vulua: ego feci, ego ſeram, ego portabo, at que ſaluabo. 596
- 49 Eos qui indicauerunt te, ego iudicabo. 96

Index locorum

50	Posui faciem meam ut petram durissimam.	507
51	Erit vox laudis in medio tui Hierusalem.	582
51	Audite me, qui scitis iustum, populus meus: lex mea in corde eorum, nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuatis, sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis, & sicut lanam, sic denorabit eos tineæ.	263
52	Non adijciēt ultra ut pertransseat per te incircumcisus, & immundus.	514
53	Sicut ovis, non aperiet os suum.	105
53.	Et nos reputauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum: non erat ei species, neq; decor.	217
53	Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & saturabitur.	318
53	Si posuerit pro peccato, animam suam, videbit semen longæuum.	567
55	Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, gemit absq; argento.	327
56	Adducam eos in montem sanctum meum, & lætificabo eos in domo orationis meæ.	161
58	Quare ieiunauimus, & non aspexistis: humiliauimus animas nostras, & nescistis.	13
58	Nunquid tale est ieiunium, quod elegi? nolite ieiunare sicut vsq; ad hanc diem.	14
58	Ecce ad contentiones & lites ieiunatis, & percutitis pugno impiè, & omnes debitores vestros repetitis.	32
58	Quasi tuba, exalta vocem tuam.	74
58	Vocaberis edificator sepium, auertens semitas in quietem.	226
61	Spiritus Domini super me, eò quod vnixerit me.	396
63	Quasiui, & non fuit qui adiunaret, & saluauit mibi brachium meum, & indignatio mea auxiliata est mibi, calcanei eos in ira mea, & aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinari.	459
63	Et factus est eis in salutem ex omni tribulatione eorum, non legatus, nec angelus, sed ipse Dominus saluabit eos, eò quod diligeret illos, & parceret eis.	317
65	Serui mei comedent, vos autem esurietis, serui mei gaudebunt, vos autem præ dolore & confusione ululabitis.	32
65	Ius prophanum in vasīs eorum.	323

¶ Ex Hieremia.

Ca. 1. Virgam vigilantem ego video.

111

1. Verterunt

Sacra Scriptura.

1	Verterunt ad me tergum, & non faciem.	20
2	Vide, quia malum & amarū est offendisse te Dominum Deū tuū.	10
2	Transite ad insulas cæthim, & videte: & in Cedar mittite, & considerate vehementer, & videte, si factum est huiusmodi, si mutauit gens Deos suos, & cerē ipsi non sunt Dij.	127
2	Foderunt sibi cisternas dissipatas, me autem dereliquerunt fontē aque viue.	328
2	Quid tibi vis, vt bibas aquam turbidam?	329
4	Sireuerteris Israel, ait Dominus, ad me conuertere, si abstuleris offendicula tua à facie mea, non commoneberis.	23
4	Sapientes sunt vt faciant malum, bonum autē facere nescierunt.	254
4	Intuitus sum, & non erat homo.	148
5	Equi insanientes in fæminas.	247
6	Constitui super vos speculatores: audite vocem tubæ.	74
6	Defecit sufflatorum: in igne consumptum est plumbum, frustra conflauit conflatior: malitiæ eorum nō sunt consumptæ: argentum reprobum vocat eos, quia Dominus proiecit illos.	125. & 481
7	Recta facite studia vestra.	16
7	Manē consurgens, & mittens ad vos omnes seruos meos prophetas, & noluerunt audire me: neque inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt cernicem suam, & peius operati sunt, quā patres eorū.	230
7	Percussi eos & non doluerunt.	435
8	Curabant ad ignominiam, contritionem filia populi mei, dicentes, pax pax, cum non est pax.	258
11	Ego sicut Agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.	105
11	Et Diem hominis non desideravi.	499
11	Ex ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam.	563
12	Facta est mihi hereditas mea quasi leo in sylua, dedit contra me vocem.	ibidem.
14	Expectatio Israel saluator eius in tempore tribulationis, quare vt coluus futurus es in terra?	636
15	Aquæ eius fideles sunt.	326
15	Propter multitudinem iniquitatis tuæ dura facta sunt peccata tua, pessima plaga tua rennuit curari.	184
15	Qui separauerit preciosum à vili, quasi os meum erit.	192
17	Perdix fouet, quæ nō peperit, fecit diuitias & nō in iudicio, &c.	394
23	Furatur verba vniūsq; à proximo suo.	645
23	Neque Deus de longinquo ego sum.	54

Index locorum

24	Si ieiunarint, non exaudiam preces eorum.	14
32	Reges eorum, principes eorum, & prophetae eorum viri Iuda, & habitatores Hierusalem, & verterunt ad me terga, & non facies.	20
36	Auferam à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.	537
48	Ego scio ait Dominus superbiam eius, & quod non sit iuxta eam virtus eius, &c.	203
48	Nequaquam calcator vnae solitum Celenfina cantabit.	227
49	Ignis, & sulphur, & spiritus procellarum, pars calicis eorum.	201
50	Recedite de medio Babylonis.	674
51	Curauimus Babylonem, & non est sanata, derelinquamus eam.	125
¶ Ex Threnis.		
Ca. 1	Filij mei ducti sunt in captiuitatem: propterea ego plorans, & oculus meus deducens lachrymas.	460
3	Saturabitur opprobrijs.	478
3	Diuisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiae populi mei.	432
4	Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum, candidiores Nazarei eius nix, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores, denigrata est super carbones facies eorum.	177
4	Qui vefcebantur voluptuose, interierunt in vijs, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercorea.	248
5	Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur.	21
5	Quare in perpetuum obliuisceris nostri, derelinques nos in longitudine dierum?	134
¶ Baruch.		
	Stellae dederunt lumen suum.	432
¶ Ex Ezechiele.		
Ca. 7	Ponam contra te omnes abominationes tuas.	255
7	Et violabunt arcanum, & introibunt in illud emissarij, & contaminabunt illud.	307
9	A sanctuario meo incipite.	110
9	Dereliquit Dominus terram, & Dominus non videt.	54
9	Signa Thau super frontes virorum gementium, & dolentium mala, quae fiunt in Hierusalem.	432
13	Qui viuificant animas, quae non viuunt.	303
14	Propheta cum deceperit, ego Dominus decepi illum prophetam, &c. & ego respondebo ei in immunditia.	304
		Diuisiſſi

Sacra Scriptura.

- 16 *Dirigisti pedes tuos omni transeunti.* 577
- 22 *Quasi de eis virum, qui interponeret se, & staret aduersus me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni, & effudi super eos indignationem meam.* 148
- 28 *Producam ergo de medio tui ignem, qui deuoret te, & dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te: omnes qui viderint te, obstupescant super te, nihili factus es, & nunc eris in perpetuum.* 92
- 32 *Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris, & dormies cum interfectoris gladio.* 92
- 32 *Quod pulchrior es, descende, & dormi cum incircumcisis.* 94
- 32 *Ibi principes aquilonis, & vniuersi venatores pauentes, & in sua fortitudine confusi, quorum data sunt sepulchra in nonissimis locis.* 467
- 32 *Elevatum est cor eius multitudine sua.* 47
- 32 *Ibi Assur, & omnis multitudo eius in circuitu illius, sepulchra eius omnes interfecit, & qui ceciderunt gladio.* 219
- 33 *Audiunt sermones meos & non faciunt eos, quia in canticum oris sui vertunt illos, &c.* 491
- 35 *Nonne greges a pastoribus pascuntur, verum pastores se ipsos potius pascebant.* 36
- 36 *Ecce ego indico inter pecus, & pecus, arietum, & hircorum.* 105
- 37 *Aruerunt ossa nostra, & perijt spes nostra, & abscessi sumus, ecce ego aperiam tumulos vestros, & educam vos de sepulchris vestris, & dabo spiritum meum.* 147

¶ Ex Daniele.

- 4 *Fenum quasi bos comedes, sensus meus redditus est mihi, & figura mea redijt ad me.* 178. & 240
- 4 *Donec sciret, quod dominaretur extelsus super regnum hominum, & cuiusq; vellet daret illud.* 224. & 240
- 9 *Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis.* 131. & 443
- 9 *Occidetur Christus, & non erit eius populus, qui eum negaturus est, & civitatem & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.* 556

¶ Ex Osea.

- 2 *Ducam eam ad solitudinem, & loquer ad cor eius.* 156
- 2 *Revertar ad virum meum priorem, quia melius mihi erat tunc, quam est modò.* 270

Index locorum

- 4 Fornicabuntur filie vestrae, & sponse vestrae adulterae erunt, & non visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatae, &c. quia ipsi cum meretricibus conuersabantur, & cum effaminatis sacrificabant, & populus non intelligens vapulabit. 302
- 4 Quia tu scientiam repulisti, repellam & ego te, ne sacerdotio fungaris mihi. 393
- 6 Misericordia tua Ephraim, sicut ros manè pertransiens. 641
- 6 Quasi facies virorum latronum particeps sacerdotum, in via interficientes pergentes de Sichem, quia scelus operati sunt in domo Israel. pag. 393.
- 7 Facti sunt arcus dolosus. 15
- 7 Vi Libanus à coquenti succensi sunt. 247
- 8 In gutture tuo sit tuba. 74
- 9 Ipsi autem intrauerunt ad Beelphegor, & ab alienati sunt in confusione, facti sunt abominabiles, sicut ea quae dilexerunt. 196
- 10 Diuisum est cor eorum, nunc interibunt. 266
- 11 Declinaui ad eum, ut vesceretur. 604
- 13 Ex te perditio Israel. 424
- 13 Et adducet ventum vrentem Dominus de deserto, & siccabit venas eius, & desolabit fontem eius. 440
- 13 Ero mors tua, o mors. 627
- ¶ Ex Iocel.
- Cap. 2. In ieiunio & fletu & planctu. Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, dicentes: Parce, Domine, parce populo tuo. 10
- 2 Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu. 19
- ¶ Ex Amos.
- Cap. 1. Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum feno, pag. 458.
- 3 Percutiam domum hyemalem, & cum domo aestiua peribunt domus eburnae, &c. 515
- 4 Audite verbum hoc vaccae pingues, quae estis in monte Samariae, quae calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes, quae dicitis dominis vestris; afferre & bibemus; Iuravit Dominus Deus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, & lenabunt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruentibus. 98
- Aufser

Sacra Scriptura.

5 Aufer à me tumultum carminum tuorum, & cantica lyrae tuae non audiam. 155

6 *Va*, qui opulenti estis in Sion, qui confiditis in monte Samariae, optimates, capita populorum, ingredientibus pompaticè domum Israel, qui separati estis in diem malum. 99

6 Et nihil patiebantur super contritione Ioseph. 211

¶ Ex Michea.

Cap. 1. In domo pulueris puluere vos conspergite. 4

3 Qui comederunt panem populi mei, & pellem eorum de super excoriarunt, &c. 36

¶ Ex Abachuc.

Ca. 2. *Va*, qui congregat auaritiā malam domui suae, ut sit in excelsis nidus eius, & liberari se putat de manu mali; cogitasti confusionem domui tuae, concidisti populos multos, & peccauit anima tua, quia lapis de pariete clamabit, &c. 239

3 Cum iratus fueris, misericordiae recordaberis, &c. 3

¶ Ex Sophonia.

Ca. 1. Qui iurant in Domino, & iurant in Melchon. 22

2 Vox Dei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. 107

¶ Ex Aggeo.

Ca. 2. Ponite corda vestra super vias vestras, comeditis, & non estis saturati, bibistis, & non estis inebriati. 369. & 363.

¶ Ex Zacharia.

3 Ego cœlabo sculpturam eius. 640

3 Ecce lapis, quem dedi coram Iesu, super lapidem vnum septem oculi sunt, auferam iniquitatem terrae in die vna. 677

5 Ecce talentum plumbi portabant, & mulier sedens in medio amphorae, hæc est impietas. 149

7 Cum ieiunaretis, & lugeretur, nunquid ieiunium ieiunastis mihi? vide pag. 19.

8 Et plateae Hierusalem complebuntur infantibus, & puellis ludentibus in plateis eius, 582

9 Tu autem in sanguine testamenti tui emisisti vinctos. 563

9 Quid bonum eius? aut quid pulchrum, nisi frumentum & vinum germinans virgines? 227

12 Effundam super habitatores Hierusalem spiritum gratiae, & misericordiae, siue precum. 434

225.

Effun-

Index locorum

- 12 Effundam super domum David, &c. & aspirent ad me; quem confixerunt, & plangent cum planctu quasi super unigenitum. Illustris locus, vide fufè. 611. & 612
- 13 In die illa erit fons patens in domo David in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. 141
- 26 Convertimini ad me, & ego convertar ad vos. 20

Ex Malachia.

- Cap. 1. Ad vos ò sacerdotes, qui despiciatis nomen meum, dixistis, &c. Offer-
tis super altare meum panem pollutum, & dicitis: in quo polluimus
te? 603
- 2 Nunquid non pater vnus omnium nostrum: nunquid non Deus vnus
creauit nos? 279
- 2 Legem requirent de ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.
pag. 138.
- 3 Et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus Dominum, &
cogitantibus nomen eius, & erunt mihi (ait Dñs exercituum,) &c. 104
- 3 Dixistis: vanus est qui seruit Deo, & quod emolumentum, quia custo-
diuimus præcepta eius: ergo nunc beatos dicimus arrogantes, siquidẽ
edificati sunt facientes impietatem. 207

¶ Ex 2. Machabæorum.

- Cap. 1. Facturi igitur quinta, & vigesima die mensis Casten purificationem
templi. 515
- 6 Non obedimus mandato regis, sed mandato legis. 293
- 4 Iustum est, subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo senti-
re. 48

¶ Ex Matthæo.

- Ca. 3. Nolite gloriari quòd Patrem habetis Abraham; amen dico vobis,
potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. 31
- Progenies viperarum, quis demonstrauit fugere à ventura ira? Facite
ergo fructus dignos penitentia, & non curabitis dicere intra vos: Pa-
trem habemus Abraham. 120
- 5 Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bo-
na, & glorificent patrem vestrum, qui in calis est. 177
- Beati pauperes spiritu. 218
- Vt sitis filij patris vestri, qui Solem suum oriri facit super bonos & ma-
los. 242
- 6 Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora
Patrem tuum qui videt in abscondito. 155

Venite

Sacra Scriptura.

- ¶ **¶** Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam
 vos. 90. & 128
- ¶ **¶** Va tibi Corozaim, va tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone facta
 fuissent, quae facta sunt in te. 119
- ¶ **¶** Pauperes Euangelizantur. 383
- ¶ **¶** Qui dixerit verbum in filium hominis, remittetur ei, & omne pecca-
 tum remittetur ei; spiritus autem blasphemia non remittetur ei, ne-
 que in hoc saeculo, neque in futuro. 183
- ¶ **¶** Si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos
 eius? 263
- ¶ **¶** Tunc iusti fulgebunt, sicut Sol in regno Patris eorum. 165
- ¶ **¶** Sunt eunuchi, qui ita nati sunt, & sunt eunuchi, qui ab hominibus fa-
 cti sunt, & sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum cae-
 lorum. 17
- ¶ **¶** Vade post me, Satana. 70
- ¶ **¶** Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant
 filium hominis venientem in regno suo. 160
- ¶ **¶** Melius est enim caecum, aut claudum intrare in caelum, quam oculis
 & pedibus, &c. 285
- ¶ **¶** Super quem ceciderit lapis, conteret eum. 549
- ¶ **¶** Omnia opera sua faciunt, ut honorificentur ab hominibus. 262
- ¶ **¶** Va vobis, qui estis foris, sicut sepulchra dealbata, intus autem pleni estis
 dolo, & omni immunditia. 186
- ¶ **¶** Ipsi non introierunt, & introeuntes introire non sinunt. 114
- ¶ **¶** Mittet Angelos suos cum tuba, & voce, & congregabunt electos eius.
 pag. 470.
- ¶ **¶** Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilae. 535
- ¶ **¶** Transeat a me calix iste. 202
- ¶ **¶** Haec quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis: hic est enim san-
 guis meus, qui pro vobis effundetur. 143
- ¶ **¶** Ex Marco.
- ¶ **¶** Ca. 6. Non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos impositis mani-
 bus curauit, & mirabatur propter incredulitatem eorum. 272
- ¶ **¶** ¶ Non sinebat vas transferri per templum. 515
- ¶ **¶** Ex Luca.
- ¶ **¶** Ca. 1. Per viscera misericordiae Dei nostri, &c. illuminare ijs, qui in tene-
 bris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam
 pacis. 475
- ¶ **¶** Ad tem-

Index locorum

	ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.	489
9	Ei facta est species vultus eius altera.	152
11	Dico vobis, si perseverauerit pulsans, etsi non dabit illi surgens ed quoddam amicus eius sit, propter importunitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios, & ego dico vobis: petite, & accipietis, querite, &c.	129
	Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.	212
	Nunc vos pharisæi mundatis quod exterius est calicis & catini, quod intus est, plenum est rapina, & iniquitate. Pharisæe, munda prius, quod de intus est, &c.	286
	Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.	489
12	Stulte, hac nocte reperent à te animam tuam, & quæ parasti, cuius erunt?	3
	Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, donec perficiatur?	70
19	Ex ore tuo te iudico, serue nequam.	239
21	Attendite, ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.	299
16	Facite vobis amicos, qui vos, cum defeceritis, recipiant in æterna tabernacula.	27
22	Ecce Sathanas expetiuit vos, ut cribraret quasi triticum.	79
	Et ego apposui vobis, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno patris mei.	202
	Ego baptismo habeo baptizari: & quomodo coarctor, donec perficiatur?	594
23	Pater, ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.	45
	Vere filius Dei erat iste.	123
24	Illi obtulerunt ei partem piscis assi, & faenum mellis: & cum manducasset coram eis sumens de reliquijs dedit eis.	628
	Et aperuit eis sensum, ut intelligerent Scripturas.	661
	¶ Ex Ioanne.	
Ca. 1	Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.	443
4	Et qui metit, & seminat, simul gaudeant.	266
	Fiet in eo fons aquæ vine salientis in vitam æternam.	505
	Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.	539
5	Omnia, quæ viderit filius patrem facientem, & filius similiter faciet.	
	Pater enim diligit filium, & omnia demonstrat ei.	46
6	Queritis me, non quia vidistis signa, sed quia saturati estis, & mäducasitis &c. operamini cibum, qui non perit.	143.
7	Manifestate ipsum mundo; nemo enim in occulto aliquid facit, & querit	

Sacra Scriptura.

- querit ipse in palam esse. 271
- 68 Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur. 93
- Scio, quia filij Abraham estis. 119
- Qui facit peccatum, servus est peccati. 251
- Dixerunt ei, pater noster Abraham est, & dicit eis Iesus: Si filij Abraham estis, opera Abraham facite, hoc Abraham non fecit, vos facitis opera patris vestri. 20
- 69 Venit nox, quando nemo potest operari. 182
- 610 Nemo tollet animam meam à me, sed ego pono eam. 92
- 612 Ambulate, dum lucem habetis, ne vos tenebræ comprehendant. 182
- 613 Sciens Iesus, quia venit hora eius. 571
- 614 Quem mittet Pater in nomine meo. 680
- 615 Venit princeps huius mundi, & in me non habet quicquam. 94
- Nunc & viderunt, & oderunt & me, & Patrem meum, ut impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est: quia odio habuerunt me gratis. 237. & 184.
- Quem ego mittam vobis à Patre. 680
- 616 Exiui à Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. 475
- 620 Si tu sustulisti eum, dicito mihi, & ego cum tollam. 533
- Ex Actis Apostolorum.
- 63 Scio, quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri. 237
- 65 Oportet Deo magis obedire, quàm hominibus: si potius vobis obedire debemus, quàm Deo, iudicate. 293
- 68 Obtulit eis pecunias, & dixit: Date mihi potestatem, ut cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Pecunia tua tibi sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri. 111
- Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum. 140
- 610 Vos scitis, quomodo abominatum est viro Iudæo coniungi, aut accedere, &c. 29
- Qui pertransit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo. 259
- Quod ego sanctificavi, tu immundum ne dixeris. 539
- 613 Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. 293
- 614 Sacerdos quoque Iouis, qui erat ante civitatem, tauros, & coronas ante ianuas asserens, cum populis volebat sacrificare. 573
- 617 Porro Athenienses ad nihil aliud vacabant, quàm aut discere, aut audire aliquid novi. 119

Index locorum

Ex Epistola ad Romanos.

Cap. I.	Non enim erubescit Evangelium, virtus enim Dei est ad salutem omni credenti.	404
2	Qui prædicas non furandum, furaris, qui abominaris idola, sacrilegium facis.	192. & 302.
3	Inexcusabilis est homo omnis qui iudicas: in quo enim iudicas alterum, teipsum condemnas, ea enim agis, quæ iudicas.	238
4	Contra spem in spem credidit, & non hæsitavit dissidentia.	120
5	Deus vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.	311
6	Vt sit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad iustitiam, & sit pater circumcisionis, non ijs tantum qui sunt ex circumcisione, sed & ijs qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio Abrahæ.	31
6	Quicumque baptizati sumus, in Christo baptizati sumus.	143
6	Scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut vivamus in Christo.	145
6	Sicut exhibuistis membra vestra servire iniustitiæ ad iniquitatem, ita nunc exhibete servire iustitiæ in sanctificationem.	312
6	Si enim complantati fuerimus similitudini mortis Christi, simul & Resurrectionis erimus.	663
8	Neque enim sicut delictum, ita & donum, sed ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.	51
8	Si enim spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.	145
8	Quis nos separabit à charitate Christi: tribulatio: an angustia, &c.	527
9	Filijs promissionis computamur in semine, non enim omnes qui ex Abraham, ijs sunt filij Abrahæ.	121
10	Prope est in ore tuo, & in corde tuo verbum, quod prædicamus, ne dixeris, quis ascendet in celum, aut quis descendet in abyssum?	128
10	Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem.	259
11	Spe gaudentes, in tribulatione patientes.	169
11	Antequàm quicquam boni aut mali egissent, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dilectus est, quia maior serviet minori.	409
12	Non vinci à malo, sed vince in bono malum.	50
12	Omnes stabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit.	96
12	Neque maledictum pro maledicto, neque malum pro malo reddentes.	263
12	Sive prophetia, secundum rationem fidei.	336
12	Non	

Sacra Scriptura.

- Non plus sapere, quā oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. 616
- 13 Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. 188
- Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. ibidem.
- 14 Regnum Dei nō est esca & potus, sed iustitia, & pax, & iudiciū. 655
- 16 Deus autem pacis conteret Satanam sub pedibus vestris velociter. 62
- Ex prima ad Corinthios.
- 1 Iudaei quidem signa petunt. 117
- Non multi nobiles, non multi potentes, non multi sapientes. 425
- 2 Si enim agnovissent, nunquam Dñm gloriæ crucifixissent. 93. & 237
- Sapientiam loquimur inter perfectos. 175
- 3 Frater cum fratre iudicio cōtendit, quare nō magis fraudē patimur? 175
- Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus? 266
- Litera occidit, spiritus autem vivificat. 339
- Velamen positum est super cor eorum, quod in Christo enacuatur. 664
- 4 Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo. 104
- Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? 158
- 5 Iam iudicanti præsens tradere huiusmodi hominem Satanæ in interitū carnis. 252
- 6 Qui Deo adheret, vnus Spiritus cum eo efficitur. 172
- Sumus ipsi templum Dei. 514
- 8 Sic enim in fratrem peccantes, in Christum peccatis. 278
- Si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. 301
- Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est, &c. ibidem.
- 9 Omnia facio propter Euangelium, vt particeps eius efficiar. 201
- Omnes quidem currunt, sed vnus accipit præmium, sic currite, vt comprehendatis. 145
- 10 Sine manducatis, sine bibitis, omnia in gloriā Dei facite. 15
- Et de calice eius potati sumus. 202
- 11 Debent mulieres habere velamen super caput propter Angelos. 138
- Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. 313
- Idco inter vos multi imbecilles, & dormiunt multi. 602
- 13 Diliges proximum tuum, in hoc verbo vniuersa lex instauratur, plenitudo enim legis est dilectio. 97
- Adhuc excellentiorem viam vobis demonstrabo. 580
- 14 Orabo spiritum, orabo & mente, psallam spiritu, psallam & mēte. 289

Index locorum

- 15 Oportet mortale hoc induere immortalitatem, & corruptibile hoc induere incorruptionem. 164
- Seminatur corpus in corruptione surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate surget in gloria, seminatur in infirmitate: surget in virtute. pag. 165. & 448.
- Quoniam ipse Dominus in iussu & in voce Archægeli, & in tuba Dei descendet de calo. 446
- Ergo & mortui qui dormierunt in Christo perierunt. 666
- Sed dicet aliquis quomodo resurgunt mortui? inspiens tu quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur. 669
- Factus est primus Adam in animam viuentem, nouissimus Adam in spiritum viuificantem. 681
- 12 Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. 336
- ¶ Ex 2. ad Corinthios.
- Cap. 1. Supra modum grauati sumus supra virtutem, vt caderet nos etiam viuere. 56
- Sicut enim abundant passionēs Christi in nobis, ita per Christum abundat consolatio nostra. 168
- 2 Deus huius seculi excacauit mentes infidelium. 251
- Ne abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. 435
- Non sumus sicut pluriimi adulterantes verbum Dei. 490. & 586.
- 3 Nos vero reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu. 152
- 4 Semper mortificationē Iesu Christi in corpore nostro circumferētes. 74
- Quod enim momentaneum, & leue est tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 502
- 5 Audemus autem & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & presentes esse ad Dominum, & ideo contendimus, siue absentes, siue presentes placere illi. 53
- Sine mente excedimus Deo, siue sobriissimus vobis. 175. & 159.
- Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat unusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. 181
- 6 Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. 148
- 7 Tristitia, quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur seculi autem tristitia mors. 10
- 8 Qui enim proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum & c. quomodo non omnia cum illo nobis donabit? 69

Sacra Scriptura.

- 8 Hilarem enim datorem diligit Deus. 212
- 41 Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & celestis. 90
- ¶ Ex Epistola ad Galatas.
- Cap. 2. Quales aliquando fuerint, mea nihil interest, Deus enim personam hominum non accipit. 188
- 70 Christo confixus sum Cruci. 193
- 3 Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, hij sunt filij Abrahæ. 121
- 3 O insensati Galatæ ante quorum oculos Christus proscriptus est, & in vobis crucifixus. 126
- 8 5 Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. 193. & 168
- 6 Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. 108
- 7 Considera te ipsum, ne & tu tenteris. 335

¶ Ex Epistola ad Ephesios.

- Cap. 2. Deus autem qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, vt ostenderet in superuenientibus sæculis abundantes diuitias gratiæ suæ. 243. & 259
- 3 Peto, ne deficiatis in tribulationibus meis, quæ est gloria vestra. pagina 573.
- 4 Qui iuratur, iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis, vt tribuat necessitatem patientibus. 311
- 4 Omnis sermo malus ex ore vestro nõ procedat, sed si quis bonus ad edificationem fidei, vt det gratiam audientibus. 686
- 5 Estote ergo imitatores Dei, sicut filij charissimi. 46
- 5 Mundaneam lauacro aquæ in verbo vitæ. 138
- 5 Surge, qui dormis, & exurge à mortuis.
- 5 Vt exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam. 594
- 6 In omnibus assumentes scutum fidei, in quo positis omnia tela nequissimi ignea extinguere; & galeam salutis assumite & gladium spiritus, quod est verbum Dei. 68

¶ Ex Epistola ad Philippenfes.

- Cap. 1. Nostra conuersatio in calis est, vnde etiam Salvatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori
Aaa ri cla-

Index locorum.

ri claritatis suae, secundum operationem, qua possit subijcere sibi omnia. 164

¶ Ex Epistola ad Colossenses.

Cap. 2. Traduxit potestates & principatus, palam triumphans in semetipso. 109. & 268.

3 Verbum Dei abundanter habet in vobis. 65

¶ Ex Epistola 1. ad Thessalonicenses.

Ca. 1. Vos imitatores nostri facti estis, & Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti. 174

4 Qui hac spernit, non hominem spernit, sed Deum. 278

4 Ut non contristemini de ijs, qui dormiunt. 448

¶ Ex 2. ad Thessalonicenses.

Ca. 2. Quia charitatem veritatis non receperunt, ideo immittet illis Dominus spiritum erroris. 125

¶ Ex 1. ad Timotheum.

Cap. 1. Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum, sed misericordiam consecutus sum, ut in me primum ostenderet omnem patientiam ad informationem eorum, qui postea credituri sunt. 245

2 Levantes puras manus sine ira & disceptatione. 49

2 Volo viros orare in omni loco. 155

3 Quae est domus Dei viui, columna & firmamentum veritatis. 286

3 Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, vnius uxoris virum. pagina 330. & 487.

3 Oportet testimonium habere bonum ab ijs, qui foris sunt. 480

5 Quae verè vidua est & desolata, inslet obsecrationibus. 132. & 427

5 Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. 303

5 In omni castitate. Tractatur fuse. 334

6 Qui lucem habitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, nec videre potest. 166. & 341

6 Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes, circa fidem naufragaverunt. 552

¶ Ex 2. ad Timotheum.

Cap. 2. Si sustinebimus, & conregnabimus. 169

2 Ne quando det illis Deus poenitentiam, & resipiscant à laqueis diaboli, à quo captivi tenentur. 1251

2 Nemo militans Deo, implicat se negotijs secularibus, ut ei placeat, qui

Sacra Scriptura.

qui se probauit.

306

2 Sed primum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc ; cognouit Dominus, qui sunt eius, & discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini. In magna domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea, &c.

525

2 Sermo eorum serpit vt cancer.

687

3 Habentes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.

186

3 Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur.

167

4 Erit tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & a veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.

118

¶ Ex Epistola ad Titum.

Cap. 1. Filios habentem fideles, non in accusatione luxurie, aut non subditos.

305

2 Abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrietate, iustitia, & pietate viuamus.

145

2 Verbum sanum, & irreprehensibile, vt is qui ex aduerso est vereatur, nihil habens malum dicere de vobis.

486

¶ Ex Epistola ad Hebreos.

Ca. 1. In eo quod passus est, potens est & his, qui tentantur, auxiliari.

574

2 Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abraham apprehendit.

243

4 Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia per similitudinem, absque peccato. pag. 62.

12 Aspicientes in autorem fidei, & consummatorem Iesum, qui, proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta.

218

5 Exauditus est pro sua reuerentia, & factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis aeternae.

464

10 Qui sanguinem testamenti pollutum duxerit, & spiritui gratiae, in quo sanctificatus est, contumeliam fecerit.

143

6 Gustauerunt caelestis donum, & virtutes seculi venturi.

10

6 Rursus crucifigentes, &c. Filium Dei, & ostentui habentes.

pa-

gina 234.

Index locorum

- 9 *Vbi testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in moris confirmatum est.* pag. 608. & sequen. fusè.
- 10 *Mibi vindictam, & ego retribuam.* 38
Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam, & oblationem nolisti, corpus autem adaptasti mihi, holocausta pro peccato meo non tibi placuerunt, tunc dixi: ecce venio, in capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam. 179
Quanto putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcauerit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit. 495
Terribilis quædam expectatio, & ignis amulatio, quæ consumptura est aduersarios. 220
- 11 *Fides est sperandarum rerum substantia, argumentum non apparentium.* 665
Obediuit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatē, & exiit, nesciens quid iret. 368
Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, à longè eas aspicientes, & salutantes. 499
- 12 *Ad propositum nobis certamen per patientiam curramus, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum.* 72. & 233. & 434.
Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur, & contaminentur multi.
Accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem caelestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in calis. 163
Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. 444
Recogitate eum, qui talem sustinuit contradictionem à peccatoribus aduersus semetipsum. 482. & 483.
Ne quis desit gratiæ Dei. 503
- 13 *Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem: horum corpora cremantur extra castra, propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est.* 72
Exeamus ad eum extra castra, improprium Christi portantes. pag. 72. & 233. & 424.
Dens autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum omnium in sanguine testamenti æterni. pagina 610. vide de testamento. à pag. 608.

Sacra Scriptura.

¶ Ex Epistola Beati Iacobi.

- Cap. 1. Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem: hæc est visitare pupillos, & viduas in tribulatione illorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo. 49
- Postulet in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento mouetur, & circumfertur: non ergo æstimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Deo. 157
- 2 Qui seruauerit vniversam legem, offendat autem in vno, factus est omnium reus. 22
- Iudicium sine misericordia, ei qui non facit misericordiam. 98
- 3 Nolite plures magistri fieri, fratres mei, quia maius iudicium sumitis. 191
- Inflamat rotam natiuitatis nostræ inflammata à gehenna. 308
- Lingua constituitur in membris nostris, que maculat totum corpus. 687
- 4 Petitis & non accipitis, eò quòd malè petatis, vt in concupiscentijs vestris insumatis. 158

¶ Ex Epistola 1. Petri.

- Cap. 1. Credentes exultatis lætitia inenarrabili, & glorificata. 153
- 2 Qui vos vocauit in admirabile lumen suum. 477
- Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum: qui cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non cõminabatur. 45
- Serui subditi estote in omni timore dominis carnalibus, non tantum bonis, & modestis, sed etiam discolis. 188
- 3 Per resurrectionem Iesu Christi, qui est in dextera Dei degluties mortem, vt vitæ æternæ hæredes efficeremur. 574. & 627
- Quod & vos nunc similis formæ saluos facit baptisma, non carnis depositio sordis, sed conscientie bonæ interrogatio in Deum. 140. & 407
- 4 In quo admirantur, non concurrentibus nobis in eandem luxuriæ confusionem. 418
- Nolite peregrinari in feruore, qui ad tẽtationẽ vobis sit, quasi noni aliquid vobis contingat: sed communicantes Christi passionibus gaudente. 651
- Tempus est vt incipiat iudicium à domo Domini, si autem primum à nobis, quis finis eorum, qui non credunt Dei Euangelio? & si insus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? 96
- Vniuersa delicta operit charitas. 101
- 5 Omnes humilitatem inuicem insinuate. 201
- Neque.

Index locorum

Neque dominantes in clero, forma gregis facti ex animo, & cū apparuerit Princeps pastorum, percipietis immarcescibilem coronā. 229

¶ Ex Epistola 2. Petri.

Cap. 1. Omnia nobis diuina virtutis sua, quæ ad vitam & pietatem donata sunt, per cognitionem eius, qui vocauit nos propria gloria, & virtute, per quæ maxima & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hoc efficiamini diuina consortes nature, fugientes eius quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. 49

Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, & manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum suorum peccatorum. 405

¶ Hi vero velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem & in perniciem, in his quæ ignorant blasphemantes, in corruptione suæ peribunt. 249

A quo quis superatus est, eius & seruus est. 251

Melius erat illis non agnouisse viam salutis, quàm post agnitā retrorsum conuertri ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato. Contigit enim illis illud veri prouerbij, canis reuersus ad vomitum, & sus lota in volutabro luti. 269

¶ Ex 1. Ioannis.

Cap. 1. Hæc est annuntiatio, quam audiuius ab eo, quia Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. 471

Sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato, si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat omnia peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. 143

¶ In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. 259

¶ Et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. 666

¶ Ex Epistola Iudæ.

Cap. 1. Angelos qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domiciliū, in iudiciū magni Dei sub caligine reſeruauit. 91

¶ Ex Apocalypsi.

Cap. 1. Ego sum Alpha, & Omega. 16

Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. 626

¶ Dabo ei manna absconditum, quod nemo scit, nisi, qui accipit, & dabo ei calculum candidum, & in calculo nomen scriptum. 170

Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei. 630

¶ Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum. 162

Sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum. 22

¶ Dignus es, Domine, accipere librum, & soluere signacula eius, quo-

Sacra Scriptura.

niam occisus es.

423

Sedenti in throno, & agno benedictio, & honor, & gloria in secula seculorum.

94

6 Exiit vincens, ut vinceret.

61. & 423.

7 Non esurient, neque sitient amplius, sed agnus, qui in medio eorum est, reget eos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum.

524

12 Nunc facta est salus, & virtus, & regnū Dei nostri, & potestas Christi, quia proiectus est accusator fratrum nostrorum.

94

13 Admirata est vniuersa terra post bestiam, & adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiae, & adorauerunt bestiam, dicentes: quis similis bestiae, & quis poterit pugnare cum ea?

84

16 Beatus, qui vigilat, & qui custodit testimonia sua, ne nudus ambulat, & videant turpitudinem eius.

630

Vae terræ & mari, quia descendit ad vos draco cum magna ira, sciens, quia modicum tempus habet.

92

17 Mulier circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius.

202

20 Beatus, & sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secundum mortem non habet locum.

463

Vidi mortuos magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni.

467

21 Ipsa autem ciuitas, aurum mundum, simile vitro mundo.

163

22 Et spiritus, & sponsa dicunt, veni, & qui audit, dicat, veni, & quæ sitit, veniat, & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.

332

F I N I S.







que se le adjudicó es de la encomienda de
San Sebastián

En Seno de la Pindimá el día

14 de octubre de 1743

Pindimiadores pa
ra Cortas

Laconia y dos exmanas ~~XXXX~~

María Plaza y Surmanas ~~XXX~~

Andrés deupico y Sumuex ~~XXXXXX~~

Ca Thalina Tillanueba ~~XXXXXX~~

María de Castro y sus hermanas ~~XXXXXX~~

Laconia y Suiso ~~XXXX~~

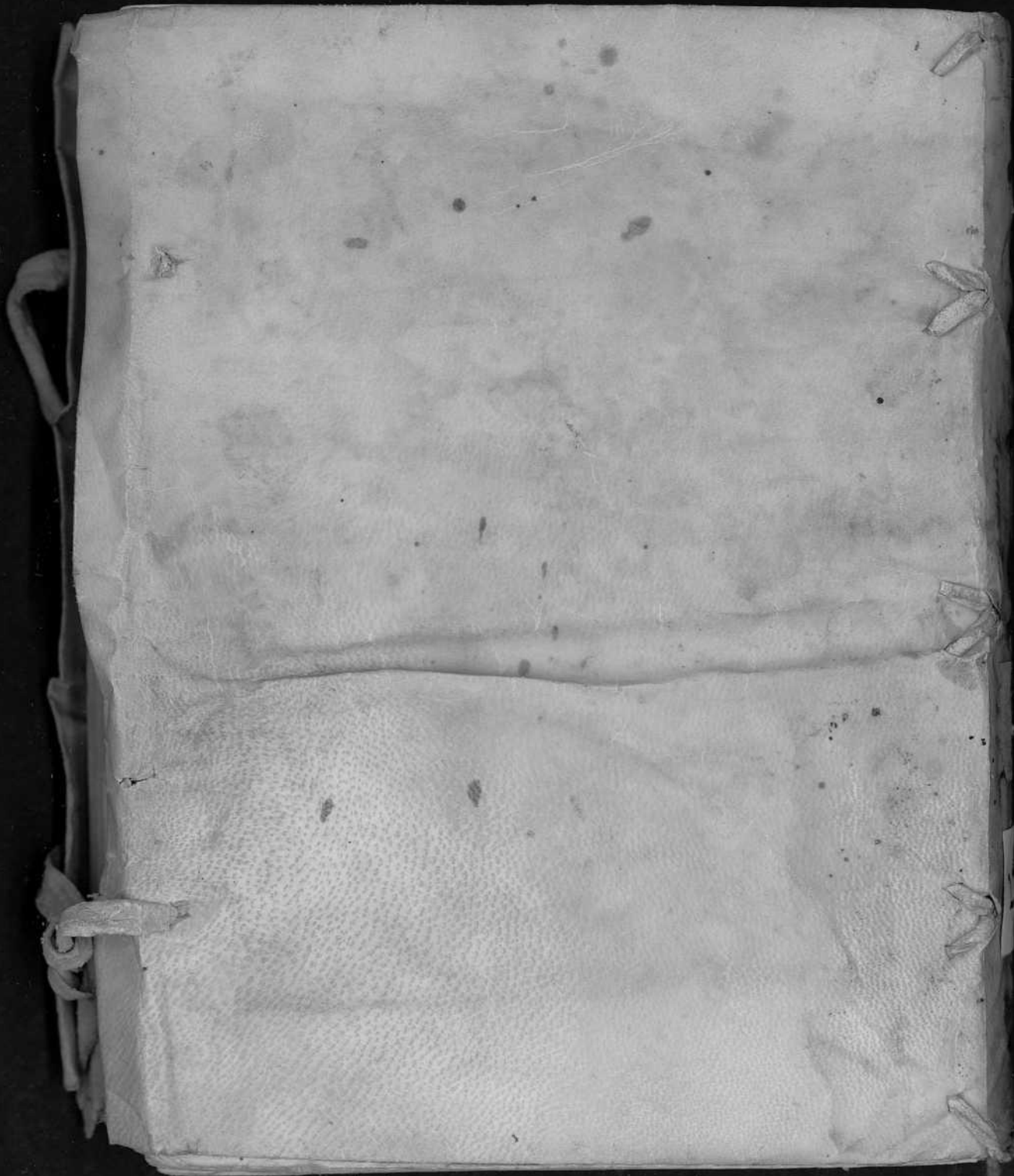
Thomas Anzolina ~~XX~~

y Sabel Gonzalez ~~XX~~

María Gonzalez y Suiso ~~XXXX~~

María Rodriguez ~~XXXXXX~~

Fran^{co} nunez ~~XX~~



Form I

162

2.717